Ernest

HEMINGWAY

Çanlar Kimin İçin Çalıyor

Bütün Eserleri 2

Adalı BEHRAM DOĞAN Puan Anahtarıyla...

bilgi

100 Temel Eser

Ernest Hemingway _ Çanlar Kimin İçin Çalıyor

İnsanoğlu yalnız değildir. Bir ada gibi bağımsız ve kendi başına değildir.

Dünyanın herhangi bir parçası bütünün bir bölümüdür Küçük bir toprak parçası denize aksa koca bir kıta küçülür. Bütün bir ülke yok olsa, arkadaşların ölse senin evin ve yaşadığın ülke yok olmuş gibi üzülmelisin. Çünkü ben de o büyük bütünün bir parçasıyım. İşte bu yüzden; asla, Çanlar Kimin İçin Çalıyor? diye sorma. Çanlar senin için çalıyor.

John DONNE

MATHA GELLHORN a

rmanın çam iğneleriyle kaplı kahverengi toprağı üzerine yüzükoyun yatmış, kollarını kavuşturarak çenesini kol-rının üzerine dayamıştı; rüzgâr çam ağaçlarının tepesindeki dalların arasında esiyordu. Onun yattığı yerde yamaç güzel bir eğimle aşağıya doğru iniyor, fakat daha ileride birdenbire dikleşiyordu. Adam geçidin arasından kıvrıla kıvrıla giden yolun parlak ve karanlık yüzünü yattığı yerden görebiliyordu. Yolun yanından bir ırmak akıyordu, geçidin sonunda, nehrin yanında bir bıçkıevi vardı. Köpüren sular bu yaz gününün parlak güneşi altında bembeyaz görünüyordu.

"Bıçkıevi bu mu?"

"Evet."

"Hiç hatırlamıyorum."

"Sen gittikten sonra yapıldı. Eski bıçkıevi daha aşağıdadır, geçidin çok daha aşağısındadır."

Adam askeri haritayı açıp yere yaydı ve dikkatle gözden geçirmeye başladı, ihtiyar da onun omzunun üzerinden baktı. Kısa boylu, tıknaz bir adamdı bu; üzerinde siyah bir gömlek gri bir pantolon, ayağında ise tabanı ip örgülü bir ayakkabı vardı. Yokuş çıktığı için nefes nefeseydi; beraber oraya kadar getirdikleri o iki ağır çantadan birinin üzerine dayanmış, derin derin nefes alıyordu.

"Demek o köprüyü buradan göremeyeceğiz?"

"Göremeyeceğiz. Burası geçidin en düzlük yeri; nehir yavaş yavaş akıyor.

Aşağıdaki yol ağaçların arasında kaybolur, birdenbire dikleşir ve dik bir boğaz yükselir. Köprü o dik boğazdadır."

"Onların güçleri nerede?"

"Şu gördüğün bıçkıevinde bir karakolları var."

Çevreyi gözden geçirmekte olan genç adam, rengi solmuş haki gömleğinin cebinden bir dürbün çıkardı, mendille camlarını sildi ve ayarladı. Bıçkıevi net olarak görünmeye başlayınca daha dikkatli bakmaya başladı. Kapının yanında tahta bir sıra bulunduğunu gördü. Yuvarlak testerenin bulunduğu bölümün arkasında büyük bir talaş yığını vardı; odunları nehrin öbür yakasındaki yamaçtan getirmek için bir su kanalı açmışlardı. Yüksekten dökülen sular aşağıda berrak ve dümdüz görünüyordu. Yukarıda ise rüzgârdan köpükler halinde savruluyordu.

"Nöbetçi yok."

"Bıçkıevinden duman çıkıyor, sonra bak, ipe asılı çamaşırlar var."

"Onları ben de görüyorum ama nöbetçi yok."

"Belki gölgeye çekilmişlerdir. Şimdi orası çok sıcaktır. Herhalde arkada gölgelik bir yere çekilmişler. Onun için göremiyoruz."

"Belki. Bunun dışında yakında karakol var mı?"

"Köprünün altında. Geçidin başından sonra beşinci kilometredeki yol kulübesinde."

Genç adam bıçkıevini göstererek, "Burada kaç kişi var?" diye sordu.

"Dört kişi, bir de onbaşı."

"Aşağıda?"

"Daha fazla. Öğrenirim."

_____(Ş'anlar QKimm ©fcw (Çalıyor

"Köprüde?"

"Orada her zaman iki kişi olur. Biri köprünün bir ucunda, diğeri öbür ucunda."

"Bize bir kaç adam gerekli. Kaç kişi bulabilirsin?" "Kaç kişi istersen bulurum, şimdi dağlar adam dolu." "Kaç kişi?"

"Yüzden fazla ama hepsi küçük küçük gruplar halinde. Kaç kişi gerekiyor?"

"Köprüyü gözden geçirelim de o zaman söylerim." "Şimdi bakalım mı köprüye?"

"Hayır. Zaman varken önce şu dinamitleri bir yere saklayalım. Mümkünse köprüden en fazla yarım saatlik ve çok güvenli bir yere saklayalım."

"Kolay," dedi ihtiyar. "Acıktın mı?"

"Daha sonra yeriz. Senin adın neydi? Unuttum." Unuttuğuna canı sıkılmıştı.

İhtiyar, "Anselmo," dedi, "benim adım Anselmo; Barco de Avila'dan geliyorum.

Çantanı taşımaya yardım edeyim."

Zayıf, uzun boylu, sarışın bir delikanlı olan genç adamın yüzü güneşten ve rüzgârdan yanıp kavrulmuştu. Üzerinde güneşten rengi solmuş bir gömlekle köylü pantolonu, ayağında da altı ip örgülü ayakkabı vardı. Kolunu kayışlardan birine geçirip ağır yükü omuzladı. Sonra öteki omzunu da kayışa geçirdi ve yükü sırtına yerleştirdi. Çantaları taşımaktan gömleği ter içinde kalmıştı.

"Tamam," dedi, "nereden gidiyoruz?" Anselmo, "Yukarı doğru çıkacağız," dedi.

Sırtlarındaki yüklerin ağırlığı altında iki büklüm ve kan ter içinde, yamacı baştan aşağı kaplayan çam ormanından yukarı doğru tırmanmaya başladılar.

Yamaç şimdi daha dikleşmiş ve sarplaşmıştı. Tepenin üstündeki kaynağın yanına gelince ihtiyar, "Yoruldun mu?" diye sordu.

"Hayır," dedi ama, şakır şakır terliyordu ve ağır bir yük altında yokuş

tırmandığı için kolları ve bacakları tutmuyordu.

İhtiyar, "Sen burada bekle," dedi, "ben gidip haber vereyim. Sırtında bu yükle kurşun yemek istemezsin herhalde?"

Genç adam, "Şakası bile kötü!" dedi. "Uzak mı?" "Çok yakın. Senin adın neydi?"

Delikanlı, "Roberto," dedi. Sırtındaki çantayı yere indirdi, yavaşça kaynağın yanındaki iki taşın arasına yerleştirdi.

"Sen şimdi burada bekle, Roberto. Ben birazdan gelir seni alırım."

Delikanlı, "Tamam," dedi, "köprüye buradan mı ineceğiz?"

"Hayır. Köprüye başka yoldan ineceğiz. Daha kısa, daha rahat bir yol var."

"Bence, bunları saklayacağımız yer köprüden çok uzak olmamalı."

"Bakarız. Beğenmezsen başka bir yer buluruz." Genç adam da, "Bakarız," dedi.

Yüklerin yanına oturdu ve yukarı çıkan ihtiyarın arkasından baktı. Adamın, tutunacak yerleri kolaylıkla bulduğunu görünce, onun buralardan şimdiye kadar çok geçmiş olduğunu anladı.

Adı Robert Jordan olan genç adam çok acıkmıştı ve gergindi. Sık sık karnı acıkırdı ama, endişe duymak huyu değildi, çünkü başına ne gelirse gelsin hiç önemsemezdi ve ülkenin her tarafında düşman hatlarının arkasına geçmenin ne kadar kolay olduğunu biliyordu. İnsanın yanında iyi bir kılavuz olunca düşman hatlarının arkasına inmek de o kadar kolaydı, arasından geçmek de. Yalnız, yakalanırsam ne yaparım düşüncesi işi bozuyordu; bir bu, bir de kime güvenebilirim meselesi. İnsan beraber çalıştığı kimselere ya tam güvenmelidir, ya da hiç; sonra, güven konusunda karar vermek gerekir. O bu bakımdan endişe etmiyordu ama, başka şeyler vardı.

Anselmo iyi bir kılavuzdu ve dağlık arazide mükemmel yol alıyordu. Robert Jordan da araziye dayanıklıydı ama, o sabah şafak 10

_____(Ş'anlar ^~Kimin S^çin
(Ş'alıyor vakti yola çıktıklarından beri adamın peşinden gittiği için onun nasıl yol yürüdüğünü çok iyi biliyordu. Anselmo bu konuda daha başarılıydı. Robert Jordan bu ihtiyar adama güveniyordu. Köprü işini de pek düşünmüyordu. İstediği köprüyü havaya uçurmakta ustaydı, şimdiye kadar türlü boy ve çeşitte bir çok köprüyü havaya uçurmuştu. Yanında epey dinamit vardı, o köprü Anselmo'nun söylediğinden iki misli büyük olsa bile havaya uçurabilirdi. Köprü o kadar büyük değildi. 1933

de yürüyerek yaptığı yolculukta La Granja'ya giderken bu köprüden geçmişti. Bir gece önce de Escorial'in dışındaki evde Golz ona köprüyü uzun uzun anlatmıştı.

Golz, ustura ile kazınmış kafasındaki yarayı aydınlatan lambanın altında oturmuş, önündeki büyük haritada bir noktayı kurşunkalemle göstererek, "Köprüyü havaya uçurmak işten bile değil, anlıyor musun?" demişti.

"Evet, anlıyorum."

"İşten bile değil. Fakat sadece köprüyü havaya uçurmak bir şey ifade etmez."

"Evet generalim."

"Köprüyü saldırıya geçilecek zamana göre ayarlanmış bir saatte havaya uçurmak gerekiyor. Bunu tabii sen anlarsın. İşin burasını sana bırakıyorum."

Golz kalemine baktı, sonra kaldırıp dişlerine vurdu. Robert Jordan cevap vermedi.

Golz ona bakarak başını salladı ve elindeki kalemle haritanın üzerine vurarak devam etti.

"Evet, böyle yapmak gerekiyor. Fakat yapamayız." "Neden Generalim?" Golz öfkelendi.

"Neden mi? O kadar saldırı gördün, hâlâ bana neden diye soruyorsun. Benim

verdiğim emirlerin değişmeyeceğini kim temin edebilir? Saldırıdan vazgeçilmediği ne malum?

11

Ertelenmediği belli değil. Zamanından altı saat sonra başlamayacağını kim iddia edebilir? Şimdiye kadar her hangi bir saldırının saatinde yapıldığını gördün mü?"

Robert Jordan, "Sizin saldırınız tam saatinde yapılır," dedi.

Golz, "Bunların hiçbiri benim değil," dedi. "Ben hazırlıyorum ama, benim değil.

İstemesi benden, fakat onlar, olanakları olduğu halde benim istediklerimi şimdiye kadar hiç yapmadılar. Sadece bu olsa yine iyi. Başka şeyler de var. Sen de bilirsin onları. Açıklamaya gerek yok. Sürekli bir şeyler çıkar. Birileri karışır. Şimdi anladın, değil mi?"

Robert Jordan, "Peki, köprüyü ne zaman havaya uçurmak gerekiyor?" dedi.

"Saldırı başladıktan sonra. Hücum başlar başlamaz, fakat başlamadan değil.

Köprüyü o zaman havaya uçurmalı ki bu yoldan yardım gelmesin." Kalemi ile haritada bir noktayı gösterdi. "Buradan hiçbir şeyin geçmeyeceğine emin olmalıyım."

"Saldırı ne zaman başlayacak?"

"Söyleyeyim. Fakat söyleyeceğim gün ve saati olası bir ihtimal olarak kabul etmen gerekiyor. Ona göre hazırlanacaksın ve hücum başladıktan sonra köprüyü havaya uçuracaksın. Görüyor musun? Bak yalnız bu yoldan yardım bölükleri getirebilirler. Benim saldıracağım geçide tank, top gibi kuvvetleri, hatta otomobilleri bile geçirebilmek için ellerinde bir yol var. Bu köprünün uçtuğundan emin olmak gerekiyor. Saldırıdan önce değil, çünkü saldırı ertelenirse o zamana kadar köprüyü onarırlar. Saldırı başlar başlamaz uçurulmalı. Yalnız iki yerde karakol güçleri var. Seninle beraber gidecek olan adam oradan yeni geldi. Çok güvenilebilir bir adammış. Sen de göreceksin ya.

Dağiarda adamları varmış. Bu adamlardan mümkün olduğu kadar az yararlan, fakat işin olduğu zaman kullanmaktan da çekinme. Zaten bunları sana söylemem gereksiz."

"Peki, başladığını ben nasıl anlayacağım?" "Önce hava saldırısı olacak. Sağır değilsin ya?"

"Demek uçakların bombardımanını duyunca saldırının başladığını anlayacağım?"

12

_____(fanlar GX/mm Qsfy/n tŞ'alıpar Golz başını salladı.

Robert Jordan, "Anladım," dedi, "fakat bu yöntem benim hoşuma gitmiyor!"

"Benim de hoşuma gitmiyor ama, başka çaremiz yok. Eğer yapmak istemiyorsan şimdiden söyle, bak yapamayacaksan söyle."

Robert Jordan, "Yaparım," demişti, "mükemmel yaparım."

Golz, "Benim tek istediğim şu," dedi, "bu köprünün üstünden bir şey geçmesin.

Yalnızca bir şey geçmesin."

"Anlıyorum."

"Kimseye böyle bir işi zorla yaptırmak istemem. Sana bunu yapacaksın diye emir veremem. Onun için, işin güçlüklerini ve güvendiğimi anla diye açıklama yapıyorum."

"Bu köprü havaya uçarsa La Granja'ya doğru nasıl ilerleyeceksiniz?"

"Geçidi açtıktan sonra tamir edeceğiz. Çok karışık, fakat güzel bir plan. Bütün hareketlerimiz gibi. Bu planı Madrid'de hazırladık. Şu zavallı Profesör Vicente Rojo'nun şaheserlerinden biri. Saldırıyı ben hazırladım ve her zaman olduğu gibi yine elimde yeterli kuvvet yok. Buna rağmen, başarılı olma şansı yüksek. Her zamankinden fazla umutluyum. Köprü ortadan kalktı mı hareket başarılı

oldu demektir. Segovia'yı alırız. Bak, planı sana anlatayım. Görüyor musun? Geçidin üstünü tutmuyoruz. Şurada duruyoruz. Yani geçitten daha geride. Bak... İşte...

şöyle..."

Robert Jordan, ""Bilmesem daha iyi olur."

Golz kalemi alnına sürterek, "Pekâlâ," dedi. "Bilmemek daha iyidir zaten.

Genellikle ben de, keşke bilmeseydim, derim. Fakat köprü hakkında her şeyi biliyorsun, değil mi?"

"Evet. Onu biliyorum."

Golz, "Buna eminim." dedi. "Fazla konuşarak kafanı şişirmeyeyim. Gel şimdi bir şeyler içelim. Çok konuştum, susadım, Hordan yoldaş. Senin adın, İspanyolca da çok tuhaf oluyor, Hordan."

13

"İspanyolca da Golz'u nasıl söylüyorsunuz."

Golz güldü ve üşütmüşte boğuk boğuk öksürüyormuş gibi bir ses çıkararak, "Hotze"

dedi. İspanyolların ismimi nasıl telâffuz ettiklerini bilseydim kendime başka bir isim bulup öyle gelirdim. Artık geçti. Heneral Hotze olduk çıktık. Nasıl, gerilla savaşı hoşuna gidiyor mu?"

Robert Jordan, "Çok!" dedi. Sonra güldü, "Açık havada yaşamak sağlık için iyidir."

"Köprü uçurmakta ustaymışsın. Bilimsel bir şekilde uçuruyor-muşsun. Öyle söylüyorlar. Ben görmedim. Belki de yalan. Sahi öyle mi?" General, delikanlıyı derin derin süzüyordu. Kadehlerden birine doldurduğu İspanyol Brendysini Robert Jordan'a uzattı, "İç bakalım şunu. Sen köprüleri gerçekten havaya uçuruyor musun?"

"Ara sıra."

"Yo, bak bu köprü işinde ara sıra olmasın. Artık bırakalım şu köprü meselesini.

Artık iyice anladık bu işi. Birbirimizle şakalaşa-biliriz. Eh, şöyle bakalım, cephe arkalarında güzel kızlar var mı?"

"Hayır. Bir kadına ayıracak zamanım yok."

"İşte buna inanmam. Savaş ne kadar karışık olursa yaşamın gidişi de o kadar bozuktur. Sen çok düzensiz savaşıyorsun. Sonra saçlarını biraz kestirsene."

Robert Jordan, "Saçlarımın uzunluğu iyi." dedi. Başını Golz gibi ustura ile kazıttırmaya hiç yanaşmazdı. "Kızlara gelince, kendi derdim kendime yetiyor, bir de onları mı başıma bela edeyim?"

Kısa bir suskunluktan sonra Robert Jordan, "Ben nasıl, bir üniforma giyeceğim?"

dedi.

"Üniforma giymeyeceksin," dedi, "evet, saçların da fena değil. Baktım, sana yakışıyor. Sen bana benzemiyorsun çünkü."

Golz bunları söylerken kadehleri tekrar doldurdu.

"Sen, 'Kadın düşündüğüm yok' diyorsun. Benim hiçbir şey düşündüğüm yok. Ne düşüneceğim? Ben hiç düşünmem. Kendimi düşünce tuzağına atmam." 14

(çPatılar OZjmin OsJçin (Çalıyor

Generalin emrindekilerden biri, masaya oturmuş bir haritanın üzerinde çalışıyordu; Generale Robert'in anlamadığı bir dilde bir şeyler söyledi.

Golz, İngilizce olarak, "Sen sus," dedi. "Canım istiyor, şaka yapıyorum." Sonra Robert'e döndü, "Hadi şunu iç de sen gitmene bak. Anladın, değil mi?"

Robert, "Evet, anladım," dedi.

El sıkıştılar. Robert selam verdi ve çıktı. Otomobile bindi, ihtiyar adamın beklediği yere gitti. İhtiyar onu beklerken uyumuştu. Beraber Alp Kulübü'ne geldiler. Yollarına çıkmadan önce Robert de orada üç saat kadar kestirdi.

Şimdi derenin kıyısında oturmuş, taşların arasından akan berrak suları seyrediyordu. Bir ara, derenin öbür tarafında bir küme su teresi bulunduğunu gördü. Dereden geçti, bir tutam kopardı, terelerin çamurlu köklerini derenin suyunda yıkadı ve tekrar çantaların yanına oturarak bu acı yeşil otları yemeye başladı. Sonra derenin kenarına diz çöktü, belindeki tabancayı, ıslanmasın diye, arkasına doğru çekti ve ellerini taşlara dayayarak eğildi, kaynağın sularından doyasıya içti. Su, insanın dişlerini sızlatacak kadar soğuktu.

Yine ellerine dayanarak, doğrulup arkasına baktığı zaman ihtiyarı gördü. Yanında başka biri daha vardı. Bu adamda üstüne üniforma yerine geçen siyah köylü gömleğiyle koyu gri pantolon, altı ip örgülü ayakkabı giymişti. Omzunda da bir karabina asılıydı. İkisi de kayalardan aşağı keçi gibi zıplayarak indiler ve onun yanına geldiler.

Robert Jordan ayağa kalktı.

Karabinalı adama gülümseyerek, "Salud Camarada,"1 dedi.

Adam zorla, "Salud," dedi. Robert Jordan adamın sakallı, ablak suratına baktı.

Yüzü yuvarlaktı; başı da toparlak ve omuzlarına yapışıktı. Birbirinden bir karış

uzakta ve yüzüne yakın gözleri vardı. Orta boylu, tıknaz, eli, ayağı kocaman bir adamdı. Bumu

1 Merhaba arkadaş

yamuk, ağzı kesikti. Üst dudağının kenarından çenesine kadar inen bıçak yarası sakallarının arasından bile görünüyordu.

İhtiyar bu adamı göstererek gülümsedi.

"Liderimizdir" dedi. Sonra kaslarını göstermek için kollarını bükerek ve karabinalı adama yarı alaylı, yan hayranlıkla bakarak ekledi, "Çok kuvvetlidir."

Robert Jordan, "Görüyorum," dedi ve gülümsedi. Fakat içinden gülmüyordu, çünkü bu adamı sevmemişti.

Karabinalı adam, "Kimliğinizi nasıl kanıtlayacaksınız?" diye sordu.

Robert Jordan gömleğindeki çengelli iğneyi açtı ve iç cebinden dörde katlanmış

bir kağıdı adama uzattı. Adam kağıdı alıp açtı, pek bir şey anlamamış gibi baktı, evirdi, çevirdi.

Robert Jordan adamın okuma yazma bilmediğini anladı. "Mühre bak," dedi.

İhtiyar mührü gösterdi. Karabinalı adam, kağıdı parmaklarının arasında çevirerek mühre baktı.

"Ne mührü bu?" "Hiç görmedin mi?" "Hayır."

Robert Jordan, "İki mühür var orada," dedi. "Biri Askeri İstihbarat Birimi'nin, biri de Genel Kurmay Dairesi'nin."

Adam kaşlarını çatarak, "Evet, bu mührü daha önce de gördüm, biliyorum ama,"

dedi, "burada yalnız benim sözüm geçer. O çantalarda ne var?"

İhtiyar, gururlu bir tavırla, "Dinamit," dedi. "Dün gece karanlıkta görünmeden, cephe hatlarından geçerek ve bütün gün dağ, taş aşarak bu dinamitleri buraya kadar getirdik."

Karabinalı adam, "Dinamit kullanmasını bilirim," dedi ve elindeki kağıdı tekrar Robert Jordan'a vererek onu şöyle bir süzdü. "Evet, dinamit kullanabilirim ben.

Ne kadar getirdiniz?"

16

(fanlar &Z/mm Opçin

Robert Jordan, "Dinamiti sana getirmedik," dedi. "Onu kullanacağımız başka bir iş var. Senin adın ne?"

"Sana ne?"

İhtiyar, "Pablo," dedi.

Karabinalı adam kaşlarını çatarak ikisine kızgın bir tavırla baktı.

Robert Jordan, "Yaa! Ben senin hakkında çok iyi şeyler duydum," dedi.

Pablo, "Ne duydun?" diye sordu.

"Sen çok iyi bir gerilla lideriymişsin. Cumhuriyete bağlı kalmışsın ve bu bağlılığını eylemlerinle kanıtlamışsın. Son derece ciddi ve yiğit bir adammışsın. Sana Genel Kurmaydan selam getirdim."

Pablo, "Nereden duydun bütün bunları?" diye sordu. Robert Jordan adamın hiç gururlanmadığını gördü.

"Buitrago'dan Escorial'a kadar her yerde duydum," dedi ve cephenin diğer kısmındaki bölgeleri saydı.

Pablo, "Benim ne Buitrago'da tanıdığım var, ne de Escorial'da," dedi.

"Dağların diğer tarafında şimdi eskiden oralı olmayanlar da var. Sen nerelisin?"

"Avilalı. Dinamitle ne yapacaksın?"

"Köprüyü uçuracağım."

"Hangi köprüyü?"

"O benim bileceğim bir iş."

"Eğer köprü bu bölgedeyse bu da benim isimdir. İnsan kendi bulunduğu bölgedeki köprüleri uçurmaz. Burada oturuyorsan başka yerdeki köprüleri havaya uçurabilirsin. Bana işimi sen mi öğreteceksin? Benim gibi bir yıldır bu işlerle uğraşan ve hâlâ yaşayan biri bu işleri bilir."

Robert Jordan, "Bu benim işim," dedi. "Tartışmayı sonraya bırakalım. Şimdi şu çantaları taşımak için bize yardım edecek misin?"

17

Pablo başını salladı, "Hayır."

İhtiyar birdenbire ona doğru döndü ve Robert Jordan'm anlamadığı bir dille, çabuk çabuk ve öfkeli bir şeyler söyledi. Anselmo'nun konuştuğu bu dil eski Kastilya lehçesiydi ve aşağı yukarı şunları söylüyordu.

"Sen aptal mısın? Sanırım gerçekten aptalsın. Sen eşek misin yoksa? Hem de eşekoğlu eşeksin. Kafa var mı sende acaba? Yo, ne gezer! Biz buraya son derece önemli bir iş için geldik, 'Düzenim bozulmasın' diye karşımıza çıkıyorsun, insanlığın iyiliğini hiçe sayıp kendi inini korumaya bakıyorsun. Halkının iyiliğine set çekiyorsun. Yok benim şuyum var, yok benim buyum var, yok babamın bilmem nesi var. Boş ver bunları. Al bakayım şu çantayı!"

Pablo gözlerini yere eğdi.

"Herkes elinden geleni yapmaya çalışır," dedi. "Ben burada oturuyorum, üzerime düşen işleri yapıyorum. Siz buralarda bir karışıklık çıkarırsınız bize de bu dağlarda artık barınacak yer kalmaz. Biz buralarda hiçbir şey yapmadığımız için barınabiliyoruz. Bu tilkinin yaşam ilkesidir."

Anselmo acı acı gülerek, "Evet," dedi, "tilki kurnazlığı. Halbuki biz kurduz."

Pablo, "Ben senden daha kurdum," dedi ve Robert Jordan adamın çantalardan birini almaya hazır olduğunu anladı.

Anselmo, "Hah, ha!" diye güldü ve adamın yüzüne baktı, "Sen benden daha kurtsun ha! Ben altmış sekiz yaşındayım be!"

Yere tükürdü ve başını salladı.

Robert Jordan işin yoluna girdiğini görüyordu. Gerginliği daha da azaltmak için,

"Kaç yıl?" diye sordu. "Temmuzda altmış sekiz tamam."

Pablo, "Bakalım temmuzu görebilecek miyiz," dedi. Sonra Robert'e döndü, "Dur çantanın birini ben alayım. Ötekini de ihti-18

(Ş'anlar GK/m/// •&{;/>/ Çalıyor

yara ver." Şimdi kızgın değil, fakat biraz kırık konuşuyordu. "İhtiyardır ama, sen ona bakma, çok kuvvetlidir."

Robert Jordan, "Birini de ben alırım," dedi. İhtiyar atıldı.

"Hayır, bırak, birini de şu güçlü kuvvetli adam alsın." Pablo, "Ben alırım,"

dedi.

Adam bunu kaşlarını çatarak söylemişti ama, sesinde bir durgunluk vardı ki, bu Robert Jordan'ı biraz endişelendiriyordu. O bu durgunluğu iyi bilirdi, onun için içine bir kuşku girmişti.

"Öyleyse karabinayı bana ver," dedi.

Pablo çıkarıp verdi. Robert Jordan aldı omzuna taktı ve önünden giden iki adamın arkasına düşerek, onlarla beraber, yavaş yavaş kayaların üzerinden tepeye doğru tırmanmaya başladı. Yukarıda ormanın açıklık bir yeri vardı, oraya doğru çıkıyorlardı.

Bir ara gözüne Pabio'nun pantolonunun dizkapakları ve kalça kısmı takıldı.

Yağlanmış gibi, parladığını fark etti. "Acaba şu ayağındaki alpargatal'lardan başka ayakkabısı yok mu?" diye düşündü. "Olması gerekir. Sessiz, sakin tırmanıyorlardı. Bu sakinlik Robert Jordan'm hiç hoşuna gitmiyordu. Bu tür insanlar insanı yüzüstü bırakacakları veya ele verecekleri zaman böyle sakin olurlar. İpleri koparmadan önceki son durgunluktur bu."

İleride bir at kişnedi. Çam ağaçlarının etrafını iple çevirerek yapılmış ağılda birkaç at vardı. Hayvanlar başlarını çevirerek, burunlarını onlara doğru uzatıp baktılar. Ağaçlardan birinin altına eğerler toplanmış, üzerleri örtülmüştü.

Atların yanına ulaşınca sırtlarında çanta bulunan iki adam da durdu. O zaman Robert Jordan, atları övmesi gerektiğini anladı.

"Ya," dedi, "güzel atlar." Pablo'ya döndü. "Demek atların da var, ha?"

Üçü doru, biri kır, biri de siyah, beş at vardı. Robert Jordan ilk bakışta hepsini birden şöyle bir süzmüştü ama, sonradan her

1 Bir tür ayakkabı.

birini ayrı ayrı gözden geçirdi. Pablo ile Anselmo bunların iyi hayvanlar olduğunu biliyorlardı. Pablo'nun o durgun hali biraz kaybolmuştu, şimdi büyük bir gurur içinde duruyor, atlarına hayran hayran bakıyordu. İhtiyarda da, bunları birdenbire kendisi ortaya çıkarmış da herkesi şaşırtmış gibi bir yüz ifadesi vardı.

Robert Jordan, "Niye hepsi sana bakıyorlar?" diye sordu. Pablo, "Ben ele geçirdim onları," dedi.

Robert Jordan adamın böyle gururla konuşmasına sevinmişti. Doru atlardan birini göstererek, "Özellikle bu hayvan çok güzel," dedi.

Gösterdiği atın alnında beyaz bir leke vardı, ön ayaklarından biri de beyazdı.

Sanki Velasquez'in tablolarından fırlamış gibiydi. Çok güzel bir attı.

Pablo, "Bunların hepsi iyi hayvandır," dedi. "Sen attan anlar mısın?"

"Anlarım."

Pablo, "İyi, bak bakalım bunlarda kusur bulabilecek misin?"

Robert Jordan içinden, "Bu adam beni yine kontrol ediyor," dedi.

Atlar başlarını kaldırmışlar, öyle, hareketsiz, hep adama bakıyorlardı. Robert Jordan iplerin arasından geçti. Siyah atın sağrısına vurdu. Ötekileri de birer birer gözden geçirdi. Sonra iplerin arasından çıkarak ötekilerin yanına geldi, adama doğru bakmadan, "Kır atın sol arka ayağı topal," dedi, "sert yerlerde fazla yürürse kırılma tehlikesi var."

Pablo, "Aldığım zaman da öyleydi," dedi.

"En güzel hayvan şu alnı akıtmalı doru at ama, onun da kaburga kemiğinin üstünde bir şişlik var, bu benim hoşuma gitmez."

Pablo, "Onun zararı yok," dedi. "Üç gün önce bir yere çarptı. Bir şey olsaydı şimdiye kadar olurdu."

Sonra örtüyü açıp eğerleri gösterdi. İki tane basit, bir süslü iki de siyah deriden askeri eyer vardı.

20

_____(Ş'anlar GKımin <S7çin
'Ş'ahvor Pablo, bu eğeri açıklamak istedi, "İki guardia civil1 öldürdük de," dedi.

"Büyük başarı."

"Sergovia ile Santa Maria del Real arasındaki yolda, attan indiler. Bir arabacının kimliğini kontrol etmek istiyorlardı. Hayvanlara bir şey olmadan ikisini de vurup öldürdük."

Robert Jordan, "Çok sivil muhafiz öldürdünüz mü?" diye sordu.

Pablo, "Çok," dedi. "Ama yalnız bu ikisini hayvanları vurmadan öldürdük."

Anselmo, "Arevalo'daki treni havaya uçuran bizim Pablo'dur," dedi. "O treni Pablo uçurdu."

Pablo, "Yanımızda bir de yabancı biri vardı, dinamiti o ateşledi," dedi. "Tanır mısın?"

"Adı ne?"

"Hatırlayamıyorum. Pek kullanılan bir isim değildi."

"Nasıl bir adam?"

"Senin gibi sarışın ama, senin kadar uzun boylu değil. İri iri elleri vardı, burnu da biraz basıktı."

Robert Jordan, "Kashkin," dedi. "Kashkin olacak."

Pablo, "Evet," dedi. "Öyle bir şey. Pek kullanılan bir isim değil. Ne oldu acaba?"

"Nisanda öldü."

Pablo, kederli bir tavırla, "Bir gün hepimiz öleceğiz," dedi. "Hepimizin sonu bu olacak."

Anselmo, "Bütün insanların sonu bu," dedi. "Ölmeyen var mı? Neyin var? Ne düşünüyorsun, söyle?" _____

Pablo, "Düşman çok güçlü," dedi. Adeta kendi kendine konuşuyor gibiydi.

Düşünceli bir tavırla atlara doğru bakıyordu.

1 Sivil Muhafız

"Ne kadar güçlüler bilemezsiniz. Her seferinde daha da güçlenmiş daha da silahlanmış görüyorum. Gittikçe malzemelerini çoğaltıyor. Benim elimde ise sadece bu atlar var. Ne yapabilirim? Yakalanacağım, öldürecekler. Başka bir şey bekleyemeyiz."

Anselmo, "Yakalanacağına onları sen yakala," dedi.

"Hayır, artık bu mümkün değil. Sonra, bu dağları da bırakırsak nereye gidebiliriz ki? Söyle. Nereye gidebiliriz?"

"İspanya'da dağ mı yok! Buradan gidecek olursak Sierra de Gredos dağlan var."

Pablo, "Ben gitmem," dedi. "Kaçmaktan bıktım artık. Burada rahatız. Şimdi siz köprüyü uçuracak olursanız tekrar peşimize düşerler. Burada olduğumuzu öğrenirlerse uçaklarını gönderip, bombalarlar burayı. Ya da Faslıları yollarlar, o zaman da buralardan kaçmak düşer bize. Halbuki ben bıktım artık, anlıyor musunuz?" Robert Jordan'a döndü, "Hem sana ne oluyor? Sen bir yabancısın, ne hakla kalkıp bana, şöyle yap, böyle yap, diye karışıyorsun?"

Robert Jordan, "Ben sana şöyle yap, böyle yap, diye bir şey söylemedim," dedi.

Pablo, "Söylemedin ama, söyleyeceksin," dedi. "Kötü olanda bu."

Bunları söylerken yerdeki çantaları gösteriyordu. Atlara bakmak için durdukları zaman çantaları yere koymuşlardı. Şimdi üçü de ipin önünde duruyorlardı.

Çamların arasından sızan ışık duru atın sırtına vuruyordu.

Pablo, Robert'in yüzüne baktı ve çantalardan iterek, "İşin kötüsü bu" dedi.

Robert Jordan, "Ben buraya görevimi yapmaya geldim," dedi. "Savaşı yönetenlerin emriyle geldim. Ben senden yardım isterim, sen "yapmam" dersin, ben de gider başkalarını bulurum. Halbuki ben senden daha yardım bile istemedim. Verilen emri yerine getirmem gerekiyor. Bunun önemli bir şey olduğundan şüphen olmasın.

Yabancıysam suç benim mi? Ben de burada doğmuş olmak isterdim."

22

birini ayağıyla

_____(fanlar ÇKimin C5^7>/

(Ş^alıpar Pablo, "Benim için önemli olan buralarda karışıklık çıkmaması," dedi. "Görevim kendimi ve benimle beraber olanları düşünmek."

Anselmo, "Evet ya, kendini düşünmek," dedi. "Artık hep kendini düşünür oldun.

Kendinden ve atlarından başka bir şeyi düşündüğün yok. Atlar yokken bizimleydin.

Şimdi sen de efendi oldun."

Pablo, "Haksızlık ediyorsun doğrusu," dedi. "Hayvanları hep bizim işlerde kullanıyorum."

Anselmo alaylı bir tavırla, "Hep değil, ara sıra," dedi. "Hatta bana sorarsan çok az. Çalmak, var; yemek, var; adam öldürmek, var; eyleme gelince, yok."

"Sen şu çeneni kapatmazsan başına çok şey gelir ihtiyar."

Anselmo, "Ben ihtiyarım ama bu dünyada kimseden korkmam," dedi. "Hayvanım falan da yok."

"Bir ayağın çukurda zaten."

Anselmo, "Merak etme, ölünceye kadar yaşarım," dedi. "Senin gibi tilkilerden de korkmam."

Pablo bir şey söylemedi, eğilip çantanın birini sırtladı.

Anselmo da öteki çantayı sırtlarken, "Tilkiden de kurttan da korkmam," dedi,

"eğer kendini kurt sanıyorsan."

Pablo, "Kapa çeneni," dedi. "Sen çenesi düşük bir ihtiyarsın."

Çantanın altında iki büklüm olan Anselmo, "Çenem düşüktür ama, dediğimi de yaparım!" dedi. "Şimdi bak karnım aç benim. Susadım da. Haydi bakalım asık suratlı gerilla lideri düş önümüze de bizi yiyecek bir şeyler bulacağımız bir yere götür."

Robert Jordan, "Başlangıç kötü," diye düşündü. "Yalnız, Anselmo yaman bir ihtiyar. Bu adamların iyileri de amma yaman oluyor ha! İyileri son derece iyi,

kötüleri de son derece kötü. Anselmo beni buraya getirmeden önce sanırım iyice düşünmüştür. Fakat bu olup bitenler benim hoşuma gitmiyor. Hiç hoşuma gitmiyor."

23

Memnun olduğu yalnız bir şey vardı, Pablo çantalardan birini sırtlamış

götürüyordu ve omzundaki karabinasını da ona vermişti.

Robert Jordan, "Belki de her zaman böyledir; durgun endişeli bir adamdır," diye düşündü.

Fakat iyi adamların hepsi neşelidir. Neşeli olmak iyi bir şeydi ve iyi olmanın da bir işareti sayılabilirdi. Neşeli insan yaşarken ölümsüzleşmiş gibi oluyordu.

Fakat böyle insanlara artık rastlanmıyordu. Evet, dünyada artık neşeli insan kalmamıştı. Oldukça az kalmıştı.

Robert Jordan kendi kendine, "Böyle düşüncelere dalarsan sen de neşeli bir adam olmaktan çıkarsın, oğlum," dedi. "Bırak düşünceyi şimdi, arkadaş. Sen şimdi köprü uçurmaya giden bir adamsın. Filozof değil. Karnım da amma acıktı ha! Pablo hiç değilse iştahı yerinde biri olsa."

24

II

,ık ormandan çıkıp bir fincan şeklindeki küçük vadinin k düzlüğüne inmişlerdi.

Biraz ileride, ağaçların arasında yüksek taştan bir blok vardı, Robert Jordan bu taşın altında mola vermeyi uygun buldu.

Burası mola vermek için çok iyi bir yerdi. Yaklaşıncaya kadar fark edilmiyordu.

Havadan da görülmesine olanak yoktu. Mağara gibi kapalı bir yerdi. Hatta ondan daha güvenli gözüküyordu. Robert Jordan kayayı daha iyi gözden

geçirmek için ilerledi.

Kayanın içinde bir mağara vardı ve mağaranın ağzında, arkasını kayaya dayamış

biri oturuyordu, ayaklarını ileriye doğru uzatmış, karabinasını da yanına dayamıştı. Elindeki sopayı çakıyla yontuyordu. Onların geldiğini görünce başını kaldırıp şöyle bir baktı, sonra yine sopayı yontmaya devam etti.

"Hola1, kim bunlar?" diye sordu.

Pablo, "İhtiyarla dinamitçi," dedi. Ve sırtındaki çantayı mağaranın ağzına indirdi.

Anselmo da sırtındaki çantayı indirdi. Robert Jordan tüfeği omzundan aldı, kayanın kenarına dayadı.

1 Merhaba

Sopa yontan adamın yüzü kavrulmuştu. Parıltılar saçan mavi gözleri dikkat çekiyordu ve çingeneye benziyordu.

"Mağaraya yakın koyma, içeride de ateş yanıyor," dedi. Pablo, "Kalk kendin koy,"

dedi. "Şu ağacın yanına koy."

Çingene yerinden bile kımıldamadı; bir küfür savurdu. Sonra tembel bir tavırla,

"Bırak kalsın burada," dedi. "Patlarsa havaya uçarsın, dertlerinden kurtulursun."

Robert Jordan, çingenenin yanına oturdu, "Ne yapıyorsun?" dedi.

"Tilki için," dedi. "Derin bir çukur açtım, İçine düşünce belleri kırılıyor."

Jordan'a bakarak güldü, "Bak, böyle," dedi ve elleriyle tuzağı tarif etti.

Anselmo, "Tavşan yakalıyor," dedi. "Çingenedir bu. Onun için, tavşan yakalayınca, tilki yakaladım, der. Tilki tutarsa mutlaka fil der."

Çingene bembeyaz dişlerini göstererek güldü ve Robert Jordan'a şöyle bir göz işareti yaparak, "Peki, ya fil tutarsam?" dedi.

Anselmo cevap verdi, "O zaman da tank dersin."

Çingene, "Tank yakalayacağım," dedi. "Tank da yakalayacağım. O zaman bakalım ne diyeceksin."

Anselmo, "Çingeneler çok konuşur ama ellerinden bir şey gelmez," dedi.

Pablo mağaraya girmiş, gözden kaybolmuştu. Robert Jordan, "Umarım yiyecek bulmaya gitmiştir" diye düşündü ve yere, çingenenin yanına çöküp oturdu. Öğle güneşi çamların arasından ileri doğru uzattığı bacaklarını yakıyordu. Mağaranın içinden yağ, soğan ve et kokusu geliyor, burnu bu kokuyu aldıkça midesine kramplar giriyordu.

Çingeneye, "Tank yakalayacağız biz," dedi. "Zor bir iş değil." Çingene çantaları göstererek, "Bunlarla mı?" dedi.

"Evet. İstersen sana da öğretirim. Sen tuzak kurarsın. Pek o kadar zor bir iş

değil."

26

Ş'anlar &Z/m/n <Sty/t (Ş'cdıvor

"Beraber mi?"

"Evet. Niye olmasın?"

Çingene, Anselmo'ya seslendi.

"Hey, şu çantaları iyi bir yere koy. Değerli şeylermiş."

Anselmo homurdanır gibi bir sesle, "Ben şarap getirmeye gidiyorum," dedi.

Robert Jordan kalktı, çantaları mağaranın önünden alıp, bir ağacın dibine götürdü, birini bir tarafına, birini öbür tarafına yerleştirdi. İçinde ne olduğunu bildiği için yan yana koymak istememişti.

Çingene, Anselmo'ya, "Bana bir bardak getir," diye seslendi.

Robert Jordan gelip yine onun yanına oturarak, "Şarap var mı?" diye sordu.

"Şarap mı? Olmaz olur mu? Bir tulum var. Bir tulum değilse bile, yarım tulum vardır. Bolca içebilirsin."

"E, yiyecek?"

"Ne istersen, beyim! Biz burada paşa gibi yaşıyoruz?"

Robert Jordan, "Siz çingeneler bu savaşta ne yapıyorsunuz?" diye sordu.

"Yine eskisi gibi."

"Sizin işiniz iyi iş doğrusu."

Çingene, "En iyi iş," dedi. "Senin adın ne?"

"Robert Jordan."

"Roberto. Şu tank işi ciddi mi?"

"Evet. Niye ciddi olmasın?"

Bu sırada Anselmo mağaranın kapısında göründü. Bir elinde, içi kırmızı şarap dolu derin bir bardak vardı, öbür elinin parmaklarına da üç tane kupa takmıştı.

"Bak," dedi. "Bardaklar falan hepsi tamam." Pablo da arkasından çıktı.

27

"Yemek şimdi oluyor," dedi. "Tütün var mı sende?"

Robert Jordan çantaların yanına gitti, birini açtı, içine elini sokup aradı ve yassı bir kutu çıkardı. Bunlar Rus sigarasıydı. Robert Jordan onları Golz'un karargahından almıştı. Kutunun kapağını yırttı, açtı ve Pablo'ya uzattı. Pablo kutunun içinden beş, altı tane aldı. Sonra sigaraları bir elinde tutarak diğer eliyle içinden bir tane seçti, ışığa tutup baktı. Bunlar ince uzun sigaralardı.

"İçinde tütünden çok hava var," dedi. "Ben bunları bilirim. Hani o, adı aklıma gelmeyen biri vardı ya, o bunlardan içerdi."

Robert Jordan, "Kashkin," dedi ve çingene ile Anselmo'ya da sigara uzattı, ikisi de birer tane aldılar.

"Daha alın," dedi. Bunun üzerine birer tane daha aldılar. Robert Jordan onlara dörder tane daha verdi.

Pablo, "Evet," dedi, "pek duyulmamış bir ad."

Anselmo, "Şarabımız da var," diyerek bardaklardan birini çanağın içine daldırıp doldurdu ve Robert Jordan'a uzattı. Sonra kendisi ve çingene için de birer bardak doldurdu.

Pablo, "Bana yok mu?" dedi.

Hepsi mağaranın kapısının önüne oturmuşlardı. Anselmo kendisine doldurduğu bardağı Pablo'ya verdi ve bir bardak daha almak için içeri gitti. Bardak alıp gelince yine çanağa daldırarak ağzına kadar doldurdu. Hep beraber tokuşturdular.

Şarap güzeldi. Tulumda kaldığı için biraz reçine kokuyordu ama, çok güzeldi, insanın ağzına hafif bir yumuşaklık geliyordu. Robert Jordan yavaş yavaş içti; şarabın yorgun vücuduna sıcak sıcak yayıldığını hissediyordu.

Pablo, "Yemek de şimdi geliyor," dedi. yabancı nasıl öldü?"

"Yakalandı, kendini öldürdü."

"Nasıl oldu bu iş?"

"Yaralanmıştı. Esir olmak istemedi."

28

'Peki, o tuhaf isimli

(fanlar ÇK/mm zS^çin ıŞ'alıpor

"Nasıl oldu, anlatsana."

Robert Jordan, "Daha fazlasını bilmiyorum," dedi. Yalan söylüyordu. Konuyu bütün ayrıntılarıyla biliyordu ama, şimdi sırası değil diye anlatmak istemiyordu.

Pablo, "Bize söz vermişti," dedi. "Trenleri havaya uçururken yaralanır da kaçamazsam beni öldürün, demişti. Çok tuhaf konuşurdu."

Robert Jordan kendi kendine, "Daha o zaman karar vermiş ha," dedi. "Zavallı Kashkin!"

Pablo, "Kendini öldürmeyi aklına koymuştu," dedi. "Bunu bana söylemişti. İşkence yaparlar diye korkuyordu."

Robert Jordan, "Bunu da söylemiş miydi sana?" diye sordu.

Çingene atıldı.

"Evet," dedi. "Hepimize söylerdi."

"Sen de tren işinde miydin?"

"Evet, hepimiz tren işindeydik."

Pablo, "Çok tuhaf konuşurdu ama," dedi, "Yiğit adamdı doğrusu."

Robert Jordan içinden, "Zavallı Kaşkin," dedi. "Anlaşılan, buralarda epey iş

yapmış. O zaman burada olup da onu tanımak isterdim. Böyle iş yapan ve böyle konuşan insanlara pek rastlanmıyor çünkü. Zaten konuşmak çok doğru değil.

İşlerini iyi yapsalar bile ağızlarını sıkı tutmazlarsa o oranda kötülük ederler."

"Biraz tuhaf bir çocuktu," dedi. "Bence biraz deliydi o."

Çingene, "Ama dinamit patlatmakta da çok ustaydı," dedi. "Sonra, çok da cesurdu."

Robert Jordan, "Evet, ama deliydi de. Bu iş akıl ve dikkat ister. Çok konuşulmamalı."

Pablo, "Peki, sen?" dedi. "Bu köprü işinde yaralanacak olsan düşmanın eline düşmek ister misin?"

29

Robert Jordan bardağını şarap çanağına daldırıp bir daha doldururken, "Bakın size söyleyeyim," dedi. "Ben birisinden bir yardım istersem bilin ki zamanında isterim."

Çingene de bu düşünceye katılıyordu.

"Güzel," dedi. "İyi adamlar böyle konuşur işte. Hah! Geliyor!"

Pablo, "Sen yemek yemişsin," dedi.

"Bir daha yerim. Bak kim geliyor."

Mağaranın kapısından elinde büyük bir tencere görünen kız selam verdi. Robert Jordan onun yüzünü biraz yandan görüyordu. Kızın tuhaf bir hali vardı ki bu da gözünden kaçmadı.

Kız gülümseyerek, "Hola, arkadaş," dedi.

Robert Jordan, "Salud," dedi. Bir taraftan kıza çok dikkatli bakmamaya çalışıyordu ama başını başka tarafa çevirmek de istemiyordu.

Kız tencereyi getirip onun önüne yere koydu ve Robert Jordan onun güzel, esmer ellerini gördü. Kız şimdi doğrudan doğruya onun yüzüne bakarak gülümsüyor, esmer yüzünde beyaz dişleri hemen göze çarpıyordu. Gözleri de

derisi gibi altına çalar güneş yanığı gibiydi. Elmacık kemikleri çıkık, dudakları dolgundu ve bakışında neşe vardı. Saçları, güneşten kavrulmuş bir buğday tarlasını andıran altın kızılı rengindeydi; fakat çok kısa kesilmişti. Robert jordan'a bakarak gülümsüyorcıu. Bir ara o esmer elini kaldırdı, saçlarını arkaya attı ama, elini çeker çekmez saçları yine kalktı.

Robert Jordan, "Yüzü güzel," diye düşündü. "Saçlarını kesme-şeydi daha güzel olurdu."

Kız, Robert Jordan'a, "Ben saçlarımı böyle tararım," dedi. "Hadi sen yemeğini ye. Bana bakma. Benim saçlarımı da kestiler böyle. Daha kısaydı, şimdi epey uzadı."

Karşısına oturdu, gözlerini yine ona dikti. Robert de başını kaldırıp ona baktı.

Kız güldü ve ellerini dizlerine bağladı. Pantolonunun yukarı sıyrılan paçalarından uzun ve temiz bacakları görünüyor, gri gömleğinin altından da küçük göğüsleri belli

30

(Çatılar ^Zimin

oluyordu. Robert Jordan ona her bakışında boğazının düğümlendiğini hissediyordu.

Anselmo, "Tabak yok," dedi. "Bıçak da yok. Çakını kullanacaksın."

Kız tencerenin kenarına, dişleri aşağı gelmek üzere, dört tane de çatal dizmişti.

İspanyol usulü, hiç konuşmadan ve aynı tencereden yiyorlardı. Yemek, soğanla ve yeşil biberle pişirilmiş tavşan etiydi. İçine sos olarak kırmızı şarapla bezelye konulmuştu. Çok iyi pişmişti. Et kemiklerden kendi kendine sıyrılıyordu, sosu da çok lezzetliydi.

Robert Jordan yemekte bir bardak şarap daha içti. Kız yemeğin sonuna kadar ona öyle bakmaya devam etti. Ötekiler de hep onun yemek yiyişine bakıyorlardı.

Robert Jordan yemeğin kendi önünde kalan soslarını da bir parça ekmekle sıyırdı, tavşan kemiklerini tencerenin bir tarafına yığdı, orada kalmış olan suyu da ekmeğiyle aldı. Sonra çatalını da, çakısını da ekmeğe sildi, çatalla çakıyı bir kenara koyup ekmeği ağzına attı. Eğilip bardağını tekrar ağzına kadar şarapla doldurdu. Kız yine onu seyrediyordu.

Robert Jordan bir dikişte bardağı yarıladı ama kızla konuşurken hâlâ boğazının düğümlendiğini hissediyordu.

"Adın ne senin?" diye sordu.

Pablo şöyle bir baktı. Sesinin tonu tuhafına gitmişti. Sonra kalktı, biraz uzağa doğru gitti.

"Maria. Senin?"

"Roberto. Uzun süredir mi dağlardasın?"

"Üç aydan beri."

"Üç aydan beri mi?" Robert Jordan bunu söylerken kızın saçlarına bakıyordu. Kız elini saçlarının üzerinden geçirdiği zaman sık bir küme halinde yatmışlardı; halbuki şimdi, rüzgârla dalgalanan bir buğday tarlası gibi hepsi ayağa kalkmıştı.

Kız, "Saçım traş edildi," dedi. "Valladolid hapishanesinde kural böyle. Üç ayda ancak bu kadar uzadı. Trendeydim. Güneye

götürüyorlardı. Tren havaya uçtuktan sonra mahkumların çoğu serbest kaldı.

Bunlarla beraber buraya geldim."

Çingene, "Kayaların arasına saklanmış buldum," dedi. "Tam yola çıkıyorduk.

Baktım, kız çirkindi de. Yanımıza aldık ama, aldığımıza da bin kere pişman oldum."

Maria, "Tren işinde onlarla beraber çalışan biri daha vardı, sarışın bir adam.

Yabancı. Nerede şimdi o?" diye sordu. Robert Jordan, "Öldü," dedi. "Nisanda."

"Nisanda mı? Trenin havaya uçması da nisandaydı." "Evet. Ondan on gün sonra öldü."

Kız, "Zavallı adam," dedi. "Çok yaman bir adamdı. Sen de mi o işle uğraşıyorsun?" "Evet."

"Sen de tren uçurdun mu?" "Evet. Üç tren uçurdum." "Burada mı?"

"Estremadura'da. Buraya gelmeden önce ben Estremadura'daydım. Biz Estremadura'da çok iyi iş görüyoruz. Orada bizden bir çok kişi var." "Peki, sen şimdi buralara niye geldin?"

"O sarışın adamın görevini şimdi ben üzerime aldım. Sonra, bu bölgeyi daha önceden de bilirim." "İyi bilir misin?"

"Hayır, o kadar iyi değil ama her şeyi çabuk öğrenirim. Yanımda güzel bir haritayla iyi bir kılavuz da var." Kız başını salladı, "Evet, bu ihtiyar iyi adamdır." Anselmo, kıza, "Eksik olma," dedi.

Robert Jordan o zaman farkına vardı. Meğer kızla baş başa değillermiş. Kıza bakınca sesinin değiştiğini de fark etti ve başını kaldırıp kıza bakamaz oldu.

İspanyollarla iyi geçinmenin iki şartı vardı ki, o şimdi bunlardan birine aykırı hareket ediyordu.

32

_____(Ş'anlar OKimin Os^/n ffilıpor
Erkeklere sigara ver, kadınlara da yaklaşma. Birdenbire kendisine şaştı. Bu ikinci şarta hiç aldırış etmiyordu. Aldırış etmediği daha neler vardı! Buna mı aldırış edecekti?

Maria'ya, "Yüzün çok güzel!" dedi. "Seni saçların kesilmeden önce görmek isterdim."

Kız, "Uzar," dedi. "Altı aya kadar uzar."

Anselmo, "Trenden kurtarıp getirdiğimiz zaman görmeliydin sen bu kızı. öyle çirkindi ki, yüzüne bakamazdın," dedi.

Robert Jordan işi biraz daha kurcalamak isteyerek, "Sen kiminsin?" diye sordu.

"Pablo'nun mu?"

Maria onun suratına şöyle bir baktı, sonra şakalaşır gibi dizine vurdu.

"Pablo'nun mu? Pablo'yu görmemiş gibi konuşuyorsun?" "Öyleyse Rafael'in.

Rafael'i gördüm." "Rafael'in de değilim."

Çingene, "Kimsenin değil," dedi. "Bu tuhaf bir kız. Kimsenin değil. Ama güzel yemek pişiriyor."

Robert Jordan kıza, "Gerçekten birine ait değil misin?" diye sordu.

"Kimsenin değilim. Kimsenin. Senin de olmayacağım."

Robert Jordan, "Ya?" dedi ve yine boğazının düğümlendiğini hissetti. "Pekâlâ.

Zaten benim kadınlara ayıracak zamanım yok. Doğrusu bu."

Çingene onu şöyle bir süzerek, "On beş dakikan da mı yok?" dedi. "Bir çeyrek saatin de mi yok?"

Robert Jordan cevap vermedi. Kıza baktı, boğazının öyle kısıldığını hissetti ki, konuşmaya cesaret edemedi.

Maria ona baktı, güldü, sonra birdenbire kızardı ama, bakmaya devam etti.

Robert Jordan, "Kızardın," dedi. "Sen çabuk mu kızarırsın?" "Hayır."

"E, şimdi kızardın ya?" "İçeri gitmeliyim." "Gitme Maria."

Kız, "Gitmeliyim" dedi ve yemek yedikleri tencere ile çatalları aldı. Bir tay gibi biraz şaşkın fakat hayvan yavrularındaki sevimlilikle bir iki adım attı.

Sonra, "Bardaklar kalsın mı?" diye sordu.

Robert Jordan, kıza hâlâ öyle bakıyordu. Maria tekrar kızardı. "Bakma bana öyle," dedi. "Ben sevmem böyle şeyleri."

Çingene, "Bardaklar kalsın," dedi ve birini alıp çanağa daldırdı, ağzına kadar doldurup Robert jordan'a uzattı.

Robert Jordan, kızın arkasından öyle bakakalmış, elinde tencereyle, önünden gidişini seyrediyordu.

"Teşekkür ederim," dedi. Şimdi kız gitti ya, sesi artık düzelmişti. "Bunu da içeyim, bir daha içmem. Çok içtik."

Çingene, "Bunu bitireceğiz." dedi. "İçerde daha yarım tulum var. Atlardan birinin sırtına yükleyip getirmiştim."

Anselmo, "Pablo'nun son seferi oldu o," dedi. "Ondan sonra bir şey yapmadı."

Robert Jordan, "Kaç kişisiniz siz?" diye sordu.

"Yedi kişiyiz, iki de kadın var."

"İki kadın mı?"

"Evet. Biri Pablo'nun mujer'i."1

"Peki, nerede şimdi o?"

"Mağarada. Kız yemek pişirir, dedim ya. Aslında Pablo'nun mujer'i pişiriyor, kız da ona yardım ediyor."

"Peki, Pablo'nun mujer'i nasıl bir kadın?"

Çingene güldü, "Biraz vahşi bir şey. Hem de çok vahşi, 1 Kadın 34

(Ş'arılai' ÇK/m/n \§lçm

Pablo'ya çirkin diyorsan, bir de karısına bak. Ama mert bir kadın. Pablo'dan yüz kat daha mert. Ama biraz vahşi."

Anselmo, "Pablo da başlangıçta çok mertti. Önce çok iyiydi."

Çingene, "Evet, vebadan fazla adam öldürdü," dedi. "Başlangıçta Pablo'nun öldürdüğünü veba bile öldürmemiştir."

Anselmo, "Ama son zamanlarda muy flojo oldu, yani çok gevşedi," dedi. "Öyle gevşedi ki, ölmekten korkuyor."

Çingene filozofça, "Başlangıçta çok adam öldürdü de ondan olacak herhalde.

Pablo'nun öldürdüğünü kadar, veba bile öldürmemiştir."

Anselmo, "O da var, zenginlik de var," dedi. "Sonra, çok içiyor. Şimdi onun istediği, bir matador de toros gibi, yani bir matador gibi, bir kenara çekilmek.

Fakat çekilemez ki."

Çingene, "Cephenin öbür tarafına geçerse atlarını elinden alırlar, kendisini de askere alırlar," dedi. "Ben kendi hesabıma orduya gitmek istemem."

Anselmo, "Çingenelerin hiçbiri orduya girmek istemez zaten," dedi.

Çingene, "Niye istesin?" diye sordu. "Orduya girmeyi kim ister? Biz orduya girmek için mi devrime çalışıyoruz. Savaşa gönüllüyüm ama, orduya değil."

Robert Jordan, "Ötekiler nerede?" diye sordu. Şarabın etkisiyle içinde bir rahatlık ve uyku ihtiyacı duyuyordu. Sırtüstü yatmıştı ve ağaçların dalları arasından, İspanya göklerinde yavaş yavaş dolaşan küçük bulutları görüyordu.

Çingene, "İkisi içerde uyuyor," dedi. "ikisi de bizim topun bulunduğu yerde nöbetteler. Biri de aşağıda nöbet bekliyor, ama hepsi uyuyorlardir muhakkak."

Robert Jordan yan tarafına dönerek: "Nasıl şey sizin o top?" Çingene, "Çok antika bir şey," dedi. "Makineli."

Robert Jordan, "Herhalde makineli tüfek olacak," diye düşündü.

35

"Ağır mı?" diye sordu.

"Bir kişi taşıyabilir ama, oldukça ağır. Açılır-kapanır üç tane ayağı var.

Yaptığımız saldırıda ele geçirdik. Yani şarabı aldığımız seferden önceki saldırıda."

"Kaç merminiz var?"

Çingene, "Sayısız, oldukça ağır bir sandık mermi var." dedi.

Robert Jordan kendi kendine, "Herhalde beş yüz mermidir," dedi.

"Şarjörle mi doluyor, yoksa?..."

"Üstünde yuvarlak demir kutular var, oradan doluyor."

Robert Jordan, "Vay canına! Lewis makineli tüfeği!" diye düşündü. Anselmo'ya

"Makineli tüfekler hakkında bilgin var mı?" diye sordu.

Anselmo, "Nada"1 diye cevap verdi. Sonra çingeneye dönüp "Ya senin," dedi.

Çingene gururlu bir tavırla, "Benim bildiğim şu," dedi, "Çabuk çabuk ateş eder; sonra, öyle kızar ki namlusunu tutunca insanın elini yakar."

Anselmo alaylı bir tavırla, "Onu herkes bilir," dedi.

Çingene, "Bilmez demedim ben de," dedi. "Makineliden anlar mısın diye sordu da ben de bildiğimi söyledim." Sonra bildiklerine ekledi, "Bildiğimiz tüfeğe benzemeyen bir yanı daha var. Tetikten elini çekmezseniz durmadan ateş eder."

Robert Jordan İngilizce olarak, "İçindeki kurşun bitinceye kadar, ya da kızıp eriyinceye kadar," dedi.

Anselmo, "Ne dedin?" diye sordu.

Robert Jordan, "Hiç," dedi. "İngilizce fala baktım."

Çingene, "İşte bunu hiç duymadım," dedi. "İngilizce fala bakmak. Sen el falına da bakar mısın?"

1 Hiç 36

(Ş'anlar

Robert Jordan, "Hayır," dedi ve bardağını şarap çanağına daldırıp tekrar doldurdu. "Ben bilmem ama, sen biliyorsan benim elime bak da önümüzdeki üç gün içinde neler olacak söyle bakalım."

Çingene, "Pablo'nun Mujer'i el falına iyi bakar ama," dedi, "öyle aksi, öyle yabani bir kadın ki bilmem bakar mı?"

Robert Jordan yattığı yerden kalktı oturdu ve doldurduğu şaraptan bir yudum içti.

"Hadi gidip Pablo'nun Mujer'ini görelim," dedi. "Dediğin gibi aksi ise adam ederiz."

Rafael, "Ben şimdi onu kızdırmak istemem," dedi. "Zaten beni hiç sevmez."

"Niye?"

"Bilmem. Haylaz diyor bana." Anselmo, "Haksız," diye gürledi. "Çingeneleri sevmiyor." Anselmo, "Amma hata," dedi.

Rafael, "Kendisinde de çingene kanı var," dedi. "Onun için sevmiyor, çünkü kendisinin ne mal olduğunu biliyor tabii." Alaylı alaylı güldü. "Öyle bir dili var ki kamçı gibi kesiyor. Herkesi haşlıyor. Müthiş yabani bir kadın."

Robert Jordan, "Kızla nasıl geçiniyorlar?" diye sordu.

"İyi geçiniyor. Kızı seviyor çünkü. Ama biri yanına varmasın..." Başını sallayarak dilini damağında şaklattı.

Anselmo da, "Kızla arası iyi," dedi. "İyi bakıyor." Rafael anlattı.

"Kızı, ilk alıp getirdiğimiz zaman, çok acayipti. Hiç konuşmuyor, sürekli ağlayıp duruyordu. Dokunacak olsak, ıslak köpek gibi silkinirdi. Yalnız son günlerde değişti, biraz düzeldi. Hele bugün çok iyiydi. Az önce seninle konuşurken öyle tatlıydı ki! Halbuki biz onu zamanında yanımıza almak istememiştik. Böyle sıska

çirkin ve sevimsiz bir kız için yolumuzdan kalmaya değmezdi. Fakat kocakarı kıza bir ip bağladı. Kız, artık gidemem, dedi mi, ipin öbür ucuyla dövüyor, zorla yürütüyordu. Sonra baktı ki, gerçekten yürüyemiyor, o zaman sırtına alıp götürüyordu. Kocakarı da götüremez hale gelince, ben sırtıma alıyordum. Dik bir yamaca tırmanıyorduk. Ben de yorulunca kızı Pablo taşıyordu. Fakat kocakarı da bize kızı taşıtmak için neler söylemiyordu! Bunu hatırlayarak başını iki tarafa salladı. "Kızın bacakları uzun ama, pek öyle ağır değil. Kemikleri ince, onun için ağırlığı az. Ama, al sırtına, bir yerde ateş yakıp kamp kur sonra tekrar sırtında taşı. O zaman ağır geliyor. Kızı Pablo taşırken kocakarı da Pablo'nun tüfeğini taşıyordu. Pablo kızı tekrar sırtına aldığı zaman tüfeği yine o dolduruyor ama, bir yandan da küfrü basıyordu. Kurşunları Pablo'nun cebinden alıyor, küfür ede ede tüfeği dolduruyordu. Nihayet akşam olup karanlık basınca rahat ediyorduk. Bereket versin düşmanın süvarisi yoktu."

Anselmo, "Tren işi herhalde çok zor olmuştur," dedi, sonra Robert Jordan'a dönerek anlattı, "Ben yoktum. Pablo'nun, El Sordo grubu yaptı. Bu gece göreceksin onları. Sonra bu dağlardaki gerillaların iki grubu daha var. Ben cephenin öbür tarafına gitmiştim."

Çingene, "Bir de tuhaf isimli sarışın delikanlı vardı," dedi. "Kashkin."

"Evet. İsmini bir türlü aklımda tutamıyorum. Makineli tüfeği taşıyan iki kişi daha vardı. Bunları ordudan yollamışlardı. Makineli tüfeği zor taşıyorduk.

Herhalde kızdan ağır değildi ama, başlarında bizim kocakarı gibi birisi yoktu ki zorla taşıtsın." O anı hatırlayarak başını salladı, sonra devam etti, "Ben o patlayış kadar korkunç bir şey görmedim. Tren büyük bir hızla geliyordu. Ta

uzaktan gördük. Öyle büyük bir heyecan duydum ki, anlatamam. Önce dumanı sonra bacayı gördük. Daha sonra düdük sesi duyuldu. Sonra çu-çu-çu-çu-çu sesi gittikçe büyüdü, gittikçe büyüdü. Sonra, bomba patlayınca lokomotifin ön tekerlekleri havaya kalktı. Sanki bütün dünya kara bir bulut halinde havaya uçmuş gibi oldu.

Lokomotif müthiş bir gürültü ve toz

_____fanlar CK/m/n Qsk/n Ç'ahvor bulutu halinde, tahta parçaları arasında havaya uçtu. Sonra yaralı arsız bir canavar gibi yana yıkıldı. Daha ilk patlama ile havaya kalkan toz, toprağın üzerimize dökülmesi bitmeden beyaz bir duman saçarak bir şey daha patladı.

Makineli tüfek ta-ta-ta! diye başlamıştı çalışmaya." Çingene bunu anlatırken iki yumruğunu ileri doğru uzatmış, baş parmaklarını kaldırmış .makineli tüfek taklidi yaparak kollarını sallıyordu. "Tata-tat! Tata-tat! Ömrümde böyle bir şey daha görmedim. Trenden kaçıyorlardı, makineli onlara ateş ediyor, adamlar yere yuvarlanıyorlardı. Heyecanla makineliye futundum, namlusunun ateş ateş gibi olduğunu o zaman anladım. O sırada kocakarı suratıma bir tokat indirdi. Ateş

etsene, aptal! Yoksa beynini patlatırım!' diye bağırdı. Onun üzerine ben de ateş

etmeye başladım ama tüfeği doğru tutamıyordum. Ötekiler de tepeye doğru kaçışıyorlardı. Biraz sonra, trende alınacak ne var diye bakmaya aşağıya indiğim sırada baktık bir düşman subayı tabancayı çekmiş önüne askerleri katmış, bize karşı hücuma zorluyor. Bir yandan tabancayı sallıyor, bir yandan da askerlere bağırıyordu. Biz de başladık ona ateş etmeye ama, hiçbirimiz vuramadık. Sonra askerlerin yarısı yere yattı, üzerimize ateş açtı. Subay da onların arkasında, elinde tabancası, bir aşağı, bir yukarı dolaşıp duruyordu. Hiç birimiz vuramadık, trenin durumu da makineli tüfeğin doğrudan doğruya ona karşı ateş

etmesine engel oluyordu. Subay yere yatanlardan ikisini vurdu ama ötekiler yine de kalkmak istemediler. Subay küfrü basıyordu. Sonunda ikisi, üçü birden kalktılar, bize doğru, trene doğru koşmaya başladılar. Sonra tekrar yere

yattılar, ateş ettiler. En sonunda biz kaçtık. O zaman kayaların arasına saklanmış olan bu kıza rastladım. O da bizimle beraber kaçtı."

Anselmo, "Sanırım çetin bir savaş olmuş," dedi. "Çok, heyecanlı bir şey."

Boğuk bir ses, "Şimdiye kadar o eylemin dışında önemli bir şey yapmadık zaten,"

dedi.

"Ne yapıyorsun orospu çingene karısının çocuğu. Sarhoş tembel? Ne yapıyorsun?"

39

Robert Jordan dönüp baktı. Yanı başında, Pablo kadar iri yarı, elli yaşlarında bir kadınla karşılaştı. Üzerinde siyah köylü eteği ile gömlek vardı; iri bacaklarına kalın yün çorap giymiş, ayaklarına altı ip örgülü ayakkabılardan geçirmişti. Esmer yüzü, granitten bir heykel modelini andırıyordu. İri fakat biçimli elleri vardı, kıvırcık saçlarını arkasına topuz yapmıştı.

Ötekilerle ilgilenmeden çingeneye, "Ha? cevap versene!" dedi.

"Arkadaşlarla konuşuyordum. Bu arkadaş yeni geldi; dina-mitçi."

Pablo'nun mujer'i, "Biliyorum," dedi. "Sen şimdi kalk git buradan. Andres'in yerine tepede nöbet bekle."

Çingene, "Gidiyorum." dedi. Sonra Robert Jordan'a döndü, "Yemekte görüşürüz."

Kadın, "Ne yemeği!" dedi. "Bana kalırsa sen bugün üç öğün yemek yedin. Haydi git bana Andres'i gönder."

Sonra Robert Jordan'a, "Hola!" diyerek elini uzattı. "Nasılsınız, Cumhuriyetçilerden ne haber?"

Robert Jordan, "İyiler," dedi ve kadının elini o da aynı kuvvetle sıktı. "Ben de iyiyim, bütün Cumhuriyetçiler de iyi."

Kadın, "Sevindim," dedi. Gözlerinin içine bakıyor ve gülüm-süyordu. Robert Jordan, kadının güzel, gri gözleri olduğunu gördü. "Yeni bir tren uçurmaya mı geldiniz?"

Robert Jordan, kadına karşı birdenbire yakınlık duyarak, "Hayır, köprü," dedi.

Kadın, "No es nada,'" dedi. "Şimdi atlarımız da var, ne zaman yeni bir tren uçuracağız?"

"Sonra. Köprü şimdi daha önemli."

"Kız söyledi, tren işinde bizimle beraber çalışan arkadaşınız ölmüş."

1 O bir şey değil. 40

jŞ'cmlar

"Evet."

"Yazık. Ben ömrümde öyle bir patlama görmedim. Akıllı bir çocuktu. Çok severdim kendisini. Demek şimdi yeni bir tren daha patlatmayacağız ha! Şimdi dağlarda çok adam var. Pek çok. Yiyecek bulmak zorlaştı artık. Buradan gitsek iyi olur.

Atlarımız da var şimdi."

"Önce o köprüyü uçurmamız gerekiyor."

"Nerede?"

"Gayet yakında."

Pablo'nun mujer'i, "iyi," dedi. "Buralardaki bütün köprüleri uçuralım gidelim.

Bıktım artık ben buradan. Çok adam var ve kalabalıkla iş olmaz. Burada pis bir durgunluk var."

Ağaçların arasında Pablo'yu gördü.

"Barracho!"1 diye seslendi. "Pis sarhoş!" Sonra gülerek Robert Jordan'a döndü,

"Tek başına içmek için bir tulum şarap getirdi," dedi. "Sürekli içiyor. Buradaki hayat onu çürütüyor. Senin geldiğin çok iyi oldu, delikanlı." Sırtına bir tokat indirdi. "A! Sen göründüğün kadar genç değilmişsin!" dedi ve elini Robert Jordan'in omzundan aşağı doğru dolaştırarak gömleğinin altından adalelerini yokladı. "Çok iyi oldu. Senin buraya geldiğine doğrusu çok sevindim."

"Ben de öyle."

Kadın, "Biz seninle iyi anlaşacağız," dedi. "Gel bir bardak şarap İÇ" Robert Jordan, "İçtik," dedi. "Ama, sen içeceksen?"

Kadın, "Ben yemekten önce içmem," dedi. "Çarpıntı yapıyor." O sırada yine gözüne Pablo ilişmişti, "Barracho!" diye bağırdı. Sonra Robert Jordan'a dönerek başını salladı, "Eskiden çok iyiydi ama şimdi bitti. Dinle bak sana başka bir şey söyleyeceğim. Kıza karşı dikkat et, iyi davran. Çok şey çekti çünkü. Anlıyor musun?"

1 Sarhoş

"Anlıyorum ama, bunu niçin söylüyorsun?"

"Onu ne kadar etkilediğini kız biraz önce içeri girdiğinde fark ettim. Daha önce seni içerden seyrederken de bunun farkına varmıştım."

"Sadece biraz takıldım."

Pablo'nun kadını, "Buraya ilk geldiği zaman çok kötü haldeydi," dedi. "Şimdi biraz düzeldi. Artık gitmesi gerekiyor."

"Tabii, Anselmo'ya verir, cephenin öbür tarafına yollayabiliriz." "Evet, iş

bitince Anselmo'yla beraber kızı da alır gidersin."

Robert Jordan boğazının yine düğümlenir gibi olduğunu hissetti ve sesi kısıldı,

"Olabilir," dedi.

Pablo'nun mujer'i ona şöyle bir baktı ve başını sallayarak, "Ayy, Ayy, demek siz bütün erkekler böylesiniz ha?" dedi.

"Ben bir şey demedim ki! Yalnız, kız güzel, bunu sen de biliyorsun."

"Hayır, kız güzel değil. Güzelleşiyor, demek istiyorsun. Ah, şu erkekler yok mu!

Neyse, şakayı bırakalım. Cumhuriyetçilerin, bu gibi kadınlara bakacak bir yeri yok mu?"

Robert Jordan, "Var," dedi. "Hem de çok iyi yerleri var. Valencia civarında, deniz kıyısında. Sonra, başka yerlerde de var. oralardan birine giderse kendisine iyi bakarlar, o da çocuklarla ilgilenir. Boşaltılan şehirlerden çocukları oralara getirdiler. Ne yapacağını orada öğrenir."

Pablo'nun mujer'i, "İşte benim istediğim de bu," dedi. "Pablo kıza karşı ilgi duymaya başladı. Bir taraftan da bu ona zarar veriyor. Gördü mü deli oluyor. Eh iyisi hemen kalksın gitsin."

"İşimizi bitirelim, alır götürürüz."

"Kıza karşı iyi davranacaksın ha? Bak seninle kırk yıllık dostum gibi konuşuyorum."

Robert Jordan, "Konuşabilirsin," dedi. "İnsan birbirini anlayınca kırk yıllık dost gibi olur."

42

_____ (fanlar OKimin sSlçin (Çalıyor

Pablo'nun kadını, "Otur," dedi. "Söz ver, demiyorum, çünkü bir şeyin olacağı varsa olur. Yok eğer kızı götürmeyeceğini bilsem söz vermeni isterdim."

"Niye?"

"Sen gittikten sonra deliye dönecek olan bir kızı ne yapayım ben burada? Bir kere deliliğini çektim, bir daha çekecek halim yok."

"Şu köprü işi bitsin, alıp götürürüz," dedi.

"Eğer sağ kalırsak götürürüz."

"Ağzını hayra aç! Böyle söylemek iyi değildir."

"Söz verdiğim için böyle söyledim," dedi. "Her şeyi kötüye yoran insanlardan değilimdir ben."

"Ver bakayım elini," dedi.

Robert Jordan elini uzattı, kadın o koca avuçlarının içine aldı, açtı, baş

parmağıyla sıvazlayarak uzun uzun baktı, sonra bıraktı. Ayağa kalktı, Robert Jordan da kalktı. Kadın hiç gülmeden, onun yüzüne öylece bakıyordu.

"Ne var?" diye sordu. "Ben böyle şeylere inanmam ama, herhalde korkutacak bir şey söylemezsin."

"Hiç," dedi. "Hiçbir şey görmedim."

"Yo, gördün. Ben böyle şeylere inanmam. Sadece merak ettim."

"Sen neye inanırsın?"

"Birçok şeye inanırım ama, buna İnanmam."

"Örneğin neye inanırsın?"

"Görevime inanırım."

"Evet, bunu ben de gördüm."

"Başka ne gördün, söyle."

Kadın buruklukla, "Başka bir şey görmedim," dedi. "Köprü işi çok güç

demiştin, değil mi?"

43

"Yo, öyle bir şey söylemedim. Çok önemli dedim."

"Ama zor olabilir değil mi?"

"Evet, olabilir. Şimdi gidip bir bakayım. Burada kaç kişi var?"

"İşe yarar beş kişi var. Çingene de iyi niyetlidir ama, pek işe yaramaz. Sadece iyidir. Pablo'ya güvenim kalmadı artık."

"El Sordon'nun elinde şöyle adamakıllı kaç kişi var?"

"Sekiz kişi kadar vardır. Bu gece anlarız. Buraya gelecek. Çok becerikli bir adam. Onda da biraz dinamit var. Çok değil ama. Konuşursun."

"Haber mi gönderdiniz?"

"Hayır, her gece gelir zaten. Bize komşudur. Hem dost, hem yoldaş."

"Onun hakkında ki fikrin ne?"

"Çok iyi bir adamdır. Sonra, çok da becerikli. Tren işinde yamandı."

"Peki, öteki gruplarda?"

"Zamanında haber verirsek oldukça güvenilir elli kadar tüfekli toplamak mümkün?"

"Ne dereceye kadar güvenilebilir?"

"İşin önemine göre."

"Peki, tüfek başına kaç kurşun bulunabilir?"

"Belki yirmi tane bulunabilir. Bu da onların bu işe verecekleri öneme bağlı.

Sonra, bu işe yanaşırlar mı, onu da bilmem. Çünkü, biliyorsun ya, köprü işinde para yok, yağma falan yok. Sonra, sen de söylüyorsun, bu iş için insanın ağzını sıkı tutması lazım, çok kişi duyarsa tehlike artar. Bir şey daha var: Köprü gitti mi, bu dağlardan da kaçıp gitmek lazım. Onun için, bence bu köprü işine çoğu engel olmak isteyecek."

"Evet."

"Onun için, zorlanmadıkça kimseye bahsetmeyelim."

44

(fanlar GK/m/n (ğ^çm

"Bence de öyle."

"Sen git köprüyü bir gözden geçir, akşama da El Sordo'yla konuşuruz."

"Şimdi Anselmo'yla beraber gidiyorum." Kadın, "Peki onu da al git. Karabina ister misin?" dedi. Robert Jordan, "Teşekkür ederim," dedi. "Alsam iyi olur ama, nasıl olsa kullanmayacağım. Şöyle bir bakmaya gidiyorum, gürültü çıkarmak istemem. Söylediklerine teşekkür ederim. Konuşman çok hoşuma gitti."

"Her şeyi olduğu gibi anlatmaya çalışıyorum." "Öyleyse, elimde ne gördün, onu da söyle."

Kadın başını salladı, "Yo, bir şey görmedim," dedi. "Hadi sen şimdi köprüye git.

Ben de senin cephanene bakayım."

"Üzerini bir şeyle ört; sonra, kimse dokunmaz," dedi. "Hadi sen şimdi köprüye git."

Robert Jordan, başını kollarına dayamış uyumakta olan ihtiyarın omzuna dokunarak, "Anselmo" diye seslendi. İhtiyar başını kaldırdı.

"Ha, evet! Gidelim."

45

Ill

,on iki yüz metreyi, çamlara tutuna tutuna gölgelerden I giderek, usulca indiler. Şimdi köprü tepenin eteğindeki son birkaç çam ağacının ötesinde, elli metre kadar ileride bulunuyordu. Dağın kahverengi yüzeyine hâlâ vuran akşam güneşi altında ve boğazın önünde köprü siyah bir leke gibi görünüyordu. Tek kemerli olan ve üzerinden yan yana iki arabanın geçebileceği çelik bir köprüydü.

İki yanda da birer nöbetçi kulübesi vardı.

Güneş, Robert jordan'ın tam yüzüne vuruyordu. Onun için, köprüyü ancak dış

kısmından görebiliyordu. Sonra güneş yavaş yavaş kaydı ve karşıdaki ağaçların arasına girdi. Robert Jordan şimdi köprüyü bütün ayrıntısıyla görebiliyordu. Bu köprüyü havaya uçurmak zor bir iş olmayacaktı. Robert Jordan yamacın güzelliğine hayranlıkla baktı. Fışkırmış yeni sürgünlerin yeşilliği ve kuytulardaki henüz erimemiş kar çok güzel görünüyordu. Bir yandan bakıyordu, bir yandan da cebinden çıkardığı deftere çabuk çabuk birtakım çizgiler çiziyor, dinamit konulacak yerleri işaretliyordu.

O köprünün krokisini çizerken Anselmo da yolu, köprüyü, nöbetçi kulübelerini gözden geçiriyordu. Çok yakına, tehlikeli bir noktaya kadar geldiklerini düşünüyordu. Robert Jordan çizim işini bitirince rahat bir nefes aldı.

46

Ş

Robert Jordan defteri cebine koyup ilikledi, çam ağacının altına yüzü koyun yattı ve ağacın gövdesini siper alarak bakmaya başladı. O sırada Anselmo, onun dirseğini dürterek karşıyı gösterdi.

Yolun üstünde, onların tam karşısına gelen kulübedeki ki nöbetçi, kasaturalı tüfeğini dizlerinin arasına alarak oturmuş, sigara içiyordu. Başında yünden el örgüsü bir bere, arkasında da battaniye gibi kalın bir kaput vardı. Elli metre kadar uzak'a olduğu için yüzünün çizgilerini fark etmek imkânsızdı. Robert

Jordan dürbünü çıkardı. Artık güneş kaybolmuştu camların parlama tehlikesi yoktu ama, yine ellerini merceklerin üzerine siper ederek baktı. Şimdi köprünün demirlerini elini uzatsa tutacakmış gibi oldukça yakında görüyordu. Nöbetçinin yanaklarının çöküklüğü, sigarasının külü, tüfeğinin parıltısı bile görülüyordu.

Kulübenin duvarında rengi siyahlaşmış, eski bir şarap matarası asılıydı, bir iki gazete vardı, telefon yoktu. Onun göremediği tarafta telefon olabilirdi ama görünürde kulübeye gelen tel falan da yoktu. Yolda telefon hattı vardı, telleri de köprünün üstünden geçiyordu. Kulübenin dışında eski bir benzin varilinden yapılmış bir mangal vardı ama, içinde ateş yoktu.

Robert Jordan dürbünü yanı başında yüzü koyun yatan Anselmo'ya uzattı. İhtiyar gülümseyerek başını salladı. Parmağıyla gözünü göstererek, İspanyol'ca, "Ya la veo" diye fısıldadı. "Onu gördüm." Nöbetçiye bakıyordu. Robert Jordan ona doğru dönerek gülümsedi.

Köprünün öbür ucundaki nöbetçi kulübesinin içini göremiyor-lardı. Hem uzaktı, hem yolun aşağısına düşüyordu. Yol köprünün alt başından sonra sola dönüyor ve gözden kayboluyordu. Boğaz o noktada daha daralıyor ve sanki bir oyuk halini alıyordu.

Robert Jordan, Anselmo'ya, "Buradan sonra nerede nöbetçi var?" diye sordu.

"Şu dönemeçten beş yüz metre kadar ötede. Kayaların dibindeki yol tamircisinin kulübesinde."

"Kaç kişi?"

Robert Jordan bunu sorarken yine dürbünle nöbetçiyi gözden geçiriyordu. Nöbetçi sigarasını kulübenin duvarına bastırarak söndürdü, sonra cebinden deri bir tütün kesesi çıkardı, söndürdüğü sigarayı yırttı, kalan tütünü keseye boşalttı. Sonra ayağa kalktı, tüfeğini kulübenin duvarına dayadı, gerindi, sonra tüfeğini alıp omzuna geçirdi, köprünün üstüne çıktı. Anselmo toprağa daha fazla yapıştı.

Robert Jordan da dürbününü koynuna soktu ve başını iyice ağacın arkasına sakladı.

Anselmo onun kulağına doğru, "Yedi kişi, bir de onbaşı var," dedi. "Bana da çingene söyledi."

Robert Jordan, "Nöbetçi, kulübesine girer girmez gidelim," dedi. "Çok yakına geldik." "Yapacak bir işin kaldı mı?" "Hayır, kalmadı."

Güneş batmış, ortalık serinlemeye başlamıştı. Güneşin dağlara vuran son ışıkları koybolunca hava da yavaş yavaş karardı.

Nöbetçi, köprünün diğer ucundaki kulübeye doğru gidiyordu. Süngüsü alaca karanlıkta hafifçe parlıyor, arkasındaki o battaniye gibi kaputun içinde vücudu kayboluyordu. İkisi beraber nöbetçiyi seyrederlerken Anselmo alçak sesle. "Durum nasıl?" diye sordu. Robert Jordan, "Çok iyi," dedi. "Çok, çok iyi." Anselmo,

"Bak buna sevindim," dedi. "Gidelim mi? Bizi görmesine artık olanak yok."

Nöbetçi, arkası onlara dönük, köprünün öbür ucunda duruyordu. Boğazdan, taşlara çarparak akan ırmağın gürültüsü geliyordu. Bir ara bu gürültünün arasında bir uğultu duyuldu. Nöbetçi başını kaldırıp havaya baktı. Başındaki el örgüsü yün bere arkaya doğru yattı. Robert Jordan'la Anselmo başlarını döndürüp havaya bakınca, akşam aydınlığı vuran gökyüzünde V biçiminde giden üç uçak gördüler.

Bulundukları yükseklikten güneş hâlâ göründüğü için kanatları gümüş gibi parlıyordu. Gökyüzünden hızla geçip gittiler ve uğultuları yavaş yavaş kayboldu.

48

Ş'ankr GKimin (S^çin

_____Ş

Anselmo, "Bizimkiler mi?" diye sordu.

Robert Jordan, "Galiba," dedi ama, o kadar yüksekten geçen uçakların kime ait olduğunun kestirilemeyeceğini biliyordu. Bunlar, ya onların, ya düşmanın akşam keşfine çıkmış uçakları olabilirdi. Fakat düşmanın uçaklarının bizimkiler olduğunu söyleyebilirdiniz, çünkü halkın hoşuna gidiyordu. Bombardıman uçakları gelince iş değişir.

Anselmo da herhalde memnun olmuştu. "Bizimkiler," dedi. "Ben tanırım. Mosca bunlar." Robert Jordan dürbünle bakıp hemen anlayabilirdi ama, bakmamayı tercih etti. Kimin olursa olsun, bu gece için önemi yoktu. Mademki ihtiyar bunları benimsemişti, bu duyguyu elinden almak istemiyordu. Uçaklar şimdi Segovia'ya doğru gözden kaybolurlarken, biçimleri daha iyi görünüyordu. Bunlar, İspanyolların Mosca dedikleri Rus uçaklarına benzemiyorlardı. İşaretleri görülmüyordu. Hayır, bunlar keşiften dönen Faşist uçaklarıydı.

Nöbetçi hâlâ, köprünün öbür ucundaki kulübenin önünde, arkası onlardan tarafa dönük duruyordu.

Robert Jordan, "Gidelim," dedi ve tepeye doğru çıkmaya başladı. Yavaş yavaş

ilerliyor ve mümkün olduğu kadar gizlenmeye çalışıyordu. Köprüden görünmeyecek bir noktaya gelince Robert Jordan durdu. İhtiyar ilerledi ve onun önüne geçerek tepeye doğru tırmanarak devam etti. Memnun bir tavırla, "Bizim uçak filomuz çok büyük," diyordu.

"Evet."

"Savaşı biz kazanacağız."

"Kazanmalıyız."

"Savaş bittikten sonra sen yine gelirsin, ava çıkarız."

"Ne avına?"

"Yaban domuzu, ayı, kurt, yaban keçisi..."

"Sen av sever misin?"

&mmtpıap_____

"Tabii dünyada en sevdiğim şey avdır. Bizim köyde hepimiz ava çıkarız. Sen sevmez misin?"

Robert Jordan, "Hayır," dedi. "Ben hayvan öldürmeyi sevmem."

"Ben de tam tersine," dedi. "İnsan öldürmeyi sevmem." "Kimse sevmez, insan deli olmalı ki başkasını öldürmekten zevk alsın. Ama gerektiğinde öldürmekten çekinmem. Bir dava uğruna..."

Anselmo, "O zaman başka," dedi. "Bizim evde -yani evim varken, şimdi yok ya-ormanda öldürdüğüm yaban domuzunun dişleri dururdu. Vurduğum kurtların postları vardı. Kurt avına kışın karlar bastırınca çıkardık. Kasımda bir gece eve gelirken köyün eteklerinde kocaman bir kurt vurmuştum. Bizim evde yere serili dört kurt postu vardı. Üzerine basa basa eskimişti ama, yine de kurt postuydu. Sonra, bir alay yaban keçisi boynuzu vardı, onları da Sierra tepelerinde vurmuştum. Bir de kartal vardı. Avila'ya götürüp doldurtmuştum; kanatlarını açmış dururdu ve sarı gözleriyle canlı bir kartal gibi bakardı. Çok güzel bir şeydi. Bunlara baktıkça çok keyiflenirdim." Robert Jordan, "Ya," dedi.

"Bizim köydeki kilisenin kapısına da benim vurduğum bir ayının pençesini asmıştık. Ben o ayıyı ilkbaharda vurmuştum; dağda, karların arasında, sonradan kilisenin kapısına asılan pençesiyle, odunları eşeleyip çıkarıyordu." "Ne zaman oldu bu?"

Altı yıl önce. Ama, kilisenin kapısına çivilenmiş olan o kurumuş, uzun tırnaklı, insan eli gibi pençeyi ne zaman görsem büyük bir zevk duyardım." "Gurur duymak gibi bir şey miydi?"

"Evet, ilkbahara doğru bir gün dağ başında karşılaştığım bir ayıyı öldürdüğümü hatırlayarak göğsüm kabarırdı. Ama, kendimiz gibi bir insanı öldürmekten elimize ne geçer ki!"

Robert Jordan, "Öyle ya," dedi, "ayağını kesip kilisenin kapısına asamazsın."

"Aşamam. Bu kadar vahşi bir şey olamaz. Halbuki insan eli ayının pençesinden çok farklı bir şey değil."

Robert Jordan, "İnsanın göğsü de ayının göğsünden farksızdır," dedi. "Ayının postunu çıkarırsan vücudu insana çok benzer."

Anselmo, "Evet," dedi, "çingenelere göre ayı insanın kardeşiymiş."

Robert Jordan, "Amerika'nın yerlileri de öyle söylerler," dedi. "Onun için ayı vurdukları zaman, vurdukları ayıdan özür dilerler. "Bizi affet", derler. Başını alıp bir ağaca asarlar, önünde af dilemeden gitmezler."

"Çingeneler ayıyı insanın kardeşi sanıyorlar, çünkü postunu çıkarınca vücudu insana benziyor; sonra, ayı da bira içer, çalgıdan anlar, kalkar oyun oynar."

"Amerikan yerlileri de bunun için ayıyı insanın kardeşi kabul ediyorlar ya."

"Öyleyse Amerikan yerlileri çingene ha?" "Yo! Yalnız ayılar hakkındaki düşünceleri öyle."

"Tabii. Çingeneler de ayıyı insanın kardeşi kabul ediyorlar, çünkü ayı da yemek için bir şeyler çalar."

"Sende çingene kanı var mı?"

"Hayır. Yok ama, çok çingene gördüm ben; hele savaşta daha çok. Dağlarda çok çingene var. Onlar kendilerinden olmayan birisini öldürmeyi günah saymazlar.

Kendilerine sorarsan yalan derler ama, işin doğrusu bu."

"Fas'lılar gibi."

"Evet. Fakat çingenelerin arasında birtakım kanunlar vardır. Ama kendilerine sorarsan ona da yok derler. Savaşta bir çok çingene eskiden olduğu gibi yine

çok kötülük yaptılar."

"Savaştan anlamaz onlar. Niye savaştığımızı bilmiyorlar zaten."

ORHAN KEMAL HALKÜÜ

51

Anselmo, "Bilmiyorlar," dedi. "Onların bildikleri şey şu: Madem savaş var öyleyse insan, ceza alma tehlikesi olmadan, adam öldürebilir."

Robert Jordan, beraber bir gün geçirmiş olmalarından ve karanlıktan cesaret alarak, "Sen hiç adam öldürdün mü?" diye sordu.

"Öldürdüm. Hem de çok. Ama isteye isteye değil. Bence adam öldürmek günahtır.

Hatta öldürmek zorunda kaldığımız faşistleri bile... Bence ayı ile insan arasında büyük bir fark var; çingeneler ayı da insanın kardeşi diyorlar ama, onların felsefesine benim aklım ermez. Hayır! Kim olursa olsun, ben adam öldürmenin karşısındayım."

"Öyle ama, öldürmüşsün işte."

"Öldürdüm. Yine de öldürürüm. Ama ömrüm yeter de sağ kalırsam, bundan sonra hayatımın sonuna kadar kimseye kötülük yapmamaya, günahlarımı affettirmeye çalışacağım."

"Kime?"

"Kim bilir! Mademki artık burada Tanrı ve İsa yok, kim affederse. Bilmiyorum gerçekten."

"Tanrı yok mu artık?"

"Yok tabii! Tanrı olsaydı bütün bu gördüklerimi bana gösterir miydi hiç! Bırak Tanrı düşmanın olsun!"

"Onlar da zaten "Tanrı bizim," diyorlar."

"Tanrının yokluğunu hissediyorum, çünkü ben kilise eğitimi aldım. Fakat şimdi her insan kendinden sorumlu."

"Öyleyse, adam öldürdüğün için de kendini kendin affedeceksin."

Anselmo, "Öyle olacak galiba," dedi. "Madem sen bu sonuca vardın, bana da öyle geliyor. Ama, Tanrı ister olsun, ister olmasın, bence adam öldürmek günah.

Birinin canını almak bana çok ağır geliyor. Gerekirse öldürürüm ama ben Pablo gibilerden değilim."

"Savaşı kazanmak için düşmanlarımızı öldürmek gerekiyor," diyor, Benim düşüncelerim başka."

52

_____(Ş'anlar ÇKimin osfy/'n
(Çalıyor Şimdi karanlıkta yan yana gidiyorlardı. Anselmo, yokuş yukarı tırmanırken ara sıra başını Robert Jordan'dan tarafa çevirerek, yavaş sesle konuşuyordu.

"Rahip bile olsa öldürmek istemem. Hiçbir mal sahibi burjuvayı da öldürmek istemem. Elime geçecek olsalar, biz nasıl tarlalarda çalıştıksa, dağlarda nasıl kereste taşıdıksa onları da ömürlerinin sonuna kadar böyle, bütün gün çalıştırırım. İnsan bu dünyaya niçin gelirmiş, öğrensinler. Onlar da bizim yattığımız yerlerde yatsınlar. Onlar da bizim yediklerimizi yesinler. Bizim gibi çalışsınlar. Bak o zaman hayatı nasıl öğrenirler!"

"Ama sağ kalırlarsa, senin başına yine efendi kesilirler."

Anselmo, "Peki ama, öldürürsen bir şey öğretmiş olmazsın ki," dedi. "Hem sonra, öldürürsen, çocukları sana daha büyük bir kin duyarlar. Hapis de iyi değil. O da kin uyandırır. Bunu bütün düşmanlarımız da bilmeli."

"Öyle ama, yine de adam öldürmüşsün."

Anselmo, "Öldürdüm," dedi, "hem çok! Yine de öldürürüm. Ama seve seve değil, günah olduğunu bile bile."

"Ya o nöbetçiyi? Öldürürüm diye şaka yapıyordun."

"Şakaydı o. Ama gerçekten öldürürüm; hem de, üzerimize aldığımız işin olumlu olması için isteye isteye öldürürüm. Ama seve seve değil."

Robert Jordan, "Onları öldürmeyi bu işi seve seve yapacak olanlara bırakırız,"

dedi. "Önce sekiz kişi var, sonra beş daha var: Etti on üç. Bunları adam öldürmekten hoşlananlara bırakırız."

Anselmo karanlıkta, "adam öldürmekten hoşlananlar çok," dedi. "O bakımdan sıkıntımız yok. Çatışma sırasında işe yarayacak adamdan çok böyleleri var."

İhtiyar, "Yo," dedi. "Savaş başladığı zaman Segovia'da çarpıştık ama, yenildik ve kaçtık. Ben de kaçanlar arasındaydım. Zaten ne yaptığımızı, ne yapılması gerektiğini çok iyi bilmiyorduk. Sonra, bende sadece iki kurşunlu bir tüfek vardı; halbuki

guardia civil'lerde ise mavzer. Benim tüfekle yüz metreden ateş edemiyordum.

Halbuki onlar bizi üç yüz metreden, tavşan gibi vuruyorlardı. İçimizden bir çoğunu vurdular, önlerine koyun sürüsü gibi serildik." Bir an sustu, sonra,

"Acaba köprüde çatışma olur mu?" diye sordu.

"Olma ihtimali var."

Anselmo, "Şöyle kaçmadan, adam akıllı bir çatışma seyredemedim hiç," dedi. "Sen çok çatışma gördün mü?"

"Çok."

"Peki, köprüde ne olacak dersin?"

"Köprüdeki çatışmadan çok köprüyü düşünüyorum ben. Benim işim o. Köprüyü uçurmak zor değil. Ondan sonra ne yapacağımızı da kararlaştırır,

hazırlıklarımızı yaparız. Emirleri yazılı olarak vereceğiz."

Anselmo, "Adamların çoğu okuma yazma bilmez," dedi.

Emirler, herkesin haberi olsun diye yazılacak, ayrıca ayrıntılı açıklanacak."

Anselmo, "Ben açıklamadan anlarım," dedi. "Böylesine alışığım çünkü. Fakat Segovia'daki çarpışmayı unutmadığım için, bana bir şeyin daha açıklanmasını isterim; çatışma olursa, hatta bir iki el bile silah atılırsa, kaçmamak için ne yapmam gerekiyor onu da bilmeliyim. Hatırlıyorum: Segovia'da tek başıma kaçmak istemiştim."

Robert Jordan, "Kaçmak yok, hep beraberiz," dedi. "Duruma göre neler yapacağımızı ben sana açık açık anlatırım."

Anselmo, "Öyleyse sorun yok," dedi. "Emir aldığım bir şeyi çok iyi yaparım."

Robert Jordan, "Bir tek kişi bile kalsak, köprüyü uçurmaktan ve çatışmadan kaçınmayacağız," dedi ve karanlıkta söylediği bu sözler kendisine oyun gibi geldi ama İspanyolca'da kulağa hoş geliyordu.

Anselmo, "Bunun, savaş için, çok büyük bir önemi var," dedi ve Robert Jordan onun bunları içten gelen bir istekle söylediğini

(Ş'idıyor duyunca yanında böyle bir arkadaş olduğu için kendini şanslı saydı. Fakat köprüyü görmüştü ve nöbetçileri etkisiz hale getirip köprüyü havaya uçurmak için uygulanacak planı kafasında hazırlamıştı. Şimdi, "Golz keşke bana bu emri vermeseydi," diye düşünüyordu, çünkü bu yüzden kendisiyle beraber bu ihtiyar adamın hayatı da tehlikeye girecekti.

Kendi kendine, "Kötü bir düşünce bu!" diye kızdı. "Bu dünyada başına felaket gelmeyecek kimse yoktur. Ne senin başkalarından farklı bir önemin var, ne de bu adamın. İkiniz de görevlerinizi yerine getirmek için kullanılacak birer aletsiniz. Öyle emirler vardır ki, mutlaka yerine getirilmesi gerekir. Öyle bir köprü vardır ki, insanlığın geleceği onun üzerinde döner. Bu savaşta insan

ırkını ilgilendiren daha birçok şey var. Bu arada sana bir iş vermişler, onu yapacaksın." O zaman, "Yalnız bir iş mi?" diye düşündü. Bir tane olsaydı kolaydı. Fakat kendi kendine yine, "Bırak bu düşünceyi be adam!" dedi. "Başka şeyler düşün!"

Bunun üzerine Maria'yı düşünmeye başladı. Kızın cildi, saçları, gözleri hayalinde canlandı. Bunların hepsi altın kızılı bir renktey-di; yalnız saçları diğerlerinden biraz daha koyuydu ama, cildi daha çok yanınca -o üstü açık altın renginde olan ve altı daha koyu görünen pürüzsüz cildi güneşte biraz daha yanıp kararınca-saçları daha açık kalacaktı. O zaman kızın teni daha pürüzsüz olacaktı. Maria, Robert Jordan'ın hayalinde, sanki rahatsız eden bir şey varmış

gibi, ürkek bir tavırla kımıldanıyor, görünmeyen fakat görünürde bir şeyden kaçar gibi davranıyordu. Robert Jordan ona bakınca kızarıyordu. Sonra, oturuyor, ellerini dizlerine koyuyordu; o zaman, gömleğinin yakası açılıyor, yukarı doğru kalkık olan dik göğüsleri görünüyordu. Robert Jordan şimdi onu düşünürken de boğazı tıkanıyor, adımını atamaz oluyordu. Uzun süre konuşmadı.

İhtiyar, "Şimdi şu kayalardan aşağı indik mi bizim oraya vardık demektir," dedi.

Karanlıkta taşların arasından geçerken biri seslendi.

"Dur! Kim o!"

Aynı zamanda bir de tüfek şakırtısı oldu.

1

Anselmo, "Arkadaşlarınız," dedi. "Ne arkadaşları?"

İhtiyar, "Pablo'nun arkadaşları," dedi. "Tanımıyor musun bizi?"

Ses, "Tanıyorum ama," dedi. "Emir öyle. Parolayı biliyor musunuz?"

"Bilmiyoruz. Aşağıdan geliyoruz biz."

Karanlıktaki adam, "Biliyorum," dedi. "Köprüden geliyorsunuz. Hepsini biliyorum ama, emri veren ben değilim. Parolanın yarısını olsun söylemeniz gerekiyor."

Robert Jordan, "İlk kısmını söyle?" dedi.

Karanlıktaki adam, "Unuttum," dedi ve güldü. "Hadi al öyleyse şu dinamitlerini de git. Yoksa, başkalarını yolla, açlıktan ölüyorum zira, parolayı da unuttum."

Robert Jordan, "Senin adın ne?" diye sordu.

Adam, "Agustin," dedi. "Adım Agustin burada beklemekten öldüm."

Robert Jordan, "Şimdi senin yerine başkasını yollarız," dedi ve adamın İspanyolların "sıkıntı" anlamında kullandığı aburmiento kelimesinin başka dilde hiçbir köylünün ağzına almayacağı kadar çirkin bir söz olduğunu düşündü. Halbuki İspanya'da her sınıftan insanın çok sık kullandığı bir kelimeydi.

Agustin, "Bana bak," diyerek Robert Jordan'ın yanına geldi, kolunu boynuna doladı. Sonra, çakmağını çıkararak yüzüne baktı. "Sen de ötekine benziyorsun ama," dedi, "biraz farklısın." Çakmağı söndürdü, tüfeğine dayanarak, "Bana bak."

dedi. "Sana bir şey soracağım. Şu köprü işi ne oldu?"

"Hangi köprü işi?"

"Hani bir köprüyü havaya uçuracakmışsın ve bu dağlardan gidecekmişiz?"

"Haberim yok." 56

(fanlar

(Ş'alıpor

Agustin, "Haberin yok mu?" dedi. "Amma yalan ha! Bu dinamitler kimin öyleyse?"

"Benim."

"Bununla ne yapacağını bilmiyorum mu sanıyorsun? Masal anlatma!"

Robert Jordan, "Ne yapacağımı yakında görürsün," dedi. "Biz şimdi kampa gidiyoruz."

Agustin, "Cehenneme kadar yolun var," dedi. "Sen git. Yalnız ben sana bir şey söyleyeyim mi, senin iyiliğin için?"

Robert Jordan, adamın dilinden hiç düşürmediği küfrü tekrar ederek, "Söyle,"

dedi.

Agustin her kelimenin başına bir küfür koyuyor, sürekli küfürlü kelimeler savurup duruyordu. Robert Jordan, "Bu adam küfretmeden konuşamaz mı?" diye düşünüyordu.

Agustin onun ağzından da küfür çıktığını duyunca karanlıkta bir kahkaha attı.

"Ben öyle konuşurum," dedi. "Kötü bir şey belki ama, ne yapayım herkesin kendine göre bir konuşması var. Şimdi sen bana bak. Köprü benim umurumda değil, her şey bana vız gelir. Bu dağlardan da bıktım. Zora gelirsem çeker giderim. Onun için, buralarda kalmışım, kalmamışım, o da bana vız gelir. Yalnız, ben sana bir şey söyleyeyim mi? Dinamitlerini iyi sakla."

Robert Jordan, "Teşekkür ederim," dedi. "Senden mi?"

Agustin, "Hayır," dedi. "Benim cephanem var. Cephanesi olmayanlardan."

Robert Jordan, "Yok canım?" dedi.

Agustin daha ciddi bir tavırla, "Bak ben sana söylüyorum," dedi. "Şu dinamitlerini iyi sakla."

"Teşekkür ederim."

"Hayır, teşekkür etme de iyi saklamaya bak."

"Bir şey mi oldu yoksa?"

57

"Hayır, öyle olsaydı boşuna çenemi yormazdım."

"Teşekkür ederim. Biz şimdi bizimkilerin yanına gidiyoruz."

Agustin, "Pekâlâ," dedi. "Söyle de buraya parolayı bilen birini göndersinler."

"Sen gelmeyecek misin?"

"Geleceğim. Hemen gelirim."

Robert Jordan Anselmo'ya, "Hadi gidelim," dedi.

Şimdi çayırın kıyısından gidiyorlardı. Ortalıkta hafif bir sis vardı. Ormanın çam iğneleriyle kaplı zemininden dışarı çıktıkları için şimdi çimlerin ayaklarının altındaki yumuşaklığını hissediyorlardı. Ayakkabılarının ipten örülmüş tabanlarından içeri bir ıslaklık giriyordu. Uzakta bir ışık görünüyordu.

Robert Jordan mağaranın ağzı olduğunu anladı.

Anselmo, "Agustin çok iyi bir adamdır," dedi. "Pek fazla küfürlü ve alaylı konuşur ama çok ciddi bir adamdır."

"İyi tanır mısın?"

"Evet. Uzun zamandan beri tanırım. Kendisine güvenirim."

"Sözlerine?"

"Sözlerine de güvenirim, tabii. Gördün, Pablo'dan hayır yok artık."

"Ne yapalım öyleyse?"

"Birimiz sürekli başında nöbet beklemeli."

"Kim?"

"Sen ya da ben. Kadın ya da Agustin. Madem tehlike olduğunu söylüyor."

"Bunun böyle olacağı önceden hiç aklına gelmiş miydi?"

Anselmo, "Yo," dedi. "Hiç. Burada durum birdenbire bozulmuş. Ama nasıl olsa buraya gelmemiz gerekiyordu. Buralara Pablo'yla El Sordo hakim. Tek başımıza yapamayacağımız şeyi onlarla konuşup yapmak zorundayız."

58

fanlar OZ.imin Osfym (Çalıyor

"El Sordo nasıldır?"

Anselmo, "O da iyidir," dedi. "Pablo ne kadar işe yaramazsa El Sordo o kadar işe yarar."

"Demek, artık Pablo'dan hiç hayır yok?"

"Bütün gün düşündüm. Hele şimdi bir de bunu duyunca kararımı verdim."

"Başka bir köprü uçuracağız diye buradan kalkıp gitsek de başka yerden adam bulsak daha iyi olmaz mı?"

Anselmo, "Hayır," dedi. "Buralara o karışıyor. Haberi olmadan bir yerden bir yere adım atamazsın. Yapılacak şey, sadece biraz daha dikkatli hareket etmek."

59

IV

ağaranın önüne geldiklerinde kapıya asılı battaniyenin arasından ışık sızıyordu.

İki çanta, üzerleri örtülü, ^ağacın dibinde duruyordu. Robert Jordan yokladı.

Örtü rutubetten ıslanmış, soğuktan da sertleşmişti. Karanlıkta elini örtünün altına soktu ve çantalardan birinin dış cebinden üzeri deri kaplı bir şişe çıkardı, cebine attı. Uyku tulumuna sarılmış parçaları eliyle yokladı. Birinci çantada eksik olmadığını anlayınca çantayı tekrar kilitledi ve öteki çantayı açtı.

Patlayıcıların olduğu kutuyu; sökülmüş halde bulunan hafif makinelinin kundağını; silindirlerin bulunduğu küçük kutuyu, mermi sandığını ve şarjörlerini; bakır telleri ve bu işte kullanacağı el aletlerinin yerinde olduğunu anlayınca rahatladı. İkinci çantadan karargahtan aldığı büyük Rus sigaralarından bir paket çıkarıp, küçük kilidi kapattı ve deri kemerini ilikledi. Çantaların üzerlerini brandayla yeniden örttü.

Anselmo mağaraya girmişti. Robert Jordan da kalktı, onun arkasından gidiyordu.

Fakat birdenbire durup bir daha baktı ve üzerlerindeki brandayı çekip ikisini de deri askılarından eline aldı. Her birini bir elinde ancak taşıyabiliyordu.

Mağaranın kapısına doğru gitti. Çantanın birini yere bırakarak bir eliyle kapıdaki battaniyeyi araladı. Başını eğerek geçti ve yere bıraktığı çantayı tekrar alarak, içeri girdi.

60

_____._____(Ş'aukcr ÇKimitt <S^ıı/
Ç'ıttıvr Mağaranın içi sıcak ve dumanlıydı. Duvarlardan birinin yanında bir masa vardı.

Masanın üzerinde bir şişe duruyordu, şişenin ağzına da bir mum sokulmuştu. Pablo ile, Robert Jordan'ın tanımadığı üç adam masanın başında oturuyorlardı. Çingene, Rafael de onlarla beraberdi. Adamların mum ışığındaki gölgeleri arkalarındaki duvara yansımıştı. Anselmo gelmiş, masanın sağ tarafında durmuştu. Pablo'nun karısı mağaranın bir köşesindeki ocağın başında ayakta duruyordu, Kız onun yanında yere çömelmiş, bir tencereyi karıştırıyordu. Elindeki tahta kaşığı tencerenin içinden çıkarıp Robert Jordan'a baktı.

Robert Jordan kapının önünde durmuş, içeridekilere bakıyordu. Kadının ateşi körüklediğini gördü; yüzünü, kollarını, kaşıktan akan ve tencerenin içine dökülen damlaları gördü.

Pablo, "Nedir o getirdiklerin?" diye sordu.

Robert Jordan, "Benim eşyalarım," dedi ve çantaları kapının ağzında bir yere

bıraktı.

Pablo, "Niye dışarıda bırakmadın?" diye sordu.

Robert Jordan, "Belli olmaz, karanlıkta bakarsın biri alır götürür," dedi ve onlara doğru gelerek cebinden çıkardığı sigaraları masanın üzerine koydu.

Pablo, "Mağaranın içinde dinamit istemem," dedi.

Robert Jordan, "Ateşten uzak," dedi. "Bir şey olmaz. Al bir iki sigara."

Kapağında renkli bir savaş gemisi resmi bulunan sigara paketini başparmağının tırnağı ile yırtarak açtı ve Pablo'nun önüne sürdü.

Anselmo ona, üzeri koyun postu kaplı bir iskemle getirdi. Robert Jordan da masanın başına oturdu. Pablo sanki bir şey söyleyecekmiş gibi şöyle bir baktı, sonra sigaralara uzandı.

Robert Jordan sigara paketini diğerlerinin önüne de sürdü. Yüzlerine bakmıyordu ama, içlerinden bir tanesinin sigara aldığını, ötekilerin almadığını fark etti, bütün dikkatini Pablo'nun üzerinde toplamıştı.

Sonra Rafael'e döndü, "Nasılsın, ne haber?" dedi.

Çingene, "İyilik," dedi.

Robert Jordan, içeri girdiği zaman mağaradakilerin kendisinden bahsettiklerini anlamıştı. Çingenede bile tuhaf bir hal vardı.

Robert Jordan çingeneye, "Bakalım kadın senin tekrar yemek yemene izin verecek mi?" dedi.

Çingene, "Eder tabii, niye etmesin?" dedi. Fakat bunu söylerken sesinde hiç de gündüz ki şakacılık yoktu.

Pablo'nun karısı bir şey söylemedi ve ocaktaki kömürleri körüklemeyi sürdürdü.

Robert Jordan, "Yukarıda Agustin adında biri var, açlıktan ölüyormuş," dedi.

Pablo, "Bir şey olmaz," dedi. "Varsın biraz daha ölsün."

Robert Jordan, kollarını dayayarak masanın üzerine eğildi ve, "Şarap var mı?"

diye sordu.

Pablo, asık bir suratla, "Biraz var," dedi.

Robert Jordan, o üç kişiyi gözden geçirip kendisinin nasıl bir yerde bulunduğunu öğrenmeye karar verdi.

"Öyleyse bana bir bardak su verin," dedi. Sonra kıza seslendi, "Bana bir bardak su versene."

Kız kadına baktı. Kadın bir şey söylemedi, duymamış gibiydi. Onun üzerine kız su kabının başına gitti, bir bardak su aldı. Masaya getirdi, Robert Jordan'ın önüne koydu.

Robert Jordan kıza gülümsedi. Aynı zamanda vücudunu sola doğru oynatarak tabancasını biraz kaydırdı ve tam elinin altına gelecek bir noktaya getirdi.

Sonra elini pantolonunun cebine soktu. Pablo onun hareketlerini gözünün ucuyla takip ediyordu. Ötekilerin de baktığını biliyordu ama o yalnız Pablo'ya dikkat ediyordu. Elini pantolonunun cebinden çıkardı. Cebinden yassı deri kaplı şişeyi çıkardı ve kapağını açtı. Öbür eliyle bardağı aldı, suyun yarısını döktü ve bardağın içine şişedeki sıvıdan yavaş yavaş bir miktar boşalttı.

_____Ş'anlar ÇKimin oSfym
(Ş'cdıyor Kıza bakıp gülümseyerek, "Sana çok sert gelir, yoksa sana da verirdim," dedi.

Sonra Pablo'ya döndü, "Az kaldı, yoksa sana da verirdim."

Pablo, "Ben sevmem," dedi. İçkinin keskin kokusu bütün masaya yayılmıştı, Pablo da şişede kendisine hiç de yabancı olmayan bir şey bulunduğunu hemen

anlamıştı.

"Güzel, çünkü az kaldı." Çingene, "O ne içkisi?" diye sordu. "Her şeye iyi gelen bir ilaç. İyi gelir." Çingene, "Tadına bir bakayım," dedi.

Robert Jordan bardağı onun önüne sürdü. Şimdi, suya karıştığı için süt gibi sarımtırak bir renk almıştı. İçinden , bir yudumdan fazla içmez inşallah, diye dua ediyordu. Çok az kalmıştı ve bir bardağı onun için kahvelerde geçen akşamların, bu mevsimde çiçek açan kestane ağaçlarının, şehrin dış yollarında yavaş yavaş gezdirilen atların, kitapçıların, gazete bayilerinin, resim galerilerinin, pare Montsouris'in, Souris Parkının, Stade Buffalo'nun, Bulte Chaumont Tepesinin, Guaranty Trust Company ve İle de la Cite'nin, o eski Foyot Otelinin yerini tutuyordu; bu bulanık, buruk, beyin ısıtıcı, mide yakıcı, fikir değiştirici sıvıyı içerken akşam üstü şöyle uzanmış, gazete ya da kitap okuyormuş gibi oluyor, bir zamanlar yaşadığı, fakat şimdi unuttuğu anıları geri geliyordu.

Çingene, yüzünü buruşturdu ve bardağı geri verdi, "Anason kokuyor ama, zehir gibi acı," dedi. "Hasta kalırım da yine bunu içmem."

Robert Jordan, "Pelin şarabı" dedi. "Gerçek apsent bu. İnsanın beynini parçalar derler, bence yalan. İnsanın fikirlerini değiştiriyor sadece. İçine yavaş yavaş

bir iki damla su katıp içeceksin; ama ben onu yarım bardak suyun içine boşalttım."

Pablo onun alay ettiğini anlamıştı. Sinirli bir tavırla, "Ne diyorsun?" dedi.

Robert Jordan güldü, "İlacı anlatıyorum. Madrid'den aldım. Bir şişe kalmıştı, bu da bana üç hafta yetti." Büyük bir yudum içti ve

dilinin uyuştuğunu hissetti. Pablo'ya bakarak tekrar güldü. "İşler nasıl?" diye sordu.

Pablo cevap vermedi. Robert Jordan masadaki o üç kişiyi dikkatli dikkatli

gözden geçirdi. Biri ablak suratlı, basık ve yamuk burunlu bir adamdı; dudağının ucunda çarpık duran ince uzun Rus sigarası adamın suratını daha ablak gösteriyordu. Yer yer beyazlamış saçları kısa kesilmişti. Çalı süpürgesini andıran sert ve kirli bir sakalı vardı. Sırtında enseden düğmeli siyah bir gömlek vardı. Robert Jordan onu gözden geçirirken o, gözlerini masaya, öne eğmiş, hiç kıpırdatmadan öyle bakıyordu. Diğer ikisi herhalde kardeş olacaklardı. Birbirlerine çok benziyorlardı. İkisi de kısa boylu, tıknazdı; basık alınlarının hemen üstünden saçları başlıyordu; saçları siyah, gözleri koyu kestane, yüzleri de esmerdi. Bir tanesinin sol kaşının üstünde bir yara izi vardı. Robert Jordan'ın baktığını görünce onlar da ona öyle baktılar. Bir tanesi yirmi yedi, yirmi sekiz yaşlarında vardı; öteki de belki iki yaş büyüktü.

Kaşının üstünde yara izi olan, "Ne bakıyorsun?" diye sordu. "Sana bakmıyorum,"

dedi. "Tuhaf bir şey mi var?" "Hayır. Bir sigara alsana."

"Alırım," dedi. Daha önce almamıştı. "O adam da bundan içerdi. Şu, tren işindeki adam."

"Sen de tren işinde miydin?"

"Biz hepimiz tren işindeydik. Hepimiz, yalnız ihtiyar yoktu."

Pablo, "Bence şimdi o işi yapmalıyız," dedi. "Bir tren daha uçurmalıyız."

Robert Jordan, "Yaparız," dedi. "Köprü işinden sonra."

Pablo'nun karısı da şimdi onlardan tarafa dönmüş, dinliyordu. Robert Jordan'ın ağzından "köprü" sözü çıkınca herkes sustu. O, apsentten bir yudum daha alarak, daha kesin bir ifadeyle, "Köprü işinden sonra," dedi. Kendi kendine, "Nasıl olsa açılacak, ben açayım daha iyi" diye düşünmüştü.

(Ş'anlar CKinmı (Sfyin

I

_____Ş inmı (Sfyin ^ahıvr Pablo, gözlerini masanın üzerine dikerek, "Ben köprü işinde yokum," dedi. "Ne ben, ne de adamlarım."

Robert Jordan bir şey söylemedi. Anselmo'ya baktı ve bardağını kaldırarak gülümsedi, "Öyleyse biz tek başımıza yaparız, ihtiyar," dedi.

Anselmo, "Bu korkak, varsın eksik olsun," dedi.

Pablo ihtiyara döndü, "Ne dedin?"

"Hiçbir şey," dedi. "Sana söylemedim."

Robert Jordan şimdi gözlerini masanın üstünden, Pablo'nun karısının durduğu yere, ocağın başına dikmişti. Kadın o ana kadar tek kelime etmemiş, bir işarette bulunmamıştı. Şimdi kıza bir şey söylemişti ama, Robert Jordan duyamamıştı. Kız ateşin başından kalktı, mağaranın kapısındaki battaniyeyi açtı ve dışarı çıktı.

Robert Jordan içinden, "Korktuğum oluyor galiba," dedi. "Böyle olmasını istemezdim ama sanırım kaçınılmaz."

Pablo'ya dönerek, "O halde köprüyü senin yardımın olmadan uçururuz," dedi.

Pablo, "Hayır," dedi ve Robert Jordan, bunu söylerken, adamın alnındaki ter damlalarını fark etti. "Sen buradaki köprüyü uçura-mazsın."

"Öyle mi?"

"Köprüyü uçuramazsın,"

Robert Jordan Pablo'nun karısına dönerek, "Sen ne dersin?" diye sordu.

Kadın, ocağın başında, o iri yarı gövdesiyle, hiç kımıldamadan ayakta duruyordu.

Birdenbire adamlara doğru dönerek, "Ben köprüyü uçurmaktan yanayım" dedi. Yüzüne ateşin kızıllığı vuruyor, zaten heyecanla kızarmış olan suratı büsbütün

sıcak, esmer ve etkileyici görünüyordu.

Pablo, "Ne dedin?" diye haykırdı ve Robert Jordan adamın gözünde karısı tarafından aldatılmış birinin bakışını ve alnının üzerindeki artan ter damlaları gördü.

65

çyÇetnincpmy_____

Kadın, "Ben köprüyü uçurmaktan yanayım. Sana katılmıyorum. Hepsi bu kadar,"

dedi.

O ablak suratlı, yamuk burunlu adam da, biten sigarasını masanın üzerine bastırarak, "Ben de köprüyü uçurmaktan yanayım,"

Kardeşlerinden biri, "Bana köprü vız gelir," dedi. "Ben de Pablo'nun mujer'iyle beraberdim." Öteki kardeş, "Ben de," dedi. Çingene, "Ben de," dedi.

Robert Jordan bir yandan Pablo'ya bakıyor, bir yandan da sağ elini yavaş yavaş

aşağı doğru indiriyordu. Zora gelirse hazır olmaya çalışıyordu, biraz da tabancasını çekmek zorunda kalmayı istiyor gibiydi. Belki de bunun en basit, en kolay durum olduğunu düşünüyordu. Ama, kavga çıkınca bir ailenin, bir kabilenin, bir çetenin birdenbire kendine karşı tavır alacağını bilmiyor da değildi. Fakat iş bir kere bu aşamaya gelince yapılacak işin basit ve en sağlıklı yol olduğunu düşünüyordu. O anda Pablo'nun karısının orada öylece ayakta durduğunu, kendisiyle birleşenlerin karşısında gururla, bağlılıkla kızardığını fark etti.

Pablo'nun karısı mutlulukla, "Ben Cumhuriyetçiyim," dedi. "Cumhuriyet de, bu durumda köprü demektir. Sonrasını düşünürüz."

Pablo acı acı, "Ben seni bilirim," dedi. "Sen öküz kafalı, orosp11 huylu bir karışındır zaten. Köprü uçunca sonrası kalır mı sanıyorsun? Ondan sonra ne olacak biliyor musun sen?" Pablo'nun karısı, "Ne olacaksa olacak," dedi.

"Demek, elimize bir şey geçmesine yaramayacak olan bu işten sonra hayvan gibi oradan oraya kovalanmak sence bir şey değil ha?"

Pablo'nun karısı, "Bir şey değil tabii," dedi. "Beni korkutamazsın, korkak."

Pablo acı acı, "Korkak ha?" dedi. "Kafamda düşünce var diye sen bana korkak diyorsun. Ben aptallığın neyle sonuçlanacağını önceden bilirim. Deliliğin ne olduğunu bilmek korkaklık değildir."

66

Ç'anlar \3Zjmin

Ç

Anselmo, süslü bir cümle söylemekten kendini alamadı, "Korkaklığın ne olduğunu bilmek de delilik değildir."

Pablo ona döndü, ciddi bir tavırla, "Ölmek mi istiyorsun sen?" diye sordu.

Robert Jordan, Pablo'nun bu sorusunu biraz garip buldu. İhtiyar, "Hayır," dedi.

"Öyleyse çeneni tut. Sen anlamadığın şeylere çok karışıyorsun." Sonra, acılı bir sesle, "Bunun ciddi bir şey olduğunu görmüyor musun? Bu işin ciddiyetini bir ben mi kavrayabiliyorum?"

Robert Jordan içinden, "Sanırım," dedi. "Sanırım öyle. Bir sen, bir de ben.

Karın da ellerimde okudu ama işin ciddiyetini daha kavrayamıyor. Henüz kavrayamıyor."

Pablo, "Ben burada eşek başı mıyım?" dedi. "Ben ne söylediğimi bilirim. Siz bilmiyorsunuz. İhtiyar saçmalıyor. Zaten pek değeri olmayan moruğun biri; işi haber getirip götürmek, yabancılara kılavuzluk etmek. Bu yabancı da buraya yabancıların çıkarına iş yapmaya gelmiş. Onun yüzünden biz kurban gideceğiz. Ben hepimizin iyiliğini, rahatını düşünüyorum."

Pablo'nun karısı, "Rahatlık," dedi. "Rahatlık diye bir şey yoktur. Burada sadece kendi rahatını düşünenler o kadar çok ki, büyük bir tehlike oluyorlar.

Sen bir yandan rahatını düşünürken diğer yandan her şeyi kaybediyorsun."

Elinde kepçeyle masanın başında duruyordu.

Pablo, "Rahatlık diye bir şey vardır," dedi. "Tehlikeli anlarda, ,hangi yolu tutacağımızı kestirip kolayca çıkmasını bilmek gerek. Bir matador nasıl davranacağını bilirse kendini kurtarır."

Kadın alaylı bir tavırla, "Ara sırada boynuzu yer," dedi. "Böyle söyledikleri halde boynuz yiyen boğa güreşçilerini çok gördüm. Finito da öyle söylerdi.

Mesele iş bilmekte; "Hayvan hiçbir zaman boynuz vurmaz, güreşçi kendi kendini boğanın boynuzuna geçirir," derdi. Kendilerini beğenmiş güreşçiler hep böyle söylerler ama sonra da gidip, hastanede geçmiş olsun deriz." Sanki hastanede, birinin başucundaymış gibi, "Merhaba, ahbap

nasılsın?" Yaralı güreşçinin zayıf ve kırgın sesini taklit etti, "Buenas campadre.1" Nasılsın, Pilar? Kadın gür sesiyle devam etti, "Finoto Cihico2, nasıl oldu, bu pis kaza nasıl geldi başına." Aynı kırgın sesle, "Önemli değil kadın. Bu bir şey değil Pilar. Olmaması gerekiyordu. Anlıyor musun? Ben çok ustayım Pilar. Tam yapılması gerektiği gibi onu öldürdüm, gururla seyircileri selamlarken boğa sendeleyip ayağa kalktı ve boynuzlarını sırtıma geçirdi.

Boynuzlar karaciğerimden çıktı." Taklidi bırakarak bir kahkaha attı. Sonra, "Ben seni de, güvenlik ve rahat dediğin şeyi de bilirim!" dedi. "Senin gibi, dünyanın en az para alan matadoru ile dokuz sene yaşadım. Güvenlik dediğin korkaklığı bilmez olur muyum! Ben sana ne umutlar bağlamıştım! Sen bunların hepsini berbat ettin! Bir yıldır öyle ayyaş öyle korkak oldun ki!" Pablo, "Neler söylüyorsun!" dedi. "Hele böyle kalabalığın içinde, yabancının önünde!"

Pablo'nun karısı, "Söyleyeceğim işte!" dedi. "Duymadın mı? Burada senin sözün mü geçer sanıyorsun hâlâ?" Pablo, "Tabii," dedi. "Burada benim sözüm geçer!" Kadın,

"Hiç de değil," dedi. "Burada benim sözüm geçer! Lagente'^leri duymadın mı?

Burada benden başkasının sözü geçmez. Canın isterse sen burada kalırsın, yemeğini yersin, şarabını içersin, tabii çok aşırı gitmemek şartıyla. Sonra istersen bizimle beraberde çalışırsın ama burada yine de benim sözüm geçer."

Pablo kaşlarını çatarak, "Hele bir dene bakalım," dedi. "O zaman ne olur görürsün."

Robert Jordan, gözlerini, kaşlarını çatmış koca kafalı adamla, elindeki kepçeyi silah gibi tutmuş, gururlu bir tavırla duran karısından ayırmadan, "Bana bir bardak su," dedi.

Pablo'nun karısı, "Maria," diye kıza seslendi. Kız içeri girince de, "Arkadaşa su ver," dedi.

1 Vay dostum

2 Delikanlı

3 Adamlar

(Ş'onlor

Q?Pçin (Ş'olıvot

Robert Jordan yine şişesine el attı ve cebinden çıkarırken tabancayı tam belinin üzerine getirdi. Bardağına tekrar içki koydu. Kızın getirdiği bardağı alarak üzerine damla damla su ekledi. Kız yanında durmuş, bakıyordu.

Pablo'nun karısı, elindeki kepçeyi sallayarak, "Dışarı," dedi.

Kız, yanağı Robert jordan'ın yanağına değecek kadar yanına sokularak ve bardağın içinde bulunan içkinin nasıl değişeceğine bakarak, "Dışarısı soğuk," dedi.

Pablo'nun karısı, "Olabilir," dedi. "Ama burası da çok sıcak." Sonra tatlı bir sesle, "Çok kalacak değilsin zaten," dedi. Kız başını sallayarak dışarı çıktı.

Robert Jordan kendi kendine, "Adamın çok zoruna gitti, artık dayanamaz," diye düşündü. Şimdi bir elinde bardağı tutuyor, bir elini de açıkça tabancasının üzerinde tutuyordu. Pablo artık gözlerini ondan ayırmıştı, karısına bakıyordu.

Kadın, devam ederek, "Bana bak sarhoş," dedi. "Şimdi burada kimin sözü geçiyor anladın mı?"

"Benim sözüm geçiyor."

"Hayır. Dinle bak. Şu kıllı kulaklarını aç da iyi dinle. Benim sözüm geçiyor."

Pablo ona şöyle bir baktı. Zihninden ne geçtiğini yüzünden okumak mümkün değildi. Kesin bir karar vermiş gibi baktı, sonra gözlerini Robert Jordan'ın üzerine dikti. Ona da uzun uzun baktı, sonra gözlerini tekrar karısına çevirdi.

"Tamam, senin sözün geçsin," dedi. "İstersen onun sözü geçsin. İkinizin de cehenneme kadar yolu var." Karısının bağırması karşısında sinmiş gibi olmasa da onun etkisi altında kalmadığı da söylenemezdi. "Belki tembelim, belki çok da içiyorum ama bana korkak diyemezsiniz. Aptal da değilim ben." Durdu. "Peki, madem öyle istiyorsun, senin sözün geçsin. Fakat kadınlık tarafınla sofrayı hazırla da yemek yiyelim."

Pablo'nun karısı, "Maria" diye seslendi.

Kız, mağaranın ağzındaki battaniyeyi aralayarak başını içeri uzattı.

Kadın, "Gel sofrayı hazırla," dedi.

Kız içeri girdi, ocağın başındaki alçak masaya doğru gitti, içi cilalı toprak kaseleri aldı, masanın üzerine getirdi.

Pablo'nun karısı Robert Jordan'a, "Hepimize yetecek kadar şarap var," dedi. "Sen o sarhoşun dediğine bakma. Bu bitsin, daha getiririz. Şu senin içtiğin tuhaf şeyi bitir de şarap doldur."

Robert Jordan bardağındaki apsentin geri kalan kısmını bir yudumda içti. Hepsini birden yuvarladığı için, boğazının yandığını, içinin kaynadığını

hissetti. Sonra bardağını, şarap doldurmak için uzattı. Kız, gülümseyerek, bardağı ağzına kadar doldurdu.

Çingene, "Eee köprüyü gördün mü?" diye sordu. Kadından yana tavır aldıklarından beri ağızlarını açmamış olan ötekiler masaya abandılar, dinlemeye hazırlandılar.

Robert Jordan, "Gördüm," dedi. "Bu iş çok kolay. Nasıl olacak göstereyim mi?"

"Evet. İyi olur."

Robert Jordan gömleğinin cebinden defterini çıkardı, çizdiği krokileri gösterdi.

Adı Primitivo olan o ablak suratlı adam, "Bak nasıl benzetmiş," dedi. "Köprünün ta kendisi."

Robert Jordan, eline kalemini almış, köprünün nasıl uçurula-cağını, nerelere ve niçin dinamit konulması gerektiğini göstererek anlatıyordu.

Adı Andres olan o yüzü yaralı adam, "Ne kadar basit!" dedi. "Peki, dinamitleri nasıl ateşleyeceksin?"

Robert Jordan onu da anlattı ve o sırada kızın kolunu omzunda hissetti. Maria ona dayanmış, resimlere bakıyordu. Pablo'nun karısı da bakıyordu. Yalnız Pablo ilgilenmiyordu. Şarap bardağı elinde, tek başına oturmuştu. Maria, kapının yanında asılı duran tulumdan büyük bir sürahi şarap doldurmuş, getirmişti. Pablo bardağını kaldırarak, şarabını tazeledi.

Kız, Robert Jordan'a tatlı bir sesle, "Sen şimdiye kadar bu işi çok yaptın mı?"

diye sordu.

JŞ'anlar OKimin oy'çm (Çalıyor

"Çok."

"Peki biz görebilecek miyiz?"

"Elbette görürsün."

Pablo masanın ucundan, "Görürsün," dedi. "Hiç merak etme, görürsün."

Pablo'nun karısı, "Sen sus!" diye bağırdı ve birdenbire, o gün Robert Jordan'ın avucunda gördüklerini hatırlayarak çılgın gibi öfkelendi, "Sen sus korkak! Sus, şom ağızlı baykuş! Sen sus be adam!"

Pablo, "Tamam," dedi. "Ben sustum. Şimdi senin sözün geçiyor, o güzel resimleri istediğin gibi seyret. Fakat unutma: Ben aptal değilim."

Pablo'nun karısı öfke yerine içine bir hüznün dolduğunu ve ümitlerinin kırılır gibi olduğunu hissetti. Bu hissi gençliğinden beri duyumsuyordu ve her seferinde de buna sebep olan şeyleri hatırlıyordu. Bu duygu şimdi, birdenbire gelmişti.

Kendini bu duyguya kaptırmamayı istiyor ve bu yüzden ne kendisine ne Cumhuriyete zarar gelmemesini diliyordu.

"Hadi şimdi yemek yiyeceğiz," dedi. "Maria, yemek doldur."

71

ı obert Jordan mağaranın kapısındaki battaniyeyi açarak dışarı çıktı ve gecenin soğuk ama dirilten havasından _ . derin derin içine çekti. Sis sıyrılmış, yıldızlar çıkmıştı. .—zgâr yoktu. İçerinin tütün ve kömür kokusuyla ağırlaşmış

havasından uzaklaşan Robert)ordan dağların çam kokan, nehir kıyısındaki otların ve çiçeklerin kokusunu, temiz havasını derin derin içine çekiyordu. Rüzgâr kesildiğinden çevreye çiğ düşmüştü. Robert Jordan sabah ortalık buz tutacak diye düşünüyordu.

Durmuş, derin derin nefes alıyor, arada bir de gecenin sessizliğini dinliyordu.

Önce uzaktan uzağa bir tüfek sesi duydu. Sonra kulağına aşağıdaki ormandan bir baykuş sesi geldi. Sonra içerden çingenenin şarkı söylemeye başladığını, tatlı bir gitar sesiyle duydu.

Çingene kalınlaştırdığı sesiyle, şarkı söylemeyi babamdan öğrendim,"

dedi ve devam etti. "Ayla güneş gökteydi. Bütün dünyayı dolaştım, Bir türlü bitmedi."

Gitar soğuk bir sesle sustu. Şarkı, hep birden alkışlandı. Robert Jordan birinin; "Güzel dediğini duydu. "Katalan şarkısı söyle!"

72

I

Japonlar Q%Jmitt <£fyin (Çalıyor

"Olmaz."

"Hadi! Hadi! Katalan şarkısı söyle!"

"Tamam," dedi Çingene ve kederli bir sesle söylemeye başladı.

"Burnum basıktır,

Suratım kara

Ama ben de insanım." Biri "Yaşa!" diye bağırdı. "Devam!" Çingene kederli ve alaylı bir sesle devam etti.

"Çok şükür Katalan değilim, Ben bir zenciyim." Pablo, "çok gürültü oluyor. Sus!"

Kadında, "Evet," dedi. "Çok gürültü oluyor. Guardia Civil'ler duyarsa gelir. Hem sonra bir şeye de benzemiyor."

"Başka bir şarkı daha biliyorum," dedi ve çalmaya başladı. "İstemez," dedi kadın. Gitar sustu.

"Bu gece sesim iyi değil; zaten söyle deseniz de söyleyemem," dedi ve çingene mağaranın perdesini açarak dışarı çıktı.

Robert Jordan onun karanlıkta bir ağaca doğru gittiğini, sonra kendisine doğru geldiğini gördü.

Çingene, alçak sesle, "Roberto?" dedi.

Robert Jordan, "Buradayım, Rafael," dedi. Şarabın etkisini göstermeye başladığını çingenenin sesinden anlamıştı. Kendisi de iki bardak kendi içkisinden ve ayrıca şarapta içmişti ama kafası yerindeydi. Şimdi, Pablo'nun sözlerini daha sağlıklı düşünüyordu.

Çingene mırıltıyla, "Niye öldürmedin Pablo'yu?" dedi.

"Niye öldürecekmişim?"

"Çünkü bir gün nasıl olsa öldüreceksin. Fırsatı niye kaçırdın?"

"Alay mı ediyorsun?"

"Ne alayı! Onların hepsi niye hazırlanmışlardı sanıyorsun? Kadın kızı niye dışarı yolladı sanki? Bütün o söylenenlerden sonra işe devam edebiliriz mi sanıyorsun?"

"Sizin öldürmeniz gerekiyordu."

"Que va," diye ekledi çingene. "Senin işin bu. Üç dört defa, ha şimdi öldürecek... ha şimdi diye bekledik seni. Pablo'nun dostu yoktur çünkü."

"Düşünmedim değil... düşündüm ama... sonra vazgeçtim."

"Bunu onlar anladılar. Evet. Hazırlandığını hepsi anladı. Niye öldürmedin?"

"Öldürsem bana kızarsınız, hele kadın kesin kızar, diye korktum."

"Que va, kadın ölse de kurtulsam diye bekliyor. Sen pek toy-muşsun be!"

"Galiba."

Çingene, "Hadi şimdi öldür," dedi, heyecanla.

"O zaman planlı bir cinayet olur."

Çingene, "Daha iyi ya," dedi kısık bir sesle. "Tehlike daha az. Hadi, şimdi öldür."

"Bu şekilde yapamam. Sevmediğim bir şey. Sonra davamıza da aykırı olur."

Çingene, "Öyleyse kışkırt," dedi. "Nasıl olsa öldüreceksin. Başka çıkar yol yok."

Onlar böyle konuşurlarken bir baykuş, gecenin sessizliği içinde, uçtu. Onların üzerine doğru alçaldı, sonra kanatlarını hızla çırparak yükseldi, fakat kanatlarından hiçbir ses çıkmadı.

Çingene, "Bak," dedi. "İnsanlar da işte böyle yapmalı." "Ama, gündüz ağaçta tüner, başı ucundaki kargaları göremez."

"Her zaman değil," dedi. "Hadi git öldür. Sonra zor olur." 74

_____Ş^anLn ^K/m/n c5vv// (Çalıyor

"Bu olay bitti artık."

"Tekrar bir olay çıkar. Ya da hiç olay çıkarmadan yap."

Mağaranın kapısındaki perde açıldı ve dışarı ışık sızdı. Onların bulunduğu tarafa doğru biri geliyordu.

Kalın, boğuk bir ses, "Çok güzel bir gece," dedi. "Yarın hava iyi olacak."

Gelen Pablo'ydu. Ağzında Rus sigaralarından vardı ve karanlıkta nefes çektikçe yüzü aydınlanıyordu. Yıldızların aydınlığında da o iri yarı, uzun kollu vücudu fark ediliyordu.

Robert Jordan'ın yanına gelerek, "Sen bizim kadına aldırma," dedi. Karanlıkta sigarası tekrar parladı, sonra ağzından aldı. "Ara sıra aksiliği tutar böyle.

Yoksa iyi kadındır. Cumhuriyete çok bağlıdır." Sigaranın ateşi hafifçe parladı ve Robert Jordan onun, ağzında sigara ile konuştuğunu anladı. "Aramızda hır çıkmaz, korkma. Hepimiz birliğiz. Senin buraya gelmene ben de çok sevindim."

Sigaranın ateşi kuvvetli bir şekilde parladı. "Sen bizim söylediklerimize bakma.

Geldiğine hepimiz sevindik. Müsaadenizle gidip bakayım atları nasıl bağladılar."

Ağaçların arasından çayıra doğru gitti ve Robert Jordan'la çingene aşağıdan bir atın kişnediğini duydular.

"Bak," dedi çingene. "Gördün mü? Fırsatı kaçırdın." Robert Jordan cevap vermedi.

Çingene, "Ben aşağı iniyorum," dedi öfkeyle. "Ne yapmaya?"

"Que va, ne yapmaya mı? Hiç olmazsa kaçmasını engelleyeceğim."

"Aşağıdan ata binip kaçabilir mi?"

"Kaçamaz."

"Öyleyse önünü kesecek bir yere git."

"Agustin var orada."

"Öyleyse git, Agustin'e söyle. Olup biteni anlat."

75

C

"Agustin onu seve seve öldürür."

Robert Jordan, "Daha iyi ya," dedi. "Hadi öyleyse, git yukarı, bütün olup biteni anlat kendisine." "Sonra?"

"Ben de gidip aşağıya, çayıra bakarım."

"Tamam olur." Robert Jordan karanlıkta Rafael'in yüzünü göremiyordu ama gülümsediğini hissediyordu. Çingene mutlu olmuştu.

"Bak şimdi yola geldin işte," diyordu. Robert Jordan, "Hadi sen Agustin'e git,"

dedi. Çingene, "Peki Roberto, peki," dedi.

Robert Jordan çamların arasından yürüdü. Çayırın ucuna kadar olan yolu ağaç ağaç biliyordu. Karanlıkta ileri doğru baktı ve gökyüzünün hafif aydınlığında bağlı atların birer gölge gibi görünen şekillerini fark etti. Saydı. Beş taneydi.

Bir çam ağacının dibine oturdu ve aşağıya baktı. Kendi kendine "yoruldum,"

diyordu. "Belki de yanlış karar veriyorum. Benim görevim köprüyü uçurmak. Bunu yerine getirinceye kadar kendimi tehlikeye atmam doğru olmaz."

Artık gözleri karanlığa alıştığı için, şimdi Pablo'nun atlarından birinin yanında durduğunu fark etmişti. At başını yerden kaldırdı. Sonra sinirlenmiş

gibi bir hareketle tekrar eğilip otlanmaya başladı. Atın yanında durarak ipe yaslanmış, hayvanın boynunu okşuyordu. At güzel güzel otlarken, yanına gelip kendisine boş yere sevgi gösteren bu adama sinirlenmişti. Robert Jordan, Pablo'nun ne yaptığını iyice göremiyordu, ata ne söylediğini de duyamıyordu. Atı çözmeye veya eyerlemeye çalışmadığından da emindi. Bir yandan onu seviyor, bir yandan da kendi durumunu düşünüyordu.

Pablo karanlıkta ata, "Benim güzel atım," diyordu. Konuştuğu hayvan o büyük duru attı. "Ak yüzlü koca beygirim benim. Sen ne kadına benzersin, ne de aptalsın.

Benim sevgili beygirim. Sen ağzı süt kokan bir kız değilsin. İnsanı paylamazsın, yalan söyle-76

:3Z.imiıt ©^w (Ş'atıyor mezsin, anlayışlısında da. Ah benim yavrum, güzelim!"

Pablo'nun ata söylediklerini Robert Jordan duysa iyi olurdu ama duyamıyordu.

Duymaya da çalışmıyordu. Çünkü şimdi artık Pablo'nun aşağıya atlarına bakmak için geldiğine karar vermişti ve o anda adamı öldürmek için bir neden göremiyordu. Kalktı, tekrar mağaraya doğru gitti.

Pablo daha uzun süre çayırda atlarıyla konuşmasını sürdürdü. At onun söylediklerinden bir şey anlamıyordu ama, bütün bunların birer sevgi sözcüğü olduğunu biliyordu. Halbuki o gün akşama kadar bağlı kalmıştı. Karnı açtı ve ipinin yettiği kadar uzanıp otlamaya çalışıyordu; onun için, yanındaki adam canını sıkıyordu. Pablo nihayet çekildi, atın biraz ötesinde durdu. Artık konuşmuyordu da. At adamdan kurtulduğu için rahatlayıp otlamasına devam etti.

77

VI

obert Jordan, mağaraya girince, ocağın başında, üzeri post kaplı bir iskemleye oturdu ve kadını dinlemeye »-başladı. Kadın tabakları yıkıyor, Maria da kuruluyor, sakları duvarda raf gibi kullanılan kovuğa koyuyordu.

Kadın, "Tuhaf şey," diyordu. "El Sordo gelmedi. Bir saat önce gelmesi gerekiyordu."

"Çağırmış miydin?" "Hayır. Her gece gelir zaten." "Belki bir şey yapıyordur. İşi vardır." "Belki. Gelmezse yarın gidip bakmalı." "Gideriz. Uzak mı?"

"Hayır. Hem gezmiş oluruz, hem de biraz hareket etsem iyi olur."

"Ben de gelebilir miyim Pilar?"

"Gel, tabii, güzelim," dedi ve koca suratını Robert Jordandan yana çevirerek,

"Güzel, değil mi, bizim kız?" diye sordu. "Nasıl buluyorsun? Biraz zayıf, değil mi?"

Robert Jordan, "Yo, ben iyi buluyorum," dedi.

78

fanlar OZ/mm

.--------f OZ/mm Zpç// Şalıpo

Maria bardağına tekrar şarap koydu, "Şunu içeyim, beni daha iyi bulursun," dedi.

"Çok içeyim ki güzel görüneyim."

Robert Jordan, "Öyleyse ben artık içmeyeyim," dedi "Daha şimdiden seni güzel görmeye başladım."

Pilar, "Güzel sözler," dedi. "Sen kibar adamlar gibi konuşmasın, biliyorsun.

Eee, söyle bakalım, nasıl buluyorsun bizim

KIZIr

Robert Jordan kekeleyerek, "Zeki de," dedi. Maria sırıttı.

Kadın alaylı alaylı başını salladı, "İyi başladın, bakalım sonu nasıl olacak, Don Roberto." dedi.

"Don Roberto deme bana."

"Şaka ediyorum. Biz burada şaka olsun diye, Pabloya da Don Pablo deriz. Yine şaka olsun diye Sinyorita Maria da diyoruz."

Robert Jordan, "Ben böyle şakaları sevmem," dedi. "Bu savaşta bana vereceğiniz en iyi isim "yoldaş"tır. İş şakaya dökülünce bozulur.

Kadın onu şöyle bir süzerek, "Bakıyorum da çok ciddi bir adama benziyorsun,"

dedi. "Demek sen hiç şaka yapmazs.n?"

"Yaparım. Şakayı severim ama, isim takmayı sevmem Bir insanın adı bayrak gibidir."

Kadın bir kahkaha attı, "Ben bayrakla da alay ederim. Hangi bayrak olursa olsun.

O eski, sarıl, kırmızılı bayrağa biz irinle kan derdik. Şimdi Cumhuriyet bayrağında buna bir de pembe eklediler. İrin, kan ve permanganat oldu. Şaka, tabii."

Maria, "Roberto komünist," dedi. "Onlar ciddidirler." Kadın Robert Jordan'a,

"Sen komünist misin?" diye sordu. "Hayır. Ben antifaşistim." "Ne zamandan beri?"

"Faşizmin ne demek olduğunu anladığımdan beri." "Çok oldu mu?"

"On seneye yakın."

"Çok değilmiş," dedi kadın. "Ben yirmi seneden beri Cumhuriyetçiyim."

Maria, "Babam bütün ömrünce Cumhuriyetçiydi," dedi. "Onun için vurdular ya zaten."

Robert Jordan, "Benim babam da Cumhuriyetçiydi," dedi. "Babam da, büyükbabam da."

"Nerede?"

"Amerika'da."

Kadın, "Onları da vurdular mı?" diye sordu.

Maria, "Que va!" dedi. "Amerika zaten Cumhuriyet. İnsanı orada Cumhuriyetçi diye vururlar mı hiç?"

Kadın, "Ne de olsa, insanın büyükbabasının Cumhuriyetçi olması, iyi bir şey,"

dedi. "Kanının temiz olduğunu gösterir."

Robert Jordan, "Babam ve büyükbabam Cumhuriyetçi Ulusal Konsey üyesiydi," dedi.

Bu Maria'nın üzerinde büyük bir etki yarattı.

Pilar, "Baban hâlâ Cumhuriyet Konseyi'nde çalışıyor mu?" diye sordu.

"Hayır. Öldü."

"Nasıl öldü?"

"Kendini vurdu."

"İşkence görmemek için mi?"

"Evet, işkence görmemek için."

Maria'nın gözleri yaşarmış, ona öyle bakıyordu. "Babam silah bulamadı," dedi.

"Senin babanın şansı varmış ki eline silah geçirebilmiş."

Robert Jordan, "Evet, şansı varmış," dedi. "Başka şeylerden konuşsak daha iyi olmaz mı?"

Maria, "Demek sen de benim gibisin?" dedi ve kolunu boynuna dolayarak yüzüne bakmaya başladı. Robert Jordan da onun

_____(fanlar CX//mn Ç&çm (Ş'ahpor

esmer yüzüne ve gözlerine baktı. Kızın gözleri de şimdi ona yüzünün bütün diğer tarafları gibi canlı görünüyordu. Sanki birdenbire çocukça bir istekle ve açlıkla parlamıştı. Kadın, "Evet, kardeş olabilirdiniz ama," dedi. "İyi ki değilsiniz." Maria, "Ben zaten ilk görüşte yakınlık duymuştum," dedi. "Neden duyduğumu şimdi anlıyorum."

Robert Jordan, "Que va," dedi ve kolunu kaldırıp kızın başını yakaladı. Bütün gün bu arzuyu duymuştu. Şimdi arzusuna ulaşmıştı ya, yine boğazının tıkandığını hissediyordu. Kız, başını onun elinin altından kurtardı, gözlerinin içine bakarak güldü. Robert Jordan parmaklarının arasında, kızın bir ipek yığınını andıran saçlarının oynadığını hissediyordu. Sonra eli kızın boynuna değdi, o zaman aşağı çekti.

"Bir daha yapsana," dedi. "Bütün gün bunu bekledim senden." "Sonra," dedi.

Sesinde bir boğulduk vardı. Kadın öfkeli bir

tavırla, "Eee ben?" dedi. "Ben de size böyle bakacak mıyım? Hiç yerimden kımıldamayacak mıyım? Olmaz. Pablo gelse bari." Maria şimdi ona hiç aldırış etmiyordu. Masanın başında, mum

ışığında iskambil oynayanları unutmuş gibiydi. "Bir bardak şarap daha içer misin?" Robert Jordan, "İçerim," dedi. "İçmez olur muyum!" Pablo'nun karısı kıza, "Benim gibi senin de başın bir sarhoşla

belaya girecek," dedi. Sonra Robert Jordan'a döndü, "Bana bak Ingles..."

"Ingles değil, Amerikalı."

"Bana bak Amerikalı. Sen nerede uyuyacaksın?"

"Dışarıda uyumak için uyku tulumum ve battaniyem var."

"Tamam. Bu gece hava açık değil mi?"

"Açık ama, soğuk olacak."

Kadın, "Demek dışarıda uyuyacaksın ha?" dedi. "Peki, sen dışarıda uyu. Eşyanı da yanına alabilirsin."

Robert Jordan, "Tamam," dedi. Sonra kızın omzuna vurarak, "Sen biraz bizi yalnız bırak," dedi.

"Niçin?"

"Pilar'la bir şey konuşacağım."

"Gitmemi mi istiyorsun?"

"Evet."

Kız mağaranın kapısına kadar gitti, oradaki şarap tulumunun yanında durarak, uzaktan, iskambil oynayanları izlemeye başladı.

O zaman Pablo'nun karısı, "Ne var?" diye sordu. Robert Jordan, "Çingene bana dedi ki," diye başladı. Kadın anlamıştı. Konuşmasını kesti, "Hayır, doğru değil."

Robert Jordan sakin bir sesle, fakat kendini zorlayarak devam etti, "Eğer gerçekten gerekiyorsa..."

Kadın, "Yaparsın, biliyorum," dedi. "Ama, gerekmiyor. Senin bu işe hazırlandığını da gördüm. Ama vazgeçtin, iyi ettin."

"Fakat gerekiyorsa..."

Kadın, "Hayır," dedi. "Gerek yok. Gerekli olunca ben sana söylerim. Çingene fesat."

"Fakat hassas bir anda bir tek insan bile büyük bir tehlike yaratabilir."

"Merak etme... Anlamaya çalış... Ondan bize bir kötülük gelmez."

"Anlamıyorum."

"Daha çok gençsin çünkü. Anlarsın." Sonra kıza seslendi, "Gel, Maria. Konuşmamız bitti."

Kız geldi. Robert Jordan elini uzattı, başını okşadı. Kız kedi yavrusu gibi silkindi. O anda Robert Jordan kızın ağlayacağını sandı fakat kız başını kaldırıp gözlerinin içine bakarak güldü.

Kadın, Robert Jordan'a, "Sen artık gidip yatsan iyi olur," dedi. "Uzun bir yoldan geldin. Yorgunsundur."

Robert Jordan, "Tamam," dedi. "Eşyalarımı alayım." 82

1 bir yandan öbür jne geldi, acıdı; omzu v. butun vücudunda yorgunlu altındaki toprak yumuşacık geliyordu. Uyanınca. "Ben n' •adı, tabancasını düzeltti ve yarak yastık gibi

S I "* yatmı§tı' UV<u h **" tab*n"s.n.n üzer-tT^ B^k'-<nda ve W"luk içinde

'<Uma§l ipek - r ^'^ S°nra * âyakk

oyup

döndü, sağ eli

dedi n

dedl- Dışarısı soğuk

Tatl, bir ses,e "G Hayır. Girmem."

"Gir diyorum sana. Sonra konuŞuruz

çevirmişti.

ia başın, ömür 83

Robert Jordan, "Hadi gir içeri, tavşan yavrusu seni!" dedi ve ensesinden öptü.

"Korkuyorum." "Hayır korkma. Gir." "Nasıl gireyim?"

"Şöyle sokuluver. Sana da yer var. Yardım edeyim mi?" Kız, "Hayır," dedi ve uyku tulumunun altına giriverdi. Robert Jordan ona sıkıca sarıldı ve öpmek

istedi.

Maria kollarını onun boynuna dolamıştı ama yüzünü sıkı sıkıya yastığa dayamıştı.

Robert Jordan kızın kollarının gevşediğini ve vücudunun titrediğini fark etti.

Gülerek, "Korkma," dedi. "Tabanca." Kızın vücuduna dokunup rahatsız eden tabancayı aldı, arka tarafa koydu. Kız, başı öbür tarafta, "Utanıyorum," dedi.

"Niye utanıyorsun, utanma. Gel bakayım." "Yo, gelmem. Utanıyorum; sonra, korkuyorum da." "O! Gel benim tavşanım! Yapma." "Olmaz. Ya beni sevmiyorsan?"

"Seviyorum."

Kız, yine başını çevirmeden ve yüzü yastığa kapalı bir halde, "Ben de seni seviyorum," dedi. "Seviyorum! Elini başıma koy."

Robert Jordan, Maria'nın başını tuttu, kendine doğru çekti, kızın başı yana çevrildi, vücudu kollarının arasına düştü. Yan yana, yanak yanağa idiler ve kız ağlıyordu. Robert Jordan onu kollarının arasında, hareketsiz, sıkı sıkıya tutuyor; bu körpe vücudu olduğu gibi kollarının arasında hissediyordu. Başını kendine doğru çekti ve tuzlu göz yaşlarını öptü. Kız ağladıkça yuvarlak göğsünün sert uçları gömleğinin üstünden göğsüne değiyordu. Maria, "Ben öpemem ki," dedi.

"Öpmesini bilmiyorum."

"Beni öpmek zorunda değilsin." 84

_____(Ş'anlar GK/m/u Ş

"Hayır, öpmem gerekir. Bir şey yapmam gerekir."

"Hiçbir şey yapman gerekmez. Rahat rahat yatıyoruz işte. Yalnız, senin üstünde fazla elbise var."

"Ne yapayım?"

"Dur ben çıkarayım."

"Şimdi iyi mi?"

"İyi. Çok iyi. Sen de rahat ettin, değil mi?"

"Evet. Daha iyi. Pilar seninle gideceğimi söyledi. Öyle mi?"

"Öyle."

"Ama beni başkasının yanına götürüp bırakmayacaksın değil mi? Seninle beraber kalacağım."

"Hayır, birinin yanına bırakacağım."

"Hayır... hayır... Seninle kalacağım, senin karın olacağım." Şimdi öyle yan yana yatıyorlardı ya, o zamana kadar farkında olmadıkları birçok şeyi hissediyorlardı. Yer yumuşamış, ortalığa ılık bir serinlik yayılmıştı. Dışarının soğuğu ile içerinin sıcağı birleşiyordu.

"Sen hiç seviştin mi?"

"Hiç," dedi Maria. Sonra birdenbire kendini onun kollan arasına atarak, "Hayır ama bazı şeyler yaptılar," dedi. "Kim yaptı?"

"Birçokları." Şimdi sanki cansız gibi, hiç hareket etmeden, öyle yatıyordu.

Sonra başını öbür tarafa çevirerek, "Şimdi beni sevmeyeceksin, değil mi?" diye sordu.

Robert Jordan, "Seviyorum," dedi. Ama, tuhaf olmuştu ve kız bunun farkındaydı.

"Hayır," dedi ve bunu söylerken sesi kısıldı, "Artık beni sevmeyeceksin. Alıp belki evine götüreceksin. Ama, karın falan olmayacağım."

"Seni seviyorum, Maria."

Kız, "Hayır," dedi. "Yalan." Sonra, sanki son bir gayretle, kendine acındırmak ister gibi, "Ama ben şimdiye kadar kimseyi öpmedim," dedi.

"Öyleyse şimdi beni öp bakayım."

Maria, "Öpmek isterdim ama," dedi, "nasıl öpüleceğini bilmiyorum. Bana bir şey yaparlarken her seferinde öyle çır-pınırdım ki, hiçbir şeyin farkında olmazdım.

Çırpınırdım, çır-pınırdım, nihayet biri gelir başımı altına alarak üzerine otururdu, ben de onu ısırırdım. O zaman ağzımı tıkarlar, kollarımı başımın arkasına alıp bağlarlardı."

Robert Jordan, "Ben seni seviyorum, Maria," dedi. "Sonra, kimse sana bir şey yapmamıştır. Dokunmazlar çünkü. Kimse sana dokunmamıştır, tavşanım benim."

"İnanmıyor musun?"

"Evet."

Kız, sıcak vücuduyla ona daha fazla sokuldu. "Demek beni sevebilirsin öyle mi?"

"Hatta daha fazla sevebilirim."

"Öyleyse seni öpmek istiyorum."

"Öp bakalım."

"Nasıl öpüleceğini bilmiyorum ki."

"İçinden geldiği gibi..."

Maria onu yanağından öptü.

"Yo, öyle olmaz!"

"Peki ama, burunlarımızı ne yana alacağız? Öpüşürken burunların ne tarafa

alındığını hep merak ederdim."

"Dur, döndür başını."

Maria başını döndürür döndürmez dudakları birbirine yapıştı. Kız şimdi ona sarılmış yatıyordu, ağzı biraz açıktı. Robert Jordan kızı kendine doğru biraz daha çekti. O anda kendisini hayatının en mutlu anında hissetti. İçinde hafif, güzel, heyecanlı, rahat ve

derin bir huzur vardı. Büyük bir haz duyarak, "Tavşancığım benim. Yavrum.

Tatlım. Uzun boylu güzelim benim," dedi.

Maria, sanki çok uzaklardaymış gibi derin bir sesle, "Ne diyorsun?" diye sordu.

Robert Jordan, "Güzelim benim," dedi.

Yan yana yatıyorlardı. Robert Jordan göğsünde, kızın kalbinin atışını duyuyor, ayağı hafifçe ayağına değiyordu. "Yalınayak gelmişsin." "Evet."

"Demek benim yatağıma gireceğini biliyordun?" "Evet."

"Korkmadın mı?"

"Korktum. Çok korktum. Ama ayakkabılarımı ya çıkaramazsam diye daha çok korktum."

"Saat kaç acaba? Saatin var mı?" "Hayır. Senin saatin yok mu?" "Var ama senin arkanda kaldı." "Al bak." "Hayır, dursun." "Öyleyse eğil de bak."

Saat birdi. Uyku tulumun karanlığı içinde saatin fosforlu rakamları ışıldıyordu.

"Sakalların omzumu acıttı."

"Bağışla. Yanımda tıraş malzemem yok."

"Önemli değil. Hoşuma gidiyor. Senin sakalın sarı mı?" "Evet."

"Ne zaman keseceksin?"

"Köprü işi bitinceye kadar... Bana bak, Maria, Sen..."

87

1

"Ben ne?"

"Sen istiyor musun?"

"Evet, istiyorum, tabii. Benim için iyi olur sanıyorum."

"Demek düşündün ha?"

"Ben düşünmedim, Pilar söyledi."

"Çok yaman kadın o."

Maria tatlı bir sesle, "Sonra bir şey daha söyledi," dedi. "Hasta olmadığını söyle" dedi. O böyle şeyleri bilir."

"Bana söylemeni mi istedi?"

"Evet. Seni sevdiğimi kendisine söyledim. Çünkü ben bugün seni görür görmez sevdim. Seni daha önceden de seviyordum ama, bugüne kadar görmemiştim. Pilar'a söyledim. "Eğer konuşursan hastalığın olmadığını söyie," dedi. Daha önce de söylemişti, o trenden sonra."

"Ne dedi?"

"Dedi ki, "İnsan kendisi istemezse kimse bir şey yapamaz," dedi. "Birisini seversen düzelirsin," dedi. Ölmek istiyordum çünkü, biliyor musun?"

"Doğru söylemiş."

"Şimdi, ne iyi oldu da ölmedim, diye seviniyorum. Ölmediğime öyle seviniyorum ki! Sen beni sevebilir misin?"

"Tabii. Daha şimdiden seviyorum zaten." "Peki, ben senin karın olacak mıyım?"

"Ben bu durumda evlenemem. Ama sen bu dakikadan sonra artık benim karımsın."

"Madem bir kere oldu, hep öyle kalırım. Demek şimdi ben senin karınım öyle mi?"

"Evet Maria. Evet, benim tavşancığım."

Kız ona sıkı sıkıya sarıldı, dudaklarını aradı, buldu, uzattı. Robert Jordan onun yumuşaklığını, tazeliğini, körpeliğini,

,b, w; ****«. :»

böyle «ak böyt X b fhav»7, "" ," tulumu"u" *""* faş.yordu.

*y'a k"5'l»S'n'S olmasma çok

"İstiyor musun?"

"Evet," dedi Maria heyecanla. "Evet, evet, evet.

VIII

'ava soğuktu. Robert Jordan derin bir uykuya dalmıştı. Bir ara uyandı, gerindi; fakat yanında Maria'nın olduğunu

'hatırlayınca toparlandı, büzüldü, yavaş yavaş ve düzenli «efes almaya başladı.

Başı dışarıda kalmış, üşümüştü. Soğukluğu sanki gözle görülen gökyüzünde yıldızlar parlıyor, gecenin soğuk havası burnunun deliklerini sızlatıyordu.

Başını tulumun altındaki sıcak havanın içine çekti ve kızın pürüzsüz omzunu öptü.

Kız uyanmadı. Robert Jordan öbür tarafa döndü ve başını yine tulumdan dışarı, soğuk havaya çıkardı. Bir süre öyle yattı. Bütün vücudunu kaplayan yorgunluğu derinden hissediyor, birbirine değen vücutlarının neredeyse elle tutulabilen tatlı mutluluğunu duyuyordu. Sonra bacaklarını uzatarak tekrar uykuya daldı.

Güneş doğar doğmaz gözlerini açtı. Kız gitmişti. Elini uzattı, kızın yattığı yer sıcaktı. Mağaranın kapısına doğru baktı. Kapının üzerindeki örtü buz tutmuştu.

Kayanın aralıklarından gri bir duman çıkıyordu. Demek sabah kahvaltısı hazırlamak için ateş yakılmıştı.

Ağaçların arasından, başına sarık gibi bir bez sarmış, ağzında sigara, biri çıktı. Robert Jordan bunun Pablo olduğunu anladı,

90

OKı/ım/ Sim (fa/nvı

ve kadın

uçaklara bakıyorlardı. "Daha önce bu uçaklardan hiç geçmiş miydi?" diye sordu Pablo, "Hiç geçmedi," dedi. "içeri gir, görmesinler," dedi 5

Kadın, "Çok uçak geçti," dedi.

Robert Jordan, "Daha da gelecekler," dedi.

Pablo, kuşkulanmış gibi, "Ne biliyorsun?" diye sordu

"Bunlar öncüydü, arkasından keşif uçaklar, gelir "

1 İyi

2 Ne fark eder

91

p_____

Mağaranın kapısında, hepsi renkleri atmış, öylece duruyorlardı. Robert Jordan,

"Demek şimdiye kadar böyle çok uçak görmediniz ha?" diye sordu. Pablo, "Hiç,"

dedi. "Segovia'da?"

"Orada da görmedik. Genellikle üç tane gelirdi. Ara sıra da altı avcı uçağı görürdük. Çok çok, üç junkers gelirdi. Hani o üç motorlu koca uçaklardan; arkasından da bir iki avcı. Böylesini hiç görmedik."

Robert Jordan kendi kendine, "İş kötü," dedi. "Gerçekten çok uçak yolluyorlar.

Bu da işin kötüye varacağını gösterir. Bakalım bombardıman duyulacak mı? Yo, sanmam: Herhalde daha taarruz için kuvvet getirmemişlerdir. Belki bu gece, belki de yarın gece. Bu saatte yapmazlar." Pablo, "Atları gördüler mi acaba," diye sordu. Robert Jordan, "Onlar atları aramıyorlar ki," dedi. "Arasınlar, aramasınlar; gördüler mi acaba?" "Aramazlarsa görmezler." "Gözlerine ilişmedi mi acaba?"

"Sanmıyorum. Güneş ağaçların üstüne kadar yükselmiş olsaydı belki."

Pablo telaşlı bir halde, "Şimdi neredeyse yükselecek," dedi. "Bence onlar, senin atlarını aramıyorlar, başka şey arıyorlar." Uçak gözden kaybolduğu zaman Robert Jordan saatinin saniyesini işletmeye başlamıştı. Uçakların bomba attıklarını duyarlarsa o anda nerede olduklarını anlamak istiyordu.

Sekiz dakika geçmiş, daha bir ses duyulmamıştı. Kadın, "Saatle ne yapıyorsun öyle?" diye sordu. "Nereye kadar gittiklerini hesaplayacağım." Kadın, "Yaaa?"

dedi.

Robert Jordan, on dakika geçince saate bakmayı bıraktı. 92

_____(fanlar CKimnı <2§^//)/ Ç?a//>vr

Uçaklar artık bomba sesleri duyulmayacak kadar uzaklaşmışlardı. Anselmo'ya döndü, "Seninle biraz konuşacağım," dedi.

Anselmo dışarı çıktı, mağaranın kapısından biraz uzaklaştılar ve gidip bir çamın dibinde durdular.

Robert Jordan, "Que tal?"1 diye sordu.

"İyilik sağlık."

"Bir şey yedin mi?"

"Yo, daha kimse yemedi."

"Öyleyse, git ye, öğleye yemek için de yanına bir şey al. Yola gidip gözcülük edeceksin. Yoldan gelip giden her şeyi birer birer not et."

"Ben yazı yazmasını bilmem ki!"

Robert Jordan, "Yazıya gerek yok," dedi ve cebinden defterini çıkarıp iki yaprak yırttı, kurşun kaleminden de çakı ile ufacık bir parça kesip verdi, "Al bunu, tank geçerse şöyle bir işaret koy," dedi ve kağıdın üzerine yukarı doğru çıkan bir tank resmi çizdi. "Bir tane geçerse bir işaret koyarsın, sonra her biri için yine bir çizgi çizersin. Beş oldu mu, o dört işaretten, yukarıdan aşağı doğru bir çizgi çekersin."

"Biz zaten böyle hesap tutarız."

"Tamam. Şimdi bir kesim daha çiz. İki tekerlek, bir kutu, yani kamyon, Boş

geçerse altına bir yuvarlak çizersin, içinde asker varsa iki çizgi. Bir de top çiz. Büyük top geçerse şöyle, küçük geçerse böyle bir işaret koyarsın. Arabaları da şöyle gösterirsin. Ambulans olursa, onu da şöyle işaret edersin: İki tekerlek, bir kutu, üzerine bir haç. Anladın mı?"

"Anladım. Çok kolay."

Robert Jordan kağıdın üzerine iki yuvarlak çizdi, ortasına da, topu göstermek için, bir çizgi çekti, "Bunlar da tank savar topları," dedi. "Tekerlekleri lastiktir. Onlardan da kaç tane

1 Nasılsın, ne haber?

geçerse birer birer işaretlersin." Sonra iki tekerlek daha çizip bunun ortasına, ucu havaya doğru kalkmış bir topu göstermek üzere düz bir çizgi çekti. "Bunlar da uçak savar. Onları da işaret edersin. Anlıyor musun? Sen hiç bu toplardan gördün mü?"

Anselmo, "Evet," dedi. "Gördüm."

"Çingeneyi de yanına al. Yolu nereden daha iyi göreceğini o sana gösterir. Emin bir yere saklanırsın. Yola pek yakın olmasın. Ama bulunduğun yerden yolu rahatça ve iyice görebilmelisin. Yerine başka birini gönderinceye kadar kalırsın."

"Anladım."

"Mükemmel. Geldiğin zaman, yoldan geçen her şeyi öğrenmiş olacağım. Kağıtlardan biri gidenler, biri de gelenler için."

Mağaraya doğru geldiler.

Robert Jordan, "Git bana Rafael'i yolla," dedi ve Anselmo'nun arkasından baktı.

İhtiyar mağaraya girdi, örtü arkasından kapandı. Sonra Çingene dışarı fırladı, eliyle ağzını siliyordu.

Robert Jordan'ın yanına gelince, "Que tal?" dedi, "dün gece rahat ettin mi?"

"İyi uyudum."

Çingene, "Mükemmel," dedi ve güldü, "Sigaran var mı?"

Robert Jordan cebinden sigara paketini çıkarırken, "Bana bak," dedi, "Anselmo'yu yolu gözetlemeye yolluyorum, sen de beraber gideceksin. Nereye yerleştiğini bilelim ki gerekirse ben gidebileyim, ya da nöbet değiştirmek için yerine başkasını gön-derebileyim. Onu oraya bıraktıktan sonra sen de gidersin, bıçkıevini gözetlersin, oradaki asker sayısında bir değişiklik var mı, yok mu, ona bakarsın,"

"Ne değişikliği?"

"Kaç kişi gelmiş? Bir değişiklik olmuş mu?" "Benim bildiğim sekiz kişi vardı."

(fai/Lr CfC/m///

_____f/Lr CfC/m/// <3^/// (Ş^rl/ıv

"Bak bakalım şimdi kaç kişi var. Sonra, köprüdeki nöbetçilerin kaç saat arayla değiştiklerine de bak." "Kaç saat mi?"

"Yani bir nöbetçi kaç saat bekliyor, kaç saat sonra yerine başkası geliyor."

"Saatim yok ki."

Robert Jordan, "Benim saati alırsın," dedi ve çıkarıp verdi. Rafael saate bayıldı, "Amma saat bu! Şuna bak! Ne çok aleti var! Yazıları da farklı!

Saatlerin kralı bu!"

Robert Jordan, "Saçmalamayı bırak şimdi," dedi. "Saaten anlar mısın, sen onu söyle."

"Evet anlarım. Saat on ikide karnımız acıkır, gece yarısı ise yatarız.

Sabahleyin saat altıda kahvaltı yaparız, akşam saat altıda şarap içeriz. Gece saat onda..."

Robert Jordan, "Sus," dedi, "maskaralık yapma. Büyük köprünün üzerindeki nöbetçilerle yoldaki nöbetçilerin ne yaptıklarını öğreneceksin; sonra küçük köprüdeki nöbetçilerle bıçkıevindeki askerlerin de durumunu öğrenirsin. Benim senden istediğim sadece bunlar."

Çingene sırıttı, "Az iş değil ki. Bu işi benden başkasına veremez misin?"

"Rafael, bunlar çok önemli. Ben senin çok dikkatli davranacağına ve kimseye

görünmeyeceğine eminim."

Çingene, "Görünmem," dedi. "Bunu söylemene gerek var mı? Görünüp de kurşun yiyecek halim yok!"

Robert Jordan, "Alayı bırak şimdi," dedi. "Ciddi bir iş konuşuyoruz."

"Sen mi bana ciddiyetten bahsediyorsun? Dün gece yaptığını unuttun mu? Tam, adamı öldürmek fırsatı eline geçmişti, öldürmedin. Senin işin adam öldürmek; yaşatmak değil. Görmüyor musun, az önce bir alay uçak geçti, bir bomba atarlarsa duman oluruz. Gökyüzünden öyle korkunç bir gürültüyle

geçiyorlar ki, sadece bu gürültü insanı mahveder. Bir de sen bana kalkmışsın, işi ciddiye al diyorsun. Ben işi senden daha fazla ciddiye alıyorum, merak etme."

Robert Jordan güldü ve çingenenin omzuna vurarak, "Tamam," dedi. "Öyleyse, benim söylediklerimi ciddiye alma. Hadi yemeğini ye de git."

Çingene, "Sen?" diye sordu. "Sen ne yapacaksın?" "Gidip El Sordo'yu göreceğim."

Çingene, "O uçaklar geçtikten sonra dağlarda kimseyi bulacağını sanmıyorum,"

dedi. "Bu sabah uçaklar geçti ya, şimdi herkes ter döküyordur."

"Uçaklar işi yok da bizimle mi uğraşacak!"

Çingene başını salladı, "Yo, ara sıra adam akıllı uğraşıyorlar."

Robert Jordan, "Öyle ama, bunlar Almanların en iyi uçakları," dedi.

"Çingenelerle uğraşmak için bunları yollamazlar."

Rafael, "Bilmem, beni korkutuyorlar," dedi. "Evet, ben böyle şeylerden korkuyorum."

Mağaraya giriyorlardı. Robert Jordan, "Onlar şimdi bir hava meydanını bombalamaya gidiyorlar," dedi. "Merak etme."

Pablo'nun karısı, "Ne dedin?" diye sordu ve Robert Jordan'ın fincanına kahve koyarken.

"Süt de var ha? Bu ne lüks!"

Kadın, "Bizde her şey var," dedi. "Bir korku yoktu, uçaklar geçtiğinden beri şimdi o da var. Nereye gittiler dedin sen?"

Robert Jordan fincanına bir parça süt koydu, kutunun ağzını fincanına sürerek sildi ve açık bir renk alıncaya kadar kahvesini karıştırdı.

"Bana kalırsa bir hava meydanını bombalamaya gidiyorlar. Belki de Escorial'a veya Colmenar'a gidiyorlardır."

Pablo, "Buradan uzaklaşsınlar da nereye giderlerse gitsinler," dedi.

Kadın, "Peki ama, şimdiye kadar bu uçaklardan hiç görmemiştik, hiç bu kadar çok uçak gelmemişti," dedi. "Şimdi niçin geldiler acaba? Taarruz mu yapacaklar acaba?"

Robert Jordan, "Dün gece yolda hiçbir faaliyet var mıydı?" diye sordu. Kız gelmiş, yanı başında duruyordu ama, Robert Jordan ona hiç bakmıyordu.

Kadın, "Söylesene, Fernando," dedi. "Sen dün gece La Granja'daydın. Bir şey var mıydı?"

Otuz beş yaşlarında, kısa boylu, açık alınlı bir adam, "Hiçbir şey yoktu," diye cevap verdi. "Her zaman olduğu gibi bir iki kamyon geçti. Bir iki otomobil.

Bilmem, ben oradayken hiç asker geçmedi."

Robert Jordan bu adamı yeni görüyordu, "Siz, La Granja'ya gece gider misiniz?"

diye sordu.

Fernando, "Gideriz," dedi. "Ben olmasam başkası gider. İçimizden biri mutlaka gider."

Kadın, "Haber almaya, tütün almaya, ufak tefek bazı şeyler almaya giderler,"

dedi.

"Demek orada adamlarımız var?"

"Var! Niçin olmasın! Onlar da orada çalışırlar."

"Dün gece ki haberler neydi?"

"Hiçbir şey yoktu. Yukarı taraflarda işler hâlâ kötü gidiyor herhalde. Hiçbir haber yok. Zaten oralarda işler başından beri kötü gitti."

"Segovia'dan haber var mı?"

"Yok. Sormadım."

"Oraya gittiğiniz oluyor mu?"

Fernando, "Ara sıra," dedi. "Ama, orası tehlikeli. Kontrol var, belge soruyorlar."

"Havaalanını gördünüz mü?"

"Yo, görmedim. Nerede olduğunu biliyorum ama, oralara hiç gitmedim. O taraflarda kontrol çok sıkı."

' "Dün geceki uçaklardan hiç kimse bahsetmedi mi?" "La Granja'da mı? Hayır hiç kimse bahsetmedi ama bu gece ^bahsederler herhalde. Quiepo da Llano'nun radyodaki söylevi konuşuluyordu hep, başka bir şey konuşulmadı. Ha, bir de şey var! Cumhuriyetçiler bir saldırı .hazırlıyorlarmış."

"Ne yapıyorlarmış?"

"Saldırı hazırlıyorlarmış."

"Neye karşı?"

"Belli değil. Belki buraya. Belki de Sierra'nın başka bir tarafına. Sen duydun mu?"

"La Granja'da mı söylüyorlar?"

"Evet. Daha önce söylemeyi unuttum. Zaten saldırıdan çok konuşulur."

"Bu haber nereden çıkmış?"

"Nereden mi? Çevreden. Segovia'da, Avila'da inzibatlar kahvelerde konuşurlar, garsonlar da kulak misafiri olup öğrenirler. Haberler böyle kulaktan kulağa gelir. Şimdi de Cumhuriyetçilerin bu taraflarda saldırıya geçecekleri söyleniyor."

"Cumhuriyetçilerin mi, Faşistlerin mi?"

"Cumhuriyetçilerin. Faşistlerin olsaydı herkesin haberi olurdu. Yo, bu seferki büyük bir saldırı olacakmış. Kiminin dediğine göre iki saldırı birden hazırlıyorlarmış. Biri bu taraflarda, biri de Escorial civarında, Atlo del Leon'un yukarılarında. Siz bir şeyler duydunuz mu"

"Başka ne duydun?"

"Hiçbir şey. Ha, bir şey daha var. Söylediklerine göre, Cumhuriyetçiler saldırıya geçerlerse ilk önce köprüleri havaya uçuracaklarmış ama, köprülerde nöbetçi var."

Robert Jordan, kahvesini höpürdeterek, "Alay mı ediyorsun benimle?" dedi.

Fernando, "Hayır!" dedi.

Kadın atıldı, "Bu hiç alay etmez. Keşke etse."

_____fanlar ÇK/miıı <Styn ÇPafovr Robert Jordan, "Öyleyse verdiğin haberlere teşekkür ederim," dedi. "Başka bir şey duydun mu?"

"Hayır. Yalnız, her zaman olduğu gibi, yine bu dağlardakileri temizlemek için asker gönderileceğinden bahsediliyor. Hatta bir rivayete göre askerler Valladolid'den çıkmışlar bile, yoldaymışlar. Ama bundan sürekli bahsedip dururlar. Önemsememek gerekiyor. "

Pablo'nun karısı kocasına döndü, ayıplar gibi bir tavırla, "Bak, bir de sen kalkıyorsun, güvenlikten, kurtuluştan bahsediyorsun," dedi.

Pablo, karısına şöyle bir baktı ve çenesini kaşıyarak, "Sen de köprülerden bahsediyordun hani?" dedi.

Fernando heyecanla, "Ne köprüsü?" diye sordu.

Kadın bu sefer ona, "Aptal!" diye haykırdı. "Kalın kafalı! Hadi sen bir fincan daha kahve iç de duyduklarını ayrıntılı hatırlamaya çalış."

Fernando sakin ve neşeli bir tavırla, "Kızma be Pilar," dedi. "Haberlerde de pek öyle önemli bir şey yok zaten. Hatırlayabildiklerimin hepsini sana da, arkadaşa da anlattım işte."

Robert Jordan, "Başka bir şey hatırlıyor musun?" diye sordu.

Fernando azametli bir tavırla, "Hayır," dedi. "Bunları hatırladığıma da şükür.

Çünkü uzun zamandan beri, bakıyorum ki bütün söylenenler sadece rivayet, hiçbirini dinlemiyorum."

"Demek daha başka söylenen şeyler de var?"

"Vardır. Olabilir. Ama ben önemsemiyorum. Bir yıldır hep rivayet dinliyoruz."

Robert Jordan, arkasında, Maria'nın kendini tutup tutup da sonunda patlayan kahkahasını duydu.

Kız, "Hadi bize bir rivayet daha anlat Fernando," dedi ve bir kahkaha daha attı.

Fernando, "Aklıma gelse bile söylemem," dedi. "Rivayetlere kulak asmak erkekliğe yakışmaz."

Kadın, "Öyle ama, biz Cumhuriyeti bu haberlerden faydalanarak kurtaracağız,"

dedi.

Pablo atıldı, "Hayır, siz Cumhuriyeti köprüleri havaya uçurarak kurtaracaksınız!"

Robert Jordan, Anselmo'yla Rafael'e döndü, "Yemeğinizi bitirdiyseniz siz gidin," dedi. İhtiyar, "Şimdi gidiyoruz," dedi ve beraber kalktılar. Robert Jordan omzuna bir elin dokunduğunu hissetti. Dönüp baktı.

Maria, "Sen de bir şey ye," diyordu ve elini omzundan çekmeden devam etti, "İyi ye de karnın rivayetlere dayansın." "Evet ama, bu rivayetler benim iştahımı kapadı." "Hayır, kapamasın. Hadi, daha başka rivayet çıkmadan iç bakayım şunu."

Tabağı Robert Jordan'ın önüne sürdü.

Fernando kıza, "Benimle niye alay ediyorsun Maria," dedi. "Bilirsin, biz seninle iyi dostuz."

"Ben seninle alay etmiyorum Fernando. Ben bununla alay ediyorum, Yemek yesin, yoksa aç kalır."

Fernando, "Biz de yiyelim," dedi ve kadına döndü, "Ne oldu, Pilar, bana vereceğim bir şey yok mu?"

Pablo'nun karısı, "Bir şey olduğu yok," dedi ve adamın tabağını da et suyu doldurdu. "İç bakalım. Öyle ya, şimdiki halde yiyip içmekten başka yapacağın

bir şey yok." Fernando, yine o azametli tavrıyla, "Tamam Pilar," dedi. Kadın,

"Teşekkür ederim," dedi. "Tekrar tekrar teşekkür ederim."

Fernando, "Sen bana kızdın mı yoksa?" diye sordu. "Yo! Hadi sen çorbanı içmene bak." Fernando, "İçiyorum," dedi. "Teşekkür ederim." Robert Jordan Maria'ya baktı. Kız yine, başını yana çevirmiş, omuzları sarsıla sarsıla gülüyordu. 100

_____(Ş'anlar GKimin oSfym

(Ş'ahvar Fernando, yüzünde mağrur ve azametli bir tavırla, et suyunu içmeye devam ediyordu. Ne kullandığı kepçe gibi kaşık, ne de ağzının iki tarafından akan sular onun bu azametli tavrını bozuyordu.

Pablo'nun karısı, "Nasıl olmuş, beğendin mi?" diye sordu.

Fernando, ağzı dolu, cevap verdi, "Güzel olmuş, her zamanki gibi."

Robert Jordan Maria'nin elinin, koluna değdiğini hissetti. Kız parmaklarını zevkle sıkıyordu.

Kadın Fernando'ya, "Her zamanki gibi de onun için mi hoşuna gitti?" diye sordu ve yine kendisi devam etti, "Doğru. Et suyu yine eskisi gibi. Come simpre. 1

Ülkenin yukarı taraflarında işler kötü gidiyormuş. Eskisi gibi. Buraya saidıracaklarmış: Eskisi gibi. Bizi buralardan sürmek için asker gönderiyorlarmış. Eskisi gibi. Hele kendini eskisi gibi olan bir adama iyi bir örnek olarak gösterilebilirsin."

"Ama, söylediklerinden ikisinden biri rivayet, Pilar." Pablo'nun karısı acı acı gülümseyerek, "Eee İspanya burası,"

dedi. Sonra Robert Jordan'a döndü, "Başka memleketlerde de bize benzeyenler var mı?"

Robert Jordan kibar bir cevap verdi, "Yeryüzünde İspanya gibi bir ülke yoktur."

Fernando, "Doğru," dedi. "Yeryüzünde İspanya gibi bir ülke yoktur."

"Sen sanki başka yer gördün de?"

Fernando, "Hayır, görmedim," dedi. "Görmek de istemem."

Pablo'nun karısı Robert Jordan'a dönerek, "Gördün mü bak?" dedi.

Maria da, "Fernando," dedi. "Hani bir kere Valencia'ya gitmişsin, bize anlatsana."

"Valencia hoşuma gitmedi benim."

1 Eskisi gibi.

ORHAN KEMAL

İLHÂLKKÜTÜPH/^^

101

Maria, "Niye hoşuna gitmedi?" diye sordu ve tekrar Robert Jordan'ın kolunu sıktı.

"Halkı çok basit. Bir türlü anlaşamadım. Birbirlerine sade che1 diye bağırmasını biliyorlar."

Maria, "Onlar seni anladılar mı bari?" diye sordu. Fernando, "Anlıyormuş gibi görünmeye çalışıyorlardı," dedi. "Eee ne yaptın orada?"

"Denizi bile görmeden kalktım geldim. Halkını sevmemiştim çünkü."

Pablo'nun karısı, "Hadi oradan eskimiş herif!" dedi. "Deli etme beni. Ben Vaiencia'da ömrümün en mesut günlerini geçirdim. Vamos2 Valencia! Valencia'yı sen benim kadar bilmezsin!"

Maria, "Sen orada ne yaptın?" diye sordu.

Pablo'nun karısı, önüne büyük bir fincan kahve, bir tabak çorba, bir parça da

ekmek alarak, masaya oturdu.

"Ne mi yaptım orada? Finito'yu, Feria'da yapacağı üç boğa güreşi için oraya çağırmışlardı, ben de beraber gittim. Ben ömrümde o kadar kalabalık görmedim.

Oranın cafeleri kadar kalabalık cafe hiçbir yerde görmedim. Saatlerce beklersin, yine de oturacak yer bulamazsın. Hele tramvaya binmenin olanağı yoktur.

Vaiencia'da gece gündüz hayat devam eder."

Maria, "Neler yaptınız orada?" diye sordu.

Kadın, "Neler yapmadık ki!" dedi. "Plaja gittik, kumlarda yattık, yelkenli kayıklarla karaya çıktık. Öküzleri yüzebilecekleri kadar denize sürüyorlar, yelkenli kayıklara koşuyorlardı. O zaman öküzler kayıkları çeke çeke karaya çıkarıyorlardı. Güzel yerdir doğrusu Valencia."

"Peki, öküzlerden başka bir şey görmediniz mi?"

"Deniz, kıyısındaki cafelerde yemek yedik. Balıkları haşlayıp kıyıyorlar, kırmızı biberle, yeşil biberle karıştırıyorlar, içine ufak ufak fıstık de koyuyorlar, gayet güzel bir yemek yapıyorlardı.

1 Hey!

2 Vay!

Ş'cmkr <3Zjmin

Nefis pastalar da vardı. Bir de gayet hafif ve soğuk bir beyaz şarap vardı, sürekli ondan içiyorduk; şişesi otuz kuruş. Sonra, bir de kavun. Kavunun anayurdu Valencia'dır."

Fernando, "Castile'nin kavunu daha güzeldir," dedi.

Pablo'nun karısı, "Que va!" diye haykırdı. "Castile'nin kavunu bir şeye benzemez. Yenecek kavun Valancia'nın kavunu. Ah o canım, kol gibi uzun uzun, deniz gibi yeşil kabuklu kavunlar!

Kestin mi suyu akar, serin tatlı tatlı yersin. Hele o testilerde soğuttuğunuz nefis biralar!"

"Peki, yediniz, içtiniz, sonra ne yapardınız?"

"Sonra odamıza çekilir, panjurları kapatır, sevişirdik. Oda loş olurdu. Sokaktan çiçek kokulan gelirdi; yanımızda çiçek pazarı vardı çünkü. Sevişirdik, sonra bir testi bira daha getirtirdik. Şarap o kadar soğuktu ki, bardak buğulanırdı.

Testiyi, soğuk soğuk, Finito'nun sırtına dayardım. Ama o böyle yapsamda uyan-mazdı,"Yapma Pilar, yapma, bırak uyuyayım," derdi. Ben de derdim ki, "Hayır, kalk iç, bak ne soğuk!" derdim. O zaman, gözlerini açmadan içer, sonra yine yatar uyurdu." Pablo'ya döndü, "Sen böyle şeyler hiç yaptın mı?"

Pablo, "Seninle beraber yapmadık mı?" dedi.

Kadın, "Yaptık, evet," dedi. "Zamanında sen de Finito kadar kuvvetli bir erkektin ama, biz seninle Valencia'ya hiç gitmedik."

Pablo, "Olmadı," dedi. "Valencia'ya gitmek için fırsat olmadı. Bunu sen de biliyorsun. Ama Finito'yla beraber hiç tren uçur-madın."

Kadın, "Orası öyle," dedi. "Zaten şimdi işimiz sadece tren uçurmaya kaldı. Evet, varsa yoksa tren. Ondan önce başka şeyler de yaptık, inkar edemem. Fakat kimsenin Valencia'yı kötülemesine de gelemem. Anladın mı? Bunu Fernando'ya söylemişti.

Fernando sakin bir tavırla, "Bilmem, benim hoşuma gitmedi," dedi. "Valencia benim hoşuma gitmedi."

Kadın, "Bir de, katıra inatçı derler," dedi. Hadi Maria, hazırlan da gidelim."

Bu sırada, geri dönen uçakların uğultusu duyuldu.

103

IX

iMi

'ağaranın kapısında toplanıp uçakları seyretmeye başladılar. Bombardıman uçakları şimdi çok yüksekten hızla geçiyorlar, ok gibi sivri burunlarıyla ve motorlarının gürültüsüyle sanki gökyüzünü yarıyorlardı. Robert Jordan kendi kendine, "Gulf Stream sularındaki o geniş yüzgeçli, sivri burunlu köpekbalıklarına benziyorlar," dedi.

Bu sırada Maria'nın gelip kolunu tuttuğunu hissetti. Dönüp baktı. Kız başını kaldırmış, gözlerini havaya dikmişti.

Robert Jordan, "Sence neye benziyor bunlar?" diye sordu. Maria, "Bilmem," dedi.

"Ölüme benziyorlar."

Pablo'nun karısı, "Bir şeye benzedikleri yok, uçak işte," dedi. "O küçükler nerede acaba?"

Robert Jordan, "Herhalde başka taraftan geçiyorlardır," dedi. "Bombardıman uçakları daha hızlı uçar, ötekileri beklememişlerdir. Cephenin üzerinden geçerlerken bizim uçaklar onlarla çarpışmaya çıkmazlar. Çünkü bizim tehlikeye atacak kadar çok uçağımız yok."

Bu sırada V biçiminde dizilmiş üç uçak ormanın açıklığı üzerinden görünen ve gittikçe alçalarak onların bulunduğu yere doğru gelmeye başladı. Ağaçların üzerinden alçalıp bir an için

104

----------_Ç'ankr GK/mm Qs^/n
(Çalıyor

olduğu gibi göründüler ve müthiş bir gürültü içinde tekrar yükselerek geçip gittiler. O kadar yakından geçmişlerdi ki mağaranın kapısındakiler, başları

miğferli pilotları olduğu gibi görebilmişlerdi. Pablo, "Bunlar bizim atları gördüler," dedi.

Kadın, "Bunlar senin sigara artıklarını bile görmüşlerdir," dedi "Perdeyi kapayalım."

Fakat başka uçak geçmedi. Geri kalanlar herhalde başka taraftan dönmüş

olacaklardı. Uçakların sesi kesilince mağaranın dışına çıktılar.

Gökyüzü şimdi bomboş, yüksek, masmavi ve tertemizdi.

Robert Jordan Maria'ya, "Sanki rüya gördük de şimdi uyandık gibi geliyor bana,"

dedi. Ses kesildikten sonra, insanın kulağına sanki görünmez bir parmak dokunup çekilir, sonra tekrar dokunur gibi olur; şimdi bu his de kalmamıştı.

Pilar kıza döndü, "Rüya değildi onlar," dedi. "Hadi sen git içeri ortalığı topla." Sonra Robert Jordan'a döndü, "Ne yapacağız? Atlarla mı gideceğiz, yürüyecek miyiz?"

Pablo karısına şöyle bir bakıp kızgın kızgın kaşlarını çattı. Robert Jordan,

"Nasıl istersen," dedi.

Kadın, "Yürüye yürüye gidelim, öyleyse," dedi. "Bende karaciğer var çünkü."

"Karaciğer varsa atla gidelim."

"Öyle ama kalçamı ağrıtıyor. Yürürüz daha iyi." Pablo'ya döndü, "Sen de git bak belki atlarını çalmışlardır."

Pablo, Robert Jordan'a, "Sen at ister misin?" diye sordu. "Yo, teşekkür ederim.

Yalnız, kız ne yapacak?"

Pilar, "O da yürüsün," dedi. "Otura otura bir işe yaramaz oldu."

Robert Jordan kızardığını hissetti.

Pilar, "Gece iyi uyudun mu?" diye sordu. Sonra cevap beklemeden devam etti,

"Hastalık yok, buna emin olabilirsin. Pekâlâ

olabilirdi. Pablo'ya döndü, "Hadi sen gitsene," dedi. "Ne duruyorsun! Seni ilgilendiren bir şey yok konuştuklarımızda. Bunlar gençlerin işi. Sen kendi işine bak, hadi!" Sonra tekrar Robert Jordan'a döndü, "Agustin senin öteberini hazırlıyor, o gelince hemen gideriz."

Berrak, güzel bir gündü ve artık güneş ısıtmaya başlamıştı. Robert Jordan kadının o ablak, esmer yüzüne, birbirinden uzak, fakat iyi niyetli gözlerine, buruşuk, çirkin fakat sevimli çizgilerine baktı. Sonra gözlerini, ağaçların arasından aşağı doğru giden iri cüsseli, tıknaz adama çevirdi. Kadın da onun arkasından bakıyordu.

"Seviştiniz mi?" diye sordu.

"Kız sana bir şey söylemedi mi?"

"Söylemedi."

"Ben de söylemem."

Kadın, "Öyleyse seviştiniz," dedi. "Dikkat et."

"Evet, hamile kalırsa ne yaparız?"

Kadın, "Onun zararı yok," dedi. "Hatta daha iyi olur."

"Ama, yeri değil ki burası."

"Burada kalacak değil ki. O da seninle gidecek."

"Ben nereye gideceğimi biliyor muyum? Peşime bir de kadın takamam."

"Belli olmaz. Belki iki kadın bile takarsın."

"Saçmalama."

Kadın, "Dinle bak," dedi. "Ben korkak değilimdir. Ama şimdi güneş ışığında durumu daha iyi görüyorum. Bugün aramızda bulunanlardan bir çoğu önümüzdeki pazara kadar ölecekler."

"Bugün ne?" "Pazar."

Robert Jordan, "Que va!" dedi. "Gelecek pazara kadar daha bir hafta var.

Çarşambayı çıkarsak ne mutlu! Fakat senin bu şekilde konuşman hoşuma gitmiyor benim."

\~Kimin <S{w (Palıivr

_____Çarıkı \Kimin <S{w (Palıivr Kadın, "İnsan olan böyle konuşur," dedi. "Herkesin, açıkça konuşabileceği birine ihtiyacı vardır. Dünyayı verseler yalnızlık çekilmez."

"Yalnız değiliz ki. Bak hep beraberiz."

"Öyle ama, şu uçakları gördükten sonra insana dünyada tek başınaymış gibi geliyor. Bu uçakların karşısında bizim lafımız olmaz."

"Öyle ama, biz yine onlarla başa çıkabiliriz."

Kadın, "Dinle bak," dedi. "Sana biraz ümitsizliğimden bahsettim, sanma ki kararımdan döndüm. Hayır, kararım yine karar."

"Ümitsizlik sis gibidir; güneş doğunca dağılır."

Kadın, "Evet," dedi. "İyi söyledin. Bendeki bu ümitsizlik, belki Valencia'dan falan bahsettik ya ondan oldu. Sonra, şimdi atlara bakmaya giden şu adamın durumu da bana dokunuyor. Fakat anlattığım hikaye de onun müthiş zoruna gitti.

Öldür, evet. Küfret, evet. Fakat yaralama."

"Nasıl oldu da beraber yaşamaya başladınız?" "Nasıl olacak? Basbayağı. Savaşın ilk günlerinde, hatta daha önceden, oldukça önemli bir adamdı. Ciddi bir adamdı.

Ama artık bitti. Şişenin mantarı fırladı, şarap da her şeyi sildi süpürdü."

"Ondan hiç hoşlanmıyorum."

"O da senden hiç hoşlanmıyor. Hakkı da var. Dün gece beraber yattık." Kadın bunu söylerken güldü ve başını salladı, "Dedim ki, "Pablo, şu yabancıyı niye öldürmedin?" dedim. "İyi çocuk Pilar," dedi. O zaman dedim ki, "İyi ama, biliyorsun şimdi burada benim sözüm geçiyor," dedim. "Evet, Pilar," dedi. Sonra geceleyin baktım uyanmış ağlıyor. Hani sanki insanın içine bir hayvan girmiş de sarsıyormuş gibi bir ağlama vardır, işte öyle ağlıyordu. "Ne oluyorsun, Pablo?"

dedim ve tuttum kaldırdım. "Bir şey yok, Pilar, bir şey yok," dedi. "Hayır, sende bir şey var" dedim. "Adamlarım beni bıraktılar," dedi. "Evet ama, şimdi onlar benimle beraber," dedim. Ben de senin karınım," dedim. "Pilar,"

i

dedi, "o treni havaya uçuruşumuzu unutma," dedi. "Tanrı yardımcın olsun, Pilar,"

dedi. "Tanrıyı ne karıştırıyorsun, bu da nereden çıktı şimdi?" dedim. "Hayır,"

dedi, "Tanrının da adını anarım, Meryem'in de," dedi. "Öleceğim diye korkuyorum.

Anladın mı?" dedi. O zaman ben de dedim ki, "Öyleyse çık yataktan dışarı, bir sen, bir ben, bir de senin bu korkun, üçümüz bir arada yatamayız," dedim. O

zaman utandı, sustu, ben de uyudum ama, gerçek bu. Pablo bitti artık."

Robert Jordan bir şey söylemedi.

Kadın devam etti, "Bu umutsuzluk hayatım boyunca bana ara sıra gelmiştir ama, Pablo'nun umutsuzluğu gibi değil. Kararımı değiştirmiyorum."

"Ondan eminim."

"Hani kadınların bazı günleri vardır, belki bu da onun gibi bir şeydir, gelir geçer." Biraz durdu, sonra devam etti, "Ben de Cumhuriyete inanıyorum."

"Ondan eminim."

"Sende de bu inanç var, değil mi?"

"Cumhuriyete mi?"

"Evet."

Robert Jordan içinden, "Umarım doğrudur," dedi.

Kadın, "Bak buna sevindim," dedi. "Korkmuyorsun da değil mi?"

Robert Jordan bu sefer içten bir sesle, "Ölümden korkmuyorum," dedi.

"Başka bir şeyden korkuyorsun demek?"

"Bu işi gerektiği şekilde yapamazsam diye korkuyorum."

"Kimisi esir düşmekten korkuyor. Sen de bu korku var mı?"

Robert Jordan, "Yok," dedi. "İnsanda bu korku olursa bir iş göremez."

"Sen çok soğuk bir çocuksun." 108

(Ş'anlar QZjmin

Robert Jordan, "Hayır," dedi. "Sanmıyorum. Nereden çıkardın?"

"Hayır, yani kafa bakımından demek istiyorum."

"Yalnız işimi düşünürüm de ondan."

"Hayatın başka tarafları seni ilgilendirmez mi?"

"Hem de çok. Ama, işime engel olmaz."

"Mesela, içkiyi seviyorsun, gördüm."

"Severim, hem de çok. Ama, işime engel olmaz."

"Kadın?"

"Kadına da oldukça düşkünümdür ama, öyle çok önemsemem."

"Demek önem vermezsin?"

"Veririm ama, hani bazı kadınlar varmış, insanın aklını başından alırmış, öylesine hiç rastlamadım."

"Bana kalırsa, yalan söylüyorsun."

"Eee belki de. Kim bilir?"

"Maria'ya çok önem veriyorsun."

"Evet. Birdenbire, hem de çok fazla."

"Kızı ben de seviyorum. Evet, hatta çok fazla."

Robert Jordan, "Evet, ben de öyle," dedi ve bunu söylerken sesinin kısıldığını hissetti. "Evet, ben de seviyorum." Bunu söylemek hoşuna gidiyordu, İspanyolca olarak tekrar etti, "Ben de seviyorum."

"El Sordo'yu görüp gelelim, sizi yalnız bırakırım."

Robert Jordan önce bir şey söylemedi. Sonra, "Gerek yok aslında," dedi.

"Nasıl gerek yok! Gerek var. Fazla zamanımız kalmadı ki."

Robert Jordan, "Hani sen elime bakmıştın, bunu o faldan mı çıkarıyorsun?" diye sordu.

109

"Hayır. Hem o saçma işi unut gitsin."

Cumhuriyete kötülüğü dokunacak her şey gibi bundan da bahsetmek istemiyordu.

Robert Jordan bir şey söylemedi. Maria'ya bakıyordu. Kız içeride tabaklan yerleştiriyordu. Sonra yerleri kuruladı, döndü ona uzaktan gülümsedi. Pilar'ın söylediklerini duymamıştı ama, Robert Jordan'a gülümserken o jesmer yanık yüzü biraz daha kızardı, sonra tekrar gülümsedi.

Kadın, "Bunun bir de gündüzü var," dedi. "Gece nasıl olsa sizin ama, gündüz başka. Tabii, biz Valencia'dayken böyle eğlenmezdik ama, burada öyle değil.

Çıkar dolaşırsınız, böğürtlen falan toplarsınız."

Robert Jordan elini kadının geniş omzuna koydu, "Ben seni de seviyorum," dedi.

"Senden de hoşlanıyorum."

Kadın, delikanlının gösterdiği bu sevgiden biraz sıkılmış gibi, "Sen tam bir Don Juan'sın," dedi. "Herkesi seviyorsun. Ha, işte Augustin geliyor."

Robert Jordan içeri girdi. Maria'nın yanına gitti. Kız, onun kendisine doğru geldiğini görünce dikkatle baktı; gözleri parlıyordu, boğazına kadar kızarmıştı.

Robert Jordan, "Nasılsın, tavşancığım?" dedi ve dudaklarından öptü. Kız ona sarıldı, sıkı sıkı kendine çekti, yüzüne baktı, "İyiyim, çok iyiyim!" dedi.

Fernando masanın başında oturmuş sigara içiyordu. Kalktı, başını salladı, duvarda dayalı duran karabinasını alıp dışarı çıktı.

Pilar'a, "Terbiyesiz," dedi. "Sinirime dokunuyor, sen kızla ilgilen."

Pilar, "İlgileniyorum," dedi. "Bu arkadaş kızın novio'su1."

Fernando, "Ya?" dedi. "Madem yavuklusu, öyleyse bir diyeceğim yok."

Kadın, "İyi edersin," dedi.

1

1 Sözlüsü 110

Çanlar OZimin <S^//ı Çalıyor

Ç

Fernando, "Böyle olduğuna sevindim," dedi. "Salud Pilar." "Nereye gidiyorsun?"

"Yukarıya gidiyorum. Pirimitivo'nun yerine nöbet bekleyeceğim."

O sırada Augustin geldi. Fernando'yla karşılaşınca, "Ne cehenneme gidiyorsun?"

diye sordu.

Fernando azametli bir tavırla, "Göreve nöbete," dedi.

Agustin alay etti, "Göreve ha! Şimdi senin görevine de..." Sonra kadına döndü,

"Nerede bana vereceğiniz o ... yaptığım şeyler?"

Pilar, "İçerde," dedL "İki çanta var, onun içinde. Bıktım senin şu küfrlerinden."

Agustin, "Söyletme şimdi beni, sonra sana da küfrü basarım ha!"

Pilar soğuk bir tavırla, "Hadi git içeri, işine bak!" dedi. Agustin, "Şimdi senin ananı..." diye tekrar başladı.

Pilar da, "Anamı karıştırma, senin hiç anan yok ya," dedi. Küfürler İspanyolca en kibar aşamaya gelmişti. İşin adı geçmiyor, yalnız gizli bir şekilde

anlatılıyordu.

Agustin, sır sorarmış gibi bir tavırla, "Ne yapıyorlar içeride?" diye sordu.

Pilar, "Hiç," dedi. "Görmüyor musun, bahar geldi hayvan!"

Agustin onun bu sözünü tekrar etti, "Hayvan! Hayvan ha! Ya sen? Orospu kızı!

Baharın da, senin de..."

Pilar, adamın omzuna eliyle vurarak güldü, "Şu küfürlerini biraz değiştir! Hep aynı. Ama, kuvvetlisin maşallah! Uçakları gördün mü?"

Agustin başını salladı ve alt dudağını dişlerinin arasına alarak, "Uçakların da anasını..." diye bir küfrü bastı.

Pilar, "Öyle, bu kadar yakından geçmek kolay iş değil," dedi.

Agustin güldü, "Evet, hem böyle yüksek dağların üzerinde. Bırak şu ciddi şeyleri de şakamıza devam edelim."

Pablo'nun karısı, "Evet, şakalaşmak daha iyi," dedi. "Hele sen şakalaşmayı çok iyi biliyorsun."

Agustin ciddi bir tavırla, "Bana bak Pilar," dedi. "Ortada bir şeyler dönüyor, değil mi?"

"Nasıl bir şeyler döndüğünü hissediyorsun?"

"Bence son derece saçma bir şey. Ne kadar uçak geçti, görmedin mi! Ne kadar çok!"

"Demek herkes gibi bu uçaklardan sen de korktun ha?"

Agustin, "Que va!" dedi. "Hazırladıkları şey ne acaba, sen ne dersin?"

Pilar, "Bak anlatayım," dedi. "Köprüleri havaya uçurmak için gelen şu çocuğun

anlattığına göre, Cumhuriyetçiler saldırıya hazırlanıyorlarmış. Bu uçaklarda, Faşistlerin de bu saldırıya karşı hazırlandıklarını gösteriyor. Yalnız, uçaklarını niye gösteriyorlar, onu anlayamıyorum."

Agustin, "Bu savaşta, daha anlaşılmayan neler var neler!" dedi. "Zaten bu savaş

büyük bir aptallık."

Pilar, "Evet," dedi. "Öyle olmasaydı bizim burada ne işimiz vardı!"

Agustin, "Ya," dedi. "Bir seneden beri aptallık içinde yaşıyoruz. Yalnız, Pablo akıllı bir adam. Son derece kurnaz."

"Kim diyor?" "Ben diyorum."

Pilar, "Ama senin anlaman gerekirdi," dedi. "Artık öyle bir hale geldi ki kurnazlık para etmez."

Agustin, "Anlıyorum," dedi. "Biliyorum. Tuttuğumuz yola devam edeceğiz. Mademki yaşayabilmek için bu savaşı bizim kazanmamız gerek, elbette köprüleri havaya uçurmak zorundayız. Fakat Pablo, korkak olmasına rağmen, yine de akıllı."

"Ben de akıllıyım."

Agustin, "Hayır, Pilar," dedi. "Sen akıllı değilsin. Cesursun. 112

(Ş'mlar OKımin <Sfy/n (Ş'alıvor

_____Şla OKımin <Sfy/n (Şalıvor
Dürüstsün. Azimlisin. Duyguların doğru söylüyor. Azmin ve iraden kuvvetli ama, akıllı değilsin."

Kadın endişeli bir tavırla, "Sahi mi?" diye sordu. "Evet Pilar."

Kadın, "Bizim bu çocuk da akıllı," dedi. "Hem akıllı, hem soğukkanlı. Çok soğuk kanlı düşünebiliyor."

Agustin, "Evet," dedi. "İşini yapması için bu gerekli zaten. Yoksa bir şey yaptıramazlar. Ama, pek akıllı olduğunu sanmıyorum. Benim bildiğim, Pablo akıllı."

"Akıllı olmuş neye yarar? Bir kere korkuyor. Ondan iş çıkmaz." "Ama bence yine de akıllı." "Peki, sen ne diyorsun bu işe?"

"Hiç. Aklımda kurmaya çalışıyorum. Bu anda bütün aklımızı kullanmalıyız. Köprüyü uçurur uçurmaz hemen kaçmalı. Onun için, her şeyi önceden hazırlamalı. Kaçıp nereye gideceğimizi, nasıl gideceğimizi bilmeliyiz."

"Evet."

"Bunu da Pablo yapacak. Çünkü bu işin kurnazca hazırlanması gerekiyor."

Kadın, "Ben Pablo'ya güveniyorum," dedi. "Bu işlerde güvenilir."

"Hayır. O kadar bitik bir halde ki bunu da yapabileceğini sanmıyorum."

"Pere es muy vivo1, bu işi yapabilir. Sonra, bu işi becere-mezsek anamızı ağlatırlar."

Pilar, "Düşüneyim bakayım," dedi. "Daha bir gün var." Agustin, "Köprü işini de o çocuk hazırlar. Herhalde bu işleri o daha iyi bilir. Bak öteki çocuk bizim tren işini ne güzel hazırlamıştı!"

1 Zeki adamdır

Pilar, "Evet," dedi. "İşi o hazırlamıştı."

Agustin, "Sende azim ve sabır var. Fakat buralardan uzaklaşmak için Pablo bize gerekli. Kaçmak Pablo'nun yapacağı iş. Şimdiden zorla, bu iş üzerinde düşünsün."

"Sen de zeki bir adamsın."

Agustin, "Zeki mi? Eh, evet," dedi. "Fakat bu iş Pablo'nun işi."

"Korkuyor nasıl yapsın?"

"Asıl korktuğu için yapar ya."

"Peki. Sen şu köprü işine ne diyorsun?"

"Vallahi, bana sorarsan, yapmalı derim. Yapacağımız iki şey var. Buralardan uzaklaşmak ve savaşı kazanmak için çalışmak. Eğer savaşı kazanmak istiyorsak köprüleri uçurmak zorundayız."

"Peki, madem Pablo akıllı diyorsun, o niye bizim gibi düşünmüyor?"

"İradesi zayıf olduğu için her şey olduğu gibi kalsın istiyor. Nehir, yatağından taşmasın istiyor. Fakat taşacak, o zaman o da değişikliğe boyun eğmek zorunda kalacak, aklını bu iş de kullanacak kadar Es muy vivo'dur."

"İyi ki çocuk öldürmedi onu."

"Que va. Çingene dün gece bana da "onu öldürsene," diyordu. Bu çingene çok alçak."

Kadın, "Sen de alçaksın," dedi, "ama zeki bir alçaksın."

Agustin, "Sen zekisin, ben de zekiyim ama," dedi. Asıl zeki olan Pablo!"

"Fakat bir iş yapması çok zor. Bilmiyorsun ne kadar bitik bir halde."

"Biliyorum. Ama ne olursa olsun akıllı bir adam, sen ona bak. Pilar beni dinle, savaş için az bir akıl yeter. Fakat savaşı kazanmak için çok akıllı olmak ve malzeme şart."

Kadın, "Düşüneceğim," dedi. "Hadi şimdi biz gidelim. Geç kaldık." Sonra,

"Ingles" diye seslendi. "Hadi artık gidelim."

Har, "Biraz dinlenelim," dedi Robert Jordan'a. "Otur şuraya Maria, biraz dinlenelim."

Robert Jordan, "Dinlenmeyelim, gidelim," dedi. "Oraya gidince dinleniriz. O

adamı mutlaka görmem gerekiyor."

Kadın, "Görürsün," dedi. "Acele etmeye gerek yok. Otur Maria."

Robert Jordan, "Gelin öyleyse biraz daha yukarıda oturalım," dedi.

"Ben burada dinleneceğim," dedi kadın ve nehrin kıyısına oturdu. Maria onun yanı başına, çalılıkların dibine oturdu. Saçları güneşte pırıl pırıl parlıyordu.

Yalnız Robert Jordan oturmadı; ayakta durmuş, üzerinden yer yer nehrin geldiği yüksek tepeye doğru bakıyordu.

"El Sordo'ya daha ne kadar var?" diye sordu.

Kadın, "Fazla uzak değil," dedi. "Şu düzlüğü geçtikten sonra bir vadiye ineceğiz, onun ilerisinde, suyun yanında. Gel sende otur, bırak şu ciddi tavırları."

"O adamı görüp konuşmak istiyorum."

Kadın, "Ben ayaklarımı yıkayacağım," dedi ve altı ip örgülü ayakkabılarını, kalın yün çoraplarını çıkardı, önce sağ ayağını suya soktu. "Off! Amma soğuk!"

Robert Jordan, "Keşke atla gelseydik," dedi. Kadın, "Böyle daha iyi,"

dedi. "Ne zamandan beri hiç yürümedim. Bugün senin neyin var?" "Hiç.

Yalnız şu adamı görmek için sabırsızlanıyorum." "Merak etme, vaktimiz çok. Bak bugün hava ne güzel! Ne iyi ettim de o çam ağaçlarının arasından kurtuldum!

Bilemezsin, insan canından bıkıyor! Sen çamdan bıkmadın mı Guapa?" Kız, "Hayır, ben çamları severim," dedi. "Nesini seviyorsun?"

"Kokusunu seviyorum; sonra, dökülen iğnelerin üzerine basmak hoşuma

gidiyor.

Yüksek dalların rüzgârda sallanışını ve birbirlerine değerek çıkardıkları sesi de seviyorum."

Pilar, "Sen her şeyi seviyorsun zaten," dedi. "Seni alan yaşadı. Ama, yemek pişirmesini de bir bilsen. Bana sorarsan, çam ormanı çok sıkıntılı oluyor. Sen kayın ormanı, çınar ormanı, kestane ormanı görmediğin için bilemezsin. Orman dediğin öyle olur. O gibi ormanlarda her ağaç başkadır, her ağacın kendine göre bir başkalığı, bir güzelliği vardır. Çam ormanı çok sıkıntılı oluyor. Sen ne dersin, lngles?" "Çamı ben de severim."

Pilar, "Siz ikiniz de çamı seviyorsunuz, ha?" dedi. "Çamı ben de severim ama, bu çam ormanında çok kaldık... Artık bıktım. Dağlardan da bıktım artık. Dağda gidilecek iki yer var. Ya aşağı, ya yukarı. Aşağı gitsen, yola çıkarsın, yukarı gitsen, Faşistlerin içine düşersin." "Segovia'ya gidiyor musun?"

"Que va! bu suratla mı? Yüzümü görür görmez tanırlar." Sonra Maria'ya döndü,

"Sen çirkin olsan ne yapardın, güzelim?"

"Sen çirkin değilsin ki!" 116

(fanlar ÇKimin

_____f ^çin Çitipar

"Çirkin değilmişim! Sen öyle san, bütün ömrüm de çirkin geçti. Sen kadınlardan hiç anlamıyorsun lngles. Çirkin kadın neler hisseder, bilir misin? Bütün ömrünce çirkin olup da kendini içinden güzel hissetmek ne demektir, bilir misin? Böylesi pek çoktur." Öbür ayağını da suya soktu, fakat sokması ile çekmesi bir oldu.

"Çok soğuk! Kuşa bakın." Suyun ortasındaki taşın üzerinde sıçrayıp duran bir kuşu gösterdi. "Bu kuşların hiçbir özelliği yoktur. Ne yenir ne de öter. lngles bana bir sigara ver." Sigarayı aldı, cebinden bir çakmak çıkarıp yaktı. Derin bir nefes çekti. Önce Maria'ya sonra Robert Jordan'a baktı. "Dünya çok

ilginçtir," dedi. "Ben aslında erkek olmalıymışım... Ama çirkin bir kadın olmuşum."

"Sen çirkin değilsin."

"Oldu olacak yüzüme karşı yalan söyleme. Duyan da bana aşık olduğunu sanır." Bir kahkaha attı. "Kızma, şaka yapıyorum. Kabul etmeseniz de çirkinim ben.

Kadınlarda bir duygu vardır ve bu duygu ona bağlanan erkeğin gözlerini kör eder.

Bir gün, birden senin çirkin olduğunu fark eder. İşte o zaman erkeğini kaybedersin. Anladın mı? Bu son cümleyi Maria'ya söylemiş ve omuzlarına vurmuştu.

"Anlamadım. Hem sen çirkin değilsin."

"Duygularınla değil, aklınla konuş. Size değişik bir şey anlatmaya çalışıyorum.

Anlıyor musun lngles?"

"Evet... artık gitsek iyi olur."

"İstersen sen git. Ben biraz daha burada kalacağım." Sanki büyük bir kalabalığa söylev verir gibi, "Sonra," diye yeniden başladı. "Yıllar çabuk geçer Maria. Bir gün sende çirkinleşe-ceksin. O zaman geldiğinde içinde uyanan duygular sana "her şeye rağmen yine de güzelim," dedirtecek. Ben bu yaşı belki geride bıraktım. Ama sen şanslısın. Şanslısın ve çok güzelsin."

"Ben güzel değilim."

"Ayaklarını suya sokma. Hasta olursun."

Maria, "Gidelim mi?" dedi.

Pilar, "Sen beni dinle. Roberto kadar her şeyle benim de ilgim var. Ayrıca

daha zamanımız var. Ben konuşmayı severim. Hem bu dağlarda konuşmanın dışında insan olduğumuzu gösterecek başka bir şey de kalmadı. Evet. Anlattıklarım ilgini çekiyor mu Ingles?"

"Evet. Fakat, güzellik çirkinlik de nereden çıktı. Başka konuşacak bir şey yok mu?"

"Tamam," dedi Pilar. "Sen ne konuşmamızı istersin."

"Savaş başladığında ne yapıyordun?"

"Doğduğum yerdeydim."

"Avila da mı?"

"Evet."

"Pablo'da Avila'lıymış."

"Yalan söylüyor. O, şeylidir..." diyerek bir bölge adı söyledi.

"Eee sonra ne oldu?"

"Çok şey oldu. Her şey çirkinleşti. En güzel şeyler bile..."

"Anlatsana."

"Maria'nın yanında anlatamam. Kötü, vahşi şeyler oldu."

"Sen anlat. Maria'nın duymasında bir sakınca yok. Hem bu bir savaş."

"Evet," dedi Maria. "Ben de dinlemek istiyorum." "Tamam," dedi Pilar. "Korkmanı istemediğim için öyle söyledim." "Başıma gelenlerden sonra mı? Korkmam sen anlat." "Belki Roberto korkar."

"Belki," dedi Robert Jordan. "Sen anlatmaya başla da..." "Sen hiç küçük bir yerde savaşın vahşetini gördün mü Ingles?" "Hayır." "Bir şey bilmiyorsun demektir. Sen Pablo'nun en kötü halini

gördün. O zamanlar..."

118

jŞ'anlar ÇKimin osfyrn fŞ'akpor

"Nasıldı..."

"Hayır, anlatamam."

"Artık anlatsan iyi olur."

"Tamam, peki. Olduğu gibi anlatacağım."

Maria ve Robert Jordan suyun kenarındaki otlara yaslandılar. Robert Jordan kolunu uzatıp, Maria'nın elini tuttu. Maria, ellerini Robert Jordan'ın avucundan çıkarıp, elini onun elinin üstüne koydu. Pilar anlatmaya başladı.

"Sabahtı. Sivil Muhafizlar kışla içinde teslim alındı." "Bir kışlaya mı saldırdınız?" dedi Robert Jordan. "Evet. Telefon tellerini kesip, sabaha karşı onları kuşattık. Pablo, "Teslim olun," dedi. Teslim olmadılar. Bunun üzerine dinamitleri patlattık. Çatışma başladı. Sivil Muhafizlardan üçü öldü. Dördü yaralandı, dördü de teslim alındı. Biz çevreye dağılmış tam siper, yüzü koyun yatıyorduk. Güneş yükselmeye başlamıştı. Patlamayla açılan gediğe durmadan ateş

ettik. Karşılık veriyorlardı hâlâ. Sonra dumanların arasından bir ses duyuldu,

"ateş etmeyin," diyordu." Elleri havada dört Sivil Muhafiz çıktı. Pablo,

"içeride başkaları var mı?" diye sordu."

"Sivil muhafizlar, "Evet, yaralılar var," dediler."

Bizim durduğumuz yerden dört kişi dışarı çıkmıştı. Pablo, "Bunlara dikkat edin,"

dedi. Toz, toprak içindeki dört muhafiz duvarın dibine elleri enselerinde dizildi. Bizden dört kişi de onların üzerine tüfeklerini doğrultarak beklemeye

başladılar. Pablo bir kişiyle içeriye girdi. Yaralıları öldürerek dışarıya çıktılar. Pablo dışarı çıktığında kendi tüfeğini omzuna asmıştı. Elinde bir tabanca vardı. "Pilar görüyor musun bu tabancayı, subay bununla kendini öldürdü.

Daha önce böyle bir silah kullanmadım," dedi. Sivli muhafizlardan birine dönerek, "bunun nasıl çalıştığını göster... Hayır hayır göstermede anlat," dedi.

Dört muhafiz duvarın dibinde bekliyorlardı ve terden sırılsıklam olmuşlardı.

Sessizdiler. Bu adamların yüzü benim suratım gibiydi. Bu sabah henüz traş

olamamış sakallı yüzleriyle ve dehşetle açılmış gözleriyle bakıyorlardı. Pablo,

"Bana bak," dedi kendine yakın olan

adama. "Bu nasıl çalışıyor." Adam donuk bir sesle, "Mekanizmayı çek," dedi.

"Sonra bırak." Pablo, dediği yeri çekti ama, mekanizma takıldı. "Bana yalan söylüyorsun." Adam donuk sesiyle, "Güçlü çek, sonra bırak," dedi. Ömrümde böyle ses duymadım. Bu bulanık durumda ölümün habercisi gibi bir sesti. Mermi namluya sürülmüştü. "İçlerinden biri, "Bize ne yapacaksınız," dedi."

"Pablo, "Hepinizi öldüreceğim." dedi."

"Ne zaman."

"Hemen şimdi."

"Nerede," dedi adam soluyarak.

"Burada hemen şimdi. Burada... söyleyeceğiniz bir şey var mı?"

"Hiçbir şey yok. Ama bu yaptığınız doğru değil."

"Senin yaptıkların çok mu doğru? Köylüleri öldürdünüz," dedi Pablo. Sen ananı bile öldürürsün," diye ekledi."

"Adam, "Ben kimseyi öldürmedim. Hem annemi niye karıştırıyorsun bu işe," dedi o donuk sesiyle.

"Pablo, "Kes sesini," dedi. "Şimdiye kadar hep öldürdünüz. Şimdi sıra bizde.

Nasıl öldüreceğini bize gösterin."

"Bir başka muhafiz, "Bize hakaret etmene gerek yok. Gerektiği zaman ölmesini biliriz," dedi."

"Yüzünüzü duvara dönün," dedi Pablo."

"Adamlar birbirlerine baktılar."

"Pablo, "Çökün... Yüzünüzü duvara dönün," diye bağırdı."

"İçlerinden biri; Pablo'ya silahın nasıl kullanılacağını söyleyen uzun boylu olanı, "Ne dersin Paco," diye sordu. Kolunda onbaşı şeridi vardı ve sabah serinliği olduğu halde sürekli terliyordu.

"Tamam... Çökelim," dedi."

"İlk konuşan Muhafiz "Çökelim," dedi. "Hem toprağa yakın oluruz." Espri yapmaya çalışmıştı. Kimse gülmedi."

(fanlar OKı'min

ç Çy

"Evet," dedi öteki. "Toprağa daha yakın oluruz." Elleri yana sarkmış bir halde duvara dönüp çöktüler. Pablo arkalarına geçip hepsinin ensesine birer kurşun sıktı. Birini vurduktan sonra gidip diğerinin ensesine silahını dayıyor ve ateş

ediyordu. Vurulan adam yana düşüyordu. Silahın keskin, boğuk sesini hiç unutamadım. Adamların başlarının öne doğru düşüşünü de unutamıyorum. Biri ensesine silah dayalı ve sonunu bildiği halde başını dik tuttu. Biri başını uzatarak alnını yere dayayıp bekledi. Bir başkası korkudan titreyip duruyordu.

Sonuncusu elleriyle yüzünü kapadı. Hepsi ölünce Pablo elinde silahı yanımıza geldi. Silahını uzatarak, "Pilar tut şunu," dedi.

"Hepimiz sessiz bir şekilde duvarın dibindeki cesetlere bakıyorduk. Burayı ele geçirmiştik. Bir şey yememiştik ve artık güneş iyice yükselip yeni günü haber veriyordu. Gidip kahve içelim, dedim."

"Ya diğerleri," dedi Robert Jordan. "O bölge de başka Faşist yok muydu?"

"Olmaz olur mu? Yirmi tane daha vardı. Onları kurşuna dizmedik."

"Peki, onlar ne oldu?"

"Pablo hepsini ölünceye kadar dövdürdü, sonra uçurumdan nehre attırdı."

"Yirmisini de mi?"

"Bu o kadar kolay olmadı. Ömrüm oldukça böyle bir şeyi bir daha görmek istemem.

Nehrin yukarısındaki meydanda, öldürünceye kadar sopa ile adam kırbaçla adam dövmek müthiş bir şey. Pablo çok zekidir ama, çok da vicdansızdır. Bu işi kasabada düşündü, kararlaştırdı. Kışlayı alıp son kalan dört kişiyi de kurşuna dizdikten sonra kahveye gittik. Gittiğimiz kahve sabah erkenden açılırmış.

Kahvenin köşesinden de ilk otobüs kalkıyordu.

"Bundan sonra Pablo bütün Faşistleri Ayuntamiento'da yani belediye binasında toplattı. Kasabanın en büyük binası orasıydı. Dışarıda büyük bir kalabalık toplanmıştı. Rahip içeride Faşistlerin

günahını çıkarırken, dışarıdakiler bağırıp çağrışıyor, türlü küfürler savuruyorlardı. Ama, genel olarak halk sakin ve saygılıydı. Bağrışanlar, kışlanın ele geçmesinden dolayı neşelenip kafayı çeken ve daha şimdiden sarhoş

olanlardı."

"Rahip içerideyken, Pablo da meydandakileri iki sıra halinde dizdirdi. Sanki halat çekme yarışı için dizilenler gibi. Ya da bisiklet yarışı izlemeye hazırlananlar, aralarından bisikletçiler geçsin diye nasıl ortada yol bırakarak toplanırlar? Öyle dizildiler. İki sıranın arasındaki iki metre aralık kalmıştı.

"Hepsinin elinde birer kırbaç ya da sopa vardı. Hani buğdayı başaktan ayırmak için ince uzun değnekler olur ya? İşte o sopalardan. Ama hepsinde bu sopalardan yoktu. Herkese yetecek kadar bulunamamıştı. Don Guillermo Martin adında bir Faşist bu tür malzemeler satarmış, onun dükkanından aldık. Eline değnek, kırbaç geçiremeyenler de birer çoban sopası veya üvendire aldılar, kimisi de yaba aldı; hani samanları atmak için kullanırlar, tahta çatallar vardır? İşte onlardan.

Kimisinin elinde de orak, tırpan vardı. Ama, Pablo bunları uzağa, uçurumun ucuna gönderdi. Sıraya geçenlerden ses çıkmıyordu ama Ayuntamiento'nun önünde müthiş

bir çığlık ve bağrışma vardı. Bu gürültüyü o sarhoş serseriler yapıyordu.

Pencerelerin önüne toplanmışlar, demir parmaklıklardan uzanarak, içeridekilere küfr ediyorlardı."

"Sıradakiler hiç konuşmuyordu. Yalnız bir tanesi yanındakine, "Kadın da var mı acaba?" diye soruyordu.

"Diğeri, "umarım yoktur," dedi."

"Bir diğeri, "İşte bak Pablo'nun karısı burada," dedi. "Ona soralım. Pilar, kadın da var mı?"

"Adama baktım, üzerine pazarlık ceketini giymiş, bir köylüydü; buram buram terliyordu. "Hayır,]oaquin," dedim. "Kadın yok. Biz kadın öldürmeyiz.

Karılarını niye öldürelim?" dedim."

"Kadın olmadığı iyi," dedi. Sonra, "Ee, ne zaman başlıyoruz?" diye sordu.

"Papaz işini bitirir bitirmez," dedim."

"O zaman, "Papaz ne zaman bitirecek işini?" diye sordu.

_____(fanlar &Z/mm \fpçin (Ş'alıpcır

"Bilmiyorum," dedim. Baktım, yüzü çok düşünceliydi. Alnından aşağı ter boşalıyordu. "Ben hiç adam öldürmedim," dedi."

"Yanındaki köylü, "Şimdi öğrenirsin," dedi. Sonra, "Ama ben bunlarla bir vuruşta adam öldüreceğimizi hiç sanmıyorum," dedi ve elindekini iki eliyle tuıup kaldırarak pek inanmadığını gösteren bir hareket yaparak baktı."

"Öteki köylü, "İşin güzelliği burada ya," dedi. "ÖHürünceye kadar vuracağız."

"Bir başkası, "Valladolid'i almışlar," dedi. "Avila'yı da almışlar. Kasabaya gelirken duydum."

"Ben de, "Burasını alamazlar," dedim. "Biz daha önce geldik, Pablo bırakmaz,"

dedim."

"Başka biri, "Pablo yapar," dedi. Ama şu civile'leri temizlemek işinde yalnız kendini düşündü. Öyle değil mi, Pilar?" "'Öyle ama," dedim, "şimdi bu işe herkes katılıyor."

'"Evet," dedi. "İş iyi hazırlandı. Yalnız, çatışmadan haber alamıyoruz, neden acaba."

"Kışlaya karşı hücuma geçmeden önce Pablo telefon hatlarını kesti de ondan,"

dedim. "Daha tamir edilmedi."

"Ya," dedi, "demek bunun için haber alamıyoruz ha? Ama ben bu gece sabaha karşı, yol tamircisinden haber almıştım. Yalnız, bir şey var, Faşistleri niçin bu şekilde öldürüyoruz?"

"Fazla kurşun harcamamak için, dedim. Sonra, bu işte günah olacak bir şey varsa herkesin de payına düşen eşit olsun diye böyle yaptık."

"Ne yapayım Pilar, elimde değil," dedi. "Ben şimdiye kadar kimseyi öldürmedim."

"Bu sırada, lacivert ceketli biri, "Ne zaman geliyor Faşistler. Hadi, bir tanesini yollayın!" diye haykırdı."

"Pablo, Ayuntamiento'nun kapısından, "Şimdi, şimdi bir tane getiriyoruz," diye bağırdı. Saldırı sırasında ve kışlada toz duman yutmaktan sesi kısılmıştı."

123

"Birisi, "Daha bekleyecek miyiz?" diye sordu."

"Pablo, "İçeride günah çıkartmakla meşguller," diye bağırdı."

"Bir adam, "Az değil, yirmi tane," dedi."

"Başka biri, "Fazla," dedi."

"Öteki, "Bu yirmi kişinin bir alay günahı vardır," dedi."

"Öyle ama bence zaman kazanmak için uzatıyorlar. İnsan böyle bir anda en büyük günahından başkasını hatırlayamaz ki," dedi."

"Ne de olsa epey beklemek gerekiyor. Bu yirmi, yirmi beş kişi yalnız en büyük günahını hatırlayabilir."

"Başkası, "Beklemesine bekliyoruz ama," dedi, "biran önce bitirip halletsek daha iyi olur; onlar için de, bizim için de. Temmuzdayız. Ekinleri biçtik ama, daha harman var. Sonra düğünler başlayacak."

"Başka biri, "Öyle ama, bugün bizim için düğün bayram," dedi. "Özgürlük bayramı!

Şunları da temizledik mi, şehir de, tarlalar da bizim."

"Başka biri, "Bugün Faşistlerin harmanını yapıyoruz," dedi. "Dökülen başakların içinden İspanyanın özgürlüğü çıkacak."

"Başka biri de, "Buna lâyık olmak için onu iyi yönetmesini bilmemiz gerek,"

dedi. Sonra bana döndü, "Örgütlenmek için ne zaman toplanıyoruz?" diye sordu."

"Bu iş biter bitmez," dedim. "Burada, Ayuntamiento'da toplana-cağız."

"Alay olsun diye, başıma üç kırmızı Guardia Civile şapkası giymiştim.

Sıradakilerden biri, "Pilar, kızım çıkar şu şapkayı başından. Artık Guardia Civilelerin işini bitirdik," dedi."

"Peki," dedim ve çıkardım.

"Bana ver onu da ortadan kaldıralım," dedi ve aldı, uçurumdan nehre attı. Şapka döne döne, küçüle küçüle gitti, suların ortasına düştü. Başımı çevirip baktığım zaman Ayuntamiento'nun kapısında bir kaynama olduğunu gördüm.

I

_____(Şomlar OKimin osfy/n
(Ş'ahpar Kalabalık arasından biri, "İşte Faşistlerden birini getiriyorlar," diye bağırdı.

Bu ilk getirilen kasabanın Belediye Başkanı Don Benito Garcia idi. Başı açıktı.

Yavaş yavaş yürüyerek kapıdan çıktı, merdivenlerden aşağı indi. Bir şey olmadı.

Yürüdü, ellerinde sopalarla, sıralanmış bekleyenlerin önüne geldi, bir şey olmadı. İki kişinin, dört kişinin, sekiz kişinin, on kişinin önünden geçti, yine bir şey yok. Başı yukarıda yavaş yavaş yürüyerek ikinci sıraya doğru gitti.

Şişman yüzü sararmış, gözleri ileride yürüyordu. Arada sırada iki yana bakıyordu. Hiçbir hareket yoktu."

"Evlerden birinin balkonundan bir adam: Que pasa, cobardes?"' diye bağırdı. Don Benito hâlâ yavaş yavaş yürüyor, kimse ona vurmuyordu. O sırada benden üç kişi ötede baktım bir adam kaşlarını çatmış, dudaklarını ısırıyor, elleri bembeyaz kesilmiş, sopasını hazırlıyordu. Gözlerini Don Benito'ya dikmiş, biraz daha gelmesini bekliyordu. Nihayet Don Benito tam önüne gelir gelmez adam elini kaldırdı, araya doğru bir savurdu, Don Benito'nun yüzünü sıyırarak geçti. Don Benito ona şöyle bir baktı, adam, "Al sana Cabron"2 diye haykırarak bir daha indirdi. Bu defa tam suratının ortasına geldi. Don Benito ellerini yüzüne kapadı. Bunun üzerine hepsi birden saldırıp sopalan indirmeye başladılar. Don Benito yere yuvarlandı. İlk sopayı sallayan adam gömleğinin yakasına yapıştı, ötekiler de kollarından yakaladılar. Yüzü meydanın toz toprağı içinde, sürüklemeye başladılar. Uçuruma kadar götürüp aşağıya, nehre attılar. İlk sopayı indiren adam uçurumun kenarına diz çöküp aşağı doğru bakarak, arkasından:

"Cabron! Cabron! Seni alçak Cabron!" diye bağırıyordu. Don Benito'nun kiracısıymış ve birlikte hiç geçinemezler-miş. Zamanında kiraladığı tarlayı alıp başkasına verdi diye aralarında kavga çıkmış ve adam o zamandan beri Don Benito'ya diş bilemeye başlamış. Adam, tekrar dönüp sıraya girmedi, uçurumun kenarına çömelmiş, Don Benito'nun düştüğü yere bakıyordu."

"Don Benito'nun sonunu gördükten sonra kimse dışarı çıkmak istemiyordu. Meydanda çıt çıkmıyordu, çünkü herkes bakalım

1 Korkaklar ne oluyor size

2 Keçi

şimdi kimi getirecekler diye bekliyordu. Bu sırada sarhoşun biri, "Que saiga e toro!" "Boğayı bırakın!" diye haykırdı."

"Bunun üzerine Ayuntamiento penceresinden biri bağırdı, "Kalkmıyorlar! Hepsi dua ediyor!"

"Başka bir sarhoş, "Tutun zorla çıkarın!" diye haykırdı. "Duanın sırası değil şimdi!"

"Sonunda kapıdan biri daha göründü."

"Gelen Don Federico Gonzales'di. Bu adamın kasabada bir değirmeni, bir bakkal dükkanı vardı ve faşistlerin ileri gelen-lerindendi. Uzun boylu, zayıf bir adamdı; başının ortasındaki çıplaklığı örtmek için, saçlarını bir taraftan öbür tarafa doğru taramıştı. Sırtında pijama vardı. Ayakları çıplaktı. Evinden çarçabuk getirildiği anlaşılıyordu. Ellerini başına koymuş, Pablo'nun önünden yürüyordu. Pablo tüfeğinin namlusunu onun sırtına dayamış, arasından geliyordu.

Ayuntamiento'nun kapısına doğru gitti. Fakat Pablo arkasından ayrılınca Don Federico bir adım atamaz oldu. Olduğu yerde put gibi durmuş, sanki gökyüzünü kucaklayacakmış gibi kollarını havaya açmış, gözlerini boşluğa dikmişti."

"Biri, "Bacakları tutmuyor ki yürüsün," dedi."

"Başka biri, "Ne o, Don Federico? Yürüyemiyor musun?" diye bağırdı." Don Federico hâlâ, kollarını açmış, öyle duruyor, yalnız dudakları kıpırdıyordu.

"Pablo, merdivenlerden, "Haydi yürü!" diye haykırdı."

Don Federico yürüyemiyordu ki! Yanı başındaki sarhoşlardan biri sopanın ucuyla arkasından şöyle bir dürttü, Don Federico topal bir at gibi sıçradı ama, yine olduğu yerde, kollarını havaya doğru açmış, gözleri gökyüzünde, öyle duruyordu.

Yanımda bir köylü vardı. Bana dönüp, "Ayıp doğrusu. Benim kendisine karşı hiçbir kinim yok ama bu işi bitirmeli," dedi ve sıralanmış bekleyenlerin arasından geçerek Don Federico'ya doğru gitti. "İzninizle," diyerek elindeki sopayı adamın kafasına indirdi."

(Çatılar OZ/mm

"O zaman Don Federico ellerini indirip, başının üzerine, saçsız yere koydu, boynunu kısarak koşmaya başladı. O zaman iki sıra birden üzerine atıldı ve ellerindeki sopalarla sırtına, omuzlarına vurarak yere yıktılar. Sonra yakalayıp uçurumun kenarına sürüklediler, oradan aşağı attılar. Pablo onu önüne katıp getirdiğinden son dakikaya kadar adamın ağzından bir kelime çıkmadı. Onun bütün zorluğu yürümemekti. Bacakları tutmuyor gibiydi."

"Don Federico'dan sonra ben de Ayuntamiento'ya doğru gittim, serserileri iterek pencereden içeri baktım. Büyük odada yarım bir daire oluşturmuşlar ve yere diz çökmüşlerdi. Rahip de diz çökmüştü ve onlarla beraber dua ediyordu. Pablo ile Cuatro Dedos (Dörtparmak) dedikleri bir kunduracı vardı. O günlerde Pablo'nun yanından hiç ayrılmaz olmuştu; onunla birlikte iki kişi, ellerinde tüfekleri ayakta duruyorlardı. Pablo rahibe döndü, "Şimdi kim geliyor?" diye sordu. "Rahip duasına devam etti, cevap vermedi."

"Pablo kalın sesiyle, "Sana soruyorum, şimdi kim geliyor? Kim hazır?" diye bağırdı."

"Rahip, Pablo'ya cevap vermiyor, sanki karşısında kimse yokmuş gibi davranıyordu. Pablo müthiş öfkelenmişti."

"Toprak sahiplerinden Don Ricardo Montalvo, duayı bırakarak başını kaldırdı, Pablo'ya, "Hep beraber çıkalım," dedi."

"Pablo, "Olmaz," dedi. "Hazır oldukça birer birer gelin."

"Don Ricardo, "Öyleyse ben de hiç gelmem," dedi. "Hazırlanmam." Don Ricardo'ya bir haç uzattı. Don Ricardo onu alıp öptü. Sonra Pablo'ya dönerek, "Hazırlandım işte, sütü bozuk Cabron! Haydi gidelim," dedi."

"Don Ricardo kısa boylu, kalın enseli, kır saçlı bir adamdı; sırtında yakasız bir gömlek vardı. Ata çok bindiği için bacakları çarpıktı."

"Diz çökmüş dua eden, ötekilere, "Allahaısmarladık", dedi. "Üzülmeyin.

Ölmek bir şey değil. Yalnız, bu Canal'ın1 elinde

1 Alçak

ölmek zoruma gidiyor." Sonra Pablo'ya döndü, "Dokunma bana! Çek tüfeğini!" diye bağırdı. Meydana doğru yürümeye başladı. İki sıra olmuş bekleyen köylüler yere tükürdü. Bilirsin lngels, bu gibi durumlarda insanın tükrüğü kurur, onun kurumamıştı. Arriba Espana.1 Kahrolsun Cumhuriyet! Babanızın..." diye bağırdı."

"Böyle, küfrettiği için onu ötekilerden daha çabuk temizlediler. Sopalarla saldırıp yere serdikten sonra oraklarla tutup uçurumun kenarına götürdüler ve nehre firlattılar."

"O ana kadar herkes bu işi istemeye istemeye yapıyordu. Halbuki şimdi herkes heyecanlanmış, öfkelenmişti. Biri, "Papazı dışarı çıkarın, iş daha çabuk biter,"

dedi."

"Papaz çıksın!" diye bağırdılar."

"Üç hırsız öldü, şimdi de papaz gelsin."

"Yanındaki kısa boylu bir köylü ona, "Üç değil, İsa'nın yanında iki hırsız vardı," dedi.

"Rengi öfkeden kıpkırmızı olan adam, "Kimin İsa'sı?" diye sordu.

"Öyle alışılmış, İsa Efendimiz denir."

"Benim efendim değil o!" dedi. "Çeneni tut, yoksa sen de onların arasına gidersin."

"Kısa boylu köylü, "Ben de senin kadar aydın bir Cumhuriyetçiyim," dedi. "Don Ricardo'nun ağzını patlattım, Don Federico'nun sırtının ortasına vurdum. Yalnız Don Benito'ya vuramadım. Ama yine de o adamın sözü geçerken, eskidenberi alıştığımız şekilde İsa Efendimiz derim."

"Ötekisi, "Senin Cumhuriyetçiliğine de...." dedi. "Don falanca, Don filanca diyorsun hep."

"Adları öyle."

"Bence değil. Bana göre onların hepsi Cabron! Sonra, senin şu Efendine gelince... Ooo! bir tane daha geliyor!"

1 Yaşasın İspanya! 128

(Ş^oıılor OKimin

_____Şo OKimin \Şçin Şohpor

"Bu sefer çıkan Don Faustino Rivero, yani arazi sahiplerinden Don Celestino Rivero'nun büyük oğluydu. Uzun boylu, sarı saçlı bir delikanlıydı Saçlarını yeni taramış, önden arkaya doğru yatırmıştı. Cebinde sürekli tarak taşırdı. Kızlara sürekli asılırdı. Korkaktı ama boğa güreşçiliğine ilgisi vardı. Çingenelerle, boğa güreşçileriyle, boğa sahipleriyle fazla düşüp kalkardı. Sürekli Endülüslüler gibi giyinirdi ama, zavallıda cesaret adına bir şey yoktu. Herkes kendisini alaya alırdı. Bir kere, Endülüslülerin yaptığı gibi, at üzerinden boğa ile güreşmeye kalkmıştı. Ortaya çıkıp da kendisinin seçtiği küçük bir boğa yerine koca bir hayvanla karşılaşınca, kaçmış, hastalandığını bahane etmişti.

Söylendiğine göre, gizlice üç parmağını boğazına sokup kusmuş, sözde hasta olduğunu kanıtlamak için."

"Onun için onu, görür görmez, "Hola, Don Faustino!" diye bağırmaya başladılar.

"Sakın kusma ha! Bana bak, Don Faustino! Uçurumun dibinde güzel kızlar var! Dur, Don Faustino, sana o günkünden daha büyük bir boğa getirelim." Başka biri de,

"Sen hiç ölüm nedir bilir misin, Don Faustino?" diye bağırdı."

"Don Faustino durmuş, çevresine bakmıyordu. Kimseden yaşamak için bir umut alamayacağını anladı."

"Başka biri, "kusmaya hazırlanıyor," dedi ve herkes güldü."

"Köylülerden biri, "İstersen kusmana bak, Don Faustino," dedi. "Sen bilirsin.

Bize göre hava hoş!"

"Bu sırada Don Faustino kendisini, sopaları hazır bekleyenlere baktı, uçurumuh yüksekliğini gördü, birdenbire döndü, Ayuntamiento'ya doğru koşmaya başladı."

"Sıra olmuş bekleyenlerin hepsi birden onun arkasından atıldılar. İçlerinden biri, "Nereye gidiyorsun Don Faustino? Nereye gidiyorsun?" diye bağırdı."

"Başka biri, "Kusmaya gidecek," dedi. Herkes yeniden güldü."

"Sonra Pablo, tüfeği elinde, Don Faustino'yu önüne katmış, getirdi. Fakat Don Faustino tek başına yürüyemiyordu. Siyah gömlekli bir köylüyle yine arkasında siyah gömlekli, ayaklarında çarık başka bir köylü kollarından tuttular, yürümesine yardım 129

---

ettiler. Don Faustino ellerini yüzüne kapamış, sendeliye sendeliye yürüyordu.

Sıkı sıkı taranmış saçları güneşte parıl parıl parlıyordu.

"Köylülerin biri, Buen provecho, -afiyet olsun- Don Faustino," diyor, kimisi, "A sus ordenes, -ne arzu edersiniz- Don Faustino?" diye bağırıyordu. Zamanında onun gibi kendisi de boğa güreşinde başarısız olmuş biri, "Matador a sus Ordenes"

diyordu. Başka biri, "Cennette güzel kızlar varmış, Don Faustino," diye bağırdı."

"Ellerini yüzüne kapamıştı ama, parmaklarının arasından bakmış olacak İd, uçurumun kenarına gelince kendini yere attı ve toprağa kapanarak, otlara sarılarak, "Yapmayın, yapmayın! Allah aşkına yapmayın!" diye haykırmaya başladı."

"O zaman, kendisini oraya kadar getirenlerle diğerleri Don Faustino"yu, vurmadan, hepsi birden arkasından itekleyerek aşağı yuvarladılar. Acı bir çığlık duyuldu."

"Artık duramıyorlardı. Köylünün biri, "Hadi bir tane daha gelsin," diye bağırdı.

Ayyaşlar, faşistlerin kulübünden yağma ettikleri konyak şişelerini dikiyorlar, şarap gibi içiyorlardı. Ellerinde sopalarla sıralanmış olanların da bir çoğu içmişlerdi ve sarhoş olmaya başlamışlardı. Şişelerden içmeyenler elden ele dolaşan şarap tulumlarından içiyorlardı. Biri bana da uzattı, ben de içtim.

Müthiş susamıştım çünkü. Şarap soğuk soğuk boğazımdan aşağı indi."

"Tulumu uzatan, "Öldürmek insanı susatıyor," dedi." "Sen de öldürdün mü? diye sordum."

"Dört tane öldürdüm ya," dedi. "Öldürdüğümüz civile'ler de başka. Sen de bir Civile öldürmüşsün, öyle mi, Pilar?"

"Hayır, öldürmedim," dedim. "Dumanların arasına ateş ettim, herkesin yaptığı gibi. O kadar."

"Acaba şimdi kim gelecek diye merak ediyordum. Baktım Don Guiilermo Martin göründü: Hani köylülerin dükkanından faşistleri dövmek için sopaları, değnekleri aldıkları adam. Don Guillermo'nun faşist olmak ve faşistlerin gazetesi El Debate'i

(pintin

I

_____ÇPkr pintin <3fy//r ffidızvr

okumaktan başka suçu yoktu. Sopaları yapanlara az para verirdi ama, doğrusunu istersen, çok ucuza satardı. Ondan almak istemezsen tahtasını, köselesini alıp kendin de yapabilirdin. Eğer Don Ricardo Montalvo'nun küfürleri ve Don Faustin'in o gülünç hali ahaliyi coşturmasaydı ve içip sarhoş

olmasalardı içlerinden biri çıkıp, "Şu Don Guillermo'ya dokunmayalım. Sopalan aldık.

Kendisini bırakalım gitsin," derdi. Halk yapmayacağı şeyi yapıyor. Bilmem sizde de öyle mi, Ingles?"

Robert Jordan, "Öyle," dedi. "Yedi yaşındaydım, bir gün annemle beraber Ohio'da bir düğüne gittik. Bir kız çocuğu ile beraber gelinle güveyin arkasından çiçek taşıyacaktım..."

Maria onun sözünü kesti, "Sizde de bu gelenek var mı? Ne iyi!"

"Evet. Zencinin birini direğine astılar, sonra da yaktılar. Sokak lambası. İple çekilenlerden. Önce o ipe bağlayıp lambayı çeker gibi çektiler, sonra, ip kopunca..."

Maria, "Bunu zenciye mi yaptılar?" dedi. "Ne kadar vahşilik!"

Pilar da, "Sarhoşlar mı yaptı?" diye sordu. "Zenciyi asmaları için sarhoş

olmaları lazım."

Robert Jordan, "Bilmiyorum," dedi. "Lambanın bulunduğu köşedeki evin panjurlarından gördüm ben. Sokakta herkes toplanmış bakıyordu. Tekrar yukarı çektikleri zaman..."

Pilar, "Öyle ya," dedi, "yedi yaşındaymışsın, hem de evden seyretmişsin, adamlar sarhoş muydu, ayık mıydı, elbette anlayamazdın."

Robert Jordan, "Ha ne diyordum?" diye ekledi. "Zenciyi tekrar yukarı çektikleri zaman annem beni tuttu. Pencerenin önünden aldı. Onun için, sonrasını göremedim.

Ama o zamandan beri bilirim, bizde de sarhoşken çok kötü şeyler yapılıyor. Çok çirkin, çok vahşi şeyler."

Maria, "Yedi yaşındaymışsın. Yani daha çok küçükmüşsün. Ama, böyle bir şey görmüşsün. Ben hiç zenci görmedim. Yalnız sirklerde uzaktan gördüm. Hayır, Faslılara da zenci derseniz o başka."

I

^·’_____

Pilar, "Kimisi zenci, kimisi değil," dedi. "Faslıları sen benim kadar bilmezsin."

Maria, "Faslıları asıl sen benim kadar bilmezsin." Pilar, "Boşver şimdi böyle şeyleri." dedi. Robert Jordan, "Halkın sarhoşluğundan bahsediyordun," dedi.

"Anlat, bakalım, sonra ne oldu?"

Pilar, "Sarhoştular demek doğru olmaz," dedi. "Çünkü körkütük sarhoş olmalarına daha çok vardı ama, şimdiden değişmişlerdi. Don Guillermo görününce içlerinden biri, "buraya gel, Don Guillermo. Bu tarafa doğru gel. Bak hepimizin elinde senin sopaların, kırbaçların var," diye bağırdı. Başka biri de, "Gözlük ister misin, Don Guillermo? İstersen hadi evine git gözlüklerini al da gel," diyordu.

Çünkü gözleri uzağı göremezdi. Evi de oradaydı. Karısı balkona çıkmış,

"Guillermo, dur ben de geliyorum," diye bağırıyordu."

"Don Guillermo başını sesin geldiği yöne çevirdi ama, karısını göremedi. Bir şey söylemek istedi, söyleyemedi. Sonra, kadının sesinin geldiği yöne doğru elini salladı ve kalabalığa doğru yürümeye başladı. O sırada, kalabalık arasından biri, kadının sesini taklit ederek, "Guillermo" diye bağırdı. Bunun üzerine Don Guillermo, gözlerinden yaşlar boşanarak, kör gibi atıldı. Adam elindeki sopayla suratına vurdu. Don Guillermo yere yuvarlandı ve başladı ağlamaya. Ağlıyordu ama, korkudan değil. Sarhoşlar da bir yandan sopaları indiriyorlardı. Bir tanesi de üzerine çıktı, ata biner gibi omuzlarına oturdu ve elindeki şişe ile sırtına vurmaya başladı. Ondan sonra, sıralanmış duranların çoğu çekildiler.

Onların yerine, daha önce Ayuntamiento'nun pencerelerinden içeri sarkıp küfredenler ve ağır hakaret edenler geçti."

Kalabalıktan ayrıldım meydanın kenarında, büyük bir ağacın gölgesindeki sıraya oturdum. Önümden, konuşa konuşa, iki köylü geçiyordu. Biri, "Neyin var, Pilar?"

diye sordu."

"Hiç, dedim."

"Sende bir şey var. Söyle," dedi." "Midem bulanır gibi oldu da," dedim." 132

"Bizim de," dedi ve ikisi beraber gelip yanıma oturdular. Birinin elinde şarap tulumu vardı. Bana da uzattı, "Al biraz iç," dedi. Ötekisi, başladıkları konuşmaya devam ediyordu, "İşin kötü tarafı, başımıza felaketler gelecek. Don Guillermo'nun bu biçimde öldürülmesinin başımıza felaket getirmeyeceğini kimse iddia edemez."

"Bunun üzerine öteki de, "Eğer bunların hepsini öldürmek şartsa -bence değil ya-

öyle olduğunu kabul etsek bile, bu şekilde, rezil etmeden öldürmeli," dedi."

"Ötekisi, "Don Faustino rezil olmayı hak etti," dedi. "Çünkü o rezilin tekiydi.

Ama Don Guillermo gibi bir adamı rezil etmek çok kötüydü."

"Benim midem bulandı artık," dedim. Yalan da değildi. Deniz suyu yutmuş gibi içim kaynıyordu, bir yandan da terliyordum."

"Köylülerden biri, "Öyleyse gidin bakalım," dedi. "Acaba diğer şehirlerde ne oluyor? Onu merak ediyorum."

"Telefon hatları daha tamir edilmedi," dedim.

"Gidip Pablo'ya söyleyeyim," diye kalktım, Ayuntamiento'ya doğru gitmeye başladım. Meydanın ortasında iki sarhoş yatmış, tepinip duruyorlardı. Biri bir yandan elindeki şişeyi dikiyor, bir yandan: "Viva la Anarquia!1 diye deli gibi bağırıyordu. Boynuna kırmızı siyah bir bez bağlamıştı. Ötekisi de, sırt üstü yatmış, havaya tekme savuruyor, "Viva la Libertad!2 diye haykırıyordu. İkisinin elinde de şarap şişesi vardı."

"Bu sırada kapıda Pablo ile Cuatro Dedos göründü, ikisi beraber bir adamı ite kaka çıkarıyorlardı. Bu getirdikleri şehrin en şişman adamı Don Anastasio Rivas'tı, Faşist olduğu kesindi. Köylüden buğday toplar satardı, bir çok sigorta şirketinin temsilcisiydi. Köylüye yüksek faizle para verirdi."

"Elleri başının üstünde yavaş yavaş yürüyordu. Sarhoşların arasına gelince hepsi birden üzerine saldırdılar, yere yıktılar. Dağıldıkları zaman Don Anastasio'nun ölüsü yerde yatıyordu."

1 Yaşasın Anarşi!

2 Yaşasın Özgürlük!

"Biri Don Anastasio'nun ölüsüne bir tekme attı. "Uçuruma kadar taşıyamayız, çok ağır. Hem niye taşıyacağız, burada kalsın," dedi."

"Başka biri de, "Ne bekliyoruz, içeri girelim, hepsinin işini orada bitirelim!"

diye bağırdı. Bunun üzerine hepsi birden Ayuntamiento'nun kapısına yığıldılar.

Hep bir ağızdan, san W şarkı söyler gibi, "Kapıyı açın! Kapıyı açın! Kapıyı açın! diye bağırıyordu. Kalabalığın hücum ettiğini görünce kapıları kapamışlardı."

"Ben bir sandalyenin üzerine çıktım, parmaklıklardan içeri baktım. Papaz ayakta, ötekiler diz çökmüşler, dua ediyorlardı. Pablo tüfeğini omzuna asmış, belediye reisinin kürsüsünde oturuyordu. Bacaklarını kürsünün üstünde aşağıya sallandırmış, sigara sarıyordu. Cuatro Dedos kürsünün arkasındaki sandalyeye kurulmuş, ayaklarını kürsünün üzerine uzatmış, sigara içiyordu."

"Benim sandalyeye bir adam daha tırmandı, parmaklıklara tutundu. "Sandalye kırılacak," dedim. "Kırılsın!" dedi. "Sen şunlara bak! Nasıl dua ediyorlar!"

"Pablo rahibe bir şey söyledi. Rahip cevap vermedi. Bunun üzerine Pablo uzandı, anahtarı alıp kapıdaki nöbetçiye attı. Nöbetçi anahtarı yakaladı. Pablo

gülümsedi. Nöbetçi anahtarı kilide soktu, çevirdi ve kapıyı kendine doğru çekerek açtı. Herkes içeri saldırdı."

"Tam bu sırada benimle beraber aynı sandalyeye çıkmış olan sarhoş, "Öldürün!"

diye bağırdı ve kafasını uzattı. Ben bir şey göremiyordum. "Gebertin! Gebertin!

Vurun! Gebertin!" diye bağırıyor, bir yandan da kolları ile beni yana itiyordu.

Dirseğimle beline vurdum, "Sandalye senin mi, benim mi, ayyaş? dur ben de bakayım," dedim ama o hiç aldırış etmedi. "Gebertin! Vurun! Vurun! Öldürün!

Gebertin alçakları" diye bağırıyordu."

"Bu sefer dirseğimle daha hızlı vurdum, "Asıl alçak sensin!" dedim. "Dur ben de bakayım!" O zaman, iki eliyle başıma dayandı ve, kendisini daha iyi görebilmek için, beni aşağı attı. "Vurun! Gebertin!" diye bağırıyordu. "Sen geber!" dedim ve canını acıtacak bir yerine vurdum. Canı acıdı, kollarını başımdan indirdi, kenara çekildi, "No hay derecho, mujer," -buna hakkın 134

^(Ş'cmlar Grimin <^Pçirı (Ş'ahyor

yok kadın- dedi. Şimdi içerisini görüyordum, kalabalık sopalarıy-la, tırmık ve tırpanlarla vuruyor, vuruyordu."

"Bu sırada altımızdaki sandalye kırıldı ve sarhoşla beraber, şarap ve kusmuk kokan yere yuvarlandık. Sarhoş yine, "No hay derecho, mujer. No hay derecho"

deyip duruyordu.

"İşte Faşistlerin öldürülüşü böyle oldu. O sarhoş olmasaydı herhalde daha çok şeyler görecektim. Ama, iyi ki sarhoş başıma bela oldu da görmedim, çünkü o anda Ayuntamiento'da olanlar görülecek türden şeyler değildi.

"Öteki sarhoş işi daha ileri götürmüştü. Sandalyeden yuvarlandığımız yerden kalktıktan sonra meydana doğru gittim. Baktım, meydanın ortasındaki o kırmızı siyah örtülü sarhoş, Don Anastasio'nun üzerine bir şey döküyordu. Ayakta

sallanıyor, başı bir yandan bir yana gidip geliyordu. Bir yandan bir şey döküyor, bir yandan kibrit çakıyordu."

"Kendisine doğru gittim, "Ne yapıyorsun, utanmaz!" dedim. "Nada mujer nada"1 Git başımdan," dedi.

"Belki ben orada durduğum için, bacaklarım rüzgârı kesmiş olacak ki bu sefer kibrit sönmedi ve Don Anastasio'nun gövdesinden mavi bir alev çıkmaya başladı.

Sarhoş başını kaldırdı ve sesi çıktığı kadar, "Ölüyü yakıyorlar! Ölüyü yakıyorlar!" diye bağırmaya başladı."

"Birisi, "Kim yakıyor?" diye sordu."

"Başka biri, "Nerede?" dedi."

"Sarhoş, Burada! Burada" diye bağırdı."

"O sırada biri geldi, sarhoşun kafasına koca bir sopa indirdi. Sarhoş sırtüstü yere yuvarlandı. Kendisine vuran adama şöyle bir baktı, sonra gözlerini kapadı, kollarını çaprazladı, Don Anastasio'nun yanında, uyuyormuş gibi, öyle yattı.

Öteki adam bir daha vurmadı. O sırada başkaları geldiler, Don Anastasio'nun ölüsünü alıp ötekilerle beraber arabaya koyup uçurumdan aşağıya atmaya götürdüler. Sarhoş hâlâ orada yatıyordu." 1 Hiç kadın hiç!

"Ayuntamiento'daki kıyımdan sonra artık öldürülecek kimse kalmıyordu. O gece toplantı yapamadık, çünkü bir alay sarhoş vardı, ortada bir düzen yoktu, toplantıyı ertesi güne bıraktık."

"O gece Pablo'yla yattım. Bunu senin yanında söylemek hoş değil Maria. Ama her şeyi olduğu gibi bilmen gerekir. Bütün olup biteni olduğu gibi anlatıyorum çünkü. Bak sana bir şey anlatayım Ingles. Oldukça tuhaf bir şey."

"O gece yemek yerken, sanki bir kasırga atlatmış, su baskınından kurtulmuş,

savaştan çıkmış gibiydik. Herkes yorgundu, kimse konuşmuyordu."

"Bir ara Pablo, "Nasıl, hoşuna gitti mi bugünkü şeyler, Pilar?" diye sordu.

Otobüslerin kalktığı handa yemek yiyorduk. İçerisi kalabalıktı, halk bir yandan yemek yiyor, bir yandan şarkı söylüyordu."

"Hayır," dedim. "Don Faustino'nun dışında, ötekilere yapılanlar hiç hoşuma gitmedi."

"Benim hoşuma gitti," dedi." "Hepsi mi?" diye sordum."

"Hepsi," dedi. Sonra, büyük bir dilim ekmek kesip etin suyuna soktu. "Hepsi çok güzel oldu, yalnız rahibin ölmesi hoşuma gitmedi," dedi."

"Faşistlerin rahiplere daha çok düşman olduğunu bildiğim için, "Rahibin ölüşünü beğenmedin mi?" diye sordum."

"Pablo, "Doğrusu hiç ummazdım bunu ondan," dedi."

"Şarkı söyleyenler o kadar gürültü yapıyorlardı ki birbirimizin söylediğini duyabilmek için bağıra bağıra konuşuyorduk."

"Ne oldu?" diye sordum."

"Pablo, "Kendisine hiç yakışmayan bir şekilde öldü," dedi. "İtibarını kaybetti."

"Tabii," dedim. "Herkes, üzerine saldırdı, artık itibar falan kalır mı? Bence eskiden çok itibarı vardı."

"Pablo: "Evet ama," dedi. "Son anda çok korktu!"

(Şartlar GK/mıı c5£w (Ş'alıvor

Ş £ Şalıv

"Kim korkmaz?" dedim. "Neyle vuruyorlardı, görmedin mi?"

"Pablo, "Görmez olur muyum, gördüm ama," dedi, "bence öyle ölmemeliydi."

"Rahipleri sevmediğini sanıyordum."

"Pablo, "Öyle ama..." dedi ve kendisine biraz daha ekmek kesti. "Öyle ama, bir İspanyol rahibi onurlu ölmeli. Doğrusu, bunu ondan hiç beklemezdim. O gün sürekli, bakalım rahip nasıl ölecek diyordum. Sopayla vuranların arasına en son o girecek sanıyordum. Çünkü şimdiye kadar bir rahibin öldüğünü hiç görmemiştim."

"Daha çok görürsün," dedim. "Savaş daha bugün başladı." "Hayır," dedi, "artık umudum kırıldı." "Bakıyorum umudun yok oluyor," dedim." "Anlamıyorsun, Pilar"

dedi. "O bir İspanyol rahibiydi."

"İspanyollar da çok onurlu bir ulus ya(!)" dedim. Öyle değil mi, İngels? Büyük bir ulus!"

Robert Jordan, "Kalkalım artık," dedi. ve güneşe baktı.

Pilar, "Evet," dedi, "Gidelim artık. Yalnız, dur. Pablo'yu anlatıyordum, bitireyim. O gece bana, "Bu gece bir şey yapmayacağız. Pilar," dedi. "Peki,"

dedim. "İyi olur."

"O kadar adam öldürdükten sonra benim de hoşuma gitmez," dedi."

"Çok dindarsın... Ben senelerce Boğa güreşçileriyle yaşadım, arenadan çıktıktan sonraki durumlarını biliyorum."

"Öyle mi?" diye sordu."

"Ben sana ne zaman yalan söyledim?" dedim."

"Evet," dedi. "Ben bu gece çok yorgunum."

"Hayır," dedim. "Ama her gün insan öldürme, olur mu Pablo?"

"O gece çocuk gibi uyudu. Ertesi sabah, güneş doğarken uyandırdım. Çünkü hiç uyuyamamıştım. Gece yarısı kalktım, oturdum, pencereden dışarıya baktım.

Gündüz adamların

öldürüldüğü meydan ay ışığı içindeydi. Kenardaki ağaçlar parlıyor, gölgeleri karanlığa karışıyordu. Sıralara da ay vuruyor, hele oraya buraya atılmış olan içki şişeleri ışıl ışıl parlıyordu. Her şey ölüm sessizliğindeydi. Sadece çeşmenin şırıltısı duyuluyordu. Ben, oturduğum yerde, kötü başladık diye düşünüyordum."

"Pencere açıktı. Uzaktan, bir kadının ağladığı duyuluyordu. Kapının önüne çıplak ayaklarımla çıktım. Meydandaki evlerin kapısına ay ışığı vurmuştu. Ağlama sesi Don Guillermo'nun evinin balkonundan geliyordu. Karısı balkondaydı ve diz çökmüş

ağlıyordu."

"İçeri girdim, oturdum. Düşünmek istemiyordum. Hayatımın en kötü iki gününden biriydi."

Maria, "İkincisi hangisiydi?" diye sordu.

"Üç gün sonra, Faşistler orayı geri aldılar, o gündü."

Maria, "Onu anlatma," dedi. "Duymak istemem. Bu kadarı yeter. Fazla bile."

Pilar, "Ben sana dedim, dinleme diye," dedi. "Ben, sana söylemiştim. Umarım rüyanda görmezsin."

Maria, "Hayır, rüyama falan girmez. Ama bundan fazlasını dinlemek istemiyorum."

Robert Jordan, "Bana başka zaman anlatırsın," dedi. Pilar, "Sana anlatırım,"

dedi.

Maria yalvarır gibi, "İstemiyorum! Ne olur, anlatma Pilar!" dedi. "Ben varken anlatma yine istemeye istemeye dinlerim." Dudakları titriyordu. Robert Jordan, ağlayacak diye korktu.

Pilar, "Merak etme güzelim, sana anlatmam," dedi. "Ama bir gün Ingles'e anlatacağım."

Maria, "Evet ama, o neredeyse ben de orada olacağım." dedi. "Ne olur Pilar, hiç anlatma."

"Sen çalışırken anlatırım." "Hayır, hayır... hiç anlatma," dedi Maria. 138

{;/// (Ş^alıpcr

Pilar, "Bizim yaptıklarımızı anlattıktan sonra, onların yaptıklarını anlatmaktan bir şey çıkmaz ki," dedi. "Ama merak etme, sen duymazsın."

Maria, "Demek anlatması hoş olmayan şeyler ha?" dedi. "Hep böyle korkunç şeyler mi konuşacağız?"

"Bugün," dedi Pilar, "Sen ve Ingles istediğiniz şeyleri konuşursunuz."

Maria, "Öyleyse, şu öğleden sonra bir gelse," dedi. "Uçarak gelse."

Pilar, "Gelir," dedi. "Uçarak, çabucak gelir, yine öyle uçarak gider. Bugün de yarın da geçip gider, merak etme."

Maria, "Öğleden sonra, öğleden sonra," dedi. "Ah şu öğleden sonra bir gelse!"

139

XI

epeden ağaçlıklı vadiye inmişler, sonra nehir boyunca uzanan bir patikadan yukarı çıkmışlar ve daha sonra da patikadan ayrılıp kayalıklara doğru tırmanmaya

başlamışlardı. Çamların arasında yürürken bir ağacın arkasından fırlayarak, karşılarına karabinalı biri dikildi.

"Durun!" diye bağırdı. Sonra, "Merhaba, Pilar," dedi. "Kim bu yanındaki yabancı?"

Pilar, "Bir Ingles." dedi. "İsmi Roberto. Ne Allah'ın belası bir yermiş burası amma dik!"

Nöbetçi, Robert Jordan'a "Salud Camarada" diyerek elini uzattı. "İyi misin?"

Robert Jordan, "İyiyim," dedi. "Sen?"

Nöbetçi, "Ben de iyiyim." dedi. Oldukça genç, zayıf, çevik bir delikanlıydı; gaga burundu, gri gözlüydü. Başında şapka yoktu. Siyah saçları çalı gibi kalkmıştı. Sertçe ve dostça sıktı Robert Jordan'ın elini. Bakışı da sıcaktı.

Kıza, "Merhaba, Maria," dedi. "Yorulmadın mı?"

Maria, "Merhaba,)oaquien," dedi. çok oturup konuştuk."

140

'Yorulmadım. Yürümekten

Joaquin, Robert Jordan'a, "Sen dinamitçisin değil mi?" diye sordu. "Burada olduğundan haberimiz var."

Robert Jordan, "Geceyi Pablo'larda geçirdik," dedi. "Evet, ben dinamitçiyim."

Joaquin, "Seni gördüğüme sevindim," dedi. "Dinamitle tren mi uçuracaksın?"

Robert Jordan güldü, "Yoksa sen de o treni havaya uçuranlarla beraber miydin?"

Joaquin, "Evet," dedi ve Maria'yı işaret etti, "Bunu orada bulduk" Sonra kıza döndü, "Ne kadar güzelleşmişsin!"

Maria, "Eksik olma ama, çeneni kapasan iyi olur," dedi. "Saçlarını kestirsen sen de güzelleşeceksin."

Joaquin, "Ben seni sırtımda taşımıştım," dedi. "Sırtıma aldım taşıdım."

Pilar boğuk bir sesle, "Sadece sen mi, herkes taşıdı," dedi. "Taşımayan var mı?

İhtiyar nerede?"

"Yerinde."

"Dün gece neredeydi."

"Segovia'da."

"Haber getirdi mi?"

"Evet, getirdi." dedi.

"İyi haber mi, kötü haber mi?"

"Sanırım kötü."

"Uçakları gördün mü?"

Joaquin başını salladı, "Ooo! Bahsetme bana onlardan! Ne uçaklarıydı onlar, Dinamitçi Yoldaş?"

Robert Jordan, "Heinkel-111 bombardıman uçaklarıydı. Arkalarından gidenler de Heinkel ve Fiat avcı uçaklarıydı," dedi.

"O alçak kanatlılar hangileri?" "Heinkel-1 1 İlerdi."

141

Joaquin, "Adı ne olursa olsun hepsi kötü," dedi. "Ama ben sizi tutmayım. Gelin komutana gidelim."

Pilar, "Komutan mı dedin?" diye sordu.

)oaquin ciddi bir tavırla başını salladı, "Şef demek hoşuma gitmiyor. Daha ciddi, askeri..."

Pilar, "Bakıyorum ki bizi askerleştiriyorsun!" diye bir kahkaha attı.

Joaquin, "Hayır," dedi. "Ama askeri deyimleri seviyorum ben. Çünkü bu deyimlerle emirler çok daha açık oluyor, bu yöntemle disiplin sağlamak daha kolay."

Pilar, "İşte tam senin kafanda biri Ingles," dedi. "Çok ciddi bir çocuk."

]oaquin kıza döndü, "Seni taşıyayım mı yine?" diye gülerek kolunu boynuna attı.

Maria, "Eksik olma, bir kere taşıdın yeter," dedi. Joaquin, "Hatırlıyorsun değil mi?" diye sordu.

Maria, "Sırtta taşındığımı hatırlıyorum ama, senin taşıdığını hatırlamıyorum,"

dedi. "Çingenenin taşıdığını biliyorum, çünkü beni bir kaç kere yere düşürdü.

Sen iyi taşımışsın herhalde Joaquin, eksik olma. Ben de seni bir gün taşırım."

Joaquin, "Ben iyi hatırlıyorum," dedi. "Sırtıma atıp bacaklarından tutmuştum.

Karnın omzuma geliyordu, başın arkama değiyor, kolların da aşağı doğru

sarkıyordu."

Maria güldü, "Ne de kuvvetli hafızan varmış! Ben hiç hatırlamıyorum. Ne kollarını hatırlıyorum, ne omzunu, ne de sırtını."

Joaquin, "Sana bir şey söyleyeyim mi?" dedi. "Evet."

"Omzumdan aşağı sırtıma doğru yattığın için seviniyorum. Çünkü kurşunlar arkamızdan geliyordu."

Maria, "Seni alçak seni!" diye bağırdı. "Çingene de acaba beni bunun için mi sürekli sırtına alıyordu?"

"Hem bunun için, hem de bacaklarından tutmak için."

Maria, "Bir de kahramanlık ettik, seni kurtardık, diyorsunuz ha!" dedi.

Pilar, "Bana bak, Guapa." dedi. "Bu çocuk seni çok taşıdı. O zaman kimsenin aklında bacak falan yoktu, anladın mı? O anda insanın aklında yalnız kurşun tehlikesi vardı. Kurşundan korksay-dı seni yere atar kaçıp kurtulurdu."

Maria, "Sağ olsun," dedi. "Ben de onu bir gün taşırım. Şaka yapıyorum. Sırtına aldı da taşıdı diye ağlayacak değilim ya."

Joaquin Maria'yı inceleyerek, "Seni yere atıp kaçacaktım ama, Pilar vurur diye korkuyordum," dedi.

Pilar, "Ben kimseyi vurmadım," dedi.

Joaquin, "No hace falta," -Buna gerek yok ki- dedi. "Senin dilin yeter.

Kelimelerin öldürür."

Pilar, "Ne biçim konuşuyorsun sen öyle?" dedi. "Halbuki sen çok terbiyeli bir çocuktun. Savaştan önce sen ne iş yapıyordun?"

Joaquin, "Hemen hemen hiç iş yapmadım," dedi. "On altı yaşındayım,"

"Ne yapıyordun?"

"Arada sırada bir iki çift ayakkabı."

"Yapar miydin?"

"Hayır, boyardım."

Pilar, " Que va! Yapmak başka, boyamak başka," dedi. Çocuğun esmer yüzüne, çevik vücuduna, uzamış saçlarına, paldır küldür yürüyüşüne baktı. "Sonradan niye bıraktın?" diye sordu.

"Neyi?"

"Neyi mi? Kendini. Bak saçların örgüye gelecek kadar uzamış."

Çocuk, "Belki korkudan," dedi.

Pilar, "Vücudun güzel ama, yüzün değil," dedi. "Demek korkudan, ha? Halbuki sen o tren işinde böyle değildin."

Çocuk, "Şimdi de korkmuyorum," dedi. "Kimseden korkmuyorum. Boğalardan daha tehlikeli şeyler gördük. Bir boğa ne kadar korkunç olsa makineli tüfekten daha tehlikeli olamaz. Ama şimdi yine güreş meydanında bir boğa ile karşı karşıya kalacak olsam bacaklarım tutar mı, tutmaz mı bilmiyorum."

Pilar, Robert Jordan'a dönerek açıklamaya çalıştı. "Boğa güreşçisi olmak istiyormuş ama korkmuş."

Joaquin, beyaz dişlerini göstererek sırıttı, "Sen boğaları sever misin, Dinamitçi Yoldaş?"

Robert Jordan, "Çok severim," dedi. "Hem de çok." Joaquin, Valladolid'dekileri gördün mü?" diye sordu. "Gördüm. Eylüldeki, panayırda."

Joaquin, "Orası benim doğduğum yer." dedi. "Güzel şehirdir ama -iyi kalpli insanları savaşta çok acı çekti- çok çekti." Yüzü kederlendi. "Babamı kurşuna dizdiler. Annemi kurşuna dizdiler. Bir enistemi öldürdüler. Şimdi de ablamı öldürmüşler."

Robert Jordan, "Ne vahşet!" dedi.

Robert Jordan, bunları çok duymuştu. Birçoğu bunu zorlanarak söylüyordu. Babam, annem, kardeşim... demenin güçlüğüyle insanların sesinin boğulduğunu gözlerinin dolduğunu çok görmüştü. Ölülerini anlatırken zorlandıklarını sayısız kere görmüş

bu insanları dinlemişti. Şimdi bu çocuğun, Joaquin'in konuştuğu gibi derin bir hüzün ve öfkeyle konuşuyorlardı. Biraz da bu bölgenin adıyla ilgili olarak, "Ne kadar vahşi," denirdi. Yalnızca kaybettiklerinin ölümünün kesinliğini biliyorlardı. Pilar'ın nehir kenarında anlattığı gibi, faşistlerin ölümü gibi değildi bir babanın ya da annenin ölümü. Babanın, avluda duvar dibinde, tarlada, bahçede ya da bir gece kamyonun farlarının ışığı altında öldürüldüğünü biliyorlardı. Ama bir türlü canlandıramazlardı gözünde bu çok yakınlarının ölümünü. Silah sesini duyarlar, bilirler, cesetleri de görürler fakat gözlerinde canlandıramazlardı. Pilar anlattığı o öyküyle Robert jordan'ın görmesini sağlamıştı.

Pilar bunları yazabilseydi iyi olurdu. Robert Jordan yazmaya çalışacaktı.

Hatırlayabilirse ve hayatta kalmayı başarabilirse, 144

(Ş'anlar ÇKim/n <Sfym (Şbiipar

kadının anlattığı gibi canlı bir şekilde yazmaya çalışacaktı. "Bu kadın, Quevdo'dan1 daha başarılıydı," diye düşündü Robert Jordan. Bu kadının anlattıklarını, Don Faustino'nun ölümünü o bile bu kadar canlı anlatamazdı. "Bu öyküyü, etkisini ve canlılığını koruyarak yazabilseydim keşke," diye düşündü.

Bizim ve faşistlerin yaptıklarını değil. Bunları zaten biliyordu. Bu savaşta hatların gerisinde neler olduğunu öğrenmişti. Bölgenin insanlarını, köyleri tanımak gerekiyordu. Bizler sürekli yer değiştirdiğimiz için, yaptığımız

eylemlerin cezasını hep bu insanlar çekiyor. Biz bölgeyi terk ettikten sonra nelerin geliştiğini, nasıl olduğunu bilmiyoruz. Bir köylü aileyle birlikte kalıp, onlarla yemek yenir; ertesi gün görev tamamlanır ve çekip gidilirdi. Aynı bölgeye tekrar geldiğinde ise, konaklanan ailenin hepsinin öldürüldüğünü öğrenirdik. Görmezdi sadece duyardı. İşte her şey bu kadar basitti.

Görev bitince gitmiş olurdu. Gerillalar ya da eylemciler zararın boyutu ne olursa olsun hep giderlerdi. Kalanlar köylüler olurdu ve cezalan ölümdü. Başka şeyleri biliyorum. Onlara neler yaptığımızı biliyorum. Biliyordum ve hep nefret ediyordum. Utanarak, utanmayarak, bahsedildiğini, kimi zaman övünerek savunulduğunu, bunlara savaşın neden olduğu açıklamalarının yapıldığını, yadsındığını ve belki de en kötüsü olan normal görüldüğünü biliyordum", diye düşündü. "Ama bu kadın, Pilar, kahretsin ki sanki bende oradaymışım gibi canlı anlattı."

Evet, dedi kendi kendine. Bu öğrenimin bir parçası. Bitince çok şey öğrenmiş

olacağız. Bu savaşta öğrenmek için dinlemeli. Hem de çok. Savaştan önceki on yılın önemli bir bölümünü İspanya'da geçirdiği için kendini şanslı sayıyordu.

Kimi lehçelerde dahil halk dilini bildiği için ona güveniyorlardı. Bir İspanyol, sonunda, mutlaka köyüne döner. Önce İspanya, sonra ailesi, bölgesi, köyü ve mesleği gelirdi. Onların dilini bilmek çok olumluydu. Bölgeyi, köyleri ve mesleğini tanımak daha da iyiydi. Bütün bunları bilince, bir yabancı aralarına ne kadar girebilirse oda o kadar girebilirdi. Ona karşı tavır almamışlarsa, İspanyollar,

1 Francisco Villages Quevdo (1580-1645) İspanyol şair ve romancı, insan ruhunun çirkinliklerini gerçek bir şekilde anlatmasıyla tanınır.

onu zaten bir yabancı gibi görmezlerdi. Sık sık tavır alırlardı. Ama onlar zaten herkese karşı tavır alırlardı. Kendi kendilerine bile. Üç kişi bir araya gelse diğer ikisi birine tavır alırdı. Sonra bu iki kişi birbirlerine ihanet eder. Her zaman olmasa da, örnek verecek kadar ya da önyargı oluşturacak kadar olurdu böyle şeyler.

Kötü şeyler düşünüyorsun, diye içinden söylendi. Ama düşüncelerine kendisinden başka kim müdahale edebilirdi ki. Böyle karamsar ve yılgınlık veren düşüncelerden vazgeçecekti. Önemli olan, her şeyden önemli olan savaşı kazanmaktı. Savaşı kazanamazlarsa, düşündüklerinden daha da çok kayıp verecekleri, daha çok ey kaybedecekleri kesindi. Fakat, kulağı duyuyordu.

Anımsıyor ve dinliyordu. Kendisinin bu savaşta görevli olduğunu hatırladı.

Bağlıydı görevine ve en iyi şekilde yapmaya çalışıyordu. Duyulan ve düşüncesi kimseye ait değildi. Sonuca ilişkin karar verme işini sonraya bıraktı. Malzeme çoktu ve hatta gerektiğinden daha fazlaydı.

Sen şu Pilar'a bak, diye düşündü. Konuşacak uygun bir durum ve zaman olursa anlattığı öykünün sonunu dinlemeliyim ondan. Şu genç insanın, yürüyüşüne bir baksana! Bu insanlardan iyilerini bulamazsın. İspanya'nın iyi üç çocuğu. Pilar, sanki bir dağ. Maria'yla çocuk da birer ağaç. Bütün ulu ağaçlar kesilmiş... Genç sürgünlerde böyie fışkırıyor, diye düşündü. İkisi de hayatın bütün vahşetini yaşamış. Bunlara rağmen pırıl pırıl, taze ve hiç kirlenmemişler.

Robert Jordan, Belçikalı çocuğu hatırladı. Beş kişiyle birlikte gönüllü olarak On Birinci Tugay'a katılmıştı. Kendi köyü iki yüz kişilik bir köydü ve daha önce köyünden hiç ayrılmamıştı. Onu ilk gördüğünde, savaşa birlikte katıldığı beş

köylüsü öldürülmüştü. Onu cepheden iç hizmete alarak, orduevinde garson yapmışlardı. Çok sarsılmıştı. Sarışındı. Kırmızı Flaman yüzü, iri elleri vardı.

İri ellerine tabaklar yakışmıyordu. Durmadan ağlıyordu bu çocuk. Subaylar yemek yerken, o ayakta durmadan ağlıyordu. Şarap istesen ağlıyordu. Tabağını uzatıp yemek iste-sen ağlıyordu. Gözyaşları durmadan akıyordu. Yemek olmadığı zamanlar mutfakta ağlıyordu. Zararsızdı. Herkes ona iyi davranıyordu ama o sürekli ağlıyordu. Acaba ona ne oldu, diye

_____(fanlar OKimin. Osfyın

(Ş'alıpor düşündü. Düzeldi mi? Savaşa yeniden katıldı mı? Bunları öğrenmeliydi.

Maria şimdi iyi görünüyordu. Öyle gözüküyordu ama kendisi psikolog değildi ki.

Psikolog olan Pilar'dı. Önceki gece Maria'yla birlikte olması ve devam ederse bu ilişki güzeldi. Maria iyi gözüküyordu... İyi, sağlıklı olması Robert Jordan içinde iyiydi. Maria güzeldi. Güzel, diye geçirdi içinden. Baksana ne kadar güzel. Kıza baktı. Yakası açık haki renk gömleğine ve onun zarif, kıvrak yürüyüşüne baktı. Aramızda hiçbir şey olmadı. Oldu mu? Belki de olmamıştır. Bir rüyaydı, bir hayaldi. Gerçekten böyle bir şey oldu mu? Filmlerde gördüğü güzelliğin, zarafetin gece gelip, ona kendisini sunması gibi bir düştü.

Uyurken, rüyasında sevişmişti çoğuyla. Garbo ve Harlow'u hatırlıyordu.

Harlow'la çok sevişmişti. Belki de o rüyalardan biriydi. Pozoblanco'da, saldırıdan bir gece önce Garbo'nun yatağına gelişini hâlâ hatırlıyordu. Üzerinde yumuşacık bir kazak vardı Garbo'nun. Kadına kollarıyla sarılmıştı. Öne doğru eğilince Garbo'nun saçları Robert Jordan'ın yüzüne dökülmüştü. Robert Jordan'a, ben seninle sevişiyorum sen niye beni sevmiyorsun, diye sormuştu. Utanmıyordu. Mesafeli ya da soğukta davranmıyordu. Garbo yumuşak ve pike gibiydi. Güzeldi. Jack Gilbert'le olduğu günlerdeki gibiydi. Bu rüya sanki gerçekti. Onu Horlow'dan daha çok seviyor daha çok istiyordu. Oysa Garbo bir kere gelmişti ona. Maria... bu da o düşlerden biriydi belki de. Belki de gerçek... Şimdi uzanıp Maria'ya dokunabilirim, dedi kendi kendine.

Belki de hiç olmadığını öğrenirsin. Bununda sinemada gördüğün kadınların rüyana girmesi gibi olduğunu öğrenirsin. Geceleri, samanlıklarda, toprakta, ahırlarda ambarlarda, çiftlik evlerinde, ormanda, kamyonlarda, garajlarda İspanya'nın bütün tepelerinde, uyku tulumunun içinde uyurken gördüğün rüyalardan biriydi.

Bütün eski sevgilileri, o uyurken onun uyku tulumuna gelirlerdi. Hepsi gerçek hayatta olduğundan daha iyiydi. Korkuyorsun. Dokunup gerçeği öğrenmekten korkuyorsun. Belki gerçekti. Bu bir rüyaydı, bu senin düşlediğin bir şeydi.

Yolun yan tarafına geçerek, kızın kolunu tuttu. Kızın yumuşak kolunu hissetti.

Maria ona bakarak gülümsedi.

"Merhaba Maria,"

"Merhaba Ingles," dedi Maria.

Maria, esmer yüzü, gülen gözleri ve dolgun dudaklarıyla gerçekti. Çam ağaçlarının sonuna gelmişlerdi. Buradan küçük bir dere akıyordu ve El Sordo'nun kampı görülüyordu. İleride mağara vardı ve bodur çamlar onları gizliyordu. Daha çok mağara olmalı. Burası Pablo'nun bölgesinden daha iyi, diye düşündü.

Pilar, "Nasıl oldu da bütün aileni birden öldürdüler?" diye sordu.

Joaquin, "Nasıl olacak," dedi. "Valladolid'deki birçok insan gibi onlar da solcuydu. Faşistler şehri temizlerken ilkönce babamı kurşuna dizdiler.

Sosyalistlere oy verdi diye. Sonra annemi öldürdüler. O da oyunu Sosyalistlere vermişti çünkü. İlk defa oy veriyordu. Ondan sonra eniştelerimden birini de kurşuna dizdiler. Tramvay Sürücüleri Sendikasına üye olduğu için. Tabii, Sendikaya üye olacaktı, olmazsa vatmanlık edemezdi ki. Siyasetle hiç uğraşmazdı.

Ben kendisini iyi tanırdım. Biraz da terbiyesiz bir adamdı. Sendikanın iyi bir üyesi olduğunu sanmıyorum. Sonra enişteme sıra geldi. O da tramvaylardaydı, benim gibi dağa çıktı. Ablam adresini biliyordur demişler. Halbuki bilmiyordu.

Eniştemin nerede olduğunu söylemiyor diye öldürmüşler."

Pilar, "Ne vahşet!" dedi. Sonra, "El Sordo nerede?" diye sordu. "Kendisini hiç göremiyorum."

)oaquin, "Burada, Belki içeridedir," diye cevap verdi ve tüfeğinin dipçiğini yere dayayarak, "Maria, Pilar bana bakın," dedi. Bizimkilerin başına gelenleri anlattım diye kusura bakmayın. Biliyorum, hepimizin başında aynı dert. Bunları anlatmaya değmez."

Pilar, "Niye anlatmayacakmışsın, anlat tabii," dedi. "Birbirimizin derdine ortak

olamadıktan sonra bu dünyaya niye geldik! Hem dinlemekten başka bir şey gelmiyor ki elimizden."

"Ama Maria'ya anlatmamız doğru değil. Derdi başından aşkın."

148

(Ş'aular ÇK/mm osfy/n

Maria, "Que va!" dedi. "Benim derdim o kadar çok ki sizinkileri dinlemekle artmaz, merak etmeyin. Başın sağ olsun Joaquin. Umarım öteki ablan iyidir."

)oaquin, "Duyduğuma göre iyiymiş." dedi. "Hapse atmışlar ama, kötü davranmıyorlarmış."

Robert Jordan, "Başka kimsen var mı?" diye sordu.

Çocuk, "Yok," dedi. "Bir ben varım. Bir de işte o dağa çıkan eniştem. Ama ölmüştür sanıyorum."

Maria, "Belki de ölmemiştir," dedi.

Joaquin, "Bence ölmüştür." dedi. "Çünkü yetenekli bir adam değildi. Tramvaylarda biletçiydi, dağlarda hayatta kalamaz. Ciğerleri de hastaydı."

Maria çocuğun boynuna kolunu atarak, "Belki de sağdır," dedi.

Joaquin, "Belki. Olur ya," dedi.

Çocuk hareketsiz duruyordu. Maria uzandı, öbür kolunu da boynuna atarak yanağından öptü. Joaquin başını öbür tarafa çevirdi. Ağlıyordu.

Maria, "Kardeş gibi," dedi. "Seni kardeş gibi öpüyorum." Çocuk başını salladı.

Sessiz sessiz ağlıyordu.

Maria, "Ben senin kardeşinim." dedi. "Seni kardeş gibi seviyorum. Kimsem yok deme. Biz hepimiz senin ailen sayılırız."

Pilar, "Ingles de," dedi. "Değil mi Ingles?"

Robert Jordan çocuğa, "Tabii," dedi. "Biz hepimiz kardeşiz," dedi.

Çocuk başını salladı, "Keşke anlatmasaydım! Böyle şeylerden bahsedince herkes hüzünleniyor. Kusura bakmayın sizi de kederlendirdim."

Pilar o kalın, tatlı sesiyle, "Şimdi senin hüznüne başlarım," dedi. "Bana bak, Maria seni bir daha öpecek olursa ben de öperim ha! Yıllardır boğa güreşçisi öpmedim, senin gibi bir boğa

güreşçisine bile razıyım. Tut bakayım Ingles! Tut da şunu bir bir öpeyim!"

Çocuk, "Bırak!" diye kaçtı. "İstemem." Kollarıyla yüzünü kapamıştı.

Maria Robert Jordan'ın elini tuttu. Pilar elleri kalçasında, öyle durmuş, çocuğa alaylı alaylı bakıyordu.

"Ben seni öpersem kardeş gibi öpmem," dedi. "Zaten kardeş gibi öpüyorum demek de iyi bir bahane."

Çocuk, "Dalga geçme," dedi. "Söyledim size, "Hiçbir şey istemiyorum. Keşke anlatmasaydım."

Pilar, "Tamam öyleyse, hadi gidelim ihtiyarı görelim," dedi. "Zaten böyle heyecanlanmak yaramıyor bana."

Çocuk kadına şöyle bir baktı. Bu sözlerin birdenbire zoruna gittiği gözlerinden okunuyordu.

Pilar bunu anladı, "Senin heyecanın değil," dedi. "Benim kendi heyecanım. Sen ne yufka yüreklisin! Bir de boğa güreşçisi olmaya kalkışmışsın!"

Joaquin, "Olamadım işte," dedi. "Sürekli yüzüme vurmasan olmaz mı?"

"Bakıyorum yine hevesleniyor gibi görünüyorsun."

"Emt! Boğa güreşçiliği yine ilgi görecek ve bu işi devlet organize edecek. Belki o zaman korkmam."

Pilar, "Evet belki," dedi.

Maria, "Niçin böyle sert konuşuyorsun, Pilar?" dedi. "Bilirsin ben seni severim.

Ama ara sıra çok acımasız oluyorsun."

Pilar, "Evet, belki kalpsizim ben," dedi. Sonra Robert Jordan'a döndü, "Dinle beni Ingles. El Sordo'ya ne söyleyeceksin, biliyor musun?"

"Biliyorum."

"Çünkü O, çok konuşmayı sevmez. Senin, benim gibi, şu yufka yürekli çocuk gibi değildir."

jŞ'anlar CK/mm Qsfy/n

Maria yine kızmıştı, "Niye böyle konuşuyorsun?"

Pilar, iri adımlarla yürümeye başlamıştı, "Bilmem," dedi. "Niye acaba, sen ne dersin?"

"Bilmem ki."

Pilar kaşlarını çatarak, "Ara sıra canım sıkılır," dedi. "Anlıyor musun? Mesela bunlardan biri kırk sekiz yaşında olmam. Duyuyor musun? Kırk sekiz yaşındayım ve sevimsiz bir yüzüm var. Canımı sıkan şeylerden biri de ne biliyor musun? Şaka olarak, seni öpeceğim dedim diye, bu boğa güreşçisinin yüzü değişti."

Çocuk, "Yalan!" dedi. "Öyle bir şey yoktu yüzümde."

Pilar, "Que va! yalanmış!" dedi. "Şimdi başlatma beni. Hah işte! Merhaba Santiago!"

Pilar'ın konuştuğu, kısa boylu, tıknaz, elmacık kemikleri çıkık, yanık yüzlü, kır saçlı bir adamdı; birbirinden uzak sarı ela gözleri, kızıl derililer gibi gaga bir burnu ve ince dudaklı, keskin bir ağzı vardı. Mağaranın kapısından çıkmış, onlara doğru geliyordu. Ayaklarında çobanların giydiği türden bir pantolon ve çizme vardı. Hava sıcaktı ama, sırtına boynundan düğmeli ve içi deri bir ceket giymişti.

Pilar'a iri, esmer elini uzatarak, "Merhaba kadın," dedi. Sonra Robert]ordan'a da, "Merhaba!" diyerek elini uzattı. Robert Jordan o anda adamın kendi gözü gibi sarı ve yılan gözü gibi yassı gözleri olduğunu gördü. Adam Maria'nın omzuna vurarak, ona da, "Hola guapa!" dedi.

Sonra Pilar'a dönerek, "Yemek yediniz mi?" diye sordu. Pilar başını salladı.

Adam, "Yemek yediniz ha?" dedi, sonra Robert Jordan'a baktı ve elinin baş

parmağıyla işaret ederek, "İçki?" diye sordu.

"Teşekkür ederim, içeriz."

El Sordo, "İyi," dedi. "Viski mi?"

"Viski var mı?"

"i Kİ I

El Sordo başını salladı. Sonra, "Ingles?" diye durdu. "Rus değil mi?"

"Americano."

El Sordo, "Burada Amerikalılar çok az," dedi.

"Şimdi çok var."

"İyi. Kuzeyden mi, Güneyden mi?"

"Kuzeyden."

"lngles sayılırsın. Köprüyü ne zaman uçuracaksın?"

"Demek haberiniz var?"

El Sordo başını salladı.

"Yarın değil, izleyen günün sabahı."

El Sordo, "İyi," dedi. Sonra Pilar'a, "Pablo..." dedi.

Kadın başını salladı. El Sordo gülümsedi. Sonra yine gülümseyerek Maria'ya, "Sen biraz dolaş." dedi ve koynundan derin bir kese çıkarıp içinde ki saatine baktı.

"Yarım saat sonra gel."

Sıra işi gören yassı bir kütüğü göstererek oturmalarını işaret etti. Sonra Joaquin'e baktı ve baş parmağıyla, geldikleri tarafı göstererek ona da gitmesini anlattı.

Maria, "Biz Joaquin'le biraz dolaşacağız," dedi.

El Sordo mağaraya girdi ve biraz sonra bir şişe İskoç viskisi ve üç tane de bardakla geldi. Şişeyi koltuğunun altına sıkıştırmış, bardaklara, parmaklarını geçirerek tutmuştu. Öteki eliyle de bir su testisini ağzından kavramıştı.

Şişeyle bardakları kütüğün üzerine testiyi de yere koydu.

Şişeyi Robert Jordan'a uzatarak, "Buz yok," dedi.

Pilar, bardağının üzerine elini kapatarak, "Ben istemem," dedi.

El Sordo gülümseyerek, "Dün gece yerde buz vardı," dedi. "Hepsi eridi." Sonra başıyla dağların tepesini gösterdi, "Buz orada. Çok uzak."

Robert Jordan önce El Sordo'nun bardağına viski koymaya hazırlandı ama sağır adam, başıyla önce kendine der gibi bir işaret yaptı. 152

_____(jPanlar GK/m/n Osfym

Ç'alrpor Robert Jordan bardağına viski koyarken El Sordo ona bakıyordu. Bardak epey dolunca testiyi uzattı. Robert Jordan testiyi alıp bardağının kalan kısmını da buz gibi soğuk suyla doldurdu.

El Sordo kendi bardağının da yarısına kadar viski koydu, yarasını da suyla doldurdu. Pilar'a, "Şarap?" diye sordu.

"Hayır. Su."

"Al," dedi. Sonra Robert Jordan'a döndü, "İyi değil. Çok İngiliz tanıdım. Hepsi çok viski içerdi."

"Nerede?"

El Sordo, "Çiftlikte," dedi. "Çiftlik sahibinin dostları."

"Viskiyi nereden buluyorsunuz?"

"Ne?"

Pilar, "Bağır," dedi. "Diğer kulağına."

El Sordo daha iyi duyan kulağını göstererek gülümsedi.

Robert Jordan, "Viskiyi nereden buluyorsunuz?" diye bağırdı.

El Sordo, "Kendim yapıyorum," dedi ve Robert Jordan'ın bardağı ağzına götürüşüne baktı. "Yok," dedi, "şaka söylüyorum. La Granja'dan geliyor. Geldiğine çok sevindim. Viski al kendine. Hoşuna gitti mi?"

Robert Jordan, "Çok," dedi. "Çok güzel viski."

"Sevindim."

Robert Jordan, "Dün gece yeni haberler aldım," dedi.

"Neye ilişkin?"

"Alayların hareketine ilişkin."

"Nerede?"

"Segovia'da. Uçakları gördün mü?"

"Gördüm."

"Kötü değil mi?"

"Evet."

"Askeri taarruz?"

"Villacastin'le Segovia arasında çok kıpırdanma var. Sonra, Valladolid yolunda da, Villacastin'le San Rafael arasında da çok."

"Ne düşünüyorsun?"

"Bilmem, hazırlansak mı?"

"Olabilir."

"Ama onlar da hazırlanıyorlardı."

"Emir."

"Peki, köprüyü bu gece niye uçurmuyoruz?"

"Emir."

"Kimin emri?"

"Merkez komutanlığın."

"Öyle mi?"

Pilar, "Köprüyü uçurmak için zaman o kadar önemli mi?" diye sordu.

"Çok önemli."

"Ya o zamana kadar asker geçirirlerse?"

Robert Jordan, "Anselmo yolu gözetliyor. Gelip geçen her şeye ilişkin hazırladığı raporla beraber onu yollarım," dedi.

Sordo, "Demek yola birini koydunuz?" diye sordu.

Robert Jordan adamın, söylediklerinden hangisini duyup hangisini duymadığını bilmiyordu. Sordo'yla konuşmak zordu.

"Evet," dedi.

"Ben de öyle. Köprüyü hemen, niye şimdi uçurmuyoruz?"

"Emir aldım."

El Sordo, "Hoşuma gitmedi," dedi. "İşte bu hoşuma gitmedi."

Robert Jordan, "Benim de," dedi.

El Sordo başını salladı ve viskiden bir yudum aldı, "Bana ihtiyacın var mı?"

_ÇPanlar GKımm çStyın (Çalıyor

"Kaç adamın var?" "Sekiz."

"Al onları. Telefon hatlarını kesersin, yol tamircilerinin kulübesindeki nöbetçileri etkisiz hale getirir ve sonra köprünün arkasına inersin."

"Kolay."

"Her şey harfi harfine yapılacak."

"Merak etme. Pablo ne yapacak?"

"Aşağıdaki telefon hatlarını kesecek, bıçkıevindeki nöbetçilere saldırıp orayı ele getirdikten sonra o da köprünün arkasına inecek."

Pilar, "Ondan sonra da kaçacağız, değil mi," diye sordu. Sonra Sordo'nun kulağına doğru bağırdı. "Biz dokuz kişiyiz, yedi erkek, iki kadın; beş tane de atımız var. Siz kaç kişisiniz?"

Sordo, "Sekiz kişi, dört at," dedi.

Pilar, "Toplam on yedi kişiyiz. Dokuz da atımız var," dedi.

Sordo bir şey söylemedi.

Robert Jordan, Sordo'nun iyi duyan kulağına eğilerek, "Başka at bulamaz mıyız?"

diye sordu.

Sordo, "Bir yıldır savaşıyoruz," dedi ve elinin dört parmağını gösterdi. "Dört atla. Şimdi yarına sekiz at daha istiyorsunuz."

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Nasıl olsa buralardan gidiyorsunuz, artık komşularla iyi geçinmek zorunda değilsiniz. Sekiz at çalamaz mısınız?"

Sordo, "Bakalım," dedi. "Belki hiç, belki daha fazla."

Robert Jordan, "Makineli tüfeğiniz var mı?" diye sordu.

Sordo başını salladı.

"Nerede?"

"Tepede."

"Nasıl bir şey?"

"Adını bilmiyorum. İyi gibi." "Kaç sıra?" "Beş sıra." "Kullanmasını bilen var mı?"

"Ben biliyorum. Biraz... Ateş etmedim. Burada fazla gürültü yapmak

istemiyorum.

Fazla kurşun harcamak istemiyorum."

Robert Jordan, "Sonra bakarım," dedi. "El bombanız var mı?"

"Çok."

"Adam başına kaç tane?"

"Çok."

"Yani?"

"Yüz elli. Belki daha fazla."

"Başka adam nereden bulacağız?"

"Ne için?"

"Ben köprüyü havaya uçurmaya hazırlanırken karakolları ve köprüdeki nöbetçileri ele geçirmek için."

"Nöbetçileri merak etme, biz haklarız. Gece mi, gündüz mü?"

"Gündüz."

"Merak etme."

Robert Jordan, "Emin olmak için, yirmi kişi daha olsa iyi olur," dedi.

"İyi adam yok. Şöyle böyle de olur dersen başka..."

"İstemem. İyisinden kaç tane var?"

"Dört kadar."

"Niye bu kadar az?"

"Güven sorunu."

"On kişi olsa iyi olurdu."

"Dört kişi var."

156

(Ş'anlar QKimin osfyirr

"Halbuki Anselmo'nun dediğine göre, bu dağlarda yüz kişi varmış."

"Güvenilir değil."

Robert Jordan Pilar'a döndü, "Hani sen otuz kişi var demiştin? Sağlam otuz kişi."

Pilar, Sordo'ya "Elias'ın adamları var ya," dedi.

Sordo başını salladı, "Yaramaz."

Robert Jordan, "On kişi bulamaz mısın?" diye sordu.

Sordo o yassı, sarı gözleriyle baktı, başını salladı ve dört parmağını göstererek, "Dört kişi var," dedi.

Robert Jordan, "Seninkiler güvenilir mi?" diye sordu ama, sorduktan sonra da pişman oldu.

Sordo başını salladı ve İspanyolca, "Dentro de la gravedad," -İşin durumuna göre- dedi. Sonra gülümsedi, "İş tehlikeli değil mi?"

"Olabilir."

Sordo, öğünür gibi değil de öyle ortadan, "Benim için sorun yok," dedi. "İşe yaramaz çok adam olacağına, iyisinden dört kişi olsun, yeter. Bu savaşta kötü adam çok iyi adam az. Her gün işeyen biraz daha azalıyor." Pilar'a döndü, "Pablo nasıl?"

Pilar, "Biliyorsun," dedi. "Her gün biraz daha kötü."

Sordo omzunu silkti. Sonra Robert Jordan'a döndü, "Viski al," dedi. "Ben bizimkileri alırım, dört kişi daha bulurum. On iki eder. Bu gece konuşuruz.

Altmış dinamit var. İster misin?"

"Yüzde kaç?"

"Bilmem. Bayağı dinamit işte. Onları da alırım."

Robert Jordan, "Al. Onları da yukarıdaki köprüyü kullanırız," dedi. "Güzel. Bu gece aşağı geliyorsun, değil mi? Onları da getir. Öteki köprüyü uçurmak için emir almadım ama, onun da uçu-rulması gerekir."

"Bu gece gelirim. Sonra at aramaya çıkarım."

"Bulabilecek miyiz dersin?" "Belli olmaz. Şimdi içmene bak."

Robert Jordan, "Acaba bu adam herkesle böyle mi konuşuyor?" diye düşündü. "Yoksa yabancılarla konuşurken mi böyle kısa kısa cümleler kullanıyor?"

Pilar Sordo'nun kulağına, "Bu iş bittikten sonra nereye gideceğiz?" diye bağırdı.

Sordo, "Bilmem" der gibilerden omuzlarını kaldırdı. Kadın, "Bunu da düşünüp kararlaştırmak gerekiyor," dedi. Sordo, "Evet," dedi. "Doğru.

Kararlaştırmalıyız."

Pilar, "Bu önemli bir sorun," dedi. "İyice düşünüp kararlaştırmak gerekir."

Sordo, "Tamam kadın," dedi. "Neden korkuyorsun böyle?"

Pilar, "Çok neden var," diye bağırdı.

Sordo güldü, "Pablo'dan geçti galiba!" dedi.

Pilar, "Nereye gideriz?" diye sordu.

"Nereye mi?"

"Evet, nereye?"

Sordo, "Yer çok," dedi. "Gredos'u bilir misin?"

"Orası kalabalık bir yerdir. Ellerine fırsat geçer geçmez o gibi yerleri hemen temizlerler."

"Evet ama, geniş yerdir, sonra dağlık da." Pilar, "Oraya kadar gitmek zor,"

dedi.

El Sordo, "Zor olmayan ne var ki!" dedi. "Başka yere gideceğimize Gredos'a gideriz. Geceleri yol alırız. Buralar çok tehlikeli oldu şimdi. Bu kadar kalmamız bile şans! Gredos burası kadar tehlikeli değil."

Pilar, "Ben nereye gitmek istiyorum, biliyor musun?" dedi. "Nereye? Paramera'ya mı? Tehlikeli orası."

_____,_____jŞ'ankr CX/mm Opçin (Çalıyor
Pilar, "Hayır," dedi, "Paramera'ya değil. Cumhuriyetçilerin yanına."

"Olabilir."

"Senin adamların da gelirler mi?"

"Gelin dersem gelirler."

Pilar, "Benimkileri bilmem," dedi. "Hele Pablo kesinlikle gelmek istemez. Orada daha güvenli olurdu oysa."

El Sordo, "Buralarda bir şey olmadığı için benimkilerin tehlikeden haberleri yok," dedi.

Robert Jordan, "Bugün uçakları gördükten sonra, sanırım tehlikeyi biraz anlamışlardır," dedi. "Fakat bence saldırı Gredos'tan da yönetilebilir."

Robert Jordan, "Oradan daha iyi iş görebilirsiniz," dedi. El Sordo, "Öyle,"

dedi. "Sen Gredos'u bilir misin?"

"Bilirim, oradan demiryolunun ana hattına karşı harekete geçebilirsiniz. Nasıl biraz daha aşağıda, Estramadura'da yolu kestikse, siz de oradan kesebilirsiniz.

Cumhuriyetçilerin yanına gitmektense, orada iş görmek daha iyi olur bence. Daha yararlı olursunuz."

O bunları söylerken Sordo da, Pilar da sakin görünüyorlardı. Sordo Pilar'a baktı, Pilar Sordo'ya baktı.

Sonra Sordo Robert Jordan'a, "Sen gerçekten Gredos'u bilir misin?" diye sordu.

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Sen nereye gideceksin?"

"Barco da Avila'nın yukarılarına. Buradan çok daha iyi orası. Demiryoluna ve ana yola karşı oradan hücuma geçilebilir."

Sordo, "Ama, çok zor," dedi.

Robert Jordan, "Biz o demiryoluna karşı Estramadura'dan daha zor yerlerde çarpıştık," dedi.

"Biz dediğin kim?"

"Estramadura'daki gerilla grupları." "Çok muydunuz?" "Kırk kişi kadar."

Pilar, "Hani o siniri bozuk, adı bir türlü aklıma gelmeyen biri vardı, o da sizinle miydi?" diye sordu.

"Evet."

"Şimdi nerede o?"

"Söyledim ya, öldü."

"Sen demek onlarla birlikteydin?"

"Evet."

Pilar, "Ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi?" diye sordu.

Robert Jordan kendi kendine, "Eyvah! Pot kırdık!" dedi. "İspanyollara, biz sizden daha iyi yaparız, denemez. Bunları pohpohlayacak yerde, şöyle yapın, böyle yapın diye yol gösterdim, kızdılar."

Pilar, "Bana bak Ingles," dedi. "Senin sinirlerin nasıldır?"

Robert Jordan, "İyidir," dedi.

"Bizimle öteki dinamitçi de iyiydi ama çok sinirliydi."

Robert Jordan, "Aramızdan ara sıra böyle sinirli insanlar çıkar,"

dedi.

"Korkaktı demiyorum, çünkü çok iyi işler becerdi. Fakat çok tuhaf, ağzının içinde konuşurdu." Sesini yükseltti, "O bizim eski dinamitçi, hani tren işindeki, çok tuhaf bir adamdı, değil mi Santiago?"

Sağır başını sallayarak, "Alga raro," dedi ve elektrik süpürgesinin ucundaki deliği hatırlatan bir şekilde Robert Jordan'a baktı, "Si, algo raro, pero bueno."1

Robert Jordan sağırın kulağına eğilerek, "Öldü," dedi.

Sağır, gözlerini Robert Jordan'ın gözlerinden çekip dudaklarına bakarak, "Nasıl öldü?" diye sordu.

1 Tuhaftı, doğru ama çok iyi bir adamdı. 160

<Ş>ankr OKimhı

Robert Jordan, "Ben vurdum," dedi. "Gayet ağır yaralıydı, yürümesine olanak yoktu, vurdum öldürdüm."

Pilar, "Kendisi de zaten hep söylerdi," dedi.

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Yürüyemeyecek olursam," derdi. "Beni vurun."

Sağır, "Come fue?"' diye sordu. "Tren işinde mi?"

Robert Jordan, "Tren işinden dönüyorduk," dedi. "İşi iyi başarmıştık. Dönerken karanlıkta karşımıza bir Faşist devriyesi çıktı. Kaçmaya başladık. Sırtından yaralandı. Kurşun kürek kemiğine girmişti. Epey yürüdü ama, en sonunda yürümesi imkansız hale geldi. Geride bırakmamı istemiyordu. Vurdum."

El Sordo, "Menos mal,"2 dedi.

Pilar, Robert Jordan'a, "Doğru söyle, sinirlerin iyi midir?" diye sordu.

Robert Jordan, "İyidir," dedi. "Merak etme, sinirlerim kuvvetlidir. Sana bir şey daha söyleyeyim mi? Köprüyü uçurduktan sonra Gredos'a giderseniz iyi edersiniz."

O bunu söyleyince kadın çeşit çeşit küfür etmeye başladı. Sanki yerden sıcak su fışkırdı da Robert Jordan'ın üzerine sıçrıyordu.

Sağır, Robert Jordan'a bakarak başını salladı ve mutlu mutlu güldü. Piiar küfürlerine devam ediyor, sağır da başını sallıyordu.

Pilar, sonunda küfürlerini kesti, testiyi aldı, ağzına dikerek içti. Sonra sakin bir tavırla, "Bundan sonra biz ne yaparsak yaparız, sen karışma, anladın mı Ingles?" dedi. Sen eşyanı alır, Cumhuriyetçilerin yanına gidersin. Biz de hangi dağda öleceksek oraya gideriz."

El Sordo, "Neye ölelim yaşarız," dedi. "Sinirlenme Pilar."

Pilar, "Önce yaşarız, sonra gebeririz," dedi. "İşin sonunu şimdiden görüyorum.

Ben seni severim Ingles, iş bittikten sonra bizim ne yapacağımıza sen karışma."

1 Nasıl oldu?

2 Orada kalmaktan iyi.

Robert Jordan, "Tamam karışmam," dedi, "Bu senin bileceğin bir iş."

"Ama karışıyorsun. Al orospunu çek git. Yabancılar gider de bizkalırız. Sen daha süt emerken ben savaşıyordum."

Bu arada Maria geldi. Pilar'in söylediklerini duymuştu.

Robert Jordan'ın, Maria'ya bakıp güldüğünü gördü. "Evet orospu dedim ve yine derim," dedi. "Siz Valencia'ya gidin, biz Gredos dağlarında keçi eti yiyelim."

"Tamam. Bana madem orospu diyorsun, öyleyim. Ne olacak? Ama sinirlendiğin şeyi söyle? Neler oluyor?"

Pilar, "Bir şey yok," dedi ve kütüğün üzerine oturdu. Sakinleşmiş, sesindeki öfke kalmamıştı, "Sana orospu dediğim yok. Yalnız, ben de Cumhuriyetçilerin yanına gitmek için can atıyorum."

Maria, "Öyleyse hep beraber gidelim," dedi.

Robert Jordan da, "Gideriz!" dedi. "Madem sen Gredos'u beğenmiyorsun."

Sordo, Robert Jordan'a bakarak gülümsedi.

Pilar, "Bakalım," dedi. Artık öfkesi geçmişti. "Şu viskiden bana da bir bardak ver bakalım. Öfkemden boğazım kurudu. Bakalım, bakalım ne olacak,"

El Sordo, "Bak sana anlatayım, arkadaş," diye açıkladı. "Gündüz olması bozuyor işi." Şimdi öyle kesik kesik konuşmuyor ve Robert Jordan'ın gözlerinin içine, bir şey anlatmak istiyormuş gibi, sakin bir şekilde bakıyordu. Biraz önce gözlerinde bir şey arayan veya bir şeyden kuşkulanan bir adamın ve aynı zamanda, eski bir direnişçinin kendini yüksekten gören bakışı vardı; şimdi bu bakış

kalmamıştı. "Anlıyorum, fazla adama ihtiyacın var. Sen dinamiti ateşlerken

nöbetçileri öldürmek, köprüyü ele geçirmek gerekiyor. Anlıyorum bu iş gece de kolay, gündüz de."

Robert Jordan, "Evet," dedi. Sonra başını kaldırmadan Maria'ya, "Sen bir süre uzaklaş, olmaz mı?" dedi.

Kız, onların ne konuştuğunu duymayacak kadar uzaklaşınca 162

_____(fanlar OKimın osfyjn (Ş'cdıpor yere oturdu.

Sordo, "Anlıyor musun?" diyordu. "Bunda sorun yok. Fakat sonra gündüz buralardan kaçmak zor."

Robert Jordan, "Evet." dedi. "Bunu ben de düşündüm, düşünmedim değil. Aynı sorun benim için de var."

El Sordo, "Ama sen bir kişisin," dedi. "Biz kalabalığız."

Pilar bardağı dudaklarına götürüp içtikten sonra, "Bir şey daha var," dedi. "Köprüyü uçurduktan sonra yerlerimize döneriz.

Gece kaçarız."

El Sordo, "O da tehlikeli," dedi. "Hatta daha tehlikeli." Robert Jordan,

"Anlıyorum," dedi.

El Sordo, "Gece olsa kolay," dedi. "Ama sen gündüz olsun diyorsun, o zaman iş

zorlaşıyor."

"Evet."

"Gece olmaz mı?"

"Kurşuna dizerler beni."

"Gündüz olsa hepimizin kurşuna dizilme tehlikesi var."

Robert Jordan, "Ben köprüyü uçurayım, ondan sonra ne olursa olsun, onun önemi yok ama, siz haklısınız. Gündüz kaçamazsınız değil mi?"

El Sordo, "Kaçamayız tabii," dedi. "Sonra, bak sana anlatayım bizi ne düşündürüyor ve neye sinirleniyoruz. Sen Gredos'a gitmeyi çocuk oyuncağı sanıyorsun. Gredos'a ulaşmak çok zor."

Robert Jordan, bir şey söylemedi.

Sordo, "Dinle," dedi. "Çok konuşuyorum ama, insan konuşa konuşa anlaşır. Bizim burada kalmamız zor. Bunu Faşistlerin tembelliğine ve aptallığına borçluyuz.

Ama, çok geçmez, hatalarını anlarlar. Tabii biz burada çok dikkatli davranıyoruz, gürültü yapmamaya çalışıyoruz."

"Biliyorum."

"Ama şimdi, bunu yaparsak, buralardan gitmek zorunda kalacağız."

"Evet, anlıyorum."

El Sordo, "Hadi şimdi bir şeyler yiyelim," dedi. "Çok konuştum."

Pilar da, "Ben senin bu kadar konuştuğunu hiç görmedim," dedi ve bardağını kaldırarak, "Viski mi konuşturdu?" diye sordu.

El Sordo başını salladı, "Hayır. Viskiden değil. Önceden bu kadar konuşacak şey yoktu da ondan."

Robert Jordan, "Bana karşı gösterdiğiniz yardımın ve nezaketin değerini biliyorum," dedi. "Köprünün gündüz havaya uçurul-masının sizi ne kadar zor bir duruma düşüreceğini de biliyorum."

El Sordo, "Bunları söylemeye gerek yok," dedi. "Biz burada elimizden geleni

yapmak için toplandık. Ama, bu sorunu halletmeliyiz."

Robert Jordan güldü, "Halbuki kağıt üzerinde o kadar basitti ki! Yoldan hiçbir şey geçmemesi için, saldırı başlar başlamaz köprü uçurulacaktı ve bu sorun böylece aşılacaktı."

El Sordo, "Öyleyse bıraksınlar biz de kağıt üzerinde bir şey yapalım." dedi.

"Biz de kağıt üzerinde düşünüp kağıt üzerinde iş görelim."

Robert Jordan bir atasözü ile cevap verdi, "Kağıttan kan akmaz."

"Ama, Es muy util" -kağıtlar faydalıdır- dedi Pilar. "Sana verilen emirleri harfi harfine uygulamanı çok isterdim."

Robert Jordan, "Ben de öyle ama," dedi. "O zaman da hiçbir savaş kazanılmaz."

Pilar, "Evet," dedi. "Bence de kazanılmaz. Fakat biliyor musun ben asıl ne isterdim?"

El Sordo, "Cumhuriyetçilerin yanına gitmek," dedi. Kadın konuşurken kulağını ona doğru yaklaştırmıştı. "Ya iras mujer. 1 Önce şu savaşı kazanalım, ondan sonra bütün ülke Cumhuriyetçilerin olacak."

Pilar, "Tamam," dedi. "Şimdi Tanrı aşkına bir şeyler yiyelim."

1 Gideceksin kadım. 164

XII

Sordo'nun yanından yemekten sonra ayrılıp, patikadan aşağı inmeye başladılar. El Sordo en aşağıdaki nöbetçi -yerine kadar onlarla beraber gelmiş, "Salud,"

demişti m görüşürüz."

Robert Jordan da, "Salud camarada," demiş patikadan inmeye başlamışlardı.

Sağır yukarıda onların arkasından bakıyordu Maria dönüp el sallamış, El

Sordoda, sanki bir şeyi kovuyormuş gibi, elini sallayarak, İspanyol usulü bir selam vermişti. Yemekte bile o koyun postundan ceketinin yakasını çözmeden ve söylenenlere duymak için nazik bir tavırla başını çevirmeyi ihmal etmemiş ve Robert Jordan'a Cumhuriyetçilerin bulunduğu yerdeki hayata dair kibarca bazı şeyler sormuştu ama, içinden bir defolup gitseler, diye dua ediyordu.

Giderlerken Pilar, "Eee söyle bakalım, Santiago?" demişti.

Sağır, "Ne söyleyeyim, kadın?" dedi. "Söyleyecek bir şey kalmadı. Yalnız, düşünüyorum."

Pilar, "Ben de" demişti ve şimdi,- çamların arasından patikadan aşağı inerken hiç konuşmuyordu. Robert Jordan da Maria'da Pilar da konuşmuyorlardı. Aşağı doğru hızlı hızlı indiler, sonra yavaşlayarak ağaçlıklı vadiden yukarı doğru çıktılar

165

Ormandan çayırlık alana çıkmaya başladılar.

Mayısın son günlerindeydiler ve hava çok sıcaktı. Bu sarp yolun yarısına gelince kadın durdu. Robert Jordan da durup arkasına baktı ve kadının alnında ter damlaları belirdiğini gördü. O yanık yüzü sararmış, gözlerinin altı morarmış

gibi geldi.

"Biraz duralım, dinlenelim," dedi. "Çok hızlı yürüyoruz." Kadın, "Hayır," dedi,

"gidelim."

Maria, "Otur biraz dinlen Pilar," dedi. "Çok yoruldun, halinden belli."

Kadın, "Sen sus!" dedi. "Sana bir şey soran var mı?"

Yukarı doğru hızla çıkmaya başladı ama, tepeye gelince soluk soluğa kaldı, ter içindeydi. Yüzü sapsarı kesilmişti.

Maria, "Gel otur biraz Pilar," dedi. "Rica ederim otur."

Pilar, "Peki," dedi ve üçü beraber bir çamın altında oturup uzaktaki sivri dağlara bakmaya başladılar. Dağların tepesindeki karlar öğle güneşinin altında pırıl pırıl parlıyordu.

Pilar, "Şu kar ne tuhaf şeydir!" dedi. "Bak ne güzel parlıyor! Ama yakından o kadar güzel bir şey değildir." Sonra Maria'ya döndü, "Kusura bakma, sana biraz sert konuştum Guapa. Bugün bana ne oldu bilmiyorum. Öfkem üzerimde."

Maria, "Öfkelendiğin zaman söylediklerine aldırmam ben," dedi. "Sakin olduğunda yok ya."

Pilar uzaktaki dağlara bakarak, "Öfkeden de kötü bu," dedi. Maria, "Hastasın sen," dedi.

Kadın, "Hasta değilim," dedi. "Gel yanıma guapa, koy başını dizime."

Maria kalktı, onun yanına gitti ve kollarını toplayıp başını üzerine koydu.

Sonra başını kaldırıp Pilar'a baktı, güldü. Fakat kadın gözlerini karşı ki dağlara dikmişti. Bakmadan kızın saçlarını okşuyor, bir parmağını alnı üstünde, kulağının arkasında, ensesinden saçlarının dibinde gezdiriyordu. "Yakında bu kız senin olacak lngles," dedi. Robert Jordan onun yanı başında oturuyordu.

fanlar Oiimin çğçin Ç'cdıvor

Maria, "Neler söylüyorsun!" dedi.

Pilar ikisine de bakmadan, "Evet, sen onun olacaksın," dedi. "Ben seni hiç istemedim zaten. Ama şimdi kıskanıyorum."

Maria, "Pilar," dedi, "böyle konuşma."

Pilar kızın kulağının memesini okşayarak, "Onun olabilirsin," dedi. "Ama ben çok kıskanıyorum."

Maria, "Ama Pilar," dedi. "Aramızda böyle bir şey olmadığını sen kendin

söylememiş miydin?"

Kadın, "Aramızda her zaman için böyle bir şey var," dedi. "Olmaması gereken şeyler sürekli olur zaten. Ama bende öyle bir şey yok. Gerçekten ben de öyle bir şey yok. Sen rahat ol."

Maria bir şey söylemedi, öyle duruyor ve başıyla kadının dizlerine fazla ağırlık vermemeye çalışıyordu.

Pilar, şimdi parmağını dalgın dalgın kızın yanağında gezdiriyordu, "Dinle bak Guapa," dedi. "Ben seni severim. Şimdi sen onun olacaksın. Totillera1 değilim ben, erkek için yaratılmış bir kadınım. Orası doğru. Fakat seni seviyorum demek hoşuma gidiyor."

"Ben de seni severim."

"Que va! Saçmalama. Benim ne demek istediğimi bile anlamıyorsun."

"Anlıyorum."

"Que va! Anlıyormuş! Sen Ingles'insin. Öyle de olması gerekiyor. Ben de bunu isterim. Başka bir istediğim yok. Gizli bir isteğim de yok. Sana doğruyu söylüyorum yalnız. Kimse seninle bu kadar açık konuşmaz; hiçbir kadın bunu söylemez. Kıskanıyorum ve kıskandığımı da söylüyorum. İşte bu kadar."

Maria, "Söyleme böyle şeyler," dedi. "Söyleme, Pilar."

Kadın, "Por que2 söylemeyeceğim!" dedi. "Ne Maria'ya bakıyordu, ne de Robert Jordan'a. "Bıkıncaya kadar söyleyeceğim

1 Sevici, lezbiyen 2. Niçin?

işte." Sonra başını eğip kıza baktı. "Ama, daha şimdiden bıktım ya! Artık söylemeyeceğim, anladın mı?"

Maria, "Pilar," dedi. "Böyle söyleme."

Pilar, "Sen tatlı bir tavşancıksın," dedi. "Kaldır dizimden başını. Deliliğim geçti artık."

Maria, "Delilik değildi ki," dedi. "Başım da burada çok rahattı."

Pilar, "Hayır," dedi ve o kocaman ellerini kızın başının altına sokarak kaldırdı. Sonra, kızın başını ellerinin arasında tutarak ve gözlerini karşı ki dağlardan ayırmadan, "Ne o Ingles?" dedi. "Dilini kedi mi yedi?"

Robert Jordan, "Kedi yemedi," dedi.

Kadın, kızın başını yere bırakırken, "Başka bir hayvan mı yedi?" diye sordu.

"Yoksa sen kendin mi yuttun, ha?"

Robert Jordan, "Sanırım," dedi.

Pilar o zaman dönüp gülümsedi, "Tadı iyi mi?"

"Pek iyi değil."

Pilar, "Değildir," dedi. "Al bak sana tavşanını geri veriyorum. Zaten onu senden ayırmak hiç aklımdan geçmedi. Tavşan adı ona çok yakışıyor. Bu sabah ona öyle diyordun, duydum."

Robert Jordan yüzünün kızardığını hissetti. "Sen çok zalim bir kadınsın," dedi.

Pilar, "Hayır," dedi. "Sadece, anlaşılması güç bir kadınımdır ben. Sen de öyle misindir Ingles?"

"Hayır ben öyle değilimdir."

Pilar, "Hoşuma gidiyorsun Ingles," dedi. Ve gülerek başını iki tarafa salladı,

"Tavşanı senden bir ayırabilsem!"

"Ayıramazsın."

Pilar, "Biliyorum," dedi ve yine güldü, "Ayırmak da istemem. Ama, genç

olsaydım ayırırdım."

168

jŞ'aıılar OZimitr es^7>/ (Ş'ahvor

"İnanırım." "İnanıyorsun ha?"

Robert Jordan, "Tabii," dedi. "Ama çok saçma şeyler konuşuyoruz."

Maria da kadına, "Ben sana hiç yakıştıramıyorum bunları," dedi.

Pilar, "Bugün hiç kendimde değilim," dedi. "Bambaşka bir insanım. Senin şu köprün başımı ağrıttı Ingles."

Robert Jordan, "Öyleyse ona Baş ağrısı Köprüsü adını verelim," dedi. "Ama, ben onu kuş kafesi gibi paramparça edip yıkacağım."

Pilar, "Bravo," dedi. "Sen böyle konuşmaya devam et." "Kabuğunu soyunca muz nasıl düşer, öyle yığılıverecek."

Pilar, "Şimdi bir muz olsa da yesem," dedi. "Evet Ingles, anlatmana devam et."

Robert Jordan, "Anlatacak bir şey yok," dedi. "Haydi gidelim."

Pilar, "Ben sizi yalnız bırakacağımı söylemiştim."

"Hayır, işim var."

"Bu da iş. Hem uzun sürmez."

Maria, "Sus Pilar," dedi. "Çok kaba konuşuyorsun."

Pilar, "Kabayımdır," dedi. "Fakat soy muy delicada.' Sizi yalnız bırakacağım.

Kıskanıyorum dedim ya, laf işte! Joaquoin'e kızdım da onun için söyledim. Yüzüme bakışından, ne kadar çirkin olduğum anlaşılıyordu. Yalnız, senin on dokuz yaşında olmanı kıskanıyorum. Ama bu kıskançlık uzun sürmez. Hep on dokuzunda kalacak değilsin ya. Hadi ben gidiyorum."

Kalktı, bir elini kalçasına koyarak Robert Jordan'a baktı. O da kalkmıştı. Maria yerde, ağacın dibinde, başını önüne eğmiş, oturuyordu.

Robert Jordan, "Hadi hep beraber gidelim," dedi. "Daha iyi. Yapılacak çok iş

var."

Pilar başıyla Maria'ya işaret etti. Kız, oturduğu yerde, başını öbür tarafa çevirdi, bir şey söylemedi. Kadın gülümseyerek belli belirsiz bir şekilde omzunu silkti ve, "Yolu biliyorsunuz ya?" diye sordu.

Maria başını kaldırmadan, "Ben biliyorum," dedi.

Pilar, "Pues ne voy,"1 dedi. "Sana güzel bir yemek hazırlayacağım, Ingles."

Çalıların arasından dereye doğru yöneldi.

Robert Jordan arkasından, "Dur biz de geliyoruz," diye seslendi.

Maria oturmuş, hiç sesini çıkarmıyordu.

Pilar dönüp bakmadı bile. Sadece, "Mağarada buluşuruz," dedi.

Maria, "Düzeldi, değil mi?" diye sordu. "Biraz önce hasta gibiydi." Sonra, başını önünden kaldırmadan, "Bırak gitsin," dedi.

"Ben de gitsem iyi olur." "Bırak gitsin!" dedi Maria.

X

XIII

Çalılıkların arasından gidiyorlardı. Robert Jordan çalıların ayağına

sürüdüğünü ve belindeki tabancanın kalçasın-daki ağırlığını hissediyordu. Güneş başını yakıyor, karlı dağlardan gelen serin rüzgar sırtına vuruyordu. Elinde de kızın eli vardı; parmakları birbirine sıkı sıkı yapışmıştı. Kızın bileğinden kendi bileğine bir şeyler geçiyor gibiydi. Denizden gelen hafif bir rüzgar gibi taze, insanın dudağına sürülen bir tüy gibi, ya da rüzgarsız bir havada düşen yapraklar gibi hafif bir şeydi bu. Kızın altın rengindeki saçları, yanık yüzünün pürüzsüz derisi, boynunun yuvarlağı güneşte parlıyordu. Başını tutup geriye attı, beline sarılıp kendine çekti ve öptü. Öperken kızın titrediğini fark etti.

Bütün vücudunu kendine doğru sıkı sıkı çekti. Göğsünün göğsüne değdiğini ve kızın göğsünün ufacık, sımsıkı olduğunu hissetti. Elini attı, kızın gömleğinin düğmelerini çözdü, bir daha öptü. Kız kollarını iki yana bırakmış, başını arkaya atmış, öyle duruyor ve titriyordu. Sonra çenesini indirdi, Robert Jordan'ın başına dayadı ve elleriyle sıkı sıkı tutup kendine doğru çekti. Robert Jordan doğruldu ve Maria'yı iki eliyle belinden tutarak havaya kaldırdı. Kızın ayakları yerden kesildi. Robert Jordan onun titrediğini, dudaklarını ve boynunu öptüğünü hissetti. O zaman yere bıraktı ve "Maria," dedi. "Oh, Mariam benim." Sonra,

"Nereye gidelim?" diye sordu.

Kız cevap vermeden, elini onun gömleğinin içine soktu, düğmelerini çözmeye çalışıyordu. "Ben de... ben de seni öpmek istiyorum," dedi.

"Olmaz tavşanım!"

"Olur! Olur! Sana gelince nasıl oluyor?"

"Olmaz!"

"Tamam öyleyse. Peki, peki."

Ezilen otların kokusu yayıldı, kırılan incecik dalların çıtırtısı duyuldu. Kızın kapalı gözlerine güneş vuruyordu. Robert Jordan onun boynunu, başının otlara yaslanışını ve dudaklarının kendiliğinden hafif hafif kıpırdanışını, kirpiklerinin

titreyişini hayatı boyunca unutmamak istiyordu. Kız gözlerini güneşe karşı, dünyadaki her şeye karşı sıkı sıkı kapamıştı. O şimdi, göz kapaklarının üzerinden sızan ışıkların altında her şeyi kırmızı, turuncu, altın sarısı görüyordu. Bu renk, elde etmenin, istemenin ve duyguların rengiydi.

Robert Jordan için, hiçbir yere varmayan, hiçbir yere gitmeyen, insanı boşluğa tekrar boşluğa ve tekrar tekrar boşluğa sürükleyen karanlık bir geçitti bu.

Toprağa kapanıp, dirseklerine dayanarak karanlık bir dehlizden sürüne sürüne geçiyor, fakat sonsuz bir boşluk içinde, hiçbir yere varmadan sürükleniyor, gibiydi. Zaman durmuş, boşlukta kalmış sallanır gibiydiler. Robert Jordan altlarından toprağın kaydığını, kaçıp gittiğini duyumsar gibi oldu.

Sonra, yana uzanıp başını otlara dayamış ve otların arasında gökyüzünün, toprağın, güneşin kokusunu hissetti. Çıplak vücuduna otların battığını hissediyordu. Kız da karşısında yatıyordu. Gözleri hâlâ kapalıydı. Sonra açtı, ona bakarak güldü.

Robert Jordan, dostluğu bozmayan fakat biraz resmi ve yorgun bir sesle, "Merhaba tavşan," dedi.

Kız gülümseyerek, "Merhaba Ingles'im," dedi. Robert Jordan, tembelce, "Ben Ingles değilim," dedi.

Kız, "Ingles'sin!" dedi. "Sen benim lngles'imsin." Uzandı, iki eliyle kulaklarından tutarak alnından öptü.

_____,_____ffinlar ^Kımin \§>çırı (Ş'abvor

"İşte! Bu nasıldı? Şimdi seni daha iyi öpüyorum, değil mi?"

Nehir boyunca yan yana gidiyorlardı. Robert Jordan, "Maria," dedi, "seni seviyorum. Sen öyle güzelsin, öyle güzelsin ki! Seninle beraber oldukça öyle mutluyum ki! Seninle sevişirken sanki ölmek istiyorum."

Maria, "Ben her seferinde ölüyorum," dedi. "Sen ölmüyor musun?"

"Hayır. Ölür gibi oluyorum. Toprak altımızdan nasıl kaydı, hissettin mi?"

"Evet. İşte o zaman ölüyorum. Kolunla belimi sar ne olur!" "Elini tutuyorum ya bu yeter."

Önce kıza baktı, sonra gözlerini karşıya dikti. Bir şahin avının çevresinde dolanıyordu ve dağların üstünde iri bulutlar toplanmıştı.

Şimdi el ele tutuşmuş yürüyorlardı.

Maria, "Diğer kadınlarla böyle olmazdı, değil mi?" diye sordu.

"Hayır, böyle olmazdı."

"Çok kadın sevmişsindir."

"Birkaç kişiyi. Fakat hiçbirini senin kadar değil."

"Hiçbirinde de böyle olmazdı, değil mi?"

"Hoştu ama seninle olduğu kadar değil."

"Bu sefer yer oynadı. Eskiden yer oynamazdı, değil mi?"

"Oynamazdı. Evet, hiç oynamazdı."

"Ne üzücü bu da bu gün içindi."

Robert Jordan bir şey söylemedi

Kız, "Benden gerçekten hoşlanıyor musun. Hoşuna gidiyor muyum ben senin? Sonra daha da güzelleşeceğim."

"Şimdi de çok güzelsin."

"Değilim. Ama sen yine de saçlarımı okşa."

Robert Jordan kızın dediğini yaptı. Bu kısacık saçlar elinin altında yumuşak yumuşak yatıyor, sonra parmaklarının arasında yine kabarıyordu. Robert Jordan kızın başını iki eliyle tuttu, yüzünü kendine çekti ve öptü.

Maria, "Öpmeyi çok seviyorum ama," dedi, "beceremiyo-rum."

"Öpmek zorunda değilsin."

"Zorundayım. Karın olursam her bakımdan seni mutlu etmeliyim."

"Beni gerektiğinden fazla mutlu ediyorsun. Daha fazlasını istemem. Daha fazlasına karşılık benim elimden bir şey gelmez."

Maria mutlulukla, "Göreceksin bak, beni daha ne kadar çok seveceksin! Şimdi saçlarım kötü kesilmiş diye hoşuna gitmiyor. Ama her gün biraz daha uzuyor. Uzun saçlarım olacak ve daha güzel olunca beni daha çok seveceksin."

Robert Jordan, "Güzel bir vücudun var," dedi. "Dünyanın en güzel vücudu."

"Genç ve zarif de ondan." .

"Hayır. Zarif bir vücutta büyü gibi bir şey vardır. Bilmem ama kimi vücutta vardır, kimisinde yoktur. Sende var."

Kız, "Sana öyle geliyor," dedi. "Niye?"

"Öyle. Fakat sana bakmayı istiyorum. Öğrenirim. Ama bana doğru söyle; şimdiye kadar altından toprağın kaydığını hissetmedin mi?"

"Hiç," dedi Robert Jordan samimiyetle.

Maria, "İşte şimdi çok mutluyum." dedi. "Şimdi gerçekten mutluyum" Sonra, "Ama şimdi sen başka bir şey düşünüyorsun galiba?" diye sordu.

"Evet. İşimi."

Maria, "Şimdi atlarımız olsa da binseydik," dedi. "Mutlulukla, sevinçle güzel bir ata binip, seninle yan yana uçmak, şimşek gibi

_____ fanlar OKimin çSty'n (Ş'akvor uçmak isterdim. Mutluluğumuzun peşinden koşar, onu yakalardık."

Robert Jordan dalgın dalgın, "Mutluluğunu bir uçağa koyardık," dedi.

"Evet!" dedi. "Uçağa koyarız. Hani o, göğün altında pırıl pırıl parlayan küçük avcı uçakları gibi döner dolaşırız. "Ne güzel. Mutluluğum bütün bunların farkına bile varmazdı."

Robert Jordan kızın söylediklerini yarım yamalak duymuştu, "Mutluluğunun sınırları da amma genişmiş," dedi.

Kıza dönerek, "Seni seviyorum, tavşanım!" dedi. "Ne söylüyordun sen?"

"Diyordum ki, işin için hiç merak etme, ben engel olmam, karışmam da, diyordum.

Benim yapabileceğim bir şey varsa söyle."

"Bir şey yok. Bu iş kolay."

Maria, "Bir adama nasıl bakılacağını Pilar'dan sorar öğrenirim, yaparım," dedi.

"Sonra kendi kendime de öğrenirim. Düşünemediklerimi de sen bana söylersin!"

"Yapılacak bir şey yok."

"Que va! yokmuş! Olur mu? Senin uyku tulumunu bu sabah silkip havalandırmak, güneşe sermek gerekiyordu. Sonra, akşam çiğ düşmeye başlamadan da içeri almalı."

"Eee, başka ne yapmak gerekiyor, tavşancığım?"

"Çoraplarını yıkayıp kurutmalı. Bana sorarsan, senin iki çift çorabın olmalı."

"Başka," dedi Robert Jordan, "Öp bakalım beni!" dedi.

"Yo, ciddi şeyler konuşuyoruz şimdi. Tabancanın nasıl temizleneceğini öğretir misin bana? Pilar'da kumaş ve benzin var. Bizim mağarada bir de tel var, tabancayı onunla temizlerim."

"Tamam, öğretirim."

Maria, "Sonra, nasıl ateş edileceğini de öğretirsen iyi olur," dedi.

"Yaralandığımız zaman, ele geçmemek için, birbirimizi ya da kendi kendimizi..."

Robert Jordan, "Çok güzel!" dedi. "Başka parlak fikirlerin var mı?"

Maria, "Yok," dedi. "Ama bu iyi bir fikirdir." Sonra, gömleğinin cebinden, deri bir kılıf çıkardı, üzerindeki lastik şeridi çözüp açtı, içinden bir ustura çıkardı, "Pilar verdi bunu bana," dedi. "Nasıl kullanacağımı da öğretti. Hep yanımda taşıyorum." Parmağıyla göstererek tarif etti, "Pilar'ın anlattığına göre, tam kulağının altından kesip şuraya kadar çekeceksin. Burada büyük bir kan damarı varmış, aşağı doğru çekince ustura muhakkak bu damara gelirmiş. Acımazmış

da. Sadece kulağının altına batırıp aşağı doğru çekecekmişsin. Gayet kolaymış, dediği damar bir kere de kesildi mi kimse kurtulamazmış."

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Şahdamarı denir," dedi. İçinden de, "Demek aklına koymuş, gerekirse yapacak," diyordu.

Maria, "Ama ben senin elinle ölmek isterim," dedi. "Gerekirse beni kendi elinle vurup öldüreceğine söz ver..."

Robert Jordan, "Olur," dedi. "Söz veriyorum." Maria, "Tamam," dedi. "Biliyorum, kolay değildir." Robert Jordan, "Merak etme," dedi.

Maria şimdi onun yanında gayet ciddi bir tavırla yürüyordu. "Ama benim senin için yapacağım başka işler de var," dedi.

"Beni öldürmekten başka mı?"

"Evet. Hazır sigaran bitince ben sana sigara sararım. Pilar'dan öğrendim, oldukça iyi sarıyorum, hiç bozulmuyor."

Robert Jordan, "Mükemmel!" dedi. "Ağzınla mı yapıştırıyorsun?"

Kız, "Evet," dedi ve devam etti, "Sonra, yaralandığın zaman sana bakarım, yıkarım, yaranı sararım, yemek yediririm..."

Robert Jordan, "Belki yaralanmam," dedi.

"Öyleyse, hasta olduğun zaman bakarım, çorba pişiririm, temizlerim; her işini yaparım. Sonra, başucunda kitap okurum."

"Belki hiç hastalanmam."

_____içr anlar OKimin oSfym
(Ş'alıvor

"Öyleyse, sabahları uyandığın zaman kahveni getiririm..."

Robert Jordan, Maria'nın sözünü kesti, "Belki ben kahve sevmiyorum."

Kız gülerek, "Seviyorsun," dedi. "Bu sabah iki fincan içtin."

"Canım düşün ki kahveden bıktım, yaralanmadım, hastalanmadım, sigarayı bıraktım; iki çift çorabım yok. O zaman ne yapacaksın, tavşan?" Arkasına vurdu, "Ha?"

Maria, "O zaman," dedi, "Pilar'ın makasını alırım, saçlarını keserim."

"Ben saçlarımı kestirmek istemiyorum."

Maria, "Ben de istemiyorum," dedi. "Saçların böyle kalsın, hoşuma gidiyor.

Yapılacak bir şey yoksa, yanında otururum, seni seyrederim, geceleri de

sevişiriz."

Robert Jordan, "Çok güzel!" dedi. "Son fikrin çok güzel."

Maria gülümseyerek, "Benim için ötekilerden farklı değil," dedi. "Ya! ingles!"

"Benim adım Roberto."

"Evet ama ben sana lngles diyorum, Pilar da öyle diyor."

"Ama doğrusu Roberto."

Kız, "Hayır," dedi. "Bugün için lngles. Senin işine ben de yardım edebilir miyim, lngles?"

"Hayır. Tek başıma yapacağım. Şimdi ne yapacağımı nasıl yapacağımı düşünüyorum."

"Peki. Ne zaman olup bitecek?"

"Bu gece."

"İyi."

Aşağı doğru çam ağaçları sıklaşıyordu. Oradan geçeceklerdi.

Robert Jordan, "Bak şurada biri var, kim o?" diye sorarak parmağıyla gösterdi.

Kız onun gösterdiği yere bakarak, "Pilar," dedi. "Kim olacak!"

Kadın, aşağıda ağaçların başladığı yerde oturmuş, kollarını dizlerinin üzerine dayayarak kollarına kapanmıştı. Onların bulundukları yerden, ağacın kahverengi gövdesinin yanında siyah bir çalı yığını gibi görünüyordu.

Robert Jordan kıza, "Gel," diyerek, diz boyu uzanan otların ve çalıların arasından kadına doğru koşmaya başladı. Koşmak zor oluyordu. Biraz koştuktan sonra yavaşladı ve yürümeye başladı. Kadının yanına yaklaşınca

birdenbire,

"Pilar!" diye seslendi.

Kadın başını kaldırarak baktı, "Ne çabuk döndünüz!" Robert Jordan, "Hasta mısın?" diyerek onun yanına çöktü. Kadın, "Que va! Uyuyordum," dedi.

O sırada Maria da gelmişti, "Nasılsın Pilar?" diyerek o da çöküp oturdu. "İyi misin?"

Pilar, "Turp gibiyim," dedi. Bir Robert Jordan'a, bir Maria'ya bakıyordu. "Eee, Ingles," dedi. "Yine erkekliğini duyumsadın mı?"

Robert Jordan duymamazlıktan gelerek, "İyisin ya?" dedi.

"Evet, iyiyim. Biraz uyudum. Siz uyumadınız mı?"

"Uyumadık."

Pilar bu sefer kıza döndü, "Bakıyorum hoşuna gitmiş."

Maria kızardı, cevap vermedi.

Robert Jordan, "Rahat bırak kızı!" dedi.

Pilar, "Sen karışma," dedi. Sonra, sert bir sesle, "Maria!" dedi.

Kız bakmadı. Kadın tekrar etti, "Sanırım hoşuna gitti. Ne dersin Maria?" dedi.

Robert Jordan, "Kızı rahat bırak canım!" dedi.

Pilar onun yüzüne bakmadan, "Sen sus!" dedi. "Bana bak, Maria. Bir şey söyle bana."

Maria, "Hayır," diyerek başını salladı.

Pilar, "Maria!" dedi. Yüzü gibi sesi de sertleşmişti. Yüzünde düşmanca bir ifade vardı. "İstediğin gibi bir cevap ver."

_____(Şartlar &O'mm O^çin (Ş'alıyor

Kız yine başını salladı.

Robert Jordan içinden, "Bu kadınla, sarhoş kocasıyla ve kör olasıca adamlarıyla çalışmak zorunda olmasaydım suratına öyle bir tokat indirirdim ki..." diyordu.

Pilar kıza, "Hadi söyle," dedi. Maria, "Hayır," dedi. "Hayır!"

Robert Jordan, "Rahat bırak kızı," dedi ve sesi kendi sesi olmaktan çıkmıştı.

Kendi kendine, "Ne olursa olsun, suratına bir tokat indireceğim," diyordu.

Pilar ona cevap bile vermiyordu. Yine kıza, "Maria," dedi. "Dokunmayacağım sana."

Kız başını salladı.

Pilar tekrar, "Maria," dedi. "Kendi isteğinle söyleyeceksin. Ne dediğimi duyuyor musun? Çaresi yok."

Kız alçak sesle, "Hayır," dedi. "Hayır, hayır." Pilar, "Söyleyeceksin," dedi.

"Çaresi yok."

Maria yere bakarak, "Altımdan toprak kaydı," dedi. "Doğru söylüyorum. Öyle bir şey ki anlatamam sana."

Pilar, "Ya?" dedi. Sesinde bir tatlılık bir dostluk vardı. Fakat Robert Jordan kadının alnında ve dudaklarının kenarında küçük küçük ter taneleri belirdiğini fark etti. "Ya, demek öyle oldu?"

Maria, "Evet," diyerek dudaklarını ısırdı.

Pilar tatlı bir sesle, "Tabii ki doğru söylüyorsun. Fakat seninkilere anlatma sakın, inanmazlar. Sende Cali kanı var mı, Ingles?"

Doğruldu. Robert Jordan onun kalkmasına yardım ederek, "Hayır," dedi. "Bildiğim kadar, yok."

Pilar, "Bildiğine göre, Maria'da da yok," dedi. "Pues es muy raro"'

Maria, "Öyle oldu işte," dedi.

1 Çok tuhaf

17?

Pilar, "Come que no hija?"1 dedi. "Ben gençken de öyle olurdu. Kaydığımı hissederdim. Boşlukta kalacağım diye korkardım. Her gece böyle olurdu."

Maria, "Yalan!" dedi.

Pilar, "Evet," dedi, "yalan söylüyorum. İnsanın ömründe çok çok üç kere olur bu.

Yer gerçekten kaydı mı?"

Kız, "Kaydı," dedi. "Vallahi."

Pilar Robert Jordan'a baktı, "Senin de mi Ingles? Yalan söyleme."

Robert Jordan, "Evet," dedi.

Pilar, "İyi," dedi. "İyi bir şey."

Maria, "Üç kere mi dedin?" diye sordu. "Niye üç kere?"

"Üç kere işte. İlki olmuş."

"Üçten fazla olmaz mı?"

Pilar, "Evet, üçten fazla olmaz," dedi. "Emin misin, gerçekten kaydı mı?"

Maria, "Boşluğa düşecek gibi olduk," dedi.

Pilar, "Öyleyse, gerçekten kaymış," dedi. "Haydi, artık gidelim."

Çamların arasından yan yana giderlerken Robert Jordan iriyarı kadına döndü,

"Saçma!" dedi. "Niye üç kere olsun?"

Kadın ona kızgın, kızgın baktı, "Saçma mı? Öyle şeyler söyleme bana, Inglescik."

"Yoksa bu da el falı gibi sır mı?"

"Hayır, sır değil. Gitano'lar2 arasında herkes bilir, denenmiştir."

"Biz Gitano değiliz ki!"

"Değilsiniz ama şansınız varmış. Bu kayma çingene olmayanlara olmaz."

1 Çok tuhaf

2 Çingene

_____(fanlar GK/m/n <Sfy/r/
(Ş^alıpar

"Demek iki üç kere olur, ha?"

Kadın Robert Jordan'ın yüzüne tuhaf tuhaf baktı, "Rahat bırak beni, Ingles, sıkma. Senin gibi çocuklarla işim yok benim."

Maria, "Ama, Pilar..."

Kadın, "Sus!" dedi. "Bir keresi olmuş. Şimdi bütün ömrünce iki kere daha olacak."

Robert Jordan, "Sana kaç kere oldu?" diye sordu.

Pilar iki parmağını kaldırarak, "iki," dedi. "İki kere oldu. Bir daha da olacağı

yok."

Maria, "Niye?" diye sordu. Pilar, "Sus!" dedi. "Sus! Çocuklarla işim yok."

Robert Jordan, "Niye olmasın!" diye sordu. Pilar ona da, "Sus!" dedi. "Susun dedim size."

Robert Jordan içinden, "Tamam," dedi. "Bana da bir daha olacağı yok. Bir alay çingene bilirim, hepsi acayip insanlardır. Ama bizde de acayiplik var. Yalnız, bizim farkımız hayatımızı namusumuzla kazanmamız. Kanımızda mirasları var, dedelerimizin yaşadığı ormanlarda ne gibi sırlar gizliydi kimse bilmez.

Bildiğimiz yalnız bir şey var. O da bizim bunu bilmediğimiz. Geceleri başımızdan neler geçiyor, bilmiyoruz. Aynı şey gündüz olursa önemli bir şey sayılıyor. Ne olduysa oldu. Şimdi kadın kıza bunu zorla söyletmek istiyor. Sonra da bunu alacak, kendine mal edecek, çingeneliğe mal edecek. Ben onu tepeye doğru çıktı sanmıştım. Arka tarafa gitmiş, yüksek bir yere çıkıp seyretmiş olacak. Bunu kötü bir amaçla yapmış olsaydı onu vururdum. Bence o bunu kötü bir amaçla yapmadı.

Hayattan bağını kesmek istemediği için yaptı. Bu bağı Maria'da buluyor."

Kadına dönerek, "Bana bak, Pilar," dedi.

Pilar dönüp baktı ve gülümseyerek, "Ne o?" diye sordu.

Robert Jordan, "Böyle esrarlı şeylerle uğraşmayı bırak," dedi. "Bıktım ben bu gizli kapaklı şeylerden."

Pilar, "Ya?" dedi.

"Cinlere, perilere, falcı kadınlara, büyücülere falan inanmam."

Pilar, "Öyle mi?"

"Evet. Onun için, kızı rahat bırak."

"Tamam, kızı rahat bırakayım."

Robert Jordan, "Şu esrarlı şeyleri de bırak," dedi. "Yapılacak bir alay işimiz var, saçma-sapan şeylerle vaktimizi harcamayalım. Az söz, çok iş."

Pilar, "Anlıyorum," diyerek başını salladı. Sonra, "Bana bak, Ingles," diye gülümsedi. "Sahiden yer oynadı mı?"

"Oynadı dedim ya. Oynadı!"

Pilar bir kahkaha attı. Robert Jordan'm yüzüne bakarak kahkahalarla gülüyordu.

"Ah, Ingles! Ingles! Öyle güldürüyorsun ki beni! Ciddiyetini kurtarmak için çok çalışman gerekecek, değil mi?"

Robert Jordan içinden, "Allah belanı versin!" dedi ama bir şey söylemedi. Onlar konuşurken hava kapanır gibi oldu. Arkasına dönüp baktı. Dağların üstünde ağır, siyah bulutlar toplanmıştı.

Pilar da gökyüzüne bakarak, "Evet," dedi. "Kar yağacak."

"Kar mı? Haziranda kar yağar mı?"

"Yağar. Bu dağlar ayların adından anlamaz. Mayıstayız."

Robert Jordan, "İmkansız. Kar yağmaz," dedi.

Kadın, "Yağacak işte," dedi.

Robert Jordan havaya baktı. Gökyüzünü bulutlar kaplamış, güneşin rengi solmuştu.

O sırada güneş tamamen kayboldu, gökyüzü baştan başa karardı.

"Evet," dedi Robert Jordan "Sanırım sen haklısın."

XIV

'ağaraya geldikleri zaman kar yağmaya başlamıştı. Karlar, çam ağaçlarının arasından rüzgarla savruluyor,

^yavaşlayıp döne döne dökülüyorlardı. Sonra dağlardan soğuk bir rüzgar esmeye başladı, kar tipiye çevirdi. Robert Jordan mağaranın kapısında durmuş öfkeli öfkeli yağan karı seyrediyordu.

"Şiddetli bir kar bastıracak," dedi Pablo. Gözleri kızarmıştı.

Robert Jordan, "Çingene geldi mi?" diye sordu.

Pablo, "Gelmedi," dedi. "O da gelmedi, ihtiyar da gelmedi."

"Yolun üst kısmındaki nöbetçilerin yanına kadar benimle beraber gelir misin?"

Pablo, "Hayır," dedi. "Ben bu işe hiç karışmıyorum." "Ben kendim giderim."

Pablo, "Bu tipide bulamazsın," dedi. "Hele bu havada ben asla gitmem!"

"Yola kadar ineceğim, sonra yukarı çıkacağım, orada..."

"Bulmasına bulursun belki ama, gönderdiğin insanlar bu tipide orada durmazlar, buraya geliyorlardır. Yolda göremezsin."

"İhtiyar beni bekliyordun"

"Bu karda beklemez. Şimdi neredeyse gelir." Pablo mağaranın kapısından hızla geçip yere düşen karlara baktı, "Sen karlı havaları sevmiyorsun galiba, ha Ingles?"

Robert Jordan bir küfür savurdu.

Pablo, çapaklı gözleriyle ona şöyle bir bakarak bir kahkaha attı, "Tam saldırıya geçilecek hava ya!" dedi. "Gel içeri, adamların şimdi gelirler."

İçeride Maria ateş yakıyor, Pilar da masada bir şeyler yapıyordu. Ocak daha tam yanmamıştı, tütüyordu. Kız bir odun daha attı, ikiye katlanmış bir kağıtla yelpazeledi. Odunlar birden parladı ve tavandaki delikten giren havanın etkisiyle yanmaya başladı.

Robert Jordan, "Bu kar da tam zamanını buldu!" dedi. "Çok yağar mı dersin?"

Pablo mutlu bir tavırla, "Çok yağacak," dedi. Sonra Pilar'a seslendi, "Karı sen de sevmiyorsun, değil mi, kadın? Mademki şimdi komuta sende, bu kar senin de hoşuna gitmez değil mi?"

Pilar omzunu silkerek "Bana ne" dedi. "Yağarsa yağsın."

Pablo, "Gel biraz şarap iç Ingles," dedi. "Bütün gün bir yandan karın yağmasını bekledim, bir yandan da sürekli içtim."

Robert Jordan, "Ver bakalım bir bardak," dedi.

Pablo, "Karın şerefine!" diye bardakları tokuşturdu. Robert Jordan bardağını tokuştururken adamın gözlerine baktı ve içinden, "Ah seni gözü çapaklı canavar seni!" dedi. "Şu bardağı suratına çarpmak isterdim." Sonra kendi kendine,

"Aldırma," dedi. "Boş ver!"

Pablo, "Kar çok güzel yağıyor ama," dedi, "şimdi sen dışarıda yatamazsın artık."

Robert Jordan içinden, "Demek sen bunu da düşünüyorsun ha?" dedi. Sonra, "Siz burada zaten sıkışık yatıyorsunuz, değil mi, Pablo?" diye sordu.

Adam cevap vermedi. 184

jŞ'aıılar <3Z.imin osfym (Ş'alıpor

Robert Jordan kibarca, "Değil mi?" dedi. Pablo, "Hayır," dedi. "Dışarısı çok soğuk."

Robert Jordan yine kibarca, "Demek bu gece burada yatmam gerekiyor?" dedi.

"Evet."

Robert Jordan, "Sağol," dedi. "Ben yine dışarıda yatarım."

"Karın içinde mi?"

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Şu aptal gözlerinin ve domuz suratının..." diyordu içinden. "Evet şu hiç beklenmedik, kör olasıca, berbat karın içinde yatacağım,"

diye yine içinden söylendi.

Maria ocağa bir çam odunu daha atıyordu. Robert Jordan yanına gitti. "Kar ne güzel yağıyor?" dedi.

Maria, "Öyle. Fakat köprü işi için kötü değil mi?" diye sordu. "Kaygılanmıyor musun?"

Robert Jordan, Que va! Kaygılansam ne olacak?" dedi. "Yemek ne zaman hazır olur?"

Pilar, "Akşama iştahının açık olacağını ben biliyordum," dedi. "Şimdilik biraz peynir vereyim mi?"

"İyi olur, teşekkür ederim."

Kadın, tavana asılı torbaya uzanarak peyniri aldı, kalın bir dilim kesip verdi.

Robert Jordan ayakta yedi. Hoşuna gitmedi, fazla keçi kokuyordu.

Pablo masanın başına geçmiş oturmuştu. "Maria!" diye seslendi.

Kız, "Ne var?" diye sordu.

Pablo, "Şu masanın üstünü sil Maria," dedi ve Robert Jordan'a bakarak gülümsedi.

Pilar kocasına, "Sen kendi ağzından akanları sil," dedi. "Önce sen şu çeneni, gömleğinin önünü sil, ondan sonra masayı düşünürüz."

Pablo, "Maria!" diye seslendi.

185

Pilar kıza, "Bırak seslensin, aldırma," dedi. "Sarhoş."

Pablo, "Maria!" diye seslendi. "Bak kar hâlâ yağıyor. Hem de ne güzel!"

Robert Jordan içinden, "Benim uyku tulumunu bilmiyor ki o," diyordu. "Bu uyku tulumuna niçin altmış beş dolar verdiğimi anlayamaz. Çingene hemen şimdi gelse bari, o gelir gelmez ben de ihtiyarı aramaya gitsem. Onu beklemeden gitmem gerekirdi... Karda bulamazsam diye korktum. Kim bilir nerededir."

Pablo'ya döndü, "Kar topu oynar mısın?"

Pablo, "Ne?" diye sordu. "Ne diyorsun?"

Robert Jordan, "Hiç," dedi. "Eğerlerini iyi örttün mü?"

"Örttüm."

Robert Jordan, sonra, İngilizce, "Atlara yem verecek," dedi.

"Ne?"

"Hiç. O benim bileceğim iş. Ben dışarıda yatacağım."

Pablo, "Niye İngilizce konuşuyorsun?" diye sordu.

Robert Jordan, yine İngilizce, "Bilmem," dedi. "Bazen yorulunca İngilizce konuşurum.... Yorulunca, ya da bir şeye kızınca, olumsuz bir şeyle karşılaşınca.

Kulağıma hoş gelir. İnsanın içine rahatlık veren bir sestir bu. Siz de ara sıra bir deneyin."

Pilar, "Ne söylüyorsun Ingles?" dedi. "Önemli bir şeye benziyor ama, anlamıyorum ki."

"Evet önemli."

Pilar, "Öyleyse İspanyolca konuş," dedi. "İspanyolca daha loşa, daha sade bir dil."

Robert Jordan, "Orası öyle," dedi. İçinden de, "Öyle ama, ara sıra bıkkınlık geliyor," diyordu. "İspanyolcadan da bıkıyorum, sizden de bıkıyorum, şu Pablo'dan, Pilar'dan, Maria'dan, şu köşede oturan iki kardeşten -isimlerini unuttum ama, hatırlamam gerekiyor - Hepinizden, savaştan, her şeyden bıkıyorum.

Hele şu tipinin şimdi sırası mıydı? Bu kadarı da fazla. Hayır, hiçbir şey fazla değil. Mesele, insanın karşısına çıkan şeyden

fanlar Ç^Zimiıt OzPçin (gr

kaçmamak, direnmek, hemen pes etmemek ve her şeyi rol yapmadan, olduğu gibi kabul etmek. Kar yağıyor; evet, bunu az önce sen de söyledin. Şimdi sorun, çingeneyle ihtiyarı bulmak. Ama, bu ayda kar yağar mı? Onu bırak sen şimdi."

İspanyolca, "Bana bir bardak şarap verin," dedi. Sonra Pablo'ya döndü, "Ne kar, değil mi? Ha?"

Sarhoş ona şöyle bir baktı, sırıttı. Başını salladı, tekrar sırıttı, "Artık ne saldırı, ne aviones1, ne köprü. Sadece kar var," dedi.

Robert Jordan gidip onun yanına oturarak, "Günlerce yağar diyorsun, değil mi?"

diye sordu. "Bütün yazı karla mı geçireceğiz yoksa, ha Pablo?"

Pablo, "Hayır, bütün yazı değil," dedi. "Bu gece ve yarın." "Ne biliyorsun?"

Pablo ciddi bir tavır takınarak, "İki türlü tipi vardır," dedi. "Biri Pirene dağlarından gelir. O zaman müthiş soğuk olur. Onun mevsimi geçti artık."

Robert Jordan, "Güzel," dedi. "Bu iyi bir haber."

Pablo, "Bu tipi Cantabrico'dan geliyor," dedi. "Yani denizden. O yandan gelen tipiyle birdenbire çok kar gelir, ama uzun sürmez."

"Bunları nerede öğrendin dostum?"

Artık öfkesi geçmişti. Tipiyi düşünüyordu. Böyle havalar onu çocukluğundan beri heyecanlandırırdı. Tipiden ve sert havalardan heyecanlanırdı... Yazın dağlara ansızın inen bir sağanaktan olağanüstü keyif alır heyecanlanırdı. Savaşın heyecanı gibi bir duyguydu. Yalnız böyle havaların yarattığı heyecan daha duruydu... Doğrudan ölüm yoktu. O rüzgarı iyi biliyordu. Ama kar fırtınası bunların tam tersiydi. Böyle havalarda vahşi, evcil olmayan hayvanlara yaklaşırdı. Korkmuyorlardı. Hayvanlar nerede olduklarını bilmeden dolaşırlardı.

Kulübenin tipiden korunaklı yerine geyikler doluşurdu. Atla yaklaşsan, geyikler kendi türlerinden olduğunu sanıp ata doğru koşarlardı. Tipide ve böyle sert 1 Uçaklar

havalarda düşmanlık geçici olarak ortadan kalkardı. Hava düzelince müthiş bir dinginlik ve tazelik başlardı.

"Yıllarca taşımacılık yaptım," dedi Pablo. "Henüz kamyonlar yoktu. Büyük arabalarla dağlardan yük taşırdık. Bu işi yaptığım yıllarda havanın iyi mi kötü mü olacağını öğrendim."

"Savaşa nasıl katıldın?"

"Ben, çok eskiden beri solcuydum. Siyasi olarak daha bilinçli olan Avusturyalılarla sürekli görüşüyorduk. Anlayacağın hep Cumhuriyet-çiydim."

"Savaş başlamadan ne yapıyordun?"

"Savaş başlamadan Zaragozalı bir at tüccarının yanında çalışıyordum. Hem boğa güreşlerinin yapıldığı arenalara hem de orduya at satıyorduk. Pilar'la o zamanlar da tanıştım. Ben tanıştığımda, Pilar, Finoto ile birlikte yaşıyordu."

Son sözlerini bir bir gururla söylemişti.

İki kardeşten biri, "O boğa güreşçisi falan değildi," dedi.

Pilar ocağın yanındaydı ve sırtı bize dönüktü. Bu sözleri duyunca, döndü ve adama baktı, "Finito boğa güreşçisi değil miydi?" dedi yüzündeki garip ifadeyle.

Kadın, mağarada ocağın başında dururken, matador Finito'yu gözlerinin önüne getirmeye çalışıyordu. Kısa boylu, esmer, gergin ifadeli yüzü ve hüzünlü gözlerini hatırladı. Yanakları çökük, kıvırcık saçları terlediği zamanlar alnına yapışmıştı. Alnında Pilar'dan başka kimsenin bilmediği kırmızı bir çizgi vardı.

Matadorların alınlarına kadar indirdikleri, sıkı sıkı oturttukları şapkanın iziydi bu. Kadın, Finito'yu atın üzerinde boğayı kızdırırken gördü. Genç boğa, boynuzlarını atın karnına geçirerek savurdu. Finito arenanın tahta korkuluklarına savrulurken at ölmüştü. Doğrusu çok iyi bir matador olmayan Finito'yu boğanın yanında yan yatarken gördü. Kılıcını çekmişti; diğer eliyle de kırmızı örtüyü tutuyordu. İri boğa derin derin soluk alıyordu. Boğa, Finito'ya yönelince örtüyü uzattığını ve kılıcı sapladığını gördü.

Boğa bir süre sonra ayakta duramaz hale geldi ve düştü. Pilar, Finito'nun ayakta seyircileri selamlayışını, gülüşünü gözünün

önüne getirdi. Ter içinde, her şeyin bitmiş olmasının rahatlığı ve güveniyle kendisine bakışını hatırladı.

"Demek iyi bir matador değildi öyle mi?"

"Hayır," dedi Pablo. "O iyi bir matadordu. Yalnız boyunun kısa oluşu, boğa güreşi için bir olumsuzluktu."

"Ayrıca veremliydi," dedi Primitivo.

"Veremli mi?" dedi Pilar? "Onun kadar acı çekip de bu ülkede verem olmayan var mı? Bu ülkede Juan March gibi bir katil veya boğa güreşçisi ya da operada tenor olmadıkça hiç kimse para kazanamaz. Yoksul doğan herkes yoksul ölür. Bunu bilmiyor musun?"

"Tabii ki biliyorum," dedi Primitivo. "Ben yalnız belirtmek istedim."

Pilar, elinde büyük bir tahta kaşık, orada öyle durmuş, "Tabii veremdi,"

diyordu. "Kısa boyluydu, incecik bir sesi vardı, boğalardan da korkardı. Güreşe çıkacağı sırada onun kadar korkak birini görmedim ben. Ama bir kere ortaya çıktı mı, onun kadar cesurunu da görmedim." Pablo'ya döndü, "Bak sen şimdi ölmekten korkuyorsun ve bunu önemli bir şey sanıyorsun. Halbuki Finito her zaman korkardı ama ortaya çıktığında da aslan kesilirdi."

Kardeşlerden ötekisi, "Adı çok cesura çıkmıştı," dedi.

Pilar, "Ben onun kadar korku duyan adam görmedim," dedi. "Eve boğa başı bile astırmazdı. Bir kere, Valladolid panayırında Pablo Romero'nun bir boğasını öldürmüştü..."

Kardeşlerden ilki, "Biliyorum," dedi. "Ben de oradaydım. Alnı kıvırcık tüylü bir boğaydı; iri büyük boynuzlan vardı. Otuzdan fazla güreşte galip çıkmış bir hayvandı. Bu, Finito'nun Valladolid'de öldürdüğü en son boğa oldu."

Pilar, "Evet," dedi. "Ondan sonra güreş meraklıları Colon gazinosunda toplandılar, kulüplerine onun adını koydular ve şerefine bir ziyafet vererek boğanın başını kendisine hediye ettiler. Ziyafet esnasında bu boğa başı duvarda kaldı ama, üzerini örtmüşlerdi. Ben de oradaydım. Benden daha çirkin olan

Pastora'yla, fahişelerden biri kavga bile etti. Bana gelince, ben çok mutluyum.

Finito'nun yanında oturuyordum. Duvarda aziz resimleri gibi kırmızı bir bezle örtülü duran boğa başına bir kez olsun bakmadı.

"Finito çok yemedi, çünkü o sene Zaragoza'daki bir güreşte boğa, boynuzunun yan tarafıyla bir darbe almıştı. Günlerce sayıklayarak yatmıştı, hâlâ da fazla

yemek yiyemiyor, ikide bir mendilini ağzına götürüp kan tükürüyordu. Ha, ne diyordum?"

Primitivo, "Boğanın başını anlatıyordun," dedi. "Hani, boğanın başını duvara..."

Pilar, "Ha, evet," dedi. "Evet ama, daha önce bazı şeyler daha anlatmalıyım.

Finito'nun öyle çok neşeli olduğu görülmezdi. O hep ağır başlıydı. Yalnız kaldığımız zamanlar hiçbir şeye kahkahalarla güldüğünü hatırlamıyorum. En gülünç şeylere bile gülmezdi. Her şeyi ciddiye alırdı, Fernando kadar ciddi bir adamdı.

Ama bu ziyafeti ona Finito kulübü veriyordu; mutlu ve neşeli görünmek, onlara karşı dostluk göstermek zorundaydı. Onun için, yemeğin başından sonuna kadar gülümsedi, dostça şeyler söyledi. Mendili ile ne yaptığını benden başka kimse fark etmedi. Yanında üç mendili vardı, üçünü de doldurdu. Sonra bana fısıltıyla,

"Daha fazla kalamayacağım, Pilar" dedi. "Gitsek iyi olur," dedi.

"Gidelim öyleyse," dedim. Çünkü dayanacak hali yoktu. O sırada, sofradakiler kahkahadan kırılıyorlar, çok gürültü ediyorlardı.

"Finito, "Hayır gidemem," dedi. "Mademki bu kulübe benim adımı verdiler, benim de onların bu tavrına saygı duymam gerekir," dedi.

""Hayır," dedi. "Gitmeyeceğim. Şu beyaz şaraptan ver bakayım bana biraz," dedi."

"Şarap içmesini doğru bulmuyordum, bir şey yememişti. Sonra, midesinden de hastaydı. Ama etrafındaki neşeye, gürültüye artık daha fazla dayanamadığı için içmek istediği belliydi. Baktım, hemen hemen bir şişe manzanilla'yı çabucak içti bitirdi. Yanındaki bütün mendilleri doldurduğu için şimdi mendil yerine peçetesini kullanıyordu.

"Yemek çılgınca sürüyordu. Kulüp üyelerinden bir kaçı fahişelerden en hoppalarını omuzlarına bindirmişler, sofranın etrafında gezdiriyorlardı. Pastora avaz avaz şarkı söylüyor, El Nino Ricardo da gitar çalıyordu. Sohbetler, kahkahalar almış başını gidiyordu. Sarhoşlar sarmaş dolaş oluyorlardı. Ben böyle cümbüşlü ziyafet ömrümde görmemiştim. Boğa başının üzerindeki örtüyü açmak bile kimsenin aklına gelmiyordu. Halbuki ziyafet bu başın açılıp ortaya getirilmesi ve Finito'ya hediye edilmesi için hazırlanmıştı.

"Ben de o havaya o kadar girmiştim, gitar çalan Ricardo'yla şarkı söyleyen Pine'lerin Nina'yı alkışlıyordum. Finito'nun, peçetesini doldurup benim peçeteyi aldığının farkına varmamıştım. Boyuna manzanilla içiyordu. Gözleri parlıyor, gayet memnun bir halde herkese başını sallayıp duruyordu. Çok konuşmuyordu, çünkü konuşurken ikide bir peçetesini ağzına götürmek zorunda kalıyordu. Fakat görünüşte oldukça neşeliydi ve kendi şerefine yapılan eğlence hoşuna gidiyor gibiydi.

"Yemek böyle devam etti. Yanımda, eskiden Rafael el Gallo'nun menajerliğini yapmış biri vardı, Rafael'in bir öyküsünü anlatıyordu bana. Bir ara Pastora konuşmamıza karıştı. Herhalde Rafael'i savunmak için değildi; çünkü Rafael'in aleyhinde herkesten fazla konuşurdu. Asıl sebep başkaydı, Menecer "pis çingene"

diye bir söz sarf etmişti. Pastora öyle bir atıldı ve öyle sert konuştu ki menajer susmak zorunda kaldı. Pastora'yı susturmaya kalktı ve kavga öyle bir hâl aldı ki gürültü arasında "orospu" kelimesinden başka bir şey anlaşılmaz oldu.

Nihayet kavga bitti. Üçümüz de gözlerimizi bardaklarımıza diktik, öyle oturduk.

O sırada Finito üzeri örtülü duran boğa başına büyük bir dehşetle bakıyordu."

"Tam bu anda kulüp başkanı, boğa başının açılmasından önce yapacağı konuşmaya başladı. Alkışlıyorlar, "Ole!" diye bağırıyorlar, masaya yumruk indiriyorlardı.

Ben bir yandan Finito'ya bakıyordum. Peçetesini, daha doğrusu benim peçeteyi ağzına tutuyor, gittikçe sandalyesinin arkasına çekiliyordu. Karşısında üstü

örtülü duran boğa başına da dehşete kapılmış, büyülenmiş gibi bakıyordu.

191

i

"Konuşmanın sonuna doğru, Finito başını sallamaya ve sandalyesinin daha da arkasına çekilmeye başladı.

"Nasılsın, yavrum?" dedim. Bana baktı ama tanıyamadı. Sadece, başını sallayarak

"Hayır, hayır, hayır," dedi."

"Başkan, nihayet konuşmasını bitirdi ve alkışlar arasında, sandalyeye çıkarak, uzandı; kırmızı örtünün ipini çözerek yavaş yavaş çekti, açtı. Boğanın başı ortaya çıktı. Siyah boynuzlarını uzatmış sarı bir baş bize doğru bakıyor, sanki canlı gibi görünüyordu. Alnındaki tüyleri kıvır kıvır, burun delikler açıktı; gözleri parlıyor ve tam Finito'ya doğru bakıyordu.

Herkes bağrıştı, Finito'yu alkışladı. Fakat o, sandalyesine daha fazla gömülüyordu. Bağrışmalar, alkışlar kesildi. Herkes Finito'ya bakıyordu. Finito ise gözlerini boğaya dikmiş, "Hayır, hayır," diyor ve çekiliyordu. En sonunda, yüksek sesle, "Hayır!" diye bir bağırdı ve ağzından büyük bir parça kan aşağı aktı. O hâlâ öyle boğaya bakıyor, "Bütün bir mevsim çarpışmak isterim. Para kazanmak isterim. Yemek yemek isterim. Fakat yiyemiyorum. Anlıyor musunuz? Midem rahatsız. Hem şimdi artık mevsim de bitti. Hayır, hayır, hayır," diyordu.

Sofradakilere şöyle bir göz gezdirdi, sonra boğanın başına baktı ve tekrar,

"Hayır," dedi. Sonra başını eğdi, peçeteyi ağzına götürdü, öyle durdu. Başka bir şey söylemedi. Ziyafet çok iyi başlamıştı. Böyle mutlu ve neşeli süren toplantının sonu işte böyle kötü oldu."

Primitivo, "Ne zaman öldü?" diye sordu.

Pilar, "O kış," dedi. "Zaragoza'daki o boğadan yanlamasına yediği boynuz onu götürdü. Böyle yanlamasına boynuz yemek, karnı deşilmekten daha tehlikelidir.

Çünkü yarayı içeriden açar, iyileşme olanağı yoktur. Ne zaman güreşe çıksa, hep böyle yanlamasına boynuz yedi. Zaten onun için pek kazanamamıştı ya. Boyu kısa olduğu için dönüp boynuzun üzerinden kendini kurtaramıyor, hemen her seferinde yandan bir boynuz yiyordu. Tabii bunların çoğu sadece dokunup geçiyordu."

Primitivo, "Madem boyu kısaydı, boğa güreşçisi olmaya kalk-masaydı," dedi.

_____(Ş'anlar CK/m//ı osfy/n tŞ'dıvor

Pilar, Robert Jordan'a bakarak başını salladı. Sonra yine demir tencereye eğildi, karıştırmaya başladı. Bir yandan da hâlâ başını sallıyordu.

Kendi kendine, "Ne insan bunlar!" diyordu. "Ne tuhaf insanlardır şu İspanyollar!

"Madem boyu kısaydı, boğa güreşçisi olmaya kalkışmasaydı," diyorlar ve ben bir şey söyleyemiyorum. Kızmıyorum da. İnsan bir şey bilmeyince ne gülünç oluyor!

Bilmedikleri için biri, "İyi bir güreşçi değildi," diyor. Bilmediği için başka biri de, "Veremdi," diyor. Bilen biri durumu anlatıyor, o zaman da başka biri çıkıyor, 'Madem boyu kısaydı, boğa güreşçisi olmaya kalkmasaydı," diyor."

Pilar, şimdi, ateşin üzerine eğilmiş dururken, yataktaki o çıplak, esmer vücut tekrar gözlerinin önüne gelmişti. Belinin iki tarafında, kaburgalarının altında birer morluk vardı. Gözleri kapalıydı, yüzünde her zamanki o ciddi ifade vardı, dalgalı siyah saçları alnından alınıp şimdi tamamıyla arkaya atılmıştı. Pilar yatağın ayak ucuna oturmuş, bacaklarını masaj yapıyor ve ellerinin tersiyle hafifçe vuruyordu.

"Nasıl?" diye soruyor. "Bacakların nasıl şimdi, yavrum?"

Finito, gözlerini açmadan, "Çok iyi Pilar," diyor.

"Göğsünü de ovayım mı?"

"Yok, Pilar sakın dokunma."

"Baldırlarını?"

"Hayır. Çok acıyor."

"Ama, masaj yapıp üzerine krem sürersem ısınır, iyi gelir."

"Hayır Pilar. Teşekkür ederim, istemem. Hiç dokunma, daha iyi."

"Vücudunu alkolle yıkayacağım."

"Olur. Ama, çok yavaş."

Pilar, "Arenada harikaydın," diyor Finito da, "Evet," diye cevap veriyordu.

"Gayet iyi öldürdüm."

Pilar, yıkayıp üzerine çarşafi çektikten sonra kendisi de yatağa girip onun yanına yatardı. Finito esmer ellerinden birini uzatıp

onu okşar, "Amma ilginç kadınsın Pilar," derdi. Tek şakası buydu. Her güreşten sonra böyleydi. O uzanır uyur, Pilar da bir elini ellerinin arasına alarak öyle yatar, onun nefes alışını dinlerdi.

Finito'nun uyku sırasında korktuğu çok olurdu. Pilar onun, yumruğunu sıktığını hisseder, alnının terlediğini görürdü. Uyanacak olursa Pilar, "Bir şey yok,"

der, Finito tekrar uyurdu. Pilar böyle beş sene onunla beraber yaşamış, Finito'nun bir başka kadınla yattığını ne duymuş ne de görmüştü. Cenazeden dönüşünde Pablo'yla yaşamaya başlamıştı.

Pablo güreş meydanına at getirirdi ve Finito'nun, öldürmek için ömrünü tükettiği o matadorda gibi güçlü kuvvetli bir adamdı. Fakat Pilar artık anlamıştı ki, boğa da, boğacı da, sonunda göçüp gitmek zorundaydı. Dünyada kalan ne vardı ki zaten?

"Ben kaldım," diye düşündü. "Evet ben kaldım."

"Biraz dikkatli ol, Maria," dedi. "Bu ateşle yemek pişireceğiz, büyük bir şehri yakacak değiliz."

Tam bu sırada çingene geldi. Kar içindeydi. Karabinası elinde, durmuş, ayaklarını yere vurarak, karları silkiyordu.

Robert Jordan hemen kalktı, ona doğru gitti, "Ne haber?" diye sordu.

Çingene, "Büyük köprüde iki nöbetçi bekliyor," dedi. "Altı saatte bir nöbet değiştiriyorlar. Kulübede ise sekiz askerle bir onbaşı var. Al saatini."

"Bıçkıevinden ne haber?"

"İhtiyar orada. Orasını da, yolu da gözden geçirebilir."

Çingene, "Eskisi gibi," dedi. "Fazla bir şey yok. Çok otomobil gelip geçti."

Çingene üşümüşe benziyordu. Esmer suratı soğuktan kaskatı kesilmiş, elleri morarmıştı. Kapının ağzında duruyordu. Arkasından ceketini çıkarıp silkti.

"Onlar nöbet değiştirinceye kadar bekledim," diyordu. "Bu öğleyin on ikide değiştirdiler, bir de akşam saat altıda. Çok uzun nöbet bekliyorlar. İyi ki onların askeri değilim."

_ _____ (fanlar GK/m///

Robert Jordan, sırtına deri ceketini giyerek, "Gidelim bizim ihtiyara bakalım,"

dedi.

Çingene, "Ben gitmem," dedi. "Ben şimdi ocağın başına gidip sıcak sıcak bir çorba içeceğim. İhtiyarın nerede olduğunu buradakilerden birine söylerim, o seni götürür." Masanın başında oturanlara, "Hey, aylaklar!" diye seslendi. "İhtiyarın yolu gözetlediği yere bizim Ingles'i kim götürür?"

Fernando, ayağa kalkarak, "Ben," dedi. "Sen ihtiyarın yerini söyle."

"Tamam o zaman. İyi dinle."

XV

1L nselmo büyük bir ağacın altına çökmüş öyleyce oturu-T_X yordu. Karlar iki tarafından geçiyordu. Arkasını ağaca ve-^-^'rerek sıkı sıkı yaslanmış, ellerini ceketinin cebine sokmuştu. Boynunu da mümkün olduğu kadar içeri çekmişti. Kendi kendine, "Biraz daha durursam donarım," diyordu. "Bunun da kimseye faydası olmaz. Ingles, yerine başkası gelinceye kadar kal demişti bana ama, o zaman böyle müthiş bir tipi çıkacağını oda bilmiyordu. Zaten yolda önemli bir gelişme yok. Karşı tarafta, bıçkıevindeki düşman askerlerinin de, ne yaptıklarını, ne ettiklerini biliyorum. Kalkıp mağaraya gideyim. Aklı başında olan herkes benim geri dönmemi bekler. Biraz daha durayım da giderim. Kabahat emirlerde; emirler çok sıkı. Duruma göre değiştirmeye izin vermiyorlar." Ayaklarını birbirine sürttü, ellerini ceketinin cebinden çıkardı, eğilip, bacaklarını ovuşturdu, kan dolaşsın diye ayaklarını yere vurdu. Ağaç, rüzgarı tutuyordu. Bulunduğu yer pek soğuk değildi ama, kalkıp yürüse daha iyi olacaktı.

Böyle, büzülmüş, ayaklarını ovuştururken kulağına yoldan bir motor sesi geldi.

Tekerleklerine zincir takılmıştı; zincirin bir ucu çözülmüş, yere çarpıyordu.

Biraz sonra otomobil karlı yolda göründü. Kahverengi-yeşil boyalıydı.

Pencereleri de maviye boyamışlardı, içerisi görünmüyordu. Yalnız, içeridekilerin, etraflarını görebilmeleri için yarım daire biçiminde bir yeri açık bırakılmıştı.

(Ş'anlar OKimin <S?çırı

Otomobil, karlı yoldan, Anselmo'nun tam altından geçti. İhtiyar, içerideki kırmızı yüzlü, çelik miğferli şoförü gördü. Üzerine kalın bir kaput geçirmişti,

yalnız başı görünüyordu. Makineli tüfeğin ucunu şoförün yanında oturan askeri gördü. Sonra otomobil yolun üst tarafına çıkıp kayboldu. Anselmo da ceketinin içine büzülüp cebinden Robert jordan'ın verdiği iki parça kağıdı çıkardı, otomobil resminin altına bir işaret daha koydu. O gün yukarı doğru geçen onuncu otomobildi bu. Altısı geri dönmüştü, demek şimdi yukarda dört tane daha vardı.

Şimdi o kadar çok üşüyordu ki, akşam olmadan kalkıp gideyim diye düşündü.

Karanlıkta yolunu kaybetmekten korkmuyordu. Daha fazla kalmayı da anlamlı bulmuyordu. Rüzgar gittikçe daha soğuk esiyordu, karın da azalacağı yoktu. Fakat kalkıp, ayaklarını yere vurarak, yağan karların arasından yola baktıktan sonra ayakta, ağaca yaslanarak durdu.

Kendi kendine, "lngles bana, kal dedi," diyordu. "Her halde şimdi yoldadır.

Gidersem karda yolunu kaybedebilir. Zaten biz bu savaşta ne çektikse düzensizlikten, emirleri dinlememekten çektik. Biraz daha durayım, lngles'i bekleyeyim. Sonra, gelmezse giderim. Çünkü rapor vermem gerekiyor. Bugünlerde yapacağım işler de çok. Bu soğukta burada donmam oldukça anlamsız bir şey olur."

Yolun karşı tarafında olan bıçkıevinin bacasından duman çıkıyor ve kokusu, karların arasından, Anselmo'nun burnuna kadar geliyordu. İhtiyar, "Faşistler sıcakta, rahatlar," diye düşündü. "Ama yarın gece onları öldüreceğiz. Tuhaf bir şey, düşünmek bile istemiyorum. Bütün gün seyrettim, onlar da bizim gibi insan.

Şimdi gidip kapıyı vursam beni 'hoş geldin' diye karşılarlar. Eğer her yolcunun vesikasına bakın diye emir varsa o başka. Aramızı bozan hep bu emirler. Zaten onlar faşist değil, faşist diyorum ama değiller. Onlar da bizim gibi zavallı insanlar. Bize karşı çarpışmasalar iyi olurdu, öldürmek istemiyorum onları."

Bıçkıevinin penceresinde ışık yandı. Anselmo titredi ve kendi kendine, "Allah belasını versin şu lngles'in!" dedi. "Gellego'lar1

1 Galiçyalılar

bizim topraklarımızda, kapalı bir yerde, sıcakta otursunlar, ben burada ağacın dibinde soğuktan donup öleyim. Zaten dağ başında, hayvanlar gibi mağarada yaşıyoruz. Ama yarın gece hayvanlar inlerinden çıkacak ve şimdi rahat edenleri sıcak yataklarında gebertecekler. Otero'ya baskın yaptığımız zaman ölenler gibi."

Otero'yu hiç hatırlamak istemiyordu. Bu hoşuna gitmedi. Otero'da o gece ilk defa olarak adam öldürmüştü. Şimdi buradaki nöbetçilere yapacakları baskında, adam öldürmek zorunda kalmasam, diye dua ediyordu. O gece Otero'da Anselmo nöbetçinin başına battaniye geçirmiş. Pablo da bıçaklamıştı. Nöbetçi, battaniyenin içinde çırpınırken Anselmo'yu bacağından yakalamış, bir türlü bırakmamıştı. Bıçağı yiyince müthiş bir çığlık atmıştı. Anselmo da bıçağı çekerek battaniyenin arasından adama saplayıp bacağını kurtarmıştı. Sonra adamı susturmak için diziyle boğazına basıp bir kere daha bıçak saplamıştı. Pablo da pencereden diğerlerinin uyuduğu odaya bomba atmıştı. Bomba patlayınca gözlerinin önünde her şey kırmızı ve sarıya boyanmıştı. İlk bomba ile ölmeyenler yataklarından fırladıkları zaman ikinci bomba patlamıştı. O zamanlar Pablo'nun kahramanlık günleriydi ve bu topraklarda nöbet bekleyen Faşistler ondan yakalarını kurtaramıyorlardı.

Anselmo, kendi kendine, "Soğuk," dedi. "Şu Ingles gelse de gitsem. Sonra, adam öldürmesem ne iyi olur! Buradaki dört Gallego ile onbaşıları, adam öldürmek isteyenlerin işine yarayacak türden. Ingles söyledi. Görev olarak olursa öldürürüm ama, Ingles'in dediğine göre ben onlarla beraber köprü işine gidecekmişim, bunlarla başkaları uğraşacaklarmış. Köprüde çarpışma olacak. Eğer kurtulursam bu savaşta benim yaşımda birinden beklenebilecek işlerin en büyüğünü başarmış sayılırım. Ama, şu Ingles bir gelse, donuyorum çünkü. Bıçkıevinin ışığını her görüşte Gallego'ların orada sıcakta oturduklarını düşünüyor ve daha çok üşüyorum. Şu savaş bitse de evime gitsem. Ama, ev de kalmadı şimdi. Önce şu savaşı bitirelim. Ondan sonra eve dönmeyi düşünürüz."

Bıçkıevindeki, askerlerden biri yatağının üzerine oturmuş, kunduralarını boyuyordu. Bir tanesi yatağına uzanmış uyuyordu. Üçüncüsü yemek pişiriyor, onbaşı da gazete okuyordu 198

_____tŞ'anlar GKimin zS'çin ıŞ'aiıpor Miğferlerini duvardaki çivilere asmışlar, tüfeklerini duvara dayamışlardı.

Yatağın üzerinde oturan asker, "Bu nasıl ülke!" diyordu. "Neredeyse haziran gelecek, hâlâ kar yağıyor."

Onbaşı, "Görülmemiş şey," dedi.

Yemek pişiren asker, "Daha mayıstayız," dedi. "Mayıs çıkmadı."

O zaman, yatağın üzerinde oturan asker, "Bu nasıl iş!" dedi. "Mayısta kar yağıyor."

Onbaşı, "Bu dağlarda mayısta kar yağdığı görülmemiş bir şey değildir," dedi.

"Madrid'de mayısta üşüdüğüm kadar hiç üşümemişimdir."

Yemek pişiren asker, "Terlemişsindir de," dedi.

Onbaşı, "Havanın sıcaktan soğuğa, soğuktan sıcağa dönmesi en fazla mayısta olur," dedi. "Burada, yani Castilla'da mayıs genellikle çok sıcak geçer ama, müthiş soğuk da olabilir."

Yatağın üzerinde oturan asker, "Ya da yağmur yağar," dedi. "Geçen sene mayısta hemen her gün yağmur yağmıştı."

Yemek pişiren asker, "Hayır!" dedi. "O senin geçen sene mayıs dediğin, gökteki aya göre nisandır."

Onbaşı, "Senin şu ayları gökteki aya göre hesap edişin beni çıldırtacak," dedi.

"Bırak şu gökteki ayı."

Yemek pişiren asker, "Deniz kıyısında ya da kırlarda yaşayanlar takvimdeki ayların değil, asıl gökteki ayların sayıldığını bilirler," dedi. "Yani; şimdi kar yağıyor, çünkü gökyüzüne göre mayıs daha yeni başladı. Halbuki takvime göre hazirana giriyoruz."

Onbaşı, "Öyleyse mevsimleri geriye almak gerekiyor," dedi. "İçinden çıkılır bir şey değil bu; benim aklım almıyor."

Yemek pişiren asker, "Sen şehirli çocuğusun da ondan," dedi. "Lugo'lusun sen, denizden, tarladan ne anlarsın!"

"Şehirliler sizin gibi denizci, ya da okuma yazma bilmeyen köylülerden fazla şey bilirler."

Yemek pişiren asker, "Bu ay sardalye sürüleri gelmeye başlar," dedi. "Uskumru yukarılara doğru çıkar, balıkçılar artık sardalye tutmaya başlarlar."

Onbaşı, "Madem sen Noya'lısın niye denizci olmadın?" dedi.

"Kayıtlarım Noya'da değil, Negreira'de olduğu için. Orada doğmuşum. Nigreira'da Tambre nehrinin yukarısında doğdum. Oradakileri de piyade yazıyorlar."

Onbaşı, "Talihsizmişsin," dedi.

Yatağın üzerine oturmuş olan asker, "Bahriyede sanki tehlike yok mu sanıyorsun?"

dedi. "Deniz muharebesi olmasa bile kışın karaya vurup batma tehlikesi var."

Onbaşı, "Piyade kadar kötü hiçbir şey yoktur," dedi.

Yemek pişiren asker, "Sen onbaşısın be. Yakışır mı sana böyle konuşmak?" dedi.

Onbaşı, "Hayır, tehlike bakımından söylemiyorum," dedi. "Bombardıman var, taarruz var... Siperlerde yaşıyoruz..."

Yatağın üzerinde oturan asker, "Burada pek öyle bir şey yok," dedi.

Onbaşı, "Çok şükür," dedi. "Ama olmayacağını kim iddia edebilir? Hep böyle rahat geçecek değil ya."

"Bu böyle daha ne kadar sürer dersin?"

Onbaşı, "Bilmiyorum," dedi. "Savaşın sonuna kadar hayatta kalırsak iyi."

Yemek pişiren asker, "Altı saatlik nöbet de çok uzun geliyor," dedi.

Onbaşı, "Kar dininceye kadar nöbetçileri üç saatte bir değiştireceğiz," dedi.

"Zaten öyle olması gerekir."

Yatağın üzerindeki asker, "O geçen kurmay otomobilleri neydi öyle?" diye sordu.

"Bu durum benim hoşuma gitmedi."

Onbaşı, "Benim de," dedi. "Bütün bunlar kötüye işaret."

Yemek pişiren asker, "Hele uçaklar," dedi. "Onlar da kötüye..."

_____(fanlar OKımm <S^çin (Ş'dıvor

Onbaşı, "Öyle ama, uçaklarımız iyi," dedi. "Kızıllarda bizdeki kadar uçak yok.

Bu sabahki uçakları görünce insanın göğsü kabarıyordu doğrusu."

Yatağın üzerindeki asker, "Kızılların kini de gördüm ben," dedi. "O zamanlar tehlike oluşturuyorlardı. O iki motorlular yok mu, dayanılmaz, berbat şeylerdi."

Onbaşı, "Evet ama, bizimkiler kadar kuvvetli değiller," dedi. "Bizim uçaklarımız daha üstün."

Anselmo kar altında, bıçkıevinin penceresindeki ışığa bakarak, büzülmüş

beklerken, bıçkıevindekiler böyle konuşuyorlardı.

Anselmo, "İnşallah birini öldürmem," diye düşünüyordu. "Bana kalırsa, savaştan sonra, adam öldürenlere büyük ceza verirler. Savaştan sonra din

ortadan kalksa da yine bir ceza kurumu oluşur. Öyle olmayacak olursa, insana yakışacak, gerçekten iyi bir hayat kurulamaz ki. Öldürmek zorundayız biliyorum. Ama her şeye rağmen kötü bir şey. Bana kalırsa bütün bunlar bitecek ve savaşı kazandığımız zaman bir ceza kurumu oluşturup, hepimizi temizlerler. Sanırım kilisenin uyguladığı gibi bir ceza yöntemi bulurlar. Rahiplerin uyguladığı para cezası gibi bir şey bulurlar... Aklına gelince gülümsedi. Kilise günah konusunda iyi örgütlenmişti^) Tekrar gülümsedi. Dinleri imanları para," diyerek yeniden gülümsemeye başladı.

Anselmo çok iyi bir adamdı ve ne zaman yalnız kalsa -yalnız kaldığı da çok oluyordu- bu adam öldürme işi aklına geliyordu.

Artık hava iyice kararmıştı. Anselmo karşıdaki ışığa bakıyor ve ısınmak için kollarını göğsüne çarpıyordu. Artık gitsem, diye düşünüyordu. Ama içinden gelen bir şey onu hâlâ ağacın dibinde tutuyordu.

Kar gittikçe artıyordu. Anselmo içinden, "Köprüyü bu gece uçurabilsek bari,"

dedi. Böyle bir gecede nöbetçileri basmak, köprüyü uçurmak kolay olurdu. Böyle bir gecede her şey yapılabilirdi.

Bu sırada Robert Jordan geldi. Sessiz sessiz gelmiş, ihtiyar onu, yanında görünceye kadar fark etmemişti. Delikanlı yavaş sesle, "Marhaba ihtiyar" diye arkasına vurdu. "Nasılsın bakalım?"

İLHALKK.ÜtÜPHANE'il

Anselmo, "Çok üşüyorum," dedi.

Fernando arkasını karın geldiği yöne dönmüş biraz ötede duruyordu.

Robert Jordan yavaş sesle, "Hadi sen mağaraya git, ısın," dedi. "Seni burada bu kadar bekletmek vahşilikti."

Anselmo, "Bak onların ışığı," diye gösterdi.

"Nöbetçi nerede?"

"Buradan görünmüyor. Yolun arkasında."

Robert Jordan, "Bırak şimdi onları, mağarada anlatırsın," dedi. "Hadi gel gidelim. İç bakayım şundan biraz," diyerek şişeyi uzattı.

Anselmo alıp dikti, "Off!" diyerek ağzını sildi. "Zehir gibi." Robert Jordan karanlıkta, "Hadi yürü, gidelim," dedi.

O kadar karanlıktı ki yalnız uçuşan karlarla, çamların, kara gövdelerini görmek mümkündü. Fernando biraz yukarda duruyordu. Robert Jordan içinden, "Şu herife bak," dedi. "Ona da biraz içirelim bari." Yanına doğru giderek, "Hey Fernando,"

diye seslendi. "Bir yudum alır mısın?"

Fernando, "Hayır, teşekkür ederim," dedi.

Robert Jordan içinden, "Ben teşekkür ederim," dedi. "İçmediğin iyi oldu. Az kaldı zaten?" Sonra Anselmo'ya bakarak yine kendi kendine, '"Çok şükür ihtiyarı buldum," dedi ve tekrar arkasına vurdu. Yukarı doğru tırmanmaya başladılar.

"Seni bulduğuma çok sevindim viejo," diyordu. "Üzerime bir hüzün çöktüğü zaman seni görünce hemen neşem yerine geliyor. Hadi bakalım, şurayı çıkalım."

Karlarda, tırmana tırmana yukarıya doğru çıkıyorlardı.

Robert Jordan, "Pablo'nun sarayına gidiyoruz," dedi. İspanyolca da kulağa çok ahenkli gelen bir cümleydi bu.

Anselmo, "El Palacio del Miedo."1 dedi.

Robert Jordan gülerek, "La cueva de los huevos perdidos "2 dedi.

1 Korku sarayı

2 Kayıp yumurtalar mağarası

Fernando, "Ne yumurtaları?" diye sordu.

Robert Jordan, "Şaka söylüyorum," dedi. "Yumurta falan yok tabii, biliyorsun.

Ötekileri kastediyorum."

Fernando, "Peki ama, niye kaybolmuş diyorsun?" diye sordu.

Robert Jordan, "Bilmem," dedi. "Kitaba bak. Pilar'a sor." Sonra kolunu Anselmo'nun omzuna attı. Yan yana giderlerken sıkı sıkı tutup kendine doğru çekiyor, "Bana bak," diye sarsıyordu. "Seni bulduğuma öyle sevindim ki, anlıyor musun? Bu ülkede birini bıraktığın yerde bulmanın ne demek olduğunu sen bilemezsin."

İhtiyara karşı o kadar yakınlık duyuyordu öylesine güveniyordu ki İspanya hakkında ağzına geleni söylemekten çekinmiyordu.

Anselmo, "Ben de seni gördüğüme sevindim," dedi. "Ama, ben de kalkıp gelmek üzereydim."

Robert Jordan, "İyi edersin," dedi. "Daha fazla kalsan donardın çünkü."

Anselmo, "Yukarıda ne var, ne yok?" diye sordu. Robert Jordan, "İyi," dedi. "Her şey yolunda."

Robert Jordan çok mutluydu. Devrimci bir orduda olmanın mutluluğunu duyumsuyordu. Karanlıkta tepeye doğru çıkıyorlardı. Rüzgar arkalarından esiyordu ve karlar yanlarından savru-luyordu. Anselmo artık kendini yalnız hissetmiyordu.

Ingles omzuna vurduğundan beri yalnız değildi. Mademki Ingles, her şey yolunda diyordu, ihtiyar artık kaygılanmazdı. Yuvarladığı bir yudum alkolde içini ısıtmış yürüdükleri içinde artık ayakları ısınmıştı.

Ingles'e, "Yolda pek bir şey yok," dedi.

"İyi," dedi Robert Jordan. "Gidince kağıtlarını gösterirsin."

Anselmo şimdi çok mutluydu, iyi ki yerimden ayrılmadım diye seviniyordu.

Robert Jordan da, "Kalkıp mağaraya gelseydi iyi olurdu," diye düşünüyordu. "Bu durumda yapılacak en iyi en doğru karar buydu. Ama o, kal denildiği için olduğu yerde kaldı. İspanya'da sık görülen bir şey değildir bu. Kar altında beklemek öyle kolay

---

bir şey değildir. Almanlar onun için saldırıya boşuna fırtına demiyorlar. Onun gibi, kar altında bekleyecek iki kişi daha bulabilirsem... Sanırım, bulabilirim.

Acaba Fernando bekler miydi? Belki. Ne de olsa, buraya benimle beraber gelmeyi kendisi teklif etti. Ama, burada olsaydı kalır mıydı acaba? Fazla sabırlı birine benziyor ama, bira daha yoklamali. Şu bizim adam şimdi ne düşünüyor acaba?"

"Ne düşünüyorsun, Fernando?" diye sordu. "Niye sordun?"

Robert Jordan, "Hiç, merak ettim," dedi. "Bilirsin, ben çok meraklı bir insanım."

Fernando, "Yemek düşünüyordum," dedi.

"Yemeği çok mu seversin?"

"Evet çok."

"Pilar'ın yemekleri nasıl?"

Fernando, "Eh, şöyle böyle," diye cevap verdi.

Robert Jordan içinden, "Boğazına düşkün ama," dedi. "kar altında kalır mıydı, bana kalır gibi geliyor."

Üçü beraber, tipinin içinde tepeye doğru tırmanmaya devam ettiler.

XVI

11ar, "Biraz önce El Sordo buradaydı," dedi Robert Mordan'a. "At işini halletmeye gitti." Dışarıdaki soğuktan ••nemli sıcağa girmişlerdi.

tobert Jordan, "Tamam," dedi. "Bana bir şey söyledi mi?" "At işini halletmeye gidiyorum," dedi yalnızca. "Peki biz ne yapacağız?" Kadın, "Bilmiyorum" dedi.

"Pablo'ya bak."

Robert Jordan içeri girer girmez Pablo'yu görmüştü. Pablo onu görünce sırıtmıştı. Şimdi de küçük masanın önüne oturmuş, gözlerini kaldırarak ona öyle bakıyor, sırıtıyor, elini sallıyordu.

"Ingles! Kar hâlâ yağıyor mu?"

Robert Jordan başını salladı.

Maria, "Çıkar ayakkabılarını da kurutayım," dedi.

Robert Jordan, "Yakma sakın," dedi. "Yalınayak kalmayayım. Üstelik bu havada."

Sonra Pilar'a döndü, "Ne o? Hepiniz buraya toplanmışsınız. Dışarıda hiç nöbetçi bırakmadınız mı?"

"Que va! Bu havada!"

Altı kişi masaya oturmuş, arkalarını duvara dayamışlardı. Anselmo'yla Fernando hâlâ ceketlerindeki karları silkiyorlar, ayaklarını kapının kenarına vuruyorlardı.

Maria, "Dur ceketini alayım," dedi. "Kar, üzerinde erimesin."

Robert Jordan ceketini çıkardı, pantolonundaki karları silkti, ayakkabılarını

çözdü.

Pilar, "Heryeri ıslatacaksın," dedi.

"Beni sen çağırdın."

"Öyle ama, kapının önünde silkinebilirdin."

Robert Jordan, çoraplarıyla yerlere basarak, "Kusura bakmayın," dedi. Sonra Maria'ya döndü, "Bana bir çorap bulsana, Maria."

Pilar, "Beyefendi emretti!" dedi ve ocağa bir odun daha attı.

Robert Jordan, "Hay que aprovechar el tiempo,"1 dedi.

Maria, "Kilitli," dedi.

"Al anahtarı," diye anahtarı attı.

"Bu çantayı açmıyor."

"Öteki çantada. Üst tarafta şöyle yana doğru."

Kız çorapları buldu, çantayı kilitledi ve çoraplarla beraber anahtarı da getirip verdi.

"Çoraplarını giy ve ayaklarını da ovuştur," dedi.

Robert Jordan kıza gülümsedi. Pilar'a nispet yapmak için, "Saçmalama kurulasan olmaz mı?" dedi.

Pilar, "Ne domuz adam!" dedi. "Önce peygamberdi. Şimdi de Tanrı oldu. Maria, patlat kafasına bir odun."

Robert Jordan, "Hayır, ben şaka yapıyorum," dedi. "Çok mutluyum ondan."

"Mutlu musun?"

Robert Jordan, "Evet ya," dedi. "Her şey yolunda."

"Otur da ayaklarını kurula Roberto," dedi Maria. "Ben de sana içini ısıtacak bir şey getireyim."

1 Zamanı boşa harcamayınız 206

__ _____iŞ-knkr CKimin tsfy/ıı (Şkhpor

"Gören de bu adamın ayakları şimdiye kadar hiç ıslanmamış sanacak," dedi Pilar.

"Sanki ömründe kar görmemiş."

Maria gitti bir post getirdi, mağaranın zeminine koydu.

"Al bunu ayağının altına, ayakkabıların kuruyuncaya kadar bunun üzerine bas."

Koyun postu tabaklanmamış ve yeni kurumuştu. Robert Jordan çoraplarıyla üzerine basıyor, ayaklarının altında bastıkça kağıt gibi kırıldığını hissediyordu.

Ateş tütüyordu. Pilar Maria'ya seslendi, "Ateşi üfle, hayırsız kız! İçeri duman doldu."

Maria, "Sen üfle," dedi. "El Sordo'nun bıraktığı şişeyi arıyorum ben."

Pilar, "Çantaların arkasında," dedi. "Ne o öyle, emziğini arayan çocuk gibi şişeyi arıyorsun?"

"Hayır," dedi Maria. "Üşüyen ve ıslanan bir adam için arıyorum. İşte, buldum.

"Şişeyi alıp Robert Jordan'ın oturduğu yere getirdi. "Bu şişeden güzel bir lamba olur! Nasıl içersin, Roberto?"

Robert Jordan, "Ben Ingles değil miyim?" dedi.

Kız alçak sesle ve kızararak, "Artık herkesin önünde de Roberto diyeceğim,"

dedi. "Nasıl içeceksin Roberto?"

Pablo, Robert jordan'a bakıp başını sallayarak, "Roberto!" dedi. "Nasıl

içeceksin, Don Roberto?"

Robert Jordan, "Sen de ister misin?" diye sordu.

Pablo başını hayır anlamında salladı ve, "Ben şarap içiyorum," dedi.

Robert Jordan İspanyolca, "Bakhus'un1 yanına git," dedi. Pablo, "Bakhus da kim?"

diye sordu. "Senin arkadaşın."

1 Yunan Mitolojisinde Savaş Tanrısı

Pablo, "Adını daha önce hiç duymadım," dedi. "Bu dağlarda öyle biri yok."

Robert Jordan, "Anselmo'ya da bir bardak ver," dedi Maria. "Asıl üşüyen o."

Ayağına kuru çoraplarını giymişti. Bardaktaki su katılmış viski insanın içine sıcaklık veriyordu ama Apsent gibi yakarak gitmiyordu. Robert Jordan bunu düşünürken içinden, "Apsent'i hiçbir şeye değişmem," diyordu.

Fakat burada viski bulunacağı kimin aklına gelirdi! Anselmo'ya dönerek, "Hoşuna gitti mi?" diye sordu.

İhtiyar, ocak başında oturuyor, dudaklarında hafif bir tebessümle gülümsüyordu.

Bardağı o koca koca elleriyle tutmuştu. Başını salladı.

Robert Jordan, "Beğenmedin mi?" diye sordu. Anselmo, "Çocuk içine su koydu,"

dedi.

Maria, "Roberto da öyle içiyor," dedi. "Senin ondan bir farkın mı var?"

Anselmo, "Hayır," dedi. "Ne farkım olacak! Yalnız, boğazımdan yaka yaka

inmesini severim ben."

Robert Jordan kıza, "Sen onu bana ver de Anselmo'ya susuz doldur," dedi.

Bardağı kendi bardağına boşalttı, tekrar kıza uzattı. Kız Anselmo'nun bardağına bu sefer sadece viski koydu.

Anselmo, "İşte böyle!" diye bardağı aldı, başını arkaya atıp boğazından aşağı dikti. Sonra, elinde şişeyle karşısında duran Maria'ya baktı, göz kırptı.

Gözleri yaşarmıştı. "Bu," dedi. "Bu." Dudaklarını yaladı. "Bu varya...

İçimizdeki kurtları öldürür."

Maria, elinde şişeyle Robert Jordan'ın yanına geldi, "Yemek yiyecek misin, Roberto?"

"Hazır mı?"

"Ne zaman istersen hazır olur." "Herkes yedi mi."

"Evet. Sen, Anselmo ve Fernando... Üçünüz kaldı." 208

fanlar OZîmin

a//par

Robert Jordan, "Biz de yiyelim öyleyse," dedi. "Ben sonra Pilar'la beraber yiyeceğim." "Şimdi bizimle yesene?" "Hayır. Olmaz."

"Gel ye, canım! Benim ülkemde erkekle kadın aynı anda, beraber yerler."

"O senin ülkende. Burada kadınlar sonra yer."

Pablo, masaya gözlerini dikerek, "Birlikte yiyin," dedi. "Birlikte ye. Birlikte iç. Birlikte yat. Birlikte öl. Onun ülkesinin geleneklerine uyun."

Robert Jordan, Pablo'nun karşısına dikilerek, "Sen sarhoş musun?"

Pablo, o pis, hafif sakallı yüzüyle mutlu mutlu baktı.

"Sarhoşum," dedi. "Senin ülken neresi Ingles? Nerede kadınlar erkeklerle beraber yemek yerler?"'

"Entados Unidos'ta1, Montano eyaletinde."

"Hani erkekler kadın gibi eteklik giyerlermiş, orası mı?"

"Hayır. Orası İskoçya."

Pablo, "Peki ama, bana bak," dedi. "Sen o etekliklerden giydiğin zaman, Ingles..."

Robert Jordan onun sözünü kesti, "Ben giymiyorum ki."

Pablo devam etti, "Sen o etekliklerden giydiğin zaman, altına ne giyiyorsun?"

Robert Jordan, "İskoç'lar ne giyiyorlar bilmiyorum," dedi. "Ben de merak ediyorum."

Pablo, "Escoces'leri2 sormuyorum." dedi. Escoces'lerden bana ne! Bu ilginç isimli insanlardan bana ne! Beni ilgilendirmez. Bana ne! Ben seni soruyorum, Ingles. Seni. Senin ülkende sen etekliğin altına ne giyiyorsun?"

1 Birleşik Devletler

2 Iskoçyalı

Robert Jordan, "Kaç kere söyleyeceğim sana?" dedi. "Benim ülkemde erkekler etek giymez."

Pablo ısrarla, "Peki ama, etekliğin altına ne giyiyorsunuz?" diyordu. "Çünkü sizin etek giydiğinizi herkes biliyor. Askerler bile giyiyor. Fotoğraflarda gördüm, panayırda gördüm. Eteğin altına ne giyiyorsunuz, Ingles?"

Robert Jordan, "Los cojones,1" dedi.

Anselmo bir kahkaha attı; dinleyenlerin hepsi güldü, yalnız Fernando gülmedi. Bu kelimenin, bu kaba kelimenin kadınların önünde söylenmesine kızmıştı.

Pablo, "Evet ama," dedi. "Siz de cojones olsa etek giymezdi-niz."

O ablak suratlı, yamuk burunlu adam, yani Primitivo, "Başlatma şimdi şunu Ingles," dedi. "Sarhoş. Sen bana böyle bakayım, ülkende ne yetiştirirler?"

Robert Jordan, "Hayvancılık gelişmiştir," dedi. "Tarım da öyle... Şeker pancarı da yetiştiririz."

Şimdi üçü sofraya oturmuşlar, ötekiler de yanlarına gelmişlerdi. Yalnız Pablo gelmemiş, şarap bardağı önünde, oturduğu yerde kalmıştı. Sofraya yine, bir gece önceki yemeğin aynısı gelmişti ve Robert Jordan kıtlıktan çıkmış gibi yiyordu.

Primitivo, kibar bir tavırla, laf olsun diye, "Sizin memlekette de dağ vardır, değil mi?" diye sordu. Pablo'nun sarhoşluğu canını sıkmıştı.

"Hem de çok yüksek dağlar var." "Peki, güzel otlaklar da var mı?"

"Mükemmel otlaklar vardır. Yüksek yaylalarda, ormanların arasında devletin kontrolü altında bir çok otlak vardır. Sonbaharda hayvanlar daha aşağıdaki otlaklara inerler."

"Sizde.toprak köylünün müdür?"

"Toprakların çoğu, onu ekip biçenlerindir. Toprak aslında 1 Taşak 210

(Ş'cmlor iJKimin ^EJçm

devletindir ama, onu ekip biçerek geçinen adam, bu toprakları daha verimli hale getirmek istediğini söylerse önemli bir kısmını kendine alabilir."

Agustin, "Nasıl oluyor bu, anlat bakayım," dedi. "Bu çok önemli. Bir, toprak reformu değil mi?"

Robert Jordan Amerika'daki çiftlik yöntemini anlattı. Bunun bir toprak reformu olduğu o zamana kadar hiç aklına gelmemişti.

Pirimitivo, "Çok güzel bir şey," dedi. "Demek senin ülkende komünistlik var?"

"Hayır. Cumhuriyet var."

Agustin, "Bir memlekette Cumhuriyet varsa, her şey yapılabilir," dedi. "Başka bir yönetim şekline gerek yok."

Andres, "Sizde büyük mal sahipleri yok mu?" diye sordu.

"Çok."

"Öyleyse sömürü de vardır?"

"Evet. Çok oluyor!"

"Peki ama, bunlara son vermeyecek misiniz?"

"Vermeye çalışıyoruz ama, yine de sömürü oluyor."

"Peki, büyük çiftlikler yok mu, onları parçalasanıza?"

"Var ama, bunları vergiler parçalayacak diye düşünenler de çok."

"Nasıl?"

Robert Jordan tabağını ekmekle sıyırarak Amerika'da gelir vergisinin, veraset vergisinin nasıl alındığını anlattı. Sonra, "Ama, büyük çiftlikler yine duruyor," dedi. "Sonra, toprak vergisi de var."

Primitivo, "Herhalde büyük toprak sahipleri, zenginler bu vergileri kabul etmezler," dedi. "Bu gibi vergiler onları saldırgan yapar. Kendilerini tehlikede görünce isyan ederler, İspanya'da, burada faşistlerin yaptığı gibi."

"Olabilir."

"O zaman ülkende sen de bizim gibi savaşacaksın."

"Evet."

"Peki, ülkende çok faşist var mı?"

"Var, hem de çok. faşist olduklarını bilmiyorlar ama, zamanı gelince öğrenecekler."

"Ama onlar saldırmadan öldüremezsiniz!"

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Öldüremeyiz ama, halkı Faşizmden koruyabilir, eğitebiliriz, faşizm ortaya çıkar çıkmaz anlarlar ve ona karşı savaşırız."

Andres, "Nerede faşist yok... Biliyor musunuz?"

"Nerede?"

Andres sırıtarak, "Pablo'nun şehrinde," dedi.

Primitivo, Robert Jordan'a, "Oradaki faşistleri ne yaptılar biliyor musun?" diye sordu.

"Biliyorum. Anlattılar." "Pilar mı anlattı?" "Evet."

Pablo ağır bir tavırla, "Pilar'ın hepsini anlatması olanaksız," dedi.

"Pencereden içeri bakarken sandalyeden düştü, sonunu göremedi."

Pilar, "Ondan sonra neler oldu, onu da sen anlat," dedi. "Madem ben sonunu bilmiyorum... Sen anlat."

Pablo, "Hayır," dedi. "Bunları kimseye anlatmadım." "Biliyorum," dedi Pilar.

"Pişman oldun çünkü."

Pablo, "Hayır," dedi. "Bu doğru değil! faşistleri herkes benim gibi öldürseydi bu savaş çıkmazdı. Fakat böyle olmasını da istemezdim."

Primitivo, "Hayır," dedi, "vahşi bir şey. O günlerde ben çok vahşiydim."

Pilar, "Şimdi de," dedi.

Pablo, "Evet," dedi. "İzin ver de sarhoş olayım."

212

(fanlar ÇKimin Ç&çm

Kadın, "Vahşi olduğun zaman benim daha çok hoşuma gidiyordun," dedi. "Sarhoşluk halin daha kötü. Çalmadığı zaman hırsızın bayağı bir adamdan farkı yoktur.

Haydut kendi evinde uslu oturur. Katil eve gelince ellerini yıkar. Ama, sarhoş, yatağına kusup kirletir; midesini de alkolle çürütür."

Pablo soğuk bir tavırla, "Sen kadınsın, aklın ermez," dedi. "Şarap içtim, sarhoş

oldum, o insanları öldürmeseydim benden huzurlusu yoktu. Olanlar beni çok kederlendiriyor." Acılı bir tavırla başını salladı.

Pilar, "Sordo'nun getirdiğinden biraz daha ver," dedi Maria. "İçsin de biraz canlansın. Öyle durgunlaştı ki, çekilmez oldu."

Pablo, "Öldürdüklerime tekrar can verebilirsem o zaman ben de canlanırım," dedi.

Agustin, "Şimdi senin canına da!" dedi. "Neye döndü burası böyle?"

Pablo kederli bir tavırla, "Ah, onlara tekrar can verebilsem!" dedi, "Hepsini birer birer..."

Agustin, "Şimdi senin ananı!" diye bağırdı. "Ya böyle konuşmayı bırak, ya da defol buradan! Senin öldürdüklerinin hepsi faşistti."

Pablo, "Yine de söylerim," dedi. "Mümkün olsaydı hepsini tekrar canlandırmak isterdim."

Pilar, "Mümkün olsa daha neler istemezdin!" dedi. "Ben senin gibi adam görmedim.

Düne kadar yine biraz olsun adam denecek halin vardı. Şimdi uyuz bir kedi

yavrusu bile değilsin. Ama bu uyuzluk senin hoşuna gidiyor."

Pablo, başını sallayarak, "Ya hepsini öldürmeliydik, ya hiçbirini," dedi. "Ya hep, ya hiç."

Agustin, "Bir şey soracağım sana, Ingles," dedi. "Sen İspanya'ya nasıl geldin?

Pablo'ya aldırma sen, sarhoş."

Robert Jordan, "İlk defa olarak, bundan on iki yıl önce İspanya'yı incelemeye ve İspanyolca öğrenmeye gelmiştim," dedi. "Şimdi de Amerika'da üniversitede İspanyolca öğretmeniyim."

Primitivo, "Profesöre hiç benzemiyorsun," dedi.

Pablo, "Sakalı bile yok," dedi. "Suratına bak. Sakalı bile yok."

"Profesör müsün?"

"Hayır. Öğretmen."

"Ama, ders veriyorsun değil mi?"

"Evet."

Andres, "Ama, niye İspanyolca ders veriyorsun?" dedi. "Madem İngilizsin, İngilizce ders versen daha kolay olmaz mı?"

Anselmo, "İspanyolcayı bizim kadar iyi konuşuyor," dedi. "Niye ders vermesin ki?"

Fernando, "Öyle ama, dedi, "bir yabancının kalkıp da İspanyolca öğretmesi biraz kendini beğenmişlik gibi olur. Seni kastetmiyorum. Don Roberto, aklına bir şey gelmesin."

"Pablo, halinden memnundu. "Yalancı profesör o," dedi. "Bak, sakalı bile yok."

Fernando, "Evet, İngilizce daha iyi ders verirsin," dedi. "İngilizce öğretsen senin için daha iyi, daha kolay olmaz mı?"

Pilar söze karışarak, "İspanyolcayı İspanyollara öğretmiyorlar ki," dedi.

Fernando Pilar'ın sözünü kesti. "İyi ki öğretmiyor."

Pilar, "Dur, da sözümü bitireyim, eşşek," dedi. "İspanyolcayı Amerikalılara öğretiyor. Kuzey Amerikalılara."

Fernando, "Onlar İspanyolca bilmiyorlar mı?" diye sordu. "Güney Amerikalılar biliyorlar."

Pilar, "Eşek!" dedi. "İspanyolcayı Kuzey Amerikalılara öğretiyor. Onlar İngilizce konuşurlar."

Fernando, "Madem kendi dili İngilizce, kendi dilini öğretmek daha kolay olmaz mı?" dedi.

Pilar, Robert Jordan'a bakarak, "Bu adama laf anlatmak zor," der gibilerden başını salladı. Sonra yine Fernando'ya döndü, "İspanyolcayı iyi biliyor, diyorum sana. Anlamıyor musun?"

fanlar OZ/mm oStyn (Ş'ahvar

"Evet ama, nerenin şivesiyle konuşuyor?" Robert Jordan, "Nerenin?" diye sordu.

Fernando hemen, "Estramadura şivesiyle," dedi. Pilar, "Vay anam! Ne insanlar bunlar!" dedi. Robert Jordan, "Olabilir," dedi. "Oradan geldim."

Pilar, "Oradan geldiğini pekâlâ biliyor," dedi. "Zaten bunu bildiği için öyle söyledi ya." Fernando'ya döndü, "Seni gidi kurnaz! Duydun mu?"

Fernando, "Varsa yerim," dedi. "Sana karşı kötü bir amacım var sanma, Don Roberto..."

Agustin onun sözünü keserek, "Boş laf bunlar. Biz bir yoldaşa Don Roberto demek için mi yapacağız devrimi?"

Fernando, "Bence devrimi herkese Don diye hitap etmek için yapmalıyız," dedi.

"Cumhuriyet kurulunca böyle olacak."

Agustin, "Boş laflar," dedi. "Bunlar boş sözler,"

"Bana sorarsan ben yine, Don Roberto için İngilizce öğretmek İspanyolca öğretmekten daha kolay, derim."

Pablo, "Don Roberto'nun sakalı yok," dedi. "Yalancı profesör o."

Agustin, "Burası tımarhaneye döndü!" dedi.

Pablo, "Sen de içsene," dedi. "Bak ben her şeyi doğal görüyorum. Don Roberto'nun sakalı yok demenin dışında."

Maria eliyle Robert Jordan'ın yanağını yokladı ve Pablo'ya dönüp, "Sakalı var,"

dedi.

Pablo, "Doğru ya! Sen daha iyi bilirsin," dedi.

Robert Jordan ona şöyle bir baktı ve içinden, "Bu adam sarhoş değil. Tetikte olmalıyım," diye düşündü. "Kar daha devam eder mi Pablo?" diye sordu.

"Sen ne dersin?" "Ben sana soruyorum."

Pablo, "Başkasına sor," dedi. "Ben senin istihbarat birimin miyim? Kadına sor.

Komuta onda."

"Sana soruyorum."

Pablo, "Amaaan git be," dedi. "Sen de, kadın da, kız da hepiniz defolun!"

Primitivo, "Sarhoş" dedi. "Aldırma Ingles."

Robert Jordan, "O kadar sarhoş olduğunu sanmıyorum," dedi.

Maria arka tarafında duruyordu, Robert Jordan. Pablo'nun omzunun üstünden kıza baktığını fark etti. Adam, üstü diken gibi dik kıllarla kaplı o yusyuvarlak suratındaki gözlerini kıza öyle dikmişti ki, Robert Jordan kendi kendine, "Bu savaşta ve önceden de, adam öldürmüş bir çok kişi gördüm; hiç birbirlerine benzemiyorlar; hiçbirinde diğerine benzeyen bir çizgi yok. Onlarda öyle katil görüntüsü falan da yoktur. Fakat Pablo'nun iyi bir adam olmadığı kesin."

Pablo'ya "Senin fazla içki içebileceğini sanmıyorum," dedi. "Sarhoş olduğunu da sanmıyorum."

Pablo, "Sarhoşum," dedi böbürlenerek. "İçki içmek bir şey değil. Asıl mesele sarhoş olmakta. Estoy muy borracho'"

Robert Jordan, "Sanmam," dedi. "Korkudan sarhoşsun sen."

Mağaranın içi birdenbire sessizleşti, ocaktaki odunların çıtırtısı ve altında koyun postunun sesi dışında çıt çıkmıyordu. Hatta, dışarıda karın yağışı bile duyuluyor gibiydi.

Robert Jordan kendi kendine, "Şu herifi öldürsem de kurtul-sam," diyordu. "Bir şeyler yapacak ama ne yapacak? Sanırım iyi bir şey düşünmüyor. Yarın değil izleyen gün köprü işi var. Halbuki bu adam bütün işler için tehlike oluşturuyor.

Hadi, bu sorunu bitireyim."

Pablo ona baktı ve parmağını boynuna götürerek bıçak sürter gibi sürttü. Sonra başını sağa, sola salladı. Boynu kısa ve kalın olduğu için başı sağa sola çok az gidip geliyordu.

tŞ'onlor GK/mm ostyn

1 Çok sarhoşum 216 '~£t

"Hayır Ingles," dedi. "Kızdırma beni." Sonra Pilar'a döndü, "Siz benden kolay kolay kurtulamazsınız."

Robert Jordan, artık kesin kararını verdi ve, "Sinverguenza,"1 dedi. "Cobarde!"2

Pablo, "Belki ama," dedi. "Beni kızdıramazsınız. Al biraz daha iç, lngles.

Kadına da başarısız olduğunu söyle."

Robert Jordan, "Ne demek! Seni ben kızdırmak istiyorum," dedi. "Boşuna uğraşma, kızdıramazsın."

Robert Jordan sorunu kapatmak için, "Sen bicho rar(tm)nun3 tekisin," dedi. Planı suya düşürmek istemiyordu.

Pablo, "Çok tuhafim, hem de çok sarhoşum. Şerefine lngles!" Bardağını şarap kabına daldırıp doldurdu, havaya kaldırdı.

Robert Jordan kendi kendine, "Çok tuhaf adam; evet öyle, fakat aynı zamanda akıllı, kurnaz," dedi. Odaya sessizlik çökmüştü ama, şimdi kendi nefes alışından ateşin sesini duyamıy-ordu.

Bardağını şarap kabına daldırarak, "Şerefine!" dedi. İçinden de, "Tu bu kadeh kaldırmalar olması ihanetin bir anlamı olmazdı," diyordu. "Salud!" dedi. "Salud, ve yine Salud."

Pablo ağır bir tavırla, "Don Roberto," dedi. Robert Jordan da, "Don Pablo,"

dedi.

"Sen profesör falan değilsin, sakalın yok çünkü. Sonra, benden kurtulmak için beni öldürmen gerekiyor; halbuki sende bunu yapacak cojones yok."

Ağzını sıkı sıkı kapamış, öyle bakıyordu. Dudakları düz bir çizgi halindeydi.

Robert Jordan bunu balık ağzına benzetti. Kendi kendine, "Hani bazı balıklar vardır, yakalandıktan sonra hava yutup şişerler, tıpkı ona benziyor," dedi.

1 Alçak

2 KOrkak

3 Tuhaf böcek

Robert Jordan bardağını kaldırdı, "Salud Pablo," diyerek İçti. "Senden çok şey öğreniyorum."

Pablo başını salladı, "Profesöre ders veriyorum. Don Roberto, gel seninle dost olalım."

"Dostuz zaten."

"Ama şimdi daha sıkı dost olacağız."

"Zaten sıkı dostuz."

Agustin, "Dinleye dinleye kafam şişti!" dedi.

Pablo, "Ne o negro?1" dedi. "Don Roberto'yla dost olmamı istemiyor musun yoksa?"

Agustin gitti Pablo'nun karşısına dikildi, "Ağzını topla, ben negro değilim."

Pablo, "Ne yapayım, adın öyle," dedi. "Sen söyleyemezsin." "Peki öyleyse, bianco..."2 "Bana bianco da diyemezsin." "Nesin öyleyse? Kızıl mı?"

"Evet rojo. Ordunun kızıl yıldızı gibi ve Cumhuriyetin yanında savaşan biri gibi... Kızılım. Adım da Agustin."

Pablo, "Ne yurtsever adam!" dedi. "Bak, Ingles, yurtseverler için iyi bir örnek."

Agustin sol elinin tersiyle Pablo'ya bir tokat indirdi. Pablo, öylece kaldı.

Ağzının iki tarafından şarap sızıyordu, yüzünün ifadesi bile değişmemişti.

Robert Jordan, gözlerinin bir ışık karşısında kısıldığı gibi küçüldüğünü fark etti.

Pablo, "Bu da vız gelir," dedi. "Buna güveniyorsan aldanıyor-sun, kadın." Başını karısından tarafa çevirdi, "Kızdıramazsınız."

Agustin Pablo'nun ağzına bu sefer bir yumruk savurdu. Robert Jordan tabancasını çıkarmış masanın altında tutuyordu. Ateş

1 Zenci

2 Kızıl

218

(Ş'cmlaf ^Kimin

etmek üzere hazırlamış ve sol eliyle, Maria'ya, yanından uzaklaşmasını işaret etmişti. Maria biraz ileriye gitti. Robert Jordan sol eliyle Maria'yı iterek daha fazla uzaklaştırdı. Maria şimdi epey uzağa kaçmış, ocağın yanına gitmişti.

Robert Jordan onu gözünün ucuyla görüyordu. Ama, aslında Pablo'nun yüzüne bakıyordu.

Ablak suratlı adam, o tuhaf gözleriyle Agustin'e bakıyordu. Göz bebekleri şimdi daha fazla küçülmüştü. Dudaklarını yaladı, bir kolunu kaldırıp elinin tersiyle ağzını sildi, baktı: Elinin üstünde kan vardı. Dilini çıkarıp dudaklarını yaladı, tükürdü.

"Bu da vız gelir," dedi. "Deli değilim ben. Kızdıramazsınız beni."

Agustin, "Cabron!" dedi.

Pablo, "O zaten belli," dedi. "Bizim kadını tanıyorsun."

Agustin bir yumruk daha indirdi. Pablo, kıpkırmızı kesilen ağzının içinde çürük, sarı dişleri görünerek, bir kahkaha attı.

"Boşuna uğraşma," dedi ve bardağını alıp tekrar şarap kabına daldırdı.

"Burada kimsede beni öldürecek cojones yok. Bu el şakaları da gülünç şeyler."

Agustin, "Cobarde!" dedi.

Pablo, şarapla ağzını çalkalayarak yere tükürdü. "Bu lafları da bırak. Bana bu laflar da vız gelir."

Agustin orada öyle durmuş, yukarıdan aşağı şöyle bir bakarak küfürler savuruyordu. Sanki arabadan dirgenle saman alıp samanlığa atıyormuş gibi, tane tane ve gururlu bir tavırla peş peşe, hızla küfrediyordu.

Pablo, "Bunların hiç birine aldırmam," dedi. "Boşuna uğraşma Agustin, bir daha da vurma. Elin acıyacak."

Agustin arkasına dönüp kapıya doğru gitti.

Pablo, "Dışarı çıkma," dedi. "Kar yağıyor. Burada otur, rahatına bak."

Agustin kapının yanından döndü, "Sen! Sen!" dedi. İspanyol-cası Tu olan bu kelimede bütün kızgınlığını toplamıştı.

Pablo, "Ben ya," dedi. "Siz hepiniz öleceksiniz, ben kalacağım."

Bardağını yeniden şarap kabına daldırıp çıkardı ve Robert Jordan'a bakarak kaldırdı. "Profesörün şerefine," dedi. Sonra Pilar'a döndü, "Komutan Senora'nın şerefine!" Sonra bardağını hepsine birden kaldırdı. "Bütün hayalperestlerin şerefine!"

Agustin onun üzerine doğru gitti, elini çarparak Pablo'nun elinden bardağını düşürdü.

Pablo, "Bardağa yazık," dedi. "Senin bu yaptığın saçmalık." Agustin bir küfür daha savurdu.

Pablo başka bir bardak alıp daldırarak, "Evet, görüyorsun işte, sarhoşum," dedi.

"Sarhoş olmadığım zamanlar çok konuşmam. Sen benim hiç bu kadar çok konuştuğumu gördün mü? Fakat deliler içinde kalan akıllı adam işi sarhoşluğa vurmazsa vakit geçmez."

Pilar, "Hadi oradan korkak sen de!" dedi. "Ben senin ne korkak olduğunu bilirim!"

Pablo, "Şimdi bizim kadın başladı," dedi. "Ben gidip atlara bakayım biraz."

Agustin, "Git atlarına ne yaparsan yap," dedi. "Zaten senin huyundur."

Pablo, başını sallayarak, "Hayır," dedi. Duvarda asılı pançoyu alırken Agustin'e baktı, "Senin şu pis lafların yok mu!"

Agustin, "Atlara ne yapacaksın?" diye sordu.

"Bakacağım."

Agustin, "Ne yaparsan yap," dedi. "At düzücü sen de!"

Pablo, "Atlara bayılırım ben," dedi. "Bu insanlardan daha akıllıdırlar ve arkadan bakıldığı zaman bile insanlardan daha güzeldirler. Hoşça kalın," diye sırıttı. "Sen onlara köprü işini anlat Ingles. Baskında neler yapacağını açıkla.

Sonra nasıl kaçacağınızı da söyle. Köprü işi bittikten sonra bunları alıp nereye götüreceksin Ingles? Yurtseverlerini nereye götüreceksin? Bugün akşama kadar içerken hep bunu düşündüm."

_____(fanlar ÇKimin Qsfy/n Ç'dıpor Agustin, "Ne düşündün?" diye sordu.

Pablo, "Ne mi düşündüm?" dedi ve dilini dudağının içinde dolaştırdı. "Ne düşündüğümden. Que te importa?"1

Agustin, "Söyle," dedi.

Pablo, "Çok," dedi. Kaputu giydi. Pançoyu başından geçirip, "Çok şey

düşündüm,"

dedi. Agustin, "Ama ne? Ne düşündün?" diye sordu.

Pablo, "Sizin hayalperest olduğunuzu düşündüm," dedi. "Aklı belinden aşağıda bir kadınla, sizin külünüzü kurutmaya gelen bir yabancı başınıza geçmiş, sürükleyip götürüyor."

Pilar, "Defol!" diye bağırdı. "Defol dışarı, git tipide geber. Çık buradan dışarı seni gidi at sevici maricon!"2

Agustin, "Ağzının payını iyi verdin!" dedi ama, üzerine endişeli bir hal çökmüştü.

Pablo, "Gidiyorum ama," dedi, "birazdan geleceğim." Mağaranın kapısındaki battaniyeyi kaldırarak dışarıya çıktı. Sonra kapının ağzından seslendi, "Kar hâlâ yağıyor Ingles."

1 Sana ne!

2 Homoseksüel.

XVII

'avandaki delikten korlar ocağın üstüne düşüyordu. Bu korların üzerine düşen karların tıslaması dışında mağara-'da tek ses duyulmuyordu.

Fernando, "Biraz daha yemek var mı, Pilar?" dedi.

Kadın, kızgın bir tavırla, "Hayır!" dedi ama Maria, Fernando'nun tabağını aldı, ateşten indirilip kenara konmuş olan o koca tencereye daldırdı, doldurup getirdi, Fernando'nun önüne koydu, Fernando tabağın üzerine bakarken de omzuna vurdu ve bir süre, eli omzunda, yanı başında durdu. Fakat Fernando başını çevirip bakmadı.

Agustin ocağın başında ayakta duruyor, ötekiler oturuyordu. Pilar masaya geçip Robert Jordan'ın karşısına oturdu.

"İşte gördün ya, Ingles, Pablo çok ilginç adam," dedi. Robert Jordan, "Ne yapacak acaba?" diye sordu.

Kadın gözlerini masanın üzerine dikerek, "Her şey yapabilir," dedi. "Her şey."

Robert Jordan, "Makineli tüfek nerede?" diye sordu.

Primitive "Şurada, köşede, üzeri örtülü," dedi. "İstiyor musun?"

Robert Jordan, "Sonra," dedi. "Nerede diye sordum."

_____(fanlar OKimin cSfy/'n (Ş^a/ıper
Primitivo, "Orada," dedi. "Islanmasın diye içeri aldım, üzerini örttüm.

Kurşunlar da çuvalda."

Pilar, "Bir şey yapacağı yok," dedi. "Maquina'yla bir şey yapacak değil ya."

"Hani sen, her şeyi yapabilir demiştin?"

Kadın, "Yapabilir ama," dedi. "Maquina'yi kullanmasını bilmez ki. İçeri bomba atabilir. Onun işi bu."

Çingene, "Öldürmedik de aptallık ettik," dedi. "Akşamdan beri bizim konuşmalarımıza hiç karışmadı. Roberto onu dün gece öldürseydi iyi olurdu."

Pilar, "Sen öldürsene," dedi. O koca suratı kederlenmiş, yorgun görünüyordu.

"Ben razıyım artık."

Agustin, "Önce ben de kabul etmiyordum ama, şimdi kabul," dedi. Ocağın başında durmuş, o uzun kollarını iki yana sarkıt-mıştı; yanakları, ateşin ışığında çukur görünüyordu. "Şimdi ortalığı zehirlemeye kalktı, hepimizin ölümünü istiyor."

Pilar, "Dur bakalım, hepsine soralım," dedi. Sesinde bir halsizlik vardı. "Sen ne dersin, Andres?"

İki kardeşin o dar alınlı, siyah saçlısı, başını sallayarak, "Öldürelim" dedi.

"FJadio, sen?"

"Ben de aynı fikirdeyim," dedi. "Bana sorarsanız bizim için artık o büyük bir tehlike. Bir işe de yaradığı yok."

"Primitivo?"

"Ben de."

"Fernando?"

Fernando, "Elimizde esir olarak tutamaz mıyız?" diye sordu.

Primitivo, "Kim bakacak?" dedi. "Bir esire bakmak için iki adam ister. Hem sonra ne yaparız?"

Çingene, "Faşistlere satarız," dedi.

Agustin, "Bu söylediğin hiç de doğru değil," dedi. "Alçaklık olur."

Rafael, "Bir düşünce olarak söyledim," dedi. "Herhalde faşistler memnun olurlar."

Agustin, "Vazgeç, bu alçaklık olur," dedi.

Çingene kendini haklı çıkarmak istiyordu, "Pablo'nun ki herhalde bizimkinden daha fazla alçaklık."

Agustin, "Biri alçaklık yaptı diye senin de alçaklık yapman gerekmez ya." dedi.

"Bu iş tamam... Herkes aynı fikirde; yalnız ihtiyarla Ingles hariç."

Pilar, "Zaten onlar karışmazlar," dedi. "Pablo onların lideri değil ki."

Fernando, "Bir dakika," dedi. "Daha sözümü bitirmedim."

Pilar, "Hadi, çabuk söyle," dedi. "Ayıldıysa şimdi gelir de kapıdan içeri bir el bombası atarsa dinamitler de havaya uçar, biz de."

Fernando, "Bana kalırsa biraz ileri gidiyorsun, Pilar," dedi. "Onun böyle bir şey yapacağını hiç sanmıyorum."

Agustin, "Ben de Fernando gibi düşünüyorum," dedi. "Şaraplar havaya uçarsa o ne yapar!"

Rafael başka bir görüş ileri sürdü, "Yakalayıp El Sordo'ya teslim etsek, El Sordo da Faşistlere verse, satsa olmaz mı? Sen kör edersin, kolayca yakalarız."

Pilar, "Sen sus bakalım," dedi. "Sen böyle konuştukça sana da kin duyuyorum."

Primitivo, "Zaten Faşistler para vermezler ki," dedi. "Başkaları denedi bunu, para vermiyorlar. Üstelik seni de öldürürler."

Pilar, "Sus dedim sana," dedi. "Bir kez daha kör etmekten bahsedersen sen de onun yanına gidersin!"

Çingene hâlâ aynı şeyi söylüyordu, "Evet, ama, Pablo o yaralı guardia civil'in gözlerini çıkarmıştı.... Hatırladın mı?"

Pilar, "Kes sesini!" diye bağırdı. Bu kör etme lafından çok bunalmıştı.

Fernando, "Ben daha söyleyeceklerimi bitirmedim."

(fanlar OKimiıı

Pilar, "Bitir, hadi çabuk bitir," dedi.

Fernando, "Mademki Pablo'yu esir almak mümkün değil," diye başladı, "ve mademki kendisini faşistlere satmak alçaklık olacak..."

Pilar, "Çabuk bitir," dedi. "Allah aşkına çabuk bitir."

Fernando aldırış etmeden yine yavaş yavaş <. vam etti, "Bana kalırsa, kurduğumuz planın başarıyla uygulaması için onun ortadan kaldırılması gerekiyor."

Pilar bu kısa boylu adama baktı, başını salladı, dudaklarını ısırdı, bir şey söylemedi.

Fernando, "Bu benim fikrim," dedi. "Pablo'nun Cumhuriyete karşı bir tehlike oluşturduğunu düşünmek hakkına sahibim..."

Fernando devam ediyordu, "Gerek sözleri, gerek hareketleri bize bunu kanıtlıyor.

Gerek başlangıçta, gerek son zamanlara kadar gösterdiği yararlar bu hareketlerini affettirebilecek içerikte..."

Pilar ocağın başına gitmişti. Tekrar masaya doğru geldi. Sakin bir sesle,

"Fernando," diye elindeki tabağı uzattı. "Sen şunu ye de çeneni kapat, daha fazla konuşma. Şu fikrinden de artık vazgeç."

Primitivo, "Peki ama," diye başladı ve sözünün devamını getirmeden sustu.

Robert Jordan, "Ben gönüllüyüm" dedi. "Madem hepiniz karar verdiniz, ben de bu işi üzerime alıyorum."

İçinden de, "Bana böyle neler oluyor?" diyordu. "Femando'yu dinleye dinleye ben de onun gibi konuşmaya başladım. Böyle konuşmak ondan bana geçti. Fransızca siyaset dilidir, İspanyolca da kırtasiye dili."

Maria, "Hayır," dedi. "Olmaz."

Pilar, parmağını dudaklarına götürerek İşaret etti. Kapıya doğru bakıyordu.

Robert Jordan, "Bu gece yaparım," dedi.

Pilar, "Sen karışma," dedi Maria. "Sen sus bakayım!"

"Mağaranın kapısına gerili olan battaniye açıldı, Pablo'nun kafası göründü.

Hepsine birden sırıtarak gülümsedi, battaniyeyi kaldırarak girdi, dönüp sıkı sıkı kapadı. Sonra yine onlardan tarafa döndü, başından pançoyu sıyırıp çekti ve üzerindeki karları silkti.

"Benden bahsediyorsunuz galiba?" dedi. "Yazık ki yarım kaldı."

Kimse cevap vermedi. Pançoyu bir çiviye astı, masaya doğru gitti.

"Que tal?" dedi. Sonra, masanın üzerinde boş duran bardağını aldı, şarap kasesine daldırdı. Maria'ya "Şarap kalmamış," dedi. "Git de tulumdan biraz daha doldur."

Maria kaseyi aldı, üzeri tozlu deri tulumun yanına gitti. İçinde şarap bulunduğu şişkinliğinden belli olan tulum, duvara baş aşağı asılmıştı. Kız, tulumun tıpasını çevirerek açtı, ve derin kabı doldurdu. Pablo kızın eğilip çanağı dolduruşunu, kalkıp çanağı getirişini seyrediyordu.

Pablo kıza, "Dikkat et, bu gece boğazıma kadar şaraba boğuluyorum," dedi.

Kimse bir şey söylemedi.

Pablo devam etti, "Bugün belden başladım, boğazıma kadar içtim. Sabahtan akşama kadar içtim. Ne o? Dilinizi kedi mi yedi?"

Hiç kimse bir şey söylemedi.

Pablo, "Tıpayı iyi kapa Maria," dedi. "Damlamasın."

Agustin, "Şarap çok," dedi. "Merak etme, istediğin kadar içersin."

"Çok şükür, biri dilini çözdü. Hepiniz dilinizi yuttunuz sanmıştım."

Agustin, "Ne diye yutalım?" diye sordu. "Ben içeriye girdim diye." "İçeri girdinse ne olmuş?"

(Fanlar GK/m///

Robert Jordan, "Belasını kendi arıyor," dedi. "Onun işini galiba Agustin görecek. Zaten düşman. Benim bir düşmanlığım yok. Gerçekten pis bir adam ama, kendisine karşı öyle bir düşmanlık falan duymuyorum. Yalnız, bir yaralının gözünü çıkarmış, çok kötü... Ama bana ne, bu onların savaşı. Yalnız, iki gün buralarda olmamalı. Ben bu işe karışmayacağım. Bu gece onu öldürmeye karar verdim. Öldürürüm ama burada bu dinamit varken olmaz. Pablo da bunu iyi biliyor." Kendi kendine, "Ama sen düşündün mü bunu" diye sordu. "Düşünmedin.

Agustin de düşünmedi. Başına ne gelirse gelsin artık o hak etmiştir."

"Agustin," dedi.

Agustin dönüp baktı, "Ne var?"'

Robert Jordan, "Seninle biraz konuşmak istiyorum," dedi.

"Sonra?"

Robert Jordan, "Hayır şimdi," dedi. "Lütfen."

Bunları söylerken kapıya doğru gitmişti, Pablo gözleriyle onu öyle seyrediyordu.

Agustin kalktı, ona doğru geldi.

Robert Jordan diğerlerinin duyamayacağı kadar yavaş sesle, "çantadakileri unutuyorsun galiba," dedi.

Agustin, "Vay canına! Sahi, be!" dedi. "İnsan alışınca unutuyor."

"Evet, ben de unutmuştum."

Agustin tekrar, "Vay canına!" dedi. "Amma da aptalız ha!" Agustin gitti yirie masaya oturdu. "İç bakalım, Pablo!" dedi. "Atlar nasıl?"

Pablo, "Çok iyiler," dedi. "Kar da biraz hafiflemiş." "Dinecek mi dersin?"

Pablo, "Dinecek," dedi. "Azaldı, ince ince yağıyor. Rüzgar devam edecek ama, kar dinecek. Rüzgar döndü."

Robert Jordan, "Yarın hava açar mı dersin?" diye sordu.

Pablo, "Açar," dedi. "Hava açık olacak ama oldukça da soğuk olur. Rüzgar dönüyor."

Robert Jordan içinden, "Şuna bak," dedi. "Şimdi ne kadar dostça konuşuyor! O da rüzgar gibi döndü. Suratı da, vücudu da domuza benziyor ve nasıl bir katil olduğu belli ama, iyi bir sezgi gücü var. Öyle ya, domuz da zaten çok zeki bir hayvandır. Pablo bize düşman gibi bakıyor; ya da biz değil, asıl planlarımız hoşuna gitmiyor. Ama, yaptıklarıyla düşmanlığını öyle ileri götürüyor ki insan onu haklamak istiyor. İşin bu dereceye geldiğini görünce dönüyor, bu sefer değişik davranmaya başlıyor."

Pablo, Robert Jordan'a, "Bizim şansımıza hava iyi olacak," dedi.

Pilar, "Bizim mi?" dedi. "Bizim ha?"

Pablo ona bakıp sırıtarak, "Evet, bizim şansımıza," dedi ve şarap bardağını tekrar dikti. "Niye şaştın? Ben dışarı çıkarken her şey kararlaştı sanıyordum. Aramızda, anlaşamayacak ne var ki?"

Kadın, "Hangi konuda?" diye sordu.

"Her konuda. Örneğin şu köprü meselesinde. Bu işte ben de seninle berberim artık."

Agustin, "Demek şimdi bizimle berabersin ha?" dedi. "Bütün bunlardan sonra bile mi?"

Pablo, "Evet," dedi. "Rüzgar döndü, ben de sizinle beraber oldum."

Agustin başını sallayarak, "Rüzgar," dedi ve tekrar başını salladı. "Suratına yumruğu yediğin halde?"

Pablo, parmaklarıyla dudaklarını silerek, "Evet," dedi, "suratıma yumruğunu yediğim halde."

Robert Jordan Pilar'a baktı. Kadın, Pablo'yu acayip bir hayvanı seyreder gibi süzüyordu. Yüzünde hâlâ o göz çıkarma meselesinden bahsettikleri zamandan kalma keder vardı. Sanki bu düşünceden kurtulmak istiyormuş gibi başını salladı. Sonra başını kaldırıp arkaya doğru dikerek, Pablo'ya, "Bana bak," dedi.

"Söyle kadın."

"Neler oluyor sana böyle?"

"Hiç. Fikrimi değiştirdim. Başka bir şey olduğu yok."

"Dışarıda, kapının önünde durdun, bizim konuşmalarımızı dinledin, değil mi?"

Pablo, "Dinledim ama söylediklerinizin hiç birini anlayamadım," dedi.

"Seni öldüreceğiz diye korkuyorsun."

Pablo şarap bardağının üzerinden ona bakarak, "Hayır," dedi, "korktuğum falan yok. Sen de biliyorsun ki böyle bir şeyden korkmam."

Agustin, "Peki sana ne oluyor öyleyse?" diye sordu. "Bir bakıyoruz, içmişsin, bize ağzını açıp gözünü yumuyorsun, kararlaştırdığımız işten vazgeçiyorsun, bize söylediğini bırakmıyorsun, kadını kışkırtıyorsun."

Pablo onun sözünü keserek, "Sarhoştum," dedi. "Şimdi de..."

Pablo, "Sarhoş değilim," diye onun sözünü kesti. "Fikrimi değiştirdim."

Agustin, "İsteyen inanabilir, ben inanmıyorum," dedi.

Pablo, "Canın isterse..." dedi. "Seni Gredos'a benden başkası götüremez."

"Gredos'a mı."

"Köprü işinden sonra gideceğimiz tek yer orası."

Robert Jordan, Pilar'a bakarak, Pablo'nun göremeyeceği taraftaki elini kulağına götürerek,

"Duydu mu acaba?" der gibilerden bir işaret yaptı.

Kadın başını salladı, işaretle evet anlamında cevap verdi. Sonra Maria'ya usulca bir şey söyledi.

Kız, Robert Jordan'ın yanına geldi, kulağına uzanarak, "Duydu," diyor," dedi.

Fernando, "Pablo, sen de şimdi bu köprü işinde bizimle berabersin öyle mi?"

dedi.

Pablo, Fernando'nun gözlerinin içine bakarak başını salladı, "Evet," dedi.

229

O

rap

Primitivo, "Bu doğru mu?" diye sordu. Pablo, "Deveras,"1 dedi.

Fernando, "Ne dersin, bu işi becereceğiz değil mi?" diye sordu. "Artık eminsin, değil mi?"

Pablo, "Niye emin olmayayım?" dedi. "Sen emin değil misin?" Fernando, "Evet ama, ben önceden de emindim," dedi. Agustin, "Ben burada duramayacağım artık, gidiyorum," dedi. Pablo dostça, "Dışarısı çok soğuk," dedi.

Agustin, "Olabilir," dedi. "Ama, ben bu manicomio'da2 daha fazla duramam."

Fernando, "Burası mağara, tımarhane değil," dedi.

Agustin, "Hem de katil ve delilerin tımarhanesi," dedi. "Daha fazla kalırsam ben de delireceğim."

1 Doğru

2 Akıl hastanesi

XVI

obert Jordan kendi kendine, "Durmadan dönüp duran atlı karıncalar gibiyiz,"

diyordu. "Döndük, yine aynı yere seldik. Ortada da halledilmiş bir şey yok."

Mağaranın içi amış, dışarıda da rüzgar dinmişti. Robert Jordan, önüne not defterini açmış, masanın başında oturuyordu. Defterde köprünün nasıl havaya uçurulacağını gösteren planlar vardı. Onların yanına üç resim çizdi, hesaplarını yaptı. Köprünün nasıl havaya uçurulacağını, sakin sakin, çocukların bile anlayacağı bir dille anlattı. Çünkü o sırada kendisine bir şey olursa Anselmo plana devam etsin diye düşünüyordu. Çizdiklerini bitirdikten sonra tekrar gözden geçirdi.

Maria yanı başında oturmuş, omzunun üzerinden, onun çizdiği şeylere bakıyordu.

Robert Jordan, masanın karşı tarafında oturan Pablo'yu da, konuşan ve iskambil oynayan ötekileri de gözünün ucuyla görüyor, mağaranın kokusu da hafif hafif burnuna geliyordu. Şimdi bu koku değişmiş, içerisini yemek kokusu yerine duman kokusu, tütün, şarap ve ter kokusu kaplamıştı. Bir ara, Maria, onun bitirmek üzere olduğu bir resmi seyrederken sol elini masanın üzerine koyunca Robert Jordan kızın elini aldı, yüzüne götürdü, biraz önce tabakları yıkadığı için eline sinmiş olan sabun kokusunu, ve elinin ıslak serinliğini hissetti. Yüzüne bakmadan kızın elini yine aldığı yere bıraktı ve işine devam etti. Maria'nın kızardığını görmedi. Maria'nın eli yine aynı yerde, öylece durdu. Ama, Robert Jordan bir daha alıp koklamadı.

Planın anlatımı bitmişti. Defterinde yeni bir sayfa açıp yazmaya başladı. Plan kafasına bütün ince ayrıntılarıyla yerleşmişti. Açık, net şekilde yazabilmek hoşuna gidiyordu. İki sayfa doldurdu; sonra, yazdıklarını başından sonuna kadar dikkatle okudu.

Kendi kendine, "Evet," dedi. "Artık tamam. Mükemmel oldu ve hiç bir eksiği kalmadı. Golz'dan aldığım emir üzerine, nöbetçileri yok edip köprüyü uçuracağım.

Ondan ötesi de beni ilgilendirmez. Şu Pablo işine karışmak istemezdim, nasıl olsa halledilecek. Pablo ister olsun, ister olmasın, bana ne! İki kere karıştım, ikisinde de döndük dolaştık yine aynı yere geldik. Bir daha karışmam."

Defteri kapadı, başını kaldırıp Maria'ya baktı, "Hola guapa," dedi. "Bir şey anladın mı bari?"

Kız, "Hayır Roberto," dedi ve elini Robert Jordan'ın kalem olan elinin üzerine koydu. "Bitti mi?"

"Bitti. Hepsini yazdım, çizdim."

Pablo, masanın karşı tarafından, "Neler yazdın, Ingles?" diye sordu. Gözleri yine çapaklanmıştı.

Robert Jordan gözlerini dikerek ona şöyle bir baktı. Kendi kendine de, "Yine dönmeye başlıyor sen karışma," dedi. Sonra Pablo'ya, "Köprü işini gözden geçirdim," dedi.

"Nasıl?"

"Çok iyi. Gayet iyi."

Pablo, "Ben de kaçma işini gözden geçirdim," dedi.

Robert Jordan, onun sarhoşluktan büzülmüş domuz gözlerine ve önündeki şarap kasesine baktı. Çanak boşalmak üzereydi. Kendi kendine, "Yine içiyor. Bırak içsin, sen kendini atlı karıncaya kaptırmamaya bak. Amerikan iç savaşında görevli general Grant da genellikle sarhoşmuş. Fakat kendisini Pablo'ya benzettiğimi duysa müthiş kızardı. Grant da puro içermiş."

Pablo'ya dönerek kibarca, "Senin planların nasıl?" diye sordu. Pablo ağır ağır başını sallayarak, "Muy bien"1 dedi.

CK/mm ~32\vıt Ça

11

1 Çok iyi 232

Agustin, iskambil oynadıkları köşeden, "Plan mı hazırladın?" diye sordu. "Evet.

Hem de bir çok plan..."

Agustin, "Nereden buldun?" dedi. "Çanağın içinden mi çıkardın?"

Pablo, "Kim bilir, belki," dedi. "Şu çanağı doldurur musun, Maria?"

Agustin tekrar oyuna dönerek, "Tulum içinde daha güzelleri olacak," dedi. "Onun içine dalsan daha iyi edersin."

Pablo ciddi bir tavırla, "Hayır," dedi, "ben çanağın içinden çıkarırım."

Robert Jordan kendi kendine, "O da atlı karıncaya bir daha binmek istemiyor,"

dedi. "Zaten sürekli binilmez ki. Ölüm çemberi gibi bir şey bu. Kurtulduğuma çok seviniyorum. İki kereciği bile başımı döndürdü. Ama sarhoşlar ve zalim insanlar ölünceye kadar binebilirler. Dönerler, dönerler, dönerler... İstedikleri kadar dönsünler. Beni bindiremezler. Hayır, General Grant hazretleri, ben binmem."

Pilar ocağın başında, sandalyesini çevirerek oturmuştu ki, sırtları dönük iskambil oynayan o iki kişinin omuzlan üzerinden oyunlarını seyredebiliyordu.

Robert Jordan kencıi kendine, "Öiüm havasından normal bir aile hayatına döndük,"

diyordu. "Daha iki gün önce ne Pilar'ı tanıyordum, ne Pablo'yu, ne de

diğerlerini... Dünyada Maria diye biri de yoktu. Daha saf bir dünyada yaşıyordum. Golz'dan açık, net emirler alıyordum ve bunlar bir takım zorlukları, bazı tehlikeli sonuçları olmakla beraber yine de yerine getirilmeleri mümkün olan emirlerdi. Bu köprüyü havaya uçurduktan sonra ya tekrar cepheye dönmek mümkün olacaktı, ya olmayacaktı; olursa bir süre için Madrid'e gitmek isteyecekti. Bu savaşta kimseye izin vermiyorlar ama ben iki, üç günlük bir izin koparabilirdim.

Madrid'de birkaç kitap almak, Florida Oteline gidip bir oda tutmak, sıcak bir banyo yapmak istiyordum, dedi kendi kendine. Kapıcı Luis'i, Mantequerias Leonesas'tan ya da Gran Via

üzerindeki öbür yerlerden birinden bir şişe apsent almaya gönderecektim.

Banyodan sonra yatağa uzanıp okuyacak, iki kadeh apsent içecek, sonra da Gaylord'a telefon edip orada yemek yiyip yiyemeyeceğimi öğrenecektim.

Gran Via'da yemek istemiyordu, çünkü yemekler gerçekten işe yaramazdı, üstelik de herhangi bir şey bulabilmek için erken gitmek gerekirdi, yoksa o beğenmediği yemeği bile bulamazdı. Ayrıca orada çok fazla tanıdık gazeteci vardı, onunsa çenesini kapamayı canı istemiyordu. İçkisini içtikten sonra konuşma isteğiyle dolacaktı, Gaylord'a gidip orada Karkov'la birlikte yemek istiyordu, hem yemekleri iyiydi, hem de bira gerçekten biraydı, üstelik savaşta neler olup bittiğini de öğrenmek istiyordu.

İlk gittiğinde, genelde Rusların kaldığı Gaylord otelini hiç sevmemişti, çünkü aşırı lüks görünüyordu, yemekler işgal altındaki bir kent için fazla iyiydi, konuşmalar bir savaş için fazla alaylıydı. Ama çok çabuk yozlaştım, diye düşündü. Böyle bir deneyimden geri döndüğünde insan hoş bir yemeği niçin yemesin ki? İlk kez duyduğunda alaycı gibi gelen konuşmalara gelince, onların gerçeğin ta kendisi olduklarını öğrenmişti sonradan. Bu olay bitince, tam Gaylord'da anlatılacak türden bir şeyler çıkacak, diye düşündü. Evet, bitince.

Maria'yı Gaylord'a götürebilir misin peki? Hayır. Götüremezsin. Ama otelde bırakabilirsin, sıcak bir banyo yapabilir, sen Gaylord'dan döndüğünde seni orada bekliyor olur. Evet, böyle yapabilirsin. Karkov'a ondan söz ettikten sonra da, başka bir zaman onu da götürebilirsin, onu merak ederler, görmek isterler nasıl olsa.

Belki de Gaylord'a hiç gitmezsin. Erkenden Gran Via'da yemek yiyip çabucak Florida'ya dönebilirsin. Ama Gaylord'a gideceğini biliyorsun, çünkü her şeyi yeniden görmek istersin, o yemeği yeniden yemek istersin, bu olaydan sonra o rahatlığı, o lüksü görmek istersin. Sonra Florida'ya dönersin. Maria orada olur.

Elbette, bu olay bittikten sonra Maria orada olacaktır. Bu olay bittikten sonra, Evet, bu olay bittikten sonra. Eğer işini iyi yaparsa, Gaylord Otelinde güzel bir yemeği hak etmiş olacaktı.

(Startlar OKimin \5Jçin (Ş

Bu otel, savaşın başında halkın arasından çıkıp hiçbir askeri eğitimleri olmadan silahı eline almış olan ünlü köylü ve işçi İspanyol komutanlarıyla tanıştığı ve çoğunun Rusça konuştuğunu öğrendiği yerdi. Birkaç ay önce, en büyük düş

kırıklığı bu olmuştu, bu konuda kendi kendisiyle alay etmeye başlamıştı. Ama olayların nasıl geliştiğini öğrendiğinde rahatlamıştı. Gerçekten de köylü ve işçiydiler. 1934 devriminde eyleme katılmışlar, devrim başarısızlığa uğrayınca yurtdışına kaçmışlar, Rusya'da askeri akademiye ve Lenin Enstitüsüne gönderilmişlerdi, böylece bir daha ki sefere savaşmaya hazır ve komutayı ele almak için gerekli askeri eğitime sahip olmaları sağlanmıştı.

Rusya'da onları Komüntem eğitmişti. Bir devrimde, yabancılara kimden yardım gördüğünüzü açıklayamazdınız, kimsenin bilmesi gerektiğinden daha fazlasını bildiği kabullenilmez-di. Bunu öğrenmişti. Eğer yapılan bir şey temelde doğruysa, yalan söylemek önemli olmamalıydı. Ama çok fazla yalan söyleniyordu.

Başlangıçta yalanlardan hiç hoşlanmıyordu. Nefret ediyordu. Daha sonra, hoşlanmaya başlamıştı. Yabancı olmanın, onlardan olmanın bir parçası da buydu, ama yozlaştırıcı bir şeydi.

El Campesino ya da Köylü olarak bilinen Valentin Gonzales'in köylü olmadığını, bir zamanlar İspanyol Yabancılar Lejyonunda çavuşken kaçıp Abdülkerim'le savaştığını da Gaylord'dan öğrenmişti. Bu da önemli değildi.

Niçin olmasın?

Böyle bir savaşta başa köylü önderlerin geçmesi gerekiyordu, gerçek bir köylü önderse, Pablo gibi biri olabilirdi. Gerçek Köylü Önderin ortaya çıkması beklenemezdi, üstelik çıktığında gereğinden fazla köylü özellikleri olabilirdi.

İşte bu yüzden köylü önderleri yaratmak gerekiyordu. Aslına bakılırsa, Campesino'yu gördüğü kadarıyla, kara sakalı, kalın zenci dudakları, ateşli, dik bakışlı gözleriyle, ona göre El Campesino da gerçek bir köylü önderi kadar sorun çıkarabilirdi. Onu son gördüğünde, yapılan reklamlara kendisi de inanmış, sonunda köylü olduğuna inanmaya başlamış gibiydi. Mert, yürekli adamdı, dünyada ondan yüreklisi bulunamazdı. Ama Tanrım, ne çok konuşuyordu. Heyecanlandığında, sonuçları ne olursa olsun, ağzına geleni söyleyebiliyordu. Ama her şeyin kaybedildiği sanıldığı bir anda, eşsiz bir tugay komutanıydı. Her 235

şeyin kaybedildiği zamanı hiç fark etmezdi, kaybedildiğinde de savaşır yeniden kazanırdı.

Yine bu otelde, eskiden basit bir duvar ustasıyken şimdi tümen komutanı olan, Rusça bilen Galiçyalı Enrique Listerli tanımıştı. Kısa bir süre önce emrine bir kolordu verilen Endülüslü marangoz Juan Modesto'yla da bu otelde tanışmıştı.

Rusçayı hiç de Puerto da Santa Maria'da öğrenmemişti, ama orada marangozların gittiği bir Belitz okulu bulunsaydı, öğrenirdi. Genç askerler arasında Rusların en çok güvendiği oydu, çünkü gerçek bir partiliydi, Amerikalılara özgü bu deyimi gururla kullanan Ruslar'ın dediği gibi, "yüzde yüz" partiliydi. Lister'den, El Campesino'dan çok daha akıllıydı.

Kuşkusuz bu otel bir okuldu. Her şeyin nasıl yapılması gerektiği değil, aslında nasıl yapıldığı orada öğrenilirdi. Kendi eğitiminin henüz başladığını düşündü.

Acaba uzun süre devam edebilecek miydi? Gaylord iyiydi, sağlıklıydı, tam ihtiyacı olan şeydi. Başlangıçta, hâlâ bütün o saçmalıklara inandığı sırada, çok şaşırtmıştı onu. Ama şimdi, bütün bu aldatmacaların gerekliliğini kabullenecek kadar çok şey öğrenmişti; Gaylord'da öğrendikleri de, doğruluğuna inandığı şeylere olan inancını pekiştirmişti. Nasıl olması gerektiğini değil, nasıl olduğunu bilmek istiyordu. Bir savaşta hep yalanlar vardı. Ama Lister'in,

Modesto'nun, El Campesino'nun gerçekleri, yalanlardan ve efsanelerden çok daha iyiydi. Her neyse, bir gün gelecek, gerçek herkese açıklanacaktı, bu arada da kendisinin gerçeği öğrenebileceği böyle bir yerin, bu otelin olması onu mutlu ediyordu.

Madrid'de istediği kitapları aldıktan, sıcak banyoda gevşedikten, iki kadeh içip bir süre okuduktan sonra Gaylord'a gidecekti. Ama bunları tasarladığında Maria henüz ortada yoktu. Tamam. İki oda tutacaklardı, kendisi Gaylord'a gidince Maria istediğini yapacak, daha sonra yine ona dönecekti. Dağlarda bu kadar zaman beklemişti. Florida Oteli'nde birazcık bekleyebilirdi. Madrid'de üç günleri olacaktı. Üç gün uzun bir süre olabilirdi. Operada Marx Kardeşleri seyretmek Maria'nın hoşuna gidecek, diye düşündü. Hem de çok hoşuna gidecek.

Ama oradan bu mağaraya gelmek uzun bir yoldu. Hayır, uzun olan yol bu değildi.

Bu mağaradan Gaylord'a gitmek uzun oia-

"^i

çaktı. Onun ilk kez Kashkin götürmüştü Gaylord'a, hoşuna gitmemişti. Kashkin Karkov'la tanışması gerektiğini, çünkü Karkov'un Amerikalıları tanımak istediğini, dünyada Lope de Vega'yı1 en çok seven kişi olduğunu ve "Fuente Ovejuna"nın yazılmış yazılacak en iyi tiyatro oyunu olduğunu düşündüğünü söylemişti. Belki de gerçekten öyleydi, ama Robert Jordan öyle düşünmüyordu.

Karkov'u sevmiş, ama burayı sevmemişti. Karkov o güne kadar tanıdığı en zeki adamdı. Robert |ordan ilk gördüğünde, siyah binici çizmeleri, gri binici pantolonu, minik elleri, ayakları, kırılıverecekmiş duygusu veren yüzü ve bedeni, konuşurken çürük dişlerinin arasından çevreye tükürük saçmasıyla komik bir görüntüsü vardı. Ama görünüşte o kadar küstah ve esprili, aslında da onun kadar akıllı, onurlu bir kişiyle ilk kez karşılaşıyordu.

Bu otel ise, ahlâksızlık ölçüsünde lüks ve yozlaşmış gelmişti Robert jordan'a.

Ama dünyanın altına birini yöneten bir gücün temsilcilerinin birkaç küçük rahatlığı niçin olmasın ki? Bu rahatlıklara sahiptiler işte, Robert Jordan başka her şeyden iğrenmiş, daha sonra kabullenmiş ve tadını çıkarmıştı. Kashkin onu müthiş bir adam olarak tanıştırmış. Karkov da başta aşağılar-casına kibar davranmıştı, ama bir süre sonra, Robert Jordan kahramanlık taslamayıp da gerçekten gülünç, üstelik de kendisini son derece küçük düşüren bir olay anlattığında, Karkov rahatlayarak kibarlığı bir yana bırakıp önce kabalaşmış, arkasından küstahlaşmış, sonra da dost olmuşlardı.

Kashkin'e orada gösterilen tavır, ona katlanmaktan öteye gitmiyordu. Kuşkusuz, ciddi bir sorunu vardı Kashkin'in; bunu da İspanya'da çözmeye çalışıyordu.

Kendisine sorunun ne olduğunu söylememişlerdi, ama ölmüş olduğuna göre, şimdi belki söylerlerdi. Her neyse, Robert |ordan'la Karkov dost olmuşlardı, inanılmaz derecede zarif, süzgün, esmer, sevecen, yerinde duramayan, umutsuzluğa düşmemiş, esnek bedenli, kendine bakmayan, tutam tutam beyazlamış siyah saçları kısacık kesilmiş bir kadın olan Karkov'un karısıyla da dost olmuşlardı, 1 Lope Felix de Vega (1562-1635), ispanyol edebiyatının en büyük yazarlarından biri kabul edilir, iki binin üzerinde oyun yazdığı söylenmektedir.

kadın şimdi tankçı birliklerine çevirmenlik yapıyordu. Karkov'un metresiyle de, kedi gözlü, dişi bir vücuda sahip, aptal, hırslı ve son derece sadık metresiyle de dost olmuştu. Bu kadın hemen dedikoduya başlıyordu, belirli zamanlarda denetlenebilen özgür aşk anlayışı galiba yalnızca Karkov'un eğlenceli bulduğu bir şeydi. Karkov'un tankçı birliklerinde çevirmen olan karısından başka, bir yerlerde bir karısı daha, belki iki karısı daha olduğu söyleniyordu, ama kimse bundan pek emin değildi. Robert Jordan hem karısını, hem de metresini seviyordu.

Eğer bir karısı daha varsa, tamsa onu da seveceğini sanıyordu. Karkov, kadınlar konusunda oldukça zevkliydi.

Pablo'nun önündeki şarap kabına uzanıp kupasına şarap doldurdu, "İzninle," dedi.

Pablo başını salladı. Askeri incelemelerine kaptırmıştır herhalde kendini, diye düşündü Robert Jordan. Topun ağzındaki gösterişli ünün peşinde değil, şu çanaktaki soruna çözüm arıyor. Ama bu grubu bu.kadar zaman yönetmiş olmak için, oldukça becerikli olmak gerek, bunu yadsıyamazsın, diye geçirdi içinden.

Pablo'ya bakarken, Amerika İç Savaşı'nda nasıl bir gerilla önderi olurdu, diye merak etti. Yığınla vardı onlardan, diye düşündü. Ama onlar hakkında çok az şey biliyoruz. Quantriller, Mosbyler, kendi dedesi gibiler değil, küçük önderler, ormanlarda saklananlar hakkında. İçilen içki konusunda da öyle. Acaba Grant gerçekten ayyaşın biri miydi? Dedesi hep öyle olduğunu söylerdi. Her zaman, öğleden sonra saat dörde doğru hafiften kafayı bulduğunu, Vicksburg'dan önce de, işgal sırasında bazen iki üç gün boyunca çok sarhoş olduğunu söylerdi. Ama dedesinin söylediğine göre, ne kadar içerse içsin, davranışlarında hiçbir değişiklik olmazmış, yalnız bazen uyandırmak çok güç olurmuş. Ama eğer uyandırmayı başarırlarsa, normal davranırmış.

İspaVıya'da, bu iç savaşta askeri bir dahiye rastlamamıştı. Buna rağmen, Kleber, Lucasz ve Hans, Uluslararası Tugaylarla Madrid'in savunulmasında üzerlerine düşeni iyi becermişlerdi. Golz iyi bir general ve iyi bir askerdi, ama onu hep aşağı bir konumda tutuyorlar ve istediklerini yaptırmıyorlardı. Bu saldırı, şimdiye kadar düzenlediği en büyük saldırı olacaktı, saldırı hakkında duydukları da Robert Jordan'm hiç hoşuna gitmemişti. 238

(fanlar ÇKimin

İtalyanları yenilgiye uğrattıkları çarpışmayı görebilseydim, diye düşündü. Ama o sırada kendi Estremadura'daydı. Hans, iki hafta önce bir gece Gaylord'da çarpışmayı anlatmış, hepsi gözünün önünde canlanmıştı. Öyle bir an olmuştu ki, her şey yitirilmiş sanılmıştı, İtalyanlar Trijueque yakınındaki hattı yarmışlardı, Torija-Brihuega yolu tutulmuş olsa, On İkinci Tugay'in işi bitikti.

"Ama İtalyan olduklarını bildiğimizden," demişti Hans, "başka birliklerin karşısında kesinlikle yapılmayacak bir manevraya giriştik. Ve başarılı olduk."

Hans savunmayı haritaların üzerinde göstermişti. Hans savaş haritalarını sürekli yanında taşırdı, mucizeye benzer bu başarıya hâlâ şaşıyor, hâlâ havalara uçuyordu. Hans iyi bir asker, iyi bir arkadaştı. Hans'ın söylediğine göre, Lister'in, Modesto'nun ve Campesino'nun İspanyol birlikleri o

çarpışmada çok iyi savaşmışlardı, bu da önderlerinin ve getirdikleri disiplinin başarısıydı. Ama Lister, Campesino ve Modesto, atacakları adımlar konusunda askeri danışmanlardan emir almışlardı. Sanki ikili kontrol sistemi olan, herhangi bir yanlış harekette pilotun kontrolü ele alabileceği bir uçağı kullanmayı öğrenen öğrenciler gibiydiler. Bu yıl, neleri ve ne kadar öğrendikleri anlaşılacaktı. Bir süre sonra ikili kontrol sistemi olmayacaktı ve kendi başlarına orduyu ne kadar iyi yönetebildikleri ortaya çıkacaktı.

Bunlar disiplin seven komünistlerdi. Kurdukları disiplin, iyi birlikler yaratacaktı. Lister disiplin konusunda cani sayılırdı. Gerçek bir fanatikti ve tam İspanyollara yaraşır biçimde hayata karşı saygısızdı. Moğolların batıyı istila ettiğinden bu yana, çok az orduda, insanlar Lister'in emrinde olduğu kadar eften püften nedenlerle idam edilmişti. Ama elindeki tümeni bir savaş

birliğine dönüştürmeyi çok iyi biliyordu. Bir yeri elinde tutmakla bir yere saldırıp ele geçirmek çok farklı şeylerdir, bir orduya savaş alanında komuta etmek de çok güçtür, diye düşündü Robert Jordan masada otururken. Lister'i gördüğüm kadarıyla, ikili kontroller kalkınca bu konuda ne kadar başarılı olabileceğinden emin değilim. Ama belki de gitmezler, diye düşündü. Acaba gidecekler mi? Yoksa güçlenecekler mi? Bütün bu olayda Rusların tutumu ne acaba?

Beni ancak Gaylord paklar, diye geçirdi içinden. Şu anda bütün öğrenmek istediklerimi ancak Gaylord'da öğrenebilirim.

Bir zamanlar Gaylord'un kendisi için kötü olduğunu düşünmüştü. Gaylord, Uluslararası Tugaylar karargâhına dönüştürülen Madrid sarayının sofu, dindar komünizminin tam tersiydi. Orada insan kendisini bir haçlı seferine katılıyormuş

gibi hissederdi. Kullanıla kullanıla eskimiş, bayatlamış, gerçek anlamını vermeyen bir tanım olduğu halde başka türlü tanımlamak olanaksızdı. Dünyanın bütün ezilenleri adına yüklenilen bir görev duygusuydu; bundan söz etmek, dinsel bir deneyimden söz etmek kadar güç, utanç verici bir şeydi, ama yine de, gerçek bir duyguydu, Bach dinlemek, ya da Chartres Katedralinde, Leon'daki katedralde durup kocaman pencerelerden içeri ışığın girişini

seyretmek, ya da Prado Müzesinde Mantegna, Greco ve Brueghel'i görmek gibi bir şeydi. Bütünüyle, tam olarak inanabileceği bir şeyin, başkalarıyla tam bir kardeşlik içinde olduğu bir bütünün parçası olmaktı. Daha önce hiç bilmediği, ama artık tanıdığı, kendi ölümünün hiçbir değeri olmayacak kadar önem verdiği bir şeydi, yalnızca görevini yerine getirmesine engel olacaksa kaçınması gereken bir duyguydu. Ama en iyisi, bu duyguya ve bu gereksinime karşı yapabileceği bir şey olmasıydı.

Savaşabilirdi. Savaştın işte, diye düşündü. Savaşın içinde, sağ kalanlar ve bu işi iyi becerenler için bir süre sonra duygu saflığı kalmıyordu. İlk altı aydan sonra kalmıyordu hiç değilse. Bir yerin, bir kentin savunulması, savaşın, o ilk duygunun hissedilebileceği bir parçasıdır. Sirerralar'daki çarpışma öyle olmuştu. Orada, devrimin verdiği gerçek kardeşlik, yoldaşlık duygusuyla savaşmışlardı. Sierra'da, disiplinin zorlanması için ilk gereklilik ortaya çıktığında, onaylamış, anlamıştı. Bombardıman altında adamlar korkmuş, kaçmıştı.

Vurulduklarını, yol kıyısında şişmeye terk edildiklerini görmüştü, kimse kurşunlarıyla değerli mallarını almaktan ötesini yapmaya yanaşmamıştı.

Kurşunları, çizmeleri ve deri parkalarını almak doğruydu. Değerli eşyaları almaksa gerçekçilikti. Anarşistlerin onları almasına engel olmaktı.

Savaştan kaçanların vurulması doğru, haklı, gerekli gelmişti ona. Yanlış bir yanı yoktu. Kaçmaları bencillikte. Faşistler saldırmışlar, onlar da Guadarrama tepelerinin kurşuni kayalıklarında, bodur çamlarının, katırtımaklarının arasındaki o yamaçta durdurmuşlardı faşistleri. Uçakların ve getirilen ağır silahların bom-240

Çriodır GKmrit/ <S\:/// (firl/ıvr

bardımanı altında yol kıyısında dayanmışlar, o günün sonunda sağ kalanlar karşı saldırıya geçip faşistleri geri çekilmeye zorlamışlardı. Daha sonra, faşistler kayalıkların arasından, ağaçların arasından, sol taraftan inmeye kalkıştıklarında, sanatoryumun pencerelerinden, damından ateş ederek, her iki taraftan da geçtiklerini bilerek dayanmışlardı, kuşatma altında olmanın ne demek olduğunu her an hissetmişlerdi, sonunda faşistler saldırıyla geri çekilmişler, yolun arkasına düşmüşlerdi.

Robert Jordan, bunlar olurken ağzını boğazını kurutan korkuda; bombardımanın patlamasıyla, gürlemesiyle bir duvarın yıkılışının ani paniğinde, tozun, toprağın altında yüzüstü yerde yatarken; başını el siperinin ardına gizleyip tıkanıklığı gidermeye çalışırken; kırık kovanı çıkarıp fişekliği düzeltirken, siperin ardına uzanıp yeniden yolu tararken; yapılması gerekeni yaptın ve doğruyu yaptığından kuşku duymadın. Savaşın ağız kurutan, korkuyla götürülen, insanı uçuran coşkusunu tanıdın, o yaz ve o sonbahar, dünyadaki bütün yoksullar için, bütün zorbalıklara karşı, inandığın her şey için, inandığın yeni dünya için çarpıştın. O sonbaharda, diye düşündü, uzun süren soğukta ve ıslaklıkta, çamur, kazı ve siperlerde acıya dayanmayı ve aldırmamayı öğrendin. Duygular, yorgunluğun, uykusuzluğun, sinirliliğin ve rahatsızlığın altına gömüldü, ta derinlere. Ama hâlâ oradaydılar ve bütün yaşadıkların onu pekiştirmeye yaradı.

İşte o günlerde, diye geçirdi, derin, sağlam, bencil olmayan bir gururun vardı -

o gururla Gaylord'da hiç çekilmez, sıkıcı herifin teki olurdun, diye ekledi birden.

O zamanlar sayıları daha az olan Ruslar Saray Otelinde kalır-larmış. Kar kov anlatmıştı bunu. Robert Jordan o dönemdeki Rusların hiçbirini o zamanlar tanımamıştı. İlk partizan grupları oluşturulmadan önceydi; Kashkin'i ve öbürlerini henüz tanımazken, Kashkin kuzeyde, İrun'da, San Sebastian'da ve Viktoria'ya yakın o gereksiz çatışmalarda bulunmuştu. Madrid'e ancak ocak ayında gelmişti; Robert Jordan'ın Carabanchel ve Usera'da çarpıştığı, Madrid'de sağ

kanat faşist saldırısının durdurulduğu, Faslıları ve Tercio'yu1 evden eve sürüp, güneşten

1 Paralı yabancılar birliği

kavrulmuş boz yaylanın kıyısındaki kasabayı temizledikleri, kentin o köşesini savunmak üzere tepeler boyunca bir savunma hattı kurdukları o üç gün boyunca, Karkov Madrid'de bulunmuştu. Karkov o günlerden söz ederken alay etmezdi. O

günlerden kalan en önemli şey, madalyalar, ödüller değil, her şey kaybedilmiş

sanılırken o tam olarak ne yapılacağının bilinciydi. Hükümet kenti yüzüstü bırakmış, kaçarken Savaş Bakanlığının bütün motorlu araçlarını da beraberinde götürmüştü. Miaja, savunma hattını denetlemek için bisiklete binmek zorunda kalmıştı. İşte buna inanmıyordu Robert Jordan. En yurtsever hayallerinde bile bisikletin tepesinde bir Miaja'ya yer yoktu, ama Karkov doğru olduğunu söylüyordu. Aslında, bunu Rus gazetelerine yazıp göndermişti, o yüzden de doğruluğuna inanmak istiyordu.

Karkov'un yazmadığı bir başka olay vardı. Saray Otelinde, kendi sorumluluğu altında üç yaralı vardı. Taşınamayacak kadar ağır yaralı iki tankçıyla bir pilottu bunlar; o günlerde faşistlerin müdahalesine firsat verememek için Rusların müdahalesinin su yüzüne çıkmaması çok büyük önem taşıdığından, kentin terk edilmesi durumunda bu yaralıların faşistlerin eline düşmemesi Karkov'un sorumluluğuydu. Kent terk edilirse, Karkov'un onları zehirleyip Saray Otelinden ayrılmadan önce kimliklerine ilişkin bütün kanıtları ortadan kaldırması gerekiyordu. Biri karnından üç kurşun yarası almış, birinin çenesi parçalanmış, ses telleri açıkta, biri de kalça kemiğinden yara alıp elleri ve yüzündeki yanıklardan dolayı tüysüz, kılsız, saçsız, açık bir yara gibi görünen üç yaralı cesede bakıp da Rus olduklarını kimse kanıtlayamazdı. Saray Otelinde bırakacağı bu yaralı bedenlerin Rus olduğunu kimse anlayamazdı. Çıplak bir ölünün Rus olduğunu kimse kanıtlayamazdı. İnsanın milliyeti ve siyasi görüşleri ölüyken belli olmaz.

Robert Jordan, bu görevi yerine getirmenin gerekliliği konusunda neler hissettiğini Karkov'a sormuş, o da görevi yerine getirmeye heveslenmediğini söylemişti. Robert Jordan, "Nasıl yapacaktın?" diye sormuş, sonra eklemişti,

"Biliyorsun, insanları durup dururken zehirlemek pek kolay değildir." Karkov da,

"Yok canım, kendin kullanmak için süreldi taşırsan kolaydır," diye karşılık vermiş, sonra sigara tabakasını açıp Robert Jordan'a içinde ne taşıdığını göstermişti.

___ _____(fanlar ÇKimin C2S^y// <ç? a//p<ır Robert Jordan karşı çıkmış, "Ama biri seni tutsak ettiğinde ilk yapacağı şey sigara tabakanı almak olur, ellerini havaya kaldırman gerekir," demişti.

Karkov sırıtıp ceketinin yakasını göstererek, "Burada da biraz taşıyorum,"

demişti. "Çok basit, yakayı şöyle dipleyip koparır, sonra da çiğneyip yutarsın."

"Bu çok daha iyi işte," demişti Robert Jordan. "Söylesene, dedektif romanlarında olduğu gibi mi?"

Karkov soruya bayılmış, "Bilmiyorum," demişti. "Hiç bilmiyorum. Bir kapsülü kırıp bakalım mı?"

"Kırmayıp saklasan daha iyi olur."

Karkov, "Tamam," demiş ve sigara tabakasını saklamıştı. "Anlıyorsun değil mi, bozguncu falan değilim, ama tehlikeli günler geri gelebilir, bunu da hiçbir yerde bulamaz insan. Cordoba cephesinden gelen bildiriyi gördün mü? Olağanüstü güzel. Şimdiye kadar ki bildirilerin en güzeli bence."

"Ne diyor?" Robert Jordan Madrid'e Cordoba cephesinden gelmişti; insan, kendini dalga geçebileceği, ama başkalarının dalga geçmesine izin vermeyeceği bir konuda biri bir espri yapınca nasıl kaskatı kesilirse, öyle kasıldı. "Anlatsana."

"Nuestra glorisa tropa siga avanzando sin perder ni una sola palma de terreno,"

dedi Karkov o garip İspanyolcasıyla.

Robert Jordan Pozoblanco çevresindeki çarpışmalarda ölen tanıdıklarını anımsıyordu, ama Gaylord'da olay bir espriydi.

Çok çabuk yozlaşıyorsun, diye düşündü. Yozlaşma mıydı gerçekten, yoksa başlangıçtaki saflığını kaybetmesi miydi? Her şeyde durum aynı olmaz mıydı? Genç doktorların, genç rahiplerin, genç askerlerin işleri konusunda ilk saflığını kim korumuştu? Rahipler saflıklarını korurlardı kesinlikle, yoksa bırakırlardı rahipliği. Sanırım Naziler de öyle, diye düşündü, bir de katı bir disipline sahip

komünistler. Ama Karkov'un şu haline bak.

Gaylord'a son gidişinde, Karkov çok iyi görünüyordu. İspanya'da uzun zaman yaşamış bir İngiliz ekonomistten söz etmişlerdi. Robert Jordan bu adamın yazdıklarını yıllarca oku-243

muş, hakkında bir şey bilmeden sürekli saygı duymuştu. İspanya'yla ilgili yazılarından pek hoşlanmamıştı. Fazla açık seçik, fazla basit, kalıp yazılardı, istatistiklerin bu yazarı doğru düşüncelerinden saptırmış olduğunu biliyordu.

Ama insanın, gerçekten tanıdığı bir ülkeyle ilgili gazete yazılarından zaten hoşlanamayacağını düşünüyordu, bu adamın inançları ve düşüncelerine saygı duyuyordu.

Carabanchel'e saldırdıkları öğle sonrasında o yazarı görmüştü. Boğa güreş

alanının siperleri yanında oturuyorlardı, iki sokaktan silah sesleri geliyordu, herkes saldırının gergin beklentisi içindeydi. Bir tank göndereceklerine söz vermişlerdi, tank hâlâ görünürde yoktu, Montero çenesini avuçlarına dayamış, oturduğu yerden, "Tank gelmedi. Tank gelmedi." diye söylenip duruyordu.

Çok soğuk bir gündü, sokakta sarı bir toz bulutu uçuşuyordu, Montero sol kolundan yaralanmıştı, kolu kasılmaya başlamıştı. "Kesinlikle bir tankımız olmalı," diyordu. Tankı beklemek zorundayız, ama bekleyemeyiz." Yarası yüzünden huysuz davranıyordu. Robert Jordan, Montero'nun tramvay hattının köşesindeki apartmanın arkasında durmuş olabileceğini tahmin ettiği tankı aramaya gitmişti.

Gerçekten de oradaydı. Ama tank değildi. İspanyollar o sıralarda her şeye tank diyorlardı. Eski bir zırhlı otomobildi. Sürücüsü apartmanın köşesinden çıkıp otomobili boğa güreşi alanına götürmek istemiyordu. Arabanın arkasında durmuş, kollarını kavuşturup araca dayanmış, başını da kollarının üzerindeki deri astarlı başlığa gömmüştü. Robert Jordan ona seslendiğinde başını iki yana sallayıp yine başlığın içine gömdü. Bir süre sonra Robert Jordan'a bakmadan başını çevirdi.

"Oraya gitmek için emir almadım," dedi Robert |ordan'ı tersleyerek.

Robert Jordan tabancasını kılıfından çıkarmış, şoförün deri ceketine dayamıştı.

"İşte emir veriyorum," demişti. Adam tepesinde Amerikan futbolu oynayanların taktığı başlıklara benzer kocaman deri astarlı miğferiyle kafasını sallayıp,

"Makineli tüfek için cephane yok," dedi.

"Boğa güreşi alanında cephane var," dedi Robert Jordan.

"Hadi yürü, gidiyoruz. Orada mermi buluruz. Hadi."

"Tüfeği kullanabilecek kimse yok," dedi sürücü.

"Nerede? Kullanacak olan adam nerede?"

"Öldü," dedi sürücü. "İçerde."

"Dışarı çıkar," dedi Robert Jordan. "Otomobilden çıkar onu."

"Dokunamıyorum ona. Silahla direksiyonun arasına sıkıştı, öbür yana geçemiyorum."

"Hadi gel," dedi Robert Jordan. "Birlikte çıkaralım."

Zırhlı araç çıkarken başını vurmuştu, kaşının üzerindeki küçük yarıktan yüzüne kan akıyordu. Ölen adam ağırlaşmıştı, öylesine kaskatı kesilmişti ki, kımıldatmak olanaksızdı, başı koltukta direksiyonun arasına sıkışmıştı, Robert Jordan onu oradan çıkarabilmek için başına hızla vurmak zorunda kalmıştı.

Sonunda dizini ölünün başına dayayarak ittirmiş, başını sıkıştığı yerden kurtardıktan sonra da belinden çekerek kapıya sürüklemişti.

Şoföre, "Tutta çıkaralım," demişti.

"Dokunmak istemiyorum ona," demişti şoför; Robert Jordan adamın ağırlığını

fark etmişti. Gözyaşları burnunun iki yanından, tozla bulanmış yanaklarından aşağı dümdüz süzülüyor, burnu da akıyordu.

Robert Jordan kapının yanında durup ölüyü dışarıya savurmuş, ceset tramvay hattının kenarına, kamdırımın üzerine iki büklüm düşmüştü. Yüzü beton kaldırımda balmumu gibi duruyordu, kolları aracın içinde olduğu gibi bu sefer kendi vücudunun altına sıkışmıştı.

Robert Jordan tabancasıyla şoföre işaret ederek, "Gir içeri, Allah kahretsin,"

demişti. "Girsene içeri."

Tam o sırada, apartmanın köşesinden ortaya çıkan adamı görmüştü. Üzerinde uzun bir palto vardı, başı çıplaktı, kır saçlı, geniş yüzlüydü, gözleri yüzüne gömük ve birbirine yakındı. Elinde bir Chesterfield paketi vardı, içinden bir sigara çekip şoförü tabancasıyla araca itelemekte olan Robert Jordan'a uzatmıştı.

"Bir dakika, Yoldaş," demişti Robert Jordan'a İspanyolca. "Çatışma hakkında bilgi verebilir misiniz bana."

Robert Jordan sigarayı alıp mavi teknisyen tulumunun üst cebine koymuştu. Bu yoldaşı resimlerinden tanımıştı. İngiliz ekonomistti bu.

Adama İngilizce, "Hasiktir," demiş, sonra şoföre dönüp İspanyolca konuşmuştu:

"Şurada, Güreş Alanı. Gördün mü?" Ağır yan kapıyı çarparak kapamış, kilitlemişti, sonra otomobille o uzun yokuştan aşağı inmeye başlamışlardı, araca çarpan kurşunlar, demir bir kazana çarpan çakıl taşları gibi ses çıkarıyordu.

Sonra çekiç sesine benzer mitralyöz ateşi başlamıştı. Boğa güreşi alanına geldiklerinde aracı sipere çekmişlerdi, gişenin yanındaki duvarda geçen ekim ayından kalan afişler hâlâ asılıydı, cephane sandıkları açılmış, yoldaşlar

tüfekleriyle, kemerlerinde, ceplerinde el bombalarıyla siperde beklemekteydiler, Montero, "Güzel," demişti. "Artık saldırıya geçebiliriz."

Aynı gece, geç bir saatlerde, tepedeki son evleri de boşalttıklarında, tuğladan bir duvarın arkasına rahatça uzanmış, tuğlaların arasında açılmış bir deliği gözetleme deliği gibi kullanarak aralarındaki o güzel, düzgün ateş alanına, faşistlerin çekildiği yokuşa bakmış, neredeyse sefahate benzer bir rahatlıkla, tepeyi, sol kanadı koruyan yıkık villayı düşünmüştü. Terden sırılsıklam giysilerin içinde, bir saman yığınının üzerinde yatmış, kururken üzerine bir battaniye sarmıştı. Orada uzanmış yatarken, ekonomisti anımsayıp gülmüş, sonra da kabalık ettiğine üzülmüştü. Ama o anda, adam ona sigarayı verdiğinde, sanki bilgi almak için rüşvet verirmiş gibi uzattığında, savaşan adamın savaşmayana duyduğu nefret ağır basmıştı.

Şimdi de Gaylord otelini ve aynı adamdan söz eden Karkov'u anımsıyordu. "Demek sen böyle tanıştın onunla," demişti Karkov. "Ben o gün Puente de Toledo'dan öteye geçememiştim. O, cepheye doğru epey yol almıştı. Sanırım o gün kahramanlığının son günüydü. Ertesi gün, Madrid'den ayrıldı. Sanırım en cesur olduğu yer Toledo'ydu. Toledo'da müthişti. Alcazar'i ele geçirişimizde stratejiyi saptayanlardan biri de oydu. Toledo'da görmeliydin onu. Bence kuşatma büyük ölçüde onun çabaları ve

öğütleriyle başarılı oldu. Savaşın en sersemce noktasıydı. Budalalığın son haddiydi. Baksana, Amerika'da onun hakkında ne düşünüyorlar?"

"Amerika'da Moskova'ya çok yakın olduğu söylenir," demişti Robert Jordan.

"Doğru değil," demişti Karkov, "ama olağanüstü bir yüze sahiptir, başarısını da yüzüne, davranışlarına ve terbiyesine borçludur. Benim suratımı ele alalım, bu suratla hiçbir şey yapılmaz. Ufacık başarımı da, insanları yüreklendirmeyen, beni sevmeye, bana güvenmeye yöneltmeyen suratıma karşın elde ettim. Ama o Mitchell denen herifin yüzüyle servet yapılır, servet. Tam bir suikastçı suratı.

Kitaplarda suikastçılar hakkında bir şeyler okumuş herkes, anında güvenir ona.

Ayrıca tam bir suikastçının tavırları vardır onda. Bir odaya girişini gören herkes, birinci sınıf bir suikastçıyla karşı karşıya olduğunu hemen anlar.

Partinin bir gün başarılı olabileceğine inanan, ya da böyle bir durumda kendilerini biraz güvenceye almak istediklerinden duygusal olarak Sovyetler Birliği'ne yardım etmeyi dileyen zengin yurttaşlarının hepsi, bu adamın yüzüne, tavırlarına bakar bakmaz, kesinlikle Komüntern'in güvenilir bir ajanı olması gerektiğini düşünürler."

"Moskova'yla hiçbir bağlantısı yok mu yani?" "Hayır yoldaş Jordan. İki tür aptal vardır, bilir misin?" "Zararsız ve zararlı aptallar mı?"

"Hayır. Bizim Rusya'da iki tür aptal vardır," diye sırıtarak söze başlamıştı Karkov. "Birincisi kış aptalıdır. Kış aptalı kapıya gelir ve kuvvetlice vurur.

Gidip kapıyı açarsın, karşında görürsün onu, daha önce hiç görmemişsindir. Çok etkileyici bir görüntüsü vardır. İriyan bir adamdır, ayağında uzun konçlu çizmeler, üzerinde kürk palto, başında kürk şapka .vardır, üstü başı karla kaplıdır. Önce ayaklarını yere vurur, çizmelerindeki karlar dökülür. Sonra kürk paltosunu çıkarıp silker, yine karlar dökülür. Sonra kürk şapkasını çıkarıp kapıya vura vura karlarını silkeler. Sonra ayaklarını yine yere vurup odanın içine girer. Sonra bakarsın ona, aptal olduğunu anlarsın. Bu kış aptalıdır."

"Yaz mevsimindeyse, sokakta yürüyen bir aptal görürsün, kollarını sallar, başını iki yana oynatır durur, yüz metreden görsen aptal olduğunu anlarsın. Bu da yaz aptalıdır. Bizim ekonomist, kış aptalı."

"İyi ama, buradaki insanlar niçin güveniyorlar ona?" diye sordu Robert Jordan.

"Yüzü," dedi Karkov. O güzelim gueule de conspirateur'ü1 yok mu? Bir de o küçük numarası; kendisine çok önem verilen, çok güvenilen bir yerden yeni gelmiş

numarası. Elbette," diye gülümsedi, "numarayı yutturabilmek için çok fazla

yolculuk yapması gerekiyor. Bilirsin, İspanyollar çok tuhaftır. Bu hükümetin eline çok paralar geçti. Bol bol altın. Dostlarına koklatmıyorlar. Dost musun?

Tamam. Öyleyse bedava çalışıp ödüllendirilmeyeceksin. Ama dost olmayan, yine etkilenmesi gereken önemli bir firma ya da ülkeyi temsil eden insanlara çok para veriyorlar. Yakından izleyince çok ilginç."

"Benim hoşuma gitmiyor. Ayrıca o para İspanyol işçilerine ait."

"Olaylardan, durumlardan hoşlanman beklenmiyor zaten. Yalnızca anlaman bekleniyor," diye açıklamıştı Karkov. "Seni her gördüğümde bir şeyler öğreniyorum, sonunda eğitilmiş olacaksın. Bir öğretmenin eğitilmesi çok ilginç olurdu."

"Döndüğümde öğretmenlik yapıp yapmayacağımı bilmiyorum. Kızıl diye atarlar herhalde beni işten."

'O zaman belki de Sovyetler Birliği ne gelir, çalışmalarına orada devam edersin.

Senin için yapılacak en iyi şey budur belki."

"Ama benim alanım İspanyolca."

"İspanyolca'nın konuşulduğu çok ülke var," demişti Karkov. "Hepsi de İspanya kadar ele avuca gelmez değildir sanırım. Ayrıca, unutma ki, dokuz aydır öğretmenlik yapmıyorsun. Dokuz ayda yeni bir meslek öğrenmiş olabilirsin. Ne kadar diyalektik okudun?"

SI///

1 Suikastçi yüzü 248

"Bums'un Marksizm'in Temel Kitabını okudum. Hepsi bu."

"Baştan sona okuduysan az sayılmaz. Bin beş yüz sayfalık kitap, her sayfada insan oldukça zaman harcayabilir. Ama okuman gereken başka şeyler de var."

"Şimdi okumaya zaman yok ki."

Biliyorum," demişti Karkov. "Zamanla demek istiyorum. Bütün bu olup bitenlerin bir bölümünü anlaman için okuman gereken çok şey var. ama bu olup bitenlerden de çok gerekli bir kitap çıkacak ortaya, bilinmesi gereken bir çok şeyi açıklayan bir kitap. Belki de ben yazarım onu. Umarım bu kitabın yazarı ben olurum."

"Daha iyi yazacak birini tanımıyorum."

"Yağ çekme," demişti Karkov. "Ben gazeteciyim. Ama bütün gazeteciler gibi edebiyat yapmak isterim. Şu sıralarda, Calvo Sotelo'yla ilgili bir çalışmaya gömüldüm. Kendisi çok iyi bir faşistti; gerçek bir İspanyol faşistiydi. Franco ve ötekiler de öyle değil. Sotelo'nun bütün yazılarını, konuşmalarını inceliyorum. Çok zeki bir adam, öldürülmüş olması da çok zekice bir iş."

"Siyasal cinayetlerden yana olmadığını sanıyordum."

"Çok yaygın olarak yapılan bir şey," demişti Karkov. "Çok, çok yaygın olarak."

"Fakat..."

"Bireyler tarafından gerçekleştirilen terör eylemlerine karşıyız," diye gülümsedi Karkov. "Elbette ki cani anarşist ve karşı devrimci örgütlerden yana değiliz. Buharinci alçaklar ve Zinovyev, Kamanev, Rikov ve uşakları gibi insan müsveddelerinin, bu cani çakalların ikiyüzlülüğünden ve kötülüğünden nefret ediyoruz. Bu şeytanlardan iğreniyor, nefret ediyoruz," deyip yine gülümsemişti.

"Ama yine de siyasal cinayetlerin çok yaygın olduğu söylenebilir."

"Demek istiyorsun ki..."

"Bir şey demek istemiyorum. Ama hiç kuşkusuz, gerçek şeytanları, insan müsveddelerini, gösterilen güvene ihanet eden generalleri, o hain köpekleri, o alçak amiral bozuntularını

ortadan kaldırıyoruz, yok ediyoruz. Bunlar yok ediliyor.

Öldürülmüyor. Aradaki farkı anlıyor musun?"

"Evet, anlıyorum," demişti Robert Jordan.

"Ayrıca bazen şaka ediyorum diye... Şakadan bile olsa şaka etmenin ne kadar tehlikeli olduğunu biliyorsun değil mi? Güzel. Bazen şaka ediyorum diye, sanma ki İspanyol halkı şu anda başta olan bazı generalleri vurmadığına pişman olmayacaktır. Yanlış anlama, kurşuna dizmelerinden hoşlanmam."

"Ben aldırmıyorum," demişti Robert Jordan. "Hoşuma gitmiyor, ama artık aldırmıyorum."

"Biliyorum," demişti Karkov. "Duydum."

"Önemli mi? Yalnızca doğruyu söylemek istemiştim."

"Üzücü. Ama başka koşullarda güvenilir olarak kabul edilmeleri çok zaman isteyen kişilerin güvenilir kabul edilmelerini sağlar."

"Şimdi ben güvenilir miyim?"

"İşinde çok güvenilirsin. Hiçbir zaman ciddi ciddi konuşmamamız üzücü."

"Savaşı kazanıncaya kadar kafamı askıya aldım," demişti Robert Jordan.

"Öyleyse belki de uzun süre gerek duymazsın kafana. Ama ara sıra çalıştırmayı ihmal etme."

"Mundo Obrero'yu1 okuyorum ya,"demişti Robert Jordan. Karkov da, "Tamam. Güzel.

Ben de şakadan anlarım. Ama Mundo Obrero'da çok akıllıca şeyler var. Bu savaşla ilgili yazılan en akıllıca şeyler," diye karşılık vermişti.

"Evet," demişti Robert Jordan. "Sana katılıyorum. Ama olup biteni tam olarak anlayabilmek için yalnızca parti yayın organını okumak yetmez."

"Yetmez," demişti Karkov. "Ama yirmi gazete de okusan tam olarak anlayamazsın.

Ayrıca anlasan bile ne işine yarayacak? Ben sürekli anlıyorum olup biteni; yaptığım ne biliyor musun, unutmaya çalışmak."

1 İşçi Dünyası 250

QK/mm Qsty'/i (Çalıyor "O kadar kötü mü sence."

"Şimdi, eskiye oranla daha iyi. En kötülerini atlattık sayılır. Ama çok yozlaşma var. Dev bir ordu kurmaktayız, ordunun bir bölümü, Modesto'nun, El Campesino'nun, Lister'in ve Duran'ın adamları güvenilir. Güvenilirden de öte, olağanüstü. Zamanla göreceksin. Ayrıca, işlevleri değişmekle birlikte Tugaylar da var. Ama iyi ve kötü öğelerden oluşan bir ordu, savaş kazanamaz. Herkesi belirli bir siyasal gelişme düzeyine getirmek gerek; hepsinin niçin savaştıklarını ve önemini kavramaları gerek. Yapacakları savaşa hepsinin inanması ve disiplini kabullenmeleri gerek. Dev bir toplama ordu oluşturuyoruz, ama bu tür bir ordunun ateş altında doğru hareket etmesi için gereken disiplini verecek zamanımız yok. Halk ordusu diyoruz adına, ama gerçek bir halk ordusunun üstünlüklerini taşımayacak, toplama bir ordunun gereksinimi olan demir bir disiplinden de yoksun olacak. Çok tehlikeli bir girişim."

"Bugün keyfin yok."

"Evet. Valencia'dan yeni geldim, çok kişiyle görüştüm orada. Kimse Valencia'dan neşeli dönmez. Madrid'de iyi hisseder insan kendini, tertemiz hisseder, kazanmaktan başka olasılık yoktur. Valencia bir başka dünya. Madrid'den kaçan korkaklar hâlâ oradalar. Yönetimin tembelliğine ve bürokrasisine keyifle gömülmüşler, Madrid'dekileri küçümsüyorlar. Şu sırada takıntıları Savaş

Komiserliğinin zayıflaması. Bir de Barcelona'yı kendi gözlerinle görmelisin."

"Nasıl?"

"Görmelisin. Önce kafayı üşütenlerle romantik devrimcilerin cennetiydi. Şimdi

sahte askerlerin cenneti olmuş. Üniforma giymekten hoşlanan, caka satıp kasılmayı seven, boyunlarına kırmızı siyah mendil bağlayan askerlerin cenneti.

Savaşla ilgili her şeye bayılan, bir tek çarpışmaktan hoşlanmayan askerlerin cenneti. Valencia insanın midesini bulandırıyor, Barcelona ise güldürüyor."

"Bu durumda Parti, POUM1 ne yapıyor?"

1 Marksist İşçi Partisi

ORHAN KEMAL İL HALK KÜTÜPHANESİ

"Parti hiçbir zaman ciddi bir örgüt olmadı. Çılgınlarla serserilerin bir sapkınlığıydı, aslında çocukça bir şeydi. Bazı dürüst, yanlış yöne sürülenmiş

adamlar vardı. Bir tane kafalı sayılabilecek adam, biraz da faşist parası vardı.

Fazla değil ama. Zavallı parti. Çok serseri insanlardı."

"Ama ayaklanmada çok kişi öldü mü?"

"Daha sonra vurulanlar ya da vurulacak olanlar kadar çok değil. Parti adından belli ciddi olmadığı. Kabakulak ya da çiçik de diyebilirlerdi adına. Ama hayır.

Çiçek daha tehlikeli bir hastalıktır. Hem görmeyi, hem de işitmeyi engelleyebilir. Walter'i, Modesto'yu ve Prieto'yu öldürmek için bir komplo hazırlamışlardı. Görüyor musun, ne kadar karışmış kafaları? Hiç de birbirimize benzemeyiz. Zavallı parti. Kimseyi de öldürmediler. Ne cephede, ne de başka bir yerde. A evet, Barcelona'da birkaç kişiyi öldürdüler."

"Sen orada miydin?"

"Evet. O rezil Troçkist caniler örgütünün ve küçümsemeye bile değmeyecek faşist eylemlerinin kötülüğünü anlatan bir telgraf çekmiştim, ama aramızda kalsın, parti pek ciddi bir örgüt değil. Tek adamları Nin'di. Yakalamıştık, ama elimizden kaçtı."

"Şimdi nerede?"

"Paris'te. Paris'te olduğunu söylüyoruz. Çok hoş bir adamdı, ama siyasal yanılgıları çoktu."

"Ama faşistlerle bağlantılıydılar, değil mi?" "Kim değil ki?" "Biz değiliz."

"Kim bilebilir? Umarım değilizdir. Sen sık sık onların hattının gerisine geçiyorsun," diyerek sırıtmıştı Karkov. "Paris'teki Cumhuriyet Büyükelçiliği sekreterlerinden birinin erkek kardeşi, geçen hafta Burgos'tan bazı kişilerle görüşmek üzere St. Jean de Luz'e gitti."

"Cephe benim daha çok hoşuma gidiyor," demişti Robert Jordan. "Cepheye ne kadar yakın olursan, insanlar da o kadar iyi oluyor."

"Faşist hatlarının gerisini nasıl buluyorsun?" "Çok beğenmiyorum. Orada iyi adamlarımız var."

"İyi ama, aynı şekilde onların da bizim hatlarımızın gerisinde iyi adamları olmalı. Biz onları bulup vuruyoruz, onlar da bizimkileri bulup vuruyorlar."

Onların bölgelerindeyken, onların bizim bölgemize kaç adam göndermiş

olacaklarını sürekli düşünmelisin."

"Düşündüm bunu."

"Neyse," demişti Karkov. "Sanırım bugün için yeterince düşünecek şeyin var, bardakta kalan birayı iç de kalkalım, yukarı çıkıp birileriyle görüşmem gerekiyor. Beni görmeye yine gel."

Evet, diye düşündü Robert Jordan. Gaylord'da çok şey öğrendim. Karkov yazdığı biricik kitabı okumuştu. Kitap başarı kazanmamıştı. İki yüz sayfacık bir şeydi, iki bin kişinin bile okuduğundan kuşkuluydu kitabını. İspanya'da on yıl boyunca yaya, üçüncü mevkide, otobüsle, at ve katır sırtında, kamyonlarda yaptığı yolculuklarda öğrendiklerini yazmıştı. Bask bölgesini, Navarra'yı, Aragon'u, Galicia'yı, Kastilya'yı, Estremadura'yı iyi tanıyordu. Borrow, Ford

ve ötekiler o kadar iyi kitaplar yazmışlardı ki, onun, bunların dışında yazacağı fazla bir şey kalmamıştı. Ama Karkov iyi bir kitap olduğunu söylemişti.

"Seninle bu yüzden uğraşıyorum," demişti. "Katışıksız bir içtenlikle yazıyorsun bence, bu da çok ender rastlanır bir şey. Onun için, senin bazı şeyleri öğrenmeni istiyorum."

Bu iş bittikten sonra bir kitap yazacaktı. Ama sadece bildiği şeyleri ve gerçekleri yazacaktı. Bu işi becerebilmek için şimdikinden çok daha iyi bir yazar olmam gerek, diye düşündü. Bu savaşta öğrendikleri öyle kolay şeyler değildi.

253

XVI

iMi

'aria "Orada oturmuş öyle ne yapıyorsun?" diye sordu. Robert Jordan başını çevirip baktı; kız onun yanı başı- gelmiş, ayakta duruyordu. Gülümseyerek,

"Hiç," dedi. "Düşünüyordum."

"Ne düşünüyordun? Köprüyü mü?"

"Hayır. Köprü işi bitti. Seni düşünüyordum; Madrid'deki bir oteli ve orada tanıdığım Rusları düşünüyordum; sonra, ileride yazacağım kitabı düşündüm."

"Madrid'de çok Rus var mı?"

"Hayır. Çok az."

"Ama Faşist gazeteler diyorlar ki, yüz binlerce Rus varmış."

"Yalan. Çok az Rus var."

"Sen Rusları sever misin? Bizim burada bir Rus vardı."

"Sever miydin onu?"

"Severdim ya. O zaman hastaydım ama, sanıyorum yakışıklı, çok yaman bir adamdı."

Pilar, "Yakışıklı mı? Ne demek!" dedi. "Bumu benim gibi dümdüzdü ve koyun kıçı gibi iri yanakları vardı."

"O benim çok iyi arkadaşımdı," dedi Robert Jordan. "Çok severdim."

(Çatılar OZ/m/n

Pilar, "Severmişsin ama, kendi elinle de vurmuşsun."

Bunu duyunca, iskambil oynayanlar başlarını masadan kaldırdılar. Pablo gözlerini Robert Jordan'a dikti. Kimse bir şey söylemedi.

Çingene, "Bu doğru mu, Roberto?" diye sordu.

Robert Jordan, "Evet," dedi ama, bu konuyu açtığı için Pilar'a kızıyor, El Sordo'ya anlattığı için de kendi kendine pişman oluyordu. "Kendi istedi; ağır yaralıydı çünkü."

Çingene, "Que cosa mas rara!"1 dedi. "Bizimle beraberken hep böyle bir ihtimalden bahseder dururdu. Kaç defa ben de söz verdim." Başını sallayarak tekrar, "Ne kadar ilginç!" dedi.

Primitive "Çok tuhaf adamdı zaten," dedi. "Çok ilginçti."

Andres. "Sana bir şey soracağım," dedi. "Sen ki profesör falanmışsın, bilirsin.

İnsan, başına geleceği önceden anlayabilir mi?"

Robert Jordan, "Sanmam," dedi. Pablo meraklı gözlerini dikmiş, ona öyle bakıyordu. Pilar da bakıyordu ama, yüzünde bir anlam yoktu. "Rus arkadaşa gelince; cephede çok bulunduğu için sinirleri müthiş bozulmuştu. İrun'da çarpışmıştı; biliyorsunuz, müthiş bir çarpışmaydı o. Çok müthiş. Sonra da kuzeyde... Cephe gerisinde iş gören gruplar oraya çıktığından beri de, burada, Estramadura'da, Andalucia'da çalıştı. Bana sorarsanız çok yorulmuştu, sinirleri

çok bozulmuştu ve aklına hep kötü şeyler geliyordu."

Fernando, "Herhalde çok vahşi şeyler görmüş olacak," dedi.

Andres, "Sadece o mu? Herkes gördü," dedi. "Ama, bir şey sorayım sana, Ingles.

Bir insan, başına gelecek şeyi önceden anlayabilir mi?"

Robert Jordan, "Hayır," dedi. "Buna inanmak cahillik olur."

Pilar, "Anlat profesör fikrini öğrenelim," dedi. Bir çocukla konuşuyor gibiydi.

1 Ne kadar ilginç.

Robert Jordan, "Bence korku insanların zihninde kötü şeylere yol açar," dedi.

"Gözlerinin önünde kötü şeyler canlanır..."

Primitivo onun sözünü keserek, "Bugünkü uçaklar gibi," dedi. Pablo alçak sesle,

"Senin gelişin gibi," dedi.

Robert Jordan ona şöyle bir baktı. Pablo'nun bunu kendisini kızdırmak için değil aklına geldiği için söylediğini anladı ve sözüne devam etti. "Evet, insanın gözünde kötü şeyler canlanır. Ben de öleceğim diye düşünmeye başlar, bu düşünceyle de sanki ölümü daha önceden hissetmiş gibi olur. Bence mesele bundan ibaret. Ben ne cinlere, perilere inanırım, ne de gizli güçlere."

Çingene, "Öyle ama, o tuhaf isimli adam nasıl öleceğini olduğu gibi bildi,"

dedi. "Tıpkı dediği gibi ölmüş."

Robert Jordan, "Bildi diyemezsin," dedi. "Böyle şey olursa diye korkuyor ve bunu bir türlü aklından çıkaramıyordu. Bu şekilde öleceğini önceden bildi diye kimse iddia edemez."

Pilar ocağın külünü alıyordu, "Ben de iddia edemem mi?" diye sordu ve ellerinin küllerini üfleyerek, "Ben de iddia edemem mi?" diye tekrar etti.

"Hayır. Bütün büyücülüğüne, çingeneliğine rağmen, sen de iddia edemezsin."

Pilar'in o koca suratı mum ışığında daha sert, daha kocaman görünüyordu. "Senin kadar sığır kafalı adam görülmemiştir de ondan," dedi. "Aptal değilsin ama, kulağın duymuyor. Sağır olan, çalgıyı duymaz, radyoyu duymaz; duymadığı için de dünyada böyle bir şey yok der. Que va Ingles. Ben o tuhaf isimli adamın ölümünü suratından okudum... Sanki suratına kızgın demirle dağlanarak yazılmış gibiydi."

Robert Jordan, "Yalan," diye ısrar etti. "Sen onun yüzünde korku gördün, endişe gördün. Korku, gördüğü vahşetten ileri geliyordu; aklına gelen kötü şeyler başına gelirse diye de endişe ediyordu."

Pilar, "Que va! Ben onun ölümünü sanki Azrail omzuna çıkmış da oturuyormuş gibi gördüm," dedi. "Dahası var, baştan aşağı

ölüm kokuyordu."

_____(Startlar QKimin \2Jçin

(Ş'alıpar Robert Jordan alaylı bir tavırla, "Ölüm mü kokuyordu!" dedi. "Korku desen belki.

Korkunun kokusu olur."

Pilar, "De la muerte,"1 dedi. "Bak sana bir şey anlatayım. Dünyanın en büyük peon de brega'sı2 olan Blanquet, Granero'nun yanında çalışıyordu, o anlattı: Manolo Granero'nun öleceği gün, boğayla güreşmeye çıkarken üzerinde öyle bir ölüm kokusu varmış ki Blanquet sanki hasta olmuş. Güreşten evvel Manolo otelde yıkanırken de giyinirken de Blanquet yanındaymış, öyle bir koku duymamış.

Otomobille gelirken de ortada böyle bir koku yokmuş. Güreş meydanında da Rosa'ların Juan Luis'den başkası da bu kokuyu duymamış. Juan Luis bu kokuyu

duyunca beti-benzi atmış. O zaman Blanquet, "Sen de mi duyuyorsun?" diye sormuş."

"juan Luis, "Hem o kadar kuvvetli duyuyorum ki nefesim tıkanıyor," demiş. "Bu koku senin matador'dan geliyor," demiş."

"Juan Luis, "Ötekilerden duyan yok mu?" diye sormuş." "Blanquet, "Hayır,"

demiş."

"İŞte o gün öğleden sonra Veragua çiftliğinin Pocapesa adındaki boğası Madrid'de ki arenada Manolo Granero'yu parmaklıklara dayayıp öldürdü. Biz de Finito'yla beraber oradaydık, gördük. Manolo'nun kafası parmaklıkların arasına sıkıştı ve boğanın boynuzlarıyla kafatası paramparça oldu."

Fernando, "Peki, ölüm kokusunu sen duymadın mı?" diye sordu.

Pilar, "Hayır duymadım," dedi. "Uzaktaydık çünkü; yedinci sıradaydık. Yerimiz, şöyle, köşedeydi; her şeyi olduğu gibi gördüm. O gece hep beraber Fornos'a gittik. Orada Finito, Juan Luis'e, "Kokuyu sen de duydun mu?" diye sordu. Juan Luis bir şey söylemeden başını sallayarak, "Evet," dedi."

"Görüyorsun ya, Ingles, o gün Manola Granero'nun öleceğini bir çokları nasıl duymadılarsa, demek ki sen de onlar gibi sağırsın. Ben sağır değilim."

1 Ölümün.

2 Boğa Güreşçisi.

Fernando, "Madem kokudan bahsediyorsun, niye sağır diyorsun?" dedi. "Koku burunla duyulur, kulakla değil."

Pilar, "Ingles değil asıl sen profesör olmalıymışsın!" dedi. "Sana başka şeyler de anlatabilirim, lngles. Bir şey göremiyorum, duyamıyorum diye dünyada öyle şey yoktur deme. Köpeğin duyduğu sesi sen duyamazsın. Aldığı kokuyu da alamazsın.

Bununla beraber, sen de insanların bazı yeteneklerinden payını almış

bulunuyorsun."

Maria elini Robert Jordan'ın omzuna koydu, bir süre öyle durdu. Robert Jordan kendi kendine, "Bırak bu saçmalıkları da zamanı boşa harcama," dedi. "Fakat daha erken. Şu akşam saatleri biraz geçsin." Pablo'ya döndü, "Böyle gizli güçlere sen inanır mısın?"

Pablo, "Bilmem," dedi. "Ben de senin gibi düşünüyorum. Başımdan hiç öyle esrarengiz bir şey geçmedi. Ama bak, korkuya diyeceğim yok. Çok korku geçirdim.

Yalnız, Pilar el falına bakarak olacağı önceden haber verir, bunu biliyorum.

Eğer yalan söylemiyor da gerçekten bir korku duydum diyorsa bu doğrudur."

Pilar, "Niye yalan söyleyecekmişim?" dedi. "Uydurma değil bu. O Blanquet denilen adam, son derece ağır başlı, dini bütün bir adamdı. Çingene değildi, Valencia'lı, orta halli bir adamdı. Sen hiç gördün mü onu?"

Robert Jordan, "Gördüm," dedi. "Çok gördüm. Kısa boylu, uçuk benizli bir adamdı, boğaya karşı pelerin kullanmada üstüne yoktu. Tavşan gibi de çevikti."

Pilar, "Tamam," dedi. "Kendisinde kalp vardı, onun için benzi uçuktu; çingeneler

"Bu adamın içinde ölüm yatıyor," derlerdi. Ama masanın üzerinden toz siler gibi ölümü pelerinle nasıl silkip atardı, görmeliydin. Çingene değildi ama, Joselito Talavera'da güreşirken öleceğinin korkusunu almıştı. Manzanilla kokusunun arasında ölüm kokusunu nasıl duydu, hâlâ şaşarım. Blanquet sonradan bunu önemsiz bir şeymiş gibi anlattı, ama dinleyenler inanmadılar, "senin duyduğun Jose'nin koltuklarının altından gelen ter kokuşuydu," dediler. Ama sonra Manolo Granero'nun

_____(fanlar OZimin QS?çm
(Ş'alıyeır ölüm kokusunu aldı ve bunu Juan Luis de duydu. Tabii, Luis pek öyle

itibar edilecek biri değildi ama çok titizdi, felaket de kadın avcısıydı. Ama, Blanquet kendi halinde, ağır başlı bir adamdı, yalan söylemesine olanak yoktu. İşte ben de, senin o arkadaşının üzerinde ölüm kokusunu duydum diyorum sana."

Robert Jordan, "İnanmıyorum," dedi. "Senin dediğine göre, Blanquet tarn güreşe çıkacağı sırada ölüm kokuyormuş. Halbuki sizin Kashkin'le beraber yaptığınız o tren işi başarılı olmuş, Kashkin bu işte. Hani sen onun üzerinde ölüm kokusu duymuştun ne oldu?"

Pilar, "O sorun başka," dedi. "İnanmazsan sana bir şey daha söyleyeyim. Son güreş sırasında İgnacio sanchez Mejias o kadar ölüm kokuyordu ki, gazinoda kimse yanına oturmak istemiyordu. Bütün çingeneler bilir bunu."

Robert Jordan, "Biri öldükten sonra böyle şeyler uydururlar," dedi. "Sanchez Mejias için boynuz darbesi tehlikesi olduğunu herkes biliyordu, çünkü adam uzun süre güreşmemiş, ham-lamıştı; sonra, zaten birdenbire atılır, çok tehlikeli bir şekilde güreşirdi; artık o eski gücü, eski çevikliği de kalmamıştı, eskisi kadar çabuk karar veremiyordu."

Pilar, "Evet," dedi. "Bunların hepsi doğru, ama çingenelerin hepsi de onun ölüm koktuğunu duymuşlardı; Villa Rosa'ya geldiği vakit Ricardo ve Felipe Gonzalez gibi, arka kapıdan kaçanları bir görmeliydin."

Robert Jordan, "Belki borçları vardı ondan," dedi.

Pilar, "Olabilir," dedi. "Olmaz değil; ama, yine kokuyu almışlardı, hepsi biliyordu."

Rafael, "Pilar'ın söyledikleri doğru lngles," dedi. Hepimiz gayet iyi biliyorduk."

Robert Jordan, "Hiç birine inanmıyorum," dedi.

Anselmo, "Bana bak lngles," dedi. "Ben de böyle büyüye falan inanmam ama Pilar bu gibi şeylerde usta olarak bilinir."

Fernando, "Peki ama, nasıl kokuyor?" diye sordu. "Nasıl bir koku bu?

Mademki koku diyorsun, bildiğimiz kokulara benzemiyor mu?"

259

Pilar ona bakarak güldü, "Demek nasıl koktuğunu merak ediyorsun. Sen o kokuyu duyabileceğini mi sanıyorsun?"

"Eğer öyle bir koku varsa, öbür kokuları duyduğum gibi elbette onu da duyardım."

,

"Evet," Pilar, o koca koca ellerini dizlerine geçirmiş alay ediyordu. "Sen hiç gemiye bindin mi, Fernando?"

"Hayır. Binmek de istemem."

"Öyleyse ölüm kokusunu anlayamazsın. Çünkü, fırtınalı bir havada, lombarlar kapandığı zaman, bir koku olur, biraz ona benzer bu koku. Altında çalkalanıp duran bir gemide, bayılır gibi, karnın deşilir gibi olurken lombar deliğinin kapağının kulpuna burnunu daya, işte o zaman bir koku duyarsın... O kokuya benzer."

Fernando, "Bu imkansız," dedi. "Çünkü asla gemiye binmek niyetinde değilim."

Pilar, "Ben gemiye çok bindim,"dedi. "Mexico'ya giderken de, Venezüella'ya giderken de."

Robert Jordan, "Peki bu bir kısmı," dedi. "Ya diğeri."

Pilar ona alaylı alaylı baktı; şimdi, yaptığı seyahatleri hatırlayarak büyük bir gurur duyuyordu.

"Tamam lngles, madem öğrenmek istiyorsun, söyleyeyim. Gemide biraz o kokuyu aldıktan sonra Madrid'de sabah sabah puente de Toledo'ya inersin, Mezbahaya gider, kaldırımlara otursun; Manzanares'ten gelen sis daha çekilmemiştir, kaldırımlar ıslaktır. Orada oturur, şafak sökmeden, kesilen boğaların kanlarını içmeye gelen ihtiyar kadınları beklersin. İçeriden ihtiyar

bir kadın çıkar.

Atkısına sarınmıştır, yüzü sapsarıdır, gözleri çukura kaçmıştır. Yüzünde kıllar görürsün. Hani fasulyeden nasıl filiz sürer? Balmumu gibi sapsarı yüzünde, çenesinin ve yanaklarının çevresinde yaşlılıktan büyümüştür. Git bu kadına sarıl, lngles, sıkı sıkı tut, öp, işte o zaman ölüm kokusunu duyarsın."

Çingene, "İştahımı kesti," dedi. "Hele o fasulye filizleri yok mu!"

Pilar, Robert]ordan'a, "Anlatayım mı, istiyor musun?" diye sordu.

_____(çPanlar (3Zîmm O^çin Ş'ahyor

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Madem öğrenmemiz gerekiyor, anlat."

Çingene, "Kadının yüzündeki o fasulye filizlen midemi bulandırıyor," dedi.

"İhtiyar kadınlarda acaba niye öyle oluyor, Pilar? Bak bizde yok."

Pilar alaylı alaylı, "Hayır, sizde olmaz," dedi. "Sizin kocakarı gençliğinde çok narindi. Yalnız, karnı şişkindi ama, bu da kocasının sevgisini gösterir. Çingene karılarının hepsinin karnı dışarıdadır..."

Rafael, "Ne biçim konuşuyorsun! Ayıp," dedi.

Pilar, "Demek dokundu ha?" dedi. "Sen hiç bir Gitana1 gördün mü ki gebe olmasın, ya da yeni doğum yapmış olmasın?"

"Gördüm... Sen."

Pilar, "Bırak şimdi," dedi. "Zaten utanılacak bir şey değil. Benim demek istediğim şu, ihtiyarlayınca herkes çirkinlesin Bu kesindir. Ama lngles o kokuyu öğrenmek istiyorsa, sabah sabah Matedora'ya gitsin."

Robert Jordan, "Gideceğim ama," dedi, "kokuyu, kimseyi öpmeden, kadınlar geçerken duyacağım. Rafael gibi, ben de filizlerden çekiniyorum."

Pilar, "Hayır, kadınlardan birini öp," dedi. "Öpmezsen olmaz lngles. Öp ki

burnunda kokusu kalsın. Sonra şehire gidersin, içinde ölü çiçekler bulunan pis bir kova gördün mü burnunu sokar, koklarsın. Burnundaki o ilk kokuyla birleşir."

Robert Jordan, "Diyelim ki onu da yaptım," dedi. "Çiçekler ne çiçeği olacak?"

"Kasım patı."

Robert Jordan, "Tamam, devam et bakalım," dedi. '"Kokladım."

Pilar devam etti, "Sonra, sonbaharda yağmurlu, hiç değilse sisli bir gün olmalı; hatta kışın ilk günleri olsa daha iyi olur. Böyle bir havada gidersin, gidersin, Calle de Salud'dan aşağı inersin.

1 Çingene kadını.

Oradaki Casa de putas'ları2 temizlerlerken istediğin kadar pis koku koklarsın.

Çöp kovalarını lağımlara dökülürken kayıp, yitik sevişmelerin kokusuyla sabunlu su ve izmaritlerin kokuları birbirine karışır, burnuna gelir. Yoluna devam eder Botanik Bahçesi'ne kadar gidersin. Orada geceleri, artık evlerde çalışmayan kızlar işlerini parkın demir kapılarının ya da sivri demir parmaklıkların dibinde, kaldırımların üstünde görürler. Erkeğin bütün isteğini orada, ağaçların gölgeleri altında, demir parmaklıkların dibinde yerine getirirler. Kadın zaten dünyaya bunun için gelmiştir. Bu işe karşılık on centimo'dan tut da bir peseta'ya kadar para alırlar. Orada çiçekleri koparılmış bir bölümde yumuşak toprak üzerinde, ıslak toprak, solmuş çiçek kokan bir torba bulursun. Asıl koku işte bunun içindedir: Bu çuvalda hem nemli toprak vardır, hem de çürümüş çiçek.

Bu koku bir insanın hem ölüm, hem de doğum kokusudur. Torbayı alıp başına geçirir ve onu koklarsın."

"Hayır."

"Evet! Çuvalı başından aşağı geçirirsin, arasından nefes almaya başlarsın. Eğer daha önceki kokular burnundan kaybolmadıysa, derin derin nefes aldıkça,

ölüm gelirken duyulan kokuyu sen de bizim gibi duyarsın."

Robert Jordan, "Tamam," dedi. "Demek, Kashkin buradayken üzerinde böyle bir koku vardı öyle mi?"

"Evet."

Robert Jordan ciddi bir tavırla "Eğer gerçekten öyleyse, demek ki kendisini öldürüp ona iyilik yapmışım," dedi.

Fernando, "Don Roberto gibi okumuş bir adamın böyle bir şey yapacağını hiç ummazsın değil mi Pilar?" dedi.

Pilar, "Evet. Ummazdım," dedi.

"Son derece kötü bir şey."

Pilar yine, "Evet," diye onayladı.

"Ondan böyle bir şey beklemezsin değil mi?"

1 Genelev 262

jŞ'anlar OZimin oStyn (Ş'ahyor

Pilar, "Beklemem," dedi. "Hadi sen git de yat bakalım." Fernando, "Evet, ama Pilar..." diye devam ediyordu.

Pilar birdenbire ve sert bir tavırla, "Sus bakayım!" diye bağırdı. "Anlamadığın şeye karışma. Anlamadığı şeye burnunu sokanlarla konuşacak halim yok."

Fernando, "Evet bu doğru. Anlıyorum desem yalan olur," diye söze başladı.

Pilar, "Anlamaya da çalışma," diye susturdu. "Dışarıda kar hâlâ yağıyor mu acaba?"

Robert Jordan mağaranın kapısına gitti, battaniyeyi açıp baktı. Dışarıda berrak bir hava olmasına rağmen şiddetli bir soğuk vardı; kar dinmişti. Dipleri beyaza gömülü ağaçların arasından gittikçe açılan gökyüzüne baktı. Nefes aldıkça

ciğerlerine sert ve soğuk bir hava doluyordu. Kendi kendine, "El Sordo atları bu gece çaldıysa geçtiği yerlerde mutlaka iz bırakmıştır," diye düşündü.

Battaniyeyi indirip dumanlı mağaraya girdi. "Hava açık," dedi. "Tipi dinmiş."

263

'ece karanlıkta yatmış, Maria'yı bekliyordu. Rüzgar din-kmiş, çamlar kıpırdamıyordu. Gökyüzü açılmıştı, karların "aydınlığında ağaçların gövdeleri ve mağaranın bulunduğu kayalar görülüyordu. Yatmadan önce, eline bir balta alıp gitmiş küçük bir çam kesip, dallarını yontarak yapraklarını bir araya toplamıştı. Sonra gidip içeriden, duvara dayalı duran bir tahta parçasını alarak, karları süpürmüş, çam dallarını yere döşeyerek kendisine güzel bir yatak yapmıştı. Mağaradan aldığı tahtayı da ortasından yararak, dalları tutsun diye, kenarlarına dayamıştı.

"Dışarıda ne yapıyorsun?" dedi Pilar. "Yatak yaptım."

"Kendime yatak yapacağım diye benim raf tahtamı kesme sakın."

"Kestim..."

"Neyse önemi yok," demişti Pilar. "Bıçkıevinde tahta çok. Nasıl yatak yaptın?"

"Ülkemde yapıldığı gibi."

Pilar, "Gir içine rahat rahat uyu öyleyse," demişti.

Robert Jordan uyku tulumunu aldıktan sonra, çantaları da yanına almak istemiş, fakat Pilar, "Dün gece nasıl uyudularsa bu gece de yine benimle beraber uyurlar," demişti.

264

(fanlar GK/mm OS^/'/ı

Robert Jordan, "Bu gece nöbetçi yollamayacak mısın?" diye sordu. "Hava açtı, tipi dindi artık."

Pilar, "Fernando gidiyor," dedi.

Maria mağaranın arka tarafındaydı, Robert Jordan'ı göremiyordu.

"Herkese iyi geceler," dedi. "Ben yatmaya gidiyorum."

Ötekiler masaları çekip yer açarak ocağın önüne yataklarını sermişler, battaniyelerini örtmüşler, yatıyorlardı. İçlerinden yalnız Primitivo ile Andres başlarını kaldırıp baktılar ve. "Buenas noches,"! dediler.

Anselmo, pançosuna sarılmış, üzerine de bir battaniye çekip bir köşeye büzülerek uyuyordu; burnu bile gözükmüyordu. Pablo da sandalyesinde uyuyakalmıştı.

Pilar, Robert Jordan'a tatlı bir sesle, "Tulumun içine sermek için post ister misin?" diye sordu.

"Hayır, teşekkür ederim."

Kadın, "Gidip rahat rahat uyu, ben eşyalarına bakarım," dedi.

Fernando da Robert Jordan'la beraber çıktı ve onun uyku tulumunu serdiği yere gelince durdu. Pançosuna sarılmış, karabinası omzunda, ayakta durarak, "Sen niye böyle hep dışarıda yatmayı seviyorsun, Don Roberto?" dedi.

"Ben alışkınım. İyi geceler."

"Alışkınsan sorun yok."

"Nöbetin kaçta bitiyor?"

"Dörtte."

"O zamana kadar soğukta nasıl duracaksın?"

Fernando, "Alışığım," dedi.

Robert Jordan da, "Alışkınsan sorun yok," dedi.

Fernando başını salladı, "Evet. Hadi İyi geceler Don Roberto."

"İyi geceler Fernando."

İyi geceler

265

Robert Jordan, üzerinden çıkardıklarını katlayarak yastık yapmış, başının altına koyarak uzanmıştı. Uyku tulumunun içinde, yumuşak kuştüyü gibi hafif bir sıcaklık içinde yatarken altındaki çam dallarının yay gibi oynadığını hissediyordu. Bir yandan da, gözlerini mağaranın kapısına dikmiş bekliyor, kalbi hızlı hızlı atıyordu.

Mağaranın kapısındaki battaniye açıldı, biri göründü. Karların üzerinde bir hışırtı duyuldu. Sonra, yine içeri girdi.

Robert Jordan, "Herkes uyusun diye bekliyor," dedi. "Boşuna zaman geçiyor.

Gecenin yarısı gitti. O! Maria! Çabuk gel, Maria vaktimiz kalmadı çünkü."

Yere düşen karın çıkardığı yumuşak sesi duydu. Hafif bir rüzgar çıkıyordu.

Rüzgarı yüzünde hissetti. Birdenbire içine, "Ya gelmezse?" diye bir korku girdi.

Rüzgarın çıkması ona sabaha bir şey kalmadığını hatırlatıyordu. Şimdi çamların üst dallarının rüzgarla sallandığını duyuyordu. Dallardan biraz daha kar döküldü.

"Hadi gel artık Maria. Ne olur, çabuk gel! Gel artık! Daha fazla bekleme.

Uyusunlar diye beklemene artık gerek yok," diye düşünüyordu.

Sonunda Maria geliyordu. Mağaranın kapısındaki battaniyeyi açtı, bir süre orada durdu. Robert Jordan bunun Maria olduğunu biliyordu ama, ne yaptığını göremiyordu. Hafifçe ıslık çaldı. Kız hâlâ mağaranın kapısında durmuş, bir şeyler yapıyordu; kayanın o kısmına gölge düştüğü için, karanlıkta, ne yaptığı görülmüyordu. Sonra koşa koşa geldi: Kucağında bir şey vardı, karların

üstünde zıplıya zıplıya geliyordu. Biraz sonra, ayaklarındaki karları silkerek tulumun içine giriyordu. Girerken başı Robert Jordan'ın göğsüne çarptı. Kucağındaki şeyleri uzattı.

"Bunları da yastığın altına koy," dedi. "Zaman kazanmak için mağarada soyundum."

"Karda yalınayak mı geldin?" "Evet. Üzerimde de sadece gömleğim var." Robert Jordan, Maria'yı kollarının arasında sıkıyor, kız da başını onun çenesine sürtüyordu.

^_____(Ş'anlar çKimitt \fPçin (Çalıyor

"Ayaklarıma dokunma sakın, Roberto," dedi. "Soğuktan buz kesti." "Ver ısıtayım."

"Hayır, şimdi ısınırlar. Sen bana söyle bakayım, çabuk. Seni seviyorum de."

"Seni seviyorum."

"Çok güzel... Çok güzel."

"Seni seviyorum, küçük tavşanım."

"Bu gömleğimi de seviyor musun?"

"Her zamanki gömleğin."

"Evet. Dün geceki. Benim nişan gömleğim bu."

"Ver bakayım ayağını şuraya."

"Hayır, olmaz. Kendi kendine ısınır onlar. Üşümüyor zaten. Seni üşütmemek için söyledim. Hadi tekrar et..."

"Seni seviyorum küçük tavşanım."

"Ben de seni seviyorum. Hem ben senin karınım."

"Uyuyorlar mıydı?"

"Hayır, uyumuyorlardı ama, daha fazla duramadım. Zaten ne önemi var öyle değil mi?"

Robert Jordan, "Evet," dedi. Kızın uzun boylu, narin ve sıcak vücudunu vücudunda hissediyordu. "Hiçbir şeyin önemi yok."

Maria, "Elini başıma koy," dedi. "Seni öpeceğim, bakalım becerebilecek miyim?"

Öptükten sonra, "İyi oldu mu?" diye sordu.

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Çıkar bakayım şu gömleğini."

"Çıkarayım mı?"

"Evet. Umarım üşümezsin."

"Que va! Üşür müyüm hiç! Yanıyorum ben."

"Ben de. Ama sonra üşümez misin?"

"Hayır. Sonra her ikimiz de ormandaki hayvanlara döneceğiz, birbirimize öyle sarılacağız ki kim olduğumuzu şaşıracağız. Benim kalbim senin, senin kalbin benimki gibi hissediyor musun?"

"Evet, hiç fark yok."

"Bak şimdi, ben senim, sen de bensin. Seni seviyorum! Öyle seviyorum ki!

Gerçekten tek vücut olduk, değil mi? Hissetmiyor musun?"

Robert Jordan, "Evet, öyle," dedi. "Bak şimdi, senin kalbin benim kalbim."

"Bacaklarım da, ayaklarım da, vücudum da öyle."

Maria, "Evet. Ama yine de başkayız," dedi. "İkimiz de bir olalım isterdim."

"Hayır canım!"

"Evet! Öyle istiyorum. Bunu sana daha önce söyleyecektim."

"Bunu gerçekten istemiyorsundur."

Maria, dudakları onun omzunda, tatlı bir sesle, "Belki. Ama, sana bunu söylemek istiyordum," dedi. "Mademki başka başkayız, iyi ki sen Robertosun, ben de Maria.

Ama sen istersen ben seve seve değişirim. Ben sen olmak isterim, çünkü seni seviyorum."

"Değişmek istemem. İnsan neyse o olmalı."

"Ama şimdi bir olacağız ve sen gittiğin zaman, ben sen olacağım," dedi. "Seni seviyorum, onun için hep seni düşüneceğim."

"Maria!"

"Evet."

"Maria!"

"Evet."

"Maria!"

"Ah! Evet."

I

I

(Ş'anlar QKimin \EPçw

"Üşümüyorsun ya?"

"Hayır. Üşümüyorum. Sen biraz daha üzerine çek."

"Maria!"

"Cevap vermeyeceğim."

"Ooo! Maria! Maria! Maria!"

Dışarıda gecenin soğuğu hüküm sürerken, tulumun içinde birbirlerine sarılmış

ısınmışlardı. Maria başını onun yanağına koymuş, göğsüne dayanmış, hareketsiz yatıyordu. Tatlı bir sesle, "Sen?" diye sordu.

Robert Jordan, "Como tu,"1 dedi. "Ama, gündüz böyle olmamıştı." "Evet."

"Ama, o benim daha çok hoşuma gitmişti. Şimdi ölmek istemiyorum."

Robert Jordan, "Ojala no?"2 dedi. "Onu demek istemedim."

"Biliyorum. Ne demek istediğini biliyorum. İkimiz de aynı şeyden bahsediyoruz."

"Öyleyse niye başka bir cevap verdin?" "Erkek başkadır."

Robert Jordan, "Ben de," dedi. "Fakat ben senin hangi ölmekten bahsettiğini anladım. Yalnız, ben erkek olduğum için, başka türlü söyledim, alışkanlık.

Hayır, ben de senin duyduğunu duydum."

"Ne olursan ol, ne söylersen söyle, ben seni yine de seviyorum."

"Ben de seni seviyorum. Adını da seviyorum Maria." "Maria yaygın bir isim."

1 Senin gibi

2 O nasıl söz?

269

"Hayır. Çok yaygın değil."

Maria, "Uyusak mı artık?" dedi. Ben hemen uyuyabilirim."

"Uyuyalım," dedi Robert Jordan. Bu uzun boylu, zayıf, sıcak vücudu hissediyor, içindeki endişe, yalnızlık, onun kalçalarının, omuzlarının, ayaklarının dokunuşuyla, büyülenmiş gibi oluyordu. Ölüme karşı birleşmiş gibiydiler. "Hadi uyu, uzun boylu, küçük tavşanım," dedi.

"Uyudum bile," dedi Maria.

"Ben de şimdi uyuyorum. Hadi uyu, sevgilim."

Kendiside derin, rahat bir uykuya daldı. Bir süre sonra uyandı. Maria'ya sımsıkı sarıldı. Sanki onu elinden alacaklarmış gibi sıkı sıkı derinden ve hissederek sarılıyordu. Maria mışıl mışıl uyuyordu. Uyanmadı. Uyku tulumunun üst kısmıyla kızın üstünü iyice kapattı, boynundan öptü ve silahını çıkarıp rahatça alabileceği bir yere koyup oda tuluma iyice yerleşti. Ellerini ensesinde kavuşturup, gecenin karanlığına bakarak düşüncelere daldı. Fakat gece yarısı uyandı ve sanki o canıymış da canını alıyorlarmış gibi, kızı sıkı sıkı kollarının arasına aldı. Ona sanki hayat bundan ibaretmiş gibi geliyordu ki, yalan da değildi. Fakat kız rahat rahat, derin derin uyuyordu, uyanmadı bile.

Bunun üzerine Robert Jordan, battaniyeyi Maria'nın başına çekti ve ensesinden öptü. Yana dönerek tabancasını belinden çıkardı, elinin altında, kolayca alabileceği bir yere koydu ve karanlıkta düşünmeye başladı.

270

XXI

,abah ılık bir rüzgar çıktı. Robert Jordan ağaçlarda karların k eriyip ve düştüğünü duyuyordu. Bahar aylarından yaza geçilen günlere benzeyen bir hava vardı. İlk aldığı derin nefesle anladı ki bu kar dağlardan gelen bir fırtınayla gelmişti ve öğlene kadar eriyecekti. Sonra bir ses duydu. Bir at

geliyordu.

Ayakları karlı sulara bastıkça boğuk sesler çıkarıyordu.

"Maria," diye omzunu dürterek kızı uyandırdı. Sonra, "Tulumun içine gir," dedi.

Bir eliyle gömleğini ilikliyor, bir eliyle de tabancasını tutmuş emniyet mandalını başparmağıyla indiriyordu. Kızın başını tulumun içine kaydığını gördü ve o anda, ağaçların arasından atla gelen adam da göründü.

Robert Jordan tulumun içinde doğrulup oturmuş, tabancasını iki eliyle tutarak, kendisine doğru gelen atlıya nişan almıştı. Bu adamı şimdiye kadar hiç görmemişti.

Atlı şimdi hemen hemen onun tam karşısına gelmişti. Üzerinde pelerin, ayaklarında büyük siyah çizmeler vardı. Eğerin sağ tarafından bir makineli tüfek ucu görünüyordu. Yabancının sert hatlı genç bir yüzü vardı. O sırada gözü Robert Jordan'a ilişti, hemen elini heybeye attı.

Robert Jordan o zaman adamın kaputunun sol tarafındaki kırmızı işareti gördü.

Tam göğsünün ortasına, o kırmızı işaretin biraz aşağısına nişan alarak ateş

etti.

Karlı ormanda tabancanın sesi yankılandı.

271

At sanki kamçı yemiş gibi sıçradı ve üzerindeki genç adam, eli heybede öne doğru yıkıldı, bir ayağı üzengiye takılı kalarak yere doğru sarktı. At, adamı sürükleye sürükleye, ağaçların arasına daldı. Robert Jordan, tabancası elinde, ayağa kalkmıştı.

O iri kır at ağaçların arasından dörtnala gidiyordu. Ayağı takılı olduğu için sarkan adam sürüklendikçe karda yol açıyor ve kırmızı bir çizgi bırakıyordu.

Mağaranın kapısına insanlar çıkmıştı.

Robert Jordan eğildi, yastığın arasından pantolonunu çıkararak giymeye başladı.

"Maria kalk giyin," dedi.

Başının üzerinde, yükseklerden bir uçak sesi geliyordu. Kır at ilerde, ağaçların arasında durmuştu, sahibi hâlâ yüzükoyun yere sarkıyordu.

Robert Jordan, kendisine doğru gelen Primitivo'ya "Git şu atı yakala," dedi.

Sonra, "Tepede nöbetçi kimdi?" diye sordu.

Pilar mağaradan, "Rafael," diye cevap verdi. Saçlarını iki örgü halinde arkasına salıvermiş, orada öyle duruyordu.

Robert Jordan, "Çevrede atlı birlikler var," dedi. "Şu lanet makineli tüfeği tepeye yerleştirin," dedi.

Pilar mağaradan içeri, "Agustin!" diye seslendi, sonra kendisi de içeri girdi.

Arkasından, mağaradan koşa koşa iki kişi çıktı. Birinin omzunda makineli tüfek, ötekinde de kurşunlar vardı.

Robert Jordan Anselmo'ya, "Sen onlarla beraber tepeye git," dedi. "Yere yatar, makineli tüfeğin bacaklarını tutarsın."

Üçü birden, ağaçların arasından patikaya yöneldi. Robert Jordan durmuş

pantolonunu ilikliyor, kayışını sıkıyordu. Tabancasını da tekrar belindeki kılıfin içine koymuştu. Çıkardı, harcadığı kurşunun yerine yenisini koydu, tekrar kılıfina geçirip kapadı.

Ağaçların arasına doğru baktı. Primitivo atı yakalamış, üzerinden yuvarlanan adamın ayağını üzengiden kurtarmaya çalışıyordu, yüzükoyun karlara kapanmış olan adamın ceplerini karıştırıyordu.

Robert Jordan bunu görünce, "Çabuk ol. Atı getir!" diye seslendi.

Ayakkabılarını giymek üzere eğildi. Battaniyenin içinde doğrulmuş, giyinmekte

olan Maria'nın vücudu dizlerine değdi.

272

(Fanlar QKimin zSJçin Ş'ahyar

Hayatında Maria'nın yeri yoktu artık. Kendi kendine, "Atlı pek gafil avlandı,"

diyordu. "Herhalde buraya at izlerini takip ede ede gelmedi. Öyle olsa tetikte olurdu. Tetikte olmak şöyle dursun, burada insan bulunduğundan haberi bile yoktu. Dağlarda oraya buraya yolladıkları nöbetçilerden biri olacak. Yalnız, geri dönmediğini görünce, izini takip ederek buraya kadar gelirler. Karlar erişe bari. Hiç değilse izler silinirdi."

Pablo'ya dönerek "Sen aşağı insen iyi olur," dedi. "Ben yukarı gidiyorum.

Agustin makineli tüfeği kullanabilir mi?"

Pablo, "Kullanır," dedi. Primitivo'nun atı götürüşüne bakmıyordu. "Mira que caballo!"1

O iri kır at terliyor ve hafifçe titriyordu. Robert Jordan hayvanın sağrısına vurdu.

"Hayır," dedi. "Ayak izlerinden bulurlar."

Pablo, "Doğru," dedi. "Alır götürür, başka yerde saklarım, karlar eriyince getiririm. Bakıyorum bugün kafan çalışıyor, lngles."

Robert Jordan, "Birini aşağı gönder," dedi. "Biz yukarı gidiyoruz."

"Yukarı gitmeye gerek yok," dedi "Atlılar buraya gelemezler. Eğer uçaklar geliyorsa, onlara yerimizi göstermiş oluruz. Ver bakayım şarap şişesini Pilar."

Pilar, "Şimdi içme," dedi. "Al onun yerine şunlardan."

Pablo uzandı, iki tane el bombası alıp ceplerine koydu, "Que va!

İçmeyecekmişim!" dedi. Sırası değil ama sen yine de ver bakayım şu şişeyi. Su

ile olmaz bu iş." Uzandı atın dizginlerini tuttu, üzerine atladı. Gülümseyerek, huysuzlaşan atı okşadı. Bacaklarını hafifçe atın karnına sürüyordu. İri kır atın sağrısına vurarak, "Que caballo mas benito,"2 dedi. "Hadi! ne kadar çabuk gidersen o kadar iyi." Eğilip heybedeki makineli tüfeğe baktı. "Bak ne silâhlar var!" dedi. "Bak yeni süvarilere."

Robert Jordan, "Sen asıl şuradaki yeni süvarinin suratına bak," dedi. "Vamonos1.

Andres, sen atların eğerlerini vur, hazır bulunsunlar. Silah sesi duyarsan adamlarını alır yukarı gelirsin, atları kadınlara bırakırsın. Fernando, sen de benim çantaları yukarı

1 Çok güzel at

2 Atların en güzeli

gönder. Söyle de getirirken dikkat etsinler." Pilar'a döndü, "Sen de benim çantalara dikkat et." Sonra, "Vamonos," dedi.

Pilar, Robert Jordan'a, "Maria'yla ben her şeyi hazırlarız," dedi. Sonra, kır ata binmiş olan Pablo'yu gösterdi, "Pablo'ya bak." Pablo makineli tüfeği düzeltiyor, at burun deliklerini açıp kapıyordu. "Bak, at onu nasıl adam etti!"

Robert Jordan, "Keşke iki at olsaydı," dedi. "At senin için tehlike."

Robert Jordan güldü, "Öyleyse bir kadın ver bana." Sonra başıyla, karların üzerinde yüzükoyun yatan adamı göstererek, "Şunun ceplerini boşalt. Mektup kağıt, ne varsa hepsini benim büyük çantanın gözüne koy. Hepsini, anladın mı?"

dedi.

"Anladım." "Vamanos."

Pablo atla önden gidiyor, öbür ikisi de fazla iz olmasın diye, tek sıra yürüyorlardı. Robert Jordan küçük makineli tüfeği, bir ayağından tutmuş, baş

aşağı taşıyor, içinden de, "Attaki makineli tüfeğin kurşunları buna da uyar mı acaba?" diyordu. "Sanmıyorum. Bu Alman makinelisi. Kashkin'in makinelisiydi bu."

Güneş şimdi dağların üzerinden yükseliyor. Ilık bir rüzgar çıkmış, karlar erimeye başlamıştı. İlkbaharın yaza yakın günlerinde görülen güzel sabahlardan biriydi.

Robert Jordan arkasına baktı. Maria, Pilar'ın yanında duruyordu. Sonra patikaya doğru koşa koşa gelmeye başladı. Robert Jordan, Primitivo'nun gerisinde kaiıp kızı bekledi.

"Ben de seninle geleyim mi?" dedi Maria.

"Hayır. Sen kal Pilar'a yardım et."

"Geleceğim."

"Hayır, olmaz."

Maria daha fazla yaklaştı.

"Anselmo'ya söylemiştin ya? Ben de makineli tüfeğin ayaklarını tutabilirim."

1. Gidelim 274

(Ş'anlar GK/mm

"Sen ayak falan tutamazsın. Ne makineli tüfeğin, ne de başka bir şeyin ayağını."

Kız onun yanında yürüyerek önüne geçti ve elini Robert Jordan'ın cebine soktu.

Robert Jordan, "Yapma," dedi. "Yalnız, gece giydiğin gömleği iyi koru."

Maria, "Beni öp," dedi. "Madem gidiyorsun."

"Utanmıyor musun?"

"Hayır."

"Hadi git bakayım. Bizim işimiz çok. At izlerini bulurlarsa, buraya kadar gelirler, ateş açarlar."

Maria, "Adamın göğsündeki şeyi gördün mü sen?" diye sordu.

"Gördüm. Ne var?"

"Kutsal Yürekti o."

"Evet. Navarre'de herkes takar."

"Sen ona nişan aldın değil mi?"

"Hayır, onun altına ateş ettim. Hadi sen git."

"Ya, ben her şeyi gördüm."

"Hiçbir şey görmedin. Yalnız bir adam gördün. Attan düşen bir adam. Vete"l

"Söyle beni seviyor musun?"

"Hayır. Şimdi olmaz."

"Demek şimdi beni sevmiyorsun öyle mi?"

"Dejamos!1 Şimdi git! Bu işlerin ortasında sevgi olmaz."

"Niye olmasın! Bak ben hem geleyim makineli tüfeğin ayağını tutayım diyorum, hem de seni seviyorum."

"Sen delisin de ondan. Hadi şimdi git."

Maria, "Deli değilim ben," dedi. "Seni seviyorum."

"Öyleyse geri dön."

1. Git

2. Bizi bırak

275

"Tamam, gidiyorum. Sen beni sevmesen de, ben seni ikimize yetecek kadar seviyorum."

Robert Jordan, düşünceliydi, başını çevirip ona şöyle bir baktı ve gülümsedi,

"Silah sesi duyunca atları al gel," dedi. "Pilar benim çantalara bakacak, ona da yardım edersin. Belki de bir şey olmaz..."

Maria, "Ben gidiyorum," dedi. "Pablo'nun atına bak, ne güzel!"

İri kır at patikadan yukarı çıkıyordu.

"Evet. Hadi artık git."

"Gidiyorum."

Elini onun cebine sokmuştu; yumruk yaptı, kalçasına, hızla vurdu. Robert Jordan, Maria'nın gözlerinin yaşardığını gördü. Elini cebinden çıkararak iki koluyla boynuna sarıldı, öptü.

"Gidiyorum."

Robert Jordan dönüp baktı. Kız biraz gittikten sonra durmuş, arkasından bakıyordu; sabahın ilk ışıkları esmer yüzüne, altın yanağı saçlarına vuruyordu.

Elini havaya kaldırdı, arkasına döndü, başını eğip patikadan aşağı inmeye başladı.

Primitivo dönüp kızın arkasından baktı. "Saçlarını böyle kısa kesmeselerdi daha güzel olurdu," dedi.

Robert Jordan, "Evet," dedi ama, başka şeyler düşünüyordu.

Primitivo, "Yatakta nasıl?" diye sordu.

"Ne dedin?"

"Yatakta diyorum"

"Kapa çeneni!"

"Kızacak ne var bunda..."

"Boşver. Şimdi sırası değil." Robert Jordan bunları söylerken bir yandan da dikkatle çevreyi inceliyordu.

XXII

obert Jordan Primitivo'ya, "Bana çamlardan birkaç dal kesip getir," dedi.

Agustin'e döndü, "Makineli tüfeği nce buraya yerleştirme," dedi.

Neden?"

"Şurası daha iyi," dedi ve uygun bulduğu yeri gösterdi. "Sonra söylerim. Tamam.

İşte oraya. Dur sana yardım edeyim." Yere eğildi. Bulundukları mevzi gibi çukur yerden çevreye baktı. İki tarafta kayalar yükseliyordu. "Biraz daha ileri,"

dedi. "Biraz daha ileri. Tamam. Burası iyi. Mükemmel. Şuraya birkaç taş koy. Al sana bir taş. Yan tarafına da bir tane koy. Anselmo. Sen git bana mağaradan balta getir. Çabuk ol."

Agustin'e döndü, "Makineli tüfeği sürekli koyduğunuz bir yer yok muydu?" diye sordu.

"Sürekli oraya yerleştirirdik."

"Kashkin şimdi yerleştirdiğimiz yere koymamızı söylemedi mi?"

"Hayır, tüfek o gittikten sonra geldi."

"Getirenler arasında nasıl kullanacağını bilen var mıydı?"

"Hayır."

Robert Jordan, "Ne tuhaf şey!" dedi. "Demek size nasıl kullanılacağını öğretmeden verdiler öyle mi?"

"Evet. Hediye eder gibi. Bir tane bize verdiler, bir tane de El Sordo'ya. Dört kişi getirdi, Anselmo da kılavuzluk ediyordu."

"İyi ki, hattı geçerken yakalanmamışlar."

Agustin, "Ya, ben de onu düşünmüştüm," dedi. "Gönderenler bunları bile bile ölüme atmışlar, dedim ama Anselmo iyi kılavuzluk etmiş."

"Nasıl kullanılacağını biliyor musun?"

"Biliyorum. Daha önce denedim. Pablo da biliyor. Primitivo da biliyor, Fernando da. Parçalarını ayırıp mağarada masanın üzerine koyduk. Bir keresinde parçaları bir türlü bir araya getiremedik. Tam iki gün uğraştıktan sonra nihayet yaptık.

Ondan sonra bir daha bozmadık."

"Şimdi ateş ediyor mu?"

"Ediyor. Çingeneye de, ötekilere de el sürdürmüyoruz."

Robert Jordan, "Bak, görüyor musun?" dedi. "Ötede olsa bir işe yaramayacaktı.

Bak. Burada olunca bu taş bloklar bizi koruyor. Şu tarafta olsaydık taşlar üzerimize gelenleri görmemize engel olarak onlara yardım edecekti. Bu

makineliyi kullanacak-san ateş sahası olarak düz bir yer bulacaksın. Görüyor musun? Bak şimdi her yer ayağımızın altında."

Agustin, "Evet," dedi. "Ama biz hiç kendimizi savunmak için ateş etmedik. Yalnız bir kere, bizim şehri alırlarken. Trende de otomatik tüfekli askerler vardı."

Robert Jordan, "Hep beraber öğreniriz," dedi. "Zaten bir iki şeye dikkat edelim yeter. Çingene nerede? O da burada olmalıydı."

"Bilmiyorum." "Nerede olabilir?" "Bilmiyorum."

Pablo atla geçitten biraz dışarı çıkmış, makineli tüfeğin namlusunun çevrili olduğu düzlüğü şöyle bir dolaşmıştı. Robert Jordan Pablo'nun, vurduğu süvarinin atının gelirken bıraktığı izlerin üzerinden aşağı doğru indiğini, sonra dönüp ağaçların arasında kaybolduğunu gördü.

İçinden, "Umarım düşmanın içine düşmez," dedi. "Yanımızdan ayrılmasa daha iyi olurdu."

(Ş'anlar

<£?çin (Ş^alıpar

Primitivo çamlardan kestiği dalları getirdi. Robert Jordan onları alıp erimeye başlamış fakat az da olsa kar olan toprağa saplayarak makineli tüfeğin çevresini kapadı.

"Biraz daha getir," dedi. "Makineliyi kullanacak olan iki kişinin de yapraklar arasına saklanması gerekiyor. İyi olmadı ama, balta gelinceye kadar böyle dursun da sonra düzeltiriz. Sen şimdi git kayaların dibine yat, dinle bakalım; Uçak geliyor mu? Ben buradayım."

Şimdi güneş yükselmiş, ılık bir rüzgar esmeye başlamıştı; kayaların dibinde güneş insanı yavaş yavaş ısıtıyordu.

Robert Jordan, "Dört at," diye düşünüyordu. "İki kadın, bir de ben, Anselmo,

Primitivo, Fernando, Agustin, neydi o iki kardeşten birinin adı? Neyse. Bir de o etti sekiz. Çingeneyi saymadım. Bir de o dokuz, bir de Pablo var, eder on. Şimdi hatırladım. Kardeşlerden birinin adı Andres. Öteki de Eladio. Bir de o, etti on bir. Adam başına yarım at bile düşmüyor. Üç kişi tüfeğin başında kalır. Dört kişi atlara binip kaçabilir. Bir de Pablo, beş. İki kişi kalıyor. Eladio'yla beraber üç. O nerede acaba?

Atların karda bıraktığı izleri bulurlarsa El Sordo'nun bugün başına gelecekler çok kötü. Kar birdenbire durdu. Bugün eriyecek ama, ne yazar! Bence El Sordo'nun izini karlar eriyinceye kadar bulurlar."

Çevreyi gözden geçiriyordu. O sırada soldaki kayaların arasından çingene göründü. Karabinasını omzuna asmış, sallana sal-lana ve o kara suratıyla sırıta sırıta geliyordu. İki elinde de iri birer tavşan vardı; ayaklarından tutmuş, sallayarak getiriyordu.

Gülerek, "Hola, Roberto!" diye seslendi.

Robert Jordan parmağını dudaklarına götürerek "sus!" işareti yaptı. Çingene şaşırdı. Kayaların dibinden dikkatlice Robert Jordan'ın yanına geldi. O da Robert Jordan gibi, çevresi yapraklarla kapatılmış makineli tüfeğin yanına çöktü. Robert Jordan başını kaldırıp baktı ve, "Orospu çocuğu! Ne cehennemdeydin?" dedi.

Çingene, "Bunların peşindeydim," dedi. "İkisini de yakaladım. Karların içinde sevişiyorlardı."

"Nöbetin ne oldu?"

Çingen alçak sesle, "Çoktan bitti," dedi. "Ne oluyor? Tehlike mi var?"

"Etrafta atlılar var."

"Redios,"1 dedi çingene. "Sen gördün mü?"

Robert Jordan, "Bir tanesi bizim orada," dedi. "Kahvaltıya gelmişti."

Çingene, "Bir silah sesi duyar gibi olmuştum," dedi. "Vay canına! Demek buradan gelmiş?"

"Buradan geldi ya. Yani senin nöbet bölgenden." Çingene, "Ay mimadre!"2 dedi.

"Başıma gelenler!" "Çingene olmasaydın seni vururdum."

"Hayır, Roberto, kusura bakma. Tavşanlar yüzünden... Daha şafak sökmeden karların arasında bir tavşan sesi duydum. Görme, nasıl debeleşiyorlardı! Sesin geldiği tarafa doğru gittim. Yukarıda ikisi yine sevişiyorlardı. Orada yakaladım. Düşün, bu mevsimde ne yağlıdır onlar! Bak Pilar şimdi bunlardan ne yapacak! Kusura bakma Roberto, geç kaldım diye üzüldüm doğrusu. Atlıyı öldürdünüz mü?"

"Evet."

"Sen mi vurdun?"

"Evet."

Çingene "Que tio!"3 dedi.

Robert Jordan, "Şimdi senin ananını!..." dedi ama, çingeneye karşı gülümsemekten de kendini alamıyordu. "Tavşanları mağaraya götür ve bize de biraz kahvaltı getir."

Elini uzatıp, karların üzerinde, uzun kulaklarıyla, kara gözleriyle insana öyle bakan tavşanların sık tüylerini, yağlı şişkin vücutlarını okşadı.

"Gerçekten amma da yağlıymış."

1. Allah kahretsin!

2. Vay anam!

3. Sen yokmusun sen!

(Ş'onkr

ffidıpor

Çingene, "Yağlı da laf mı?" dedi. "Her birinin böğründe bir fıçı yağ var. Ben ömrümde böyle tavşan görmedim."

Robert Jordan, "Hadi şimdi git de kahvaltımızı getir, çabuk gel," dedi. Sonra, vurduğu süvarinin üzerinden çıkan kağıtları da getir. Pilar'a söyle, sana versin."

"Kızmadın bana değil mi, Roberto?"

"Kızmadım. Nöbet yerini terk etmen hoşuma gitmedi. Diyelim ki bir bölük süvari o zaman ne olacaktı?"

"Çok doğru düşünüyorsun."

"Şimdi bana bak. Bir daha yerinden ayrılmayacaksın. Ne olursa olsun. Vururum derken, şaka yapmıyordum."

"Tabii, ama, bir şey daha var. İki tavşanı birden yakalamak da insanın karşısına kolay çıkan bir fırsat değildir. Böyle bir fırsat insan hayatında bir kere olur."

Robert Jordan, "Git" dedi. "Çabuk gel."

Çingene tavşanları aldı, kayaların dibinden sessizce gitti. Robert Jordan karşılarındaki düzlüğe ve aşağı doğru inen yamaca baktı. Başının üzerinde bir karga dolaşıyordu, sonra gitti aşağıdaki bir çam ağacının üzerine kondu. Bir karga daha uçtu, onun yanına gitti. Robert Jordan kendi kendine, "Bunlar benim nöbetçilerim," dedi. "Baktım ki sessizler, ağaçların arasından gelen yok demektir."

Yine kendi kendine, "Bu çingeneden hayır yok," diyordu. "Ne politikadan anlıyor ne de disiplinden. Hiçbir şeyde güven olmaz. Ama yarın işime yarayacak. Yarın ona yaptıracağım bir iş var. Çingeneyi savaşta görmek insanın tuhafına gidiyor.

İçinde savaşmak duygusu olmayanlar gibi bunları da savaşa sokmamak

gerekiyor.

Bir işe yaramazlar çünkü. Ama bu savaşta, içinde istek olmayanları da askere aldılar. Kimseyi ayrı tutmadılar. Birine neyse, öbürüne de o."

Bu sırada Agustin ile Primitivo geldi; bir alay çam dalı getirmişlerdi. Robert Jordan onlarla makineli tüfeğin üzerini ve çevresini güzelce kapattı. Havadan da bakılsa, ormandan da bakılsa artık fark etmenin olanağı yoktu.

"Şu taraftan gelen olursa ateş etmeyin," dedi. "Bize haber vermek için bir taş

alır atarsın, tüfeğinle de şöyle bir işaret verirsin." Tüfeği alıp başının üzerine kaldırdı ve iki eliyle tuttu. "Kaç kişi iseler tüfeği o kadar kaldırır indirirsin, anlarız. Yaya geliyorlarsa tüfeğin namlusunu yere dikersin. Böyle.

Aşağıdaki makinelinin ateş açtığını duymadan siz sakın ateş etmeyin. Ben iki kere düdük çalarsam, kendinizi gizlemeye çalışarak, aşağıya, makinelinin bulunduğu kayaların arasına gelirsiniz."

Primitivo tüfeğini yukarı kaldırarak, "Anladım," dedi. "Kolay."

"Önce bir taş atıp bize haber vereceksin, sonra gelenlerin sayısını ve ne taraftan geldiklerini işaret edeceksin. Yalnız, görünmemeye bakın."

Primitivo, "Evet," dedi. "El bombası atarsam?"

"Makinalı ateş ettikten sonra atabilirsin. Belki de süvariler arkadaşlarını aramaya gelirler fakat bu taraflara girmeyebilirler. Ya da Pablo'nun izinden giderler. O zaman ateş etmeyiz, çünkü zora gelmedikçe çarpışmak istemiyoruz.

Elimizden geldiği kadar kaçınacağız. Hadi sen şimdi yukarı git."

Primitivo, "Me voy," dedi ve karabinasını alarak yukarıya kayalara doğru tırmanmaya başladı.

Robert Jordan, "Sen bu makineli tüfek hakkında ne biliyorsun, söyle bakayım, Agustin," dedi.

Agustin o uzun boylu, nasır kaplamış iri elleri, iri gözleri ince esmer yüzüyle karşısında öylece duruyordu.

"Doldurmasını biliyorum. Nişan almasını biliyorum. Ateş etmesini biliyorum,"

dedi. "O kadar."

"Elli metreye kadar gelmeden ateş etme. Sonra, mağaraya giden geçide doğru geldiklerinde emin olmadan da ateş etme. Subay varsa önce ona ateş et. Sonra makineli tüfeği ötekilere çevir. Oldukça yavaş ateş et. Yalnız her defasında altı kurşundan fazla atmamaya bak. Her defasında önce bir adama ateş et, ondan sonra ötekine geç. Atın üzerindekilerin bellerine ateş etmeye bak."

"Olur." 282

_____(fanlar GK/mm Qy<;m fŞ'alıpor

"Biriniz ayakları tutsun ki, silah oynamasın. Böyle. Aynı zamanda tüfeği de o doldurur."

"Sen nerede olacaksın?"

"Burada, sol tarafta. Yukarıda. Tepeden her yeri görürüm, o küçük makineliyle de sizin sol kanadınızı korurum. Gelirlerse tam bir katliam olacak. Çok yakına gelmeden sakın ateş etmeyin."

"Katliam olacak. Menuda matanza"1 "Umarım gelmezler." "Senin şu köprü işin olmasaydı, onları öldürüp kaçardık."

"Bu amacı olmayan bir kıyım olurdu. Köprü işiyle savaşı kazanabiliriz. Bu iş

savaşın şeklini değiştirebilir, oysa, bu birliği yok etsek bile amacı, işlevi önemsiz olurdu."

"Buna gerçekten inanıyor musun?"

"Evet. Köprüyü istediğimiz gibi havaya uçuracak olursak, evet."

"Hem köprüyü hem de faşistleri öldürsek daha iyi olurdu. Öldürülen her faşist düşmandan bir eksik demek."

"Bakıyorum bunu çok istiyorsun."

Bir yandan Agustin'le konuşuyor, bir yandan da kargalara bakıyordu. Bir ara kargalardan biri gaklayarak, uçtu. Öteki kaldı. Robert Jordan başını kaldırıp, yukarıya, Primitivo'nun bulunduğu kayalara doğru baktı. Primitivo aşağılara bakıyor, çevreyi gözden geçiriyordu, fakat işaret vermiyordu. Robert Jordan eğildi, makineli tüfeğin kapağını açtı, içine baktı ve tekrar kapadı. Ağaçtaki karga hâlâ yerindeydi. Diğeri karların üzerinde döndü, dolaştı ve sonunda kondu.

Çamların dallarındaki karlar güneşin ve ılık rüzgarın etkisiyle eriyordu.

Robert Jordan, "Adam öldürmek istiyorsan yarın sabahı bekle," dedi. "Senin için güzel bir iş hazırladım. Bıçkıevindeki askerleri ortadan kaldırmak gerekiyor."

Agustin, "Estoy listo,"1 dedi.

1. Küçük bir katliam

2. Ben hazırım

"Köprünün aşağısında, yol bakım kulübesindeki nöbetçileri temizlemek de sana düşüyor."

"Sen hangisini dersen," dedi. "Ya da iki işi birden yapabilirim." Robert Jordan,

"İkisi birden olmaz," dedi. "İkisinin de aynı anda yapılması gerekiyor."

Agustin, "Öyleyse birini ben yaparım," dedi. "Zaten ne zamandır doğru dürüst bir iş yapmak istiyordum. Pablo bizi burada çürütüyordu..." Bu sırada, elinde baltayla, Anselmo geldi. "Başka dal istiyor musun?" diye sordu. "Bence gerek yok. İyi örtülmüş."

Robert Jordan, "Dal değil de," dedi, "küçük iki ağaç gövdesi olsa iyi olur.

Şuralara dikelim de daha doğal görünsün. Burada hiç ağaç yok çünkü."
"Tamam."

"Dibinden kes de kütükleri belli olmasın." Robert Jordan biraz sonra arkalarındaki koruluktan balta seslerini duymaya başladı. Yukarıda Primitivo'nun bulunduğu kayalıklara, aşağıda düzlük bölgenin altındaki çamlara baktı. Karganın biri hâlâ oradaydı. Sonra kulağına, bir uçak sesi geldi. Başını kaldırıp baktı.

Oldukça yüksekte güneşin ışıkları altında parlayan metalik, küçük ve sanki hareketsiz bir cisim gördü.

Agustin'e, "Bizi göremezler," dedi, "ama yine de yere yatalım. Bu bugün gelen ikinci keşif uçağı"

"Ya dünküler!"

"Evet, karanlık, kötü bir rüya gibi hep başımızın üstündeler."

Uçak şimdi dağların arkasına gitmiş, görünmüyordu ama motor sesi hâlâ duyuluyordu.

Robert Jordan karganın uçtuğunu gördü. Karga, sessizce ağaçların arasına dalıp süzülerek gözden kayboldu.

XXIII

ı obert Jordan Agustin'e, "Yere yat," diye fısıldadı. Aşağıdan, Noel ağacı getirir gibi omzuna bir çam yüklen-^miş yukarı doğru gelen Anselmo'ya eliyle,

"Aşağı! Aşağı!" işaret etti. İhtiyar, çamı bir kayanın arkasına attı ve taşların arasında kayboldu. Robert Jordan önlerindeki düzlüğün ötesine, ormana doğru bakıyordu. Bir şey görmüyor, bir şey duymuyordu; yalnız kalbinin hızlı hızlı attığını duyuyordu. Sonra, taşların birbirine çarptığını duydu. Yukarıdan bir taş yuvarlanıyordu. Başını sağa çevirip yukarıya baktı. Primitivo tüfeğini

kaldırmış, işaret veriyordu. Dört kere indirip kaldırdı. Görünürde bir şey yoktu. Önlerinde, üzerinde at izleri görünen karlı arazi uzanıyor, sonra da orman başlıyordu.

Agustin'e usulca, "Atlılar," dedi.

Agustin gözlerini ona çevirip baktı. Çökmüş, esmer yanakları iki tarafa yayılarak gülümsedi. Robert Jordan onun terlemeye başladığını fark etti, elini omzuna koydu. Ormandan dört atlı çıktığı zaman eli hâlâ Agustin'in omzundaydı, sırt adalelerinin kasıldığını hissetti.

Atlıların biri önden ilerliyor, diğerleri arkasından geliyordu. Öndeki de karların üzerinde izleri takip ediyor, gözü hep yerde gidiyordu. Diğerleri çevreyi dikkatlice gözden geçiriyorlardı. Robert Jordan, dirseklerini iki tarafa açarak yüzükoyun yere yatmış, makineli tüfeğin arpacığından adamları takip ederken kalbinin hızlı hızlı çarptığını hissediyordu.

En öndeki atlı Pablo'nun atla döndüğü patikanın başına geldi, durdu. Diğerleri de onun yanına gelip durdular.

Robert Jordan onları makineli tüfeğin arpacığından her şeyi olduğu gibi görüyordu. Adamların yüzlerini, bellerinden sarkan kılıçlarını, atların terden koyulaşan karınlarını, askerlerin yeşil pelerinlerini ve berelerini görüyordu.

Öndeki atlı, atını kayaların arasındaki yarığa, yani makineli tüfeğin bulunduğu yere doğru çevirdi. Robert Jordan o zaman adamın yüzünü daha iyi gördü. Güneşten ve rüzgardan kavrulmuş bîr yüzdü. Birbirine yakın gözlerini sivri burnunu ve sivri çenesini de görüyordu. Başını yukarı doğru kaldırmış olan atın göğsü Robert Jordan'm tam karşısına geliyordu. Eğerin sağ gözünden de küçük makineli tüfeğin namlusu görünüyordu. Baştaki adam onların bulunduğu tarafı gösterdi.

Robert Jordan dirseklerini daha fazla yere yapıştırdı ve siper aldığı yerden, karların üzerinde durmuş, gözlerini o tarafa dikmiş olan dört atlıya baktı. Üç tanesi makineli tüfeklerini çıkarmışlardı. İkisi eğerin üzerine koymuş, diğeri kalçasına dayamıştı. Robert Jordan, Agustin'in öksürmek üzere olduğunu, fakat

kendisini tutup yutkunduğunu hissetti. Sonra, eli makineli tüfeğin düğmesinde öyle beklerken askerlerin atlarını çevirdiğini ve ormanda Pablo'nun gittiği yolu gösterdiğini anladı. Dördü birden dörtnala ormana daldılar.

Robert Jordan Agustin'e usulca, "Cobre!" dedi. Sonra başını çevirip, Anselmo'nun gelirken sırtındaki çamı attığı yere baktı.

O sırada kayaların arasından Rafael göründü. Elinde kumaş bir heybe vardı, tüfeğini de omzuna asmıştı. Robert Jordan eliyle, "Aşağı!" diye işaret etti, çingene gözden kayboldu.

Agustin sakin bir sesle, "Dördünü de gebertebilirdik," dedi. Hâlâ terden sırsıklamdı.

Robert Jordan yavaş bir sesle, "Evet ama," dedi, "tüfek sesini duyduktan sonra kimbilir kaç kişi gelirdi!"

Tam bu sırada yine yukardan bir taş yuvarlandığını duydu. Hemen etrafına bakındı. Çingene de, Anselmo da görünürde yoktu. Saatine bir göz attı, sonra başını kaldırıp yukarı baktı. Primitivo tüfeğini sürekli indirip kaldırıyordu.

_____(Ş'anlar ÇKimin ^çin (Ş'ahvor

Robert Jordan, "Pablo gideli kırk beş dakika oldu," diye düşündü ve birçok at sesi duymaya başladı.

Agustin'in kulağına, "No te apures"1 diye fısıldadı. "Onlar da ötekilerin gittiği yere giderler."

İkişer ikişer sıralanmış bir şekilde, ormandan çıktılar. Yirmi kişiydiler; üzerlerindeki üniformalar ve silahlar diğerleriyle aynıydı. Bellerinden kılıçları sallanıyordu, omuzlarında birer karabina vardı. Onlar da aşağı doğru, ormana daldılar.

Robert Jordan Agustin'e, "Tu ves?"2 dedi. Agustin, "Bunlar çok kalabalıktı,"

dedi.

Robert Jordan yavaş bir sesle, "Önce gelenleri öldürseydik, işte bunlarla uğraşmak zorunda kalacaktık," dedi. Şimdi kalbi hızlı hızlı atmıyordu. Gömleği kardan sırılsıklam olmuştu ve göğsünde bir boşluk hissediyordu. Başını çevirip yukarı, Primitivo'nun bulunduğu yere baktı. Primitivo avuçları yere bakar şekilde iki elini üstüste koyarak bir işaret verdi, "Hiçbir şey yok," demekti bu.

Bir kayanın arkasından Anselmo'nun başı göründü. Robert Jordan ona başıyla "gel"

diye işaret etti. İhtiyar adam, kayaların üzerinden sıçrayarak geldi, makineli tüfeğin yanına yüzükoyun yattı.

"Ne çoktu bunlar!" dedi. "Ne çok!"

Robert Jordan, "Ağaçları istemiyorum artık,' "Topraklarımızı daha fazla ağaçlandırmaya gerek yok."

Anselmo ile Agustin, Robert Jordan'm bu sözüne güldüler.

"Bu kadarı da iş gördü. Şimdi yeniden ağaç dikmek tehlikeli olur. Çünkü bu gidenler geri dönecekler. Sanırım ağaçları fark edemeyecek kadar da aptal değillerdir."

Konuşmak ihtiyacını duyuyordu ki, o bu ihtiyacı daima büyük bir tehlike geçirdikten sonra duyardı. Bu huyunu kendisi de bilir ve yakınırdı.

dedi.

1- Korkma, merak etme. 2. Gördün mü?

"Çok iyi gizlendik, değil mi, ha?" diye sordu.

Agustin, "Çok iyi," dedi. "Allah şu Faşistlerin canını alsın ki çok iyi yaptık.

O dört kişiyi öldürebilirdik ya." Sonra Anselmo'ya dönerek, "Sen de gördün mü?"

diye sordu.

"Gördüm."

Robert Jordan Anselmo'ya, "Sen şimdi yine dünkü nöbet beklediğin yere gideceksin," dedi. "Ya da oraya değil de, istediğin başka bir yere gizlenirsin, yine dünkü gibi yoldan neler geçtiğini not edersin. Geç bile kaldık. Karanlık basıncaya kadar kal. Sonra sen gelirsin, başkasını yollarız."

"Peki ama, ayak izlerim görünmez mi?"

"Karlar erir erimez aşağıdan gidersin. Zaten yol çamur içinde kalmıştır. Sonra, izlere bak, kamyon veya tank geçmiş mi?"

İhtiyar, "İzin verir misin? Bir şey söyleyeceğim?" dedi.

"Söyle."

"Ben La Granja'ya gitsem de dün gece orada neler oldu bitti, onu öğrensem ve dün bana öğrettiğin gibi birisiyle bugün olup bitecekleri not etmesini söylesem, daha iyi olmaz mı? Not ettiklerini bu gece bize getirir, ya da daha iyisi, sonra yine ben gider alırım."

"Atlılardan korkmuyor musun?"

"Karlar eriyince korkmam."

"La Granja'da bu işi yapabilecek biri var mı?"

"Evet. Bu iş için var. Bir kadına yaptırabiliriz. La Granja'da güvenilir bir kadın var."

Agustin, "Evet," dedi. "Biliyorum daha başka işler için de kadınlar var. Ben gitsem olmaz mı?"

"İhtiyar gitsin. Sen bu tüfekten anlıyorsun üstelik daha akşam olmadı."

Anselmo, "Karlar iyice eriyince giderim," dedi. "Bak görüyorsun hemen eriyor!"

Robert Jordan, "Ne dersin, Pablo'yu yakalayabilirler mi acaba?" diye sordu.

(Ş'cmlar OZimin CS7^///

_____Ş ^ Ç

"Pablo akıllıdır," dedi. "Merak etme akıllı bir geyik kolay avlanmaz."

Robert Jordan, "Ara sıra avlanır," dedi.

Agustin, "Pablo yakalanmaz," dedi. "Hayır, eskisine oranla çok kötü ama yine de yaşıyor, bu dağlarda rahat. Ölünceye kadar içiyor, demek ki rahatı iyi."

"Gerçekten söylediğin kadar akıllı mıdır?" "Evet, belki daha da akıllı."

"Benimle beraberken akıllı mı değil mi fark edemedim, pek fazla bir kurnazlık göstermedi."

"Olur mu?l Eğer akıllı olmasaydı dün gece ölürdü. Sen siyaset nedir, gerilla savaşı nedir bilmiyorsun galiba Ingles. Politikada ve gerilla savaşında önce hayatını kurtarmalısın. Dün gece canını nasıl kurtardı gördük. Benden yediği yumruklar da..."

Pablo şimdi yine onlarla beraber çalışıyordu ya, Robert Jordan artık onun aleyhinde konuşmak istemiyordu. Beceriksizliğinden bahsettiği için de pişman olmuştu. Pablo ne kadar kurnaz, akıllı olduğunu kendisi de bilir. Köprünün uçurulması için verilen emrin hatalarını ilk gören Pablo olmuştu. Sinir gerginliğinden sonra yaptığı o gevezeliğin bir sonucuydu bu. Onun için, hemen lafı değiştirdi, Anselmo'ya dönerek, "La Granja'ya gündüz gidebilir misin?" diye sordu.

İhtiyar, "Tabii giderim," dedi. "Bandoyla gidecek değilim ya."

Agustin, "Ne boynuna çan takacak, ne de eline bayrak alacak," dedi.

"Nasıl gideceksin?"

"Ormandan gideceğim."

"Yakalanırsan?"

"Üzerimde gerekli geçiş kağıtlarım var."

"Hepimizin belgesi var. Yalnız onlara gösterilmemesi gereken kağıtları hemen yok etmelisin."

Anselmo başını sallayarak gömleğinin üst cebine vurdu.

I

"Kaç kere düşündüm ama, kağıt yemeyi bir türlü kabullenemedim."

Robert Jordan, "Üzerlerine biraz hardal sürsek diye düşündüğüm oldu," dedi. "Ben bizim kağıtları sol cebime koyuyorum. Faşistlerin kağıtlarını da sağ cebime.

Sorun olunca şaşır-mıyorum."

Robert Jordan, bunları söylerken içinden, "Çok konuşuyoruz," diyordu. "Atlıların başındaki adam durup bizim tarafi gösterdiği zaman herhalde hepsi çok korkmuştu."

"Ama bana bak, Roberto," dedi Agustin. "Hükümet gittikçe sağa kayiyormuş.

Cumhuriyetçiler artık birbirlerine Yoldaş demiyorlarmış, Senyör. Senyora diyorlarmış. Kağıtların yerlerini değiştirmen gerekecek, değil mi."

Robert Jordan, "Daha fazla sağa kayarlarsa pantolonumun kıç cebinde taşırım,"

dedi.

Agustin, "Bırak üst cebinde kalsın," dedi. "Savaşı kazanacağız da devrimi mi kaybedeceğiz?"

Robert Jordan, "Hayır ama," dedi, "Bu savaşı kazanamazsak ne devrim kalır, ne Cumhuriyet, ne sen, ne ben... Hiçbir şey kalmaz."

Anselmo, "Ben de öyle düşünüyorum," dedi. "Her şeyden önce savaşı kazanmamız gerekiyor."

"Evet," dedi Robert Jordan. ' Anselmo, "Savaşı kazanalım ama, kimseyi kurşuna dizmeyelim. Ülkeyi dürüstçe yönetelim. Bize karşı savaşmış olanlara da hatalarını göstermeye çalışırız."

Agustin, "Çoğunu kurşuna dizmek zorunda kalacağız," dedi. "Çok, çok, çok." Sağ

elini yumruk yaparak sol avcuna vurdu.

Anselmo, "Kimseyi öldürmeyiz," dedi. "Hatta subayları ve liderlerini bile.

Onlarda çalışsın belki düzelirler."

Agustin yerden biraz kar alıp ağzına atarak, "Onlara ne iş gördüreceğimi biliyorum ben," dedi. Robert Jordan, kötü bir iş mi vereceksin onlara?" diye sordu.

GK/mm oy'çm (Çalıyor

"Oldukça parlak iki iş." "Neymiş söyle bakalım?"

Agustin ağzına biraz daha kar attı, atlıların geçeceği düzlüğe doğru baktı.

Sonra ağzında eriyen karı tükürerek, "Ne güzel kahvaltı!" dedi. "Şu pis çingene nerede kaldı?"

Robert Jordan, "Nedir o bahsettiğin işler?" diye sordu. "Söyle bakalım."

Agustin gözleri parlayarak, "Birincisi uçaktan paraşütsüz atlamak," dedi. "Bu sevdiğimiz insanların acısını dindirmek için. Diğerlerini de kazığa oturtacağız."

Anselmo, "Böyle şeyler söyleme çok ayıp," dedi. "Böyle yapacak olursak, hiçbir zaman Cumhuriyeti kuramayız."

Agustin, "Bana bıraksalar hepsinin conjonelerinden çorba yapar içinde yüzerim,"

dedi. "O dört kişiyi görür görmez geberteceğiz diye öyle sevinmiştim ki, aygır görmüş kısrak gibi yerimde duramıyordum."

Robert Jordan, "Ama niye öldürmediğimizi sonra anladın değil mi?" dedi.

"Gördüm. Gördüm ama, o anda kızgın bir kısrak gibiydim. Bu duyguyu yaşamayan bilmez."

Robert Jordan, "Sürekli terliyordun," dedi. "Korkudan terliyorsun sanmıştım!"

Agustin, "Evet," dedi. "Korkudan. Yarı korkudan, yarı da o öldürmek arzusundan.

Dünyada bundan daha güçlü bir duygu yoktur."

Evet, diye düşündü Robert Jordan. Biz serinkanlılıkla yapıyoruz bu işi, onlar öyle değil, hiçbir zaman da öyle olmamışlar. Bu onlar için ayin gibi bir şey.

Yeni dinleri Akdeniz'in diğer ucundan gelmeden önceki eski dinleri, hiç terk etmedikleri, yalnızca bastırıp savaşlarda, engizisyonlarda ortaya çıkardıkları din. Engizisyonun çocukları onlar. Adam öldürmek, yapılması gerekli bir şey, ama bizimki onlarınkinden farklı. Ya sen, diye düşündü, sen hiç bu yozlaşmayı yaşamadın mı? Sierra'da duymadın mı

hiç? Usera'da? Estremadura'da kaldığın süre boyunca da mı? Herhangi başka bir zamanda da mı? Que va, dedi kendi kendine. Her trende duydum.

Barbarlar ve eski İberyalılar hakkında edebiyat yapmayı bir yana bırak da, yalan söyleseler de söylemeseler de, rastlantı sonucu asker olmuş herkesin hoşuna gittiği gibi, öldürmenin de hoşuna gittiğini kabul et. Anseimo'nun hoşuna gitmiyor, çünkü o asker değil, avcı. Onu da kafanda büyütme. Avcılar

hayvan öldürür, askerler de insan. Kendi kendine yalan söyleme, diye düşündü. Edebiyat da yapma. Anselmo hakkında da kötü şeyler düşünme. Hıristiyan o. Katolik ülkelerde çok az rastlanan bir özellik bu.

Ama Agustin'in korktuğunu sanmıştım, diye düşündü. Eylemden önceki doğal korku.

Demek öteki duygu da varmış. Şu anda övünüyor da olabilir. Çok korktu. Korkuyu yanı başımda hissettim. Evet, artık gevezeliği bırakmanın zamanı gelmişti.

"Bak bakalım, çingene yiyecek bir şeyler getirmiş mi?" dedi Anselmo'ya. "Yukarı gelmesin. Sersemin teki. Sen kendin getir. Ne kadar çok getirmiş olursa olsun, gönder biraz daha getirsin. Çok açım."

XXIV

'ayış ayının sonlarına doğru görülen güzel sabahlardan biriydi. Gökyüzü yüksek ve berraktı, Robert Jordan'ın

^omuzlarından ılık bir rüzgar esiyordu. Kar hızla eriyordu. Bir taraftan kahvaltı yapıyorlardı. Ekmeğin arasına et konulmuştu ve ayrıca keçi peyniri de vardı. Robert Jordan çakısını çıkarıp soğanları kalınca doğramış, ekmeğin arasına etle peyniri üst üste yerleştirmişti.

Agustin, ağzı dolu konuştu, "Şimdi bu soğanları yedik mi kokusu ormana, faşistlere kadar gider," dedi.

Robert Jordan'ın da ağzı et, peynir, soğan ve çiğnenmiş ekmek doluydu, "Şu tulumu ver de bir ağzımı çalkalayayım," dedi.

Hayatında bu kadar acıktığını hatırlamıyordu. Tulumda durduğu için hafif bir koku sinmiş olan şarapla ağzını doldurdu, yuttu. Sonra tulumu ağzına dayayarak kana kana bir daha içti. Tulumu dikerken başını arkaya atıyor, makineli tüfeği örten çam dalları saçlarına değiyordu.

Agustin, "Bunu da ister misin?" diye içi etli bir parça ekmek daha uzattı.

"Hayır. Teşekkür ederim. Sen ye."

"Ben yiyemem. Sabahları çok yemeye alışık değilim."

"Gerçekten istemiyor musun?"

293

"Hayır, sen ye."

Robert Jordan aldı, kucağına koydu. Sonra ceketinin el bombası bulunan cebinden bir soğan çıkardı, çakısını açtı, kesti. Cebinde kirlendiği için üzerinden bir dilim kesip attı, sonra kalın bir dilim kesti. Bir halkası yere düştü. Onu da alıp ekmeğin arasına koydu.

Agustin, "Sen sabah sabah hep soğan mı yersin?" diye sordu.

"Olursa yerim."

"Senin ülkende herkes yer mi?"

Robert Jordan, "Hayır. Hatta hoş karşılamazlar," dedi.

Agustin, "İyi," dedi. "Çünkü ben Amerika'yı hep uygar bir ülke olarak düşünmüştüm."

"Soğanın nesini sevmiyorsun?"

"Kokusunu. Başka her şeyi iyi. Kokusu olmasa gül gibi bir şeydir."

Robert Jordan, ağzı dolu, Agustin'e bakarak gülümsedi, "Gül gibi ha! Evet gül gibi güzel bir şey. Çakıl taştır... Taşlarda çakıl..."

Agustin, "Hadi biraz daha şarap iç de ağzını çalkala," dedi. "Sen çok ilginçsin.

Bizimle beraber çalışan öteki dinamitçiyle senin aranda çok büyük fark var."

"Hayır sadece bir fark var." "Nedir o?"

Robert Jordan, "Ben sağım, o ölü," dedi. Sonra kendi kendine, "Sana ne oluyor bugün böyle?" diye düşündü. "Ne biçim konuşuyorsun? Bütün bu neşen karnın doydu diye mi? Ne oldu, yoksa soğandan sarhoş mu oldun? Hayatın anlamını anlamaya mı başladın yoksa? Eskiden hayata çok önem vermezdin. Bir anlam vermek isterdin, veremezdin. Önünde kısa bir zaman kaldı, fazla üzerine düşmeye gelmez." Sonra ciddileşerek, "Hayır," dedi. "Hayır o çok acı çekmiş biriydi."

"Sen? Sen hiç acı çekmedin mi?"

Robert Jordan, "Hayır," dedi. "Çok acı çekmeyen insanlar vardır, ben onlardanım."

_____(fanlar CK/mm çSfym
(Ş'alıpar Agustin, "Ben de öyle," dedi. "Kimi insan çok acı çeker, kimi az. Ben de az acı çekenlerdenim."

Robert Jordan şarap tulumunu tekrar dikerek, "İyi," dedi. "Hele bu şarabı içtin mi, hiç acın kalmaz."

"Ben başkaları için acı çekiyorum."

"İyi insanlar öyledir."

"Ama kendi hesabıma fazla bir acı çekmiyorum."

"Karın var mı?"

"Hayır."

"Benim de yok."

"Ama şimdi Maria var."

"Evet."

Agustin, "Tuhaf bir şey var," dedi. "Tren işinden sonra bu kız bizim yanımıza

gelince, Pilar onu bizden elinden geldiği kadar uzaklaştırır, sanki Karmel manastırındaymış gibi kaçırırdı. Nasıl korundu bir bilsen. Sen geldin, kızı sana peşkeş çekti. Sen ne dersin buna?"

"Öyle değil ama."

"Ya nasıl?"

"Kızı benim korumama verdi."

"Sen de onu her gece koruyorsun... Düzerek, öyle mi?"

"Neden olmasın?"

"Nasıl korumaysa?"

"Böyle olmayacağını mı söylüyorsun?"

"Olur ama, bu şekilde korumayı biz de yapabilirdik."

Robert Jordan, "Kapat bu meseleyi," dedi. "Ben kızı gerçekten seviyorum."

"Bu doğru mu?"

"Dünyada bundan daha doğru bir şey yok."

"Peki sonra? Köprü işi bittikten sonra?"

"Benimle gelecek."

"Öyleyse kapatalım bu konuyu," dedi Agustin. "Allah ikinize de mutluluk versin."

Şarap tulumunu alıp uzun uzun dikti, sonra Robert Jordan'a uzattı. "Bir şey daha söyleyeceğim Ingles."

"Söyle."

"Maria'yı ben de çok seviyorum."

Robert Jordan elini Agustin'in omzuna koydu.

Agustin, "Hem de çok," dedi. "Çok... Hayal edilemeyecek kadar çok severim."

"Ben hayal ediyorum."

"Üzerimde öyle bir etki bıraktı ki bir türlü geçmiyor."

"Hayal ediyorum."

"Bak ben sana çok ciddi bir şey söyleyeceğim."

"Söyle."

"Kızın kılına dokunmadım, bir şey yapmadım, fakat kendisini çok severim. Rica ederim ona iyi davran Ingles. Seninle yatıyor diye, sokak kadını sanma."

"Merak etme."

"Senin sözüne inanıyorum. Yalnız, bir şey daha var. Savaş çıkmasaydı, bu kız kim bilir ne olurdu! Onun için, sana bir görev düşüyor. Bu kız çok acı çekmiş. Bizim gibi değil."

"Ben Maria'yla evleneceğim."

"Onu yapma. Devrimden sonra evlenirsiniz. Şimdilik gerek yok."

Robert Jordan, "Evleneceğim," dedi ve bunu söylerken boğazının tıkandığını hissetti. "Kızı gerçekten seviyorum."

Agustin, "Sonra evlenirsin," dedi. "Durum uygun olunca. Asıl mesele niyetli olmak."

"Ben niyetliyim."

Agustin, "Bana bak," dedf. "Karışmam doğru değil ama, bir şey soracağım. Sen bizim memlekette çok kız tanıdın mı?"

"Bir kaç tane."

"Hepsi fahişeydi değil mi?"

"Bazıları değildi."

"Kaç tanesi.?"

"Çok."

"Birlikte oldun mu onlarla?"

"Hayır."

"Gördün mü!"

"Evet."

"Demek istiyorum ki Maria seninle, öyle gönül eğlendirmek için yatmıyor."

"Ben de öyle."

"Eğer öyle olmadığı aklından geçseydi dün gece beraber yatarken seni vururdum.

Buralarda bu yüzden çok adam vurulur."

Robert Jordan, "Dinle dostum," dedi. "Zaman olmadığı için bu iş böyle oldu. Her işi bozan zamanın kısa oluşu. Yarın çarpışacağız. Bana göre bir şey değil ama, Maria için öyle değil. Bütün ömrümüzü bu kısa zamana sığdırmak zorundayız."

Agustin, "Bir gün, bir gece çok kısa bir zaman," dedi.

"Evet ama, dün de vardı; sonra önceki gece, dün gece."

"Eğer istersen yardım edeyim?"

"Hayır. Bir sorunumuz yok."

"Yardıma ihtiyacınız varsa, senin yada kırpık saçlının?"

"Hayır."

"Zaten insanların birbirlerine edebilecekleri yardım azdır." "Hayır. Çoktur."

"Ne gibi?"

"Bugün ve yarın, ne olursa olsun, yanlış görünen emirleri bile uygulayacağım diye bana söz ver."

"Söz veriyorum. Atlılara ateş etmedim, sözünü dinledim."

"O bir şey değil. Biliyorsun, tek amacımız var. Savaşı kazanmak. Savaşı kazanalım, başka hiçbir şeyin önemi yok. Yarın çok önemli bir iş var. Hem de çok önemli bir iş. Çarpışacağız da. Çarpışmada disiplin gerekir. Çünkü bir çok şeyler vardır ki göründüğü gibi değildir."

Agustin yere tükürdü.

"Maria ve bu tür şeyler ayrı," dedi. "Sen ve Maria iki insan olarak önünüzdeki zamanı iyi kullanın. Eğer yardım edebilirsem, emrinizdeyim. Ama yakındaki iş

için senin sözüne körü körüne uyacağım. Eğer yarın ölmek gerekiyorsa, ölünür, seve seve ölürüm."

"Ben de böyle düşünüyorum," dedi Robert Jordan. "Fakat bunu senin ağzından duymak çok hoş doğrusu."

Agustin, "Bir şey daha var," dedi ve Primitivo'nun bulunduğu tarafı gösterdi,

"Yukarıdaki de güvenilir bir adamdır. Hele Pilar, senin sandığından çok daha iyi bir kadındır. Anselmo da öyle. Andres de öyle. Eladio da öyle. Çok sakin,

fakat çok güvenilir bir adamdır. Fernando da. Bilmem senin fikrin ne onun hakkında.

Cıvadan ağırdır. Arabaya koşulmuş öküz gibi ağır hareket eder, insanı patlatır ama çatışmada, söylenileni yapan, esmuy hom-bre'dir.1 Görürsün."

"Şanslıyız."

"Hayır. Güvenilmeyecek ve zayıf iki adamımız var. Biri Pablo, biri de çingene.

Sordo'nun grubu bizden daha iyi. Ama biz de kötü sayılmayız."

"O zaman her şey yolunda."

"Evet ama," dedi Agustin, "bugün olsa daha iyi olurdu."

"Bence de öyle. Bir an önce bitmiş olurdu. Fakat bugün yapamayız."

"Aksilik olacak mı acaba dersin?"

"Olabilir."

1. Çok sıkı bir heriftir 298

(Ş'anlar <3Zjmm (Sçın (Ş'ahvor

"Fakat sen şimdi çok neşelisin Ingles."

"Evet."

"Ben de öyle. Maria konusu falan olduğu halde neşeliyim."

"Nedenini biliyor musun?"

"Bilmiyorum."

"Ben de bilmiyorum. Ama bugün hava çok güzel."

"Kimbilir. Belki de yarın eylem yapacağız diye güzeldir."

Robert Jordan, "Sanırım ondan olacak," dedi. "Ama bugün değil, yarın. Ne olursa olsun bugün çatışmadan kaçınmalıyız."

Agustin'e bunları söylerken bir ses duydu. Bu ses ılık rüzgarın ağaçların dallarını okşayan sesine hiç benzemiyordu. Ne olduğunu anlayamamıştı, ağzını tutarak dinledi ve başını kaldırıp Primitivo'ya baktı. Ses tekrar duyulur gibi oldu, kesildi. Çamların arasında rüzgar uğulduyor, Robert Jordan hareketsiz sesin geldiği yönü dinliyordu. Ses tekrar duyuldu.

Agustin, "Benim için sorun yok," diyordu. "Maria benim olmayacakmış, umurumda değil. Ben yine sokak kadınlarıyla düşer kalkarım."

Robert Jordan, "Sus!" dedi ve yere yatarak kulağını toprağa dayadı.

Agustin hayretle bakarak, "Ne oluyor?" diye sordu.

Robert Jordan parmağını dudaklarına götürüp sus işareti yaptı ve dinlemeye devam etti. Ses tekrar duyuldu. Uzaktan uzağa, hafif kuru ve boğuk bir sesti bu. Fakat ses şimdi daha net duyuluyordu. Makineli tüfeğin takırtılı sesiydi bu.

Robert Jordan yukarı baktı. Primitivo boynunu uzatmış, elini kulağına koymuş, bir yandan da onlara bakıyordu. Robert Jordan'ın baktığını görünce en yüksek dağı gösterdi.

Robert Jordan, "El Sordo'nun bölgesi. Çatışma var," dedi. Agustin, "Yardıma gidelim öyleyse," dedi. "Bizimkileri topla." "Hayır," dedi Robert Jordan. "Biz burada kalmalıyız."

XXV

obert Jordan, Primitivo'nun gözetleme yaptığı yere baktı. Primitivo sürekli tepeyi gösteriyordu.

Robert Jordan, "Sen makinelinin başından ayrılma ve ancak buraya doğru geldiklerine emin olduğun zaman ateş et, anladın mı?" dedi Agustin'e.

"Anladım ama..."

"Aması yok. Sonra anlatırım sana. Ben şimdi Primitivo'nun yanına gidiyorum."

Anselmo da yanındaydı. "Sen de burada Agustin'in yanında kal Viejo," dedi. Yavaş

ve gayet sakin bir sesle konuşuyordu. "Atlıların buraya doğru geldiklerine emin olmadan ateş etmesin. Sadece görünüp giderlerse, daha önce yaptığımız gibi, bırakın gitsinler. Yok eğer ateş edecek bir durum olursa sen makinelinin ayaklarını tutarsın, boşalınca da kurşun verirsin."

İhtiyar, "Peki ama," dedi. "Hani ben La Granja'ya gidecektim?"

"Sonra gidersin."

Robert Jordan, ıslak kayalara doğru tırmanıp yukarı çıktı. Güneş kayalardaki karları eritiyordu, hatta kayaların tamamıyla erimiş olan üstleri kurumaya bile başlamıştı. Robert Jordan yukarı doğru çıktıkça etrafa da bakıyor, çam ormanlarını, karşılarındaki düzlüğü ve ovaları gözden geçiriyordu. 300

_____(Ş'ankr ÇKimin <£pçn (Ş'ahyor

Primitivo iki kayanın arasındaki çukur yerdeydi. Robert Jordan yanına gelince, yanık yüzünü ona doğru çevirerek, "Sordo'ya ateş açtılar," dedi. "Biz ne yapıyoruz?"

Robert Jordan, "Hiç," dedi.

Buradan makineli tüfek sesi daha iyi duyuyordu. Karşıya doğru baktı. Uzakta; düzlüğün yukarı doğru yükseldiği noktada, ormandan bir süvari birliğinin çıktığını çatışma bölgesine gittiklerini gördü.

Primitivo, "Sordo'ya yardım etmeliyiz," dedi. Sesi kurumuş ve boğuklaşmıştı.

Robert Jordan, "Buna olanak yok," dedi. "Ben bunun böyle olacağını sabahtan beri biliyordum."

"Nereden biliyordun?"

"Dün gece at çalmaya gitmişlerdi. Tipi dindi. Sanırım kardaki ayak izlerinden onların bulunduğu yeri keşfettiler."

Primitivo, "İyi ama, bizim yardım etmemiz gerekir," dedi. "Böyle tek başlarına bırakacak değiliz ya. Onlar da bizim arkadaşlarımız."

Robert Jordan elini adamın omzuna koydu, "Elimizden bir şey gelmez," dedi.

"Gelse yapardık."

"Burada yukarıdan bir yol var. Atları, makineli tüfeği alıp yardıma gidebiliriz."

"Beni dinle..."

"Ben bunu dinliyorum."

Makineli tüfek sesi dalga dalga geliyordu. Sonra bu boğuk gürültü arasından el bombalarının sesi duyuldu.

Robert Jordan, "Onlar mahvoldular," dedi. "Zaten kar dinince onların işi de bitmişti. Oraya gidersek biz de mahvoluruz. Zaten gücümüz çok az? İkiye bölmemize de olanak yok."

Primitivo'nun çenesini, dudağını ve boynunu kırçıl bir sakal kaplamıştı; yüzünün geri kalan kısmı güneşten yanmıştı; yanık ve basık bir burnu, çukur gözleri vardı. Robert Jordan karşısında

İL HALK KÜTÜPHANESİ

durmuş, ona böyle bakarken dudaklarının ucundaki ve boynundaki sakallarının titrediğini gördü. Primitive "Dinle bak," dedi. "Nasıl biçiyorlar!" Robert Jordan, "Mağarayı kuşatmışlarsa işleri bitmiştir," dedi. "Belki sadece bir kaç kişi kurtulabilir."

Primitivo, "Yukarıdan gidersek arkadan kuşatabiliriz," dedi. "Hadi atları alıp dördümüz gidelim." "Peki, sonra? Diyelim kuşattık sonra ne yapacağız?"

"Sordo'yla birleşiriz."

"Birlikte ölmek için mi? Bak güneşe. Daha gün uzun." Gökyüzü yüksek ve bulutsuzdu. Güneş sırtını ısıtıyordu. Ayaklarının altındaki düzlüğün güneye doğru inen yamacında karlar yer yer erimişti ve ağaçlardaki karlarda yavaş yavaş

dökülüyordu. Aşağılardaki kayalardan yükselen güneşin etkisiyle buharlar çıkıyordu.

Robert Jordan, "Hay que aguantarse," dedi. "Savaşta böyle şeyler olur."

Primitivo onun yüzüne bakarak, "Elimizden bir şey gelmez mi?" diye sordu. "Küçük makineli tüfekle beraber beni ve birini daha gönderemez misin?"

Robert Jordan onun bu bakışından, kendisine karşı güven duyduğunu anlamıştı.

"Bir işe yaramaz ki," dedi. Gözüne bir şey ilişti. Aradığı şey sandı ama, değildi. Bir şahindi. Kendini' rüzgara bırakmış, aşağı doğru kayıyordu. Sonra uzaklardaki çamların üzerinden tekrar yükseldi. Robert Jordan konuşmaya devam etti, "Bir işe yaramaz."

Tam bu sırada makineli tüfek ateşi hızlandı, el bombalarının da sesi geliyordu.

Agustin, gözleri yaşararak ve yüzündeki kaslar gerilerek ağız dolusu küfrü bastı, "Vay canına! İsa, Meryem Ana, şu yandığımın..."

Robert Jordan, "Sabırlı ol, yarın istediğin gibi savaşmak olanağını bulacaksın,"

dedi. "Bak kadın geliyor."

_____fanlar CK/mın Os^m (Ş^alıpcır

Pilar, ağır ağır ve büyük bir zorlukla kayalara tırmanarak onlara doğru geliyordu. Rüzgar makineli tüfek seslerini bir dalga halinde getirdikçe, Agustin her seferinde küfrü basıyordu. "Anasını... Avradını..."

Robert Jordan kadına yardım etmek üzere aşağı indi. İki bileğinden yapışarak son kayadan yukarı çekti.

"Nasılsın kadın?"

"Dürbününü getirdim, al bakalım. El Sordo'nun başına neler geldi böyle?"

"Evet, sorma."

"Zavallı Sordo," dedi Pilar.

Yokuş yukarı çıktığı için nefes nefeseydi. Robert Jordan'ın elini tuttu, avuçlarının içinde sıkıyor, bir yandan da çevreyi gözden geçiriyordu. "Çatışma nasıl gidiyor dersin?"

"Kötü. Çok kötü."

"Jodido?'"

"Sanıyorum."

Pilar, "" dedi. "Herhalde atlarının izinden?"

"Herhalde."

"Pobre," dedi Pilar. Sonra, "Rafael atlılar için bir alay masal anlattı. Kimdi gelenler?"

"Bir devriye koluyla atlı bir birlik." "Ne tarafa gittiler?"

Robert Jordan atlıların gittiği yönü gösterdi. Sonra, makineli tüfeği gizledikleri yeri gösterdi. Bulundukları yerden yalnız Agustin'in ayakkabılarından biri görünüyordu.

Pilar, "Pablo'dan haber var mı?" diye sordu.

"Atlılardan kırk beş dakika önce gitmişti. Onlar da onun gittiği yöne doğru gittiler."

1. Yakalandılar mı?

Pilar, Robert Jordan'ın yüzüne bakarak gülümsedi. Elini hâlâ avcunda tutuyordu.

Sonunda bıraktı. "Bulamazlar," dedi. "Şimdi gelelim Sordo'ya. Kendisine hiç yardım edemez miyiz?"

"İmkansız."

Pilar, "Pobre," dedi. "Ben çok severdim Sordo'yu. Emin misin? Acaba sahiden jodido mu?"

"Evet. Çok atlı gördüm çünkü."

"Buradakilerden çok mu?"

"Evet tepeye doğru giden atlı bir birlik gördüm."

Pilar, "Bak beni dinle," dedi.

Makineli tüfek sesini dinlediler.

Robert Jordan, "Primitivo da oraya gitmek istiyordu," dedi.

Pilar ablak yüzlü adama döndü, "Deli misin sen?"

"Yardım etmek istiyordum."

Pilar, "Que va!" dedi. "Al sana bir romantik daha! Ölmek istiyorsan acelen ne, belki burada da ölürsün."

Robert Jordan, kadının elmacık kemikleri çıkık yüzüne ve alaylı alaylı gülümseyen dudaklarına baktı.

Pilar, "Erkek gibi hareket etmelisin," diyordu Primitivo'ya. "Yaşını başını almış bir erkek gibi. Bak saçlarına ak düşmüş."

Primitivo kaşlarını çatarak, "Alay etme benimle," dedi. "İnsanın biraz kalbi, hayal gücü olunca..."

Pilar, "Ölmek istiyorsan, acele etme, bizimle beraber ölürsün. Ölümü başkalarının yanında aramaya gerek yok. Hayal gücüne gelince. Çingenenin hayal gücü hepimize yeter. Aman ne masallar uydurdu bana!"

"Görmüş olsaydın, masal demezdin" dedi Primitivo. "Çok zor dakikalar geçirdik."

"Que va," dedi Pilar. "Birtakım atlılar buradan geçip gitmişler. Siz de kendinize kahramanlık payı çıkarıyorsunuz. Hareketsizlikten bu hale geldik işte."

304

(fanlar CKimin zBJçin (Ş'alıyor

ç Ş

"Peki ya Sordo'nun olayı, tehlikeli değil mi?" dedi küçümseyerek Primitivo.

Rüzgar silah seslerini her getirdiğinde, gözle görünür biçimde acı çekiyordu, ya gidip çarpışmak, ya da Pilar'dan kurtulup yalnız kalmak istiyordu.

"Ne yani" dedi Pilar. "Başkası için cojonelerini kaybetmeye gerek var mı?"

"... git," dedi Primitivo. "Bazı kadınlar katlanılamayacak kadar aptal ve acımasız oluyor."

"Ve doğurmayı beceremeyen erkeklere katlanıp yardım ediyorlar," dedi Pilar.

"Görülecek bir şey yoksa, ben gidiyorum."

Pilar, "Total que" dedi. "Başına ne gelmişse gelmiş. Başkasına yardım edeceğim diye cojonelerini tehlikeye atma."

Tam o sırada Robert Jordan yukarılardan gelen bir uçak sesi duydu. Başını kaldırıp baktı: Sabahleyin gördüğü keşif uçağı olacaktı bu. Cepheden dönüyor ve El Sordo'nun kuşatıldığı yere doğru gidiyordu.

Pilar, "Uğursuz kuş geliyor," dedi. "Orada olup bitenleri görür mü acaba?"

Robert Jordan, "Evet," dedi. "İçindekiler kör değillerse görürler."

Gökyüzünde, güneşin altında gümüş gibi parlayan, yavaş yavaş giden uçağa baktılar. Sol taraftan geliyordu. Pervanelerinden ikisinin de güneşte bir daire halinde parladığını görüyorlardı.

Robert Jordan, "Yere yatın!" dedi.

Uçak üzerlerinden geçerken gölgesi açıklığa düştü, homurtusu yükseldi. Vadinin üstüne doğru yöneldi. Gözden kayboluncaya kadar aynı doğruda gidişini izlediler, sonra geniş bir çember çizip geri döndüğünü, yaylanın üzerinde iki kez döndüğünü ve sonra Segovia yönünde kaybolduğunu gördüler.

Robert Jordan Pilar'a baktı. Kadının alnında ter damlacıkları vardı, başını iki yana salladı. Alt dudağını ısırıyordu.

"Herkesin dayanamadığı bir şey var," dedi. "Benimki de bunlar."

"Benim korkum bulaşmış olmasın?" dedi alayla Primitivo.

"Hayır." Pilar elini Primitivo'nun omzuna koydu. "Bulaşacak korkun yok senin.

Biliyorum. Kusura bakma, kabalık ettim. Hepimiz aynı yolun yolcusuyuz aslında."

Sonra Robert Jordan'a döndü, "Size yemek ve şarap göndereceğim. Başka bir şey ister misiniz?"

"Şimdilik istemeyiz. Ötekiler nerede?"

Pilar güldü. "Yedek kuvvetlerin aşağıda atlarla birlikte, el değmemiş duruyor.

Her şeyi gizledik. Götüreceğimiz her şey hazır. Malzemelerin başında Maria bekliyor.

"Başüstüne Ingles hazretleri," dedi Pilar. "Senin çingeneyi -Onu sana veriyorum

- tavşan yemeğine koymak için mantar toplamaya gönderdim. Bu mevsimde çok mantar olur, aslında tavşanlar bir iki gün beklese daha iyi olurdu ama, şimdi yesek de olur diye düşündüm."

"Bence de yiyelim, daha iyi olur," dedi Robert Jordan.

Pilar o iri elini Robert Jordan'ın omzuna, makineli tüfeğin askısının üzerine koydu ve parmaklarını uzatarak saçlarına dokundu. "Sen ne Inglessin! Tavşanlar pişince Maria'yla gönderirim."

Uzaktaki makineli tüfek sesleri kesilmiş gibiydi. Yalnız arada sırada bir tüfek sesi duyuluyordu.

Pilar, "Bitti mi dersin?" diye sordu.

Robert Jordan, "Hayır." dedi. "Duyduğumuz seslere göre, ilkönce atlılar ateş

etti ve geri püskürtüldüler. Bana kalırsa, hücuma geçenler El Sordo'yu kuşatmış

bulunuyorlar ve uçaklarını bekliyorlar."

Pilar Primitivo'ya, "Amacım seninle alay etmek değildi. Anladın değil mi?" dedi.

Primitivo, "Ya lo se,"1 dedi. "Sen benimle daha önce çok alay ettin ama hiç aldırmadım. Senin ağzın bozuktur zaten. Ama sakın kadın biraz daha ileri gitme.

Sordo benim çok iyi dostumdu."

1. Biliyorum 306

_____(fanlar ÇKimin gs^ot (Ş'alıyor
Pilar, "Benim değil mi?" diye sordu. "Bana bak ablak surat. Savaşta insan her içinden geçeni söylemez. Bizim kendi derdimiz başımızdan aşmış, bir de Sordo'yu mu düşüneceğiz!" Primitivo'nun kaşları hâlâ çatık duruyordu.

Pilar, "Sen sinirlerine hakim ol," dedi. "Hadi ben gidiyorum. Yemeği pişireceğim."

Robert Jordan, "Vurduğum askerin, Requete'nin' üzerinden çıkan kağıtları getirdin mi?" diye sordu.

Pilar, "Ne aptalım! Unuttum," dedi. "Maria'yla gönderirim."

1- Kral yanlısı asker

307

XXVI

'çaklar öğleden sonraya kadar gözükmedi. Öğlene kadar bütün karlar erimiş, kayalar güneşte iyice kızmıştı. -Gökyüzü açıktı. Robert Jordan kayaların arasına otur-.™jş, gömleğini çıkarıp sırtını güneşe vermiş ölen atlının cebinden çıkan mektupları okuyordu. Zaman zaman okumaya ara verip ormanın önünde uzanan eğimli düzlüğü göz atıyor, yukarıdaki yaylalara bakıyor, sonra tekrar mektuplara dönüyordu. Başka atlı da görünmemişti. Ara sıra El Sordo'nun kampının olduğu bölgeden silah sesi duyuluyordu, ama düzensiz seslerdi bunlar. Atlının askerlik belgelerini incelemiş. Navarra'nın Tafalla kasabasında doğduğunu, yirmi bir yaşında, bekar ve bir demircinin oğlu olduğunu öğrenmişti. N sayılı süvari alayına bağlıydı, bu da Robert Jordan'ı şaşırtmıştı, çünkü bu alayın Kuzeyde olduğunu sanıyordu. Carlos yanlısıydı ve savaşın başında İrun çarpışmasında yaralanmıştı.

"Pamplona şenliğindeki boğaların önünde koşan kalabalıkta görmüşümdür onu," diye düşündü Robert)ordan. "Savaşta öldürmek istediğin kişileri öldürmezsin ki,"

dedi kendi kendine. "Genellikle," diye düzeltip mektupları okumaya devam etti.

İlk okuduğu mektuplar çok resmi, özenle yazılmış, yalnızca kasabadaki olaylardan söz eden mektuplardı. Delikanlının kız kardeşinden geliyordu, Robert Jordan Tafalla'da her şeyin yolunda olduğunu okudu. Annelerinin her zamanki gibi olduğuna, ama

_____(Ş'anlar OZjmin Çpç/'n
(Ş'akvor sırtından biraz yakındığını, kızın ağabeyini merak ettiğini, tehlikede olmadığını umduğunu, İspanya'yı Markist çetelerden kurtarmak için Kızılları temizlediğine sevindiğini yazdığını da okudu. Sonra, son yazdığı mektuptan bu yana ölen ya da ağır yaralanan Tafallalı delikanlıların listesi geliyordu.

Ölenlerin sayısı ondu. Tafalla kadar küçük bir kasaba için oldukça kabarık bir sayı diye düşündü Robert Jordan.

Mektupta dine çok yer verilmişti, kız ağabeyini korumaları için Aziz Antonius'a, Meryem Ana'ya dua ediyor, kurşun geçirmediği sayısız -bunun altı çizilmişti-kereler kanıtlanan İsa'nın Kutsal Yüreği'ni kendi yüreğinin üzerinde taşımayı ihmal etmemesini öğütlüyordu. Onu hiç unutmayan kız kardeşi Concha demiş ve sevgilerini de yazmıştı.

Mektubun kenarları hafifçe lekelenmişti, Robert Jordan onu da dikkatle askerlik belgelerinin yanına kaldırıp daha düzensiz yazılmış bir mektubu açtı. Bu, gencin nişanlısındandı, sessiz, resmi ve tümüyle isterik bir merak dile getirilmişti.

Robert Jordan bunu da baştan sona okuyup bütün bütün mektuplarla belgeleri arka cebine yerleştirdi. Öteki mektupları okumak istememişti. Sanırım bu günlük bu kadarı yeter, dedi kendi kendine.

"O okudukların neydi?" diye sordu Primitivo.

"Bu sabah vurduğumuz requete'nin belgeleriyle mektupları. Bakmak ister misin?"

"Okumayı bilmem," dedi Primitivo. "İlginç bir şey var mıydı?" "Yoktu. Kişisel mektuplardı."

"Memleketinde işler yolunda mıymış? Mektuplardan anlaşılıyor mu?"

"İşler yolunda gibi görünüyor. Kasabadan ölen çokmuş." Karlar eridikten sonra değiştirip düzelttikleri sipere baktı, yeterince inandırıcıydı. Çevreye göz attı.

"Nereliymiş?" diye sordu Primitivo. "Tafallalıymış."

"Tamam, dedi kendi kendine, eğer söylemenin bir yararı olacaksa, üzgünüm."

"Bir yararı yok. İyi öyleyse, kes artık, dedi kendi kendine."

"Tamam, kestim. Ama kesmek o kadar kolay değildi. Herhangi birini öldürmeye hakkın olduğunu mu düşünüyorsun? Hayır. Ama öldürmek zorundayım. Öldürdüklerin arasında kaç tanesi gerçekten faşistti? Çok azı. Ama hepsi, güçlerine gücümüzle karşı koyduğumuz düşmanlardı. Ama Navarralıları bütün öbür İspanyollardan daha çok seviyorsun. Evet. Ama öldürüyorsun onları. Evet. Eğer inanmıyorsan aşağı, kampa git. Öldürmenin yanlış olduğunu bilmiyor musun? Biliyorum. Ama yine yapıyorsun, öyle mi? Evet. Kendinin haklı olduğuna hâlâ inanıyor musun? Evet.

"Haklı, kendi kendine, güvenerek değil, gururla. Halka ve kendilerini istedikleri gibi yönetme haklarına inanıyorum. Ama öldürmeye inanmamalısın,"

dedi kendine. "Bir zorunluluk olarak yapmalısın, ama inanmamalısın. İnanırsan her şey yanlış olur. Peki ama, kaç kişi öldürdün acaba? Bilmiyorum, çünkü saymıyorum. Ama biliyor musun? Evet. Kaç kişi? Kaç kişi olduğundan emin olamaz insan. Peki ya emin oldukların? Yirmiden fazla. Bu yirmi kişiden kaçı gerçekten faşistti? İkisinden eminim. Çünkü Usera'da esir aldığımızda vurmak zorunda kaldım onları. Aldırmadın mı? Hayır. Hoşlanmadın da? Hayır. Bir daha hiç yapmamaya karar verdim. Yapmaktan kaçındım. Silâhsız olanları öldürmekten kaçındım."

"Dinle," dedi kendi kendine. "Artık kessen iyi olur. Hem kendin, hem de işin için zararlı bu yaptığın. Sonra kendisi şöyle karşılık verdi: Beni dinlemen gerek. Çünkü çok ciddi bir şey yapıyorsun ve sürekli olarak ne yaptığını kavramanı istiyorum. Kafanı sağlam tutman gerek. Kafan çok sağlam olmazsa, yaptığın şeyleri yapmaya hakkın olmaz, çünkü hepsi birer suç yaptıklarının, eğer başka insanların başına gelecek daha kötü bir şeyi önlemek için değilse, kimsenin başkasının canını almaya hakkı yoktur. Kısacası, bütün bunları kafana iyice sok ve kendine yalan söyleme.

"Ama öldürdüğüm insanların sayısını tutmak istemiyorum, yarışlarda alınan kupalar gibi, silaha atılan çentikler gibi, iğrenç bir şeymiş gibi hesap tutmayı reddediyorum," dedi kendine.

310

(fanlar OKimin

Ş

"Hesap tutmamak ve unutmak hakkına sahibim. Hayır," dedi kendisi. "Hiçbir şeyi unutmak hakkına sahip değilsin. Ne herhangi bir şeye gözlerini kapamak, ne unutmak, ne yumuşatmak, ne de değiştirmek hakkına sahipsin."

"Kes sesini," dedi kendine. "Çok küstahlaştın." "Kendini aldatmaya da hakkın yok," diye sürdürdü.

"Peki," dedi kendine. "Öğütlerin için çok teşekkürler, Maria'yı sevmemde bir sakınca yok ya?"

"Ne zamandan beri böyle anlayışların var?" diye sordu kendisi. "Hiç olmadı.

Olamazdı da. Gerçekten bir Marksist değilsin ve bunu biliyorsun. Özgürlük, eşitlik ve kardeşliğe inanıyorsun. Yaşamak, özgürlük ve mutluluk arayışına inanıyorsun. Kendini fazla diyalektikle kandırma. Bazıları için iyidir, ama senin için değil. Salağın teki olmamak için diyalektik bilmen gerek. Savaşı kazanmak için bir sürü şeyi askıya aldın. Eğer bu savaş kaybedilirce, bunların hepsi de kaybedilmiş demektir."

"Ama daha sonra, inanmadıklarını bir yana atabilirsin. İnanmadığın yığınla şey var, inandığın yığınla şey olduğu gibi."

"Bir şey daha var. Birine aşık olmak konusunda kendini aldatma. Bazı insanların şansı olmadığı için bu duyguyu hiç tatmazlar, olay bu. Sen de daha önce tatmamıştın, şimdi yaşıyorsun. Maria'yla aranızdakiler, yarın bitse de, uzun bir ömür boyu sürse de, bir insanın başına gelebilecek en önemli şeydir. Aşkın varolmadığını söyleyen birçok insan olacaktır hep, çünkü onlar hiç aşık olmamışlardır. Ama ben sana söylüyorum işte, gerçekten varolduğunu, senin de şu anda aşık olduğunu ve yarın öisen bile şanslı sayılacağını."

"Şu ölme hikayesini karıştırma," dedi kendi kendine. "Biz böyle laflar etmeyiz.

Bunlar anarşist dostların sözleri. İşler ne zaman kötüye gitse, bir yangın çıkarıp ölmek isterler. Onların düşünce biçimi çok garip. Çok garip. Neyse, bugünü atlattık sayılır, dostum," dedi kendi kendine. "Saat neredeyse üç oldu, ergeç yemek de gelecek. Sordo'nun oradan hâlâ silah sesleri geliyor, demek ki kıstırdılar onları, herhalde yedek kuvvet gelsin diye bekliyorlar. Yine de hava kararmadan işlerini bitirirler."

p

"Sordo'nun kampında durum nasıl acaba? Eninde sonunda hepimizin bu sonu beklemesi gerek. Orası pek keyifli değildir herhalde. Şu at hikayesiyle Sordo'nun başına amma bela açtık. İspanyolcası nasıldı? Un callejon sin salida.

Çıkmaz sokak. Sanırım dayanabilirdim böyle bir şeye. Bir kere yaparsın, az sonra da biter. Ama kuşatılmışken teslim olabileceğin bir savaşta çarpışmak ne lüks olurdu. Estamos copados. Kuşatıldık. Bu savaşın en büyük panik çığlığı budur.

Ardından da hemen vurulursun. Şansı olanlar ölmeden önce kötü şeyler yaşamadılar. Ama Sordo'nun bu kadar şansı olmayacaktı. Zamanı geldiğinde onu öldürenlerin de olmayacaktı.

Saat üçtü. Uzaktan gelen homurtuyu duydu ve başını kaldırdığında uçakları gördü.

312

XXVII

^y**"! Sordo bir tepede çarpışıyordu. Bu tepeyi hiç sevmemişti t% f'Y'ye ilk gördüğü vakit çıbana benzetmişti. Fakat bu tepeden s ^»-başka yer bulamamış ve daha uzaktan görür görmez

itaya doğru dörtnala koşmuştu. Makineli tüfeği arkasında idi; at nefes nefese koşuyor, el bombalarının bulunduğu çanta bir tarafına, makineli tüfek kurşunlarının bulunduğu heybe diğer tarafına çarpıyordu. Joaquin'le Ignocio durup ateş ediyorlar. El Sordo'nun, makineli tüfeğini hazırlaması için zaman kazanmaya çalışıyorlardı.

O sırada kar henüz dinmemişti. Zaten onları mahveden de bu kar değil miydi?

Atına bir kurşun gelip yaralanınca El Sordo hayvanı yuvarlandığı karların arasından kaldırdı ve yularını boynundan aşırarak, arkasından çekmeye başladı.

Bir yandan hayvanı çekiyor, bir yandan da, kayalara çarpan kurşunlar arasında ve sırtındaki heybelerin ağırlığı altında, bütün gücüyle tepeye tırmanmaya çalışıyordu. Sonra, atı yelesinden tuttu, tabancasını çekerek vurdu. Hayvan, başı önüne sarkarak, iki kayanın arasındaki çukura yuvarlandı. El Sordo makineli tüfeği atın üzerine yerleştirdi, ateş etmeye başladı. Atın kurşunla yanan derisinden kıl kokusu geliyordu. El Sordo, tepeye doğru gelenlere durmadan ateş

ediyordu. Gelenler, ateş altında, siper almak için çevreye dağılıyorlardı. Fakat El Sordo bir yandan da, sırtında bir ürperme

313

hissediyor ve bunun sebebini bir türlü anlamıyordu. Sonunda, adamlarının beşincisi de tepeye doğru geldi de sırtındaki ürperme geçti, çünkü ne olur ne

olmaz diye en sona ayırdığı mermileri harcamak korkusu artık kalmamıştı.

Tepeye çıkarken iki at ölmüştü. Tepede ikisi daha öldü. El Sordo o gece ancak üç at çalabilmişti. Bunlardan biri de, ilk ateş açıldığında, üzerine eğersiz binmeye kalkınca firlamış kaçmıştı.

Tepeye ulaşan beş kişiden üçü yaralıydı. Sordo biri bacağından, ikisi de sol kolundan, olmak üzere üç yara almıştı. Müthiş susamıştı. Yaraları katılaşmış, sol kolundaki yaralardan biri çok acı vermeye başlamıştı. Başında da müthiş bir ağrı vardı. Yere yatmış, uçakları beklerken aklına İspanyolca bir espri geldi,

"Hay que tomar la muerte como si fuera aspirina" Anlamı, "Ölüm aspirin yutar gibi olmalı," demekti. Fakat bunu yüksek sesle söylemedi. Başının ağrısı, kolunun sancısı arasında içinden acı acı gülümsedi ve başını çevirip adamlarından geriye kalanlara şöyle bir baktı.

Beşi de, bir yıldızın köşeleri gibi çevreye dağılmışlardı. Elleriyle, dizleriyle toprağı kazarak, taşları yıkarak, başlarını ve omuzlarını gizlemek üzere, önlerine birer siper yapmışlardı, joaquin sekiz yaşında bir çocuktu; başında çelik bir miğfer vardı, miğferi başından çıkarmış, toprağı kazmak ve aktarmak için kullanıyordu. Joaquin bu miğferi treni havaya uçurdukları zaman bulmuştu.

Üzerinde bir kurşun deliği vardı ve o zaman böyle delik bir miğferi almasına herkes gülmüştü. Ama,]oaquin miğferdeki deliğin kenarlarını çekiçle vurarak düzeltmiş, içine bir tahta parçası geçirip uçlarını da düzlemiş ve deliği iyice kapatmıştı.

Ateş başlar başlamaz miğferi başına şöyle bir geçirmişti ki, sanki başına bir tencereyle vurmuşlar gibi acımıştı. Atı öldükten sonra, başındaki miğfer daha da ağırlaşmıştı. Kafası demir bir kemerle sıkılıyormuş gibi hissediyordu. Şimdi onunla, makine gibi çok düzenli bir şekilde, toprağı kazıp döküyordu. O henüz vurulmamıştı.

Sordo, boğazından gelen o kalın sesiyle," Nihayet bir işe yarıyyor," dedi.

._____fanlar \$Zjmin zS'yin tŞ'dırcır

"Resistir y fortificar es vencer," dedi Joaquin. Ağzı, çatışmanın verdiği susuzluğunu da geçen korkunun kupkuruluğuyla kasılmıştı. Komünist Parti'nin sloganlarından biriydi bu ve anlamı şuydu, "Direnmek ve sağlamlaştırmak, kazanmak demektir."

Sordo başını çevirip yamaçta bir tümseğin arkasında pusuya yatmış bir süvariden yana baktı. Bu çocuğu çok severdi, şu anda da slogan dinleyecek durumda değildi.

"Ne dedin?"

Adamlarından biri işinden kafasını kaldırdı. Yüzüstü yatmış, çenesini topraktan kaldırmadan ellerini dikkatle uzatıp kaya parçalarını yerleştiriyordu.

Joaquin kazmaya bir an bile ara vermeden kısılmış çocuksu sesiyle sloganı yineledi.

"Ne demekmiş, o sözü anlayamadım," dedi çenesi toprağa dayalı adam.

"Vencer," dedi delikanlı, "yemek." Çenesi toprağa dayalı adam, "Bokl dedi.

Joaqin sanki tılsımlı bir söz söylermiş gibi, "Bu duruma uygun bir tane daha var," dedi. "Pasionaria der ki, diz çökerek yaşamaktansa, ayakta ölmek daha iyidir."

"Yine mierda," dedi adam. Bir başkası omzunun üzerinden seslendi, "Biz karın üstü yatıyoruz, diz çökmüyoruz."

"Hey, sen! Komünist! Haberin var mı, senin Pasionaria'nın hareket başladığından beri Rusya'da olan tam sen yaşlarında bir oğlu varmış."

"Yalan," dedi Joaquin.

"Que va, yalanmış. Tuhaf adlı dinamitçi söylemişti bana. O da sizin partidendi.

Ne diye yalan söylesin?"

"Yalan," dedi Joaquin. "Oğlunu savaştan kaçırıp Rusya'ya göndermez o."

Sordo'nun adamlarından bir başkası, "Keşke Rusya'da olsaydım," dedi. "Komünist, senin Pasionaria'n şimdi beni buradan alıp Rusya'ya göndermez mi?"

Bacağı sarılı bir adam, "Pasionaria'ya bu kadar inanıyorsan, bizi şu tepeden aldırıver," dedi.

Çenesi topraktaki adam, "O işi faşistler yapacak," dedi. Joaquin, "Böyle konuşma," dedi.

Çenesi topraktaki adam karşılık verdi. "Sen çenendeki ana sütünü sil de şuradan bir avuç toprak ver bakalım. Hiçbirimiz bugün güneşin batışını göremeyeceğiz."

El Sordo düşünüyordu: Tam çıban biçiminde. Ya da genç bir kızın başsız memesi.

Ya da bir yanardağın tepesi. Sen hiç yanardağ gördün mü ki, dedi kendi kendine.

Göreceğin falan da yok. Bu tepe çıbana benziyor. Yanardağları rahat bırak.

Yanardağlar için artık vakit çok geç.

Ölü atın iki kürek kemiğinin arasından dikkatle çevreye göz gezdirdi, yamacın epey aşağısındaki bir kayanın arkasında birbiri ardına silâh sesleri geldi, hafif makineli mermisinin ata saplandığını işitti. Emekleyerek atın arkasına geçip art ayaklarıyla kaya arasındaki yerden baktı. Faşistlerin ağır ve hafif makineli ateşini siper yapıp koşarak tepeye tırmanırken, o ve adamlarının düşüp el bombalarıyla saldırıyı kestikleri yerde, yamacın tam aşağısına düşen yerinde üç ceset vardı. Saldıranların tepeye varabilecekleri korumasız bir yol yoktu, Sordo biliyordu ki, cephanesiyle el bombaları yetiştiği ve dört adamı olduğu sürece, havan topu getirmeden buradan atamazlardı onu. La Granja'dan havan topu isteyip istemediklerini bilmiyordu. Belki de istememişlerdi; çünkü

kuşkusuz, uçaklar birazdan gelecekti. Keşif uçağı üzerlerinden geceli dört saat olmuştu.

Bu tepe gerçekten de çıban gibi, diye düşündü Sordo, biz de çıbanın iriniyiz.

Ama o salaklığı yaptıklarında çok adam öldürdük. Bizi böyle ele geçireceklerini nasıl düşündüler? O kadar modern silahları var ki, kendilerine güvenmekten akılları başlarından gidiyordu. Saldırının başındaki genç subayı el bombalarıyla öldürmüştü, onlar iki büklüm yukarı doğru koşarlarken el bombası da zıplaya zıplaya yamaçtan aşağı yuvarlanmıştı. Sarı patlama ve gürleyen kurşuni dumanın arasından subayın ileri atılışını görmüştü, şimdi aynı yerde, saldırının ulaştığı son noktayı

_____(fanlar &Zimin osfy/n
(Çalıyor belirleyen bir çuval gibi yatıyordu. Sordo subayın cesedine, sonra yamacın daha aşağılarına, öbür cesetlere baktı.

Cesur, ama aptal bunlar, diye düşündü. Ama şimdi uçaklar gelinceye kadar saldırmamaları gerektiğine akılları erdi. Bekledikleri havan topu değilse elbet.

Top işi kolaylaştırırdı. Normal olan havan topunun gelmesiydi, top gelir gelmez öleceklerinden emindi, ama uçakların gelişini düşününce, sanki bütün giysileri, hatta derisi de soyulmuş gibi çırılçıplak hissediyordu kendini dağın tepesinde.

Şu duygudan daha çıplak bir şey yoktur, diye düşündü. Bununla karşılaştırılınca, derisi yüzülmüş bir tavşan bile ayı kadar giyinik kalır. Ama niçin uçak getirsinler? Bizim işimizi havan topuyla pekâlâ görebilirler. Ama uçaklarıyla gurur duyuyorlar, onun için de getirirler herhalde. Makinelileriyle o kadar gurur duyup da o salaklığı yaptıkları gibi. Ama kesinlikle bir havan topu da getiriyorlardır.

Adamlarından biri ateş etti.

Sordo, "Kurşunları boşuna harcama," dedi.

Adam ilerisini işaret ederek, "Şu orospu çocuklarından biri kayalara tırmanmaya kalktı da," dedi.

Sordo kafasını zorlukla çevirerek, "Vurabildin mi?" diye sordu. Adam,

"Vuramadım," dedi. "Geri kaçtı alçak."

Çenesi topraktaki adam, "Asıl orospunun büyüğü Pilar," dedi. "O orospu burada gebermekte olduğumuzu biliyor."

"Bir yararı olmazdı ki," dedi Sordo. Adam iyi duyan kulağının olduğu yanda konuştuğundan, başını çevirmeden duyabilmişti söylediklerini. "Ne yapabilirdi Pilar?"

"Bu kancıkları arkadan vurabilirdi."

"Que va," dedi Sordo. "Tepenin çevresine yayılmış durumdalar. Arkadan nasıl çevirebilirdi onları? Yüz elli kadar olmalılar. Belki şimdi daha da fazla."

"Ama karanlığa kadar dayanırsak," dedi)oaquin.

"Noel de Paskalya'ya rastlarsa" dedi çenesi yerdeki adam.

;mm<pray_

Bir başkası söze karıştı, "Halanın da cojoneleri olsaydı, amcan olurdu. Sen Pasionaria'nı çağırsana... Bize ancak o yardım edebilir."

"Oğlu hakkında söylenenlere inanmıyorum," dedi Joaquih. "Ya da, gerçekten Rusya'daysa, pilot olmak için eğitim görüyordur, ona benzer bir şey yapıyordur."

"Orada güvenlik içinde saklanmak için bulunuyor," dedi adam.

"Diyalektik öğreniyor. Senin Pasionaria orada bulunmuş. Lister, Modesto ve ötekiler de öyle. Tuhaf adlı adam söylemişti bana."

"Gitsinler, öğrensinler ki gelip bize yardım etsinler," dedi Joaquin.

"Edeceklerse şimdi etsinler," dedi bir başkası. "Bütün o dolandırıcı Rus pezevenkleri şimdi yardım etsinler." Ateş etti, "Böyle işin içine edeyim" dedi.

"Yine de ıskaladım."

"Fişeklerini harcama ve bu kadar da çok konuşma, çok susay-acaksın," dedi Sordo.

"Bu tepede su yok."

Adam yattığı yerde dönüp omzuna çaprazlama asılı bir şarap tulumunu çıkarıp Sordo'ya uzatarak, "Al şunu," dedi. "Ağzını bir çalkala, babalık. O yaralarla ne biçim susamışsındır."

"Herkese ver," dedi Sordo.

"Öyleyse önce ben içeyim biraz," dedi tulumun sahibi ve ağzına bolca şarap fışkırtıp sonra tulumu öbürlerine geçirdi.

Çenesi toprağa dayalı adam sordu, "Sordo, uçaklar ne zaman gelir dersin?"

"Her an gelebilirler," dedi Sordo. "Şimdiye gelmiş olmaları gerekirdi."

"Bu orospu çocukları yeniden saldırırlar mı sence?" "Uçaklar <-elmezse saldırırlar."

Havan topundan söz etmeye gerek duymadı. Top geldiği zaman görürlerdi nasılsa.

"Dün gördüklerimize bakılırsa, "Tanrı bilir ya, epey uçakları var." 318

jŞ'anlar ÇK/m/n çştyn (Ş'alıyor

"Fazlasıyla," dedi Sordo.

Baş ağrısı arttıkça artıyordu, kolu iyice kasılmıştı, artık hareket ederken verdiği acı neredeyse dayanılmazdı. Sağlam koluyla deri tulumu kaldırıp

başını yazın müjdecisi gibi parlak, açık, masmavi gökyüzüne çevirdi. Elli iki yaşındaydı ve bu göğü son kez gördüğüne emindi.

Ölmekten hiç korkmuyordu, ama ancak üzerinde ölmek için kullanılabilecek bu tepeye kıstırılmış olmaktan ötürü çok kızgındı. Kaçabilseydik, diye geçirdi içinden. Onları uzun vadiden geçirebilseydik ya da yolu geçip kaçabilseydik, paçayı kurtarırdık. Ama bu çıban tepesi yok mu! Elimizden geldiğince iyi kullanmalıyız burayı, şimdiye kadar da çok iyi kullandık.

Tarihte kaç kişinin bir tepeyi üzerinde ölmek için kullandığını bilmiş olsa da, o sırada içi rahatlamazdı; çünkü bulunduğu durumda insanlar, başka insanlarla benzer koşullarda ne olduğuyla ilgilenmezler, tıpkı taze bir dulun, başkalarının sevgili kocalarının da ölmüş olmasıyla avuntu bulmadığı gibi. İnsan korksa da korkmasa da, ölümü zor kabullenir. Sordo kabullenmişti ölümü, ama elli iki yaşında da olsa, üç yerinden yaralı ve bir tepede kuşatılmış da olsa, bu kabul edişte güzel olan hiçbir şey yoktu.

Kendi kendine ölümle ilgili espriler yapıyordu, ama gökyüzüne ve uzaktaki dağlara bakıp şarabı içince ölmek istemedi. Eğer ölmek gerekiyorsa, diye düşündü, ki besbelli gerekiyor, ölebilirim. Ama hiç mi hoşuna gitmiyordu bu.

Ölmek bir şey değildi, kafasında ne ölümün hayali, ne de korkusu vardı. Ama yaşamak, bir tepenin yamacında, rüzgarda dalgalanan bir tahıl tarlasıydı.

Yaşamak gökyüzünde bir şahindi. Yaşamak samanların uçuştuğu harman yerinin tozunda toprak bir su testisiydi. Yaşamak, altında bir at, bacağının altında bir karabina, bir tepe, bir vadi ve kenarı ağaçlı bir dere, vadinin karşı yamacı ve öteki tepelerdi.

Sordo şarap tulumunu uzatıp teşekkür anlamında başını salladı. Öne eğilip ölü atın omzunu, namlunun ağzının deriyi yaktığı yeri okşadı. Yanık kıl kokusunu hâlâ alıyordu. Dört bir yanlarında

mermiler patlayıp tıslarken, ateş bir perde gibi her yanlarını örterken, atı orada nasıl titreyerek dikkatle tutup, tam iki gözüyle iki kulağını birleştiren çizgilerin kesiştiği yerden vurduğunu düşündü. Sonra at düşerken hemen ılık, nemli

sırtının arkasına çökmüş, faşistler tepeyi tırmanırlarken silahı kurmaya başlamıştı.

"Eras mucho caballo,"1 dedi.

El Sordo şimdi yarasız yanına dönüp uzanmış, gökyüzüne bakıyordu. Boş mermi kovanlarının üzerinde yatıyordu, ama başını kaya, bedenini de atın gövdesi koruyordu. Yaralan kötü sertleşmişti, acısı da çoktu, hareket edemeyecek kadar yorgundu.

Sordo'ya en yakın adam sordu, "Ne oluyor sana, babalık?"

"Yok bir şey. Biraz dinleniyorum."

"Uyu," dedi öteki. "Geldiklerinde onlar bizi uyandırırlar nasılsa." Tam o sırada biri yamaçtan seslendi.

"Dinleyin haydutlar!" Ses kayaların arasından, en yakın makinelinin oradan geliyordu. "Uçaklar sizi paramparça etmeden teslim olun!"

Sordo, "Ne diyor?" dedi.

Joaquin söyleneni aktardı. Sordo öbür yanına dönüp doğrulayarak yine silahının arkasına çömeldi.

"Belki de uçaklar gelmiyordur," dedi. "Karşılık vermeyin onlara, ateş de etmeyin. Belki yeniden saldırtabiliriz."

)oaquin'e La Pasionaria'nın Rusya'daki oğlundan söz eden adam sordu, "Biraz sövsek mi?"

"Hayır," dedi Sordo. "Sen büyük tabancanı bana ver. Kimde büyük tabanca var?"

"Al."

"Ver." Çömeldiği yerden iri 9 mm'lik Star'ı alıp ölü atın yanına, 1. iyi bir attı

(Ş'onkr CX/mm Qsfy/n (Ş'alıpcır

_____Ş fy Şp

toprağa ateş etti, bekledi, sonra dört kez daha düzensiz aralıklarla ateş etti.

Sonra altmışa kadar sayıp bekledi ve son iki kez, doğrudan atın cesedine ateş

etti. Sırıtıp tabancayı geri verdi."

"Doldur şunu," diye fısıldadı. "Herkes de sesini kesip ateş etmesin."

Kayaların ardından aynı ses yükseldi, "Haydutlar!" Tepede kimsenin sesi çıkmadı.

"Bandidos! Paramparça olmadan teslim olun." Sordo keyifli keyifli fısıldadı,

"Balık oltaya vurdu." Kayaların tepesinden bir adamın başı göründü. Tepeden ateş

eden olmadı, adamın kafası yeniden saklandı. El Sordo bekleyip izledi. Ama başka bir şey olmadı. Başını çevirip ötekilere baktı, hepsi yamacın kendilerine düşen bölümünü izliyorlardı. Onlara baktığında başlarını salladılar iki yana.

"Kimse kıpırdamasın," diye fısıldadı.

Kayaların arkasındaki ses yine yükseldi, "Orospu çocukları."

"Kızıl domuzlar. Irz düşmanları. Sütü bozuklar."

Sordo sırıttı. Sağlam kulağını kabartıp küfürleri dinliyordu. Bu aspirinden de iyi, diye düşündü. Kaç kişiyi avlarız acaba? Bu kadar aptal olabilirler mi?"

Ses yine kesilmişti, üç dakika boyunca ne bir şey işitildi, ne de bir hareket oldu. Sonra yüz metre aşağıdaki kayanın ardında pusuya yatmış olan adam ortaya çıkıp ateş etti. Mermi bir kayaya çarpıp keskin bir ıslıkla sekti. Ardından Sordo, kayalarda siperlenmiş bir adamın, makinelinin olduğu yerden iki büklüm koşarak açıklığı geçip pusudaki adamın yanına ulaştığını gördü. Büyük kayanın arkasına balıklama dalar gibi atladı. Sordo çevresine bakındı.

Öteki yamaçlarda bir hareket olmadığını işaret etti adamları. El Sordo neşeyle sırıtıp başını salladı. Bu aspirinden on kat daha iyi, diye düşündü ve bekledi; ancak bir avcının tadabileceği bir mutlulukla bekledi.

Aşağıda, taş yığınının ardından kayanın kovuğuna koşan adam, ötekiyle konuşuyordu.

"İnanabiliyor musun?" "Bilmiyorum."

"Mantıklı geliyor," dedi birliğin komutanı olan subay. "Kuşatılmış durumdalar.

Ölmekten başka seçenekleri yok."

Pusudaki bir şey demedi.

"Ne düşünüyorsun?" diye sordu subay.

"Hiç."

"Silah seslerinden sonra hiç hareket oldu mu?"

"Hayır, hiç."

Subay kol saatine baktı. Saat üçe on vardı.

"Uçakların bir saat önce gelmiş olması gerekirdi," dedi. Tam o sırada bir başka subay kayanın arkasına atladı. Ona da yer açtılar.

"Sen, Paco," dedi ilk subay. "Ne düşünüyorsun bu konuda?"

İkinci subay makineliden kalkıp yokuş yukarı, tabana kuvvet koşmaktan soluk soluğa kalmıştı.

"Bence numara yaptılar," dedi.

"Ama ya değilse? Burada bekleyip ölmüş adamları kuşatarak gülünç duruma düşmüş

oluyoruz."

"Zaten gülünçten beter bir işe giriştik," dedi ikinci subay. "Şu yamaca baksana."

Yukarıya, tepeye yakın cesetlerin dağılmış olduğu yere baktı. Baktığı yerden tepede dağılmış taşlar, Sordo'nun atının karnı, firlak bacakları, nalları ve kazılmış toprak görünüyordu.

İkinci subay, "Ya havan topları?"

"Bir saat sonra burada olacaklar. Ya da daha önce."

"Öyleyse bekleyelim. Şimdiye kadar yeterince salaklık ettik."

İlk subay birden ayağa kalkıp başını kayadan iyice aşırarak yukarı baktı, tepe çok daha yakın görünüyordu. "Bandidos!" diye bağırdı. "Kızıl domuzlar!

Korkaklar!"

İkinci subay pusudaki ere baktı ve başını iki yana salladı. Pusudaki başını çevirdi, ama dudaklarını kısmıştı.

Birinci subay, başı kabak gibi açıkça, eli tabancasının kabzasında, öylece duruyordu. Tepeye sövüp; duruyordu. Hiçbir şey olmadı. Sonra kayanın arkasından çıkıp tepeye bakarak durdu.

"Korkaklar, sağsanız ateş edin," diye bağırdı. "Hiçbir kızıl orospu çocuğundan korkum yok, ateş edin."

Bu sonuncusu, öyle bağırıp çağırarak söylenince epey uzun bir cümleydi, bitirdiğinde subayın yüzü kıpkırmızı kesilmiş, şişmişti.

Zayıf, güneşten yanmış, yumuşak bakışlı, ince, geniş ağızlı, çökük avurtlarını birkaç günlük sakal kaplamış bir adam olan ikincisi subaya yine başını salladı.

İlk saldırı komutunu veren, bağırmakta olan subaydı. Yukarıda ölü yatan genç teğmen, bu teğmenin, Paco Berrendo'nun, çılgınlar gibi haykıran yüzbaşıyı seyreden adamın en iyi arkadaşıydı.

"Kır kardeşimle annemi bu domuzlar öldürdü," dedi yüzbaşı. Kırmızı yüzlü, sarı, İngiliz bıyıklıydı, gözleri bir garipti. Açık maviydi gözleri, kirpikleri de açık renkti. Sanki gözlerine bakarken, yavaş yavaş odak noktasını buluyor gibiydiler. "Kızıllar!" diye bağırdı. "Ödlekler!" Sonra yeniden küfretmeye başladı.

Artık tamamen açıktaydı, dikkatle nişan alıp tepedeki tek hedefe ateş etti: Sordo'nun ölü atına. Mermi atın on beş metre altında yerden bir toz bulutu kaldırdı. Yüzbaşı bir daha ateş etti. Kurşun bir kayaya çarpıp sekti.

Yüzbaşı durmuş, tepeye bakıyordu. Teğmen Berrando'nun gözleri, tepenin doruğunun hemen altındaki öbür teğmenin cesedindeydi. Pusudaki er önüne, yere bakıyordu.

Sonra başını kaldırıp yüzbaşıya baktı.

"Orada sağ adam yok," dedi yüzbaşı. "Sen," diye seslendi pusudakine. "Yukarı tırman da bak bakalım."

Pusudaki er yere baktı, hiçbir şey söylemedi. "Söylediğimi duymadın mı?" diye bağırdı yüzbaşı.

"Duydum Yüzbaşım." dedi adam, başını kaldırmadan.

"Öyleyse kalk da git." Yüzbaşının eli hâlâ tabancasının kabzası ndaydı.

"Duyuyor musun?"

"Evet. Yüzbaşım."

"Niye gitmiyorsun öyleyse!"

"Gitmek istemiyorum Yüzbaşım."

"İstemiyor musun?" Yüzbaşı tabancanın ağzım adamın ensesine dayadı. "İstemiyor musun?"

"Korkuyorum Yüzbaşım," dedi adam gururla.

Yüzbaşının yüzünü ve garip gözlerini seyreden Teğmen Berrendo, adamı o an vuracağını sandı.

"Yüzbaşı Mora," dedi.

"Evet Teğmen Berrendo."

"Asker haklı olabilir."

"Korktuğunu söylemekte mi haklı olabilir? Bir emri dinlemek istemediğini mi söylemekte haklı olabilir?"

"Hayır. Numara yaptıkları konusunda haklı olabilir."

"Hepsi öldü," dedi Yüzbaşı. "Duymadın mı söylediğimi, hepsi öldü."

"Tepedeki arkadaşlarımızı mı söylüyorsunuz?" dedi Berrendo. "Evet, haklısınız, öldüler."

"Paco," dedi Yüzbaşı. "Sersemleşme. Julian'a üzülen bir sen misin? Kızılların öldüğünü söylüyorum sana. Bak!"

Uzanıp elleriyle kayaya tutunarak kendini yukarı çekti, beceriksizce dizlerinin üzerinde doğruldu.

"Vurun," diye bağırdı, kurşun rengi granit kayanın üzerinde durup kollarını sallayarak, "Vurun beni! Öldürün!"

Tepede El Sordo atın cesedinin ardına uzanmış sırıtıyordu.

Ne milletiz, diye düşündü. Gülerken kendini tutmaya çalıştı, sarsıntı kolunu acıtıyordu. 324

(fanlar

"Kızıllar!" diye bağırıyordu subay. "Kızıl serseriler! Vurun! Öldürün!"

Gülmekten sarsılan Sordo atın sağrısının yanından baktı. Yüzbaşının kayanın tepesinde kollarını salladığını gördü. Kayanın yanında bir subay daha vardı.

Öbür yanında da asker duruyordu. Sordo gözünü ayırmadan neşeyle kafasını salladı.

"Vurun beni," diye mırıldandı kendi kendine. "Öldürün," Sonra omuzları yine sarsıldı. Gülmek kolunu ağrıtıyor, her gülüşünde başı çatlayacak sanıyordu. Ama gülmekten yine katılırcasına sarsıldı.

Yüzbaşı Mora kayanın tepesinden indi.

"Şimdi inanıyor musunuz bana, Paco?" dedi Teğmen Berrendo'ya.

"Hayır," dedi Teğmen Berrendo.

"Cojones!" dedi Yüzbaşı. "Hepiniz salaksınız, korkaksınız."

Asker yine tedbirli davranıp kayanın arkasına geçmiş, Teğmen Berrendo da onun yanına çömelmişti.

Yüzbaşı kayanın yanında, açıkta durarak tepeye doğru küfürler yağdırmaya başladı. İspanyolca kadar küfürlü bir dil daha yoktur. Öteki dillerdeki bütün küfürlerin karşılığı olduğu gibi, bir de dindarlığın küfürle yarıştığı ülkelerde kullanılan sözcük ve deyimler vardır. Teğmen Berrendo dinine çok bağlı bir Katolik'ti. Asker de öyle. İkisi de Navarralı ve Carlos yanlısıydı, öfkelendiklerinde sövüp sayarlar, ama bunu bir günah kabul edip de kesinlikle günah çıkarmazlardı.

Kayanın ardında iki büklüm olmuş Yüzbaşının bağıra çağıra söylediklerini dinlerken, ikisi de kendilerini hem Yüzbaşıdan, hem de söylediklerinden soyutluyorlardı. Ölebilecekleri bir günde vicdanlarında bu tür sözleri taşımak istemiyorlardı. Böyle konuşmak bize şans getirmez, diye düşünüyordu asker.

Meryem Ana'dan böyle söz etmek uğursuzluk getirir. Bu herif Kızıllardan da beter küfrediyor.

Teğmen Berrendo'ysa, Julian öldü, diye düşünüyordu. Böyle bir günde şu yamaçta ölü yatıyor. Bu pis ağızlı adam da küfür-leriyle uğursuzluk getirmeye devam ediyor.

325

1

Bir süre sonra Yüzbaşı bağırmayı kesip Teğmen Berrendo'ya döndü. Gözleri her zamankinden de garipti.

"Paco," dedi neşeyle, "ikimiz çıkacağız yukarıya."

"Ben gitmem."

"Ne?" Yüzbaşı tabancasını yine eline almıştı.

Olur olmaz tabanca çekenlerden nefret ediyorum, diyordu kendi kendine Teğmen Berrendo. Tabancalarını çekmeden bir emir vermeyi beceremezler. Tuvalete gittiklerinde de tabancalarını çekip yapacakları iş için emir veriyorlardı herhalde.

Yüksek sesle Yüzbaşıya, "Emrederseniz giderim. Ama itiraz ederek giderim," dedi.

"Öyleyse tek başıma gideceğim," dedi Yüzbaşı. "Burası ödleklerden geçilmiyor."

Tabancasını sağ elinde tutarak düzenli adımlarla yamacı tırmanmaya başladı.

Berrendo ve asker onu seyrediyordu. Korunmak için hiçbir çaba göstermiyor, dümdüz önüne, kayalara, atın cesedine ve tepedeki yeni kazılmış toprağa bakıyordu.

El Sordo atın arkasında, kayanın köşesinde uzanmış Yüzbaşının tepeye tırmanışını izliyordu.

Yalnızca bir tane, diye düşündü. Bir kişi avlayabildik. Ama konuşmasına bakılırsa caza mayor1 bu. Şunun yürüyüşüne bak. Şu hayvana bak. Şu gelişe

bak.

Bu tam bana göre. Bunu da yanımda götüreceğim. Bu gelen benimle aynı yolculuğa çıkacak. Gel bakalım Yol Arkadaşı. Yaylana yaylana gel. Hadi bakalım. Gel de gör. Hadi. Yürümeye devam et. Yavaşlama. Haydi, dümdüz gel. Ha şöyle. Durup onlara bakma. Evet, tamam. Aşağıya da bakma. Önüne bakarak ilerle. A, bak bıyığı da varmış. Buna ne denir? Yol Arkadaşı bıyıklı. Yüzbaşıymış. Kollarına bak. Caza mayor olduğunu tahmin etmiştim. Suratı Ingles suratı. Baksana. Kırmızı yanak, sarı saç, mavi göz. Başı açık, bıyığı da san. Mavi gözlü. Açık mavi gözlü. Bir garip açık mavi gözlü. Kayıp duran açık mavi gözlü. Yeterince yakında. Fazla yakında. Evet, Yol Arkadaşı. Al bakalım. Yol Arkadaşı.

1. Büyük av. 326

_____(Ş-'anlar QK.imin
^SJçin (Ş^alıyor Sordo makinelinin tetiğine hafifçe bastı, omzuna vurarak üç kez geri tepti silah.

Yüzbaşı yamaçta yüzükoyun yatıyordu. Sol kolu gövdesinin altındaydı. Elinde tabanca tutan kolu, başından ileriye uzanmıştı. Yamacın her yanından tekrar yukarıya ateş açmışlardı.

Kayanın arkasında çömelmiş, açıklık alanı ateş altında geçmesi gerektiğini düşünen Teğmen Berrendo, tepeden Sordo'nun boğuk sesini duydu.

"Bandidos!"1 diyordu. "Bandidos! Vurun beni! Öldürün!"

Tepede El Sordo makinelinin arkasında yattığı yerde öyle gülüyordu ki, göğsü ağrıyor, başının tepesi çatlayacakmış gibi geliyordu.

Keyifli bir sesle yine bağırdı, "Bandidos! Öldürün beni, Bandidos!" Sonra neşeyle başını salladı. Yolculuk için çok adam toplayacağız, diye düşündü.

Öteki subay kayanın arkasından çıkınca makineliyle onu vurmayı deneyecekti.

Ergeç çıkmak zorundaydı gizlendiği yerden. Bulunduğu yerden komut veremeyeceğini biliyordu Sordo, vurma olasılığının da yüksek olduğunu

düşünüyordu.

Tam o sırada tepedeki öbür adamlar uçakların sesini duydular.

El Sordo duymadı uçakları. Makinelisiyle kayanın yamaca doğru olan tarafına nişan almış düşünüyordu: Onu gördüğümde koşmaya başlamış olacak, eğer dikkatli olmazsam ıskalarım. Açıklık boyunca arkasından ateş edebilirim. Makineliyi onunla birlikte hareket ettirip önüne geçmeliyim. Önce biraz koşsun, sonra yetişirim, sonra da önüne geçerim. Şurada, • kayanın kenarında yakalamaya çalışacağım onu, sonra da önüne geçeceğim. O sırada omzunda bir el hissetti, döndü ve Joaquin'in korkudan kanı çekiliş, kurşun rengi yüzünü gördü.

Delikanlının işaret ettiği yere bakınca gelen üç uçağı fark etti.

Tam o sırada Teğmen Berrendo kayanın arkasından çıktı, başını eğip ileri atılarak var gücüyle yamacı geçti, makinelinin bulunduğu kayaların arkasına saklandı.

1. Haydutlar

327

Uçaklara bakan Sordo onun gittiğinin farkına bile varmadı.

Joaquin'e, "Şunu çekmeme yardım et," deyip makineliyi atla kayanın arasından çıkarttı.

Uçaklar iyice yaklaşmıştı. Ok biçiminde sıralanmışlardı, her geçen saniye biraz daha büyüyorlar, sesleri biraz daha yükseliyordu.

"Onlara sırtüstü yatarak ateş edin," dedi Sordo. "Önlerine doğru ateş edin."

Gözlerini uçaklardan hiç ayırmıyordu. "Cabrones! Hijos de puta!" dedi hızlı hızlı.

"lgnacio!" diye seslendi, "Silahı çocuğun omzuna daya. Sen!" dedi sonra Joaquin'e. "Oraya otur ve kıpırdama. İyice çök. Çök. Yok. Biraz daha."

Sırtüstü yatıp uçaklar yaklaşınca makineliyle nişan aldı.

"lgnacio, sen şu ayakları tutuver." Ayaklar Joaquin'in sırtından aşağı sallanıyordu, Joaquin uçakların sağır eden homurtusunu duydukça engel olamadığı titremesinden, tüfeğin namlusunu sarsıyordu.

Yüzüstü dümdüz uzanmış, uçakların gelişini izleyen lgnacio, iki eliyle tüfeğin ayaklarını kavrayıp sarsıntıyı durdurdu.

"Başını eğ," dedi Joaquin'e. "Başını önünde tut." Homurtu iyice yaklaştığında Joaquin kendi kendine, "Pasionaria der ki, ayakta ölmek..." diyordu. Sonra birden onu yarım bırakıp "Kutsal Meryem, Yüce Meryem, Tanrı seninledir. Sen kadınlar arasında kutsal olansın, rahminin meyvesi İsa, kutsal olandır. Kutsal Meryem, biz günahkarlar için, ölüm saatinde dua et. Amin. Kutsal Meryem, Tanrının Anası," diye devam etti. Sonra, artık gürültü dayanılmaz olduğunda birden anımsayıp tövbe etmeye başladı, "Yüce Tanrım, bütün

sevgime layık olan seni gücendirdiğim için pişmanım."

O sırada kulakları patlamalarla dolu, omzundaki silahın namlusu yakıyordu. Ard arda patlamalar devam ediyor, namludan çıkan sesten kulakları işitmez oluyordu, lgnacio bütün gücüyle ayakları aşağı bastırdıkça sırtı namludan yanıyordu.

Homurtunun 328

(Çatılar ^Kimin <Styin

Ş

arasındaki patlamalardan tövbe duasının sonunu anımsayamı-yordu.

Tek anımsadığı, ölüm saatindeydi. Amin. Ölüm saatinde. Amin. Ölüm. Ölüm. Amin.

Ötekilerin hepsi ateş ediyordu, şimdi ve ölüm saatinde. Amin.

Sonra, makinelinin takırtısının arasında havayı yırtan bir ıslık duydu, o kırmızı siyah gümbürtünün içinde toprak dizlerinin altından kaydı, bir toprak dalgası gelip suratına çarptı, her yandan toprak ve taş yağmaya başladı, lgnacio üzerinde yatıyordu, silah da onun üzerinde.

Ama ölmemişti; isiliği yeniden duydu, aynı gümbürtüyle toprak altından yeniden kaydı. Sonra bir daha, karnının altındaki toprak sarsıldı, tepenin bir yanı havaya uçtu, sonra yavaşça üzerlerini örttü.

Uçaklar üç kez geri gelip tepeyi bombaladılar, ama tepedeki-lerin hiçbiri bunu fark edemedi. Sonra uçaklar makineli tüfekle tepeyi tarayıp gittiler. Son kez tepenin üzerine inip makinelileri takırdatırken ilk uçak yükselip döndü, sonra öbür iki uçak da aynı şeyi yaptı ve V biçimine girip Segovia yönünde gökyüzünde kayboldular.

Teğmen Berrendo tepeyi taramaya devam ederken, bomba çukurlarından birine, tepeye el bombası atmak üzere bir keşif kolu gönderdi. Yukarıda sağ kalan birilerinin onları o kargaşanın içinde bekliyor olabileceğini düşünmüştü, at cesetleri, taş yığınları, sarı lekeli, barut kokan topraktan oluşan karmaşaya

dört bomba fırlattıktan sonra bombaların açtığı çukura bakmak için tepeyi gözden geçirdi.

Tepede joaquin dışında sağ kalan yoktu; o da lgnacio'nun cesedinin altında baygın yatıyordu. Joaquin'in burnundan ve kulaklarından kan geliyordu.

Gümbürtünün tam göbeğinde birden kendine geldiğinden beri hiçbir şey bilmemiş, hissetmemişti, hemen yakınında patlayan bombayla soluğu bedeninden kopup gitmişti, Teğmen Berrendo haç çıkarıp tam ense kökünden, mümkün olabileceği kadar yumuşakça ve hızla vurdu onu, tıpkı Sordo'nun yaralı atı vurduğu gibi.

329

Teğmen Berrendo tepede durup yamaçtan aşağıya kendi ölülerine baktı, sonra biraz daha ötelere, Sordo buraya sıkışıp kalmadan dörtnala at sürdükleri yerlere çevirdi gözlerini. Birliğin düzenini gözden geçirdi. Sonra ölenlerin atlarının yukarı çıkarılıp cesetlerinin La Granja'ya götürülmek üzere eyerlere bağlanmasını emretti.

"Şunu da alın," dedi. "Elleri makinelinin üzerinde olanı. Sordo olmalı bu. En yaşlıları o, makineliyi de o kullanmış. Yok. Kafasını kesip bir ponçoya sarın."

Bir an düşündü. "Bütün kafaları kesip alırsanız daha iyi. Aşağıda, yamaçtakilerle ilk karşılaştığınız yerde ölenlerinkileri de. Tüfeklerle tabancaları da toplayın, makineliyi de ata bağlayın."

Sonra ilk saldırıda ölen teğmenin bulunduğu noktaya yürüdü. Eğilip baktı, ama dokunmadı.

"Que cosa mas mala es la guerra"' dedi kendi kendine.

Sonra yeniden haç çıkartıp tepeden aşağı yürüyerek beş Ulu Tanrı ve beş Kutsal Meryem duası okudu, ölen arkadaşının ruhunun huzura kavuşması için. Orada kalıp emirlerin yerine getirilişini izlemek istemedi,

1. Savaş ne vahşi bir şey. 330

XXVIII

'çaklar gittikten sonra Robert jordan'la Primitivo tekrar ateş edildiğini duydular. Robert Jordan'ın ve 'Primitivo'nun yüreği tekrar çarpmaya başladı, taklardan bir duman bulutu yükseliyor ve uçaklar gökyüzünde hareketsiz birer nokta gibi görünüyordu.

Robert Jordan içinden, "Belki attıkları bombalar kendi adamlarına gelmiştir.

Sordo ile adamlarına bir şey olmamıştır," diyordu. "Bu kör olasıca ufaklar insanı bombalarından çok korkudan öldürürler."

Primitivo o sıkı makineli tüfek ateşini dinleyerek, "Çatışma devam ediyor,"

dedi. Her bomba düşüşte yerinden sıçramıştı, şimdi kuruyan dudaklarını yalayarak ıslatıyordu.

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Uçakların adam öldürdüğü görülmedi zaten."

Sonra silah sesleri birdenbire kesildi ve bir daha duyulmadı. Teğmen Berrendo'nun tabancasının sesi onların olduğu yere kadar gelmemişti.

Makineli tüfek sesi kesilince ilkönce yadırgamadı. Fakat sonra ortalığa sessizlik çökünce içinde bir boşluk hissetmeye başladı. Sonra bir el bombasının sesini duydu ve yüreği tekrar çarpmaya başladı. Sonra tekrar bir sessizlik çöktü ve bu sessizlik devam etti. Robert Jordan, artık her şeyin bittiğini anlamıştı.

331

Maria elinde bir tencere mantarlı tavşan yahnisiyle geldi. Elinde ayrıca bir torba ekmek, bir tulum şarap, dört teneke tabak, iki kupa, kaşık vardı.

Anselmo'nun yerine makineli tüfeğin başına Eladio geçmişti. Maria onlara ekmekleri uzattı tulumun tıpasını açarak kupalara şarap doldurdu.

Robert Jordan, boynunda ekmek torbası, bir elinde tencere, kısa saçları güneşte parlayarak, makineli tüfeğin yanına tırmanışına bakıyordu. Aşağı inip tencereyi elinden aldı ve taşların üzerine çıkmasına yardım etti.

Maria gözlerinde bir korku ile, "Uçaklar ne yaptı?" diye sordu.

"Sordo'yu bombaladılar." Tencereyi açmış tabaklara yemek dolduruyordu.

"Hâlâ çatışıyorlar mı?"

"Hayır. Bitti artık."

Primitio, "Benim hiç iştahım yok," dedi.

Robert Jordan, "Olsun ye," dedi.

"Boğazımdan bir şey geçmez ki."

Robert Jordan, "Sen önce şundan biraz iç," diyerek şarap tulumunu uzattı.

"Yemeği sonra yersin."

Primitivo, "Sordo'nun başına gelenler iştahımı kaçırdı," dedi. "Sen ye. Benim canım hiç İstemiyor."

Maria onun yanına gitti, boynuna sarılıp öptü. "Hadi ye," dedi. "Herkes kendine iyi bakmalı."

Primitivo başını öbür tarafa çevirdi. Şarabı aldı, başına dikerek içti. Sonra tabağına yemek doldurdu ve yemeye başladı.

Robert Jordan, Maria'ya baktı ve başını salladı. Kız onun yanı başına oturmuş, kolunu da boynuna atmıştı. İkisi de birbirinin içinden geçen duyguları biliyordu. Yan yana otururlarken Robert Jordan yemeğini yiyor ve arada bir durup mantarların çok güzel olduğunu söylüyordu. Fakat hiç biri konuşmuyordu.

Yemek bittikten sonra Robert Jordan, Maria'ya, "İstersen sen kal burada, guapa,"

dedi.

_ _____(fanlar ÇKımin <S?çin (Ş^aipar Kız, "Hayır," dedi. "Pilar'ın yanına gideyim." "Burada kalabilirsin. Artık bir şey olacağını sanmıyorum." "Hayır. Pilar'ın yanına gitsem iyi olur. Bana bir şeyler öğretiyor." "Ne yapıyor dedin?"

"Öğretiyor." Güldü, sonra boynuna sarılarak öptü. "Hani din dersi vardır ya, duymadın mı sen hiç?" Kızardı. "İşte onun gibi bir şey." Tekrar kızardı.

"Yalnız, biraz farklı."

Robert Jordan, kızın başını okşayarak, "Hadi öyleyse sen git," dedi.

Maria Robert Jordan'a bakarak tekrar gülümsedi. Sonra Primitivo'ya döndü,

"Aşağıdan bir şey istiyor musun?" diye sordu.

Primitivo, "Hayır Maria," dedi.

İkisi de Prîmitivo'nun daha düzelmediğini görüyorlardı. Maria, "Salud baba,"

dedi.

Primitivo, "Bana bak," dedi. "Ölmekten korkmuyorum. Ama onları böyle yüzüstü bırakmak..." Nefesi tükendi.

Robert Jordan, "Ne yapalım, elimizden bir şey gelmezdi ki." dedi.

"Biliyorum ama. Ne de olsa."

Robert Jordan tekrar, "Elimizden bir şey gelmezdi ki," dedi. "Şimdi bunlardan hiç konuşmayalım."

"Evet ama, onlar orada öyle, bizden yardım..."

Robert Jordan, "Hiç açmayalım daha iyi," dedi. "Hadi sen git guapa."

Robert Jordan kızın kayalardan aşağı inişini seyretti. Sonra oturdu, dağlara bakarak uzun uzun düşündü.

Primitivo bir şey söyledi ama, Robert Jordan cevap vermedi. Güneş yakıyordu. O

sıcağın farkında değildi, oturmuş dağların yamaçlarını, tepelere doğru uzanan çam ormanlarını seyrediyordu. Bir saat geçti. Şimdi güneş sol tarafına düşmüştü.

Bu sırada gözü tepeye ilişti. Geliyorlardı. Hemen dürbününü aldı.

İlk iki atlı tepenin uzun yeşil sırtına geldiği zaman, atlar küçük görünüyordu.

Sonradan dört atlı daha göründü. Robert Jordan onun arkasından dürbünün içinde ikişer ikişer dizilmiş bir birlik askeri net bir şekilde gördü. Bakarken koltuklarının altının terlediğini ve terin aşağı aktığını hissediyordu.

Taburun en önünde bir adam atını koşturuyordu. Derken bir kısım atlı daha göründü. Onların arkasından da, üzerinde insan bulunmayan, eğerlerin üzerine bir şeyler yüklenmiş atlar geliyordu. Sonra iki atlı daha ortaya çıktı. Bunların arkasından da yaralılar göründü. Yaralılar atların üzerindeydi, yanlarında da yaya olarak başka adamlar vardı. Sonra başka atlılar da geldi diğerlerine katıldı.

Robert Jordan atların yamaçtan inip aşağıdaki ağaçların arasında gözden kaybolduklarını gördü. Atlardan birinin üzerindeki yükün iki ucunda ve başka yerlerinden iplerle sarılmış ve uzaktan bir çuvala benzeyen brandayı fark etti.

Bu atın üzerine Sordo'nun makineli tüfeği sarılmıştı.

Birliğin başında giden Teğmen Berrendo da küstahlıktan hiçbir iz yoktu. Tam tersi içinde eylemden sonra insanın içine çöken boşluk vardı. "Ölülerin başını kesip götürmek vahşice bir şey ama, yaptıklarımızı göstermek için kanıta ihtiyaç var," diye düşünüyordu. "Kim bilir, belki hoşlarına da gider. Böyle şeyleri sevenler var. Belki hepsini alır Burgos'a yollarlar. Uçaklar korkunçtu. Çok korkunç. Ama bir havan topu olsaydı yine aynı sonucu alırdık. İki katıra mermileri yüklersin, birine de havan topunu oturtursun. O zaman gör sen orduyu!

Bu makineli tüfeklerin hepsine bedeldir. Bir katır daha ister. Hayır, iki katır daha ister, cephaneleri taşımak için." Kendi kendine, "Bırak şimdi bunları,"

dedi. "Hayalle kendine ordu kuruyorsun. Neredeyse bir de dağ toplan isteyeceksin."

Teğmen Berrendo, aşağıya doğru ilerlerken, sessiz ormanın karanlığında, atının üzerinde dua etmeye başladı.

"Ey kutsal Meryem Ana'mız. Hayatımızın mutluluk kaynağı ve yarınımız. Bu ölüm çukurundan, buradan; bu gözyaşı vadisinden sana sonsuz ağıtlarımızı gönderiyoruz."

(Ş'arılar QKimin ^Pçin (Ş^alıpor

Berrendo'nun atı yer yer dökülmüş çam iğnelerini dövüyordu. Katedrallerdeki mermer sütunların arasından geçer gibi, ağaçların.arasından birliğiyle beraber ilerliyordu.

Ormandan çıkınca, atını La Granja'ya doğru giden sarı topraklı yola doğru sürdü.

Arkasından gelen birliğin atları yerden sarı bir toz bulutu kaldırıyor ve bu bulut onlarla beraber üzerlerinde gidiyordu. Atların üzerindeki yaralılar, eğerlere yüzükoyun bağlanmış olan ölüler toza boğuluyor, yanlarında yürüyenler de yine aynı şekilde yoğun tozun içinde kalıyordu.

Anselmo onları böyle toz toprak içinde atla giderken gördü.

Ölüleri, yaralıları saydı, Sordo'nun makineli tüfeğini de tanıdı. Kaputa sarılı olanların ne olduğunu o anda kestirememişti ama, akşam karanlıkta dönerken, gündüz Sordo'nun direndiği tepeye gidip durumu görünce anladı. Karanlıkta, tepedeki ölülerin kimler olduğunu fark etmedi ama, kaç kişi olduklarını saydı ve Pablo'nun mağarasına doğru yoluna devam etti.

Karanlıkta öyle tek başına yürürken, tepede gördüğü bomba çukurlarını ve oradaki durumu görünce içine bir korku doluyor, kalbi duruyormuş gibi

oluyordu. Yarın düşüncesini aklından çıkarmış bir an önce haber götürmek için, mümkün olduğu kadar hızlı yürüyordu. Bir yandan da Sordo'nun ve adamlarının ruhuna dua ediyordu. Savaş başladığından bu yana bu ilk dua edişiydi.

"Ey iyi kalpli, bağışlayıcı ve merhametli Meryem Ana..." diye dua ediyordu.

Fakat sonunda yine yarını düşünmeye başladı, "Her şeyi Ingles'in dediği gibi yapacağım ve o ne derse öyle hareket edeceğim. Fakat Allah'ım, söyledikleri doğru olsun, çünkü ben uçakların bombardımanı altında iyiyi kötüden ayırt edemem. Sen benim yardımcım ol, Tanrım; son saatleri gelmiş olan birisi gibiyim.

Benim yanımdan yarın ayrılma... Ne yapmak gerekiyor anlatmakta yardım et bana Allah'ım. Zor bir duruma düştüğüm zaman bacaklarıma güç ver. Yarın bir erkek gibi davranmama yardım et. Ey Tanrım, sana yalvarıyorum, yardımını esirgeme benden. Senden bir daha başka bir şey istemeyeceğim."

Karanlıkta tek başına yürürken, dua ettikten sonra kendini daha iyi hissetti.

Yarın kendisine hakim olacağına artık emindi.

335

Dağdan aşağıya doğru iniyor, şimdi de Sordo'nun adamlarının ruhuna dua ediyordu.

Biraz sonra, Fernando'nun nöbet beklediği yere gelmişti.

"Kim o?" diye bağırdı Fernando.

"Ben Anselmo."

"Tamam. İyi," dedi Fernando.

Anselmo karanlıkta büyük kayaların arasında Fernando ile karşı karşıya geldi.

"Sordo'nun başına gelenleri biliyor musun?" diye sordu.

Fernando, "Evet. Biliyorum," dedi. "Pablo anlattı."

"Oraya mı gitmiş?"

Fernando aptal bir tavırla, "Evet. Gitmiş." dedi. "Atlılar çekilir çekilmez hemen çıkmış tepeye."

"Sana mı anlattı?"

"Hepimize anlattı. Ah bu faşistler ne vahşi insanlar! İspanya'dan kökünü silmeliyiz biz bu vahşilerin!" Biraz durdu, sonra acı bir tavırla, "İnsanlık denen şey zerre kadar yok onlarda," dedi.

Anselmo karanlıkta gülümsedi. Bir saat önce, bir daha gülebileceği aklına bile gelmiyordu. İçinden, "Ne yaman adam şu Fernando!" diye düşündü ve Femando'ya,

"Evet," dedi. "Onlara iyi bir ders vermeli. Uçaklarını, makineli tüfeklerini, tanklarını, toplarını alıp, onlara insan onurunu öğretmeliyiz."

Fernando, "Tamam!" dedi. "Bakıyorum aynı şeyleri düşünüyoruz."

Anselmo onu düşünceleriyle başbaşa bırakarak aşağıya mağaraya doğru gitti.

XXIX

nselmo içeri girdiğinde, Robert Jordan ve Pablo masanın başında karşı karşıya oturuyorlardı. Önlerinde şarap kabı vardı, masanın üzerinde birer de kupa duruyordu. Robert Jordan not defterini açmıştı ve elinde de kalemi vardı.

Pilar'la Maria mağaranın arka tarafındaydılar, görünmüyorlardı. Anselmo, Pilar'ın konuştuklarını duymasın diye Maria'yı arka tarafa götürdüğünü bilmediği için, Pilar niye masada yok diye hayret etti.

Anselmo mağaranın kapısındaki battaniyeyi kaldırıp içeri girerken Robert Jordan başını kaldırıp baktı. Pablo gözlerini masaya dikmiş, öyle, bakıyordu. Bakışları şarap kabının üstündeydi. Fakat ne şarabı ne de derin kabı

görmüyordu.

Anselmo Robert Jordan'a, "Yukarıdan geliyorum," dedi.

Robert Jordan, "Pablo anlattı bize," dedi.

Anselmo "Tepede altı ölü var. Başlarını kesip yanlarında götürmüşler," dedi.

"Karanlıkta çok iyi göremedim."

Robert Jordan başını salladı. Pablo gözlerini şarap kasesine dikmiş, öyle bakıyor ve hiç konuşmuyordu. Yüzünde hiçbir ifade yoktu ve çukur gözleriyle, sanki şimdiye kadar hiç görmemiş gibi sürekli şarap kabına bakıyordu.

Robert Jordan, "Otur," dedi Anselmo'ya.

İhtiyar, üzeri koyun postu sandalyelerden birini alıp masanın başına oturdu.

Robert Jordan masanın altına uzandı, viski şişesini aldı. Bu viski onlara Sordo'nun hediyesiydi. Şişe daha yarısına kadar doluydu. Robert Jordan tekrar masanın altına uzanıp bir de bardak aldı, viski doldurup masanın üzerinden Anselmo'nun önüne sürdü. "Baba al şunu iç."

Pablo gözlerini şarap kabından kaldırarak, Anselmo'nun yüzüne çevirdi. Sonra tekrar şarap kabına döndü.

Anselmo viskinin boğazından geçerken burnunun, ağzının ve gözlerinin yandığını hissetti, sonra karnında insana rahatlık veren bir yanma hissetti. Elinin tersiyle ağzını sildi.

Sonra Robert Jordan'a dönerek, "Bir tane daha içebilir miyim?" diye sordu.

Robert Jordan, "Neden olmasın!" diyerek bir tane daha doldurdu ve bu sefer masanın üzerinden sürmeyip, Anselmo'ya eliyle uzattı.

Anselmo'nun bu sefer ağzı, burnu yanmadı. Fakat içindeki o rahatlık duygusunun arttığını hissetti. Fazla kan kaybetmiş birine serum nasıl iyi gelirse

bu da ona öyle iyi geliyordu. İhtiyar, tekrar şişeye doğru baktı.

Robert Jordan, "Bu da yarına kalsın," dedi. "Yoldan neler geçti, ihtiyar?"

"Çok şey geçti," dedi. "Hepsini birer birer senin dediğin gibi işaretledim. Bir bakıyor, bir çiziyordum."

"Tanksavar gördün mü? Hani şu lastik tekerlekli, uzun namlulu olanlardan?"

Anselmo, "Evet," dedi. "Dört kamyon geçti, hepsinde bu toplardan birer tane vardı. Üzerini ağaç dallarıyla örtmüşlerdi. Her topun yanında da altı kişi vardı." Robert Jordan, "Dört top mu geçti dedin?" diye sordu. Anselmo, kağıtlarına bakmadan cevap verdi, "Evet dört tane." "Başka ne geçti." 338

(Ş'cînlaı ÇKimiM <Sçm (Ş

Anselmo yoldan geçenleri birer birer söylüyor, Robert Jordan da not ediyordu.

İhtiyar, okuma yazma bilmeyenlerde görülen o müthiş bellekle her şeyi birer birer anlattı. O anlatırken Pablo iki kere daha uzanıp bardağına şarap doldurdu.

Anselmo anlatmasına devam ediyordu, "Tepede El Sordo ile çarpıştıktan sonra La Granja'ya giden atlılar da geçti."

Sonra atların üzerinde kaç yaralı, kaç ölü saydığını da söyledi. "Bir atın üzerinde brandaya sarılı bir şey vardı, o zaman ne olduğunu anlamamıştım. Ama, şimdi biliyorum," dedi. "Kesik başlar vardı onun içinde." Hemen arkasından devam etti, "Bir süvari birliğiydi bu. Başlarında sadece bir subay kalmıştı. Hani sen bu sabah makinelinin yanındayken, buraya gelen subay değildi, sanırım o ölmüş.

Ölülerin arasında iki de subay vardı çünkü; kollarından anladım. Atların üzerine yüzükoyun uzatmışlardı, kolları yere doğru sarkıyordu. El Sordo'nun makinelisini de kesik başların bulunduğu atın üzerine sarmışlardı. Namlusu eğrilmişti. Hepsi bu kadar," diye bitirdi.

Robert Jordan, "Bu kadarı yeter." dedi ve bardağını şarap kabına daldırdı.

"Seninle beraber cepheyi aşıp Cumhuriyetçilerin yanına giden kim vardı?"

"Andres, Eladio."

"Hangisi daha iyidir?"

"Andres."

"Buradan Navacerrada'ya ne kadar zamanda gidilebilir?"

"Yük olmazsa ve tedbirli olunursa üç saatte rahat gidilir. Biz daha uzun yoldan geldik, yanımızda yük vardı çünkü." "Andres'in becereceğine emin misin?"

"Bilmiyorum, hiçbir şey için kesin konuşamam." "Kendi adına kesin konuşabilir misin?" "Hayır."

Robert Jordan, içinden, "Anlaşıldı," dedi. "Kesin gidebilirim deseydi, ben de onu yollardım." Sonra, "Andres'in de ulaşabilme ihtimali senin kadar öyle değil mi?" diye sordu.

Benim kadar, belki daha fazla. O benden daha genç." "Ama oraya mutlaka ulaşması gerekiyor." "Bir şey olmazsa gider. Ama bir şey olursa kimsenin yapacağı bir şey yok."

Robert Jordan, "Bir kağıt yazıp yollayacağım," dedi. "Generali nasıl bulacağını da söylerim. Tümenin Estado Mayor'unda' bulabilir."

Anselmo, "Tümenden falan anlamaz o," dedi. "Benim de hiç aklım ermez böyle şeylere. Generalin adını söylersin, nerede bulunabileceğini tarif edersin."

"Söylüyorum ya. "Tümenin Estado Mayor'unda bulabilir." "Peki ama, bu söylediğin bir yer değil mi?" Robert Jordan sabırla, "Tabii bir yer," diye açıkladı. "Bir yer ama neresi olacağını General kendisi seçecek ve orada, savaşı yönetmek üzere, karargahını kuracak."

"Peki, nerede?" Anselmo yorgundu, yorgunluk da onu aptal yapmıştı. Zaten eskiden beri, Tümen, Kolordu, Alay gibi adlandırmalardan hiç anlamazdı. Önce tabur vardı, sonra alay çıktı, daha sonra birlik dediler; şimdi de hem birlik diyorlardı, hem de Tümen. Anlayamıyordu. Yer dediğin şeyin adı olur."

Robert Jordan, "Beni iyi dinle," diye tekrar etti. Çünkü, Anselmo'ya anlatmazsa Andres'e hiç anlatamayacağını biliyordu. Estado Mayor'un ne demek olduğunu anlattıktan sonra, "Bizim General karargahını sürekli cephenin yakınında kurar,"

dedi. "Uçaklardan korunmak için yerin altına kurar üstelik. Andres sorup öğrenir. Ama ne soracağını bilmesi gerekiyor. Benim yazdığım şeyi göstersin yeter. Hadi sen şimdi onu bul ki çabuk yola çıksın."

Anselmo kapıdaki battaniyenin altından sıyrılarak gitti. Robert Jordan da yazmaya başladı.

Robert Jordan Golz'a yazdığı rapora dalmıştı, son derece özlü, ama ikna edici olmasına çalışıyor, kesinlikle saldırının iptal

1. Karargâh 340

t

_____(Ş'cmlor ÇKımm <Sfym
(Ş'ahycır edilmesinin gerekli olduğunu kanıtlamaya çabalıyor, bir yandan da bunu kendi göreviyle ilgili korkularından yapmadığını, yalnızca bütün koşulları onlara haber vermek amacıyla yazdığını açıklamak istiyordu; bu arada Pablo'nun söylediklerini de dinlemiyordu.

"Ingles," dedi Pablo.

Robert Jordan başını kaldırmadan, "Mektup yazıyorum," dedi.

Sanırım iki kopya göndermem gerek, diye düşündü. Ama iki kişi göndersem, köprüyü havaya uçurmak gerekirse yeterli adamım kalmaz. Bu saldırının niçin yapıldığı konusunda ne biliyorum ki? Belki de yalnızca bir şaşırtma hareketidir. Belki birlikleri başka bir yerden kendilerine çekmek istiyorlardır.

Belki de şu uçakları çekmek içindir. Belki başarıya ulaşması beklenmiyordur. Ben ne biliyorum ki? Bu benim raporum. Saldırı başlayıncaya kadar köprüyü havaya uçurmayacağım. Emirler son derece açık, saldırı iptal edilirse köprüyü uçurmaya gerek yok. Ama emirleri yerine getirebilmek için gerekli adam sayısını burada bulundurmak zorundayım.

"Ne dedin?" diye sordu Pablo'ya.

"Sana güvendiğimi söylüyordum Ingles." çanağıyla konuşuyordu.

Ah, bende sana bir güvenebilseydim, diye düşündü Robert Jordan ve yazmaya devam etti.

Pablo hâlâ şarap

I

341

XXX

. gece yapılması gereken her şey yapılmış bitmişti. Bütün lemirler verilmişti.

Herkes, sabah ne yapılması gerektiği-

___ ni tam olarak biliyordu. Andres gideli üç saat olmuştu.

Artık şafakla birlikte ya gelir ya da gelmezdi. Sanırım gelecek, dedi Robert Jordan kendi kendine, Primitivo'yla konuşmaya gittiği yukarıdaki nöbet yerinden dönerken.

Saldırıyı Golz yapıyor, ama iptal etme yetkisi yoktur. İptal izninin Madrid'den gelmesi gerekiyor. Aslına bakarsan, orada kimseyi uyandırmazlar, uyanan olursa da düşünemeyecek kadar uyku sersemi olur. Saldırıya karşı yaptıkları hazırlıklar konusunda Golz'a daha önceden haber göndermeliydim, ama bir şey olmadan nasıl haber gönderebilirdim ki? Bütün o araçları karanlık basıncaya kadar yola çıkarmadılar. Yolda uçakların görülebileceği bir trafik olmasını istemediler.

Peki ama, ya onların uçakları? Ya o faşistlerin uçakları?

Bizimkiler uçaklardan kesinlikle şüphelenmiştir. Ama belki de faşistler Guadalajara çevresinde bir yabancı saldırı gösterisi yapıyorlardı uçaklarla.

Kuzeydekiler dışında Soria ve Siguenza'da da İtalyanların birlikleri olduğu söyleniyordu. Ama aynı anda iki büyük saldırıyı yürütecek kadar asker ve malzemeleri yoktur. Bu kesinlikle olanaksız. Öyleyse blöftü.

Ama İtalyanların geçen ay ve ondan önceki ay boyunca Gadiz'e kaç birlik gönderdiklerini biliyoruz. Guadalajara'da yeni

(Ş'anlar GXjmm <2Îtyn

bir deneme yapabilirler, önceki gibi aptalca değil de, üç koldan inip genişleyerek, demiryolu boyunca platonun batısına yayılacak biçimde. İlk denemenin başarılı olması için bir yol vardı. Hans göstermişti ona. İlk keresinde çok hata yaptılar. Temelden yanlıştı. Guadalajara'da kullandıkları birliklerin hiçbirini Madrid Valencia yolundaki Arganda saldırısında kullanmamışlardı. O iki saldırıyı niçin bir arada yürütememişlerdi? Niçin?

Niçin? Nedenini ne zaman öğreneceğiz?

Oysa biz aynı gücümüzle iki keresinde de durdurmuştuk onları. İlk saldırıyı aynı anda yürütselerdi, durdurmamız mümkün olmazdı. Aldırma, dedi kendi kendine.

Bundan önce ki mucizeleri düşünsene. Sabah olduğunda ya köprüyü uçurmak zorunda kalacaksın, ya da kalmayacaksın. Ama uçurmam gerekmeyecek diye kendini aldatmaya başlama. Yarın uçuracaksın ya da başka bir gün. Bu köprü olmazsa bir başkası olacak. Ne yapılacağına karar veren sen değilsin. Sen emirleri, yerine getirmek durumundasın. Söyleneni yap ve ötesini düşünmeye kalkma.

Bugünkü emirlerimiz son derece açık seçik. Gereğinden fazla. Ama kaygılanmamalısın, korkmamalısın da. Çünkü kendine normal bir korku, duyma

izni verirsen, o korku seninle birlikte olanları da etkiler.

Ama şu baş hikayesi az değildi doğrusu, dedi kendi kendine. İhtiyarı düşün, tepede tek başına rastlamış onlara. Sen olsan ne yapardın acaba? Etkilendin değil mi? Evet, etkilendim. Bugün birkaç kez oldukça etkilendim. Ama tepkilerin fena değildi. Şimdilik fena sayılmazsın.

Montana Üniversitesi İspanyolca öğretim görevlisi için fena sayılmazsın, diye dalga geçti kendisiyle. Hiç fena sayılmazsın. Daha bu işte çok yenisin, çok şey görmüş sayılmazsın. Duran'ı anımsa, hiç askeri eğitim görmemiş, hareketten önce kasabalı bir besteci delikanlı olan, şimdi bir tugayın başında, çok da iyi bir general olan Duran'ı. Duran için her şeyi öğrenip anlamak, bir harika çocuk için satrancı öğrenip anlamak kadar kolay ve basitti. Sense daha küçük bir çocukken savaş sanatı konusunda okumaya, öğrenmeye başlamıştın. Büyükbaban Amerikan İç

Savaşı'yla karşılaştırılınca, senin durumun harika çocuk karşısında iyi bir satranç oyuncusu gibiydi. Duran'ı yeniden görmek çok güzel olacaktı. Bu iş

bittikten sonra Gaylord'da görürdü onu. Evet. Bu iş bittikten sonra. Bak, nasıl da sağlıklı düşünüyorum," dedi kendine.

Bu iş bittikten sonra Duran'ı Gaylord'u görürüm, dedi yine kendine. Kendini aldatma, dedi. Tamam, her şeyi çok iyi beceriyorsun. Serinkanlısın. Kendini de aldatma. Bir daha Duran'ı falan göreceğin yok, önemli de değil. Böyle de düşünmeye gerek yok, dedi kendine. Bunlar lüks oğlum sana.

Öyle kahramanca bir kenara çekilmeye falan da kalkma. Bu dağlarda kahramanca bir kenara çekilenlere yer yok. Büyükbaban dört yıl boyunca İç Savaşta bulundu, senin bu savaşta henüz ilk yılın. Daha önünde uzun zaman var, iş içinde çok uygunsun. Üstelik şimdi Maria da var. Düşünsene, her şeye sahipsin.

Kaygılanmamalısın. Bir gerilla grubuyla atlı bölüğü arasındaki küçük bir çatışma nedir ki? Hiçbir şey. Kafalarını kesip almışlarsa ne olmuş? Ne fark eder? Hiç.

Büyükbaba savaştan sonra Kearny Kalesindeyken Kızılderililer hep kafa derilerini alırlarmış. Babanın bürosundaki camlı dolabı anımsıyor musun, bir rafın üzerine dizili temrenleri, duvarda asılı savaş başlıklarının kartal tüylerini, tozluklarla gömleklerin tütsülenmiş güderi kokusunu, boncuklu mokasenlerin yumuşaklığını? Dolabın bir köşesine dayalı iri bizon yayının çubuğunu, savaş

oklarını, okları avuçladığında elindeki duyguyu anımsıyor musun?

Böyle şeyleri anımsa. Somut ve gündelik bir şeyi hatırla. Büyükbabanın oymalı kınındaki pırıl pırıl, yağlanmış duran kılıcını hatırla, Büyükbaba kılıcın ağzının bilene bilene nasıl inceldiğini göstermişti hani. Büyükbabanın Smith Wesson'unu hatırla. 32 kalibrelik tek atımlı bir subay modeliydi, tetik emniyeti de yoktu. Cilası tamamen yok olmuştu, namlunun kahverengi metali deri kılıfa sürtünmekten aşınmış, parlamıştı, ama içi temizdi, her zaman yağlanmış olurdu, tetiği şimdiye kadar gördüğün bütün silahlardan daha yumuşak, daha güzel çekilirdi. Üzerinde US yazılı deri kılıfında, temizlik malzemeleri ve iki yüz mermiyle bir-344

(Ş'mlar

likte dolabın çekmecelerinden birinde dururdu. Mermiler güzelce sarılmış, mumlu sicimle bağlanmış karton kutuların içinde dururdu.

Tabancayı çekmeceden çıkarıp elinde tutabilirdin. "Rahat rahat elle," derdi Büyükbaba. Ama oynamak yasaktı, çünkü elindeki "ciddi bir silah"tı.

Bir keresinde Büyük babaya tabancayla birini öldürüp öldürmediğini sormuştun, o da "Evet," demişti.

Bunun üzerine sen, "Ne zaman, Büyükbaba?" diye sormuştun. "Asiler Savaşı'nda ve daha sonra," demişti.

"Anlatır mısın bana Büyükbaba?" demiştin.

"Bundan söz etmek hoşuma gitmiyor Robert," demişti o da.

Sonra, baban aynı tabancayla öldürüldüğünde, okuldan dönmüş, cenazenin

sonunda yetişmiştin, soruşturmayı yürüten komiser, işi bittikten sonra tabancayı geri vermiş, "Bob, tabancayı saklamak istersin diye düşündüm. Aslında bende kalması gerekir, ama biliyorum baban bu tabancaya çok değer verirdi, çünkü kendi babası savaş boyunca bunu yanında taşımıştı, ayrıca süvari birliğiyle buraya ilk geldiğimde de hep üzerindeydi, üstelik hâlâ çok iyi bir tabanca sayılır,"

demişti. "Bugün öğleden sonra biraz atış talimi yaptım. Çok kurşun atmıyor. Tek kurşun-luk bir silah. Ama yine de bir şeyler vurabilirsin."

Tabancayı alıp yerine, dolaptaki çekmecesine yerleştirmişti, ama ertesi gün çıkarıp Chub'la birlikte Red Lodge üzerindeki tepelere, şimdi geçidin ve Bear Tooth yaylasının üzerinden Cooke City'ye giden yolu yaptıkları yerlere gidip at üzerinde serin rüzgarlı, yaz boyu karın kalkmadığı yüksek tepeler yakın, iki yüz kırk metre derinliğinde olduğu söylenen koyu yeşil gölün kıyısında durmuşlardı; Chub atları tutmuş, o da bir kayaya tırmanıp aşağıya eğilerek durgun suda kendi yüzünü, tabancayı tutan elini görmüş, sonra namlusundan tutup suya bırakmıştı tabancayı, suyun içinde saat zincirine takılan bir süs kadar küçülünceye dek berrak suda kabarcıklar çıkara çıkara dibe çöküşünü izlemiş, sonra gözden kaybetmişti. Sonra kayadan inmiş, yeniden eyere tırmandığında emektar Bess'i öyle bir mah-345

muzlamıştı ki, hayvancağız oyuncak at gibi sallanmıştı. Göl kıyısında dolaşarak atı sakinleştirmiş, kendine gelince yeniden yola çıkıp dönmüşlerdi.

Bunun bir daha sözünü etmemişlerdi, kılıcı dışında Büyük baba'nın silahlarının da sonu böyle olmuştu. Kılıç hâlâ diğer eşyalarıyla birlikte bir bavulun içinde, duruyordu.

Büyükbaba olsa bu durum hakkında ne düşünürdü acaba, dedi kendi kendine. Herkes Büyük baba'nın çok iyi asker bir olduğunu söylerdi. Derlerdi ki, o gün Custer'la birlikte olsaymış, öyle yenilmesine izin vermezmiş. Little Bir Horn Vadisi boyunca dizili kulübelerin tozu dumanını, çok koyu bir sabah sisi olmadığı sürece nasıl görememişti? O sabah sis yoktu üstelik.

Keşke burada benim yerime Büyükbaba olsaydı. Neyse, belki de yarın akşama kalmadan buluşuruz. Öbür dünya denilen saçmalık varsa, ki eminim yok, diye düşündü, onunla konuşmayı çok isterdim. Çünkü öğrenmek istediğim yığınla

şey var. Artık ona sormaya hakkım var, çünkü kendim de aynı şeyleri yapmak zorunda kaldım. Artık sormamda, rahatsız olmazdı sanırım. Daha önce sormaya hakkım yoktu. Anlatmamasını anlıyorum, çünkü beni tanımıyordu. Ama şimdi herhalde iyi anlaşırdık. Şu anda onunla konuşmak, akıl danışmak isterdim. Akıl danış-masam da konuşmayı kesinlikle isterdim.

Düşünceleri tekrar Büyük baba'ya döndü. "George Custer akıllı bir süvari önderi değildi. Robert," demişti Büyükbabası, "Akıllı bir adam bile sayılmazdı."

Büyükbabası bunu söylediğinde, Red Lodge'daki bilardo salonunun duvarında asılı eski Anheuser Busch taşbasması resimde, bir tepede ayakta durmuş, çevresinde Siu Kızılderilileri, elinde tabancası, sırtında güderi gömleği ve rüzgarda uçuşan saçlarıyla görülen adam hakkında kötü şeyler söylenmesine nasıl içerlediğini anımsıyordu.

"Yalnız, belâya girip çımak konusunda çok yetenekliydi," diye devam etmişti büyükbabası. "Little Big Horn'da da girdi belaya, ama çıkamadı."

"Oysa Phil Sheridan akıllı bir adamdı, Jeb Stuart da öyle. Ama gelmiş geçmiş en büyük süvari önderi John Mosby'ydi."

Golz'a büyükbabamdan söz etmeliyim, diye düşündü. Ama ondan söz edildiğini duymamıştır. Herhalde John Mosby'nin bile adını duymamıştır. Ama İngilizler onları bilir, çünkü diğer Avrupalılardan çok daha iyi öğrenirler bizim İç Savaşı. Karkov bu iş bittikten sonra istersem, Moskova'daki Lenin Enstitüsü'ne gidebileceğimi söyledi. Eğer istersen Kızıl Ordu Askeri Akademisi girebileceğimi söyledi. Acaba Büyükbaba ne derdi buna? Büyükbaba ki, hayatı boyunca Demokrat olduğunu bildiği bir adamla aynı sofraya oturmamıştır.

Ama ben asker olmak istemiyorum, diye düşündü. Bunu bir yana bırakabiliriz. Ben yalnızca bu savaşı kazanmak istiyorum. Sanırım gerçekten iyi asker olanlar, başka bir şeyde başarılı olamaz, diye düşündü. Bu da besbelli doğru

değil.

Napoleon'la Wellington var ya. Bu gece çok aptalsın, dedi kendi kendine.

Genellikle kafası çok hoşsohbet bir arkadaştı. O akşam Büyükbabasını düşünürken öyleydi. Sonra babasını düşünmek sarsmıştı onu. Babasını anlıyordu, her şeyini bağışlıyordu ve acıyordu ona, ama utanıyordu ondan.

En iyisi hiçbir şey düşünme, dedi kendi kendine. Yakında Maria'yla birlikte olacaksın ve düşünmene gerek kalmayacak. Şimdi her şey tasarlandığına göre en iyisi de bu.

Ama bir düşünsene, diye geçirdi içinden. Bir düşünsene, ya uçaklar bombardıman geçince tanksavarları paramparça ederse, mevziler darmadağın olur, tanklar adı neyse o tepeyi aşarlarsa, bizim Golz da On Dördüncü Tugay denen o ayyaşlar, serseriler, fanatikler ve kahramanlar alayını önden sepetlerse, üstelik Golz'un öteki tugayındaki Duran'ın adamlarının ne kadar iyi olduklarını çok iyi biliyorum, yarın akşam Segovia'dayız.

Evet. Bir düşünsene, dedi kendi kendine. Ama ben La Granja'ya razıyım, diye düşündü. Ama o köprüyü havaya uçurmam gerekecek, diye düşündü birden. Çünkü demin bir dakika boyunca düşündüğün şeyler, bu saldırıyı tasarlayanların kafasından geçenlerin aynısı. Evet, o köprüyü uçurman gerekecek, artık kesin.

Andres'e ne olacağı önemli değil.

Karanlıkta patikadan aşağı inerken, önümdeki dört saat içinde yapılabilecek her şeyin yapılmış olduğu duygusunun tatlı yalnı-347

---

zlığıyla, somut şeyleri düşünmüş olmanın getirdiği güvenle köprüyü kesinlikle uçurması gerektiğini kavraması, neredeyse rahatlatmıştı onu.

Golz'a yazdığı raporu Andres'ie gönderdiğinden beri taşıdığı o belirsizlik, sanki günleri karıştırmaktan dolayı bir çağrı verip de konukların geleceğinden emin olamamak gibi, içinde büyüyen belirsizlik duygusu artık tamamen yok

olmuştu. Artık festivalin iptal edilmeyeceğinden kesinlikle emindi. Emin olmak çok daha iyi, diye düşündü. Emin olmak her zaman çok daha iyidir.

348

XXXI

^Y^ylemden önceki son gecenin geç bir saatinde; uyku tulu-n rY munun içinde yine beraberdiler. Maria yanında yatıyordu. * '^Robert Jordan onun kalçalarının ve bacaklarının kaygan «okunuşunu kendi teninde hissediyordu. Kızın göğüsleri, ortasında bir kuyu bulunan uzun bir vadiden sonra bir ovanın sonunda yükselen iki küçük tepe gibiydi. Tepelerin arka tarafından da boynunun vadisi vardı ki şimdi Robert jordan'ın dudakları oradaydı. Hareketsiz yatıyor, hiç bir şey düşünmüyordu. Kız, eliyle onun başını okşuyordu.

Maria yumuşak bir sesle, "Roberto" diye onu öptü. "Utanıyorum doğrusu. Seni düş

kırıklığına uğratmak istemezdim. Ne yapayım, sancıyor. Çok acı veriyor. Bu gece sanıyorum benden sana hayır yok."

"Zarar yok. Geçer. Beraber yatıyoruz ya bu da yeter Sen merak etme acıtacak bir şey yapmayacağız."

"Evet ama, utanıyorum doğrusu. Hani bana işkence yapmışlardı ya. Bu o zaman oldu sanırım. Senin veya benim suçum yok."

"Boş ver şimdi bırakalım bunları."

"Ben de konuşmak istemiyorum. Ama, böyle bir gecede seninle sevişemeyeceğim ona üzülüyorum. Özür dilemek için söylüyorum."

349

Robert Jordan, "Bana bak tavşancığım," dedi. "Bütün bunlar geçici şeyler ve benim için önemi yok. Tamam mı?" Fakat içinden, "Öyle ama, tam son gece böyle olması iyi değil," diyordu. Sonra kıza, "Gel iyice yanıma sokul, tavşancığım,"

dedi. "Karanlıkta böyle seninle yan yana yatarken bile, seninle yine sevişiyormuş gibi hissediyorum."

"Hani El Sordo'nun kampından gelirken o tepede nasıl olmuştu? Bu gece de belki yine öyle olur diye düşünüyordum. Bu aklıma gelince canım daha çok sıkılıyor."

"Que va! Her gün olmaz zaten. Böyle sana sarılmakta, sevişmek kadar hoşuma gidiyor." Onu sakinleştirmek için yalan söylüyordu. "Burada böyle hareketsiz yatacağız, uyuyacağız. Yalnız, uyumadan önce biraz konuşalım. Bugün seninle hiç konuşamadık."

"Yarın ki köprü işinden konuşalım. Senin yapacağın şeyleri öğrenmek istiyorum."

Robert Jordan, "Hayır," dedi ve ayaklarını uzatıp sol kolunu başının altına koydu, çenesini kızın omzuna dayadı. "En doğrusu, ne yarını, ne de bugün olup bitenleri konuşmayalım. Korkuyor musun?"

Maria, "Que va!" dedi. "Korkmaz olur muyum? Ben her zaman korkuyorum. Ama bu sefer senin adına da korkuyorum. Kendimi düşündüğüm yok?"

Robert Jordan, "Korkma, tavşancığım," dedi. "Başımdan öyle şeyler geçit ki.

Buralar hafif kalır." Yalan söylüyordu. Sonra, birdenbire, kendini hayallere bırakmak isteyerek, "Gel Mardrid'den bahsedelim," dedi. "Düşün ki seninle beraber Madrid'e gittik."

Maria, "Güzel!" dedi. Sonra, "Ah Roberto, seninle sevişemediğim için öyle üzülüyorum ki," dedi. "Başka bir şey yapabilirsem söyle yapayım."

Robert Jordan kızı öptü, saçlarını okşadı; onun yanı başında öyle rahatça uzanarak yattı, gecenin sessizliğini dinledi. Sonra yine hayallere daldı.

Kendini hayallere bırakırken tatlı, büyüleyici bir keyif duyuyordu.

Çanlar OKimiıı <2s^y// Çalı

"Sevgilim," dedi ve kızı öptü. "Bana bak. Geçen gece Madrid aklıma geldi, beraber gittiğimiz zaman ne yapacağımızı düşündüm: Seni otelde bırakıp ben Rusların oteline eski dostlarımı görmeye gittim. Fakat bu doğru değildi. Ben seni hiç otelde bırakıp gider miyim?"

"Neden?"

"Seni hep yanımda bulundurmam gerekir. Seni hiç bırakmayacağım. Önce Seguridad'a1 gidip belgelerimizi alacağız. Sonra sana kıyafetler almaya gideceğiz."

"Fazla bir şeye ihtiyacımız yok ki. Ben kendim alırım."

"Hayır, çok şey alacağız. Beraber gideceğiz, en iyilerinden alacağız ve sen onları giyince çok güzelleşeceksin!"

"Bence biz otelde kalalım da elbiseleri birini yollayıp aldıralım. Otel nerede?"

"Plaze del Callao'da. O otel odasında çok kalacağız. Tertemiz çarşaflı geniş bir yatağı var, banyoda çeşmesinden sıcak su akar, iki de dolabı vardır birine ben eşyalarımı koyarım öbürünü de sen kullanırsın. Sonra .yüksek, geniş pencereleri vardır, dışarıda, sokaklarda da bahar. Ayrıca yasak olan, ama güzel yemek yapan iyi yerler biliyorum, hâlâ şarap ve viski bulunabilen dükkânları da. Aç olduğumuz zaman yiyecek şeyler, bir şey içmek istediğimiz zaman da viski bulundururuz odada, sana da manzanilla alırız."

"Ben de viskiyi denemek isterim."

"Ama viski bulmak zor, sen de manzanilla sevdiğine göre."

"Viskin sana kalsın Roberto," dedi, Maria. "Çok seviyorum seni. Seni de, vermediğin viskini de. Ne domuzsun?"

"Yok, denersin. Ama kadın için iyi bir içki değildir."

"Ben de zaten yalnız kadınlar için iyi olan şeyleri dene-mişimdir," dedi Maria.

"Orada yatakta yine evlilik gömleğimi mi giyeceğim?"

"Hayır. Sana çeşitli gecelikler alırım, ya da istersen pijamalar."

1. Güvenlik kuruluşu

OBıiaN KEMAL İUHALKKÜTÜPHANESl

"Yedi tane evlilik gömleği alacağım. Haftanın her günü için bir tane. Senin için de temiz bir evlilik gömleği alacağım. Sen gömleğini hiç yıkamaz mısın?"

"Arada bir yıkarım."

"Ben odayı temizlerim. Viskini bardağa koyduktan sonra, Sordo'nun odasında yaptığımız gibi, üzerine su da eklerim. Sana taze meze olarak zeytin, tuzlu balık, fındık falan da hazırlarım. Bir ay odadan dışarı hiç çıkmayız."

Birdenbire yine neşesi kaçtı. "Seni mutlu edecek hale gelip iyileşirsem."

Robert Jordan, "Merak etme bir şey yoktur," dedi. "Merak etme geçer. Önemli bir şey varsa bile, Madrid'de iyi doktorlar vardır, onlara gideriz."

Maria, dert yanar gibi, "Ama önceden yoktu," dedi.

"İyi ya işte demek ki geçecek, yine eski haline döneceksin."

Maria, "Öyleyse gel yine Madrid'den bahsedelim," dedi ve bacaklarını toplayıp onun bacaklarının arasına sokarak başını da omzuna sürtmeye başladı, "Ama beni orada bu kırpık saçlarımla çirkin bulurlar. Yanında dolaştırmaktan sıkılmaz mısın?"

"Hayır, güzelsin sen. Yüzün güzel; vücudun güzel; tenin pürüzsüz, altın gibi; herkes seni kandırıp elimden almaya çalışacak."

"Que va! Beni senin elinden alacaklarmış! Ölünceye kadar bana başka bir erkek eli dokunamaz. Beni senin elinden alacaklarmış! Que va!"

"Almaya çalışacaklar. Görürsün bak."

"Benim seni ne kadar sevdiğimi görürlerse, ellerini erimiş kurşun kazanına sokacaklarmış gibi korkarlar. Yanıma bile yak-laşamazlar. Ya sen? Senin gibi kültürlü, güzel kadınlarla karşılaşırsan? Benden sıkılmaz mısın?"

"Asla! Ben seninle evleneceğim."

Maria, "İstersen evleniriz ama," dedi. "Mademki artık kilise yok."

"Ben evlenelim istiyorum."

"İstersen evleniriz. Kilise olan bir ülkeye gidersek orada evleniriz."

Robert Jordan, "Benim ülkemde kilise duruyor," dedi. "Oradaki kiliselerden birine gider, evleniriz. Ben şimdiye kadar hiç evlenmedim. Sorun yok."

Maria, "Şimdiye kadar hiç evlenmemiş olman hoşuma gitti," dedi. "Ama bana anlattıkların... Onlar senin bir çok kadınlarla düşüp kalktığını gösteriyor.

Pilar bana öyle söyledi. Bu gibi erkekler iyi koca olurmuş. Ama şimdi başka kadınların peşinden koşmayacaksın artık, değil mi? Öyle bir şey yaparsan kahrımdan ölürüm."

Robert Jordan, "Ben zaten, kadınların peşinden koşan biri değilimdir," dedi. Bu doğruydu. "'Senden önce, hiçbir kadını böylesine derin bir aşkla sevmedim."

Maria onun yanaklarını okşadı, sonra ellerini başının arkasında kenetledi, "Sen hayatında pek çok kadın tanımışsındır." "Ama, hiçbirini sevmedim." "Bana bak.

Pilar bana bir şey söyledi..." "Ne söyledi."

"Hayır söyleyemem. Gel yine Madrid hakkında konuşalım." "Ne

söyleyecektin?"

"Söylemeyeceğim." "Önemli mi? Söylesen daha iyi olur." "Sence önemli bir şey mi?" "Evet."

"Peki ama, ne olduğunu bilmeden önemli olduğunu nereden anladın?"

"Senin söyleyişinden?"

"O zaman saklayamayacağım. Pilar, "Belki yarın hepimiz ölürüz," dedi. Bunu onun kadar sen de biliyormuşsun ama hiç önem vermiyormuşsun. Ama seni kınamak için söylemedi bunu; senin bu haline hayran olduğu için söyledi."

Robert Jordan, "Bu doğru mu?" diye sordu ve içinden de, "Deli kadın," dedi.

Sonra yüksek sesle devam etti: "Çingene ne olacak! Mahalle kanlarıyla kahvedeki dedikoducular da böyle konuşurlar. Ayıp doğrusu." Koltuk altlarının terlediğini ve terlerin aşağı aktığını hissetti. Kendi kendine, "Demek korkuyorsun öyle mi?"

dedi. Sonra yüksek sesle devam etti, "O zaten şom ağızlı bir kadındır. Gel biz yine Madrid hakkında konuşalım."

"Demek öyle bir şey aklında yok?"

Robert Jordan, "Tabii yok," diye cevap verdi ve bir küfür savurarak, "Böyle saçma şeylerden bahsetmeyelim," dedi.

Ama ondan sonra Madrid'den söz ederken artık hayal dünyasına kaymadı. Artık savaştan önceki geceyi geçirmek için sevgilisine ve kendisine yalan söyleyen bir adamdı ve bunun farkındaydı. Hoşuna gidiyordu, ama kabullenmenin keyfi yoktu.

Yine de sürdürdü.

"Saçını düşünüyorum da," dedi. "Ne yapabiliriz acaba? Şimdi bir hayvanın kürkü gibi her tarafı aynı uzunlukta, dokunması da hoşuma gidiyor, çok

seviyorum, elimi üzerinden geçirince rüzgârdaki bir buğday tarlası gibi yatıp sonra kalkıyor."

"Yine okşasana."

Elini saçında gezdirip başının üzerinde tuttu, sonra dudaklarını kızın boğazına yapıştırdı. Kız konuştukça, ağzına bir yumru tıkanır gibi oldu. "Ama düşündüm ki, Madrid'de birlikte bir berbere gidebiliriz, favorilerini ve enseni benimki gibi düzgünce keserler, uzayıncaya kadar öyle daha güzel görünür."

"Sana benzerim o zaman," deyip sımsıkı sarıldı. Maria. "O zaman hiç değişsin istemem."

"Olmaz. Sürekli uzayacak, yalnızca başlangıçta öyle kesilirse uzadığı zaman düzgün olur. Ne kadar zamanda uzar acaba?"

"Bayağı uzun mu?"

"Yok. Omzuna kadar. Sanırım öyle güzel olur." "Filmlerdeki Garbo'nun saçları gibi mi?" "Evet." Boğazındaki yumru büyüyordu.

_____(fanlar GK/mi>i osfym içPaliivr

Hayal dünyası hızla üstüne geliyordu şimdi, koyuverecekti kendini. İşte sarmalamıştı onu yine, boyun eğip devam etti, "Omuzlarına kadar dümdüz inip uçları denizdeki dalgalar gibi kıvrılacak, saçın sararmış başak rengi, yüzün yanık altın rengi, gözlerin saçınla tenine yakışan renk, koyu benekli altın rengi olacak ve ben başını geriye itip gözlerinin içine bakarak sımsıkı sarılacağım sana."

"Nerede."

"Nerede olursa. O sırada neredeysek. Saçın ne kadar zamanda uzar?"

"Bilmiyorum. Daha önce hiç kesilrnemişti. Ama sanırım altı ay sonra kulaklarımı örter, bir sene sonra da istediğin kadar uzun olur. Ama önce ne olacak biliyor musun?"

"Söyle bakalım."

"Senin o ünlü otelindeki ünlü odamızda o büyük yatakta yan yana oturup dolabın aynasına bakacağız ve aynada sen olacaksın, ben de olacağım, sonra sana doğru dönüp kollarımı boynuna dolayacağım, sonra böyle öpeceğim."

Birbirlerine sımsıkı sarılarak, yan yana, hareketsiz yattılar. Robert Jordan kıza sarıldığı gibi göremeyeceğini bildiği bu hayallere de sımsıkı sarılmıştı.

Ciddi bir sesle devam etti. "Ama tavşancığım, biz hep o otelde kalmayacağız,"

dedi.

"Niçin?"

"Madrid'de, Buen Retiro Parkı'nın yanından geçen bir cadde vardır, orada bir daire kiralayacağız. Benim tanıdığım bir Amerikalı kadın var, savaştan önce mobilyalı daireler kiraya verirdi. Savaştan önceki kira bedelinden tutabilirim.

Parkın karşısında çok güzel apartmanlar vardır, pencereden baktığında bütün parkı görürsün. Çiçekleri, çakıllı patikaları, yeşil çimenleri, gölgeli büyük ağaçları ve çeşmeleri görebiliriz. Şimdi at kestaneleri çiçek açmıştır. Parkta gezeriz. Sonra, parkta bir de havuz vardı. Su doldurmuşlarsa orada sandala biner, kürek çekeriz."

"Havuzun suyunu niye boşalttılar?"

"Uçaklar bombardımana geldiği zaman parlamasın diye Kasım'da sularını boşaltmışlardı. Şimdi tekrar doldurmuşlardır. Havuzda su yoksa biz de parkta dolaşırız. Hele parkın bir koruluğu var... Orman gibi. Dünyanın her tarafındaki ağaçlardan birer tane dikmişler, üzerlerinde de birer levha var. Adları, türleri ve nereden getirildiği yazar..."

Maria, "Ben sinemaya da gitmek istiyordum ama, şimdi bu ağaçları sinemadan fazla merak etmeye başladım," dedi. "Beraber öğreniriz, bakalım hepsini aklımda tutabilecek miyim?"

Robert Jordan, "Ama, müze gibi değil," dedi. "Bildiğimiz canlı ağaçlar. Parkta tepeler de var; balta girmemiş ormana benziyor. Parkın aşağısında kitap sergileri de var. Yolun kenarına birçok küçük kulübe yapmışlar, eski kitaplar satılır. Savaş başlayınca daha çok kitap varmış. Bombardımanlarda yıkılan evlerden çıkan kitapları, Faşistlerin evinden ele geçirilenleri hep buraya getirmişler. Madrid'e gidersem, eskiden yaptığım gibi, bu kitapları incelenmek için bütün bir gün orada geçiririm."

Maria, "Sen o kitaplara bakmaya gittiğin zaman ben de ev işleriyle uğraşırım,"

dedi. "Hizmetçi tutabilecek kadar paramız olacak mı?"

"Tabii. Otelde Petra var, hoşlanırsan onu tutarım. İyi yemek pişirir. Temizdir de. Oteldeki gazetecilerin yemeğini hep o pişirirdi, ben de onlarla beraber yerdim. Odalarında elektrik sobası vardı."

Maria, "İstersen onu tutarız," dedi. "Ya da ben başkasını bulurum. Ama sen işin gereği uzun süre gidip gelmeyeceksin, değil mi? Bırakmazlar ki, ben seninle beraber geleyim."

"Ben belki Madrid'de bir iş bulurum. Uzun süredir bu işi yapıyorum, savaş

çıktığından bu yana sürekli çatışmalardaydım. Artık Madrid'de bana bir iş

vermeleri gerekiyor. Şimdiye kadar böyle bir istekte bulunmadım. Hep cephelerde çarpıştım ve bu işi yaptım. Biliyor musun, ben seni tanımadan önce kimseden hiçbir şey istemedim. Dünyada hiçbir amacım yoktu. Yalnız, şu savaşı bir kazansak diye düşünüyordum. Gerçekten büyük bir isteğim yoktu. Şimdi seni seviyorum. Uğrunda çarpıştığımız şeyler gibi

_____(Ş'ankr QZ/mm (Sfym

(Ş'alıpor seviyorum seni. Özgürlüğü ve onuru. İnsanların çalışmak ve karınlarını doyurmak için harcadıkları emeği sevdiğim gibi seviyorum seni. Uğrunda kan döktüğümüz Madrid'i sevdiğim gibi, ölen bütün arkadaşlarımı sevdiğim gibi seviyorum seni.

Çok arkadaşım öldü. Çok. Çok... Tahmin edemezsin. Fakat ben seni dünyada en sevdiğim şey kadar seviyorum. Hatta daha fazla. Seni çok seviyorum, tavşanım benim. Şimdiye kadar karım yoktu, şimdi sen benim karımsın ve ben çok mutluyum."

Maria, "Sana elimden geldiği kadar iyi bir eş olmaya çalışacağım," dedi. "Tabii, benim öyle eğitimim, kültürüm yok ama, öğrenmeye çalışırım. Madrid'de kalırsak iyi olur. Başka yere yerleşirsek, yine iyi olur. Hiçbir yere yerleşemez de birlikte gezersek daha iyi olur. Senin ülkene gidersek İngilizce öğrenirim.

Sizinkilerin geleneklerini öğrenirim, onlar ne yapıyorlarsa ben de öyle yaparım."

"Komik olursun?"

"Tabii başlangıçta hatalarım olacak ama, sen bana söylersin, bir daha yapmam; en fazla, iki kere hata yaparım, üçüncüsünde yapmam. Eğer senin ülkende yalnız kalırsak yemeği ben pişiririm. Sonra, eğer öyle bir okul varsa oraya gider, iyi bir eş olmak için gereken her şeyi öğrenirim."

"Öyle okullar çok ama, senin ihtiyacın yok."

"Zaten Pilar söyledi, senin ülkende öyle okullar varmış. Bir dergide okumuş.

Sonra, İngilizce öğrenmeliyim."

"Ne zaman söyledi sana bunları?"

"Bugün, eşyaları hazırlarken. Senin karın olmam için ne yapmalıyım, her şeyi anlattı."

Robert Jordan içinden, "Galiba Madrid'e o da gelmek istiyor," dedi. "Başka ne söyledi?" diye sordu.

"Vücuduma ve tenime iyi bakmalıymışım."

Robert Jordan, "Evet," dedi. "Ama yıllarca, senin bu türden bir sorunun olmaz."

"Hayır, Pilar'ın söylediğine göre, İspanyollar buna her yaşta 357

dikkat etmeliymiş, çünkü insan birdenbire değişirmiş. Zamanında o da benim gibi böyle narin yapılıymış, ama sonra, birden çökmüş, yaşlanmış gibi olmuş."

Robert Jordan, "Patates," dedi.

Maria, "Evet," diye devam etti. "Patates," sonra bir de kızarmış şeyler yemeyeceğim. Bu sancıdan da bahsettim, "ona söyleme, acırsa dişini sık, sakın söyleme," dedi ama ben sana söyledim, çünkü ben sana hiç yalan söylemek istemiyorum. Sonra, beraber zevk alamıyoruz, dağdaki bana öyle gelmiş, diye düşünmenden de korktum."

"Bana söylemekle çok iyi yaptın."

"Gerçekten mi? Utanıyorum doğrusu. Fakat seni mutlu etmek için, istediğini yapmaya hazırım. Pilar söyledi bana, Bir kadının kocasına karşı sorumlu olduğu şeyler varmış."

"Hiçbir şey yapmak zorunda değilsin. Sen böyle yanımda yatarken, tenin tenime değince de ben seni seviyorum. Senin böyle yanı başımda olduğunu düşünmek hoşuma gidiyor. İyileşince sevişiriz."

"Ama senin hiçbir ihtiyacın yok mu, yapayım? Pilar bana öğretti."

"Hayır. İhtiyaçlarımızı beraber gidereceğiz. Senden başka hiçbir ihtiyacım yok."

"Böylesi benim daha çok hoşuma gider. Bak yine söylüyorum, istediğini yapmaya hazırım. Ama sen söyleyeceksin, çünkü benim bir şey bildiğim yok, Pilar'ın söylediklerinin de çoğunu anlamadım. Sormaya utandım çünkü. Çok akıllı bir kadın o. Her şeyi biliyor."

"Tavşanım. Harikasın sen."

"Que va. Ama karılıkla ilgili her şeyi bir günde, üstelik de kampı dağıtıp savaşa hazırlandığımız, yukarıda da bir başka çarpışmanın olduğu bir günde öğrenmeye çalışmak çok tuhaf bir şey, eğer önemli yanlışlar yaparsam bana söylemelisin, çünkü seni seviyorum. Bazı şeyleri yanlış anımsayabilirim,

söylediklerinin bazıları da çok karmaşık şeylerdi."

358

JŞ'anlar OZ/mm 3°?çin (Ş'dıyor

"Başka ne söyledi Pilar?"

"Pues o kadar çok şey ki, aklımda tutamadım. Dedi ki eğer bana yapılanları bir daha anımsarsam, sana anlatabilirmişim, çünkü sen iyi bir insanmışsın ve her şeyi anlamışsın. Ama eskisi gibi kabus haline gelmedikçe, anlatmamamın daha iyi olacağını söyledi, yine da kabus olursa, sana anlatmak beni hafifietirmiş."

"Şimdi yük oluyor mu sana bu anı?"

"Hayır. Seninle ilk kez birlikte olduğumuzdan beri hiç olmamış gibi hissediyorum. Annemin babamın üzüntüsü hep var. O geçmeyecek zaten. Ama eğer karın olacaksam, onurun için bilmen gereken bir şeyi söylemek istiyorum. Hiç kimseye kendimi isteyerek vermedim. Her defasında karşı koydum, her defasında da bana zarar vermek için en az iki kişinin uğraşması gerekti. Biri mutlaka kafamın üzerinde oturup elimi kolumu tutardı. Bunları senin onurun için söylüyorum."

"Benim onurum sensin. Anlatma."

"Hayır, karına karşı tamamen taşıman gereken onurdan söz ediyorum. Bir şey daha var. Babam köyün belediye reisiydi, saygın bir adamdı. Annem de saygın bir kadındı, iyi bir Katolik'ti, babam Cumhuriyetçi olduğu için annemi onunla birlikte vurdular. İkisini de gözlerimin önünde vurdular, babamı köyümüzün mezbaha duvarının önünde kurşuna dizdiler. Babam, ateş ettiklerinde, "Viva la Republica,"1 diye bağırdı.

Annemi de aynı duvara dayamışlardı, o da ölürken "Viva bu köyün belediye başkanı olan kocam," dedi. Ben, beni de vursunlar istedim, ben de "Viva la Republica y vivan mis padres,"2 diyecektim, ama vurmadılar, onun yerine o şeyleri yaptılar bana."

"Dinle. Sana bir şey anlatacağım, çünkü bizi ilgilendiriyor. Mataderodaki3

olaylardan sonra bizi, olayları izleyip vurulmayan akrabalarımı, tepeyi tırmanıp köyün alanına götürdüler. Hemen herkes ağlıyordu, ama bazıları gördükleriyle felç olmuş gibiydil-1. Yaşasın Cumhuriyet

2. Yaşasın Cumhuriyet, Yaşasın annemle babam

3. Mezbaha

359

er, gözyaşları içlerinde kurumuş kalmıştı. Ben de ağlayamıyor-dum. Olaydan sonra gözüm hiçbir şeyi görmüyordu, çünkü gözlerimin önünde hep annemle babamın vuruldukları andaki halleri, annemin "Yaşasın bu köyün belediye başkanı olan kocam," deyişi vardı. Kafamda sürekli yinelenen bir çığlık gibiydi. Çünkü annem Cumhuriyetçi değildi ve o yüzden de "Viva la Republica demedi, yalnızca ayaklarının dibinde yüzüstü serilip kalmış babam için Viva dedi."

"Ama söylediğini bağırarak söylemişti, çığlık atar gibi, sonra ateş ettiler, o da yere düştü, ben fırlayıp ona koşmak istedim, ama hepimiz bağlıydık. Ateş

edenler quardia civillerdi. Adamlar bizi oradan alıp tepeye götürürken quardia civiller hâlâ tüfeklerine yaslanmış duvarın önündeki cesetleri öylece bırakmış, yeni kurbanlarını bekliyorlardı, upuzun bir kuyruk oluşturuyorduk, tepeyi tırmandık, köyün sokaklarından geçip alana vardık, alana geldiğimizde, belediye binasının karşısındaki berber dükkanının önünde durdurdular bizi."

"Sonra bizi getiren iki adam şöyle bir baktı, bir tanesi, "Şu belediye başkanının kızı, ondan başlayın," dedi."

"Sonra bileklerimdeki ipleri kestiler, bir tanesi ötekilere, "Kuyruğu bağlayın,"

diyordu, o ikisi kollarımdan tutup berber dükkanına götürdüler beni, sonra kaldırıp berber koltuğuna oturttular."

"Berber dükkanının aynasında kendi yüzümü, beni tutanların yüzlerini ve üzerime eğilmiş üç adamın yüzünü görüyordum, hiçbirinin yüzünü tanımıyordum, ama aynada kendi yüzümü ve onların yüzlerini görüyordum, ama onlar bir tek beni görüyorlardı. Bana dişçi koltuğundaymışım ve bir yığın dişçi varmış, hepsi de deliymiş gibi geldi. Kendi yüzümü zor tanıyordum, çektiğim acı yüzümü değiştirmişti, ama iyice baktım ve ben olduğundan emin

oldum. Üzüntüm o kadar büyüktü ki, onun dışında ne korku, ne de başka bir duygu taşıyordum."

"O zamanlar saçlarımı iki örgü yapardım, aynada kendimi ve onları seyrederken biri saç örgülerimden birini tutup öyle bir çekti ki, üzüntümün arasında bile birden acısını hissettim, sonra usturayla dibinden kesti. Kendimi tek örgü ve öteki örgünün

(fanlar Ç

yerinde bir çizgiyle görüyordum şimdi. Sonra öteki örgüyü de kesti, ama çekmeden, ustura kulağımı biraz kesti, akan kanı gördüm. Elini koy bak, yaranın izini hissediyor musun?" "Evet. Ama bunlardan söz etmesek daha iyi değil mi?"

"Bu bir şey değil. Kötü olanları anlatmayacağım. Adam iki örgümü de dibinden usturayla kesmişti, diğerleri gülüyorlardı, ama ben kulağımdaki yarayı bile hissetmiyordum, sonra önüme geçip iki kişi beni tutarken örgülerimle yüzüme vurdu, "İşte Kızıl rahibeleri böyle yaparız biz," dedi. "Bu sana proleter kardeşlerinle birleşmeyi gösterir. Kızıl İsa'nın gelini!"

"Bunları söyledikten sonra üst üste birkaç kez örgüleri suratımda şaklattı, sonra da ağzıma tıkıp ensemde sımsıkı bağladı, beni tutan iki kişi kahkahalarla gülüyorlardı."

"Olayı gören herkes güldü, ben aynadan onların gülüşünü görünce ağlamaya başladım, çünkü o ana kadar olanlar beni dondurmuştu, ağlayamamıştım."

"Sonra ağzıma örgüleri tıkan adam usturayı başımın her yanında gezdirdi; önce alnımdan başlayıp enseme kadar, sonra tepede, kulaklarımın üzerinde, bütün bu süre boyunca kendimi aynada görebileceğim biçimde tutuyorlardı, gördüklerime inanamıyordum, durmadan ağlıyor, ama ağzımda örgülerim, başım usturanın altında çıplak, gözlerimi yüzümün korkunç görüntüsünden ayıramiyordum."

"Usturalı adam işini bitirince berberin rafından tentürdiyot şişesini aldı -

berberi de öldürmüşlerdi, çünkü o sendikalıydı, cesedi dükkanın önünde duruyordu, beni içeriye götürürken üzerinden geçirmişlerdi- şişenin içindeki cam çubuğu kulağımdaki kesiğe dokundurdu, üzüntüm ve dehşetimin arasından keskin bir acı duydum. Sonra önümde durup tentürdiyotla alnıma UHP1 yazdı, harfleri ağır ağır, dikkatle yazıyordu, bir ressam gibi, bütün bunları aynadan görüyordum, ama artık ağlayamıyor-dum, çünkü yüreğim donmuştu, annemle babama olanlar yüzünden; o anda bana olanlar hiçbir şey değildi, ben de bunu

1 Proleter Yoldaşlar Birliği

biliyordum."

"Harfleri yazma işi bitince geriye çekilip yaptığı işe baktı, sonra tentürdiyot şişesini bırakıp usturayı aldı ve 'Sıradaki" diye bağırdı; beni kollarımdan sıkıca tutup dükkândan dışarı sürüklediler, eşikte sırtüstü yatan, bozarmış yüzü havaya dönük berbere çarpıp tökezledim, neredeyse en iyi arkadaşım Concepcion Garia'y'a çarpışıyorduk, iki kişi onu içeri götürüyordu, önce beni tanıyamadı, tanıyınca çığlık atmaya başladı, beni alanda iteledikleri süre boyunca onun çığlıklarını duyuyordum, alandan belediye binasına götürdüler, merdivenleri çıkarıp babamın bürosuna soktular, kanepenin üzerine yatırdılar. İşte kötü şeyleri orada yaptılar."

"Tavşanım benim," dedi Robert Jordan ve acıtmadan sıkabileceği kadar sıktı. Ama bir erkeğin olabileceği kadar nefretle doluydu. "Daha fazla anlatma artık.

Anlatma, çünkü nefretimi kaldıramayacağım."

Maria kollarında buz gibi, kaskatıydı. "Hayır," dedi. "Bir daha hiç anlatmayacağım. Ama kötü insanlar onlar, seninle birlikte bazılarını öldürmek isterdim. Bunu sana yalnızca gururun için anlattım, karın olacaksam anlaman için."

"Anlattığına sevindim. Çünkü yarın şansımız açık olursa bol bol öldüreceğiz."

"Ama onlar mı öldüreceklerimiz? Kötü şeyleri yapanlar onlardı."

"Çarpışanlar onlar değil," dedi sıkıntıyla. Birkaç tanesini öldürmeyi çok isterdim."

"Ben daha önce öldürdüm. Yine de öldüreceğiz. Trenlerde öldürdük onları."

"Seninle bir tren baskınına gitmek isterdim. Pilar'ın beni bulduğu baskında hafif deli gibiydim. Nasıl olduğumu sana anlattı mı?"

"Evet. Ondan söz etme."

"Kafamın içi uyuşmuştu, ölüydü, tek yapabildiğim şey ağlamaktı. Ama sana söylemem gereken bir şey daha var. Bunu mut-362

fanlar ^iimin \5^çin

ç Sw

laka söylemeliyim. Belki söyleyince benimle evlenmezsin. Ama Roberto, eğer benimle evlenmek istemezsen, o zaman hep birlikte olsak olmaz mı?"

"Seninle evleneceğim."

"Hayır. Bunu unutmuştum. Belki evlenmemelisin. Sana hiç çocuk doğuramayabilirim, çünkü Pilar dedi ki eğer doğura-bilseymişim bana olanlardan sonra doğururmuşum zaten. Sana bunu söylemeliyim. Nasıl oldu da unuttum, bilmiyorum."

"Hiç önemi yok tavşanım. Bir kere, doğru olmayabilir. Bunu ancak bir doktor bilebilir. Ayrıca dünya bu haldeyken dünyaya bir çocuk getirmek istemem. Üstelik benim verebileceğim bütün sevgiyi sen alıyorsun."

"Sana bir oğlan, bir kız doğurmak isterdim. Eğer biz faşistlere karşı savaşanların çocukları olmazsa dünya nasıl düzelir?"

"Seni seviyorum. Duydun mu? Artık uyumalıyız tavşanım. Gün ışımadan çok önce uyanmalıyım, bu ay şafak erken söküyor."

"Öyleyse son söylediğim önemli değil mi? Yine de evlenebilir miyiz?"

"Şimdi evliyiz. Seninle şimdi evleniyorum. Karımsın artık. Ama uyu artık tavşanım, çok az zamanımız kaldı."

"Gerçekten evlenecek miyiz? Yalnızca sözde değil mi?"

"Gerçekten."

"Öyleyse uyuyabilirim, uyanırsam da bunu düşünürüm."

"Ben de."

"İyi geceler, kocacığım."

"İyi geceler. İyi geceler, karıcığım."

Robert Jordan Maria'nın düzenli soluk alıp verişinden uyuduğunu anladı, kendisi uyanıktı, Maria'yı uyandırmamak için kıpırtısız yatıyordu. Ona anlatmadığı şeyleri düşünerek nefret içinde yatıyordu, sabaha eylem olduğu için seviniyordu.

Ama olayı kişiselleştirmemeliyim, diye düşündü.

Ama nasıl tutabilirim kendimi? Biliyorum, biz de onlara 363

korkunç şeyler yaptık. Ama cehaletten, bilmemezlikten. Oysa onlar bilerek isteyerek yaptılar. Bunlar İspanyol şövalyeliğinin son tohumlarıydı, Ne biçim bir ulus oldular! Cortoz'den, Pizarro'dan, Menendez de Avila'dan tut, Enrique Lister ve Pablo'ya kadar bir alay orospu çocuğu. Bir yandan da ne olağanüstü ulus. Dünyada onlardan daha iyi ve kötü insan yoktur. Daha iyi yüreklisi ve daha acımasızı yoktur. Kim anlıyor peki bunları? Ben değil, çünkü anlasaydım her şeyi bağışlardım. Anlamak bağışlamak demektir. Doğru değil bu. Bağışlamak abartılmış

bir kavram. Bağışlamak bir Hıristiyan kavramı, İspanya ise hiçbir zaman Hıristiyan bir ülke olmadı. Kilisenin kendi bünyesinde İspanya'nın hep kendine özgü putsal bir tapınması olmuştur. Virgen...1 Sanırım bu yüzden düşmanlarının Meryemlerini yok etmek zorunda kaldılar. Kuşkusuz İspanyol yobazları bu konuda halktan çok daha tutkuluydu. Halk Kiliseden uzaklaşmıştı. Çünkü Kilise devletin bir parçasıydı, devlet de her zaman yoz olmuştu. Reform

hareketinin hiç ulaşmadığı tek ülke İspanya'ydı. Ama şimdi, Engizisyonun bedelini ödüyorlar.

Her neyse, düşünülecek bir şeydi işte bu da. İşiyle ilgili kuruntulardan uzaklaşmak için bir yol. Oynamaktan iyiydi. Tanrım, bu gece ne kadar çok oynamıştı. Pilar da gün boyu oynamıştı. Elbette. Ya ertesi gün ölürlerse?

Köprüyü gereği gibi havaya uçurduktan sonra ne önemi vardı ki? Yarın tek yapacakları şey buydu.

Hiç önemi yoktu. İnsan bu tür şeyleri sonsuza kadar yapamazdı ya. Ama sonsuza kadar yaşayamazdı da. Belki bütün hayatım üç günlüktü benim, diye düşündü. Eğer gerçekten öyleyse, keşke son geceyi başka türlü geçirseydik. Ama son geceler hep böyledir. Hiçbir şeyin sonuncusu işe yaramaz. Olur mu, son sözler bana iyidir.

"Viva, bu köyün belediye başkanı olan kocam," iyiydi.

İyi olduğunu biliyordu, çünkü kendi kendine söylediğinde ürperiyordu. Uzanıp Maria'yı uyandırmadan öptü. İngilizce fısıldadı, "Seninle evlenmek istiyorum tavşanım. Ailenle gurur duyuyorum."

1. Bakire Meryem 364

XXXII

/Tk ynı gece Madrid'de Gaylord otelinde büyük bir kalabalık /LV vardı. Otelin kapısının önünde, farları maviye boyalı bir -^ Votomobil durdu ve içinden siyah çizmeli, gri pantolonlu, yüksek yakalı ve kısa giymiş, ufak tefek bir adam çıktı. Kapıyı açıp içeri girerken iki yanda duran nöbetçilerin selamına karşılık verdi, danışmada oturan sivil polise de başıyla selam verip asansöre bindi.

Gaylord otelindeki dairesine girdiği zaman içerisini kalabalık buldu. Kimisi oturmuş, kimisi ayaktaydı. Böyle büyük salonlarda sürekli olduğu gibi toplanmışlar, konuşuyorlardı. Erkekler ve kadınlar büyük şişelerden kadehlere votka, viski soda veya bira doldurup içiyorlardı.

Erkeklerden dördü üniformalıydı. Ötekilerin sırtında deri ceket vardı. Salondaki dört kadının üçü de sıradan sokak kıyafetiyley-di; yalnız esmer ve sıska bir kadın olan dördüncüsü üzerine dimdik bir üniforma giymişti ve ayaklarında da çizme çekmişti.

Karkov içeri girer girmez hemen bu üniformalı kadına doğru gitti, başını eğerek selam verdi ve elini sıktı. Karısıydı bu onun. Kimsenin duyamayacağı bir sesle Rusça bir şey söyledi ve içeri girerken gözlerindeki sert, saldırgan ifade birdenbire kayboldu. Metresi olan güçlü kuvvetli kızın koyu kestane saçlarını ve sakin bakışlı gözlerini görünce aynı ifade yüzüne yeniden geldi ve gideceği yeri bilen, kısa adımlarla ona doğru yürüdü. Tıpkı karısı-365

q_____

na yaptığı gibi, başını eğerek selam verdi, elini sıktı. Karısı arkasından bakmamıştı; uzun boylu, yakışıklı bir İspanyol su-bayıyla karşı karşıya durmuş, Rusça bir şeyler konuşuyorlardı.

Karkov kıza, "Sevgilin fazla şişmanlıyor," diyordu. "İkinci yıla daha yeni girmek üzereyiz, bakıyorum bizim kahramanların hepsi şişmanlıyor." Bunları

söylerken, sözünü ettiği adama dönüp bakmadı. Kız alaylı bir tavırla, "Sende bu çirkinlik varken kurbağayı bile kıskanırsın," dedi. Bunları Almanca söylemişti.

"Yarınki hücuma ben de seninle beraber geleyim mi?" "Hayır. Yarın hücum falan yok."

Kız, "Hadi şimdi saklama," dedi. "Herkes biliyor. Dolores gidiyor. Ben de onunla gideceğim, ya da Carmen'le. Giden çok." Karkov, "Kim götürürse onunla git," dedi. "Ben götürmem." Sonra kıza dönüp ciddi bir tavırla, "Saldırı düzenleneceğini nereden öğrendin?" diye sordu. "Doğruyu söyle." Kız aynı ciddiyetle cevap verdi, "Richard." Karkov omuz silkerek kızın yanından ayrıldı. Orta boylu, esmer, şişman yanaklı, patlak gözlü, sarkık dudaklı bir adam boğuk bir sesle, "Karkov," diye seslendi. "Ne olmuş haberin var mı?"

Karkov ona doğru gitti. Adam devam etti, "Ben de şimdi duydum. Daha on dakika olmadı. Harika bir şey! Segovia yakınlarında faşistler bütün gün birbirleriyle çarpışmışlar. Bir kısmı isyan etmiş. Ötekiler de onlara makineli tüfekle ateş

açmışlar. Öğleden sonra da kendi askerlerini uçaklarla bombalamışlar."

Karkov, "Yok canım?" dedi.

Patlak gözlü adam, "Evet," dedi. "Haberi Dolores getirdi. Bu haberi vermek için hemen koşmuş buraya gelmiş. Öyle sevinçliydi ki, ben onu şimdiye kadar böyle mutlu görmemiştim. Doğru olduğu yüzünden okunuyordu." Büyük bir keyifle, "O

güzel yüzünde belli oluyor..." dedi.

Karkov renksiz bir sesle, "O güzel yüzünde..." diye onun sözünü tekrar etti.

Patlak gözlü adam, "Burada olmalıydın da anlatırken görmeliydin," dedi. "Haber bütün benliğinden, yeryüzünde görülmemiş bir- ışıkla fışkırıyordu.

Söylediklerinin doğru olduğunu sesinden

anlayabilirdim. İzvestya'ya onun hakkında bir makale yazacağım. Acıma, şefkat ve gerçeği bir araya toplayan bu müthiş sesin verdiği haberi dinlerken savaşın en önemli anlarından birini yaşadım. Gerçek bir halk kahramanı gibi benliğinden iyilik ve gerçek fışkırıyordu. Boşuna La Pasionaria dememişler ona."

Karkov boğuk bir sesle, "Evet boşuna demiyorlar," dedi. "Otur hemen şimdi yaz İzvestya'ya, bu güzel girişi unutursun belki."

Patlak gözlü adam, "Bu kadınla alay edilmez; hatta senin gibi, işin hep alayında olan biri bile onunla alay edemez," dedi. "Burada olup yüzünün ifadesini bir görseydin."

Karkov, "O güzel ses," dedi. "O güzel yüz. Yaz bunları. Bana söyleme. Bu parlak cümleleri bana söyleyip harcama. Hemen git yaz." "Şimdi olmaz."

Karkov, "Bence daha iyi olur," diye adamın yüzüne şöyle bir baktı, sonra gözlerini başka tarafa çevirdi.

Patlak gözlü adam, votka kadehi elinde, o patlak gözleri gördüğü yüzün duyduğu sesin güzelliğine dalmış bir halde, bir iki dakika daha orada öylece kaldı, sonra makalesini yazmaya gitti.

Karkov başka birinin yanına gitti. Bu, kırk sekiz yaşlarında, kısa boylu, göbekli, açık mavi gözlü, sarı saçlı, sarı bıyıklarının altından dudakları gülen, neşeli bir adamdı. Sırtında üniforma vardı. Tümen komutanıydı ve Macardı.

Karkov ona, "Dolores geldiği zaman burada mıydınız?" dedi.

"Buradaydım."

"Ne anlattı?"

"Faşistler birbirleriyle çarpışmışlar. Doğruysa çok güzel bir şey."

"Yarınki saldırı duyulmuş."

"Sorma. Tam bir rezalet! Bütün gazetecileri kurşuna dizmeli. Sonra, bu odadakilerden bir çoğunu da, hele şu ortalığı birbirine katan Richard dedikleri o Alman yok mu? Soytarı herif. Belki de beni de." General burada güldü.

"Mümkündür. Fakat siz yine akıllarına getirmeyin."

Karkov, "Ben bu konu hakkında konuşmak bile istemiyorum," dedi. "Hani arada sırada buraya gelen bir Amerikalı var ya, ora-367

daymış. Hani şu, Partizan'larla beraber çalışıyor, Jordan.

Faşistlerin birbirleriyle çatıştıkları bölgedeymiş."

General, "Öyleyse bu gece rapor yollamıştır," dedi. "Beni aşağıdakiler sevmiyorlar, yoksa ben gider, senin hesabına öğrenirdim. O, Golz'un emrinde çalışıyor değil mi? Sen yarın Golz'la görüşeceksin."

"Sabah erkenden."

General, "İşler yolunda gidinceye kadar gözüne görünme," dedi. "Benim gibi o da sizi hiç sevmez. Ama o biraz daha yumuşak."

"Peki, şu şey meselesine ne dersiniz...?" General gülümseyerek, "Faşistler belki manevra yapmışlardır," dedi. "Bakalım Golz manevra yapabilecek mi. Bu sefer de Golz şansını denesin. Biz Guadalajara'da güzel bir manevra yapmıştık."

Karkov çürük dişlerini göstererek güldü, "Siz de bir yere gidiy-ormuşsunuz diye duydum."

General birden kızdı: "Ben de öyle mi? Şimdi de benimle uğraşıyorlar demek?

Hepimizi teker teker dillerine doluyorlar. Şu pis dedikoducular yok mu! Ağzını kapalı tutabilen bir adam ülkesini kurtarabilir; eğer kurtarabileceğine olan inancıda varsa tabii."

"Sizin arkadaşınız Prieto'nun ağzı sıkıdır." "Evet ama, savaşı kazanacağına inancı yok. Halkın davasına inancınız yoksa savaşı nasıl kazanabilirsiniz?"

Karkov, "Bu konuda kararı siz verin, ben biraz yatıp uyuyacağım," dedi.

Dedikoduya ve dumana boğulan salondan çıktı. Kendi yatak odasına geçti. Yatağına oturdu, çizmelerini çıkardı. Konuşmaları hâlâ duyuyordu. Onun için, kapıyı kapadı, pencereyi açtı. Soyunmak zahmetine girmedi, çünkü saat ikide kalkıp, Golz'un saldırıya geçeceği cepheye gitmek üzere yola çıkacaktı.

368

I

XXXIII

11ar onu uyandırdığında saat sabahın ikisiydi. Eliyle [dokunduğunda önce Maria sanıp ona döndü. '¦"Tavşanım," dedi. Sonra kadının iri eli omzunu sarsınca en uyandı, eli çıplak sağ bacağına yapışık duran tabancasının kabzasındaydı, bütün bedeni emniyeti çekilmiş tabanca kadar tetikteydi.

Karanlıkta Pilar'ı tanıyınca kol saatine baktı. Saatin henüz iki olduğunu anlayınca, "Ne oluyor kadın?" diye sordu. "Pablo gitmiş."

Robert Jordan pantolonuyla ayakkabılarını giydi. Maria uyan-mamıştı.

"Ne zaman?" diye sordu. "Bir saat önce olmalı." "Başka?"

"Senin bir şeyini de götürmüş," dedi kadın perişan bir durumda. "Ha. Neyi?"

"Bilmiyorum. Gel de bak."

Karanlıkta mağaranın ağzına yürüdüler, battaniyeyi kaldırıp eğilerek içeri geçtiler. Robert Jordan yerde uyuyanların üzerine basmamak için el feneriyle önünü aydınlatarak mağaranın izmar-369

it ve ter kokan pis havasında kadını izledi. Anselmo uyanmıştı. "Vakit geldi mi?"

"Hayır," diye fısıldadı Robert Jordan. "Uyumana bak babalık." İki sırt çantası, Pilar'ın tavandan sarkan bir battaniyeyle ötekilerden ayrılmış yatağının uçundaydı. Robert Jordan Kızılderililerin ki gibi baygın bir ter kokusu sinmiş

yatağın üzerine diz çöküp feneri sırt çantalarına tuttu. Her biri tepeden aşağıya yarılmıştı. Robert Jordan feneri sol eline alarak sağ eliyle ilk çantayı yokladı. Bu uyku tulumunu koyduğu çantaydı, çok dolu olmaması gerekiyordu.

Çok dolu değildi. İçinde biraz tel kalmıştı. Ama patlayıcının durduğu tahta kutu yoktu. Özenle sarılıp paketlenmiş fünyelerin bulunduğu puro kutusu da gitmişti.

Fitille tapaların durduğu kapaklı teneke kutu da öyle.

Robert Jordan öbür çantayı yokladı. İçi patlayıcılarla doluydu. Olsa olsa bir paket eksik olabilirdi.

Ayağa kalkıp kadına döndü. İnsan sabah çok erken uyandırıldığında bazen neredeyse felaket duygusu gibi bir boşluk hisseder, bu duygu bin kat şiddetli olarak içindeydi şimdi. "Göz kulak olmak diye buna mı diyorsun?" dedi.

"Uyurken başım çantalara dayalı, bir kolum da üzerlerindeydi," dedi Pilar. "İyi uyumuşsun."

"Dinle," dedi Pilar. "Gece yarısı kalktı, ben, nereye gidiyorsun Pablo? diye sordum. "İşemeye," dedi, ben de yeniden uyudum. Bir daha uyandığımda ne kadar zaman geçtiğini bilmiyordum, ama orada olmadığını görünce, her zamanki gibi atlara bakmaya gitmiştir diye düşündüm. "Sonra," dîye acınacak bir halde sözlerine devam etti, "bir süre daha gelmeyince meraklandım, meraklanınca her şey yolunda mı diye çantaları yokladım, kestiği yerleri fark ettim ve sana geldim." "Haydi gel," dedi Robert Jordan.

Dışarıdaydılar, gece yarısını o kadar az geçmişti ki, henüz sabahın yaklaştığı hissedilmiyordu.

_____(Ş'anlar ÇK/ntin (ZPçm
Ç'alıpor

"Nöbetçinin önünden geçmeden atlarla birlikte gidebileceği bir yol var mı?"

"İki yol var." "Tepede kim var?"

"Eladio." Atların otladığı çayıra gelinceye kadar Rober Jordan başka bir şey söylemedi. Çayırda üç at vardı. Büyük doru atla kır at yoktu.

"Senin yanından ayrılalı ne kadar olmuştur?" "Bir saat olmuştur."

"Olan olmuş demek ki," dedi Robert Jordan. "Ben çantalarda ne kaldıysa onu alıp yatacağım."

"Ben bakarım çantalara."

"Que va, sen bakarmışsın. Bir kere baktığın yeter." "Ingles," dedi kadın. "Bu konularda ben de seninle aynı şeyleri hissediyorum. Malzemeyi geri getirebilmek için yapamayacağım şey yoktur. Beni incitmen gereksiz. İkimiz de Pablo'nun ihanetine uğradık."

Kadın bunları söyleyince Robert Jordan bu durumda darılmanın lüks olduğunu ve bu kadınla kavga etmenin anlamsızlığını kavradı. İki saati geçmiş olan şu önümdeki günde bu kadınla birlikte önemli bir iş yapacaktı.

Elini kadının omzuna koydu. "Önemli değil Pilar," dedi. "Aldığı şeyler pek önenili değil. Onun yerine aynı işi görecek bir şeyler uydururuz."

"Ne almış peki?"

"Bir şey değil. Önemsiz bile denebilir."

"Patlama için gerekli şeylerden mi?"

"Evet. Ama patlamayı gerçekleştirmenin başka yolları da var. Dinle, Pablo'nun tapalarıyla fitili yok muydu? Ona mutlaka bunlardan vermiş olmalılar."

"Onları da almış," dedi kadın. "İlk işim onlara bakmak oldu. Onlar da yerinde yoktu."

Ormanın içinden geçip mağaraya döndüler. "Biraz uyumaya çalış," dedi Robert Jordan. 'Tablonun gitmesi bizim için daha iyi." "Gidip Eladio'yu göreceğim."

"Başka bir yoldan gitmiştir."

"Olsun, ben yine giderim. Aptallığımla sana ihanet ettim." "Hayır. Hadi be kadın, uyu biraz. Saat dörtte kalkmış olmalıyız."

Kadınla birlikte mağaraya girip çantaları aldı, kucağında, yarıklardan bir şey dökülmeyecek şekilde taşıdı. "Yırtık yerlerini dikeyim."

"Sabah dikersin," dedi yavaşça. "Üstüne alınma, rahat uyuyabilmek için alıyorum." "Dikebilmem için erkenden gitmen gerek." "Erkenden getiririm. Şimdi git biraz uyu." "Hayır. Hem sana, hem de Cumhuriyete ihanet ettim." Robert Jordan şefkatle karşılık verdi, "Biraz uyu be kadın. Birazcık uyu."

XXXIV

^?/~\ u bölgede dağlar faşistlerin elindeydi. Sonra bir vadi 'll|p| vardı; burayı kimse tutmuyordu, yalnızca faşistlerin > W^-istihkami olan bir çiftlik eviyle ahır vardı. Robert fordan'dan Golz'a mesaj götürmekte olan Andres, karanlıkta bu çiftliğin çevresinde geniş bir çember çizerek dolandı. Kurulu bir makineliyi harekete geçiren bir tel vardı, bunun yerini bilirdi Andres, karanlıkta teli bulup üzerine basmamaya dikkat ederek atladı ve yaprakları gece esintisinde oynayan kavakların arasından akan küçük dereyi izlemeye başladı.

Faşistlerin mevzisi olan çiftlikte bir horoz öttü, dere boyunca yürürken arkasına dönüp baktı, Kavakların arasından, çiftlik evinin pencerelerinden birinin alt kenarındaki ışığı gördü. Gece sessiz ve berraktı, Andres dereden ayrılıp çayıra daldı.

Burada, geçen yıl temmuz ayındaki çarpışmadan bu yana orada duran dört ot yığını vardı. Kimse samanı alıp götürmemiş, aradan geçen dört mevsim saman yığınını işe yaramaz hale getirmişti.

Andres iki yığın arasında gerili bir telin üzerinden atlarken ne büyük bir israf olduğunu düşündü. Ama Cumhuriyetçilerin yararlanabilmeleri için samanı çayırın ötesinde uzanan dik Guadarrama yamacından aşırmaları gerekirdi, herhalde faşistlerin de ihtiyacı yoktu, diye düşündü.

Onların samanı da, tahılı da bol. Her şeyleri bol, diye düşündü. Ama yarın sabah neye uğradıklarını şaşıracaklar. Yarın sabah

Sordo'nun bedelini ödeyecekler. Barbar herifler! Ama sabah yollar tozlu olacak.

Şu mesaj götürme işini bir an önce bitirip sabahki saldırıya yetişmek istiyordu.

Gerçekten yetişmek istiyor muydu, yoksa yetişmek istermiş gibi mi yapıyordu?

Ingles mesajı götürmesi gerektiğini söylediğinde düş kırıklığı duymuştu. Sabahki olayı serinkanlılıkla düşünmüştü hep. Yapılması gereken oydu. Yapılması için oy kullanmıştı ve yapacaktı. Sordo'nun başına gelenler derinden etkilemişti onu.

Ama eninde sonunda, o Sordo'ydu. Kendileri değildi. Onlar yapmaları gerekeni yapacaklardı.

Ingles mesaj işini anlattığında, küçüklüğünde köy festivalinin yapılacağı sabah uyanıp da yağmurun sesini duyduğu ve her yer çok ıslak olduğundan alandaki boğa güreşinin iptal edileceğini tahmin ettiği zamanki duygularını yaşamıştı.

Küçükken boğa güreşini çok severdi, dövüşü, kızgın güneşin altında, tozlu alanda olacağı zamanı, çıkışların önüne arabalar dizilerek çepeçevre kapatılıp boğaya hazırlanan açıklıkta boğanın önündeki çitin kaldırılıp hayvanın koşarak geleceği ve birden kayarak duracağı anı heyecanla beklerdi. Alanda, boğanın boynuzlarının, taşındığı tahta kutuya çarptığını duyacağı ve alana kayarak çıkarken, başı havada, burun delikleri açılmış, kulakları oynak, siyah derinin parlaklığı toza bulanmış, sağrısında kurumuş çamur, ayrık ve kıpırtısız gözleri, iki yanda kumdan aşınmış karaya vurmuş odun parçaları kadar sağlam, düzgün boynuzları, insanın yüreğini hoplatan havaya kalkık sivri uçlarıyla boğayı göreceği anı heyecan, haz ve teninden ter fışkıran bir korkuyla beklerdi.

Yıl boyunca, o günü, boğanın alana çıkıp da herkesin gözlerinin içine baktığı; o zamanı, başı aşağıda, boynuzları ileride, hızlı, dörtnala koşusuna başladığında insanın yüreğini durduran saldırısına kimi hedef alacağını

düşündüğü anı beklerdi. Küçükken yıl boyunca o anı beklerdi; ama Ingles mesajı götürmesini emrettiğinde yaşadığı duygu, küçükken uyandığında çatıya, taş duvara, köyün toprak yolundaki su birikintilerine düşen yağmurun sesini duyduğundaki duygularının aynısıydı.

374

(Ş'anlar &ümm (Sfyı'n

Köyündeki boğa güreşçilerinde, hep çok yürekli olmuştu, köydeki ve öteki köylerdeki en yürekli kişi kadar; öteki köylerin boğa güreşlerine gitmediği halde, kendi köyündekini ne olursa olsun kaçırmak istemezdi. Boğa saldırıya geçtiğinde beklemek yürekliliğini gösterir, ancak son anda kenara çekilirdi.

Boğa birini yere yıktığında burnunun ucunda bir çuval sallardı, birçok kere, boğa birini yere yıktığı sırada boynuzlarına yapışıp çekmiş, suratına yumruklar, tekmeler atıp adamın başından çekilmesini, başka birine saldırmasını sağlamıştı.

Yere yıkılmış bir adamın başından boğayı çekmek için kuyruğuna yapışıp büke büke çektiği olmuştu. Bir keresinde tek eliyle kuyruğunu çekerek öbür eliyle de boynuzuna uzanmış, boğa kendisine saldırmak üzere kafasını kaldırdığında da, bir eli kuyrukta bir eli boynuzunda, geri geri koşarak boğayla daireler çizmiş, sonunda kalabalık bıçaklarıyla boğanın üzerine atılıp öldürmüştü. Tozun, sıcağın, bağırışların, boğa, insan ve şarap kokusunun ortasında kendini boğanın üzerine atan kalabalığın en önünde olmuştu, o duyguyu iyi bilirdi; boğa altında kasılıp sarsılır, o boğanın sırtında, bir kolu sımsıkı boynuzların altını kavramış, eli öbür boynuzu kavramış uzanır, bedeni oradan oraya savrulurken parmakları kenetlenmiş, sol kolu yerinden kopacakmış gibi ağrırken sıcak, tozlu, seğiren kas yığınının üzerinde boğanın kulağına dişlerini geçirir, kabaran boynuna bıçağını üst üste batırdıkça sıcak kan bileğine fışkırır, bütün ağırlığıyla boğanın sırtına asılıp durmadan boynuna daldırırdı bıçağını.

İlk kez böyle kulağı ısırıp tutunduğunda, savruluşlara karşı boynu, çenesi kaskatı kesildiğinde, sonradan hepsi onunla alay etmişti. Ama onunla şakalaşsalar da saygıları büyüktü. Ondan sonra her yıl da aynı şeyi yinelemek zorunda kalmıştı. Ona "Villaconejos Buldoğu" adını takmışlar, çiğ sığır eti yiyor diye dalga geçmişlerdi. Ama bütün köylüler bu numarayı görmeye can

atarlardı, o da bilirdi ki, her yıl, önce boğa çıkacak, sonra saldırıp kasıp savuracak, sonra öldürme çığlıkları atıldığında kendisi en öne koşup zıplayarak numarasını yapacaktır. Sonra, her şey bittiğinde, boğa öldürenlerin ağırlığı altında iyice kıpırtısız ve

ölü kaldığında, ayağa kalkıp kulaklarından tutarak, ama aynı zamanda da müthiş

bir gururla geri çekilirdi. Arabaların arkasından geçip taş çeşmeye giderek ellerini yıkar, erkekler sırtına vurup şarap tulumlarını uzatır, "Yaşa be Buldog. Anan çok yaşasın," derlerdi.

Bazıları da, "İşte cojones diye ben buna derim! Ardarda her yıl!" derdi.

Andres'in içinde utanç, boşluk, gurur ve mutluluk duyguları karışır, herkesi bir yana itip ellerini ve sağ kolunu, bıçağını güzelce yıkar, sonra şarap tulumlarından birini alıp ağzını kulak tadından gelecek yıla kadar arındırdı; ağzını çalkalayıp şarabı alanın taşlarına tükürdükten sonra tulumu havaya diker ve boğazını şarapla doldururdu.

Ama geri dönmem gerek, dedi kendi kendine. Şu köprü meselesi için mutlaka dönmeliyim. Kendi canımdan, kanımdan kardeşim Eladis orada. Anselmo, Primitivo, Fernando, Agustin, ciddiye almasa da Rafael, iki kadın, Pablo ve Ingles oradalar, aslında Ingles sayılmaz, çünkü o yabancı ve emir kulu. Hepsi olayın içinde. Bir mesaj bahanesiyle bundan kaçamam. Bu mesajı hızlı ve gerektiği gibi yerine ulaştırmalı, sonra da saldırıya vaktinde yetişebilmek için elimden geleni yapmalıyım. Bu mesaj işi çıktı diye benim eyleme katılmamam alçaklık olur. Bu son derece açık. Üstelik, dedi kendi kendine, yalnızca sıkıntılı yanlan düşündüğü bir zorunluluğun keyifli de olabileceğini birden anımsayan birinin tavrıyla, üstelik birkaç faşist öldürmek keyifli de olacak. Çok uzun süredir faşist öldürmedik. Yarın değerli bir gün olabilir.

Tam o sırada, diz boyu katır tırnaklarının arasında Cumhuriyetçilerin hattına giden dik bayırı tırmanırken, ayaklarının arasından bir keklik fırladı, karanlıkta delice bir kanat çır-pışıyla havalandı. Andres soluğunu kesen bir korku duydu birden. Hareketin aniliğinden oldu, diye düşündü. Kanatlarını bu kadar hızlı

nasıl çırpabiliyorlar. Şu anda yuvasına giriyordur. Yumurtaların yakınından geçmiş olmalıyım. Şu savaş olmasaydı çalıya bir mendil bağlayıp gündüz yine gelir, yuvayı bulup yumur-376

' ÇKimin

talan alır, götürüp bir tavuğun altına kuluçkaya yatırırdım, yumurtalar kırıldığında kümeste minik kekliklerimiz olurdu, büyütürdük onları, büyüdüklerinde avlanırken çığırtkan olarak kullanırdım. Evcil olacaklarından gözlerini bağlamazdım. Ama kaçarlar mıydı acaba? Her halde. O zaman onları kör etmek zorunda kalırdım.

Ama onları besledikten sonra böyle bir şey yapmak hoş olmazdı. Kanatlarını kırabilirdim ya da gerektiğinde bir bacaklarından bağlardım. Köprü işinden sonra Sierra da Gredos'a gideriz. Umarım Gredos'a gideriz, diye düşündü. Gredos'ta yazın ve sonbaharda hayatımız keyifli olur, ama kışın acayip soğuk olur. Kışa kadar belki de savaşı kazanmış oluruz.

Babamız Cumhuriyetçi olmasaydı, şimdi Eladio da ben de faşist askeri olurduk, o zaman da hiç sorunumuz olmazdı. Emirleri yapar yaşardık ya da ölürdük, sonuç nasıl olacaksa olurdu. Bir rejimin altında yaşamak, ona karşı savaşmaktan daha kolaydı.

Ama bu gerilla savaşı çok sorumluluk isteyen bir işti. Eğer insan kuruntuluysa, kaygılanacak çok şey vardı. Eladio benden fazla düşünür. Kaygılanır da. Ben kazanacağımıza gerçekten inanıyorum ve kaygılanmıyorum. Ama çok sorumluluk isteyen bir iş.

Sanırım ikimiz de büyük güçlüklerle dolu bir zamanda doğduk, diye düşündü.

Sanırım başka herhangi bir dönemde yaşamak daha kolay olurdu. Hepimiz acıya karşı dayanıklı olmak üzere eğitildiğimizden fazla acı çekmiyorum. Acı çekenler bu iklime uygun olmayanlar. Ama zor kararlar dönemindeyiz. Faşistler saldırdılar ve bizim yerimize karar vermiş oldular. Biz yaşamak için savaşıyoruz. Ama ben öyle olsun isterdim ki, şu arkada bıraktığım çalılığa bir mendil bağlayayım ve gündüz gelip yumurtaları alıp bir tavuğun altına yatırdıktan sonra kendi bahçemde keklik yavrularını görebileyim. Bu tür küçük, sıradan şeyler isterdim.

Ama evin yok, olmayan evinin bahçesi de yok, diye düşündü. Ailen de yok, bir tek yarın savaşa giden kardeşin var, rüzgar, güneş ve boş bir mideden başka bir şeye de sahip değilsin.

377

Rüzgar pek az, diye düşünü, güneş de yok. Cebinde dört tane el bombası var, ama onlar da sadece atmaya yarar. Sırtında bir karabina var, o da bir tek kurşun atmaya yarar. Bir mesajın var, diye sırıttı karanlıkta. Ayrıca üstüne işeyerek tamamlayabilirsin. Sahip olduğun her şey verilmek üzere. Sen bir felsefe olayısın, talihsiz de bir adamcıksın, dedi kendine ve yine sırıttı.

Ama biraz önceki soylu düşüncelerine karşın, festival sabahı köyde yağmurun sesinin verdiği rahatlama duygusu hep içindeydi. Biraz ilerisinde, tepede, hükümet karakolu vardı, orada durdurulacağını biliyordu.

378

XXXI

¦*£¦*¦'"' "^ '"'¦ ' ' W İ-.

obert Jordan tulumun içinde, hâlâ uyumakta olan Maria'nın yanında yatıyordu.

Kıza sırtını dönmüş yan >-yatıyordu, kızın uzun bedenini sırtında hissediyordu, bu kunuş şu anda bir alay gibiydi. "Ah sen yok musun," diye kızdı kendine. Evet, sen. Onu daha ilk gördüğünde, dostluk tasladığında kötülüğün geleceğini tahmin etmiştim. "Seni aptal! Seni lanet olası salak! bırak bunları. Şimdi bunun sırası değil."

"Saklamış ya da atmış olabilir mi? Sanmam. Ayrıca öyle olsa bile karanlıkta hayatta bulamazsın. Yanında götürmüştür. Dinamit de almış. Pis, aşağılık herif.

Süprüntü, bok herif. Patlayıcılarla funyaları almadan defolup gitseydi olmaz mıydı? Onları o Allah'ın belası kadına teslim etmek salaklığını nasıl yaptım?

Kurnaz, hain, çirkin herif. Pis cabron."

"Kes şunu, abartma," dedi kendi kendine. "Şansını denemek zorundaydın,

şansın bol değilmiş işte. Senin anan bellenmiş," dedi kendi kendine. "İyice bellenmiş.

Aklını başına topla, öfkeni dağıt ve Allah'ın belası bir ağlama duvarı gibi bitmek bilmez şu ucuz sızlanmayı kes. Gitti. Allah kahretsin, gitti. Pis domuz, Allah belasını versin. Bir biçimde halletmelisin. Halletmelisin, biliyorsun ki o köprüyü havaya uçurman gerek, orada durup... öf kes artık. Niçin büyükbabana sormuyorsun?"

"Of, büyükbabama da, bu boktan pislik ülkeye de, her iki taraftaki İspanyollara da başlayacağım şimdi. Hepsinin cehen-379

neme kadar yolu var, Largo, Prieto, Asensio, Miajo, Rojo, hepsinin. Hepsinin canı cehenneme. Bütün bu ihanet ülkesinin canı cehenneme. Bencilliklerine ve umursamazlıklarına, gururlarına, hainliklerine sıçayım. Hepsinin canı cehenneme.

Onlar için biz ölmeden sıçayım içlerine, öldükten sonra da sıçılsın sonra da sıçılsın içlerine. Hepsinin Tanrı belasını versin. Tanrı Pablo'nun belasını versin. Pablo onların hepsi demektir. Tanrı İspanyollara acısın. Bütün önderleri analarını belliyor. İki bin yıl boyunca bir tanecik doğru düzgün adam çıkmış, Pablo Inglesias, geriye kalanların hepsi analarını bellemiş. Onun da bu savaşta olsaydı ne yapacağını nereden biliyoruz ki sanki. Durruti iyiydi, onu da kendi adamları vurdular. Saldırıya geçmek istediği için vurdular. Disiplinsizliğin görkemli disiplini içinde vurdular. Korkak domuzlar. Hepsinin canı cehenneme, hepsinin Tanrı belasını versin. Pablo hayvanı da patlayıcımla funyalarını alıp defolup gitti. Öf, başlayacağım Pablo'nun... Ama yok, asıl o bizim anamızı belledi. Hep öyle olur zaten. Cortez'den Menendez de Avila'ya, Miaja'ya hep onlar bizim anamızı bellemişlerdir. Miaja'nın Leber'e yaptıklarına ne demeli.

Bencil, kel domuz. Sersem, yumurta kafalı pezevenk. İspanya'nın gelmiş geçmiş

bütün önderlerinin, ordularını yönetenlerin içine sıçayım. Halk dışında herkesin ağzına sıçayım, gerçi onlarında iktidarı ele geçirince ne olacağı belli değil ya."

Abarttıkça öfkesi yavaş yavaş azaldı, öyle haksızca sövüp saydı ki, sonunda düşündüklerine kendisi bile inanmamaya başladı. Bunlar doğru olsaydı, senin burada ne işin olurdu, diye geçirdi içinden. Doğru değil, sen de biliyorsun bunu. İyileri düşün bir de. Doğru düzgün adamları düşün. Haksızlık etmeye dayanamıyordu. Acımasızlıktan nasıl nefret ederse, haksızlıktan da öyle nefret ederdi; beynini körelten öfke içinde yatarken ağır ağır kızgınlığı geçti, bu süre içinde kara, köreltici, öldürücü öfke tamamen kayboldu ve beyni sessizleşti, boşaldı, sakinleşti, durulaştı, tıpkı sevmediği bir kadınla cinsel ilişkide bulunmuş bir erkeğinki gibi.

Yattığı yerde dönüp, "Ya sen, sen zavallı tavşanım," dedi Maria'ya. Maria uykusunda gülümseyip sevgilisine yaklaştı. "Biraz önce bir söz etmiş olsan sana dayak atardım. İnsanın gözü dönünce nasıl da hayvanlaşıyor."

_____(Ş-'anlar OKintin Q5fym Ç'alıpcır Kollarını Maria'ya dolayıp çenesini de omzuna dayayarak yattığı yerde ne yapması gerektiğini ve nasıl yapacağını ayrıntılarıyla düşündü.

O kadar da kötü bir durum değilmiş, dedi kendi kendine. Hiç de sanıldığı kadar kötü değil. Daha önce kimse denemiş mi bilmiyorum. Ama bundan sonra bunun gibi bir kapana kısılmış herkes aynı şeyi yapacaktır. Eğer biz yaparsak ve başkaları duyarsa, evet, duyarlarsa elbette. Nasıl becerdiğimizi merak etmekle kalmazlarsa. Çok az adam var, ama dert değil. Köprüyü elimizdekilerle hallederim. Tanrım, öfkemi üzerimden attığım ne iyi oldu. Fırtınada soluk almamak gibi bir şeydi. Öfkelenmek de bu durumda öyle bir fazlalık ki.

Dudakları Maria'nın omzuna yapışık, "Her şeyi ayarladım, guapa," diye fısıldadı.

"Sen rahatsız olmadan. Öleceğiz, ama köprüyü de havaya uçuracağız. Senin kaygılanmana gerek kalmadı. Düğün armağanı olarak çok hoş bir şey sayılmaz. Ama temiz bir uyku kadar değerli şey yoktur demezler mi? Sen de temiz bir uyku çektin. Bakalım bunu parmağında bir yüzük gibi taşıyabilecek misin? Uyu guapa.

Uyu sevgilim. Seni uyandırmıyorum. Şu anda senin için ancak bunu yapabiliyorum."

Maria'ya hafifçe dokunarak, soluk alışını, yüreğinin atışlarını hissederek ve kolundaki saati unutmayarak yattı.

381

XXXVI

ndres karargahta dik bir yamaç oluşturan yerde zeminle aynı seviyede taş ve topraktan yapılmış sipere doğru seslenmişti. Koruma hattı kesintisiz olmadığından karanlıkta buraya kolayca geçebilir, hükümete ait bölgede daha uzun süre kimseyle karşılaşmadan ilerleyebilirdi. Ama bu işi burada halletmek daha güvenli, daha kestirme gelmişti.

"Salud!" diye bağırmıştı. "Salud, milicianos!"1

Çekilen bir süngünün sesini duymuştu. Sonra siperin daha aşağısından bir yerden bir tüfek sesi gelmişti. Bir çatırtı olmuş, sonra karanlıkta sarı bir ışık parlamıştı. Andres ilk çatırtıyı duyduğunda dümdüz yere yapışmış, başını neredeyse toprağa gömmüştü.

"Ateş etmeyin, yoldaşlar," diye bağırmıştı. "Ateş etmeyin! İçeri girmek istiyorum."

Siperin ardından bir ses gelmişti, "Kaç kişisiniz?"

"Bir kişi. Yalnızım."

"Kimsin?"

"Vİllaconejos'tan Andres Lopez. Pablo'nun çetesinden. Mesaj getirdim."

"Tüfeğin ve malzemen var mı?" 1. Merhaba militanlar 382

<Ş>onlor

"Evet, var."

"Tüfeği, malzemesi olmayanı içeri almıyoruz," dedi ses. "Üç kişiden fazla da almıyoruz."

"Ben tek başımayım," diye bağırdı Andres. "Önemli bir iş için geldim. Bırakın gireyim." Siperin ardında konuştuklarını duyuyordu, ama ne söylediklerini duyamıyordu. Sonra ses yine bağırdı, "Kaç kişisiniz?"

"Bir kişi. Yalnızım. Tanrı aşkına."

Siperin ardında yine konuşmalar oldu. Sonra ses yeniden yükseldi, "Dinle beni, faşist."

"Faşist değilim ben," diye bağırdı Andres. "Pablo'nun çetesinden bir gerillayım.

Genelkurmaya mesaj getirdim."

Birinin, "Delirmiş bu herif," dediğini duydu. "Bir bomba atın şuna."

"Dinleyin," dedi Andres. "Tek basmayım. Yanımda başka hiç kimse yok. Kutsal mucizelerin ağzına sıçayım, yalnızım. Bırakın gireyim."

Birinin, "Hıristiyan gibi konuşuyor," deyip güldüğünü duydu.

Sonra başka bir ses, "En iyisi şunun üzerine bir bomba atmak," dedi.

"Yapmayın," diye bağırdı Andres. "Büyük hata olur bu. Önemli diyorum size.

Bırakın gireyim içeri."

Hatlar arasında gidip gelmeyi bu yüzden sevmezdi. Ara sıra daha kolay olurdu geçişler. Ama hiçbir zaman rahat olduğu söylenemezdi.

"Yalnız mısın?" diye sordular yine.

"Me cago en la leche,1" diye bağırdı Andres. "Kaç kere söyleyeceğim? tek basmayım."

"Peki, yalnızsan ayağa kalkıp tüfeğini başının üzerine tut."

Andres doğruldu, karabinasını iki eliyle tutarak başının üzerine kaldırdı.

1. Sütünüze sıçayım

383

"Tamam, teli geçebilirsin. Makineliyi sana çevrili tutuyoruz," diye bağırdı ses.

Andres ilk zikzaklı tel sırasının içindeydi. "Teli geçmek için ellerimi kullanmam gerek," diye seslendi.

"Ellerin havada kalsın," diye emretti ses.

"Telin arasına sıkıştım," diye bağırdı Andres.

Başka bir ses, "Bomba atsaydık da kurtulsaydık," dedi.

"Tüfeğini atıp geçsin," dedi bir başkası. "Ellerini kafasında geçemez buraya.

Biraz mantıklı olsanıza."

Öteki ses, "Bu faşistler hep birbirinin aynıdır," dedi. "Bir koşulu kabul edersin, yenisini koyarlar."

"Dinleyin!" diye seslendi Andres. "Ben faşist değilim, Pablo'nun çetesinden bir gerillayım. Tifodan çok faşist öldürdük biz."

Karargah komutanı olduğu anlaşılan adam, "Pablo'nun çetesinden söz edildiğini duymadım," dedi. "Tüfeğini omzuna as, ellerini kullanıp geç telden."

"Dikkat et de makineliyi üzerine boşaltmayalım," diye ekledi biri.

"Que poco amables sois!"1 dedi Andres.

Telin arasından geçmeye çalışıyordu.

"Dostça mı?" diye bağırdı biri. "Savaştayız be, ne dostluğu."

"Öyle görünüyor," dedi Andres.

"Ne diyor bu?"

Andres yine bir süngü sesi duydu.

"Hiç," diye bağırdı. "Hiçbir şey demiyorum. Şu berbat teli geçmeden ateş

etmeyin."

"Quiero decir que buena alambrada."2 diye bağırdı Andres. "İçine sıçayım. Harika bir tel. Birazdan yanınızdayım kardeşlerim."

1. Hiç de dostça davranmıyorsunuz

2. Yani ne güzel bir tel demek istiyordum

(Ş'onlor QKimin \S^çin

"Bomba atın üzerine," diye bir ses duydu. "Beni dinleyin, bu meseleyi halletmenin en sağlam yolu bu."

"Kardeşlerim," dedi Andres. Terden sırılsıklam olmuştu, bomba taraftarının en küçük bir ters harekette hiç çekinmeden bir el bombası atabileceğini biliyordu.

"Benim hiç önemim yok."

"Bence de," dedi bombacı.

"Haklısın," dedi Andres. Üçüncü tel sırasının arasından dikkatle kendisine yol açıyordu, sipere çok yaklaşmıştı. "Benim en ufak bir değerim yok. Ama görevim çok önemli."

"Özgürlükten daha önemli bir şey yoktur," diye bağırdı bombacı. "Özgürlükten daha önemli bir şey olabilir mi sence?" diye tehdit edercesine sordu.

"Yok canım," dedi Andres rahatlayarak. Artık karşısında çılgınların, kara kırmızı mendillilerin olduğunu anlamıştı. "Vira la liber-tad"1

"Viva la FAL la CNT,2 diye bağırdılar siperin ardından. "Via el anarco-cindicalismo3 ve özgürlük."

"Viva no sotros,"4 diye bağırdı Andres.

"O da bizden," dedi bombacı. "Düşünün, şu bombayla onu öldürebilirdim." elindeki bombaya baktı; Andres siperden yukarı tırmanırken çok duygulanmıştı. Bombacı Andres'e sarılarak iki yanağından öptü, bomba hâlâ elinde olduğundan, sarılırken Andres'in kürek kemiğine değiyordu.

"Sana bir şey olmadığı için çok mutluyum, kardeşim," dedi. "Çok çok mutluyum."

"Subayınız nerede?" diye sordu Andres.

"Komutan benim," dedi adamlardan biri. "Belgelerini göster."

Kağıtları bir kuytu köşeye götürüp mum ışığında inceledi. Üzerinde Cumhuriyein simgesi olan renkler ve ortasında da Askeri İstihbarat Servisi mührü olan, siyah, ipek bir belge vardı.

1. Yaşasın özgürlük

2. Yaşasın İspanyol anarşist Federasyonu, Yaşasın Ulusal işçi Federasyanu 3 Yaşasın anarşist Sendikacılık

4 Yaşasın Bizler

Robert Jordan'ın bir defter kağıdına yazıp Askeri İstihbarat Servisi mührü vurduğu, adının, yaşının, boyunun, doğum yerinin ve görevinin yazılı olduğu bir Salvoconducto, yani yolculuk belgesi, bir de Golz'a yazılmış dört sayfalık rapor vardı. Raporun yazılı olduğu kağıtlar katlanmış, iple bağlanmış, Askeri İstihbarat Servisi mührü basılmıştı. Komutan ipek belgeyi geri verip, "Bunu daha öncede görmüştüm," dedi. "Bundan hepinizde var, biliyorum. Ama bu olmasaydı geçerli olmazdı," deyip belgeyi açtı. Baştan aşağı yeniden okudu. "Nerede doğdun?"

"Villaconejos," dedi Andres.

"Orada ne yetişir?"

"Herkesin bildiği gibi, kavun," dedi Andres.

"Orada kimleri tanırsın?"

"Niçin sordun? Sen de oralı mısın?"

"Hayır. Ama bir süre orada bulundum. Ben Aran]uezliyim."

"Kimi istersen sor."

"Jose Rincon'u tarif et."

"Bodeganınl sahibi mi?"

"Evet."

"Kafası kazınmıştır, kocaman bir göbeği vardır, bir gözü şaşıdır."

"Tamam, bu belge geçerli," dedi adam kağıdı geri vererek, "Peki senin onların hattında işin ne?"

"Babam hareketten önce Villacastin'e yerleşmişti. Şu dağların ardındaki ovadadır. Hareket başladığında oradaydık. Ben hareketin başından beri Pablo'nun çetesinde çarpıştım. Ama şimdi bu mesajı götürmem gerek, çok acelem var."

Komutan, "Faşistlerin bölgesinde durum nasıl?" Onun hiç acelesi yoktu.

"Bugün çok tomate2 oldu," dedi Andres gururla. "Bugün bütün gün yoldan toz kalkmadı. Sordo'nun çetesini dağıttılar."

1 Şarap mahzeni 2. Hareket

_____(fonlar GKjmî/t Ostym (Çalıyor

"Sordo da kimmiş?" diye sordu öbürü küçümseyerek. "Dağlardaki en iyi gruplardan birinin lideriydi."

"Hepiniz Cumhuriyete gelip orduya katılmalısınız," dedi komutan. "Bu gerilla saçmalığı çok uzun sürdü. Hepiniz gelip Özgürlükçü disipline girmelisiniz.

Gerilla işi oldukça biz gerektiği zaman adam göndeririz."

Andres inanılmaz derecede sabırlı bir adamdı. Telden geçme sorununu sakin karşılamıştı. İncelemeler, soruşturmalar canını sıkmamıştı. Bu adamın gerillalardan ve yaptıklarından hiçbir şey anlamamasını doğal karşılıyor, abuk sabuk konuşmasını olağan buluyordu. Bütün bunların çok zaman alması da olağandı, ama artık yoluna devam etmek istiyordu.

"Dinle, Compadre," dedi. "Çok haklı olabilirsin. Ama bu elimdeki belgeleri 35.

Tümenin generaline götürmeliyim, tümen şafakla birlikte bu tepelerde bir saldırıya geçecek, saat epey ilerledi, geç bile kaldım, gitmem gerek."

"Ne saldırısı? Sen saldırı hakkında ne biliyorsun?"

"Hiç. Hiçbir şey bilmiyorum. Ama şimdi Navacerra'ya gitmeliyim, oradan da yola devam edeceğim. Beni komutanına gönderir misin, yola devam etmem için bir araç versin bana? Birini de yanıma kat, daha fazla gecikmemeliyim."

"Bu işi bana hiç tekin görünmüyor," dedi adam. "Teli geçmeden seni vursaymışım daha iyi olacakmış."

"Yoldaş, belgelerimi inceledin, görevimi de.açıkladım," dedi Andres sabırla.

"Sahte belge düzenlemek kolay," dedi subay. "Her Faşist böyle bir görev uydurabilir. Komutana seni ben götüreceğim." "İyi," dedi Andres. "Sen de gel.

Ama çabuk gidelim."

"Sanches," dedi subay. "Komutayı sana devrediyorum. Görevi sen de benim

kadar iyi biliyorsun. Ben bu sözde yoldaşı komutana götüreceğim."

Tepenin arkasındaki hendekte ilerlemeye başladılar, Andres'in burnuna, tepeyi savunanların yamaç boyunca biten eğreltiot-387

larının arasına bıraktıkları pisliklerin kokusu geldi karanlıkta. Arsız çocuklara benzeyen bu adamlardan hoşlanmıyordu; pistiler, iğrençtiler, disiplinsizdiler, iyi yürekliydiler, sevecendiler, aptal ve cahildiler, ama her zaman tehlikeydiler, çünkü silahlıydılar. Onun, Andres'in belirli bir siyaseti yoktu, yalnızca Cumhuriyetten yanaydı. Bu adamların konuşmalarını kaç kez dinlemiş, çoğu zaman söylediklerini çok güzel bulmuştu, dinlemekten zevk almıştı, ama onlardan hoşlanmıyordu. İnsanın pisliğini örtmemesi özgürlük değildir, diye düşündü. Kediden daha özgür bir hayvan yoktur, ama kedi pisliğini gömer. Kediden iyi anarşist olmaz. Bunu kediden öğreninceye kadar onlara saygı duyamam.

Önündeki subay birden durdu.

"Hâlâ karabinanı taşıyorsun," dedi.

"Evet," dedi Andres. "Ne var?"

"Bana ver onu. Sırtımdan vurabilirsin beni."

"Niçin?" diye sordu Andres. "Niçin vurayım seni sırtından?"

"Belli olmaz," dedi subay. "Ben kimseye güvenmem. Karabinayı bana ver."

"Andres omzuna asılı karabinayı çıkarıp subaya verdi. "Taşımaktan hoşlanıyorsan taşı," dedi. "Böylesi daha iyi," dedi subay. "Daha güvenli." Karanlıkta tepeden aşağı inmeye devam ettiler.

388

XXXVII

ı obert Jordan Maria'nın yanına uzanmış, saatine bakıp geçen zamanı izliyordu.

Çok yavaş ilerliyordu, neredeyse şörülmeyecek kadar, Maria'nın başı

çenesinin altındaydı, ite bakmak için başını çevirdiğinde kırpık saçlarını yanağında hissediyordu, yumuşak, canlı ve ipeksiydi, insan kapana kısılmış bir ağaç sansarını kapandan çıkarıp eline alarak kürkünü okşadığında tüyleri nasıl bir duygu verirse aynı şeyi duyuyordu. Yanağı Maria'nın saçına sürtününce boğazına bir şeyler düğümlendi, ona sarıldığında boğazından aşağıya, bütün bedenine içini boşaltan bir sancı yayıldı; başı önüne düştü, gözlerinin dibinde saatin sol yarısında ağır ağır ilerleyen ışıklı incecik iğne duruyordu. Yavaşlasın istedi ve Maria'ya iyice sarıldı. Onu uyandırmak istemiyordu, ama bu son gecede yalnız da bırakamıyordu, dudaklarını kulağının arkasında, ensesinde, yumuşacık teninde ve ipek tüylerinde gezdirdi. Yelkovanın ilerleyişini hâlâ görüyordu, daha da sıkı sarılıp dilini yanağında, kulak memesinde, kulağının güzelim kıvrımlarında gezdirdi, dili titriyordu. O içini boşaltan sancıya bir de titreme eklendi, yelkovan daracık bir açıyla tepeye, akrebe yaklaşıyordu. Uykusunda Maira'nın başını kendine döndürüp dudaklarını dudaklarına değdirdi. Dudakları Maria'nın uykuda büzülmüş dudaklarının üzerinde belli belirsiz gezindi, hafifçe dokundu.

Bedenini ondan yana döndürdü ve kızın ince uzun biçimli bedeninden geçen titremeyi hissetti, sonra Maria uykusunda içini çekti ve yine uykusunda ona sarıldı, dudaklarını kendininkilere bastırdı, "Ya sancın?" dedi Jordan.

"Yok, sancı yok." "Tavşanım." "Şşt, konuşma." "Tavşanım benim."

"Konuşma. Konuşma." Sonra birlikte oldular, öyle ki, artık gözlerin görmediği yelkovan ilerlerken, biliyorlardı ki birine ne olursa öbürüne de olacaktı, bundan daha fazla bir şey olamazdı; bunun her şey ve her zaman olduğunu, bunun olmuş olan, şimdi ve olacak olan olduğunu biliyorlardı. Yaşayamayacakları şeyi şimdi yaşıyorlardı. Yaşıyorlardı şimdi, mutlaka şimdi, şimdi senden başka şimdi yok. Yükseliyor şimdi, süzülüyor şimdi, bırakıyor şimdi, dönüyor şimdi, taşıyor şimdi, uzakta şimdi, sonuna kadar şimdi, sonun sonuna kadar şimdi; bir bir daha birdir, birdir, birdir, birdir, hâlâ birdir, hâlâ birdir, sürekli birdir, yumuşayarak birdir, özleyerek birdir, severek birdir, umutlanarak birdir, iyiliğe gömülerek birdir, bağrına basarak birdir, şimdi çamların ve gecenin kokusunda kesilip üstünde uyunmuş çam dallarına dayalı dirseklerle toprağın üzerinde birdir, şimdi kesinlikle toprakta ve gelecek günün sabahıyla birlikte.

Sonra yüksek sesle, "Ah, Maria, seni seviyorum, sana teşekkür etmek

istiyorum,"

dedi.

"Konuşma. Konuşmasak daha iyi," dedi Maria.

"Söylemem gerek, çünkü müthiş bir şey."

"Hayır."

"Tavşanım. Sancıdı mı?"

"Hayır," dedi Maria. "Bir kez daha La Gloriayı' tattığım için çok mutluyum yalnızca." Sonra yan yana sessizce yattılar, ayak bilekleri, bacakları, kalçaları, omuzları birbirine değjyordu. Robert Jordan saati görebileceği yere koymuştu yeniden; Maria "Çok şanslıyız," dedi.

"Evet. Çok şanslı insanlarız." "Uyumaya zaman yok mu?" "Hayır. Yakında başlayacak." "Kalkmamız gerekiyorsa bir şeyler yiyelim."

jŞ'taılar ÇKimin

1. Cennet, mutluluk 390

I

"Olur."

"Sen hiç kaygılanmıyor musun?"

"Hayır."

"Gerçekten mi?"

"Evet. Artık kaygılanmıyorum."

"Daha önce kaygılandın mı?"

"Bir süre."

"Benim yardım edebileceğim bir şey mi?"

"Hayır. Yeterince yardım ettin."

"O mu? O benim içindi."

"O ikimiz içindi," dedi Robert Jordan. "Orada yalnız olunmaz. Gel tavşanım, giyinelim." Aklı La Gloria'daydı. La Gloria demişti Maria. Ne Amerikalıların Glory'siyle, ne de Fransızların yazıp çizdiği Le Gloire'la ilgisi vardı bunun.

Cente Hondo ve Saetas'daki şeydi bu. Greco'daki, San)uan de la Gruz'daki elbette ve öbürlerindeki. Gizemci değilim, ama bunu yadsımak cahilce bir şey; telefonu yadsımak gibi, dünyanın güneşin çevresinde döndüğünü ya da bizimkinden başka gezegenlerin olduğunu yadsımak gibi. Bilinebilecek şeylerden ne kadar azını biliyoruz. Keşke bugün öleceğime uzun yıllar yaşasaydım, çünkü bu dört günde hayatla ilgili çok şey öğrendim, sanırım şimdiye kadar öğrendiklerimin hepsinden çok şey öğrendim. Yaşlı bir adam olup gerçekten bilmek isterdim. Acaba insan hep öğrenmeye devam eder mi,

yoksa her insanın anlayabileceği şeylerin sınırı belli midir? Hiçbir şey bilmediğim konularda çok bildiğimi sanırdım.

Keşke daha fazla zaman olsaydı. "Bana çok şey öğrettin, guapa," dedi İngilizce.

"Ne dedin?"

"Bana çok şey öğrettin."

"Que va. Eğitim görmüş olan sensin."

Eğitim, diye düşündü. Minicik bir eğitim başlangıcı gördüm ben. Küçücük bir başlangıç. Bugün ölürsem yazık olacak, çünkü şimdi bir iki şey biliyorum. Acaba zamanın kısa oluşundan dolayı duyarlığın aşırı arttığı için mi öğrendin bu arada? Ama zamanın

kısalığı diye bir şey yoktur ki. Bunu bilmen gerekirdi. Buraya geldiğimden beri bütün hayatımı bu dağlarda geçirdim. Anselmo benim eski dostum. Onu Charles'dan, Chub'dan, Guy'dan, Mike'tan daha iyi tanıyorum, ki onları da iyi tanırım. Pis ağızlı Agustin benim kardeşim, daha önce hiç kardeşim olmamıştı. Maria biricik aşkım, karım. Daha önce hiç gerçek bir aşkım olmadı. Hiç karım olmadı. Maria benim kızkadeşim de, daha önce kız kardeşim de olmadı. Kızım da, kızım hiç olmayacak. Bu kadar iyi bir şeyden ayrılmak çok ağrıma gidiyor. İp tabanlı ayakkabılarını bağladı.

"Hayatı çok ilginç buluyorum," dedi Maria'ya. Maria yanı başımda, tulumun üzerinde oturuyordu, ellerini ayak bileklerinde kavuşturmuştu. Mağaranın girişindeki battaniyeyi biri kenara çekti, ikisi birden ışığı gördüler. Bu ayda sabah çabuk ısırdı. "Roberto," dedi Maria.

"Söyle, guapa."

"Bugün olacak şeylerde birlikte olacağız, değil mi?" "Başından sonra."

"Başlangıçta değil mi?" "Hayır. Sen atların yanında olacaksın." "Senin yanında kalamaz mıyım?"

"Hayır. Yalnız benim yapabileceğim işler var, senin için kaygılanırım."

"Ama bittikten sonra hemen geleceksin, değil mi?" "Hemencecik," dedi ve karanlıkta sırıttı. "Gel, bir şeyler yiyelim." "Tulumun ne olacak?" "Yuvarlayıp katla, istersen, sana yardım edeyim"

"Hayır. Bırak yalnız yapayım." Tulumu yayıp yuvarlamak üzere diz çöktü Maria son fikrini değiştirip ayağa kalktı, silkeledi. Sonra yeniden diz çöküp düzeltti, katladı. Robert Jordan iki sırt çantasını alıp yarıklardan bir şey dökülmesin diye dikkatle taşıyarak çamların arasından mağaraya yürüdü. Battaniyeyi dirseğiyle itip mağaraya girdiğinde saat üçe on kalayı gösteriyordu.

XXXVIII

n içindeydiler, erkekler Maria'nın yelpazelediği ateşin önünde duruyordu. Pilar bir kap dolusu kahve hazırlamıştı; Robert jordan'i uyandırdıktan sonra yatmıştı; şimdi dumanlı mağarada bir taburenin üzerine oturmuş, |ordan'ın sırt çantalarından birinin yırtığını dikiyordu. Öteki çanta onarılmıştı bile. Ateş

Pilar'ın yüzünü aydınlatıyordu.

"Biraz daha yemek al," dedi Femando'ya. "Miden dolu olsa ne olur? Midene boynuz saplansa ameliyat edecek doktor yok nasılsa."

"Böyle konuşma be kadın," dedi Agustin. "Ne orospu dilin var!" Agustin, ayakları aşınmış namluya bitişik katlanmış makineliye dayanmıştı, cepleri el bombasıyla doluydu, bir omzundan fişeklerle dolu bir torba, öbüründen cephaneyle dolu bir fişeklik sarkıyordu. Sigara içiyor, bir elindeki kahve tasını dudaklarına götürürken üzerine duman üflüyordu.

"Ayaklı cephane gibisin," dedi Pilar. Bütün o üzerindekilerle yüz metre yürüyemezsin."

"Que va, be kadın," dedi Agustin. "Hep bayır aşağı yürüyeceğiz."

"Karakola giderken tırmanmak gerek," dedi Fernando. "Aşağı inen yamaca varmadan önce."

393

"Orayı keçi gibi tırmanacağım," dedi Agustin.

"Kardeşine ne oldu?" dedi Eladio'ya. "Kardeşin defolup gitti mi?"Eladio duvara dayanmış duruyordu.

"Kapa çeneni," dedi. Tedirgindi, herkesin de farkında olduğunu biliyordu.

Eylemden önce hep tedirgin ve sinirli olurdu. Duvar kenarından masaya yürüdü, masanın ayağına dayalı, deri heybelerin birinin içinden cebine el bombası doldurmaya koyuldu. Robert Jordan Eladio'ya yaklaşıp heybenin yanına çömeldi.

Heybeye elini sokup dört el bombası aldı. Üçü milis tipi bombaydı, el kundağı çiviyle tutturulmuş, çekme halkası olan, ağır testere gibi tırnaklı demirdendi.

"Bunlar nereden çıktı?" diye sordu Eladio'ya.

"Onlar mı? Onlar Cumhuriyetten geldi. İhtiyar getirdi."

"Nasıldır?"

"Valan mas que pesan," dedi Eladio. "Her biri bir hazinedir."

"Ben getirdim onları" dedi Anselmo. "Bir kolide altmış tane vardı. Kırk kilo, lngles."

Robert Jordan Pilar'a döndü. "Bunlardan hiç kullandınız mı?"

"Que va, kullandık mı?" dedi kadın. "Pablo Otera'daki karakolu onlarla havaya uçurdu." Pablo'nun adı geçince Agustin küfretmeye başladı. Robert Jordan ocağın ışığında Pilar'ın yüzündeki anlamı gördü.

"Kes," dedi Pilar sertçe Agustin'e. "Konuşmanın bir yararı yok."

Robert Jordan elinde gri renge boyanmış el bombası, tırnağıyla çiviyi ittirmeye çalışarak, "Her defasında patladı mı bunlar?" diye sordu.

"Her defasında," dedi Eladio. "Kullandıklarımız arasından bir tane bile patlamayan olmadı."

"Patlama hızı ne kadar?"

"İnsanın atabileceği mesafe kadar. Hızlı. Çok hızlı."

"Ya bunlar?" Bir halkanın çevresine şerit sarılı, yuvarlak biçimli bir bombayı kaldırıp gösterdi.

(fanlar ÇKimm

"Onlar yaramaz," dedi Eladio. "Patlar. Patlar, ama yalnız gürültü çıkarır, parçalanmaz."

"Ama hep patlarlar mı?"

"Que va, hep," dedi Pilar. "Ne bizim, ne de onların cephaneleri için hep diye bir şey yoktur."

"Ama diğerlerinin hep patladığını söylediniz."

"Ben söylemedim," dedi Pilar, "Başkasına sordun, bana değil. Ben bunların hiçbirinde hep diye bir şey görmedim."

"Hepsi patladı," diye üsteledi Eladio. "Doğruyu söyle, kadın."

"Hepsinin patladığını nereden biliyorsun?" dedi Pilar. "Onları atan Pablo'ydu.

Sen Otero'da kimseyi öldürmedin."

"O orospu çocuğunun," diye başladı Agustin.

"Kapa çeneni," diye kestirip attı Pilar. Sonra sözünü sürdürdü, "Hepsi aşağı

yukarı aynıdır lngles. Ama oluklu olanlar daha basittir."

En iyisi her takımda ikisinden birer tane kullanayım, diye düşündü Robert Jordan. Ama tırtıklı olanlar daha kolay, daha sağlam bağlanacak.

"Bomba mı atacaksın lngles?" diye sordu Agustin.

"Neden olmasın?" dedi Robert Jordan, ama çömelmiş el bombalarını ayırırken asıl düşündüğü şuydu: Mümkün değil. Kendimi bu konuda nasıl aldattım bilemiyorum. Kar dindiğinde Sordo'nun işi nasıl bittiyse, Sordo'ya saldırdıklarında da bizim işimiz bitti. Kabul edemiyorsun da ondan. Tutup yürütülmesi mümkün olmayan bir plan yapıyorsun. Planı yaptın, şimdi de işe yaramayacağını biliyorsun. Sabah olunca anlayabiliyorsun ancak işe yaramayacağını. Şu elindekilerle karakoldan birini kesin halledersin. Ama ikisini birden halledemezsin. Daha doğrusu emin olamazsın. Kandırma kendini. Gün ışığında kandırma bari. İkisini birden halletmeye çalışmak anlamsız. Pablo başından beri bunu biliyordu. Sanırım ta başından beri defolup gitmeyi düşünüyordu, ama Sordo'ya saldırdıklarında işimizin bitik olduğunu kesinlikle anladı. Mucizelere bel bağlayarak bir plan 395

yapılmaz. Şu elindeki malzemeyle hem hepsini öldürüp, hem de köprüyü uçuramazsın. Pilar'ı, Anselmo'yıı, Agustin'i, Primitovo'yu, diken üstündeki Eladio'yu, haylaz çingeneyi ve Fernando'yu öldüreceksin ve köprüyü havaya uçuramayacaksın. Bir mucize olacağını ve Golz'un Andres'ten mesajı alıp saldırıyı iptal edeceğini mi sanıyorsun? Mucize olmazsa hepsini bu emirlerle öldüreceksin. Maria'yı da. Bu emirlerle Maria'yı da öldüreceksin. Hiç değilse onu kurtaramaz mısın? Tanrı cezasını versin şu Pablo alçağını, diye düşündü. Yok sinirlenme. Öfkelenmek korkmak kadar kötü. Ama dün gece sevgilinle yatacağına Pilar'ı da yanına alıp bütün gece şu tepelerde dolaşarak adam toplamaya çalışmalıydın.

Öyle ya, diye düşündü. Böylece gece başıma bir şey gelseydi, köprüyü uçurmak üzere ben de burada hazır bulunmayacaktım. Bu yüzden yollara düşmedin. Başkasını da göndermedin, çünkü bir kişinin daha eksilmesini göze alamazdın. Elimdekileri tutmak ve ona göre plan yapmak zorundayım.

Ama planın berbat. Berbat, anladın mı? O bir gece planıydı ve şimdi sabah oldu.

Gece planları, sabah olunca bir işe yaramazlar. Gece düşünceleri, sabah anlamını yitirir. Evet, şimdi biliyorsun ki planın berbat.

Peki, John Mosby bunun kadar olanaksız görünen şeyleri gerçekleştirmedi mi?

Elbette gerçekleştirdi. Çok daha zor koşullarda. Üstelik unutma ki şaşkınlık unsuru çok önemlidir. Bunu unutma. Unutma ki sonuç başarılı olursa hiç bir yol salakça değildir. Ama bu işi yapmanın yolu bu değil. Olasılık yetmez, kesin olması gerekli. Ama şu başımıza gelenlere baksana. Her neyse, başından geri hatalıydı, bu tür şeyler de felaketi artırır, kar da yuvarlanırken büyüyen bir çığ gibi. Masanın dibinde çömeldiği yerden kafasını kaldırınca, Maria'nın ona gülümsediği-ni gördü. Yüzüne hemen maskesini takıp sırıttı ve dört tane daha el bombası seçip ceplerine yerleştirdi. Funyaları açıp bir tek onları kullanabilirim, diye düşündü Ama parçalanmanın kötü bir etkisi olacağını sanmam.

Patlayıcıyla aynı anda patlayacak ve dağıtmayacak. En azından, dağıtacağını sanmam. Eminim dağıtmaz. Biraz daha güvenli ol, dedi kendi kendine. Dün gece

_____(Ş'anlar QKimm C5^7>/
(Ş^alıpar dedenle kendinin ne kadar müthiş, babanın da korkağın teki olduğunu düşünmüyor muydun? Hadi bakalım, şimdi göster.

Maria'ya bir daha gülümsedi, ama gülümseyişi yanaklarında, dudaklarında gerilip kalmış derisinden daha derine inemiyordu. Maria senin olağanüstü olduğunu düşünüyor, diye geçirdi içinden. Bense çok boktan olduğunu düşünüyorum. Bir de La Gloria ve bütün o saçmalıklar. Olağanüstü fikirlerin vardı, değil mi? Bu dünyayı şifre çözümler gibi çözmüştün, değil mi? İşin gücün zırvalamak aptal herif. Sakin ol biraz, dedi kendi kendine. Öfkeye kapılma. Bu da bir başka kaçış. Her zaman bir kaçış yolu bulunur. Şu anda dişini sıkman gerek.

Kaybedeceksin diye yaşadığın her şeyi yadsımanın anlamı yok. Kendini sokan beli kırık yılana benzeme, üstelik belin kırılmış falan da değil. Ağlamaya başlamadan önce hiç değilse yaralanmayı bekle. Öfkelenmek için çarpışmayı

bekle.

Çarpışırken bol bol öfkelenme firsatın olacak, o zaman bir yararı da dokunur sana. Pilar sırt çantasıyla yanına geldi.

"Şimdi sağlam," dedi. "O el bombaları çok iyidir, Ingles. Onlara güvenebilirsin."

"Nasıl hissediyorsun kendini, Pilar?"

Pilar yüzüne bakıp başını iki yana sallayarak gülümsedi. Robert Jordan gülümseyişin ne kadar derin olduğunu merak etti. Yeterince derin görünüyordu.

"İyiyim," dedi Pilar. "Toparladım kendimi"

Sonra yanına çömelerek sordu, "Şimdi gerçekten başlamak üzereyken nasıl geliyor sana?"

"Çok az kişiyiz, dedi aceleyle Robert Jordan. "Bence de," dedi Pilar. "Çok az."

Sonra sadece onun duyacağı biçimde konuştu, "Maria atları tek başına tutabilir.

Bana ihtiyacı yok. Atlara bukağı vururuz. Süvari birliğinin atlarıysa, silah sesinden korkmazlar. Ben aşağı karakola gidip Pablo'nun görevini üstlenirim.

Böylece sayımız artmış olur."

"Güzel," dedi Robert Jordan. "Ben de bunu yapmak isteyeceğini düşünmüştüm."

Pilar dikkatle ona bakarak, "Yok Ingles," dedi. "Kaygılanma. İşler tıkırında gidecek. Unutma, böyle bir şeyin başlarına geleceği akıllarının ucundan geçmiyor."

"Evet," dedi Robert Jordan.

"Bir şey daha var lngles," dedi Pilar, tatlılıkla, o sert fısıltısı ne kadar tatlı

olabilirse. "Şu el hikayesi..."

"Hangi el hikayesi?" dedi öfkeyle Robert Jordan.

"Yok, dinle beni. Kızma delikanlı. Şu el falı meselesi. Çingene zırvasından başka şey değil, kendimi önemsetmek için yaparım bunu. Aslı yoktur."

"Boşver," dedi soğuk bir tavırla Robert Jordan.

Pilar hem sert, hem sevecen bir tonla, "Hayır," dedi. "Saçma sapan yalanlardan başka bir şey değil. Kavga gününde seni üzmek istemiyorum."

"Üzgün falan değilim," dedi Robert Jordan.

"Evet lngles," dedi Pilar. "Üzgünsün, kaygılısın, haklısın da. Ama her şey yolunda gidecek lngles. Bunun için doğmuşuz biz."

"Ajitasyona ihtiyacım yok," dedi Robert Jordan.

Pilar bir kez daha gülümsedi, sert dudakları, geniş ağzıyla içten, bütün varlığıyla gülümsedi. "Seni çok seviyorum lngles," dedi.

"Şimdi bunların sırası değil," dedi Robert Jordan. "Ni tu, ni Dios."1

"Evet," dedi boğuk fısıltıyla Pilar. "Biliyorum. Söylemek istedim, o kadar.

Merak etme. Her şeyi gereğince yapacağız."

"Elbette," dedi Robert Jordan ve yüzündeki derinin en dış, incecik tabakası gülümsedi. "Elbette yapacağız. Her şey yolunda."

"Ne zaman gidiyoruz?" Robert Jordan saatine baktı. "Her an olabilir," dedi.

/n (Ş'dıyor

1. Sanada ihtiyacım yok, Tanrıya da. 398

_____(fanlar

Sırt çantalarından birini Anselmo'ya verdi. "Ne haber babalık?" dedi.

"İyilik," dedi ihtiyar ve başını salladı. "Şimdilik iyidir." Elini uzattı,

"Bak," dedi ve gülümsedi. Ellerinde en küçük bir titreme yoktu.

"Bueno y que"' dedi Robert Jordan. "Bütün elini uzatınca titrememesi sorun mu?

Tek parmağının uzat bakalım."

Anselmo parmağını uzattı. Titriyordu. Robert Jordan'a bakıp başını iki yana yasladı.

"Benimki de titriyor," deyip parmağını uzattı Robert Jordan. "Hep titrer.

Doğaldır."

"Benimki titremez," dedi Fernando. Sağ işaret parmağını uzatıp gösterdi. Sonra sol işaret parmağını uzattı.

Agustin ona, "Tükürebiliyor musun?" diye sorup Robert Jordan'a göz kırptı.

Fernando boğazının temizleyip gururla yere tükürdü, sonra tükürüğü ayağıyla toprağa bulaştırdı.

"Seni pis katır," dedi Pilar, "Yürekliliğinle övüneceksen ateşe tükürsene."

Fernando istifini bozmadan, "Eğer buradan ayrılıyor olmasaydık, yere tükürmezdim Pilar," dedi.

"Bugün nereye tükürdüğüne dikkat et," ded Pilar. "Ayrılmayacağın bir yer olabilir."

"Bu kadın da kara kediden farksız," dedi Agustin. Hepsinin hissetitği şeyi dışarı vurmanın bir yolu olan sinirli bir şakacılık vardı üzerinde.

"Şaka ediyordum," dedi Pilar.

"Ben de," dedi Agustin. "Ama, me cago en la leche."2 Robert Jordan Eladio'ya

"Çingene nerede?" diye sordu.

"Atların yanında," dedi Eladio. "Mağaranın ağzından görebilirsin."

1. Ne olmuş yani

2. Bu iş başlasa rahatlayacağım

"O nasıl?"

Eladio sırıttı. "Çok korkuyor," dedi. Başkasının korkusundan söz etmek ona güven veriyordu.

"Dinle, Ingles," diye söze başladı Pilar. Robert Jordan başını çevirip Pilar'a baktı ve bakarken ağzının açılışını, yüzündeki şaşkınlığı gördü, mağaranın ağzına doğru atılarak silahına uzandı. Orada, bir eliyle battaniyeyi kenara çekmiş, omzunun üzerinden görünen makinelinin kısa namlusuyla Pablo'nun tıknaz bedeni, uzanmış sakalları ve kimseye bakmayan kızarmış gözleriyle dikildiğini gördü.

"Sen ha," dedi Pilar inanamayarak. "Sen ha!"

"Evet benim," dedi Pablo düz bir sesle. Mağaranın içine girdi.

"Hola Ingles," dedi. "Elias ve Alajandro'nun grubundan beş kişi getirdim, yukardalar."

"Ya patlacıyla fünyeler?" dedi Robert Jordan. "Öbür malzeme?"

Pablo hâlâ kimseye bakmayarak, "Irmağa attım onları," dedi. "Ama el bombası kullanarak fünye işini görmek için bir yöntem düşündüm."

"Ben de aynı şeyi düşündüm," dedi Robert Jordan.

Pablo bitkin, "İçecek bir şey var mı?" diye sordu. Robert Jordan yassı şişesini uzattı; büyük bir yudum aldı ve elinin tersiyle ağzını sildi Pablo.

"Neler oluyor?" diye sordu Pilar.

"Nada." dedi Pablo yine ağzını silerek. "Geri döndüm."

"İyi de, ne oldu?"

"Hiç. Bir an zayıf düştüm. Kaçtım, ama geri döndüm."

Robert Jordan'a döndü, "En el fondo no soy cobarde."1 dedi.

Ama başka bir yığın şeysin, diye düşündü Robert Jordan. Kafamı keserim ki öylesin. Ama yine de seni gördüğüme sevindim, seni orospu çocuğu.

1. Ben aslında korkkak değilim 400

_____(Ş'anlor GK/m/n oSfy/n (Ş'ohyor

"Elias ve Alejandro'nun çetelerinden ancak beş kişi toparlayabildim," dedi Pablo. "Buradan ayrıldığımdan beri at üzerindeyim. Dokuzunuz hayatta başaramazsınız. Asla. Ingles dün akşam açıkladığında kesinlikle anlamıştım.

Olanaksızdı. Aşağı karakolda yedi asker bir de onbaşı var. Ya tehlike işareti verilirse, ya çarpışılırsa?"

Robert Jordan'a baktı. "Ben ayrıldığımda olanaksız olduğunu kavrayıp vazgeçersin diye düşündüm. Malzemeleri attıktan sonra bir başka açıdan baktım olaya."

"Seni gördüğüme sevindim," dedi Robert Jordan. Pablo'ya yaklaştı. "El bombaları işimizi görür. Yaparız. Gerisi önemli değil şimdi."

"Hayır," dedi Pablo. "Senin için hiçbir şey yapmış değilim. Sen uğursuzun tekisin. Bütün bunlar senin yüzünden geldi başımıza. Sordo'nun da başına. Ama malzemeyi attıktan sonra kendimi çok yalnız hissettim."

"Ananı," dedi Pilar.

"Bunun üzerine ötekileri toplamaya gittim. Bulabildiğim en iyi adamları getirdim. Önce seninle konuşabilmek için onları yukarda bıraktım. Onlar benim lider olduğumu sanıyorlar."

"Öylesin," dedi Pilar. "Öyle olmasını istersem." Pablo Pilar'a baktı, bir şey demedi. Sonra yalın bir biçimde konuştu, "Sordo olayından sonra çok düşündüm.

Bitirmemiz gerekiyorsa birlikte bitirmemiz gerektiğine inanıyorum. Ama sana gelince Ingles. Başımıza bu b.elayı sardığın için senden nefret ediyorum."

Cepleri e! bombalarıyla dolu, omzunda bir fişeklik asılı, hala bir parça ekmekle tabağını sıyırmakta olan Fernando, "Ama Pablo," diye söze başladı. "Eylemin başarıya ulaşabileceğini sanmıyor musun? Önceki gece başaracağımızdan emin olduğunu söylemiştin."

"Biraz daha yemek ver şuna," dedi Pilar hırsla Maria'ya. Sonra gözleri yumuşadı, Pablo'ya döndü. "Demek geri geldin ha?" "Evet, kadın."

"Hoş geldin öyleyse," dedi Pilar. "Göründüğün kadar yozlaşmış olacağını düşünmüyordum."

"İnsan böyle bir şey yapınca dayanılmayacak bir yalnızlık hissediyor," dedi Pablo.

"Dayanılmayacak," diye alayla yineledi Piiar. "Senin için on beş dakika bile dayanılamayacak kadar."

"Benimle alay etme, kadın. Geri döndüm işte."

"Hoş geldin. Daha önce de söyledim ya. Kahveni iç de gidelim. Bu kadar oyunculuk yoruyor beni."

"Kahve mi o?" diye sordu Pablo. "Elbette," dedi Fernando.

"Bana biraz kahve ver Maria," dedi Pablo. "Sen nasılsın?" Kıza bakmadan konuşuyordu.

"Dün bütün gün tek başıma herkesin iyiliği için çalışırken yalnız değildim. Ama dün gece. Que mal lo pase!"1

"Sana benzeyen Yahuda kendini asmıştı," dedi Pilar.

"Benimle böyle konuşma kadın," dedi Pablo. "Görmüyor musun? döndüm. Yahuda'yı karıştırma. Döndüm ya."

"Getirdiğin adamlar nasıl?" diye sordu Pilar. "Getirmeye değer birilerini bulsaydın?"

"İyidirler" dedi Pablo. Tehlikeyi göze alıp Pilar'ın yüzüne baktı, sonra gözlerini indirdi.

"İyi ve aptal," dedi. "Ölmeye hazır. Tam sana göre. Senin için biçilmiş kaftan."

Pablo yeniden Piiar'ın gözlerine baktı, bu kez indirmedi. Çipil, kızarmış, domuz gözleriyle uzun uzun baktı. "Sen yok musun," dedi Pilar. Kısık sesi yeniden sevgi doluydu. "Sanırım insan bir kez bir şeye sahip olmuşsa, bir şeyler mutlaka kalıyor."

"Listo," dedi Pablo, gözlerini ayırmadan. "Günün getireceklerine hazırım artık."

"Döndüğüne inanıyorum," dedi Pilar. "İnanıyorum. Ama, hombre, o kadar uzun süre yoktun ki."

"Bana şu şişeden bir yudum daha versene," dedi Pablo, Robert Jordan'a. "Sonra da yola çıkalım."

1. Tanrım! Ne kötü bir geceydi. 402

XXXI

oranlıkta, ormandan geçip yamaca tırmanarak, tepedeki dar geçide çıktılar.

Hepsinin sırtında ağır yük vardı, yavaş yavaş yürüyorlardı. Atlarda iyice yüklenmişti. ilar, "Gerekirse hayvanların sırtından bu yükleri atarız," demişti.

"Ama, atmadan taşıyabilirsek, başka bir yerde yerleştirip kamp kurabiliriz."

Yükleri bağlarken Robert Jordan, "Cephanenin geri kalanı nerede?" diye sormuştu.

"Heybelerde."

Şimdi tepeye doğru tırmanırken sırtındaki yük ağırlık veriyor, ceplerindeki el bombaları, belindeki tabancası ve pantolonunun ceplerindeki makineli tüfek kurşunları ağırlığı da boynundan aşağıya doğru çekiyordu. Ağzında kahvenin tadı vardı, sağ eline hafif makineli tüfeği almıştı, sol eliyle de omzundaki çantaların kayışlarını düzeltiyordu.

Karanlıkta yan yana yürürlerken Pablo, "Ingles?" dedi. "Ne var dostum?"

Pablo, "Bu benim getirdiğim adamlar yok mu," dedi. "Kendileri geldikten sonra bu işi kesin başarırız diye düşünüyorlar. Ümitlerini kıracak bir şey söyleme sakın.

Robert Jordan, "Tamam," dedi. "Fakat gerçekten başarmaya çalışalım olur mu?"

Pablo onu dinlemeyerek, "Onlar yanlarında beş tane de at getirdiler," dedi.

Robert Jordan, "Tamam," dedi. "Onları da öteki atlarla birlikte saklarız."

Pablo, "Olur," dedi ve başka bir şey söylemedi. Robert Jordan içinden,

"Tarsus yolundaki düşüncesinden vazgeçeceğini pek sanmıyorum ben senin Pablo baba," dedi. "Böyle dönüp gelişin büyük bir mucizeydi. Artık seni yola getirmek kolay."

Pablo, "Bu beş kişi ile, aşağıdaki nöbetçi karakolunu Sordo'nun yerine ben basarım," dedi. "Teli keserim ve önceden kararlaştırdığımız gibi, köprünün arkasına inerim."

Robert Jordan içinden, "Daha on dakika önce konuştuk bunların hepsini," diyordu.

"Acaba şimdi yine... Niye..."

Pablo, "Aynı şeyi Gredos'a da yapabiliriz. Ben bunu da düşündüm."

Robert Jordan kendi kendine, "Şu beş on dakika içinde sende çok değişiklik var Pablo," dedi. "Bakıyorum yeni bir mucize daha göstereceksin. Fakat boşuna kendini yorma artık sana inanmam."

Pablo mağaradan içeri girip beş adam getirdiğini söylediğinden beri, Robert Jordan giderek rahatlamıştı. Kar başladığından beri görülmekte olan felâketler ağının koptuğunu düşünmüştü Pablo'yu karşısında görünce, Pablo döndüğünden beri, şansının döndüğünü değil, çünkü şansa inanmazdı, ama her şeyin daha iyiye gittiğini ve artık başarının mümkün olduğunu düşünmeye başlamıştı.

Başarısızlığın kesinliği yerine artık içinde güven duygusunun yükseldiğini hissediyordu, ağır ağır çalışan bir pompanın tekerleği havayla dolduruşu gibi.

Başlangıçta çok az fark vardı, ama yine de belirgin bir başlangıç vardı, pompa çalışmaya başladığında hortumun hafifçe kıvrılışı gibi, ama artık yükselen deniz gibi, ağaçta yükselen özsu gibi düzenli biçimde artıyordu, sonunda o kaygının tersi olarak tanımlayabileceği duygunun içine dolmaya başladığını hissetti, bu duygu genellikle eylemden önce gerçek bir mutluluğa dönüşürdü.

Bu duygu, Robert Jordan'ı savaşma konusunda yetenekli kılıyordu. Kötü sonuçları sezmek ve yok etmek yeteneği. Başkalarının sorumluluğunu aşırı derecede yüklenmek ve kötü planlanmış bir işe girişmek yüzünden körelirdi. Çünkü bu tür işlerde kötü sonuç, başarısızlık, zaten görmezden gelinebilirdi. Kendinin de, ölümün de hiçbir şey demek olmadığını görmezden gelebilirdi.

Kendinin de, ölümün de hiçbir şey demek olmadığını biliyordu. Bunu gerçekten biliyordu, herhangi bir şeyi bildiği kadar içtenlikle biliyordu. Son birkaç gün içinde, bir başkasıyla birlikte olunca, kendinin her şey olabileceğini öğrenmişti, ama ta derinde, bunun istisna olduğunu da biliyordu. Yaşadığımız şey istisnaydı, diye düşündü. O

konuda çok şanslı oldum. Belki de hiç istemediğim için armağan edildi bana.

Yaşadıklarımız bizden geri alınamaz, yitirilemez de. Ama bugünün sabahında artık bitmiştir ve yapılacak olan şey artık bu eylemdir.

Bunları düşünüp kararını verdikten sonra, durdu. Pilar'la, Rafael'le ve atlarla birlikte yürüyerek gelen Maria'yı bekledi.

Karanlıkta kıza seslenerek, "Hey guapa," dedi. "Nasılsın?" Maria, "İyiyim Roberto," dedi.

Robert Jordan tüfeğini sol eline alarak sağ elini kızın omzuna koydu.

"Hiçbir şeyi merak etme olur mu?" dedi.

Kız, "Merak ettiğim yok," dedi.

"Her şeyi planladık. Rafael'le beraber sen atlara bakacaksın."

"Ben seninle beraber gelsem daha iyi."

"Olmaz, Sen atlara bakarsın. Atların yanında kalırsan bize daha fazla yardım edersin."

Maria, "Tamam," dedi. "Atlara bakarım."

Tam bu sırada atlardan biri kişnedi. Kayaların arasından görülen açıklık yerden başka bir at buna karşılık verdi. Robert Jordan, karanlıkta yeni gelen atları gölge halinde gördü. Pablo'yla beraber hemen o yöne doğru gittiler. Yeni gelen adamlar da atlarının yanında duruyorlardı.

Robert Jordan, "Salud," dedi.

Adamlar karanlıkta, "Salud," diye karşılık verdiler.

Robert Jordan yüzlerini göremiyordu.

Pablo, "Bu bizim Ingles," dedi. "Dinamitçi."

Buna karşılık kimse bir şey söylemedi. Belki karanlıkta başlarını sallamışlardı.

Adamlardan biri, "Hadi gidelim Pablo" dedi. "Neredeyse sabah olacak."

Başka biri, "El bombası getirdin mi?" diye sordu.

Pablo, "İstediğin kadar," dedi. "Hayvanları bıraktığımız zaman alırsınız."

Başka biri," Hadi gidelim öyleyse," dedi. "Gece yarısından beri burada bekliyoruz."

Bu sırada kadın da yanlarına gelmişti. İçlerinden biri, "Hola, Pilar!" dedi.

Pilar o çatlak sesiyle, "Pepen değilse bu!" diye bağırdı. "Nasılsın, çoban."

Adam, "İyiyim," dedi. "Dentro la grevedad."

Pilar ,"Hangi at sende?" diye sordu

Adam, "Pablo'nun boz atı," dedi. "Yaman bir at bu."

Başka biri, "Hadi gidelim artık," dedi. "Burada durup çene çalmanın bir anlamı yok."

Bunları söyleyen adam atına atlarken Pilar, "Nasılsın Elicio?" diye sordu.

Adam sert bir tavırla, "Nasıl olacağım!" dedi. "Hadi şimdi konuşmayı bırak da gidelim kadın; çok işimiz var."

Pablo o iri al ata bindi. Adama, "Kes konuşmayı da arkamdan gel," dedi.

"Atları bırakacağımız yere götüreceğim seni."

406

XL

obert jordan'ın uyuyarak ve köprünün nasıl havaya uçu-rulacağını tasarlayarak Maria'yla birlikte geçirdiği gece »-boyunca, Andres çok ağır ilerlemişti.

Cumhuriyet hattına Ja geçmişti: yöreyi iyi bilen sağlıklı bir köylü karanlıkta ne kadar hızlı yol alabilirse o kadar hızlı ilerlemişti. Ama Cumhuriyetçilerin bölgesine girdikten sonra son derece yavaşlamıştı.

Teorik olarak, Robert Jordan'ın kendisine verdiği, Askeri İstihbarat Servisi damgasıyla mühürlenmiş belgeyi ve aynı damgayı taşıyan mesajı göstermesi, gideceği yere en hızlı biçimde varmasını sağlamak ve kendisine araç verilmesi için yeterliydi. Ama en önce cephede bu göreve baykuş gibi ciddi bir kuşkuyla bakan bölük komutanıyla karşılaşmıştı.

Bölük komutanını tabur karargahına kadar izlemiş, burada eskiden berber olan tabur komutanı, görevin ne olduğunu duyunca çok heyecanlanmıştı. Adı Gomez olan bu komutan aptallığı yüzünden bölük komutanına sövmüş, Andres'in sırtını sıvazlamış ve kötü bir konyak ikram ettikten sonra kendisinin hep gerilla olmak istediğini söylemişti. Sonra emir subayını uyandırıp taburu ona teslim etmiş, emir erini de motosiklet sürücüsünü çağırsın diye göndermişti. Andres'i motosiklet sürücüsüyle tugay karargahına göndereceği yerde Gomez işleri hızlandırmak için Andres'i kendisi götürmeye karar vermişti; 407

gürültüyle, iki yanına yüksek ağaçların sıralandığı, mermilerle delik deşik olmuş dağ yolundan hoplaya zıplaya ilerlerken, motosikletin farı ağaçların kireçle boyanmış gövdelerini ve hareketin ilk yılında, yazın buralarda süren çarpışmalar sırasında mermi ve şarapnellerin, kireci ve ağaç kabuklarını koparıp götürdüğü yerleri aydınlatıyordu. Tugay karargahının bulunduğu küçük, basık damlı dağ köyüne gelmişler, Gomez motoru yarışçı gibi durdurup bir evin duvarına dayamıştı, kapıdaki uykulu nöbetçi selam verirken Gomez onu bir yana itip duvarları haritalarla kaplı odaya girmişti; burada çok uykulu, yeşil gözlük takmış bir subay, üzerinde bir lamba, iki telefon ve Mundo Obrero'nun bir sayısı bulunan bir masada oturuyordu.

Subay başını kaldırıp Gomez'e bakmış, "Senin burada ne işin var? Telefon diye bir aletten haberin yok mu?" demişti.

"Yarbayı görmem gerek," demişti Gomez de.

"Uyuyor yarbay. Senin o motorun ışığı yoldan, ta bir kilometre uzaktan görülüyor. Niyetin bizi bombalatmak mı?"

"Yarbayı çağırın," dedi Gomez. "Bu son derece ciddi bir mesele."

"Söyledim ya, uyuyor," dedi subay. "Bu yanındaki haydut da kim?" deyip Andres'i işaret etti.

"Karşı taraftan gelen bir gerilla, Navacerradâ ötesinde şafakta yapılacak saldırıyı yöneten General Golz'a bir mesaj götürüyor," dedi Gomez, coşku ve içtenlikle. "Tanrı aşkına Teniente Coronel'i uyandırın."

Subay yeşil mikanın ardından çökük gözlerle baktı ona.

"Hepiniz çıldırmışsınız," dedi ve "Ne general Golz'u tanırım, ne de saldırıyı bilirim. Bu sahtekarı da yanına alıp taburuna geri dön."

"Teniente Coronel'i uyandırın diyorum," dedi Gomez, Andres ağzının büzüldüğünü fark etmişti.

"Defol git," dedi subay tembel tembel ve döndü. Gomez ağır 9 mm'lik Star tabancasını kılıfından çıkarıp subayın omzuna dayadı.

(Ş'aulır OKimiıı <5^oin

"Uyandır dedim, faşist pezevenk. Uyandır yoksa vururum seni."

"Sakin ol," dedi subay. "Siz berberler hep böyle duygusal olursunuz zaten.'

Andres masa lambasının ışığında Gomez'in yüzünün nefretle gerildiğini gördü. Ama yalnızca, "Uyandır," dedi.

Subay aşağılayıcı bir sesle emir erine seslendi.

Askerin biri kapıya geldi, selam verip çekildi. Subay, "Sevgilisi yanında,"

deyip gazetesini okumayı sürdürdü. "Seni görmek onu mutlu edecek."

"Bu savaşı kazanmak için gösterilen bütün çabaları engelleyenler senin gibiler,"

dedi Gomez kurmay subayına.

Subay hiç aldırış etmedi. Sonra, okumaya devam ederken, kendi kendine konuşurmuş

gibi, "Bu gazete amma tuhaf!" dedi.

"Niye El Debate'yi okumuyorsun? Senin gazeten o," dedi Gomez. Sözünü ettiği gazete hareketten önce Madrid'de yayınlanan gerici bir gazeteydi.

"Senin amirin olduğumu ve hakkında yazacağım bir raporun dikkate alınacağını unutma," dedi subay kafasını kaldırmadan. "El Debate'yi hiçbir zaman okumadım.

Haksız suçlamalarda bulunma."

"Yok. Sen Kralcı gazete ABC okursun," dedi Gomez. "Ordu hâlâ senin gibi yoz adamlarla dolu. Senin gibi profesyonellerle. Ama hep böyle devam etmeyecek.

Cahillerle inançsızlar arasında sıkışıp kalmışız. Ama cahilleri eğiteceğiz, ötekilerini de yok edeceğiz.

"Temizlemek, demek istiyorsun," dedi subay. Başı hâlâ gazeteye eğikti. "Burada sizin şu Rusların bir bölümünün daha temizlendiğini bildiriyorlar. Bu dönemde yaptıkları temizlik ilacı da geçti."

"Ne dersen de," dedi Gomez. "Ne dersen de, yeter ki senin gibiler yok edilsin."

"Yok edilsin," dedi subay küstahça, kendi kendine konuşur gibi. "Bu sözcük de

bizim dilimize pek uygun değil.

409

"Vurulmak diyeyim istersen," dedi Gomez. "Vurulmak bizim dilimizden.

Anlayabildin mi?"

"Evet, ama bu kadar bağırmasana yahu. Burada Teniente Coronel dışında uyuyanlar da var. Duygusallığın da canımı sıkıyor. İşte bu nedenle kendi tıraşımı hep kendim yapardım. Konuşmalardan hoşlanmadığım için.

Gomez, Andre'ye bakıp başını iki yana salladı. Gözleri öfke ve nefretin yarattığı nemle parlıyordu. Ama başını sallamakla yetinip bir şey söyleyerek ileride bir zaman kullanılmak üzere içine attı. Sierra'da tabur komutanlığına terfi ettiği bir buçuk yıl boyunca içine çok şey atmıştı, şimdi de yarbay pijamalarıyla odaya girdiğinde selam verdi.

Kısa boylu, uçuk yüzlü bir adam olan Yarbay Miranda hayatını orduda geçirmiş, kendisi Fas'ta sindirim gücünü, Madrid'de karısının sevgisini kaybetmiş, karısından boşanamayacağını anlayınca Cumhuriyetçi olup Yarbay rütbesiyle iç savaşa katılmıştı. Tek bir amacı vardı, savaşı aynı rütbeyle bitirmek. Sierra'yı iyi savunmuştu, orada kendisini rahat bırakmalarını, saldırı olursa savunmayı arzu ediyordu. Savaşta kendini çok daha sağlıklı hissediyordu, herhalde et yemeklerinin zorunlu olarak kısıtlanmasındandı, inanılmaz bir karbonat stoku vardı, akşamları viskisini içerdi, yirmi üç yaşındaki metresi, geçen yıl temmuz ayında milis olan bütün öteki kızlar gibi bebek bekliyordu, şimdi de odaya girince Gomez'in selamına başıyla karşılık verip elini uzattı.

"Seni buraya hangi rüzgar attı?" diye sordu Gomez'e, sonra oturan tatbikat komutanı subayına, "Bana bir sigara verir misin lütfen Pepe?" dedi.

Gomez ona Andres'in belgelerini ve masajını gösterdi. Yarbay çabuk çabuk Salvoconducto'ya baktı, Andres'e dönüp başıyla selamladı, gülümsedi, sonra aç gözlerle mesaja baktı. Damgaya parmağıyla dokundu, kontrol etti, sonra bütün belgeleri Andres'e geri vererek sordu,

"Dağlarda yaşam koşullarınız çok mu zor?" "Hayır Yarbayım," dedi Andres.

fanlar CK/'mm osfym

"General Golz'un karargahına en yakın noktanın neresi olacağını sana söylediler mi?" diye sordu.

"Navacerrada, Yarbayım," dedi Andres. "Ingles Navacerrada yakınında, oranın sağındaki hattın gerisinde bir yerde olacağını söyledi."

"Hangi Ingles?" diye sordu yavaşça yarbay. "Dinamitçi olarak bizim orada bulunan Ingles."

Yarbay başını salladı. Bu da bu savaşın açıklamasız ani tuhaflıklarından biriydi. "Dinamitçi olarak bizim bölgemizde bulunan Ingles."

"Sen onu motosikletinle götürsen iyi olur Gomez," dedi. Yeşil mika gözlüklü subaya dönüp, "Onlara General Golz'un Estado Mayor'una verilmek üzere çok etkili bir Salvoconducto hazırla, imzalayayım," dedi. "Daktiloda yaz Pepe. Ayrıntılar şurada." Andres'e belgelerini vermesini işaret etti. "Üstüne de iki mühür bas."

Sonra Gomez'e döndü, "Bu gece etkili bir belgeye ihtiyacınız olacak. Öyle de olmalı. Bir saldırı tasarısında çok dikkatli olmak gerek. Size elimden geldiği kadar etkileyici bir belge vereceğim." Sonra Andres'e iyi yüreklilikle sordu,

"Bir şey ister misin? Yiyecek ya da içecek gibi?"

"Hayır Yarbayım," dedi Andres. "Aç değilim. Son geçtiğim karargahta konyak vermişlerdi, fazlası midemi bulandırır."

"Gelirken bizim hattın ilerisinde hiç hareket var mıydı?" diye kibarca sordu Yarbay.

"Her zamanki gibiydi, Yarbayım. Sakin. Sessiz."

"Seni üç ay kadar önce Gercedille'de görmemiş miydim?"

"Evet, Yarbayım."

"Tanıdım," dedi Yarbay, Andres'in omzuna vurarak "İhtiyar Anselmo'yla birlikteydin. Anselmo nasıl?"

"İyidir Yarbayım," dedi Andres.

"Güzel. Memnun oldum." Subay yazdığını Yarbaya verdi, 411

Yarbay okuyup imzaladı. "Şimdi bir an önce gitmelisiniz," dedi Gomez'le Andres'e. Gomez'i uyardı, "Motosiklete dikkat et. Farını kullan. Bir tek motordan bir şey olmaz, dikkat etmelisin. Yoldaş General Golz'a benden selam söyleyin. Peguerinos'dan sonra tanışmıştık kendisiyle." ikisinin de elini sıktı.

"Belgeleri gömleğinin içine sakla," dedi. "Motorla giderken rüzgar kuvvetli eser."

Onlar çıktıktan sonra büfeye gitti, bir kadeh ve bir şişe alıp kendine viski koydu, üzerine de yerde, duvarın kenarında duran toprak testiden su ekledi.

Sonra elinde bardak, ağır ağır yudumlayarak duvardaki haritanın önünde durup Navacerrada'nın kuzeyindeki bölgede saldırı olasılıklarını düşündü.

Sonunda masada oturan subaya, "Golz'un yerinde olmak istemezdim," dedi. Subay karşılık vermeyince Yarbay dönüp baktı, subayın başını kollarına dayayıp uyumuş

olduğunu gördü. Sonra dolaba yaklaştı, bir kadeh daha viski doldurdu, su ekledi ve yine haritaya döndü.

Gomez motoru savurdukça Andres seleye yapışıyordu, motor ilerledikçe rüzgara karşı başını eğiyordu, motosiklet gürültüyle yol alıyordu, önlerindeki köy yolu yakında aydınlanacak bir karanlığa bürünmüştü, ileride genişliyor, iki yanda kavakların kara gölgeleri yükseliyordu, yol dere kenarına döndüğünde siste belirsizleşiyor, yumuşak, sarı bir ışığa bürünüyor, yamaçta yeniden koyuluyordu, ilerideki kavşakta motorun farı, dağlardan inen boş kamyonların gri gölgelerini aydınlatıyordu.

XLI

ıblo karanlıkta atından indi. Robert Jordan herkes atların-Idan inerken çıkan gıcırtıları, soluk alıp vermeleri duyu-"•yordu. Atın biri başını oynatınca gemi fıkırdıyordu. huna atların kokusu, yeni gelenlerin yıkanmamış, uyurken çıkarılmamış giysilerinin acı kokusu, mağaradakilerin de, duman ve havasız yerde uyumuşluğun verdiği ekşi kokusu geliyordu. Pablo yanı başında duruyordu, çevreye yaydığı şarap kokusu, bakır bir paranın tadına benziyordu. Robert Jordan bir sigara yaktı, görünmemesi için ateşini avuçlarında gizleyerek derin bir nefes çekti; Pablo'nun fısıltısını duydu, "Pilar, biz bunlara bukağı vururken sen de el bombalarının durduğu heybeyi getir."

"Agustin," diye fısıldadı Robert Jordan, "Seninle Anselmo benimle köprüye geleceksiniz. Makinelinin mermilerinin olduğu torbayı gördünüz mü?"

"Evet," dedi Agustin. "Gördüm."

Robert Jordan Pilar'ın yanına gitti, Pilar Primitovo'nun da yardımıyla atların birinin yükünü boşaltıyordu.

"Dinle beni kadın," dedi yavaşça.

"Gene ne var?" diye boğuk boğuk fısıldadı Pilar.

"Bombaların sesini duyuncaya kadar karakollara saldırılmayacağım biliyorsun, değil mi?"

"Kaç kez söyleyeceksin?" dedi Pilar. "Kocakarılara döndün Ingles."

"Emin olmak için söyledim," dedi Robert Jordan. "Karakolu hallettikten sonra da köprüye gelip yukarıdan yolu, benim de sol yanımı koruyacaksınız."

"Ne yapacağımızı ilk özetlediğinde, anlayabileceğim her şeyi anlamıştım zaten,"

diye fısıldadı Pilar. "Sen işine bak."

"Bombardıman başlamadan önce kimse kımıldamasın, ateş etmesin, bomba atmasın,"

dedi yavaşça Robert Jordan.

Pilar öfkeli, "Artık kafamı şişirme," diye fısıldadı. "Sordo'ya gittiğimizden beri biliyorum bunu."

Robert Jordan atları bağlayan Pablo'nun yanına gitti. "Yalnız paniğe kapılabilecek olan atlara bukağı vurdum," dedi Pablo. "Öyle bağladım ki, ipi çekince çözülecekler, gördün mü?"

"Güzel."

"Kızla çingeneye atları nasıl tutacaklarını anlatacağım," dedi Pablo. Yeni adamlar kendi aralarında toplanmış, karabinalarına yaslanmış duruyorlardı.

"Her şeyi anladın mı?" diye sordu Robert Jordan.

"Niçin anlamayacakmışım? Karakolu al. Teli kes. Köprüye dön. Sen havaya uçurana kadar köprüyü koru."

"Tamam."

"Hadi öyleyse, şansın açık olsun."

Pablo homurdandı, sonra "Döndüğümüzde bizi maquina ve küçük maquinayla iyi koruyacaksın, değil mi Ingles?" dedi.

"De la primera."1

"Tamam," dedi Pablo. "Başka bir şey yok Ama o anda çok dikkatli olmalısın Ingles. Çok dikkatli olmazsan başaramazsın."

"Maquinayi kendim kullanacağım," dedi Robert Jordan.

"Çok deneyimin var mı? Çünkü iyi niyetle dolu Agustin tarafından vurulmaya hiç niyetim yok."

1. Hem de nasıl

414

(Ş'anlar OZimirı CS^y>/

"Çok deneyimliyim, gerçekten. Eğer Agustin'in maquinalardan birini kullanması gerekirse, senin çok uzağında tutmasına dikkat ederim. Yukarıda, tepelerde."

"Öyleyse her şey tamamdır," dedi Pablo. Sonra yavaşça, sır verir gibi, ekledi,

"At sayısı hâlâ yetersiz."

Orospu çocuğu, diye düşündü Robert Jordan. Yoksa ilk söylediğinde anlamadığımı mı düşündü.

"Ben yaya gideceğim," dedi. "Atlar senin işin."

"Yok, senin için bir at olacak Ingles," dedi Pablo yavaşça. "Hepimiz için at olacak."

"O senin sorunun," dedi Robert Jordan. "Beni saymak zorunda değilsin. Yeni makineli için yeterince mermin var mı?"

"Evet," dedi Pablo. "Süvarilerin yanındakinin hepsi. Yalnızca denemek için dört tane kullandım. Dün yüksek tepelerde denedim."

"Gidiyoruz artık," dedi Robert Jordan. "Erkenden orada olup iyice saklanmalıyız."

"Hepimiz gidiyoruz," dedi Pablo. "Suerte1 Ingles."

Piç herif, acaba şimdi ne dolaplar düşünüyor, dedi Robert Jordan. Ama bildiğimden aşağı yukarı eminim. Ne yapalım, o onun işi, benim değil. Tann'ya şükür bu yeni adamları tanımıyorum.

Elini uzatıp, "Suerte Pablo," dedi. Elleri karanlıkta birbirini kavradı.

Robert Jordan tokalaşmak üzere elini uzattığında, bir sürüngene ya da bir cüzamlıya dokunmak gibi olacağını sanmıştı. Pablo'nun elinin nasıl bir duygu vereceğini bilmiyordu. Ama karanlıkta Pablo'nun eli iyi bir eldi, ona dokunmak Robert Jordan'a o sabahın en garip duygusunu yaşattı. Şimdi birlikte olmalıyız, diye düşündü. Birlikte olanlar bol bol el sıkışırdı. Nişanlarda iki yanaktan öpmeler de cabası, diye düşündü. Bunu yapmak zorunda olmadığımıza memnunum.

Sanırım bütün müt-

1. Bol şans

tefikler böyledir. Aslında hepsi birbirinden nefret eder. Ama şu Pablo garip bir adam.

"Suerte, Pablo," dedi ve ne yaptığını bilen elini sıktı. "Seni iyi koruyacağım.

Merak etme."

"Malzemeni aldığım için kusura bakma," dedi Pablo. "Kaçamak davrandım."

"Ama ihtiyacımızı karşıladın."

"Bu köprü işinden dolayı sana kin bağlamış değilim, Ingles," dedi Pablo.

"Başarıyla sonuçlanacağını düşünüyorum."

"İkiniz ne yapıyorsunuz burada? Maricone1 misiniz?" diye Pilar birden yanlarına bitti. "Bir bu eksikti," dedi Pablo'ya. "Hadi bakalım, Ingles, ayrılış törenini kısa kesmezsen bu herif patla-yacının geri kalanını da çalar."

"Sen beni anlamıyorsun, kadın," dedi Pablo. "Ingles ve ben birbirimizi anlıyoruz."

"Seni kimse anlamaz. Ne Tanrı, ne de anan," dedi Pilar. "Ne de ben. Hadi artık lngles. Kırpık kafalınla vedalaş da git. Me cago en tu pedre,2 ama artık boğanın çıkışını görmekten korktuğunu düşünmeye başlıyorum."

"Anan," dedi Robert Jordan.

"Senin anan hiç olmadı," dedi Pilar keyifle. "Git şimdi, çünkü bu işi bir an önce başlayıp bitirmek için büyük bir istek duyuyorum." Sonra Pablo'ya döndü,

"Sen adamlarının yanına git. Katı kararlarının ne kadar süreceğini kim bilebilir? Öyle iki kişi getirmişsin ki, seninle bile değişmem. Onları da alıp git."

Robert Jordan çantasını sırtına atıp, Maria'yı bulmaya, atların yanına gitti.

"Hoşça kal guapa," dedi. "Yakında görüşeceğiz."

O anda bütün olanlar gerçekdışı geliyordu kendine, sanki hepsini daha önce söylemiş gibi, sanki gitmekte olan bir trenmiş

C2Z/mm

1. Eşcinsel

2. Babanın ağzına

416

_____Ç CZ/mm çSfym Çahvar gibi, daha çok da gitmekte olan bir trenmiş, kendisi de garın peronunda duruyormuş gibi.

"Hoşçakal, Roberto," dedi Maria. "Kendine dikkat et." "Merak etme," dedi. Kızı öpmek için eğildi, çantası öne doğru yuvarlanıp ensesine öyle bir ağırlıkla yüklendi ki, alnı kızın alnına hızla çarptı. Bunun üzerine, yine bütün olanları önceden yaşamış gibi hissetti.

"Ağlama," dedi Maria'ya. Konuşmasındaki hantallık yalnız yükünün ağırlığından gelmiyordu.

"Ağlamıyorum. Ama çabuk dön."

"Silah sesini duyunca merak etme. Çok silah sesi olacak."

"Tamam. Ama çabuk dön."

"Hoşçakal guapa," dedi Robert Jordan beceriksizce.

"Hoşçakal Roberto."

Robert Jordan ilk kez evden ayrılıp okumaya, Bilings'e gitmek üzere Red Lodge'dan trene bindiğinden beri kendini bu kadar genç hissetmemişti. Gitmekten korkmuştu o zaman ve kimsenin bilmesini istemiyordu, istasyonda, gündüz postasının basamaklarına tırmanmak için konulan tabureyi kondüktör kaldırmadan tam önce, babası onu öperek veda etmiş ve "Birbirimizden ayrılırken Tanrı ikimizi de korusun," demişti. Babası çok dindar bir adamdı, bu sözleri yalın, içten bir biçimde söylemişti. Ama bıyıkları ıslak, gözleri duyguyla nemliydi, Robert Jordan bütün bunlardan, duanın nemli, dinsel ezgisinden, kendini öpen babasından öyle utanmıştı ki, birden kendisini babasından çok daha yaşlı hissetmiş ve ona dayanılmaz bir acıma duymuştu.

Tren hareket ettikten sonra arkada durup istasyonun, su deposunun giderek küçülmesini seyretmişti; raylar, kendisini uzağa götüren düzenli tıkırtıda şimdi birer nokta gibi görünen istasyonla su deposuna doğru birbirine yaklaşıyordu.

Tren görevlisi, "Senden ayrılmak babana çok zor geldi Bob," demişti.

"Evet," demişti, rayların kenarından başlayıp telgraf direklerinin arasından uzanan güzel kokulu çalılardan gözlerini ayırmadan. Gözleri çalıların arasındaki keklikleri arıyordu.

"Sen evinden ayrıldığına üzülmüyor musun?"

"Hayır," demişti, doğruydu da. Daha önce söylemiş olsaydı doğru olamazdı, ama o anda doğruydu, işte şimdi de, bu ayrılıkta, o tren kalkmadan önce hissettiği toyluğu ilk kez bir daha yaşıyordu. Şu anda çok genç, çok beceriksiz hissediyordu kendini, tıpkı bir genç kızla vedalaşan liseli bir delikanlı gibi, evinin kapısında kızı öpsün mü öpmesin mi karar veremeyen bir genç çocuk gibi.

Ansızın beceriksizliğinin kaynağının vedalaşma, olmadığını anladı. Kendisini bekleyen olaylardı. Vedalaşmak, yalnızca geleceğin yarattığı beceriksizliğin bir parçasıydı. Yine basardın, dedi kendi kendine. Ama sanırım bu iş için kendini çok genç hissetmeyen kimse yoktur. Bir türlü adını söyleyemiyordu. Hadi, dedi kendi kendine. Hadi. İkinci çocukluğun için henüz çok erken.

"Hoşçakal guapa," dedi. "Hoşça kal tavşanım."

"Hoşçakal, Robertom," dedi Maria. Robert Jordan Anselmo'yla Agustin'in yanına gidip, "Gidelim," dedi. Anselmo ağır sırt çantasını sırtına vurdu. Mağarada yüklenebileceği kadar yüklenmiş olan Agustin bir ağaca dayanmıştı, sırtındaki yükün tepesinden makinelinin ucu çıkıyordu.

"Güzel," dedi, "gidelim." Üçü tepeden aşağıya inmeye başladılar.

"Buena suerto, Don Roberto," dedi Fernando, ağaçların arasından, tek sıra halinde önünden geçerlerken. Fernando geçtikleri yerin azıcık uzağına çökmüştü, ama konuşması son derece vakurdu.

"Sana da buena suerte, Fernando," dedi Robert Jordan.

"Yaptığın her işte," diye ekledi Agustin.

Fernando Agustin'e aldırmadan, "Teşekkür ederim, Don Roberto," dedi.

"Bu adam olağanüstü Ingles," diye fısıldadı Agustin.

"Haklısın," dedi Robert Jordan. "Sana yardım edebilir miyim? At gibi yüklenmişsin."

"Ben iyiyim," dedi Agustin. "Başladığımıza çok seviniyorum!"

_____ÇParılar OKirnin <Sfym Ç'alrpor

"Yavaş konuş," dedi Anselmo. "Bundan böyle az ve yavaş konuş."

Tepeden aşağı dikkatle ilerliyordu; Anselmo önde, Agustin onun arkasında, Robert Jordan da kaymamak için adımlarını dikkatle atarak. İp tabanlı ayakkabılarının altında çam iğnelerini hissediyordu, ayağı bir ağaç köküne çarptı, bir elini uzatıp makinelinin soğuk metal namlusunun ucuna ve katlanmış ayaklarına dokundu, sonra tepeden aşağı yanlamasına inerken ayakları ormanın toprağında kayınca eliyle bir ağacın sert kabuklu gövdesine tutundu, kendini durdurmayı başardığında eli ağaç kabuğunda düz bir yere rastladı; yolu işaretlemek üzere kesilmiş kabuktan avuçlarının içine yapışkan reçine bulaştı; böylece ağaçlıklı dik yamaçtan inip Robert Jordan'la Anselmo'nun ilk gün köprüyü seyrettikleri noktaya geldiler. Anselmo karanlıkta bir çamın yanında durup Robert Jordan'ın bileğini tuttu ve fısıldadı, "Bak. Mangaldaki ateş görünüyor."

Aşağıda gö^erdiğin ışıklı nokta, köprünün yolla birleştiği yerdi.

"Buradan seyretmiştik," dedi Anselmo. Robert Jordan'ın elini tutup aşağı eğerek bir ağacın gövdesine yeni kazılmış bir işaretin üzerine koydu. "Sen seyrederken bu işareti kazımıştım. Bunun sağına maquinayi yerleştirmek istiyordun."

"Oraya yerleştireceğiz."

"Güzel." Sırt çantalarını çam gövdesinin arkasına dayadılar ve ikisi Anselmo'yu izleyerek bir küme çam fidanının bulunduğu bir düzlüğe gittiler.

"Burası," dedi Anselmo. "Tam burası." Robert Jordan fidanların arasına diz çöküp Agustin'e fısıldadı, "Gün ışığında buradan yolun küçük bir parçasını ve köprünün girişini göreceksin. Bütün köprü gözlerinin önünde olacak, öteki uçta da yolun bir parçasını göreceksin, kayaların arkasına dolanmadan önceki kısmını." Agustin karşılık vermedi.

"Biz patlamayı hazırlarken sen burada yatıp aşağıdan ya da yukarıdan gelen her şeye ateş edeceksin."

"O ışık nerede?" diye sordu Agustin.

"Bu uçtaki nöbetçi kulübesinde," diye fısıldadı Robert Jordan. "Nöbetçilerin işini kim görecek?"

"Söylemiştim ya, ihtiyarla ben. Ama biz halledemezsek, senin nöbetçi kulübelerine ve görebilirsen nöbetçilere ateş etmen gerek."

"Evet. Bunu söylemiştin."

"Patlamadan sonra, Pablo'nun adamları şu köşeyi döndüğünde, arkalarından gelen varsa, bizimkilerin başının üzerinden onlara ateş edeceksin. Bizimkiler göründüğünde sen mutlaka ateş aç, yüksekten, arkalarından gelen olmasa da.

Anladın mı?"

"Elbette. Dün gece de anlatmıştın." "Soracağın bir şey var mı?"

"Hayır. İki torbam var. Yukarıda, görülmeyecek bir yerde doldurup buraya bindirebilirim."

"Ama burada toprak kazma sakın. Tepede saklandığımız kadar iyi saklanmalısın burada."

"Tamam. Toprağı karanlıkta taşırım. Görürsün. Hiçbir şey görünmeyecek."

"Çok yakındasın. Biliyor musun? Gün ışığında burası, aşağıdan açıkça görülür."

"Merak etme Ingles. Sen nereye gidiyorsun?"

"Ben küçük maquinamla hemen şu aşağıya gidiyorum. İhtiyar şimdi geçidi aşıp öteki uçtaki kulübe için hazır bulunacak. Şu yöne bakıyor."

"Başka bir şey yok," dedi Agustin. "lngles, tütün var mı?"

"Sigara içemezsin. Çok yakındasın."

"İçmem. Sırf ağzımda tutmak için. Daha sonra içeceğim." Robert Jordan sigara tabakasını uzattı, Agustin üç sigara alıp beresinin içine yerleştirdi.

Makinelisinin ayaklarını yayıp el yordamıyla yükünü açarak eşyalarını istediği yere yerleştirmeye başladı.

"İyi başka şey yok," dedi. Anselmo ve Robert Jordan onu arada bırakıp sırt çantalarının yanına döndüler. Robert Jordan fısıltıyla sordu, "Bunları nerede bıraksak daha iyi olur?"

"Burada sanırım. Ama buradan küçük maquinanla nöbetçiden emin olabilir misin?"

"O gün burada mı durmuştuk?" Anselmo ancak duyulabilen bir fısıltıyla, "aynı ağacın dibinde," dedi. O gün konuştuğu gibi, dudaklarını oynatmadan konuşuyordu.

"Bıçağımla işaretlemiştim." Robert Jordan yine daha önce olanların yinelendiği duygusuna kapıldı, ama bu kez, aynı soruyu sorduğu ve Anselmo aynı karşılığı bildiği içindi. Agustin'le de aynı şey olmuştu, yanıtını bildiği bir soruyu sorarken. "Yeterince yakın. Hatta fazla yakın," diye fısıldadı. "Ama ışık arkamızdan gelecek. Burada iyiyiz."

"Öyleyse ben şimdi vadiyi geçip öteki uçta yerimi alayım," dedi Anselmo. Sonra ekledi, "Kusura bakma lngles. Herhangi bir hata olmasın istiyorum. Bakarsın aptallığım tutar."

"Nedir?" diye yavaşça sordu Robert Jordan. "Bir kez daha anlatır mısın, şaşırmayayım."

"Ben ateş edince, sen de ateş edeceksin. Adamı vurunca, köprüyü geçip yanıma gel. Ben çantaları oraya götürmüş olacağım, patlayıcıları yerleştirirken ben sana ne dersem onu yapacaksın. Ben sana her şeyi söyleyeceğim. Eğer bana bir şey olursa, gösterdiğim gibi yaparsın. Acele etme, iyi yap, tahtalarla iyice sıkıştır ve el bombalarını güzelce bağla."

"Her şey açık," dedi Anselmo. "Hepsini anımsıyorum. Gidiyorum artık. Gün

ışıyınca kendini iyi gizle lngles."

"Ateş ederken," dedi Robert Jordan, "sakinleş ve emin ol. Karşındakini bir insan değil, bir hedef olarak düşün, olur mu? Adama rasgele ateş etme, bir tek noktaya nişan al. Eğer yüzü sana dönükse tam göbeğine nişan al. Sırtı dönükse beline.

Dinle, ihtiyar. Ben ateş ettiğimde adam oturuyorsa koşmadan ya da yere yapışmadan önce ayağa kalkacaktır. Tam o sırada ateş et. Eğer yeterince kalkmazsa da ateş et. Bekleme. Ama emin ol. Elli metre yaklaş. Avcısın sen.

Senin için çocuk oyuncağı bu."

"421"

"Emrettiğin gibi yapacağım," dedi Anselmo. "Evet. Emrettiğim gibi yap," decii Robert Jordan.

Emretmeyi anımsadığım iyi oldu, diye düşündü. Bu ona yardımcı oluyor. Günahın bir parçasını siliyor. Umarım siliyordur. İnsan öldürme konusundaki o ilk gün söylediklerini unutmuştum.

"Böyle emrediyorum," dedi. "Şimdi git."

"Me voy," dedi Anselmo. "Yakında görüşmek üzere Ingles."

"Yakında görüşmek üzere ihtiyar."

İstasyonda babasının halini ve vedalaşmanın ıslaklığını yeniden anımsayarak ne Salud, ne hoşça kal, ne iyi şanslar, ne de ona benzer bir şey söyledi.

"Silahını yağladın mı babalık?" diye sordu. "Kurşun yolunu şaşırmasın?"

"Mağarada silahların hepsini iyice t mizledim," dedi Anselmo.

"İyi öyleyse, hadi," dedi Robert Jordan. İhtiyar da ip tabanlı ayakkabılarıyla hiç gürültü etmeden ağaçların arasından uzaklaştı.

Robert Jordan çam iğnelerinin üzerine uzanıp, gün ışığıyla çıkacak esintinin

çam dallarındaki ilk hışırtısını beklemeye koyuldu. Hafif makinelinin şarjörünü çıkarıp, mekanizmayı geriye çekerek sabitledi. Silahı döndürdü ve karanlıkta ağzını silahın namlusuna dayayıp üfledi, dilinde namlunun yağlı, madeni tadı kaldı. Çam iğneleri ve çerçöp görmesin diye namluyu yukarıda tutarak silahı koluna yatırdı, başparmağıyla bütün fişekleri şarjörden çıkardı ve önüne yaydığı bir mendile koydu. Sonra bütün fişekleri karanlıkta yoklayıp parmaklarının arasında döndürerek, bastırarak birer birer şarjöre soktu. Şarjör yine elinde ağırlaşmıştı, makinelinin içine kaydırıp yerine oturduğunu belirten sesi dinledi. Silah sol koluna dayalı, çamın arkasından yüzüstü yatarak aşağıdaki ışık noktasına gözlerini dikti. Arasıra ışık gözden kayboluyordu, o zaman nöbetçi kulübesindeki adamın mangalın önünde olduğunu biliyordu. Robert Jordan yattığı yerde gün ışığını bekledi.

XLII

îblo'nun dağlarından mağaraya at sürdüğü ve çetenin de I atları bıraktıkları yere geldiği süre içinde, Andres, Golz'un •¦karargahına doğru hızla yol almıştı.

Dağlardan gelen yonların doldurduğu Navacerrada karayolunda kontrol vardı. Ama Gomez nöbetçiye Yarbay Miranda'nın verdiği geçiş belgesini gösterdiğinde, nöbetçi el feneriyle kağıda baktı, yanındaki öbür nöbetçiye gösterdi, sonra geri uzanıp selam verdi.

"Devam edin," dedi. "Ama farınızı söndürün."

Motosiklet yeniden homurdandı, Andres sıkıca tutunuyor, Gomez sıkışık trafikte motoru dikkatle sürüyordu. Kamyonların hiçbirinin ışığı yanmıyordu, uzun bir konvoy halinde yoldan aşağıya doğru ilerliyorlardı. Yukarı doğru giden dolu kamyonlar da vardı, çıkardıkları tozu Andres karanlıkta göremiyordu, ama yüzüne çarpan bir bulut ve dişlerinin arasına zerrecikler halinde hissediyordu.

Kamyonlardan birinin arkasına yaklaşmışlardı, motor pat pat ediyordu. Gomez bir süre sonra hızlanıp kamyonu geçti, sonra bir başkasını, bir başkasını daha; öteki kamyonlar sollarından homurdanarak geçiyorlardı. Bir ara arkalarına geçen bir otomobil ara vermeden klakson çalarak kamyon gürültüsünün ve

tozunun içine karıştı; sonra birden farlarını yaktı, sarı yoğun bir bulut gibi görünen tozun arasından, yükselen vitesin keskin iniltisi ve klaksonun tehdit eden, zorlayan sesiyle motoru geçti.

423

Sonra öndeki bütün kamyonlar durduruldu; ambulansları, kurmay otomobillerini, zırhlı araçları geçtiler, hepsi henüz çök-memiş olan toz bulutunun içinde ağır, madeni kaplumbağalar gibiydiler, sonunda durmak zorunda kaldılar; bir kontrol daha vardı, kaza olmuştu. Duran bir kamyonun, arkasındaki kamyon görmeyip bindirmiş, öndeki kamyonu arkasını göçürmüş, yolun üzerine cephaneler dağılmıştı. Cephane kasalarından biri yere düşerken açılmıştı, Gomez'le Andres durup ağaçların arasından motosikleti geçerek belgelerini göstermeye gittiklerinde. Andres tozlu yola dökülmüş olan binlerce pirinç mermi kovanı üzerinden yürüdü. İkinci kamyonun radyatörü olduğu gibi ezilmişti. Arkasındaki kamyon, arka kapağa değiyordu. Arkada yüz kadar kamyon daha birikmişti; yüksek çizmeler giymiş bir subay yolda koşarak kazaya uğramış kamyonun yoldan çekilebilmesi için sürücülere gerilemelerini söylüyordu.

Kamyon sayısı çok fazlaydı, geri manevra yapabilmeleri için subayın sürekli uzayan kuyruğun en arkasına koşup ilerlemelerini durdurması gerekiyordu; Andres subayın elinde feneriyle koştuğunu, tökezlediğini, bağırdığını, sövdüğünü gördü, karanlıkta kamyonlar birbiri ardına yığılmaya devam ediyordu.

Görevli adam geçiş belgelerini bir türlü geri vermiyordu. İki kişiydiler, tüfeklerini omuzlarına asmışlardı, ellerinde fenerler vardı, onlar da bağırıyorlardı. Geçiş belgesini elinde tutan görevli, karşıya geçerek ters yöne giden bir kamyona yaklaştı ve öteki kontrol yerine giderek bu karmaşa düzelinceye kadar bütün kamyonları durdurmalarını söyledi. Kamyon sürücüsü söylenenleri dinleyip yoluna devam etti. Sonra geçiş belgesini hâlâ elinde tutan kontrol görevlisi yükü yola saçılmış sürücüye bağıra çağıra geri geldi.

"Allah aşkına, yükünü bırak da ilerle, şu trafik açılsın!" diye bağırdı.

Kamyonun arkasına eğilmiş olan sürücü, "Vitesim bozuldu," dedi.

"Başlarım şimdi vitesine. İlerle dedim."

"Diferansiyel dişlisi parçalandı, ilerleyemem ki," dedi sürücü ve işine devam etti.

"Kamyonunu çektir o zaman, ilerle ki şu yolu açalım."

Kontrol görevlisi el frenini kamyonun arkasına tuttuğunda sürücü suratını ekşitip baktı.

Adam, geçiş belgesi hâlâ elinde, "İlerle, ilerle," diye bağırıyordu.

"Kağıtlarımızı versenize," dedi Gomez. "Geçiş belgemizi verin. Acelemiz var."

Adam belgeyi uzatıp, "Al geçiş belgeni de bir tarafına sok," dedi ve aşağı doğru ilerleyen bir kamyona koştu.

"Kavşakta dön ve şu döküntüyü çek," dedi sürücüye.

"Ama emirlerim..."

"Başlatma emirlerine şimdi! Dediğimi yap."

Kamyonun sürücüsü kamyonu geçip yolun artık boş olan sağ tarafına geçtiğinde, Andres, kontrol görevlisinin bir başka kamyonu durdurduğunu ve sürücüsünün eğilip onu dinlediğini gördü.

Artık hızla gidiyorlar, tepeye doğru yükselen yolda kayıyorlardı. O yöndeki bütün trafik, kontrol noktasında durdurulmuştu, yalnızca aşağı doğru inen kamyonlar geçiyordu; sollarından durmadan geçip gidiyorlar, bu arada motor hızını düşürmeden tepeyi tırmanıyordu, sonunda kontrol noktasındaki kazadan önce ilerlemiş olan araçlara yetiştiler.

Andres kamyonlar dolusu askerlerin yüzlerine bakarken, Gomez hâlâ kurmay

otomobilinin önünde ilerlemeyi başarıyor ve askerlerin yüzüyle ilgili hiçbir şey düşünmüyordu. O yalnızca şunları düşünüyordu: Ne donanım. Ne makineleşme. Şu insanlara bak! İşte Cumhuriyet ordusu. Şunlara bak. Kamyonlar dolusu. Hepsinin üniforması tıpatıp aynı. Hepsinin başında çelik miğferler. Kamyonlardan uçaklara doğrultulmuş şu makinelilere bak. Şu yeni kurulan orduya bak!

Artık dik bir yolda ilerliyorlardı, yol o kadar dikti ki, tepeye yaklaştıklarında Gomez Andres'e inmesini söyledi, ikisi birlikte motoru iterek geçidin son dik kısmını tırmandılar. Solda, tam tepede, araçların dönebileceği bir dönemeç, bir de karanlık gökyüzüne uzanan yüksek taş bir binanın önünde yanıp sönen ışıklar vardı.

"Gidip karargahın nerede olduğunu soralım," dedi Gomez Andres'e ve motorla birlikte büyük taş yapının kapalı kapısı önünde duran iki nöbetçiye gittiler.

Gomez motosiklet duvara yaklaştırdığı sırada kapı açıldı ve içeriden gelen ışıkta deri giysili, bir omzuna postacı çantası asılı, belinde tahta kabzalı bir mavzerle bir motosiklet sürücüsü görüldü; kapıdan dışarıya çıktı. Işık sönünce karanlıkta kapının yanındaki motorunu bulup çalıştırdı, gürültüyle yolda uzaklaştı.

Gomez kapıdaki nöbetçilerden birine yaklaştı. "Altmış beşinci Tugay'dan Yüzbaşı Gomez," dedi. "Otuz Beşinci Tümen komutanı General Golz'un karargahını nerede bulabileceğimizi söyler misiniz?"

"Burası değil," dedi nöbetçi. "Burası neresi?" "Burası komutanlık." "Ne komutanlığı?" "Komutanlık..." "Ne komutanlığı?"

"Sen kim oluyorsun da böyle soruyorsun?" dedi nöbetçi karanlıkta.

"Ben Altmış Beşinci Tugay, Birinci Taburdan Yüzbaşı Rogalio Gomez'im ve General Golz'un karargahının yerini soruyorum," dedi Gomez.

Nöbetçi kapıyı hafifçe araladı. "Nöbetçi onbaşıyı çağırın," diye seslendi içeriye.

Tam o sırada büyük bir kurmay otomobili dönemeçte göründü ve bir daire çizerek Andres'le Gomez'in nöbetçi onbaşıyı beklemekte oldukları taş yapıya yaklaştı.

Onlara doğru gelip kapının dışında durdu.

Başında Fransız Ordusuna mensup hızlı hareket kabiliyetli piyadelerin giydiği türden yeşil bir bere, üzerinde bir palto, koca paltosunun üzerine asılı bir tüfek ve elinde bir harita çantasıyla iriyarı, yaşlı bir adam ve yanında Uluslararası Tugay üniformalı iki adam daha otomobilden indiler.

_____(Ş'anlar CK/mm (Stym
(Ş'akpor Adam şoförüne Fransızca konuşarak otomobili kapının önünden çekip park etmesini söyledi. Andres Fransızca bilmiyordu, Gomez ise eskiden berber olduğundan bir iki sözcük öğrenmişti.

Adam öteki iki subayla birlikte kapıdan girerken Gomez ışıkta yüzünü gördü ve adamı tanıdı. Onu siyasal toplantılarda görmüş, Mundo obrero'da Fransızca'dan çevrilmiş makalelerini sık sık okumuştu. Kalın kaşlarını,sulu gri gözlerini, çenesini ve altındaki gıdığı tanıdı, bu adam Karadeniz'deki Fransız Donanması isyanını yöneten Fransa'nın çağdaş devrimcilerinin en büyüklerinden biriydi.

Gomez bu adamın Uluslararası Tugaylarda önemli bir siyasal konumu olduğunu, Golz'un karargahının yerini mutlaka bildiğini ve onlara yol gösterebileceğini düşündü. Bu adamın zaman için de ne olduğunu, hem özel hayatı, hem de siyasal açıdan düş kırıklığıyla dolu olduğunu, umutlarının kırıldığını ve onu sorguya çekmenin yapılabilecek en tehlikeli şeylerden biri olduğunu bilmiyordu Bunlardan tamamen habersiz, adamın yolunu kesti, sıkılmış yumruğuyla selam verdi, "Yoldaş

Marty, General Golz'a bir mesaj götürüyoruz. Bize karargahının nerede olduğunu söyler misiniz? Mesaj acele," dedi.

Uzun boylu, iri yapılı adam başını ileriye uzatıp Gomez'e baktı ve parlak gözleriyle dikkatle inceledi. Burada, cephanede, çıplak bir elektrik ampulünün

ışığında, soğuk bir gecede açık bir otomobilde yolculuktan yeni gelmişken bile, grileşmiş yüzünde bir çürüme vardı. Yüzü sanki çok yaşlı bir aslanın pençelerinin altında bulunabilecek çöplerden yapılmış gibiydi.

"Ne götürüyoruz dediniz Yoldaş?" dedi Gomez'e. İspanyolca'yı çok belirgin bir Katalan aksanıyla konuşuyordu. Gözleri Andres'e kaydı, baştan aşağı bir inceledi, sonra Gomez'e döndü.

"General Golz'a bir mesaj götir'ıyoruz, karargahında l.endi-sine verilecek.

Yoldaş Marty."

"Mesaj nereden Yoldaş?" '

"Faşist hattının gerisinden," dedi Gomez.

Andre Marty elini uzatıp mesajı ve öteki belgeleri aldı. Bir göz atıp hepsini cebine koydu.

427

Nöbetçi onbaşıya, "İkisini de tutukla," dedi. "Üstlerini ara ve çağırdığım zaman bana gönder."

Cebinde mesajla büyük taş yapıdan içeriye girdi. Nöbetçi kulübesinde Gomez ve Andres aranıyordu. Gomez nöbetçilerden birine sordu, "Bu adamın nesi var?"

"Delirdi," dedi nöbetçi.

"Hayır. Çok önemli bir siyaset adamıdır," dedi Gomez. "Uluslararası Tugaylar'ın baş komiseridir."

"Olabilir ama o, delidir," dedi nöbetçi onbaşı. "Siz faşist hatlarının gerisinde ne yapıyorsunuz?"

Adam kendisini ararken Gomez, "Bu yoldaş o yörede gerilla," dedi. "General Golz'a bir mesaj getiriyor. Belgelerimi iyi sakla. O parayla ipe bağlı mermiyi de dikkat et. Guadarrama'da aldığım ilk yaranın anısıdır."

"Merak etme," dedi onbaşı. "Hepsini şu çekmecede tutacağım. Golz'un nerede olduğunu niçin bana sormadın?"

"Uğraştık. Nöbetçiye sordum, o da seni çağırdı."

"Ama sonra deli geldi, sen de ona sordun. Ona kimse bir şey sormamalı. Delidir o. Golz'un yeri buradan üç kilometre uzakta, yoldan gidip sağa, ormandaki kayalıklara varınca."

"Şimdi gitmemize izin veremez misin?"

"Olmaz. Kellemi tehlikeye atarım. Sizi deliye götürmem gerek. Zaten mesaj onda kaldı."

"Birine söyleyemez misin?"

"Olur," dedi onbaşı. "Gördüğüm ilk yetkiliye söylerim. Herkes onun deli olduğunu bilir."

"Ben hep onu bir kahraman gibi görürdüm," dedi Gomez. "Fransa'nın yarattığı kahramanlardan biri."

"Kahraman olabilir olmasına," dedi onbaşı ve elini Andres'in omzuna koydu. "Ama zırdelidir. İnsanları kurşuna dizdirmek en büyük zevki."

"Gerçekten kurşuna mı dizdirir?"

"Bu söylediğim doğrudur," dedi onbaşı. "O gördüğün ihtiyar kara vebadan çok adam öldürmüştür. Ama bizim gibileri öldürmez. Acayip şeyleri öldürür. Troçkistleri ve revizyonistleri. Ne kadar ilginç insan varsa hepsini."

Andres bütün bunlardan bir şey anlamadı.

"Escorial'de olduğumuz sırada onun emirleriyle öldürdüğümüz adam sayısını hatırlamıyorum bile. Ateş edecek adamları hep biz buluruz. Tugaydaki adamlar

kendi askerlerini öldürmezler. Fransızları öldürürüz. Belçikalı da öldürdüğümüz oldu. Bir çok milletten insan öldürdük. Her türden adam. Tiene mania de fusilar gente.1 Nedeni hep siyasaldır. Herif zırdeli."

"Şu mesaj işini birilerine söyleyeceksin, değil mi?"

"Elbette. Bu iki Tugaydaki herkesi tanırım. Buradan herkes geçer. Hatta Rusları bile tanırım. Oysa ancak birkaç tanesi İspanyolca bilir. Bu manyağın İspanyolları öldürmesine engel oluruz."

"Mesajı unutma."

"Mesajı da unutmam. Merak etme Yoldaş. Deliyi nasıl idare edeceğimizi biliyoruz.

Ancak kendi ulusundan olanlar için tehlikelidir. Artık anlıyoruz adamı."

Andre Marty'nin sesi duyuldu, "İki tutukluyu getirin."

"Bir yudum bir şey içmek ister misiniz?" diye sordu onbaşı.

"Neden olmasın?"

Onbaşı dolabın birinden bir Anis çıkardı, hem Gomez hem de Andres içtiler.

Onbaşı da içti. Elinin tersiyle ağzını sildi.

"Gidelim," dedi.

Ağızları, mideleri ve yürekleri yakıcı Anis'le ısınarak nöbetçi kulübesinden çıktılar, koridoru geçip bir odaya girdiler, Marty uzun bir masaya oturmuş, haritasını önüne açmış, kırmızı mavi kalemini eline almış, genel komutancılık oynuyordu. Andres için

1. Onda, gerçekten öldürme tutkusu var

bu, ek bir olaydan başka bir şey değildi. Belgeleri tamam, yüreği de temiz

olunca, insanın başına bir şey gelmezdi. Sonunda serbest bırakırlar, yoluna devam ederdi. Ama Ingles acele etmemesini söylemişti. Artık köprü işine kesinlikle yetişemeye-ceğine emindi, ama ulaştırılması gereken bir mesaj vardı ve şu masadaki yaşlı adam mesajı cebine koymuştu.

"Orada durun" dedi Marty başını kaldırmadan.

"Dinleyin Yoldaş Marty," dedi Gomez, Anis öfkesini artırmıştı. "Bu gece bir kez anarşistlerin cehaleti yüzünden engellendik. Daha sonra faşist bir bürokratın tembelliği yüzünden geciktik. Şimdi de karşımıza sizin komünist kuşkuculuğunuz çıktı."

"Kapa çeneni," dedi Marty başını kaldırmadan. "Bu bir toplantı değil."

"Yoldaş Marty, bu mesele son derece acil," dedi Gomez. "Son derece de önemli."

Yanlarındaki onbaşıyla asker, canlı bir ilgiyle onları izliyorlardı, sanki birçok kez izledikleri, ama güzel sahnelerini hep keyifle bekledikleri bir oyundaymış gibi.

"Her şey acildir," dedi Marty. "Her şey önemlidir." Elinde kalemi, başını onlara kaldırıp baktı. "Golz'un burada olduğunu nereden biliyorsunuz? Bir saldırıdan önce belirli bir generali aramanın ne kadar ciddi bir durum olduğunu anlıyor musun? Bu generalin burada olacağını nereden biliyordunuz?"

"Sen anlat," dedi Gomez, Andres'e.

"Genel Yoldaş," diye söze başladı. Andres. Andre Marty'in rütbesindeki yanlışlığı düzeltmedi. "Bu mesaj bana hattın öbür yanında verildi."

"Hattın öbür yanında ha?" dedi Marty. "Evet, faşist cepheden • geldiğinizi duydum."

"General Yoldaş, bu mesajı bana veren, köprü işi için bizim oraya gelen dinamitli, Roberto adlı bir Ingles'tir. Anladınız mı?"

"Ee, anlat bakalım," dedi Marty.

"General Yoldaş, Ingles çok acele olarak bu mesajı General Golz'a götürmemi söyledi. O bugün bu tepelerde bir saldırı

430

(Ş'anlar

<Sçin (Ş'alıyor

yapacakmış, bizim tek istediğimiz de, eğer izin verirseniz mesajı bir an önce ona ulaştırmak."

Marty başını iki yana salladı. Andres'e bakıyordu, ama onu görmüyordu.

Golz, diye düşündü, dehşet ve haz karışımı bir duyguyla, bir rakibinin çok kötü bir trafik kazasında öldüğünü duyan bir işadamı ya da nefret ettiği, ama dürüstlüğünden kuşkulanmadığı bir adamın zimmetine para geçirdiğini duyan biri gibi. Golz da onlardan biriymiş demek. Golz da faşistlerle böylesine açıkça ilişkideymiş demek. Neredeyse yirmi yıldır tanıdığı Golz. O kış mevsiminde Lucacz'a birlikte Sibirya'da altın trenini ele geçirmiş olan Golz. Kolçak'a karşı savaşmış olan Golz, Polonya'da savaşmış olan Golz. Kafkasya'da. Çin'de.

Ekimin başından beri de burada savaşmış olan Golz. Ama Tukaçevski'yle yakınlığı vardı doğrusu. Evet, Voroshilov'Ia da elbette. Ama Tukaçevski! Başka kimle?

Burada Karkov'la elbette. Ama bütün Macarlar düzenbazdı. GalI'dan nefret ederdi.

Bunu unutmamak gerek. Bunu bir kenara yaz. Golz hep GalI'dan nefret etmiştir.

Ama Putz'u destekler. Bunu unutma. Kurmay başkanı da Duval'dir. Bak bakalım bundan bir şey çıkacak mı? Copic'in sersemin teki olduğunu söylemişti. Bu kesin.

Böyle bir kanıt mevcut. Şimdi de faşist cepheden bu mesaj. Ağacın sağlıklı kalıp büyüyebilmesi için bu çürümüş dalların mutlaka budanması gerek.

Çürüme ortaya çıkmalıdır, çünkü çürüme yok edilecektir. Ama Golz ha. Golz hainlerden biri olsun. Kimseye güvenilmeyeceğini biliyordu. Hiç kimseye. Asla. Karına bile.

Kardeşine bile. En eski yoldaşına bile. Kimseye. Asla.

"Götürün onları," dedi nöbetçilere. "Sakın kaçmasınlar." Onbaşı askere baktı. Bu Marty'nin en sessiz gösterilerinden biri olmuştu.

"Yoldaş Marty" dedi Gomez. "Çıldırmayın. Beni dinleyin, bağlılığını kanıtlamış

bir subay ve yoldaşı dinleyin. Bu mesajın kesinlikle iletilmesi gerek. Bu yoldaş, mesajı faşist cepheden General Golz'a vermek üzere getirmiş."

"Götürün onları," dedi Marty, bu kez yumuşak bir sesle. Eğer onları ortadan kaldırmak gerekirse birer insan oldukları için

üzülürdü. Ama onu asıl ezen Golz'un trajedisiydi. Golz ha, diye düşünüyordu.

Faşistlerin mesajını bir an önce Varloff a götürecekti. Yok yok, en iyisi kendi elleriyle Golz'a götürüp aldığında ne yapacağını görmekti. Evet, öyle yapacaktı.

Eğer Golz da onlardan biriyse, Varloff a nasıl güvenebilirdi ki? Yok yok. Bu iş

çok büyük dikkat gerektiriyordu.

Andres, Gomez'e döndü. "Yani mesajı göndermeyecek mi?" diye sordu, inanmayarak.

"Görmüyor musun?" dedi Gomez.

"Mecago en su puta madre!" dedi Andres. "Este loca."

"Evet," dedi Gomez. "Delirmiş. Delisin sen! Duydun mu!" diye kırmızı mavi kalemiyle haritaya eğilmiş Marty'ye bağırdı. "Duyuyor musun beni, deli katil?"

"Götürün onları," dedi Marty nöbetçilere. "İşledikleri ağır suç akılarını oynatmalarına neden olmuş."

İşte bu, onbaşının tanıdığı bir cümleydi. Bu cümleyi daha önce de duymuştu.

"Manyak katil!" diye bağırıyordu Gomez. "Hijo de la gran puta," dedi Andres de.

"Loco."

Bu adamın aptallığı onu küplere bindirmişti. Eğer deliyse, delilere yapıldığı gibi alıp götürmeliydi: Mesaj cebinden alınmalıydı. Allah belasını versin çılgın herif. İspanyol öfkesi, her zamanki sakin, iyi niyetli yapısına üstün geliyordu.

Kısa bir süre sonra gözlerini karartacaktı.

Haritasına bakmaya devam eden Marty, nöbetçilere Gomez'le Andres'i götürürlerken üzgün başını sallıyordu. Nöbetçiler küfürlerde keyiflenmişlerdi, ama genelde gösteriyi sönük bulmuşlardı. Çok daha iyilerini görmüşlerdi. Andre Marty kendisine küfredilmesine aldırmazdı. Adamların birçoğu da sonunda ona küfretmişti. Her zaman birer insan olarak onlara gerçekten acırdı. Kendi kendine hep bunu söylerdi, bu da gerçekten kendinin olan görüşlerden geriye kalan sonuncusuydu.

Orada oturmuş, bıyıkları ve gözleri haritaya dikildi, aslında hiçbir zaman anlamadığı haritaya, örümcek ağı gibi incecik ve iç

_____(Ş'ankr GKimin çpçtn (Şkipar içe halkalar olarak çizilmiş kahverengi çizgilere bakıyordu. Çizgilerden tepeleri ve vadileri görüyor, ama niçin bu tepe ve bu vadi olduğunu hiç anlamıyordu. Ama Siyasal Komiserlik sistemi gereği Tugayların siyasal başkanı olarak müdahale edebildiği Genelkurmay'da, bir ırmağın kıvrımlarına paralel yol çizgileriyle kesilen orman yeşillerinin arasında, incecik kahverengi çizgili, halka halka bir bölgeye parmağını koyar ve "İşte şurası. Zayıf noktamız şurası,"

derdi.

Hırslı siyaset adamları olan Gali ve Copic söylediklerini onaylar ve sonra da haritayı hiç görmemiş, ama yola çıkmadan önce tepenin numarasını duymuş ve üzerindeki kazılardan haberdar edilmiş adamlar tepenin yamaçlarını tırmanıp orada ölümle karşılaşır ya da zeytinliklerin arasına gizlenmiş makineli tüfekler tarafından durdurulup hiç tırmanamazlardı. Ya da başka cephelerde tepeyi kolayca tırmanırlar, ama elde ettikleri sonuç hiç işe yaramazdı. Ama Marty parmağını Golz'un haritasının üzerine koyduğunda, beyaz tenli kel General'in çenesindeki kaslar gerilir, şöyle düşünceler geçerdi aklından. O gri, çürümüş parmağını benim haritamın üzerine koymana izin vereceğime seni vurmalıydım, Andre Marty.

Hiçbir şey anlamadığın konulara karışarak öldürdüğün adamlar yüzünden cehenneme gitmelisin. Senin adını traktör fabrikalarına, köylere, kooperatiflere verip de seni dokunulmayacak bir simge haline getirenlere lanet olsun. Git başka yerde kuşkulan, akıl öğret, müdahale et, ihbar et, gebert, ama benim alanımı rahat bırak.

Ama bunları söyleyeceği yerde Golz yalnızca eğilmiş olan kütleden, uzanmış

parmaktan, sulu gri gözlerden, kır bıyıktan ve kötü kokan soluktan geriye çekilir. "Evet, Yoldaş Marty, ne demek istediğinizi anlıyorum. Ancak görüşünüze katılmıyorum. İsterseniz üst makamlara götürebilirsiniz. Evet. Dediğimiz gibi bir Parti meselesine dönüştürebilirsiniz. Ama size katılmıyorum," derdi.

Şimdi de Andre Marty çıplak masanın üzerine yayılmış haritaya bakarak tepesindeki çıplak ampulün çiğ ışığından gözlerini korumak için başına büyük gelen beresini öne indirmiş, saldırı talimatlarının yazılı olduğu teksirleri de inceleyerek yavaşça, dik-433

katle, uğraşa uğraşa haritaya uydurmaya çalışıyordu, askeri akademide bir problemi çözmeye çalışan genç bir subay gibi. Savaşla meşguldü. Kafasından birliklere komuta ediyordu, müdahale etme hakkına sahipti ve bunun da komutanlığın özü olduğunu sanıyordu. Bu yüzden de Gomez'le Andres nöbetçi kulübesinde, Robert Jordan köprünün üzerindeki ormanlarda pusuya yatmış

beklerken, o cebinde Robert Jordan'ın Golz'a gönderdiği mesajla orada oturuyordu.

Andre Marty'nin geciktirmesi olmasa, Andres'in yerine getireceği görevin sonucunun farklı olacağı da kuşkuluydu. Cephede saldırıyı iptal edebilecek yetkide kimse yoktu. Araçlar birden durdurulamayacak kadar uzun süredir hareketteydiler. Her boyuttaki askeri harekette her zaman büyük bir atalet vardır. Ama bir kez bu ataletin üstesinden gelinip harekete geçildiğinde, durdurmak neredeyse başlama kadar güç olur. Ama o anda yaşlı adam beresini iyice indirmiş, hâlâ masada haritasının başında otururken kapı açıldı ve Rus gazeteci Karkov'la sivil giyimli, deri palto ve deri kasketli iki Rus içeri girdi.

Nöbetçi onbaşı arkalarından istemeye istemeye kapıyı kapadı. Karkov onbaşının iletişim kurabildiği ilk yetkiliydi.

Karkov kibar bir kibirlilikle yüklü, peltek konuşmasıyla, "Yoldaş Marty," deyip çürük dişlerini göstererek gülümsedi. Marty ayağa kalktı. Karkov'u sevmezdi, ama Fravda'dan gelen ve Stalin'le doğrudan ilişkisi olan Karkov şu anda İspanya'daki en önemli üç kişiden biriydi.

"Yoldaş Karkov," dedi Marty.

Karkov başıyla haritayı göstererek küstahça sordu, "Saldırı için hazırlık mı yapıyorsunuz?"

"İnceliyorum," diye karşılık verdi Marty.

"Saldırıyı siz mi yapıyorsunuz? Yoksa Golz mu?" dedi Karkov istifini bozmadan.

"Bildiğiniz gibi ben yalnızca siyasal komiserim," dedi Marty.

"Yo," dedi Karkov. "Alçakgönüllülüğü bırakın. Gt çek bir generalsiniz. Haritanız var, dürbününüz var. Bir zamanlar amiral değil miydiniz Yoldaş Marty?"

"Topçu subayıyım," dedi Marty. Yalandı. Aslında isyan sırasında gemi başyazıcısı olmuştu. Ama artık topçu subayı olduğunu düşünüyordu.

"Ya. Ben sizi birinci sınıf yazman biliyordum," dedi Karkov. "Hep böyle yanlışlıklar yapıyorum. Tipik gazeteci özelliği."

Öbür Ruslar konuşmaya katılmıyordu. İkisi de Marty'nin omzunun üzerinden haritaya bakıyor, zaman zaman kendi dillerinde bir yorum yapıyorlardı. Marty ve Karkov selamlaştıktan sonra Fransızca sürdürmüşlerdi konuşmayı.

"Pravda'da bilgiler yanlış olmamalı," dedi Marty. Kendini toparlayabilmek için sertçe konuşmuştu. Karkov'un yanında hep böyle yelkenleri suya inerdi. Marty onun karşısında kaygılanır, yorulurdu. Karkov'la konuştuğu zaman, kendisinin, Marty'nin, Fransız Komünist Partisi Merkez Komitesi'nde ne kadar önemli biri olduğunu hatırlaması güçtü. Dokunulmaz olduğunu hatırlaması da güç olurdu.

Karkov hep böyle her istenildiğinde hafifçe dokundururdu. Karkov söylediklerini şöyle yanıtladı, "Genellikle bilgileri Pravda'ya göndermeden önce düzeltirim.

Pravda'da oldukça titizimdir. Yoldaş Marty, Segovia yönünde çalışan partizan gruplarımızdan birinde Golz'a gönderilen mesajla ilgili bir şeyler duydunuz mu?

Orada Jordan adında bir Amerikalı yoldaşımız var, ondan haber almış olmalıydık.

Faşist hatlarının gerisinde çarpışmalar olmalı bu durumda."

"Amerikalı mı?" dedi Marty. Andre, Ingles demişti. Demek mesele buydu. Demek yanılmıştı. O sersemler ne demeye onunla konuşmuşlardı ki?

"Evet," dedi Karkov küçümser bir bakışla. "Genç bir Amerikalı, pek politize olmamış biri, ama İspanyolları müthiş idare eder, partizan olarak da temiz bir sicili vardır. Şu mesajı veriverin Yoldaş Marty. Yeterince gecikti zaten."

"Ne mesajı?" dedi Marty. Çok aptalca bir şey söylemişti, kendisi de

farkındaydı.

Ama yanıldığını bu kadar çabuk kabul edememişti işte, rezil olma anını geciktirmek için de söyleyivermişti.

"Geçiş belgesini de," diye tısladı Karkov.

Andres Marty elini cebine sokup mesajı masanın üzerine bıraktı. Gözlerini Karkov'un gözlerine dikti. Yanılmıştı, şu anda

da yapabileceği bir şey yoktu, ama rezil olmayacaktı işte. "Geçiş belgesini de,"

dedi alçak sesle Karkov.

Marty onu da mesajın yanına bıraktı. Karkov İspanyolca seslendi, "Onbaşı Yoldaş."

Onbaşı kapıyı açıp içeriye girdi. Yan gözle Andre Marty'ye baktı, Marty tazılar tarafından sıkıştırılmış bir yaban domuzu gibi gözlerini kendisine dikmiş, bakıyordu. Yüzünde ne korku vardı, ne de utanç. Yalnızca kızgındı, yalnızca bir süre için sıkışık durumdaydı. Bu köpeklerin onu asla elde tutamayacağını biliyordu.

"Bunları nöbetçi kulübesindeki iki yoldaşa götür ve onlara General Golz'un karargahının yolunu göster," dedi Karkov. "Yeterince gecikme oldu zaten."

Bir süre odadan çıkan onbaşının ardından bakan Marty sonra Karkov'a döndü.

"Yoldaş Marty," dedi Karkov, "ne kadar dokunulmaz olduğunuzu birazdan öğreneceğim."

Marty gözlerinin içine baktı ve bir şey demedi.

"Onbaşıyla ilgili bir şeyler de kurmaya kalkmayın," dedi Karkov. "Onbaşının bu işle ilgisi yok. Nöbetçi kulübesindeki iki yoldaşı gördüm ve benimle konuştular"

Bu bir yalandı. "Umarım bütün adamlar her zaman benimle konuşurlar." Ama Karkov kendisinin kolay anlaşılır olmasının yararlarına ve iyi niyetli müdahalenin insanca sonuçlarına inanırdı. Bu hiçbir zaman alaya almadığı bir konuydu.

"Bilir misiniz, Sovyetler Birliği'nde olduğum zamanlar insanlar bana, Pravda'ya yazar; Azerbaycan'da bir kasabada bir haksızlıkla karşılaşsalar, bana yazarlar.

Bunu biliyor musunuz? "Karkov bize yardım eder," diye düşünürler."

Andre Marty yüzünde yalnızca öfke ve nefretle Karkov'a baktı. Şu anda yalnızca Karkov'un kendisine karşı tavır aldığını düşünebiliyordu. Pekâlâ, istediği kadar güçlü olsun, Karkov gününü görecekti.

(fanlar GKimin gs^ot

"Bu başka bir olay," diye sürdürdü Karkov. "Ama aynı ilkeden kaynaklanıyor. Ne kadar dokunulmaz olduğunu birazdan öğreneceğim, Yoldaş Marty. O traktör fabrikasının adını değiştirmek mümkün olamaz mı acaba, merak ediyorum."

Andre Marty gözlerini çevirip haritasına döndü. "Genç Jordan ne diyordu?" diye sordu Karkov. "Okumadım," dedi Marty. "Beni rahat bırak Yoldaş Karkov."

"Tamam," dedi Karkov. "Sizi askeri çalışmalarınızla baş başa bırakıyorum."

Oradan çıkıp nöbetçi kulübesine gitti. Andres'le Gomez yola çıkmışlardı bile, bir an orada durup yola, günün ilk gri ışıklarında çizgileri belirmeye başlayan tepelere baktı. Artık oraya çıkmalıyız, diye düşündü. Pek fazla vaktimiz kalmadı.

Andres'le Gomez yeniden motosiklete binmiş, yola düşmüşlerdi, gün ağarıyordu.

Önündeki seleye tutunan Andres, motorun, birbiri ardına virajları aldıkça geçkin üzeri çökmüş hafif, gri buğuda giderek hızlandığını hissediyordu; sonra

kayarak duran motordan indiler, önlerinde uzanan yol artık baş aşağı eğimliydi, sol yanlarındaki ormanlarda, çam dallarıyla kaplı tanklar duruyordu. Birlikler bütün ormana yayılmıştı.

Andres omuzlarının üzerinde uzun sedye sopaları taşıyan adamlar gördü. Yoldan ayrılmış üç kurmay sağdaki ağaçların arasında gizlenmiş, üzerlerine, yanlarına çam dalları örtülmüştü. Gomez motoru yürüterek bunlardan birine yanaştı.

Motosikleti bir çam ağacına dayayıp aracın yanında, bir ağaca dayanmış oturan sürücüyle konuştu.

"Sizi götüreyim yanına," dedi sürücü. "Motorunuzu gizleyip şunlarla üstünü örtün." Kesilip üst üste yığılmış dalları gösterdi. Çamların yüksek dallarının arasından güneş görünmeye başlarken, Andres'le Gomez, adı Vicente olan sürücüyü izlemeye başladılar, çamların arasından yürüyüp yolu geçtiler, yokuş yukarı tırmanıp damından ormanlık tepeye sinyal telleri uzanan bir sığınağın girişine vardılar. Onlar dışarıda beklerken sürücü içeriye girdi, Andres hayranlıkla sığmağı seyrediyordu; çevresinde toz toprak yoktu, uzaktan yalnızca tepede bir delik

gibi görünen sığınağın içi aslında geniş ve uzundu, içerideki adamlar ahşap çatının altında başlarını eğmek zorunda kalmadan rahatça dolaşabiliyorlardı.

Sürücü Vicente birazdan dışarı çıktı.

"Yukarıdaymış, saldırı için yaydıkları yerde," dedi. "Mesajı onun kurmay başkanına verdim. İmzaladı. İşte." İmzalı zarfı Gomez'e verdi. Gomez de Andres'e verdi, Andres imzaya bakıp gömleğinin içine soktu.

"İmzalayanın adı ne?" diye sordu.

"Duval," dedi Vicente.

"İyi" dedi Andres. "Verebileceğim üç kişiden biri de oydu."

Gomez Andres'e sordu. "Yanıt bekleyecek miyiz?"

"İyi olur."

"Gerçi köprü işinden sonra lngles'le ötekileri de nerede bulabileceğimi Tanrı bilir ya."

"General dönünceye kadar benim yanımda bekleyin," dedi Vicente. "Size kahve getireyim. Açsınızdır."

"Bu tanklar burada ne yapıyor?" dedi Gomez. Üzerleri dallarla örtülü, çamur renkli tankların yanından geçiyorlardı, yoldan ayrılıp geriye döndükleri yerde, çam iğnelerinin üzerinde her tank derin çizgili ikişer yol açmıştı, 45 mm.'lik namlular dalların arasından enlemesine çıkıyor, sürücülerle deri ceketli, miğferli topçular sırtlarını ağaçlara yaslamış oturuyorlar ya da yere uzanmış

uyuyorlardı.

"Bunlar yedekler," dedi Vicente. "Bu birlikler de yedek. Saldırı başlatacak olanlar yukarıda."

"Çok kalabalıklar," dedi Andres.

"Evet," diye onayladı Vicente. "Bir tümenin tamamı." Sığınağın içine Duval, sol elinde Robert Jordan'ın mesajı, aynı bileğindeki saate göz atıp mesajı dördüncü kez okudu; her okuyuşunda koltuk altından terler fışkırıp aşağıya süzülüyordu, telefona, "Segovia'yı bağlayın öyleyse," dedi. "Ayrılmış mı? Avila'yı bağlayın."

Telefonu elinden bırakmıyordu. Ama bir işe yaradığı

(fanlar ÇKimin

yoktu. Her iki tugayla da konuşmuştu. Golz oralara gidip saldırı düzenini incelemiş ve oradan ayrılmıştı. Oraya da telefon etti, bulamadı. Duval birden bütün sorumluluğu üzerine alarak, "Bir numaralı uçak üssünü bağlayın bana,"

dedi. Sorumluluğu üzerine alıp erteleyecekti. Ertelemek daha iyiydi. Saldırıya

hazırlıklı bir düşmana karşı uçakları baskın saldırısıymış gibi gönderemezdi.

Olanaksızdı bu. Tam anlamıyla cinayet olurdu. İsterlerse kurşuna dizselerdi.

Doğrudan havaalanını arayıp bombardımanı iptal edecekti. Ama ya şaşırtma hareketiyse? Ya bütün malzemeyi ve kuvvetleri geri çektiysek? Ya bunun için düzenlendiyse hepsi? Başlangıçta şaşırtma hareketi olduğu hiç söylenemezdi ki.

"Bir numaralı uçak üssünü bağlamayın," dedi telefon memuruna. "69'uncu Tugay topçu rasat mevzisini bağlayın." ilk uçakların sesini duyduğunda hâlâ bağlantı kurulmasını bekliyordu. Tam o sırada mevziiyle bağlantı kuruldu.

"Evet," dedi Golz yumuşak bir sesle. Ayaklarını bir kaya parçasına, sırtını da bir kum torbasına dayamış oturuyor, alt dudağında bir sigara, yukarıya bakarak konuşuyordu. Güneşin ilk ışınlarının düştüğü tepeden gelip gökyüzünde gümüşsü renkleri ve gök gürültüsü homurtulanyla ilerleyen üçgen biçimindeki uçak dizileri görülüyordu. Güneşte pırıl pırıl, güzel bir görüntü sergileyen uçakları seyrediyordu. Uçaklar yaklaşırken pervanelere vuran güneş çifte ışık halkaları oluşturuyordu.

"Evet," dedi telefona, Fransızca konuşuyordu, çünkü karşısında Duval vardı.

"Nous sommes foutus. Oui. Comme toujours. Oui. C'est dommage1" Oui. Geç gelmiş

olması yazık." Yaklaşan uçaklara dikili gözleri gurur doluydu. Artık kanatlardaki kırmızı işaretleri görebiliyordu. Görkemli, düzenli, gürüldeyen ilerleyişlerini izledi. İşte böyle olabilirdi. Bunlar kendi uçaklarıydı.

Gemilere yüklenip Karadeniz'den, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarından geçip Akdeniz'i aşarak buraya gelmişler, Alicante'de sevgiyle açılıp beceriyle monte edilmişler, denenmişler ve kusursuz bulunmuşlardı, şimdi homurdanarak eşsiz güzellikleriyle uçuyor, sabah güneşinde birbirine yakın gümüş

1. İşimiz bitik. Her zamanki gibi. Evet. Çok yazık. Evet 439

V'ler halinde karşıdaki tepeleri uçurmaya, bizim geçebilmemiz için yolu

açmaya geliyorlardı. Golz uçaklar tepesinden geçtikten sonra bombaların havada yunuslar gibi yuvarlanarak düşeceğini biliyordu. Sonra dağların tepeleri zıplayan butulra halinde fışkıracak, patlayacak, kocaman tek bir bulutlar halinde yok olacaktı.

Sonra tanklar gıcırdayarak tepelere tırmanacak, onların ardından da iki tugayı gidecekti. Eğer beklenmeyen bir saldırı olsaydı, daha da ileri, aşağıya, doğru ileriye gidebilirlerdi, arada bir durup çevredeki her şeyi temizleyerek, tankların yardımıyla çok şöyi hallederek akıllıca bir yığın şey yapılabilirdi, tankların bir bölümü koruyucu ateş açacak, bir bölümü saldırgan birlikleri yukarı çıkaracak, tepeleri aşıp ileriye gidecek, aşağı doğru bastıracaklardı.

Eğer hiç ihanet olmamış olsa, herkes de yapması gereken yapsa, böyle olacaktı.

İşte iki tepe, ilerideki tanklar; ormandan ayrılmaya hazır iki güçlü tugayın karşısındaydı, uçaklar da geliyordu. Yapması gereken her şeyi gereğince yapmıştı. Ama artık neredeyse tepesine yaklaşmış olan uçakları seyrederken midesi kasıldı, çünkü telefonda aldığı Robert Jordan'ın mesajından biliyordu ki, o iki tepede şimdi kimse yoktu. Biraz daha aşağıda dar hendeklere ya da ormana saklanmış olacaklardı, bombardıman uçakları geçtikten sonra da makineli tüfekleri ve Robert Jordan'ın yoldan geçtiğini haber verdiği tanksavarlarıyla tepeyi tırmanacaklar, orada bir kez daha bozguna uğratacaklardı kendilerini. Ama şimdi kulağı sağır edecek bir gürültüyle yaklaşan uçaklar aslında nasıl olabileceğini simgeliyordu, onları izleyen Golz, Duval'e, "Hayır. Rien â faire.

Ruen. Faut pas penser. Faut accepter,"1 dedi.

Golz aslında nasıl olabileceğini bilerek ve inançla, "Bon. Nous ferons nötre petit posbile,"2 diyerek konuşmayı kesti. Duval onu duymadı. Masada oturmuş, elinde telefon, tek duyduğu uçakların homurtusuydu. Belki aradan sıyrılırız, belki istenen yedekler yetişir, bu kez başarırız. Haydi. Haydi. Uçakların homurtusu öyle yüksekti ki, kendi düşüncelerini bile duyamıyordu.

1. Yapabileceğimiz hiç bir şey yok. Çaresiz. Düşünmek gerek.

2. Tamam. Elimizden ne geliyorsa yapacağız.

440

XLIII

/^J^% obert Jordan köprünün üzerindeki tepenin yamacında, Tl» k'r <*am aSacının arkasına uzanmış, ufuktaki aydınlan->AL-Vmayı izliyordu. Günün bu saatini eskiden beri çok several,- şimdi de seyrederken içinin de aydınlanmaya başladığını hissediyor, güneşin doğuşundan önce başlayan ağarmanın, maddelerin koyulaştığı, mekânın aydınlandığı, gece yanan ışıkların sarardığı ve gün ışıdıkça solduğu zamanın bir parçası gibi hissediyordu kendini. Aşağıdaki çamlar şimdi iyice netleşmiş, gövdeleri belirgin hale gelip kahverengi olmuştu; yol, üzerinde hafif bir sisle parlıyordu. Toprak yumuşaktı, dirseklerinin altındaki kahverengi çam iğneleri çöker gibi oluyordu. Irmağın yatağından yükselen sisin ardında, boşlukta dümdüz, hareketsiz uzanan çelik köprü ve iki ucundaki nöbetçi kulübeleri görünüyordu.

Şimdi üzerfnde pançosu ve çelik miğferiyle ayakta durmuş ve benzin varilinden yapılmış mangalda ısınan nöbetçiyi arkadan görüyordu. Robert Jordan kayalıkların arasından, nehrin sesini dinlerken nöbetçi kulübesinden ince, zayıf bir duman çıkıyordu.

Saatine bakıp acaba Andres Golz'a ulaşabilmiş midir, diye düşündü. "Başarmışsa İptal ederler mi? İptal etmeye zamanları olmuşsa? Ya iptal ederler ya da etmezler. Artık alınacak karar kalmadı, birazdan da kararın ne olduğunu öğreneceksin. Düşün ki saldırı başarılı olacak. Golz olabileceğini söylemişti.

Şansımız olduğunu söylemişti. Bizim tanklar yoldan aşağı inecek ve La Granja'yı geçecekler. Dağların sol kısmı olduğu gibi kuşatılacak.

441

Neden hiç kazanmayı düşlemezsin? O kadar uzun süredir savunmadasın ki, onu düşünemiyorsun. Elbette. Ama bütün bunlar, araçlar yoldan geçip gitmeden önceydi. Uçaklar geçmeden. Bu kadar saf olma. Ama unutma ki onları burada tutabildiğimiz sürece faşistlerin eli kolu bağlı olacaktır. Bizim işimizi bitirmeden başka bir ülkeye saldıramazlar, bizim işimizi de hiçbir zaman bitiremezler. Fransızlar biraz yardım etse, bir tek sınırı açık bıraksalar,

Amerika'dan da uçak alsak, hiçbir zaman bitiremezler işimizi. Yardım geldiği sürece bitiremezler. Bu insanlar silahlı oldukları sürece sonsuza kadar savaşabiliriz.

Hayır. Bir zafer beklememelisin. En azından birkaç yıl. Bu şaşırtma hareketinden başka bir şey değil. Hayallere kapılma. Peki, bugün faşist cephesini geçtiğimi varsayalım. Bu ilk büyük saldırımız. Ama ya becerirsek? Hemen heyecanlanma, dedi kendi kendine. Yoldan geçenleri unutma. O konuda yapabileceğin her şeyi yaptın.

Aslında telsizimizin olması gerekirdi. Zamanla olur. Ama şu anda yok. Sen şimdi çevreyi izleyip ne yapman gerektiğine bak.

Yolun köşesinden köprüye doğru yürümekte olan, tüfekleri omuzlarında, kalın pelerinli, çelik miğferli iki adam gördü. Biri köprünün ilerideki ucunda durup nöbetçi kulübesinde gözden kayboldu. Öteki ağır ve hantal adımlarla köprüyü geçti. Bir ara köprüde durup aşağıya doğru tükürdü, sonra yavaş yavaş ilerledi, öteki nöbetçi kendisine bir şeyler söyleyip köprüde ilerlemeye başladı. Nöbeti devreden daha hızlı yürüyordu. Isınıp dinlenecek ve kahve içeceği için, diye düşündü. Oda aşağıya doğru tükürdü.

Ben de köprüden aşağıya tükürmeliyim. Tükürecek halim kalırsa. Hayır. Pek etkili bir çözüm olmamalı. İyi sonuç vermiyordur. Oraya varmadan önce iyi sonuç vermediğini göstermeliyim.

Yeni gelen nöbetçi kulübeye girmişti. Süngüsü takılı tüfeğini duvara dayadı.

Robert Jordan dürbününü çıkarıp merceği ayarladı, köprünün ucu, net olarak görünüyordu. Sonra dürbününü nöbetçi kulübesine çevirdi.

Sırtını duvara yaslamış oturuyordu. Miğferi bir çiviye asılıydı, yüzü de net olarak görünüyordu. Robert Jordan nöbetçiyi tanıdı,

_____(Ş'anlar ÇKımin zS'çin
(Ş^alıpar iki gün önce öğleden sonra nöbet tutan askerdi. Aynı el örgüsü bere vardı başında. Tıraş da olmamıştı. Yanakları çökük, elmacık kemikleri çıkıktı.

Ortada birleşen kalın, gür kaşları vardı. Uykusu varmış gibi görünüyordu, Robert Jordan onu seyrederken esnedi. Sonra bir tütün çıkarıp kendine bir sigara sardı.

Elindeki çakmakla bir süre uğraştı, yakamayınca cebine koyup mangala yaklaştı, eğilip içine uzandı, bir kömür parçası aldı. Bir yandan üfleyip bir yandan elinde sallayarak sigarasını yaktı, sonra kömürü yeniden mangalın içine attı.

Aşağıdaki çamların birinden bir sincabın sesi geliyordu. Dürbünü cebine koydu.

Robert Jordan sincabın ağacın gövdesinden aşağıya inişini, arada durup başını çevirerek kendisini seyreden adama bakışını izledi. Sincabın küçük, parlak gözlerini ve heyecanla sallanan kuyruğunu gördü. Sonra sincap kuyruğunu sallaya sallaya, minik ayaklarıyla, yerde zıplayarak bir başka ağaca gitti. Gövdeyi tırmanırken bir daha Robert Jordan'a baktı, sonra ağacın öbür yanına geçip gözden kayboldu. Sonra Robert Jordan sincabın sesini çamın tepesindeki dallardan birinden duydu, dalın üzerinde dümdüz yatmış kuyruğunu sallıyordu.

Robert Jordan gözlerini çamlardan yeniden nöbetçi kulübesine çevirdi. Sincabın yanında, cebinde olmasını isterdi. Yanında dokunabileceği herhangi bir şey isterdi. Dirseklerini çam iğnelerine sürttü, ama aynı şey değildi. İnsanın bu durumda kendini ne kadar yalnız hissedebileceğini kimse bilemez. Umarım Maria, minik tavşanım bu işten sağ salim kurtulur. Başlama şimdi. Tamam canım. Umarım köprüyü adam gibi havaya uçururum ve o da kurtulur. Tamam bu güzel oldu. Şu anda tek istediğim bu.

Gözlerini yoldan ve nöbetçi kulübesinden çevirip uzaktaki dağlara baktı. Hiçbir şey düşünme, dedi kendi kendine. Yattığı yerde sessizce sabahın gelişini seyretti. Yaz başlangıcında çok güzel bir sabahtı, mayıs sonu olduğundan gün hızlı doğuyordu. Bir ara deri ceketli, deri başlıklı, sol bacağının yanındaki heybede makineli tüfeğiyle bir motosikletli, köprüden geçip yola devam etti. Bir ara da bir ambulans köprüyü geçip bulunduğu yerin altından ilerleyerek yola devam etti. Ama hepsi bu. Çamların kokusu burnuna geliyor, derenin sesini duyuyor, sabah güneşinde köprü çok güzel görünüyordu. Nöbetçi kulübesine bir 443

daha bakmadı, ta ki, sanki hiç gelmeyecekmiş kadar uzun zaman geçip de, böylesine güzel bir mayıs sabahında bombaların apansız, birbiri ardına patlayan sesini duyana kadar.

Nöbetçi bombanın sesini duyunca ayağa kalktı. Robert Jordan nöbetçinin tüfeğini alıp sesleri dinleyerek kulübeden dışarı çıkışını gördü. Yolda durdu, üzerine güneş vuruyordu. Başındaki bere yana kaymıştı, uçakların bombaladığı yöne, göğe doğru başını kaldırdığında güneş hafif sakallı yüzüne vurdu.

Artık yolun üzerinde sis yoktu. Robert Jordan, yolda durmuş gökyüzüne bakan adamı net olarak görüyordu. Ağaçların arasından sızan güneş adamı aydınlatıyordu.

Robert Jordan güçlükle soluk aldığını fark etti, sanki göğsü tellerle bağlanmıştı. Dirseklerini yere sağlam basıp parmaklarının arasındaki kabzayı iyice kavrayıp arpacığını adamın göğsünün ortasına nişanladı ve yavaşça tetiği çekti.

Makinelinin hızlı, ani sallantısını omzunda hissetti; yolun üzerindeki adam şaşkın ve acılı bir anlatımla dizlerinin üzerine çöküp alnını yere çarptı.

Tüfeği yanına düştü, adamın parmaklarından biri emniyete takılıydı, bileği kıvrılmıştı. Tüfek, süngüsü ileride, yolun üzerinde duruyordu. Robert Jordan gözlerini köprüye bağlanan yolda yere yapışmış adamdan çevirip diğer uçtaki nöbetçi kulübesine baktı. Öteki nöbetçiyi göremiyordu, yamaçtan aşağıya, sağa, Agustin'in olduğu yere baktı. Sonra Anselmo'nun ateş ettiğini duydu, ses vadide yankılanarak geri geldi. Sonra bir silah sesi duydu.

İkinci silah sesiyle birlikte köprünün altındaki kavşaktan el bombalarının patırtısı geldi. Sonra soldan, köprünün üzerinden duyuldu el bombalarının sesi.

Ardından da yolun yukarısından tüfek sesleri, aşağıdan, el bombalarına karışan Pablo'nun kullandığı makinelinin sesleri geliyordu. Anseimo'nun dik yamaçtan aşağıya koşarak köprünün öbür ucuna gidişini gördü, hafif makineliyi omzuna asarak çam gövdelerinin ardındaki iki ağır sırt çantasını birer eline aldı, çantalar kollarını öyle geriyordu ki, omuz kasları yırtılacakmış gibi geliyordu, dik yamaçtan aşağıya, yola doğru koştu.

_____(Ş'anlar CKımm ®çin (Ş'ahvor
Koşarken Agustin'in, "İyi avladın İngiliz, iyi avladın" diye bağırdığını duydu.

"İyi avlamışım, hadi canım," diye düşündü, tam o sırada Anselmo'nun köprünün diğer ucundan ateş ettiğini duydu, çelik kirişler çınladı. Yerde yatan nöbetçiyi geçip elinde sallanan çantalarla köprüye koştu.

İhtiyar elinde karabinasıyla koşarak ona doğru geliyordu. "Sin novedad. Her şey iyi!" diye bağırdı. Ölmemişti, tekrar ateş etmek zorunda kaldım."

Robert Jordan diz çöküp köprünün ortasında çantaları açıp, malzemeyi çıkarırken, Anselmo'nun yanaklarından aşağıya, ağarmış sakallı yanaklarından aşağıya göz yaşlarının süzüldüğünü gördü.

"Evet," dedi Anselmo. "Onları öldürmek zorundayız, öldürüyoruz."

Robert Jordan köprünün altına doğru iniyordu. Kirişler ellerinin altında soğuk ve ıslaktı, ağır ağır, dikkatle inerken sırtında güneşi hissediyor, kirişlerinden destek alıyor, aşağıda çağlayan suyun sesini işitiyor, üst karakolun yolundan silah sesleri, çok fazla silah sesi duyuyordu. Buram buram terlemeye başlamıştı, köprünün altı serindi. Bir koluna halka biçiminde sarılmış

telleri asmış, kerpetenini bir iple bileğine bağlamıştı.

"Barut kutularını yavaş yavaş bana uzatsana," dedi Anselmo'ya. İhtiyar köprünün kenarından sarkarak dikdörtgen patlayıcı kutularını uzatıyor, Robert Jordan uzanıp patlayıcıları alarak istediği yerlere sokuyor, sıkıştırıyor, birbirine tutuyordu. "Kıskaçları ver ihtiyar," deyip yeni yontulmuş tahta kokan kıskaçları, kirişler arasında patlayıcıları sağlam durması için iyice sıkıştırıyordu.

Yalnızca yıkımı düşünerek çalışır, yerleştirir, sıkıştırır, sağlamlaştırır, telle sıkıca bağlarken, bir operatör gibi hızlı ve becerikli bir biçimde işini görürken, aşağıdaki yoldan silah sesleri duydu. Sonra bir el bombasının sesi geldi. Sonra bir el bombası daha suyun akan sesinin arasında patladı. Ondan sonra da o yönden başka ses gelmedi.

Yukarı karakoldan gelen silah sesleri kesilmişti.

445

Allah kahretsin, bu silah sesleri çok fazla, diye düşünerek sıkıştırıp bağlanmış

patlayıcıları üzerine iki el bombasının yan yana bağladı, sağlam olsun diye teli girintilerinden geçirip dolayarak sıkıştırdı, kerpetenle kıvırdı. Eliyle yoklayıp sağlamlaştırmak için el bombalarını üzerine de bir kıskaç yerleştirdi, böylece hepsi çeliğe sıkıca dayanmış oldu.

"İhtiyar şimdi diğer tarafa," dedi Anselmo'ya ırmağın gürüldeyen sesiyle yukarı baktı, patlayıcıyı kendisine uzatan Anselmo'nun yüzünü gördü. Tanrım, ne kadar iyi bir yüz bu, diye geçirdi içinden. Artık ağlamıyor. Bu çok iyi. İşin arısını hallettik. Bunu da halledince bu iş bitecek. Havaya uçacak, hem de ne biçim! Dur bakalım. Heyecanlanma. İşini gör. Deminki gibi hızlı, güzel yap. Ellerini dolaştırma birbirine. Acele etme. Yapabileceğinden daha hızlı yapmaya çalışma.

Artık başarısızlık diye bir şey olmaz. Bir tarafı kesin havaya uçacak. Tamam, olması gerektiği gibi yapıyorsun. Burası ne kadar serin. Bu köprü rüya gibi bir şey. Rüya gibi, Allah kahretsin. Esas yukarıdaki ihtiyar kötü durumda. Acele etme. Şu yukarıdaki silah sesleri bir kesilse! "Birkaç kıskaç versene, viejo." B

silah sesleri hiç mi hiç hoşuma gitmiyor. Pilar'ın başı derde girmiş olmalı.

Karakoldakilerin bazıları fark etti belki de. Arka tarafta, ya da bıçkıevinin öte yanında. Hâlâ ateş ediyorlar. Demek ki bıçkıevin-de birileri var. Üstelik o Allah'ın belası molozlar da var. O koca moloz yığınları. Üst üste yığılmış

molozun ardında çok iyi çarpışırlar. Birileri hâlâ sağ olmalı. Aşağıda Pablo'nun oradan bir ses gelmiyor. Acaba sonradan patlayan silah sesleri neydi? Belki bir otomobil ya da motosikletlidir. Tanrım, zırhlı araç ya da tank geçmese. Haydi.

Elinden geldiği kadar hızlı yerleştir şunları, iyice sıkıştırıp güzelce bağla.

Allah kahretsin, karı gibi titriyorsun. Ne oluyor sana? Çok fazla acele

ediyorsun. Bahse girerim ki o tepedeki kadın titremiyordur. O Pilar. Belki de titriyordur. Seslerden anlaşıldığına göre başı belada. Biraz daha sürerse titreyecek.

Tutunarak kendini yukarı çekti ve gün ışığına çıktı, Anselmo'nun uzattığı malzemeyi almak için elini uzattığında, artm akan suyun sesinden kurtulmuş

kulakları yolun yukarısında-ki silah seslerinin arttığını duydu, sonra tekrar el bombalarının sesi geldi. Ardından yine.

fanlar OKimin Qsfy/n Çalıyor

"Demek ki bıçkıevine saldırdılar."

İyi ki bunlar kutular halinde, diye düşündü. Çubuklar halinde değil. Ne fark eder? Böylesi daha temiz. Aslında bir çuval dinamit lokumu olsa daha da hızlı olurdu. İki çuval. Yok. Bir çuval yeterdi. Ya da funyalarda eski fitiller olsaydı. O orospu çocuğu fitillerimi ırmağa attı. Nereleri görmedi o emektar kutu. İşte bu ırmağa attı kutuyu. Alçak Pablo. Aşağıda biraz önce onların anasını ağlattı. "Bana ondan biraz daha versene, ihtiyar."

Nöbetçiyi vurmak çok ağrına gitti. Benim de öyle, ama ben çok düşünmedim. Şimdi de düşünmüyorum. Öyle yapmak gerek. Ama Anselmo iki kez ateş etmek zorunda kaldı. Pis iştir bilirim. Sanırım bir insanı makineli tüfekle öldürmek işi kolaylaştırıyor. Yani öldüren için. Bir kere dokunduktan sonra, öldüren silah oluyor. Kendin değil. Bunları başka zamana bıraksan. Senin o kafan yok mu? "Vur!

Jordan!"1 Futbolda topu sürerken böyle bağırırlardı seyirciler. Biliyor musun, o nehirde şu aşağıdaki nehirden daha büyük değil. Kaynağında yani. Her şey kaynağında öyledir. Bu köprünün altı muhteşem. Yuvandan uzakta bir yuva. Haydi Jordan, toparla kendini. Jordan, ciddi bir iş bu. Köprü demek istiyorum.

Jordan'ın durumu neyse, Allah'ın belası köprünün de durumu odur, aslında tam tersi.

"Bana ondan biraz daha ver Anselmo," dedi. İhtiyar başını salladı. "Bitti sayılır," dedi Robert Jordan. İhtiyar yine başını salladı.

El bombalarını telle bağlamayı tamamlarken, artık yolun yukarısından silah sesi gelmiyordu. Yalnız nehrin sesi duyuluyo -du. Aşağıya baktı, ırmak kayaların üzerinde beyaz köpükler halinde çağlıyordu. Düşürdüğü tahta kıskaçlardan birini düşürdüğü yerde berrak, dibi çakıllı bir gölcük oluşturuyordu. Bakarken kıskaca yakın bir yerde bir alabalık, böcek kapmak için suyun yüzüne sıçradı, bir çember çizip gözden kayboldu. İki el bombasını bağlayan teli penseyle sıkıştırırken köprünün demirleri arasından dağın yeşillenmiş yamacına vuran güneşi gördü. Üç gün önce kahverengiydi yamaç, diye düşündü.

1. Jordan. İngilizce Şeria ırmağı anlamındadır.

Köprü altının serin karanlığından parlak güneşe çıkıp Anselmo'nun kendine eğilmiş yüzüne doğru seslendi, "Büyük tel yumağını versene."

Anselmo teli uzattı.

Bu çeker ağırlığı. Keşke aralarından bağlayabilsem. Ama bu tel de iş görür, diye düşündü Robert Jordan. Eliyle el bombalarının üzerindeki mandalları ve serbest bırakacak olan halkaları tutan pimleri yokladı. Yandan bağlı el bombalarının, pimler çekildiğinde mandalları sıkıştırmaması için yeterince yer olup olmadığını kontrol etti sonra halkalardan birine uzunca bir tel bağladı, dıştaki el bombasının halkasına bağlı telle birleştirdi, biraz gevşek bıraktı, çelik kemerlerden birinin çevresine dolayıp tel yumağını Anselmo'ya uzattı. "Dikkatli tut," dedi.

Köprünün üzerine çıkıp ihtiyardan tel yumağını alarak mümkün olduğunca hızlı yürümeye başladı, bir yandan da köprünün kenarından eğilerek teli köprü boyunca döşüyordu, vurdukları nöbetçinin yattığı yere kadar geldi.

Geriye doğru yürürken, "Çantaları getir," diye seslendi Anselmo'ya. Geçerken eğilip hafif makineliyi yerden aldı ve omzuna astı.

Teli döşediği sırada başını kaldırdı ve yolun üstündeki karakoldan gelenleri gördü.

Dört kişi olduklarını gördü, tele dikkat etmesi gerekiyordu, çünkü köprünün dış

kirişlerine dolanabilirdi. Eladio aralarında yoktu.

Robert Jordan teli köprünün sonuna kadar döşedi, son direğin çevresine doladı ve yola çıkıp koşarak kilometre taşının yanında durdu. Teli kesip Anselmo'ya uzattı.

"Tut şunu, viejo," dedi. "Şimdi benimle birlikte köprüye yürü. Yürüdükçe yerleştirirsin. Hayır o işi ben yapayım."

Köprüye gelince teli çekip düğümü kurtardı, artık tel dümdüz el bombalarının halkalarına uzanıyordu, köprü boyunca uzatarak Anselmo'ya verdi.

_____(fanlar OZım/n OzPçin
(Ş'alıvor

"Bunu o yüksek taşın oraya götür," dedi. "Serbest tut, ama çok gevşek olmasın.

Germe. İyice gerdiğinde köprü havaya uçacak. Anladın mı?"

"Evet."

"Gevşek tut, ama sarkmasın, o zaman karışır. Germeden hafifçe sıkı tutarak yürü."

"Evet."

"Gerdiğinde çok sıkı asıl. Asılıp bırakma."

Robert Jordan konuşurken yolun yukarısına, Pilar'ın çetesinden geriye kalanlara bakıyordu. Artık yaklaşmışlardı. Primitivo'yla Rafael'in Fernando'ya destek olduğunu gördü. Kasıklarından vurulmuş olmalıydı, çünkü iki koluna

girmişlerdi, o da elleriyle kasıklarını tutuyordu. Sağ bacağı sürükleniyordu, ayakkabısının kenarı taşlara çarpıyordu. Pilar üç tüfekle ağaçlığa doğru tırmanıyordu. Robert Jordan yüzünü göremiyordu, ama başı havadaydı ve elinden geldiğince hızlı tırmanıyordu.

"Nasıl gidiyor?" diye seslendi Primitivo.

"İyi. Bitirmek üzereyiz," diye bağırdı Robert Jordan. Onlara nasıl olduklarını sormak gereksizdi. Başını çevirdiğinde üçü yolun kenarına gelmişlerdi, Fernando'yu kaldırmaya çalışırken o başını iki yana sallıyordu.

Robert Jordan, Femando'nun boğuk bir sesle, "Bana bir tüfek verin," dediğini duydu.

"Olmaz, Hombre. Seni atların oraya taşıyacağız."

"Atı ne yapayım ben?" dedi Fernando. "Burada gayet iyiyim."

Robert Jordan gerisini duymadı, Anselmo'yla konuşuyordu.

"Eğer tank geçerse, teli çekip köprüyü havaya uçur," dedi, "Ama ancak köprünün üzerine gelirse. Zırhlı araç geçerse de uçur. Köprünün üzerine gelirse. Başka araçları Pablo durdurur."

"Sen altındayken uçuramam."

"Beni düşünme. Gerekirse uçur köprüyü havaya. Ben öteki teli halledip geleceğim.

Sonra birlikte havaya uçuracağız."

Köprünün ortasına doğru koşmaya başladı.

Anselmo, Robert Jordan'ın kolunda tel, elinde pense, sırtında hafif makineliyle köprüde koşusunu izledi. Köprünün parmaklığından aşağıya inişini gördü. Anselmo teli elinde, tutarak taşın arkasına iki büklüm çöktü, yolun aşağısına ve köprünün karşı yanına baktı. Kendi durduğu yerle köprünün arasındaki

uzaklığın ortasında nöbetçi vardı, güneş sırtına vurdukça bedeni gevşemiş, yola daha çok yapışmıştı. Yolun üzerinde duran süngüsü takılı tüfeği Anselmo'ya çevriliydi.

Yaşlı adam gözlerini ondan kaldırıp parmaklıkların gölgesinin çaprazlama düştüğü köprüye, vadi boyunca sola dönen ve kayalıkların arasında kıvrılan sonra da kaybolan yola baktı. Üzerine güneş vurmuş karakola baktı, sonra elindeki teli fark ederek Primitivo'yla Rafael'e bir şeyler söyleyen Fernando'ya çevirdi başını.

"Beni burada bırakın," diyordu Fernando. "Çok acıyor, içeriden de çok kanama var. Hareket edince içimde hissediyorum."

"Bırak da yamaçtan yukarı çıkaralım seni," dedi Primitivo. "Sen kollarını bizim boynumuza dola, biz bacaklarından taşırız."

"Yararı yok," dedi Fernando. "Beni burada bir taşın arkasına bırakın. Yukarıda ne kadar yararlı olabileceksem, burada da olurum."

"Ama giderken," dedi Primitivo.

"Beni burada bırakın," dedi Fernando. "Böyle gidemem. Böylece bir at fazla olur.

Burada çok iyiyim. Yakında gelecekler."

"Seni rahatça tepeye çıkarabiliriz," dedi çingene.

Doğal olarak, o da Primitivo gibi bir an önce gitmek istiyordu. Ama onu buraya kadar getirmişlerdi.

"Hayır," dedi Fernando. "Burada çok iyiyim. Eladio ne oldu?" Çingene parmağıyla başındaki yaranın yerini işaret etti. "Burasından vuruldu," dedi. "Senden sonra.

Saldırdığımız sırada."

"Bırakın beni," dedi Fernando. Anselmo onun çok acı çektiğini görüyordu. İki elini kasıklarına bastırmış, bacaklarını önüne uzatıp başını yere yaslamıştı.

Yüzü ter içindeydi.

450

_____:_____(Fanltir OZimin Zpçitı Ç'alıror

"Bırakın beni artık," dedi. Gözleri acıdan kapanmıştı, dudaklarının kenarı seğiriyordu. "Burada çok iyiyim."

"Al, tüfekle mermi," dedi Primitivo.

"Benimki mi?" diye sordu Fernando, gözlerini açmadan.

"Hayır, seninki Pilar'da," dedi Primitivo. "Bu benimki."

"Keşke kendi tüfeğim olsaydı," dedi Fernando. "Ona çok alışmıştım."

"Ben getiririm seninkini," diye yalan söyledi çingene. "Onu getirinceye kadar sen bunu al."

"Burası çok iyi," dedi Fernando. "Hem yolun üst kısmını hem de köprüyü görüyorum." Gözlerini açtı, başını çevirip köprüye baktı, sonra acıyla yine kapadı. Çingene başına dokunup Primitivo'ya gitmeleri için işaret etti.

"Sonra gelip seni alırız," dedi Primitivo ve hızla tırmanan çingenenin ardından yamacı tırmanmaya başladı. Tüfek yanında duruyordu, tüfeğin yakınında da güneşte parlayan üç mermi vardı. Ellerinin üzerinde bir sinek geziniyordu, ama, Fernando acıdan sineği hissetmiyordu. Anselmo çömeldiği yerden elinde telle, "Fernando!"

diye seslendi. Telin ucunu bükmüş, yumruğuna geçirmişti.

"Fernando!" diye bir daha seslendi. Fernando gözlerini açıp Anselmo'ya baktı.

"Nasıl gidiyor?" diye sordu.

"Çok iyi," dedi Anselmo. "Bir iki dakikaya kadar köprü havaya uçmuş olacak."

"Memnun oldum. Benden bir şey isterseniz, söylersin," dedi Fernando ve içini

yakan bir acıyla gözlerini yumdu.

Anselmo, Ingles'in başını, güneşten yanık yüzünü ve kenardan kendini yukarıya çekip çıkmasını bekliyordu. Aynı zamanda yolun ilerideki kavşağından gelebilecek herhangi bir araca karşı da tetikteydi. O anda hiç korkmuyordu, gün boyunca da kork-mamıştı. Çok hızlı oluyor, her şey de öyle doğal ki, diye düşündü.

Nöbetçiyi öldürmek çok ağrıma gitti, sarstı beni, ama

ORHAN KEMAL İL HALK KÜTÜPHANESİ

geçti şimdi, lngles insan öldürmenin hayvan öldürmeye benzediğini nasıl söyleyebilirsin? Avlanırken hep mutluluk duydum, hiç suçluluk duymadım. Ama insan öldürmek, yetişkin kardeşine vurmak gibi bir şey. Üstelik de öldürebilmek için birkaç kez ateş edince... Yok, bunu düşünme şimdi. Bu seni de çok sarstı, köprüden aşağıya koşarken çocuk gibi ağlıyordum.

Sonra ellerini kasıklarında birleştirmiş, dudakları morarmış, gözleri kapalı, ağır ağır soluk alıp veren, yamaca uzanmış Fernando'ya baktı. Öleceksem uzun sürmesin, diye düşündü. Hayır, bugün için gerekli cesareti bana verirse Tanrı'dan başka bir şey istemeyeceğimi söylemiştim. İstemeyeceğim. Tamam mı?

Hiçbir şey istemiyorum.

Ama yüreğinde hiçbir heyecan yoktu. Hepsi gitmişti, şimdi yalnızca dinginlik vardı. Şimdi, bileğine doladığı teli elinde tutmuş, dizleri yol kenarındaki çakılların üzerinde, taşın arkasında eğilmiş beklerken ne yalnızlık duyuyordu, ne de korku. Elindeki telle birlikteydi, köprüyle birlikteydi, Ingles'in yerleştirdiği patlayıcılarla birlikteydi.

Heyecan yoktu. Her şey dingindi, çömelmiş dururken güneş ensesine ve omuzlarına vuruyor, başını kaldırınca bulutsuz, açık gökyüzünü ve ırmağın ötesinde uzanan dağları görüyordu, mutlu değildi, ama yalnız da değildi ve korkmuyordu.

Yamacın tepesinde Pilar bir ağacın arkasına yatmış, geçitten aşağıya inen yolu gözlüyordu. Yanında üç dolu tüfek vardı, Primitivo yanına çöktüğünde birini ona verdi.

"Şuraya yat," dedi. "Şu ağacın arkasına. Sen, çingene, şuraya," diyerek aşağıda bir başka ağacı işaret etti. "Öldü mü?"

"Hayır. Henüz ölmedi," dedi Primitivo.

"Talihsizlik oldu," dedi Pilar. "İki kişi daha olsaydı böyle olmazdı. Molozların arkasına sürünerek geçmeliydi. Şimdi olduğu yerde iyi mi?"

Primitivo başını salladı.

"lngles köprüyü havaya uçurunca parçalar buraya kadar gelir mi?" diye sordu, çingene ağacın arkasından.

_____(Ş'anlar OKimin \S!çin
ÇPalıper

"Bilmiyorum," dedi Pilar. "Ama Agustin senden daha yakın. Eğer fazla yakın olsa, lngles onu oraya yerleştirmezdi."

"Ama anımsıyorum da, treni havaya uçurduğumuzda lokomotifin parçaları başının üstünden geçmişti, çelik parçaları serçeler gibi yanımızdan uçup gidiyordu."

"Çok şiirsel anıların var," dedi Pilar. "Serçeler gibiymiş! Çamaşır kazanı gibiydiler. Dinle beni, çingene, bugün adam gibi hareket ettin. Bundan sonra da korkuya falan kapılma."

"Canım, buraya kadar gelir mi diye sordum. Ağacın arkasına iyice gizleneyim diye."

"Öyle yap," dedi Pilar. "Kaç kişi öldürdük?"

"Biz beş kişi öldürdük. Burada da iki tane var. Öteki ucu göremiyor musun?

Köprüye doğru bak. Kulübeyi görüyor musun? Bak! Gördün mü?" Parmağıyla gösterdi.

"Aşağıda Pablo da sekiz kişiyi öldürdü. Ben lngles için o karakolu gözlüyordum."

Pilar homurdandı. Sonra öfkeyle konuştu, "Şu lngles nerelerde? O köprünün altında ne halt ediyor? Eli çok yavaş. Sanki köprüyü yeniden yapıyor."

Başını kaldırıp taşın arkasında duran Anselmo'ya baktı. "Hey, viejo!" diye bağırdı. "Senin lanet olası lngles'e ne oldu?"

"Sabret, kadın," dedi Anselmo, teli serbest ama sıkıca tutarak. "İşini tamamlıyor."

"Ne demeye bu kadar uzun sürüyor?"

"Es muy concienzudo!'" diye bağırdı Anselmo. "Bilimsel bir iş yapıyor."

"Hay biliminin içine...," dedi Pilar köpürerek. "Pis suratlı pezevenk havaya uçursun da bitsin şu iş. Maria! diye kalın sesiyle tepeye doğru bağırdı. "Senin lngles..." Robert Jordan'ın köprünün altında neler yaptığı konusunda küfürler savurdu.

"Kendine gel, kadın," diye seslendi Anselmo yoldan. "Müthiş bir iş yapıyor.

Bitirmek üzere."

1. İşinde çok titiz bir adamdır

"Boş versene," diye sinirle bağırdı Pilar. "Önemli olan çabuk yapmaktır."

Tam o sırada, Pablo'nun ele geçirmiş olduğu karakoldan silah sesleri duydular.

Pilar sövmeyi bir yana bırakıp dinledi. "Evet," dedi. "Evet. Başladı işte."

Robert Jordan sesleri duyduğunda bir eliyle teli köprünün üzerine savurmuş,

kendini yukarı çekiyordu. Dizleri köprünün demirlerinde, elleri köprünün tabanında, doğrulmak üzereyken aşağıdaki kavşaktan makineli tüfek sesleri geldi.

Pablo'nun makinelisinden daha değişik bir sesti. Doğruldu, uzanıp tel yumağını aldı, köprü boyunca geriye doğru yan yana yürürken teli salmaya başladı.

Yürüdükçe ses de yaklaşıyordu, arkasına, yolun dönemecine baktı. Ama hâlâ yolun üzerinde ne otomobil, ne tank ne de insan vardı. Yolun yarısına vardığında yol hâlâ boştu. Teli dümdüz uzatmış, yolun dörtte üçünü aldığı sırada da hâlâ boştu, kolunu uzatıp teli demirlere karışmasın diye kenarda tutarak nöbetçi kulübesinin arkasına tırmandığında hâlâ boştu. Sonra yola çıktı, aşağıdaki yol hâlâ boştu, teli gergin tutarak alt kısmındaki kurumuş dere yatağı boyunca hızla geri geri ilerledi. Anselmo'nun durduğu taşının karşısına gelmişti, yol hâlâ boştu.

O sırada yoldan aşağı inen kamyonun sesini duydu, tam uzun yamaca varırken omzunun üzerinden gördü, teli bileğine dolayıp Anselmo'ya "Uçur havaya!" diye bağırdı ve bileğine dolanmış ipin gerilimine dayanmak için topuklarını yere gömdü, arkadan kamyonun sesi geliyordu, önündeyse nöbetçinin cesedinin bulunduğu yol, uzun köprü ve altındaki, hâlâ boş olan yol uzanıyordu, birden çatırtılı bir patlama oldu; köprünün ortası, kırılan bir dalga gibi havaya yükseldi, ellerini başında kavuşturup yüzünü derenin çakıllarla kaplı yatağına gömdüğünde, patlamanın yankısını duydu. Yüzünü çalılara bastırdı, köprünün yükselen kısmı yine aşağıya indi ve o çok iyi tanıdığı koku, keskin sarı dumanla birlikte burnuna geldi, ardından çelik parçaları yağmaya başladı.

Çelik yağmuru dindiğinde hâlâ hayattaydı, başını kaldırıp köprüye baktı. Ortası yok olmuştu. Köprünün, yolun üzerine

sivri, parlak, tırtıklı metal parçaları saçılmıştı. Kamyon yolun üst kısmında, yüz metre kadar ileride durmuştu. Sürücüyle yanındaki iki adam kanala doğru

koşuyorlardı.

Fernando eski yerindeydi, soluk alıyordu. Kollarını iki yanına uzatmış, ellerini gevşek bırakmıştı.

Anselmo beyaz taşın ardında yüzüstü yatıyordu. Sol kolu başının altında bükülmüş, sağ kolu dümdüz uzanmıştı. Tel hâlâ sağ bileğine sarılıydı. Robert Jordan ayağa kalktı, karşıya geçti, Anselmo'nun yanına eğildi ve kesinlikle öldüğünü anladı. Çelik parçasının neresine girdiğini görmek için ihtiyarı çevirmedi. Ölmüştü, gerisi anlamsızdı.

Bu halde iyice küçük gibi görünüyor, diye düşündü Robert Jordan. Küçücük, kır saçlı bir adamcağızdı işte; Robert Jordan, gerçekten bu kadar küçüktüyse, o ağır yükleri nasıl taşıyordu, diye düşündü. Sonra dar, gri çoban pantolonunun altından belli olan bacaklarına, ayakkabılarının aşınmış ipten tabanlarına baktı, Anselmo'nun karabinasıyla artık neredeyse boş olan iki sırt çantasını alıp Fernando'nun yanına gitti, yerde duran tüfeği aldı. Yolun üzerindeki sivri bir çelik parçasına bir tekme savurdu. Sonra iki tüfeği namlularından tutup omzuna koydu ve yamaçtan yukarı, ağaçlığa doğru tırmanmaya başladı. Arkasına dönüp bakmadı, köprüye, yola bile bakmadı. Aşağıdaki dönemeçten hâlâ silah sesleri geliyordu, ama artık umurunda değildi.

Bir ağacın arkasında yere yatmış olan Pilar'ın yanına tüfeklerden birini bıraktı. Pilar baktı, yine üç tüfeği olmuştu.

"Çok uzaktasınız," dedi Robert Jordan. "Buradan görülmüyor, yolun yukarısında bir kamyon var. Uçak sandılar. Biraz daha aşağıya inseniz iyi olur. Ben Agustin'le birlikte Pablo'yu korumaya gidiyorum."

Pilar yüzüne bakıp, "İhtiyar?" dedi.

"Öldü." Boğulurcasına öksürüp yere tükürdü.

Pilar yüzüne baktı, "köprün havaya uçtu Ingles," dedi. "Bunu unutma."

"Hiçbir şeyi unutmuyorum. Sesin çok güçlü. Bağırışlarını duydum. Maria'ya seslen de iyi olduğumu söyle."

"Bıçkıevinde iki kişi kaybettik," dedi Pilar, anlatmaya çalışarak. "Gördüm,"

dedi Robert Jordan. "Bir aptallık mı yaptınız?"

"Defol git, Ingles" dedi Pilar. "Femando'yla Eladio da mert adamlardı."

"Sen niye atların yanına çıkmıyorsun?" dedi Robert Jordan. "Ben burayı senden iyi korurum."

"Sen Pablo'yu koruyacaksın."

"Pablo'nun canı cehenneme. O kendini şarapla korusun."

"Olmaz, Ingles. Geri döndü, biliyorsun. Aşağıda çok sıkı çarpıştı. Duymadın mı?

Şimdi de çarpışıyor. Hem de karşısında kötü bir şeyler var. Duymuyor musun?"

"Peki, koruyacağım. Ama hepinizin canı cehenneme. Senin de, Pablo'nun da."

"Ingles," dedi Pilar. "Kendine gel. Bu işin içinde ben de seninle birlikteydim, kimsenin olamayacağı kadar büyük bir bağlılıkla. Pablo bir hata yaptı sana karşı, ama geri döndü."

"Patlayıcım olsaydı eğer, ihtiyar ölmeyecekti. Köprüyü buradan uçurabilirdim."

"Eğer, eğer, eğer..." dedi Pilar. Köprünün yıkılmasından sonra gelen çöküşün, yattığı yerden başını kaldırıp Anselmo'nun öldüğünü görmenin yarattığı öfke ve boşluk duygusu hâlâ içindeydi. İş bittikten sonra kendini yalnız, ayrı, bitkin hissediyor, gördüğü herkesten nefret ediyordu.

"Şu kar yağmasaydı..." dedi Pilar. O zaman rahatlardı. Birden değil de yavaş

yavaş, düşünerek, olayı kabul eder ve etkilerinden kurtulurdum." dedi Pilar. O

zaman, fiziksel bir rahatlama gibi birden bire değil de, ağır ağır. Kar, öyle ya kar yüzünden olmuştu. Evet kar yüzünden... Başkalarına olduğu gibi görmek olayı, kendi benliğinden kurtulmak, savaşta sağ kalmayı başarmak zorunluluğu. Savaşta benlik olmazdı. Savaşta insanın kendi benliği yalnız kaybedilmek üzere vardır.

Sonra, kendi benliğini kaybederken, Pilar'ı duydu," Sordo..."

"Ne?"

_____(Ş'anlar OKimin ^çin (Ş'ahvor

"Sordo..."

"Evet," dedi Robert Jordan. Güldü. Üstelik katı, gergin yüzünün her noktası kasılarak. "Boş ver. Saçmaladım. Kusura bakma. Şu işi doğru düzgün, hep birlikte yapalım. Köprü de gerçekten havaya uçtu, dediğin gibi."

"Evet. Her şeyi yerinde ve zamanında düşünmelisin."

"Tamam, ben Agustin'in yanına gidiyorum. Çingeneyi çok daha aşağıya yerleştir ki yolun üst kısmını iyice görebilsin. O tüfekleri Primitivo'ya ver, sen de şu makineliyi al. Dur göstereyim."

"Maquina sende kalsın," dedi Pilar. "Burada çok uzun kalmayacağız. Pablo neredeyse gelir, hemen yola çıkarız."

"Rafael," diye seslendi Robert Jordan. "Gel buraya, benim yanıma in. Şuraya.

Güzel. Şu aradan çıkanlara bak. Gördün mü, kamyonun ilerisinde? Kamyona doğru geliyorlar. Onlardan birini vursana. Otur. Acele etme." Çingene dikkatle nişan aldı, ateş etti, sürgüyü çekip tüfeği yeniden doldururken, Robert Jordan,

"Baştan nişan al," dedi. "Yukarıdaki kayaya isabet etti. Kayadan çıkan tozu görüyor musun? Biraz daha aşağıya nişan al. Dikkat et. Koşuyorlar. Ateş etmeye devam et."

"Birini hakladım," dedi çingene. Adam kamyonun altındaki kanalın yakınında yere serilmişti. Öteki iki adam onu çekmek için durmadılar. Kanala doğru koşup gizlendiler.

"Ona nişan alma," dedi Robert Jordan. "Kamyonun ön tekerleklerinden birinin üstüne nişan al. Böyle vuramazsan motora gelmiş olur." Dürbünle baktı. "Biraz daha aşağıya. Güzel. Ne biçim nişancıymışsın! Mucho! Mucho! Radyatörün tepesini vur bakalım. Radyatörün herhangi bir yerini. Çok iyi. Bak. Şu noktadan öteye hiçbir şeyin geçmesine izin verme. Tamam mı?"

"Bak şimdi, kamyonun ön camını kıracağım," dedi çingene keyifle.

"Hayır. Buna gerek yok. Artık kamyon işe yaramaz. Yoldan aşağıya bir şey ininceye kadar ateş etme. Tam kanalın karşısına geldiğinde ateş et. Sürücüyü vurmaya çalış." Primitivo'yla aşağıya inmiş olan Pilar'a döndü. "O zaman hepiniz ateş edin.

Buradan konumumuz çok iyi. Şu dik yamaç yan tarafınızı nasıl koruyor, gördün mü?"

"Sen artık Agustin'le işinin başına gitsen," dedi Pilar. "Söylev verme. Buraları bizde biliyoruz."

"Primitivo'yu biraz daha öteye al," dedi Robert Jordan. "Bak, şuraya. Yamacın dikleştiği yere."

"Bırak bizi," dedi Pilar. "Git artık Ingles. Senin şu kılı kırk yarman yok mu!

Burada hiçbir sorun yok." Tam o sırada uçakların sesini duydular.

Uzun süredir atların yanında olan Maria gergindi. Bulunduğu yerden ne yolu, ne de köprüyü görebiliyordu, silah sesleri gelmeye başladığında doru atın boynuna kollarını doladı; kampın aşağısında, atlar ağaçların arasında bağlıyken kaç kere onu yatıştırmış, ona armağanlar getirmişti. Ama Maria'nın tedirginliği atı da etkiliyordu, silah ve bomba seslerini duyunca burun deliklerini açarak başını salladı. Maria yerinde duramıyor, dolaşıp atları

okşuyor, yatıştırmaya çalışıyordu, ama hepsi daha fazla tedirgin oluyor, huysuzlanıyorlardı. Silah seslerini korkunç bir olay gibi değil de, aşağıda yeni adamlarıyla Pablo, yukarıda da diğerleriyle Pilar, diye düşünmeye çalıştı, kaygılanmaması, paniğe kapılmaması gerektiğini, Roberto'ya güvenmesi gerektiğini söylüyordu kendi kendine. Ama başaramıyordu, uzaktaki bir fırtına gibi kuru, yuvarlanan bir takırtıyla geçitten gelen çatışma sesi, köprünün üstünden ve altından gelen silah sesleri, bombaların düzensiz patlayışları, Maria'yı neredeyse soluk almaktan alıkoyan, korkunç bir şeydi.

Bunları düşünürken, Pilar'ın gür sesiyle aşağıdan kendisine anlayamadığı küfürlü bir şeyler söylediğini duydu. Ama Tanrım, hayır, hayır diye düşündü. Roberto böyle tehlikedeyken bu biçimde konuşma. Kimseyi incitip gereksiz tehlike yaratma. Yapma ne olur?

Sonra okulda yaptığı gibi hızla, farkına varmadan, Roberto için dua etmeye başladı. Duaları mümkün olduğu kadar hızlı söylüyor, sol elinin parmaklarıyla sayıp her birini on kere yineliyordu. Daha sonra köprü havaya uçtu ve patlamayla birlikte sıçrayıp

(Ş'alıvor başını sallayan bir at ipini koparark ağaçların arasından kaçtı. Maria epeyce uğraştıktan sonra atı yakaladı, tir tir titreyen, ter içindeki ve eyeri kaymış

atı ağaçların arasından geri getirirken aşağıdaki silah seslerini duydu, daha fazla dayanamayacağım, diye düşündü. Bilmeden yaşayamayacağım. Soluk alamıyorum, ağzımın içi kupkuru. Korkuyorum da, işe de yaramıyorum, atları da korkutuyorum, bu atı da eyerini ağaca çarpıp tekme atarken ayakları üzengilere talıldığı için yakalayabildim, şimdi de eyeri yerine takarken, Tanrım, bilemiyorum.

Dayanamayacağım. Bütün yüreğim, her şeyim köprüde, ne olur, sağ olsun. Kutsal Meryem, onu köprüden geri getir bana, her istediğini yapacağıma söz veriyorum.

Çünkü ben burada değilim. Ben diye bir şey yok. Ancak onunla varım. Ona göz

kulak ol, o zaman ben de varolurum, senin her istediğini yaparım, oda yapar...

Ah, bağışla beni, kafam çok karışık. Ama sen onu korursan doğru olanı yaparım.

Onun ve senin dediklerinizi yaparım. İkimiz birlikte yaparız. Ama bu bilememek canıma tak etti. Atı yeniden bağladı, eyerini yerine taktı, üzerindeki battaniyeyi düzeltti ve kolanı sıkıca gerdi ve aşağıdaki ağaçların arasından Pilar'ın gür, kalın sesini duydu. "Maria! Maria! Ingles "in iyi. Duyuyor musun?

Bir şeyi yok."

Maria iki eliyle tuttuğu eyere kırpık kafasını sımsıkı bastırarak ağladı.

Pilar'ın kalın sesini yeniden duyunca başını eyerden kaldırmayıp soluğu kesilerek bağırdı, "Evet! Sağol!" Tıkanıyormuş gibi oldu. Sesi çatlak çıkıyordu.

Heyecanla bağırdı, "Sağol Pilar...Sağol!"

Uçakların sesini duyduklarında hepsi birden baktılar, uçaklar Segoniva yönünden geliyordu, bulutsuz gökte minik gümüş noktalar gibi parlıyorlardı, homurtuları bütün öbür sesleri bastırıyordu.

"Bir bunlar eksikti!" dedi Pilar.

Robert Jordan uçaklara bakarken kolunu Pilar'ın omzuna doladı, "Yok be kadın."

dedi "Onlar bizim için gelmiyor. Onların bize ayıracak vakti yok. Kaygılanma."

"Nefret ediyorum şu uçaklardan."

"Ben de. Ama artık Agustin'in yanına gitmeliyim."

Çamların arasından geçip yamacın çevresinde dolandı, bütün bu süre boyunca

uçaklar homurdanıyor, aşağıdaki parçalanmış köprünün karşısında, dönemeçte bir ağır makineli tüfek aralıklarla ateş ediyordu.

Robert Jordan Agustin'in yanına, bodur çamların arasındaki makinelinin arkasına çöktü, uçakların ardı arkası kesilmiyordu.

"Aşağıda ne oluyor?" dedi Agustin. "Pablo ne yapıyor? Köprünün paramparça olduğunu bilmiyor mu?"

"Belki yerinden aynlamıyordur." "Öyleyse biz gidelim. Canı cehenneme."

"Gelebilirse şu sıralar gelmesi gerek," dedi Robert Jordan. "Yakında görmemiz gerek onu."

"Onun silahının sesini duyamıyorum," dedi Agustin. "Beş dakikadır sesi çıkmıyor.

Yok. İşte! Dinle! tamam, onun sesi bu."

Süvari hafif makinelisinin sesi geldi, durdu, sonra bir daha duyuldu.

"Bizim namussuz bu," dedi Robert Jordan.

Açık, pırıl pırıl gökyüzünde sayıları arttıkça artan uçaklara ve uçakları seyreden Agustin'in yüzüne baktı. Sonra başını eğip paramparça köprüye ve hâlâ boş olan yola baktı. Öksürüp tükürdü, aşağıdaki dönemeçte makinelinin yeniden takırdayışını dinledi. Eski yerinde olmalıydı.

"Bu ne?" dedi Agustin. "Bu ne?"

"Köprüdeki patlamadan önce başladı," dedi Robert Jordan. Yine köprüye baktı, ortadaki boşluktan nehir görülmüyordu. Geçen ilk uçakların yukarıda, geçitte bombardımana başladığını duydu, hâlâ yeni uçaklar geliyordu. Motor sesleri gökyüzünü kaplamıştı, başını kaldırdığında öteki uçakların tepesinde dönen, gezinen, minicik takip uçağını gördü.

"Batıdan gelmiş olmalılar," dedi Primitivo. Bunları görmüş olsalardı şu anda saldırıya geçmezlerdi."

_____(Ş'anlar ÇKimin Qsfy/n
(Ş'akvor

"Bunların çoğu yeni," dedi Robert Jordan.

Yere, Agustin'in yanına yatmış uçakları izleyerek, kulağı arkasından gelecek silah seslerinde ve köprüde ölmemiş olmanın şaşkınlığı içinde bekliyordu. Ölümü öylesine kabullenmişti ki, şimdi bütün onlar gerçekdışı görünüyordu. Kurtul şundan, dedi kendi kendine. At şunu üstünden. Bugün yapılacak çok, pek çok şey var. Her şeyin bir rüyaya dönüştüğünü hissetti.

"Benliğinin kendine ait kısmını hemen satıversen iyi olacak," dedi kendi kendine. "Görünmez bir yara aldığı için bayılmak üzere olan arenadaki dövüş

horozlarına benziyorsun."

"Budala," dedi kendi kendine. "Biraz sersemledin, hepsi bu. Sorumluluktan sonra biraz sarsıldın, o kadar. Uzatma."

O sırada Agustin koluna yapışıp parmağıyla bir şey gösterdi, vadinin karşı yamacına baktı ve Pablo'yu gördü.

Pablo'nun yoldaki dönemecin köşesinde koştuğunu gördüler. Yolun gözden kaybolduğu dik kayalıkların orada durdu ve kayaya yaslanıp yola doğru ateş açtı.

Robert Jordan kısa boylu, tıknaz, başı açık, kayaya dayanmış kısa namlulu süvari makinelisiyle ateş eden Pablo'yu ve sağa doğru saçılan pirinç mermi kovanlarını gördü. Pablo'nun çöküp yeniden ateş açtığını gördüler. Sonra ardına bakmadan, ayrık bacaklarıyla hızla koştu, başı öne eğilmiş, köprüye dönmüştü.

Robert Jordan Agustin'i kenara itip koca makinelinin kundağını omzuna dayamış, dönemece nişan almıştı. Kendi hafif makineli tüfeği sol elinin altındaydı. Kendi tüfeğinin menzili oraya ulaş-mayabilirdi.

Pablo onlara yaklaşırken Robert Jordan hep dönemece nişan almış bekledi,

ama hiçbir şey görünmedi yolda. Pablo köprüye varmış, bir kez omzunun üzerinden geriye bakmış, köprüye bir göz atmış ve yola dönüp vadiye dalarak gözden kaybolmuştu. Robert Jordan hâlâ dönemeci gözlüyordu, hâlâ bir şey yoktu. Agustin dizinin üzerinde doğruldu. Pablo'nun keçi gibi sıçrayarak vadiye inişini görüyordu. Pablo'yu ilk gördüklerinden bu yana aşağıdan hiç silah sesi gelmemişti.

"Yukarıda bir şey görüyor musun? Yukarıdaki kayalarda?" diye sordu Robert Jordan.

"Hayır."

Robert Jordan'in gözü dönemeçteydi. Tam aşağıdaki kayaların tırmanılamayacak kadar yüksek olduğunu biliyordu, ama biraz daha aşağıda kayalar alçalıyordu, biri yukarıya çıkmış olabilirdi.

"Demek bizimkilerin korktuğu buymuş," dedi Agustin. "Bak Ingles. Nöbetçilere ateş ediyor!"

"Başka hedefi yok, ne yapsın," dedi Robert Jordan. "Kusuruna bakma."

Onun yerinde sen olsaydın, kendi topraklarında, üstelik anayolda sana ateş açıp durdursalardi. Sonra da bir köprü havaya uçsaydı? İlerdeki yolun mayınlanmış

olduğunu, ya da bir tuzak olduğunu düşünmez miydin? Düşünürdün elbette. Yaptığı doğru. Başka bir şey çıksın diye bekliyor. Düşmanın ilgisini çekmeye çalışıyor.

Bizden başka düşman yok. Ama o bilemez. Şu namussuz ufaklığa bak.

Küçük tank köşeyi biraz daha dönmüştü.

Tam o sırada Agustin, Pablo'nun elleriyle dizleri üzerinde sürünerek, yüzünden terler akarak boğazın kıyısından geldiğini gördü.

"Orospu çocuğu geliyor," dedi.

"Kim?"

"Pablo."

Robert Jordan baktı, Pablo'yu gördü ve tankın kamufle edilmiş taretine, makinelinin üzerindeki yarığın bulunduğunu tahmin ettiği noktaya ateş etmeye başladı. Küçük tank hemen geri çekildi. Robert Jordan makineliyi kaldırdı, ayaklarını katladı ve namlusu sıcak olan tüfeği omzuna vurdu. Namlu o kadar sıcaktı ki omzunu yakıyordu.

"Cephanelerle benim ufak maquinayi getir," diye seslendi, "koşa koşa gel."

 Robert Jordan çamların arasından koşarak tepeye tırmanmaya başladı. Agustin hemen arkasındaydı, onun ardından da Pablo geliyordu.

"Pilar!" diye bağırdı Jordan tepeye doğru. "Haydi, kalkın!"

Üç adam dik yamacı ellerinden geldiğince hızlı tırmanıyorlardı. Artık çok dikleştiği için koşamıyorlardı; hafif süvari makinelisinden başka yükü olmayan Pablo, bir süre sonra onlara yetişti.

Agustin kupkuru dudaklarıyla Pablo'ya sordu, "Senin adamlara ne oldu?"

"Hepsi öldü," dedi Pablo. Çok güçlükle soluk alıyordu. Agustin başını çevirip Pablo'ya baktı.

Pablo soluk soluğa, "Artık yığınla atımız var. Ingles," dedi.

"İyi," dedi Robert Jordan. Katil pezevenk, diye geçirdi içinden. "Ne oldu?"

"Çok şey," dedi Pablo. Kesik kesik soluk alıyordu. "Pilar ne durumda?"

"Fernando ve kardeşlerden biri öldü." "Eladio," dedi Agustin. "Ya sen?" diye sordu Pablo. "Ben Anselmo'yu kaybettim."

"Bir yığın at var," dedi Pablo. "Eşyaları bile yanımızda götürebiliriz."

Agustin dudağını ısırdı, Robert Jordan'a bakıp başını salladı. Aşağıda, ağaçların arasında görünmeyen bir yerden tankın yeniden yola ve köprüye ateş

ettiğini duydular. Robert Jordan başıyla işaret ederek, "Bununla ne yaptın?"

diye sordu. Pablo'yu görmek, kokusunu almak istemiyordu, ama olanları bilmek istiyordu.

"O orada olduğu sürece ayrılamadım," dedi Pablo. "Karakolun altında mevzilendik."

Agustin, "Dönemeçte neye ateş ediyordun sen?" diye sordu.

Pablo Agustin'e baktı, güler gibi oldu, sonra kendini toparlayıp karşılık vermedi.

"Hepsini sen mi vurdun?" diye sordu Agustin. Robert Jordan, kapa çeneni diye geçiriyordu içinden. Bundan sonrası seni ilgilendirmiyor. İsteyebileceğin her şeyi fazlasıyla yaptılar. Bu kabile içi bir konu. Bir katilden başka ne bekleyebilirsin? Bir katille çalışıyorsun. Kapa çeneni. Önceden onun hakkında yeterince bilgin vardı. Bu yeni bir şey değil. Yine de, seni alçak herif?" diye düşünmekten kendini alamadı.

"Hadi," diyordu Agustin. "Onları vurduğunu niye söylemiyorsun?"

"Kes sesini," dedi Pablo. "Bugün çok çarpıştım, iyi de çarpıştım. Ingles'e sor."

"Şimdi de günün geri kalan kısmında koru bizi," dedi Robert Jordan. "Bundan sonrası için planları sen yapmıştın."

"İyi planlarım var," dedi Pablo. "Şansımız iyi giderse kurtuluruz."

Artık daha rahat soluk almaya başlamıştı.

"Bizden birilerini öldürmeyeceksin, değil mi?" dedi Agustin. "Şimdi ben seni öldüreceğim."

"Kapa çeneni," dedi Pablo. "Seninle birlikte hepimizin çıkarlarını korumak durumundayım. Savaştayız. İstediğini yapamaz insan."

"Cabron," dedi Agustin. "Hiçbir ganimeti kaçırmazsın." "Aşağıda karşınıza ne çıktı, söylesene," dedi Robert Jordan.

"Çok şey," dedi Pablo. Sanki göğsü yarılmış gibi soluk alıyordu. Yüzünden, kafasından terler süzülüyordu, gömleği de terden sırılsıklamdı. Gerçekten dostça mı sorduğunu anlamak için kuşkuyla Robert Jordan'a baktı, sonra güldü. "Her şey," dedi bir daha. "Önce karakolu hallettik. Sonra bir motosikletli geldi.

Sonra bir tane daha. Sonra bir ambulans. Ardından bir kamyon. Sonra da tank. Tam sen köprüyü uçurmadan önce."

"Sonra,"

_____fanlar GK/mm oS^çin
(Ş'alrpor

"Tankın bize zararı yoktu, ama bulunduğumuz yerden de ayrılamıyorduk, çünkü yol ateş alanındaydı. Sonra uzaklaştı, ben de geldim."

"Ya adamların?" diye araya girdi Agustin, bela arıyordu.

"Kes sesini," dedi Pablo, gözlerini Agustin'in gözlerine dikerek. Yüzünde başka bir şey olmadan önce iyi savaşmış bir adamın anlatımı vardı. "Onlar bizim çeteden değildi."

Artık atları açıkça görebiliyorlardı; güneş ışıkları çam dallarının arasından süzülüp atlara vuruyor, atlar başlarını sallayıp ayaklarını yere vurarak üzerlerine konan sinekleri kovmaya çalışıyorlardı; Robert Jordan Maria'yı gördü ve sımsıkı sarıldı ona, makinelisi hâlâ koluna asılıydı. Maria durmadan, "Oh, Roberto, Roberto," diyordu.

"Tavşanım benim. Biricik tavşanım. Gidiyoruz artık." "Gerçekten yanımda mısın?"

"Evet.... Evet. Yanındayım."

Maria'yı kendisine çekti, sıktı, sıktı kollarında, ama yüzüne bakmadı, sonra daha önce hiç yapmadığı bir şeyi yapıp bir tarafına bir şaplak indirdi, "Bin atına, bin," dedi, "Hadi çabuk bin."

Kolanları çözdüler, Robert Jordan makineliyi yine Agustin'e verip kendi hafif makinelisini sırtına astı, ceplerindeki el bombalarını çıkarıp heybelere doldurdu, beş sırt çantalarından birini diğerinin içine tıkıp eyerin arkasına bağladı. Sonra Pilar geldi, tırmanış onu öyle soluk soluğa bırakmıştı ki, konuşamıyor, ancak el kol işaretleri yapıyordu.

Pilar gelince Pablo elindeki üç bukağıyı bir heybeye sokup doğruldu, "Que tal, kadın?" dedi. Pilar başını öne sallamakla yetindi ve hepsi atlara bindiler.

Robert Jordan önceki sabah kar yağarken ilk kez gördüğü büyük kır atın üzerindeydi, bacaklarının, ellerinin altında atın ne kadar sağlam olduğunu hissediyordu. Ayağında ip tabanlı ayakkabılar vardı, üzengiler azıcık kısaydı; hafif makineli tüfeği omzuna asılıydı, heybenin gözlerine şarjörleri koyuyor, bir yandan da Pilar'ın atına yerleşmesini seyrediyordu.

"Tanrı aşkına, şu paçavraları at," dedi Primitivo. "Düşeceksin, at o yükü taşıyamaz zaten."

"Sen sus," dedi Pilar. "Hayatımızı bunlarla kuracağız."

"Öyle gidebilir misin, kadın?" diye sordu Pablo. Büyük doru atın üzerindeki guerdia civil eyerinde oturuyordu.

"Her sütçü gibi ben de gidebilirim," dedi Pilar. "Ne tarafa gidiyorsun?"

"Dümdüz aşağı. Yolun karşısına. İlerideki yamaçtan yukarıya, daraldığı yerde de ormana."

Agustin yumuşak tabanlı, keten ayakkabılarıyla Pablo'nun gece bulduğu atlardan birinin duyarsız karnını dürterek yanına geldi. "Yolun karşısına mı?"

dedi.

"Evet. Başka yol yok." Pablo yük atlarından birinin dizginlerini Agustin'e verdi. Ötekiler Primitivo'yla çingenedeydi.

"Sen istersen en arkadan gel, Ingles," dedi Pablo. "Maquinanin atış alanının dışında kalacak kadar yüksekten geçeceğiz karşıya. Ama uzun bir süre ayrı gideceğiz. Sonra yukarıda, yolun daraldığı yerde bir araya geleceğiz."

"Tamam," dedi Robert Jordan.

Ağaçların arasından aşağıya, yo! kenarına doğru ilerlemeye başladılar. Robert Jordan'ın tam önünde Maria vardı. Ağaçlar yüzünden yan yana gidemiyorlardı.

Robert Jordan bacaklarını ata dürtüp tutarak ve hızla çamların arasından kayarak atını sürdü. Aşağı inerken düz yolda olsalar mahmuzlarıyla ata anlatacaklarını bacaklarıyla anlatıyordu.

"Maria," dedi. Yolun karşısına geçerlerken, "sen ikinci sırada geç. Sanıldığı gibi ilk olmak o kadar kötü değildir. İkinci iyidir. Asıl ondan sonra tehlike başlar."

"Ya sen."

"Ben hızlı geçerim. Sorun olmaz. Sırada olmak daha tehlikeli." Pablo'nun omuzlarına gömülmüş yuvarlak, diken diken saçlı kafasına, omzuna astığı makineli tüfeğe bakıyordu. Pilar'a bakıyordu, başı açık, omuzları geniş, topuklarını atın yanından yüklere

Ş'cmlccr CKimitt

_____Şc CKimitt Jsfyı/ Şcdıper geçirmiş, dizleri yüksekte. Pilar bir kez dönüp Robert Jordan'a baktı ve başını iki yana salladı.

Robert Jordan, "Yolu geçmeden önce Pilar'ın önüne geç," dedi.

Sonra artık seyrekleşen ağaçların arasından aşağıdaki kaygan, koyu renkli yola ve ilerisindeki yeşil yamaca baktı. Kanalın üzerindeyiz diye düşündü, yolun geniş bir yay çizip köprüye ulaştığı yüksekliğin de tam altındayız. Aşağı yukarı köprünün sekiz yüz metre yukarısındayız. Eğer o küçük tank köprüye gelmişse, silahlarının menziline gireriz.

"Maria," dedi. "Yola gelmeden Pilar'ın önüne geç, yamacı da dıştan dönerek çık."

Maria arkasına dönüp baktı, ama bir şey demedi. Robert Jordan ancak anlayıp anlamadığını öğrenecek kadar baktı ona. "Anladın mı?" Maria başıyla onayladı.

"Hızlan," dedi Robert Jordan. Maria başını hayır anlamında salladı. "Hızlan!"

Maria arkasını dönüp başını sallayarak," Olmaz," dedi. "Sırayı bozmadan gideceğim."

Tam o sırada Pablo mahmuzlarının ikisini birden atına sapladı ve son çam ağaçlarının arasından şimşek gibi geçerek nal şakırtıları arsında yolu geçti.

Ardından ötekiler geçtiler; Robert Jordan onların yolun karşısına geçişlerini ve yeşil yamacı hızlı tırmanmalarını izledi, sonra köprüden gelen makineli tüfek tıkırtısını duydu. Ardından ıslık gibi bir ses ve arkasından da bir patlama geldi. Tepenin eteğinde toprağın savrulduğunu ve duman çıktığını gördü. Aynı ses yine geldi, roket sesine benziyordu, yamacın biraz daha yukarısında yine dumanlı bir toprak fışkırması görüldü.

Rafael, kenarda durmuş, son ağaçların altına sığınmıştı. Önce ileriye, yamaca, sonra da arkaya dönüp Robert Jordan'a baktı.

"Haydi, Rafael," dedi Robert Jordan. "Dörtnala!" Çingene bir eliyle yük atının dizginlerini tutmuştu, at kafasını çekmişti, dizginleri iyice geçirmişti. "Yük atını bırak ve dörtnala geç," dedi Robert Jordan. Çingenin eli arkasında giderek yükseliyordu, bindiği ata topuklarını geçirip dizginlerin gerilmesi ve sonra düşmesi sanki sonsuz bir zaman aldı; çingene geçmişti yolun karşısına,

Robert Jordan korkudan gerileyerek üzerine gelen yük atını durdurmaya çalışırken çingene sert, koyu renk yolu geçiyor, yamaçtan yukarı dörtnala giderken nallarını tok sesi duyuluyordu.

Ses tekrar duyuldu ve çingene önündeki toprağın havaya savrulduğunu görünce koşmakta olan bir yaban domuzu gibi ileriye saldırdı. Sonra hızını düşürerek uzun, yeşil yamaçta ilerledi, silah bir arkasına, bir önüne ateş ediyordu, birazdan tepedeki dönemece, ötekilerin yanına vardı.

Bu lanet olası yük atını da yanıma alamam ki, diye düşündü Robert Jordan. Keşke hayvanı yanımda tutabilsem. Ne olursa olsun, bir deneyeceğim.

Yük atına yaklaştı, dizginleri yakaladı, sonra hayvanı çekerek ağaçların arasında elli metre kadar ilerledi. Ağaçların bittiği yere gelince yolun aşağısına, kamyonun ötesindeki köprüye baktı. Köprünün üzerinde adamlar vardı, arkadaki yolda da trafik sıkışmış gibi görünüyordu. Robert Jordan çevresine bakındı, sonunda aradığını buldu ve uzanıp çam ağaçlarının birinden kuru bir dal kopardı. Dizgini elinden bıraktı, yük atını yola inen yamaca itti ve kuru dalla ata hızla vurdu. Kendi atını yamaca sürerken, diğer ata dalı fırlattı. Dal ata değdi ve at hızla koşmaya başladı.

Robert Jordan, atını hızla aşağıya dik yamaca yönetti. Yol aşağı doğru çok dikleşiyordu. Roketin ıslık sesiyle karışan diğer silahların sesini duydu. Atına

"Haydi," deyip yokuşa yöneldi. Savrulan toprağı gördü. Açıklığa çıkmıştı, yolun üzerindeydi, yol atın ayaklarının altında öyle sertti ki, sertliği dişlerinde, kemiklerinde; her yanında hissediyordu. Robert Jordan aşağıya baktı, köprüyü bu açıdan ilk kez görüyordu. Robert Jordan başını

Ş'anlar GKitmtt

_____Ş &çn Çahvar hafifçe köprüden yana çevirmiş dörtnala giderken, yükseldikçe daha net görünen dönemece gelmeden durmuş kamyon konvoyunu gördü, göz alıcı sarı parlaklığı fark etti, hemen ardından o patlamayı duydu, mermi arkasına düştü, ama toprağın savrulduğunu ve metal parçalarının saçıldığını hissetti.

Hepsinin ileriden, ormanın kenarından onu izlediğini gördü ve "Haydi, at!"

derken koca atın göğsünün dikleşen yamaçta şiştiğini hissetti, ileriye uzanan kır boynunu, kır kulaklarını gördü ve uzanıp nemli boynu okşadı, dönüp köprüye baktı, yolun üzerinde duran hantal tanktan gelen parlaklığı gördü, sonra ıslığı duymadı, yalnızca patırtılı, keskin kokulu bir çınlama duydu, patlayan bir kazan gibi, kendini kır atın altında buldu, at tepiniyor-du, Robert Jordan atın altından kurtulmaya çalışıyordu.

Sağa doğru hareket edebiliyordu. Ama sağa doğru sürünürken sol bacağı atın altında dümdüz uzanıyordu. Sanki bacağında yeni bir eklem oluşmuştu; kalça eklemi değil de, menteşe gibi yana doğru oynayan bir eklem. O zaman ne olduğunu anladı, tam o sırada kır at dizlerinin üzerinde doğruldu, Robert Jordan'ın tam da zamanı da üzengiden çıkan sağ bacağı eyerin üzerinden aşıp yere indi; iki elini dümdüz yere uzanmış sol bacağının kalça kemiğine koydu, derisine dayanmış

sivri kemiği iki eliyle birden hissetti.

At neredeyse tam tepesinde duruyordu, inip çıkan kaburgalarını yattığı yerden görebiliyordu. Altındaki çimenler yemyeşildi, kır çiçekleri açmıştı, yamaçtan aşağıya, köprüye, vadiye ve yola baktı, tankı gördü, ikinci parlamayı bekledi.

Neredeyse o anda göründü parlaklığı, yine ıslıksız bir patlama oldu ve barut kokusu, dağılan toprak öbekleri ve fırlayan metal parçaları arasında iri atın yanı başında tıpkı bir sirk atı gibi çöktüğünü gördü.

Sonra kendini Primitivo'yla Agustin'in kollarında buldu, koltuk altlarından tutmuş yamacın tepesine doğru sürüklüyorlardı kendisini; bacağındaki yeni eklem, toprak nereye isterse o yöne atıyordu bacağını. Bir ara, tam tepelerinden bir mermi vızıldayarak geçerken onu bırakıp yere yapıştılar, üzerlerine toprak yağdı ve metal parçaları ıslık çalarak geçti. Yeniden kaldırdılar 469

onu. Sonra ağaçların arasındaki kuytuya götürdüler, atların yanına; Maria, Pilar ve Pablo başında duruyorlardı.

Maria yanında diz. çökmüş, "Roberto neyin var?" diyordu.

Her yanından terler boşanarak karşılık verdi, "Sol bacağım kırıldı, Maria."

"Bağlarız," dedi Pilar. "Sen şuna binersin," deyip yük atlarından birini gösterdi. "Yükü indirin."

Robert Jordan, Pablo'nun başını olmaz anlamında salladığını gördü, başıyla onayladı.

"Siz gidin," dedi. Sonra "Pablo. Buraya gel," dedi.

Terden yol yol olmuş sakallı yüz üzerine eğildi, Robert Jordan Pablo'nun ağır kokusunu aldı.

"Bırakın konuşalım," dedi Pilar'la Maria'ya, "Pablo'yla konuşmam gerek."

"Çok acıyor mu?" diye sordu Pablo. Robert Jordan'a iyice eğilmişti.

"Hayır. Sanırım sinir ezildi. Dinle. Siz gidin. Benim işim bitik görmüyor musun?

Bir dakika kızla konuşacağım. Onu götür dediğimde götüreceksin. Kalmak isteyecektir. Yalnızca bir dakika konuşacağım."

"Tamam, zaten fazla zamanımız yok," dedi Pablo. "Tamam."

"Bence Cumhuriyete gitseniz daha iyi edersiniz," dedi Robert Jordan.

"Yok. Gredos dağları daha iyi." "Aklını kullan."

"Kızla konuşacaksan konuş," dedi Pablo. "Çok az zamanın kaldı, Ingles, başına gelenlere üzüldüm."

"Olan oldu," dedi Robert Jordan. "Şimdi bunları bırakalım. Aklını kullan. Kafan çalışıyor."

"Niçin kullanmayayım canım?" dedi Pablo. "Çabuk konuş Ingles, zamanımız kalmadı."

_____(fanlar çKimm <Sfyı/ı
(Ş'alıyor Pablo en yakındaki ağaca gidip yamaçtan aşağıya, karşıya ve vadinin ötesindeki yola baktı. Pablo yüzünde gerçek bir üzüntüyle yamaçtaki kır ata bakıyor, Maria'yla Pilar da ağaca dayalı Robert Jordan'ın yanında duruyorlardı.

"Pantolonumu yırtıversene," dedi Pilar'a. Maria iki büklüm yanına çökmüş, konuşmuyordu. Saçlarına güneş vurmuş, yüzü ağlamaya hazırlanan bir çocuğunki gibi büzülmüştü. Ama ağlayamiyordu.

Pilar bıçağını çıkarıp sol cebinin altından aşağıya kadar pantolonunu kesti.

Robert Jordan kumaşı iki eliyle kenara yayıp bacağa baktı. Kalça kemiğinin yirmi beş santim aşağısında, sivri, mor bir şiş vardı, sivri tepeli küçük bir çadıra benziyordu, parmaklarıyla dokunduğunda deriye dayanmış kırık kemiği hissetti.

Bacağı garip bir şekilde uzanmıştı. Başını kaldırıp Pilar'a baktı. Yüzünde Maria'nın yüzündeki anlatım vardı.

Pilar'a, "Git," dedi.

Pilar tek söz etmeden, arkasına bakmadan, başını eğip uzaklaştı, Robert Jordan kadının omuzlarının titrediğini fark etti.

Maria'ya "Guapa," deyip iki elini ellerinin arasına aldı. "Dinle beni. Madrid'e gidemeyeceğiz."

Maria o sırada ağlamaya başladı.

"Yok, Guapa, ağlama," dedi Robert Jordan. "Dinle beni. Madrid'e gidemeyeceğiz, ama sen nereye gidersen ben de hep seninle olacağım, anlıyor musun?"

Maria bir şey demeden Robert Jordan'a sarılıp başını yanağına dayadı.

"Şimdi söyleyeceklerimi iyi dinle, tavşanım"dedi Robert Jordan, zamanın çok az olduğunu biliyordu, bir yandan da durmadan terliyordu, ama bunların söylenmesi ve anlaşılması gerekiyordu. "Sen şimdi gideceksin, tavşanım. Ama

ben de seninleyim. Birimiz yaşadığı sürece ikimiz de yaşıyoruz demektir. Anlıyor musun?"

"Hayır, ben seninle kalacağım."

471

"Olmaz tavşanım. Şimdi yapacağımı yalnız yapmalıyım. Sen olursan beceremem. Ama sen gidersen, ben de seninle giderim. Anlıyor musun? İkimizden biri olduğu sürece, ikimiz de varız."

"Seninle kalacağım ben."

"Tavşanım, olmaz. Dinle bak. İnsanlar bu işi birlikte yapamaz. Herkes kendi başına yapmak zorunda. Gidersen, ben de gideceğim. Ancak o zaman seninle gidebilirim. Şimdi gideceksin, biliyorum. Çünkü iyi yüreklisin sen. Şimdi ikimiz için gideceksin." "Ama seninle kalırsam daha kolay olacak," dedi Maria. "Benim için daha iyi olacak."

"Biliyorum. Sen de benim hatırım için git. Yapabileceğin bir şey istiyorum senden, benim için yap."

"Ama anlamıyorsun, Roberto. Ben ne olacağım peki? Benim için gitmek daha zor."

"Elbette. Senin için daha zor. Ama artık ben de senin içindeyim."

Maria karşılık vermedi.

Robert Jordan Maria'ya baktı, her yanından terler fışkırıyordu, hayatı boyunca göstermediği bir çaba gösterip konuşmaya başladı.

"Şimdi ikimiz için gideceksin," dedi. "Bencillik etmemelisin tavşanım. Görevini yapmalısın şimdi." Maria olmaz anlamında başını salladı.

"Sen artık bensin," dedi Robert Jordan. "Şu anda bunu mutlaka hissediyorsundur.

Dinle tavşanım. Gerçekten sen gidersen ben de gideceğim. Yemin ederim ki

doğru söylüyorum."

Maria yine karşılık vermedi.

"Anladın artık. Artık anladığını biliyorum. Şimdi gideceksin. Aferin.

Gidiyorsun. Gideceğini söyledin."

Maria bir şey söylememişti.

"Sana teşekkür etmek istiyorum. Şimdi bir an önce gideceksin. Uzaklara, senin içinde ikimiz de gideceğiz. Şimdi elini buraya

fanlar CK/'m/n

koy. Başını eğ şimdi. Yok, iyice eğ. Tamam. Şimdi ben elimi buraya koyuyorum.

Güzel. Çok iyi yüreklisin. Artık hiçbir şey düşünme. İşte şimdi görevini yapıyorsun. Şimdi söz dinliyorsun. Benim değil, ikimizin sözünü. Senin içindeki benim sözümü. Şimdi ikimiz için gideceksin. Gerçekten. Senin içinde ikimiz de gidiyoruz. Sana yemin ettim, öyle olacak. Gitmekle çok büyük iyilik ediyorsun."

Ağacın oradan yan gözle bakan Pablo'ya başıyla işaret etti, Pablo yaklaştı.

Parmağıyla Pilar'ı gösterdi.

"Madrid'e bir başka zaman gideceğiz, tavşanım," dedi. "İnan. Hadi şimdi ayağa kalkıp git, ikimiz için. Kalk. Gördün mü bak?"

Maria, "Hayır," deyip sıkıca boynuna sarıldı.

Robert Jordan hâlâ sakin ve mantıklı, ama otoriter bir tavırla konuştu, "Kalk ayağa," dedi. "Artık sen aynı zamanda bensin. Benden geriye kalan tek şeysin.

Ayağa kalk."

Maria yavaşça ayağa kalktı, ağlıyordu, başı önündeydi. Sonra ansızın yanına çöktü yerde yatan Robert Jordan'ın ve içindekinin, "Kalk ayağa Guapa," dediğinde yeniden yavaşça, bitkin bir halde kalktı.

Pilar, yanında durmuş, kolundan tutuyordu. "Vamonos" dedi, "Bir şeye ihtiyacın var mı Ingles?" Robert Jordan "Hayır," deyip Maria'yla konuştu.

"Veda etmeyeceğiz Guapa, çünkü ayrılmıyoruz. Gredos'ta her şey iyi olacak. Git artık. Göreyim seni. Hayır," dedi Pilar kızı götürürken. "Dönme arkana. Koy ayağını üzengine. Evet. Koy ayağını. Yardım et ona," dedi Pilar'a. "Eyere bindir. Hadi bakalım."

Başını çevirip yamaçtan aşağıya baktı, terliyordu, sonra eyere binmiş kıza, yanında duran Pilar'a, hemen arkasındaki Pablo'ya baktı. "Gidin artık," dedi.

"Gidin."

Maria arkasını dönecek gibi oldu. "Arkana dönme," dedi Robert Jordan. "Git."

Pablo atın sağrısına bir kayışla vurdu, Maria eyerden kaymaya çalışırmış gibi görünüyordu, ama Piiar'ia Pablo

hemen arkasından gidiyorlardı, Pilar Maria'yı tutuyor, üç at dönemeçten yukarıya çıkıyordu.

Maria dönüp, "Roberto!" diye bağırdı. "Bırak kalayım! Seninle kalayım!"

"Ben seninleyim," diye bağırdı Robert Jordan. "Artık seninle birlikteyim. İkimiz birlikteyiz. Git!" Sonra köşeyi dönüp gözden kayboldular, Robert Jordan terden sırılsıklam, boşluğa bakıyordu.

Agustin yanı başında duruyordu.

"Ingles, seni vurmamı ister misin?" dedi üzerine eğilerek. "İstersen benim için zor değil."

"No hace falta,"1 dedi Robert Jordan. "Sen git. Ben burada çok iyiyim."

"Me cago en la leche que me han dado"2 dedi Agustin. Ağladığından Robert Jordan'ı çok net göremiyordu. "Hoşçakal Ingles."

"Tamam dostum," dedi Robert Jordan. Yamaçtan aşağıya dikmişti gözlerini. "Kırpık kafaya göz kulak ol, tamam mı?"

"Merak etme," dedi Agustin. "Sen bir şey ister misin?"

"Bu maquinamn çok az mermisi kaldı, onun için bende kalsın," dedi Robert Jordan.

"Buna göre mermi bulamazsınız. Ötekiyle Pablo'nunkine bulursunuz."

"Namlusunu temizledim," dedi Agstin. "Düştüğünde toprağa saplanmıştı.

"Yük atına ne oldu?" "Çingene yakaladı."

Agustin atına binmişti, ama gitmek istemiyordu. Robert Jordan'a uzandığı ağaca yaklaştı.

"Hadi git artık," dedi Robert Jordan. "Savaşta böyle şeyler olur."

"Que puta es la guerra,"3 dedi Agustin.

1. istemem

2. Emdiğin sütün içine...

3. Savaş büyük bir orospu

474

Ç'oltpor

"Öyle ama artık sen de yola çıksan iyi olur."

"Salud Ingles," dedi Agustin, sağ yumruğunu sıkarak.

"Salud," dedi Robert Jordan. "Hadi artık, git."

Agustin atını döndürdü ve sanki sövermiş gibi sağ yumruğunu sallayarak dönemeçten yukarı ilerlemeye başladı. Ötekilerin hepsi uzun süredir gözden kaybolmuşlardı. Agustin gözden kaybolmadan önce dönüp yumruğunu salladı. Robert Jordan el salladı ve sonra Agustin de görünmez oldu... Robert Jordan tepenin yeşil yamacından aşağıya, yola ve köprüye baktı. Olabileceğim kadar iyi durumdayım, diye düşündü. Karnımın üzerinde dönmeye çalışmak tehlikeli olur, kemik deriye çok yakın, üstelik böyle daha iyi görüyorum.

Bütün olanlar ve herkesin gidişi içinde bir boşluk, bir tükenmişlik, bir bitkinlik bırakmıştı, ağzında safra tadı vardı. Evet, işte sonunda hiçbir sorun kalmamıştı. Ne olmuşsa olmuştu, ne olacaksa olacaktı, artık onun için bütün olanlar, olacaklar, sorun yaratamazdı.

Hepsi gitmişti, kendisi de bir başınaydı, sırtı bir ağaca dayalı, yalnız. Yeşil yamaca baktı, Agustin'in vurduğu kır atı gördü, sonra yola ve arkasındaki ağaçlıklara baktı. Sonra da tekrar köprüye, köprünün ötesinde ve yolun üzerindeki hareketlenmeye baktı. Kamyonları görebiliyordu artık, hepsi aşağıdaki yolda sıralanmıştı. Kamyonların gri rengi ağaçların arasından seçiliyordu. Sonra yolun üst kısmına, tepeye bağlandığı yere çevirdi gözlerini. Birazdan görünecekler, diye düşündü.

Pilar herkesten iyi bakar ona. Bunu biliyorsun. Pablo'nun sağlam bir planı olmalı, yoksa denemezdi. Pablo konusunda tasalanmak gereksiz. Maria'yı düşünmenin de bir yararı yok. Ona söylediklerine inanmaya çalış. En iyisi bu.

Doğru olmadığını da kim söylemiş? Sen değil. Sen söylüyorsun doğru olmadığını, nasıl olanların olmadığını söyleyemiyorsan. Şu anda inandıklarına bağlan.

Alaycılığın sırası değil. Vakit çok az ve onu gönderdin. Herkes elinden ne gelirse onu yapar. Kendin için bir şey yapamazsın, ama belki başkası için bir şeyler yapabilirsin. Uç gün üç gece bile etmiyor. Aman küçük bir yanlışlık olmasın, dedi kendine. Sakın ha!

475

Artık yere yapışsan iyi olur, diye düşündü. Serseriler gibi böyle ağaca yaslanmış oturacağına yararlı bir konuma geçsen iyi olur. Çok şansın oldu.

Bundan daha beterleri var. Bunu herkes er geç yapmak zorunda. Şimdi artık yapman gerektiğini bildiğine göre, korkmuyorsun, değil mi? Hayır, dedi içtenlikle. Ama iyi ki sinirim ezilmiş. Kırığın altında bir şey olduğunu hissetmiyorum bile.

Bacağının alt kısmına dokundu, sanki bedenini bir parçası değildi.

Bir daha yamaçtan aşağıya baktı, ayrılmayı hiç istemiyorum, hepsi bu, diye düşündü. Ayrılmayı hiç mi hiç istemiyorum, umarım bir yararım dokunmuştur. Ne kadar yeteneğim varsa, hepsini kullandım. Varsa demek istiyorsun herhalde.

Bir yıl boyunca inandığım şey için savaştım. Burada kazanırsak her yerde kazanırız. Dünya iyi bir yer, savaşmaya değer, ben de ayrılmayı hiç istemiyorum.

Bu kadar iyi bir hayatın olduğu için çok şanslısın, dedi kendine. O kadar uzun olmasa da dedeninki kadar iyi bir hayatın oldu. Şu son günler sayesinde hayatın çok iyi oldu. Bu kadar şansın olmuşken yakınmamalısın. Yine de, öğrendiklerimi aktarabilmeyi isterdim. Tanrım, şu son sıralarda ne kadar çabuk öğreniyorum.

Karkov'la konuşmak isterdim. Madrid'de yani. Şu tepeleri aşıp ovayı geçince. Gri kayalıklarla çamları geçip aşağıda süpürgeotlarıyla katırtırnaklarının arasından, yüksek sarı yayladan çıkınca karşına bembeyaz yükseldiğini görürsün güzelim Madrid'in. Bu da Pilar'ın mezbahada kan içen yaşlı kadınları kadar doğru. Gerçek tek değildir. Ovalar nasıl bizim de olsa, onların da olsa, güzelse. Hem de nasıl güzel, diye düşündü.

Heyecanlanma, salon ol, diye düşündü. Vaktin varken yüzüstü dön. Bir dakika, bir şey daha var. Hatırlıyor musun? Pilar ve el falı? O zırvalıklara inanıyor musun?

Hayır dedi kendi kendine. Bütün bu olanlardan sonra da mı? Hayır, inanmıyorum.

Bu sabah erkenden, kar başlamadan önce o konuda çok ince davrandı. İnanmış

olmamdan korkuyordu. Ama inanmıyorum. O inanıyor. Bir şey görüyorlar. Belki de bir şey hissediyorlar. Av köpekleri gibi. Belki de duyum dışı algılardır ha, ne dersin? Belki de ananın dinidir, dedi kendine. Pilar giderken tek söz etmedi, çünkü bir şey söyleseydi Maria'nın gitmeyeceğini biliyordu, diye geçirdi 476

(JZimin

fy Çy

içinden. Pilar. Yüzüstü dön artık, Jordan. Ama canı istemiyordu. Sonra arka cebindeki küçük şişeyi hatırladı, şu meretten koca bir yudum alıp öyle denerim, diye düşündü. Ama eliyle yokladığında şişeyi bulamadı. O zaman gerçekten yalnız hissetti kendini, çünkü onun bile olmayacağını biliyordu. Sanırım ona güvenmiştim diye düşündü.

Acaba Pablo mu aldı? Saçmalama. Köprüde düşürmüş olmalısın. "Hadi bakalım, Jordan," dedi. "Dönüyorsun şimdi."

Bacağını iki eliyle tutup kuvvetlice çekti, sırtına dayadığı ağacın yanında yatıyordu şimdi, ayağına doğru hızla asıldı. Sonra dümdüz uzanıp kemiğin kırık ucu bacağı kesip dışarı çıkmasın diye kuvvetle bacağına asılarak kıçının

üzerinde ağır ağır döndü, kafasının arkası yamaçtan aşağıya bakar konuma geldi.

Sonra yamaçtan yukarı bakan kırık bacağını iki eliyle tutarak sağ ayağının tabanını sol tabanının oyuğuna bastırdı ve her yanından ter boşanarak yüzüstü döndü. Dirseklerinin üzerinde doğrulup iki eliyle sol bacağının üst kısmını yokladı, her şey yolundaydı. Kemiğin ucu deriyi delmemişti, kırık kemik iyice kaslara saplanmıştı. At üzerinden geçtiğinde büyük sinir tamamen ezilmiş diye düşündü. Gerçekten hiç acımıyor. Ancak duruşunu değiştirince acıyor. O da kemik başka bir şeye dokunduğu için. Görüyor musun? dedi kendi kendine. Ne kadar şanslısın, görüyor musun?

Tüfeğine uzanarak aldı, şarjör yuvasındaki boş şarjörü çıkardı, cebinde şarjör aradı, açıp namlusunun içine baktı, şarjörü yuvaya yerleştirdi, sonra gözlerini yamaçtan aşağıya çevirdi. Belki de bir yarım saat, diye düşündü. Sakin ol şimdi.

Yamaçtaki yeşilliğe, çam ağaçlarına baktı ve hiçbir şey düşün-memeye çalıştı.

Nehre bakıp köprünün altında, gölgenin serinliğini hatırladı. Gelseler artık, diye düşündü. Onlar gelmeden telaşa kapılmak istemiyorum.

Kimler için daha kolay oluyor sence? Dine inananlar mı, yoksa dümdüz, olduğu gibi görenler mi? Onlar için büyük rahatlama, ama biz korkulacak birşey olmadığını biliyoruz. Kötü olan yalnızca ıskalamak. Ölmek ancak çok uzun sürdüğü ve insanı utandıracak kadar acı verdiği zaman kötü. Gördün mü işte, ne 477

kadar şanslısın! Bunların hiçbirine katlanmıyorsun. Kaçabilmiş olmaları olağanüstü. Onlar gittiğine göre, bu olanlar umurumda bile değil. Gerçekten de benim düşündüğüm gibi. Gerçekten çok benziyor. O kır atın bulunduğu yerde hepsi yamaca dağılmış olsalardı ne kadar farklı olurdu. Ya da hepimiz burada kıstırılmış bekliyor olsaydık. Ama onlar kaçtı. Uzaktalar şimdi. Bir de şu saldırı başarılı olmuş olsa. Ne istiyorsun? Her şeyi. Her şeyi istiyorum ve ne kadarını alabilirsem alacağım. Eğer bu saldırı işe yaramazsa, bir başkası yarar.

İyi Maria'yı gönderdim. Bu olanları dedeme anlatabilmek isterdim.

Gelseler artık, gelseler, dedi. Hemen gelseler, çünkü artık bacağım ağrımaya başladı. Şu patlamalara kadar çok iyi gidiyordu, diye düşündü. Ama ben köprünün altındayken gelmediği için şanslı sayılırız. Bir şey yanlışsa kötü şeyler nasıl olsa olur. Golz'a o emri veıdiklerinde işin bitmişti. Biliyordun sen, Pilar'ın hissettiği de buydu belki. Ama ileride bu tür şeyler çok daha iyi örgütlenecek.

Portatif telsizimiz olmalı. Evet, daha bir sürü şeylerimiz olmalı. Bir de yedek bacağım olmalı. Çok yoğun terlerken az önce söylediğine güldü, çünkü düşerken ezilen sinirin olduğu yer çok acıyordu şimdi. Ah, bir gelseler, diye düşündü.

Babamın yaptığı işi yapmak istemiyorum. Gerekirse yaparım elbet, ama gerekmese çok daha memnun olurum. Ona karşıyım. Düşünme bunu. Hiçbir şey düşünme. Şu pezevenkler bir gelse. Nasıl istiyorum gelmelerini.

Döndükten sonra şişmeye başlayan bacağına birden ağrı saplanmıştı, belki de hemen şimdi yapsam iyi olur, diye düşündü. Sanırım acıya dayanıklı değilim.

Dinle bak, şimdi bu işi yapsam, yanlış anlamazsın, değil mi? Kiminle konuşuyorsun sen? Hiç kimseyle, dedi. Büyükbabamla sanırım. Hayır. Hiç kimseyle.

Of, Allah kahretsin, gelseler ya artık.

Dinle bak, yapmak zorunda kalabilirim, çünkü bayılırsam ya da kendimden geçersem hiçbir yararı olmaz, beni ayıltırlarsa bir yığın soru sorarlar, bir sürü şey yaparlar, bunun da bir yararı olmaz. Onlara bütün bunları yaptırmamak en iyisi.

Yani şimdi bu işi yapıp her şeyi bitirmek niye yanlış olsun? Çünkü, ah, dinle, evet, dinle, gelsinler artık.

Bu işi pek beceremiyorsun, Jordan, dedi. Çok iyi değilsin bu işte. Bu işi kim

iyi becerir ki? Bilmiyorum, şu anda umurumda da değil. Ama sen beceremiyorsun.

Evet, doğru. Hiç beceremiyorsun. Hiç ama, hiç. Sanırım şimdi yapabilirim artık.

Sence de öyle değil mi? Hayır, değil. Çünkü hâlâ yapabileceğin bir şey var. Ne olduğunu bildiğin sürece yapmalısın. Hatırladığın sürece beklemelisin. Hadi.

Gelsinler. Gelsinler. Gelsinler!

Gittiklerini düşün, dedi kendi kendine. Ağaçların arasından uzaklaşmalarını. Bir dereyi geçişlerini. Süpürgeotları arasında at sürmelerini düşün. Tepeyi tırmanışlarını düşün. Bu gece artık kurtulmuş olacaklarını düşün. Onları düşün.

Allah kahretsin, onları düşün. İşte ancak bu kadar düşünebiliyorum onları, dedi.

Madrid'i düşün. Düşünemiyorum. Serin bir bardak su düşün. Bir bardak serin su gibi. Yalan söylüyorsun. Hiçlik olacak. Boşluk; ya öyleyse, yap, şimdi yap.

Şimdi yapabilirsin. Hadi yap şimdi. Hayır, beklemen gerek. Neyi? Neyi olduğunu biliyorsun. Bekle öyleyse.

Artık bekleyemeyeceğim, dedi. Biraz daha beklersem bayılacağım. Eminim, çünkü üç kere hissettim başladığını, tuttum. Tutmayı becerdim. Ama bundan sonrası için söz veremem. Bana sorarsan, kemiğin içeride yaptığı kesiklerden dolayı iç kanama geçiriyorsun. Özellikle o dönme sırasında olmuştur. Bu yüzden şişti. Bu vüzden bayılacak gibi oluyorsun. Artık yapmanda bir sakınca y ı. Hiçbir sakınca yok.

Ama beklersen, birazcık olsun oyalayabilirden onları ya da bir tek subaylarını vurabilirsen, çok şey fark edebilir. İyi yapılmış bir şey, olurdu.

Tamam, dedi kendi kendine. Yattığı yerde, sessizlik içinde içinden kayıp giden öteki Robert Jordan'ı tutmaya çalıştı. Yine kendi kendine, "Onlar gelinceye kadar bırak da dayanabileyim, dedi. Şanslıydı. Çünkü süvari birliğinin ormandan çıkıp yolun karşısına at sürdüklerini görmüştü. Yamacı çıkışlarını

izledi.

Askerlerden birinin kır atın yanından, yaklaşan subaya bağırdığını duydu. İkisi eğilip ata baktılar. Atı hemen tanımışlardı. At da sahibi de iki gündür kayıptı.

Robert Jordan, oldukça yakınındaki askerlere, aşağıya; yola, köprüye baktı.

Köprünün altındaki uzun kamyon konvoyunu

gördü. Kendine gelmişti. Gözlerini yeniden aynı yerler üzerinde gezdirdikten sonra başını geriye atıp otların arasına koydu ve gökyüzüne bakmaya başladı.

Gökyüzü pırıl pırıldı. Büyük beyaz bulutlar hareketsiz duruyorlardı. Çam iğnelerine ve saklandığı ağacın kabuklarına dokundu. Dirsekleri üzerinde doğrulmaya çalıştı. Çam iğnelerinin dirseklerine battığını hissetti. Küçük makinelisini ağacın gövdesine dayadı. Şimdi biraz daha rahattı.

Subay at izlerini takip ederek, onun gizlendiği yerin yaklaşık yirmi metre aşağısından geçecekti. Bu mesafede sorun olmazdı. Subay, Teğmen Berrendo'ydu.

Aşağı karakola baskın yapıldığı yolundaki haber üzerine emir almıştı. La Granja'dan gelmişler ve çok hızlı at koşturmuşlardı. Köprü kullanılamaz hale geldiği için geri dönmek zorunda kalmışlardı. Atlar terden sırılsıklam olmuşlar ve hepsi de şişmişti.

Teğmen Berrendo'nun gözü nal izlerindeydi. Yüzü açık ve gergindi. Atını yamaca yöneltip tırmanmaya başladı. Hafif makinelisini kucağında tutuyordu. Robert Jordan ağacın arkasında nefes almamaya ve ellerinin titremesini engellemeye çalışıyordu. Onu bekliyordu. Subayın ormanın baş'~dığı ve güneşin aydınlattığı boşluğa gelmesini bekliyordu. Ormanın çam iğneleriyle kaplı toprak zemininde kalbinin atışlarını duyabiliyordu.

SON

İSTANBUL

ORHAN KEMAL

İL HALK KÜTÜPHANESİ

\

Ok

Konu No:

Kayıt No:

KİTAP CEBİ

(,

VNLAR KİMİN İÇİN ÇALIYOR"Hemingway

dönüp duran atlı karıncalar gibiyiz," diyordu. "Döndük, yine aynı yere geldik.

Ortada da halledilmiş bir şey yok." Mağaranın içi ısınmış, dışarıda da rüzgar dinmişti. Robert Jordan, önüne not defterini açmış, masanın başında oturuyordu... Defterde köprünün nasıl havaya uçurulacağını gösteren planlar vardı. Onların yanına üç resim çizdi, hesaplarını yaptı. Köprünün nasıl havaya uçurulacağını: sakin sakin ve çocukların bile anlayacağı bir dille anlattı.

Çünkü; kendisine bir şey olursa Anselmo'nun plana devam edebilmesini istiyordu.....

SBN 975-7056-77^1

Ernest Hemingway _ Çanlar Kimin İçin Çalıyor